

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

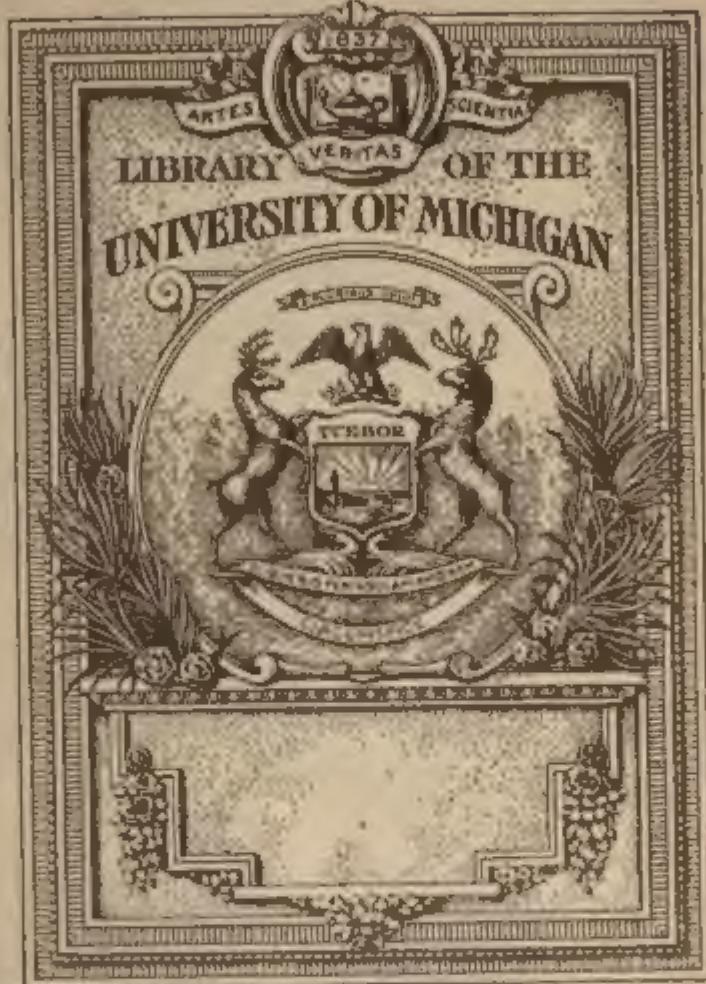
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A

444090

THE GIFT OF
PROF. ALEXANDER ZIWET

378

P(61)

M 2

THE GIFT OF
PROF. ALEXANDER ZIWET

Alexander Mayhoff

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXXVII.

POST LUDOVICI IANI OBITUM

RECOGNOVIT ET SCRIPTURAE DISCREPANTIA ADIECTA

EDIDIT

CAROLUS MAYHOFF.

VOL. IV. LIBRI XXIII—XXX.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXXXVII.

LIPSIAE, TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO

In quarto hoc volumine ita recessi a recentiorum editorum instituto, ut librum XXXI ex eo separatum tribuerem volumini quinto, cum argumenti tum aequabilitatis ratione habita, ne quarti amplitudo supra modum incresceret. inde ne duobus libris fraudentur qui totam editionem empturi sint, eo cavetur, quod pristinum volumen quintum divedit exemplaribus omnibus nunc deficit in mercatura libraria. est autem id quoque iam sub prelo paucisque mensibus renovata forma in publicum edetur.

Ad textus emendationem, ardui illam operis in his praecipue libris medicis, si mihi contigit aliquid conferre, magna ex parte id factum est adsidue tractatis eorum auctorum libris, qui ante Plinium easdem res hauserunt ex iisdem fontibus et qui post eum ipsius libros compilaverunt, in his etiam Marcelli, quem vocant Empiricum, et Sereni Sammonici poetae, quos perpetuo consului. horum omnium testimonia non solum effecerunt, ut haud raro vindicaretur codicum scriptura rectiusque verba distinguerentur, verum etiam, ubi falsa corrigenda erant, conienti viam monstraverunt. conjectura autem persaepe et olim opus fuisse veteres intellexerunt et nunc quoque opus est, quoniam in hoc volumine nullius sere vetusti codicis utimur praesidio. recentiorum quidem codicum novos non adhibui; acquiescendum fuit in iis, qui adhuc collati sunt, eorumque scripturae recte perpensae fundamento nitendum. sed quo certius ei considi posset, excussi collationes eas, quae in bibliotheca regia Dresdensi adservantur in usum Silligii a Iano quondam factae. necessarium hoc esse non sine indignatione sero cognovi. nam cum in libris VII—XX

curandis invenissem, exceptis paucis minutis Iani adnotata satis recte transcripta extare in editione Silligiana, licere mihi putaveram in posterum illo negotio sine aliquo veri detimento supersedere. plagulis demum corrigendis intentus cum ob suspiciosos aliquot locos constituisse ipsius Iani schedas inspicere, multos in his posterioribus libris errores vidi a Silligio commissos esse, partim Iani adnotata, quamvis perspicue scripta, non recte interpretante aut ad aliena verba referente, partim sua vel hypothetae errata non corrigente; interdum etiam quae ipse scripserat confusisse ille videtur, siquidem lectiones quasdam protulit, quarum apud Ianum ne vestigium quidem reperitur. qui errores quamquam paucis locis eius modi erant, ut ad mutandam textus formam valerent, totam tamen scripturae discrepantium accurate percensem tam ratus correxi in commentario quaecumque apud Silligium falsa sunt; exscriptis vero iam decem plagulis eo confugiendum fuit, ut harum genuinae lectiones in appendice collectae proponerentur. hoc ut veritati adiumento, ita Iano serotandem honori esse gaudeo; gratia vero debetur officiosae voluntati amici, qui bibliothecae regiae praeest, Francisci Schnorr de Carolsfeld. ceterum multo plura in codicibus vitiouse scripta sunt quam quae adnotavi, et horum quoque omitti nonnulla poterant, sed non omitti utile visum est, ne fallaci codicum imagine firmaretur nimia illa ac timida litterae scriptae veneratio, qua multi tenentur humanae librariorum infirmitatis inmemores. item editorum siglas plenius apponendi laborem non defugi, etsi non ignoro, ne sic quidem posse impediti, quin ab hominibus parum attentis mihi velut auctori obiciantur interpunctiones lectionesve pridem ab omnibus editoribus receptae.

Scribebam Dresdae id. Nov. MDCCCLXXXVI.

CONSPECTUS CODICUM

De codicium manu scriptorum, quorum lectiones discrepantes in hoc volumine adnotatae sunt, origine et auctoritate uberrime disputavit Detlefsenus a. 1869 in philologi vol. XXVIII p. 284—337; quae scripserat partim retractavit a. 1870 in praef. edit. vol. IV p. V sqq. et, postquam de correctionibus ab altera manu factis in nov. lucubr. p. 54 sqq. contradixi, in diurn. litt. lenens. 1874 n. 26 p. 395 sqq. confidentius de pluribus rebus contradixit Carolus Welzhofer in progr. gymn. Ludov. Monac. a. 1878, quod inscribitur 'Ein Beitrag zur Handschriftenkunde der nat. hist. des Plinius'. cfr. etiam quae exposuit Urlichs in Bursiani annal. litt. antiqu. 1878 II p. 267—272.

I. Ac vetustiores quidem codices in quarto hoc volumine habemus nullos praeter pauca fragmenta

N: *codicis rescripti Nonantulani* saeculi V vel VI, nunc Romae in bibliotheca Sessoriana adservati, quem post Bethmannum et Detleffsenum denuo descriptsit contulitque E. Hauer in commentationibus Woelflinianis (Lips. 1891) p. 305—314. continet 14 paginis XXIII 51—55. 82—87. XXV 11—14. 17—25. 30—34. 41—46. non omnia legi possunt, ut saepius evanidae litterae fuerint punctas indicandae.

II. Recentiores autem codices, qui totum opus Plinianum plus minusve integrum continent et toti aut maximam partem perpetuo collati sunt, variis gradibus, qui certo definiri vix posse videntur, redeunt omnes ad archetypos duos, ut duas sint familiae discernendae.

1. Prioris familiae sunt

1) **V:** *codex Leidensis Vossianus* fol. n. LXI, saeculo XI in Gallia septentrionali maioribus litteris Gothicis scriptus, continet libros XXIII—XXX exceptis duabus lacunis, quae sunt XXIII 27—30 et XXV 38—41. post Nautam denuo contulit Detlefsenus.

- 2) **R:** *codex Florentinus Riccardianus*, scriptus a pluribus hominibus Italis circa a. 1100 binis columnis litteris minusculis, multis locis mutilus, continet XXV 30—37. 42—XXVI 33 58—132 XXVII 19—XXX collatus est a Iano.
- 3) **d:** *codex Parisinus latinus 6797* (Harduino Regius II), saeculo XIII binis columnis scriptus, continens libros XXIII—XXX, lacunis usdem, quae sunt in **V.** contulit Iano

Quae in his codicibus ab altera manu factae sunt correctiones exigui vel nullius momenti sunt, interpolatoris manum plerumque aperte ostendentes, uno excepto codice **R**, cuius est alia condicio (cfr. infra r).

Eiusdem familiae sunt codices hi, quorum lectiones ita tantum adnotatae sunt, ut e silentio nihil concludendum sit:

G: *codicis Parisini latini 6796* (Silligio et Iano c) folia extrema, saeculo fere XI scripta, quae continent XXX 1—77 collata sunt a Detlefseno

F: *codex Leidensis [Lipsii] n VII*, saeculi XI, continens integros fere libros XXIII—XXX diu oblitteratum Detlefsenus invenit et contulit; superiorum librorum varias lectiones usui critico patefecit, horum nisi sparsim et ubi de **V** non satis constaret non adnotavit, cum **F** ex **V** nondum ab altera manu correcto transcriptum esse cognovisset eundem autem statuit esse Leidensem hunc codicem atque

f: *codicem Chiffletianum*, cuius lectiones exstant in margine editionis Dalecampii, qui, cum promiscue siglis *Ch* et *Chiff* vel *Chiff'l* uteretur, conjecturas quoque ipsius Chiffletii admiscuisse videtur, non accurate distinctas a codicis lectionibus

T: *codex Toletanus*, saeculo XIII binis columnis scriptus, qui continet integros libros XXIII—XXX et a Pintiano quondam diligenter inspectus, in Silligii usum totus collatus est a duobus presbyteris Hispanis (cfr. edit. Sill. vol. I praef. p. X).

x: *codicis Luxemburgensis* (quem totum notavi sigla **X**) partes eae, quae suppleiae sunt ex exemplari priori huic familiae cognato scripturae discrepantiam ex XXIII 37—54 XXIV 1—7. XXV 117—141 XXVI 64—84 XXVIII 73 extr—79. 118 182 XXX 107—119 publici iuris fecit Matthaeus Michel p 22—49 singularis libelli ('Le manuscrit de Pline le naturaliste conservé à la bibl. de l'Athénée de Luxembourg'), quo a 1865 codicem accurate descriptis

2. Alterius familiae sunt

codices ii, qui plurimum valuerunt ad constitutandam lectionem inde a vetustissimis editoribus vulgatam in his principem locum tenet

- 1) **E:** codex *Parisinus latinus 6795* (Silligio et Iano a, Harduino Regius I), saeculo X vel XI litteris Gothicis binis columnis exaratus, qui continet XXIII 1—37
54 166 XXIV 7 — XXV 117 141 XXVI 64 84—
XXVII 113 124—XXVIII 39. 51—73 182—XXX 107.
119—149 correctionibus **E** nihil fere tribuendum esse exposui nov. luc. p. 68 sqq contulerunt libros
XXIII XXV Ianus, XXVI et XXVII Dübner, XXVIII
—XXX Detlefsenus

Communem cum hoc habet originem

- 2) **r:** codex incognitus, quem repreäsentant *correctiones in Riccardiano R* vel inter ipsos versus vel ad marginem a seriore manu adascriptae inde ab initio libri XXVI correxit autem satis accurata collatione XXVI 1—33
58—182 XXVII 19—113 124—XXVIII 39 51—XXX supplevitque ex eodem fonte XXVI 33—58, ubi in **R** invenerat lacunam (cfr supra). lacunas maiores habuit is codex easdem fere quas **E**; pleniorum autem quibusdam locis eum fuisse docet exempli gratia
XXX 70

Praeterea subsidii causa et delectu lectionum habito ex eadem familia adhibiti sunt

- s:** codex *Vindobonensis CCXXXIV* (Silligio et Iano w), scriptus saeculo XII de exemplari minus mutilato quam **E** itaque ex eo Detlefsenus praeter XXIII 27—30 eas potissimum partes excerpit, quae in **E** aut desunt aut, ut in libro XXX, ob situm et squalem in infirmis cuiusque paginae versibus legi iam non possunt ceterum haud pauca habet menda nec vacat interpolationibus.

- X:** codicis *Luxemburgensis* partes genuinae et principales, quoad non suppletæ sunt (**x**) ex exemplari prioris familiae. ex his Matthaeus Michel p. 24—38 contulit XXIV 7 188 habet quidem **X** easdem fere lacunas maiores minoresque quas **E** eandemque perturbationem (traiectis duobus foliis ortam, de qua Silligius tacuit), qua post XXIV 93 appellatur *semen est* sequuntur 100 *lentigines et quae* — 110 *sanant ignem sacrum ulceræ*, deinceps 93 *huius fruticis* — 100 *farina purgat etiam*, tum vero 110 *quae serpent et umida vitia e q s non*. tamen putandum est eum ex ipso **E** transcriptum esse, nam XXIV 154 habet *ulceræ in facie, quae verba*.

E omisit, et ea lacuna, quae est in E XXVIII 39—51,
videtur carere
man. *Dal* · codex a Dalecampio in editionis margine sigla
M vel *Man.* notatus, de quo efr. Urlichs in Eo II
(1866) p. 359, Detlefsenii philol. vol. XXVIII (1859)
p. 301, Welzhofer I. l. p. 86.

Ubicumque codicis alicuius siglae interrogationis signum(?)
apposui, legentes sciant dubitasse me de collationis veritate.
dubitavi autem fere ibi tantum, ubi Ianus, qui codices contulit
cum editione Broteriana, nihil enotavit, ut e silentio conclu-
dendus esset codicis cum editione consensus erat igitur suspi-
cio illum aut non vidiisse aut omisisse adnotare discrepantium.
profecto enim humanum est fugere aliqua animum oculosque
opere tam laborioso fatigatos, neque omnino ulla videtur col-
latio esse, in qua non praetermittendo aut confundendo aliove
modo nonnumquam peccatum sit; certe ne Detlefseni quidem,
qui priorum collationes summa cum cura recognovit et cor-
rexit, adnotationes, quatenus in ipsius editione typis expressae
sunt, omni vitio carent. accedit quod Ianus, cum omnium
primus codices conferret, quadam rerum iniquitate premebat,ur,
de qua ipse narravit in actis acad. litt. Bavar. a. 1862 p 287.
praecclare vero agatur, si qui ex hominibus doctis, quibus
Florentiae et Parisiis habitare contingat, illis dubitandi signis
incitentur, ut ipsis codicibus faciliore opera denuo inspectio
quaecumque falso aut parum accurate adnotata sunt publice
corrignant.

NOTARUM EXPLICATIO

- a.* = ante
add. = addit, addunt, addito.
coni = coniecit, conjectura.
corr = correxit, correctura.
del = delevi, delevit, deleto
dist. = distinxii, distinxit
lac = lacunam.
ll = libri manu scripti **VR(r)**
dE, qnotquot quoque loco
collati et uniuscuiusque pa-
ginae in margine superiore
siglis indicati sunt
om = omisit, omissio
praem = praemisso
r = reliqui codices praeter
eos, qui ad eandem lectio-
nem adnotati sunt
ras. = rasura.
v = veteres editores vel lectio
vulgata inde a vetustissimis
editionibus usque ad hanc
aut ad eam, quae una ad-
notata est, velut *r a G.* =
veteres ante Gelenium; *v a.*
G(H) = vulgata ante Gele-
niuum, revocata ab Harduino.

codd dett = codices deteriores
(plerumque neglecti)
cod. Murbac. = codex Murba-
censis Cornari
vet. Dal = conjectura incerti
hominis docti vel vetustio-
ris alieuius editionis lectio
a Dalecampio ad marginem
enotata
- B* = Hermolai Barbari casti-
gationes Plinianae. Romae
1492 1493
Bas = Basileensis editio
(Erasmi) 1525.
Brot = Broterii editio Pari-
sina 1779
C = Io Caesarii editio Colo-
niensis 1524.
D = Detlefseni editionis Be-
rolmensis vol IV. 1871
Dal = Dalecampii editio Lug-
dunensis (1587) 1606
G = Gelenii editio Basileen-
sis 1554. (Eiusdem casti-
gationes sive annotationes
1585)
Gron = Gronovii (I. F.) in ali-
quot libros C. Plini Secundi
notae (1669) v Sill edit.
vol. VI
H = Harduini editio Parisina
(1685) 1741.
Hack. = Hackiana editio.
Lugd. Bat. 1668
J = Iani editionis Teubneria-
nae vol IV Lipsiae 1859.
Lugd. = Lugdunensis editio
(I. N. Vietorii) 1563
P = Pintiani in C. Plini nat.
hist. libros omnes observa-
tiones (Salmanticae 1544)
Lugduni 1598.
S = Silligii editionis vol IV.
Hamburgi et Gotbae 1855.
Salm. = Salmasii Plinianae
exercitationes in Solim po-

lyhistoria (Parisiis 1629)
 Traiecti ad Rhenum 1689.
Turneb = Turnebi adversario-
 rum libri XXX. Parisii 1580
U cum numero Urlichii vin-
 dictiarum Plinianarum vol II.
 Erlangae 1866 *U* sine nu-
 mero = chrestomathia Pli-
 niana Berolini 1857
Ven. = Veneta editio (I. B. Pal-
 marii) 1499
Verc = Alexandri Benedicti
 editio 1607

Fels (Alb): de codicis anti-
 quorum, in quibus Plini nat-
 hist propagata est, fatis,
 fide atque auctoritate Got-
 tingae 1861

Froben (C): quaestionum Pli-
 nianarum specimen. Regioni-
 montani 1888.

CFW Müller: Kritische Be-
 merkungen zu Plinius' nat.
 hist. Breslau 1888

CFW Müller grat., Festschrift
 zum 50 j. Doctorjubilaeum
 Ludw. Friedländer darge-
 bracht von seinen Schülern
 Leipzig 1895 (p 643—554)

Müller (Jo): Emendationen zur
 nat hist des Plinius. IV. V.
 Wien 1880 1882.

Der Stil des älteren Plinius.
 Innsbruck 1883

Pliniana (mea): v. Philologi-
 sche Abhandlungen (Martin
 Hertz dargebracht) Berlin
 1888. (p. 28—43)

Th H. Theophrasti histo-
 riae plantarum libri IX (ed.
 Wimmer)

Th. C. = Theophrasti de cau-
 sis plantarum libri VI (ed.
 Wimmer).

Diosc. = Dioscoridis de ma-
 teria medica libri V (ed.
 C. Sprengel 1829 vol. I).
 — Diosc eupor = Εὐπο-
 πτερων libri II (eiusdem
 edit. vol. II)

Geop. = Geoponicorum sive
 de re rustica libri XX (ed.
 J. N. Niclas 1781).

Cato = M. Porci Catonis de
 agri cultura liber (ed. H. Keil
 1882)

Varro = M. Terenti Varronis
 rerum rusticarum libri III
 (ed. H. Keil 1884).

Col. = L. Iunii Moderati Colu-
 mellae de re rustica libri
 XII et liber de arboribus
 (ed. J G Schneider 1794).

Pall. = Palladii Rutili de re
 rustica libri XIV (ed. J G.
 Schneider 1795).

Cels = A Cornelii Celsi de
 medicina libri VIII (ed. C.
 Daremberg. Lipsiae 1859).

Plin iun Gargil = Plinii Se-
 cundi quae fertur una cum
 Gargili Martialis medicina
 edita a Valentino Rose. Lip-
 siae 1875

Scribon. = Scribonii Largi
 compositiones (ed. G. Helm-
 reich 1887).

Seren = Q Sereni Sammonici
 liber medicinalis (ed. Aem.
 Baehrens in poet. Lat. min.
 vol. III. Lipsiae 1881).

Marc Emp = Marcelli de
 medicamentis liber (ed. G.
 Helmreich 1889).

C. PLINI SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBRI XXIII—XXX

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXIII

(1) Peracta cerealium in medendo quoque natura est 1 omniumque, quae ciborum aut florum odorumve gratia proveniunt supina tellure. non cessit sis Pomona partesque medicas et pendentibus dedit, non contenta protegere arborumque umbra alere quae diximus, immo velut indignata plus auxili inesse his, quae longius a caelo abessent quaeque postea coepissent; primum enim homini cibum fuisse inde, et sic inducto caelum spectare, pascique et nunc ex se posse sine frugibus. (2) ergo, Hercule, artes in primis 2 dedit vitibus, non contenta delicias etiam et odores atque unguenta omphacio et oenanthe ac massari, quae suis locis diximus, nobiliter instruxisse. 'Plurimum, inquit, homini 12, 130
voluptatis ex me est. ego sucum vini, liquorem olei
gigno, ego palmas et poma totque varietates, neque, ut
15 Tellus, omnia per labores, aranda tauris, terenda areis,
deinde saxis, ut quando quantove opere cibi fiant? at ex

§§ 3 - 6: Diosc. V 1.

2 omnium V | quae om. v.a.B. 3 sis ego is V. his rr.
3 4 an artesque? cfr § 2 (v. 9) 4 medicasset per-
identibus V 5 ueluti VdS 6 ins v.a C 8 an sic
et? (cfr Müller de stilo p. 15). | inductos Ev.a.H 9 artes
II v Brot) cfr. XXI 15 has G. has partes man. Dal. S
10 delicta sed etiam d. 11 masuari E. 12 hominis Vd.
13 voluptati E. 14 15 ut tellus dv. vitellus V
ubis E. 15 aranda tauris Ev. arant data curis r

me parata omnia nec cura laboranda, sed sese porrigentia
ultra et, si pigeat attingere, etiam cadentia⁷. certavit ipsa
secum plusque utilitatis causa genuit etiam quam voluptatis.

3 (3) Folia vitium et pampini capitis dolores inflammationsque corporum mitigant cum polenta, folia per se ardore stomachi ex aqua frigida, cum farina vero hordei articulares morbos. pampini triti et inpositi tumorem omnem siccant, sucus eorum dysintericis infusus medetur. lacrima vitium, quae veluti cummis est, lepras et lichenas et psoras nitro ante praeparatas sanat. eadem cum oleo saepius pilis inlitis psilotri effectum habet, maximeque quam virides accensae vites exudant, qua et verrucae tol-
4 luntur. pampini sanguinem excreantibus et mulierum a conceptu defectioni diluti potu prosunt. cortex vitium et folia arida vulnerum sanguinem sistunt ipsumque vulnus conglutinant. vitis albae, viridis tusae, suco inpetigines tolluntur. cinis sarmentorum vitium et vinaceorum condylomatis et sedis vitiis medetur ex aceto, item luxatis et ambustis et lienis tumori cum rosaceo et ruta et aceto. item igni sacro ex vitro citra oleum aspergitur et inter-
5 trigini, et pilos absumit. dant et bibendum cinerem sarmentorum ad lienis remedia aceto conspersum ita, ut bini cyathi in tepida aqua bibantur utque qui biberit in lienem iaceat. claviculae ipsae, quibus repunt vites, tritae ex

§ 3: Pl. iun. 72, 5-7. — 52, 5. — § 4: Pl. iun. 73, 5 -7.
— (cfr. Marc. 81, 53. 23, 46). — § 5: Pl. iun. 56, 1 -4.

1 cura laboranda **VdS**. curuo aboranda **E**. curuo labo-
H coll. Verg. Buc III 42. curuo adoranda (adorna- *G*) aratro
nec cura laboranda *v.* 4 pampina **E**. 7 trita **V**. | an
umorem? *cfr. XX 33. XXI 172. de mendo XXIV 11. 16.*
8 medetur infusus *d.* 9 cummis *S*. gummis **V Brot (D)** -mi
re. 11 maximeque **dTEH**. -me quae **V**. -meque aqua *v.*
12 cum *pro* quam) **dT**. 16 inpetiginis **VD** 17 uitium
(**V?**) *D* cum *U* 493 uitiumque **dEv.** | uina eorum **V**.
17 18 condylomati *d.* -dilimati **V**. 20 21 intertrigines **Ev.a.H.**
22 sarmento **E**¹. -ti **E**². 22 lienis ad *d.* | conspar-
t. compressum **E**. | uini **Vv a.G.** 23 liene **Vd**.
e et ex *dv.a.S*

aqua potae sistunt vomitionum consuetudinem. cinis vitium 6 cum axungia vetere contra tumores proficit, fistulas purgat, mox et persanat, nervorum dolores frigore ortos contractio-nesque, contusas vero partes vel cum oleo, carnes excre-scentes in ossibus cum aceto et nitro, scorpionum et canum plagas cum oleo. corticis per se cinis combustis pilos reddit.

(4) Omphacium qua fieret ratione incipientis uvae 7 pubertate, in unguentorum loco docuimus. nunc ad 12, 130 medicinam de eo pertinentia indicabimus. sanat ea quae 10 in umore sint ulcera, ut oris, tonsillarum, genitalium, oculorum claritati plurimum confert, seabritiae genarum ulceribusque angulorum, tubeculis, ulceribus quacumque in parte manantibus, cicatricibus marcidis, ossibus purulente limosis. mitigatur vehementia eius melle aut passo. prodest 15 et dysintericis, sanguinem excreantibus, anginis.

(5) Omphacio cohaeret oenanthe, quam vites silvestres 8 ferunt, dicta nobis in unguenti ratione. laudatissima 12, 132 in Syria, maxime circa Antiochiae et Laodiceae montes et ex alba vite. refrigerat, astringit, vulneribus inspergitur, 20 stomacho inlinitur, utilis urinae, iocineris, capitis doloribus, dysintericis, coeliacis, cholericis, contra fastidia obolo ex aceto pota. siccatur manantes capitis eruptiones, efficacissima ad vitia, quae sint in umidis, ideo et oris ulceribus

§ 6: (cfr. Marc. 4, 47. 36, 65). Pl. iun. 76, 20. — 86, 8. 83,
22 — § 7. Diosc. V 6. — §§ 8. 9: Diosc V 5.

3 et Ev. ei r | item neruorum G | ortus V. 4 uel om.
Ev. a. S. 6 combusti pilos radit Fröhner mus. Rhen. 47
p. 294, at cfr. p. 2 v. 19 et Pl. iun. 7 omfacium V. 9 de eo
dEv. deo V. 10 numero E¹. -ra E². humido v. a. S. dis-
coni. Dal , sunt dTv a. S | tonsellarum V. 12 quacumque
dv. quame- r. 13 ossibus (uss- V) ll. v. auribus S cum H
e Diosc., sed Plinum bctū pro vta legisse coni. J 14 fati-
gatur E. frangitur v. a. H. 15 et om Ev a. Bas. | sanguinis
E. 17 ferunt V. | a nobis dv a. S. 18 laoditiae V. -iciae
D. 20 in stomacho Vd. | iocineri Ev a. J. (cfr. XXVIII 197) |
dolori Vf. 21 coeliacis cholericis Vv(S). om. dE man. Dal. H.
22 manantes v. -tis ll. (?) S. cfr XXII 54. 64. 23 sunt
Ev. a. S.

9 et verendis ac sedi cum melle et croco. alvum sistit, genarum scabritiem emendat oculorumque lacrimationes, ex vino stomachi dissolutionem, ex aqua frigida pota sanguinis excretiones. cinis eius ad collyria et ad ulcera purganda et paronychia et pterygia probatur. uritur in forno, donec panis percoquatur. — Massaris odoribus tantum dignitur, omniaque ea aviditas humani ingeni nobilitavit rapere festinando.

10 1. (6) Maturescentium autem uvae vehementiores nigrae ideo vinum ex his minus iucundum, suaviores albae, quoniam e tralucido facilius accipitur aér. recentes stomachum et spiritus inflatione alvum turbant. itaque in febri damnaptur, utique largiores; gravedinem enim capiti morbumque lethargum faciunt. innocentiores quae decerptae diu pependere, qua ventilatione etiam utiles fiunt stomacho aegrisque, nam et refrigerant leviter et fastidium auferunt.

11 2. (7) * Proximae a pensilibus in palea servatae; nam et in vinaceis servatae et caput et vesicam et stomachum infestant, sistunt tamen alvum, sanguinem excreantibus utilissimae. *quae in vino aut in dulci conditae fuere, caput temptant*; quae vero in musto fuere, peiore vim etiamnum habent quam quae in vinaceis. sapa quoque 12 inutiles stomacho facit. saluberrimas putant medici in cae-

§ 9 cfr. Plin. XII 133. — §§ 10—12: Diosc. V 8. — § 11: Pl iun 38, 21. — § 12 extr. Col. VIII 5, 23 cfr Plin. XIV 99

1 sede **VdJ** 1. 2 germanum d. 2 scabritiem *S cum man.*
Dal. scabiem *ll v* cfr. § 7 (125). XXXI 116 130. XXXIV
 153. XX 239, *de mendo* XXVII 18 3 potae **Vd**. 4 5 pur-
 ganda et **Vv** -da r. 5 forno **V**. 6 percoquitur *ds* | mas-
 satis **Vd** 11 e **V¹d** et *r* lucido **E** translu- *v a S*
 12 spiritus *Brot.* -tum (*ortum* e -tuus) *ll T¹v* inflant *v a Brot* |
alnum ll T¹ *Brot.* *alnumque v.* et *alnum (priore et deleto)*
U 494. 13 grauidinem **V**. 18 a **VdTfS**. ea **E** sunt *v.*
 paleas **V**. 18 19 et in *ego* et **Vv** e *rS* in *G* cfr. CFW Muller
 p 25 et XIX 115. 21 quae — temptant *huc transposui* ex
v. 18, ubi ante proximae habent ll v quae autem in **E v a S** |
 aut in **Vd** *Murb.* *S* aut **E**. *del. v.* condita **Vd**. 23 etiam-
 nunc **Vd**. 24 stomacho inutiles **E v a S.**, saluberrimum **Vd**.

lesti aqua servatas, etianisi minime incundas, sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri et in amaritudine iecoris fellisque vomitionibus et in cholericis, hydropicis cum ardore febrium aegrotantibus. at in ollis servatae et os et stomachum et aviditatem excitant, paulo tamen graviores existimantur fieri vinaceorum halitu. — Uvae florem in cibo si edere gallinacei, uvas non attingunt. —

(8) Sarmenta earum, in quibus acini fuere, adstringendi vim habent, efficaciora ex ollis.

10 (9) Nuclei acinorum eandem vim optinent. hi sunt qui in vino capiti dolorem faciant. tosti tritique stomacho utiles sunt. inspergitor farina eorum polentae modo potionis et dysintericis et coeliacis et dissoluto stomacho. decocto etiam eorum sovere psoras et pruritum utile est.

15 (10) Vinacei per se minus capiti aut vesicae nocent quam nuclei, mammarum inflammationi utiles cum sale triti. decoctum eorum veteres dysintericos et coeliacos invat et potionis et fotu

(11) Uva theriace, de qua suo loco diximus, contra serpentium 14, 17 ictus estur. pampinos quoque eius edendos censem inponendosque. et vinum et acetum ex his factum auxiliarem contra eadem vim habet.

(12) Uva passa, quam astaphida vocant, stomachum, ventrem et interanea temptaret, nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent. iis exemptis vesicæ utilis habetur

§ 18: Pl. iun. 52, 2 -4. §§ 13, 14: Diosc. V 3. — § 14 extr.: Geop. IV 8 — §§ 15, 16: Diosc. V 4.

2 ardore dv -res r | sentient (-ent et v) in Ev a. Bas , iecoris Ev. coris V cordis dT. 3 vomitionibus J -nis II.T. -ne v | et II.S. del. v hydropi V pe T. 4 febri VT et os Ev et in os r. 7 cibo si ego -bos si V. -bos d. -bis si Ev aliter § 147. XXIV. 143, 148. XXVIII 245 al dere V 8 acinis V. 8 9 adstringendi vim Ev dum r.

11 capiti VdTfS. -tis Ev. faciunt dT v. a. S. 12, 13 potionis et S. -nis et VTf. -ni r H. -nis r 16 17 triti cum sale utiles Ev a. S. 17 earum Vd | et (ac E S) fotu Ev. et potu r

19 luco V 21 et uinum ED om r. unumque v. 24 et II.TfH. del. v. cfr. § 30. | temptarent Vd. 25 illis his r D. | seqq. dist. ego coll. Diosc.

et tussi — alba utilior —, utilis et arteriae et renibus,
 sicut ex his passum privatim e serpentibus contra haemorrhoida potens. testium inflammationi cum farina cuminis
 16 aut coriandri inponuntur, item carbunculis, articulariis
 morbis sine nucleis tritae cum ruta. sovere ante vino 5
 ulceram oportet. sanant epinyctidas et ceria et dysinteriam
 cum suis nucleis. et in oleo coctae gangraenis inlinuntur
 cum cortice raphani et melle, podagrism et unguium mobilibus
 cum panace. et per se ad purgandum os caputque
 cum pipere commanducantur.

17 (13) Astaphis agria sive staphis, quam uvam taminiatum aliqui vocant falso — suum enim genus habet —, cauliculis nigris, rectis, foliis labruscae, fert folliculos verius quam acinos, virides, similes ciceri, in his nucleus triangulum. maturescit cum vindemia nigrescitque, cum tamniae rubentes norimus acinos sciamusque illam in apricis nasci, hanc non nisi in opacis. his nucleis ad purgationem uti non censuerim propter anciptem strangulationem, neque 15 ad pituitam oris siccandam, quia fauces laedunt. phthiriasi caput et reliquum corpus triti liberant, facilius admixta sandaraca, item pruritu et psoris. ad dentium dolores decoquuntur in aceto, ad aurium vitia, rheumatismos cicatricum, ulcerum manantia. flos tritus in vino contra serpentes bibitur; semen enim abdicaverim propter nimiam vim ardoris. quidam eam pituitariam vocant. plagis serpentium utique inlinunt.

§ 16: Gargil 196, 11-13. cfr. Diosc III 64. — §§ 17, 18:
 Diosc IV 153   § 17: cfr. Cels. III 21.   § 18: cfr. Plin.
 XXVI 138.

2, 3 haemorroidam V.   5 si nucleis V   6 ceria H
 cum P teria dTE. theria V. del. v.   9 hos V.   10 com-
 manducatur V   11 astafis V. | statis V.   13 rectis dEv.
 erectis VT D. cfr. XXV 110 et 129.   14 cineri V   15 ma-
 turescitque E. cum om V. tamnia d.   16 illam VdV nullam E.
 18 an suaserim? cfr. XXII 106 et XXI 153 XXIV
 18. XXIX 142 XXXIII 124 nec Ev.a.S.   19 ad om. d. |
 quia J quae ll f. quod TS. om. v. | fauces enim v.a.S.
 20 relium VS.   22 decoquuntur V, rheumatismum Ev.a.S.
 23 manantium d.   25 et plagis Er a S

(14) Labrusca quoque oenanthen fert satis dictam. 19
 quae, a Graecis ampelos agria appellata, spissis et candi-
 cantibus foliis, geniculata, rimoso cortice, fert uvas ru-
 bentes cocci modo, quae cutem in facie mulierum purgant
 5 et varos, coxendicum et lumborum vitiis tusae cum foliis
 et suco prosunt. radix decocta in aqua pota in vini Coi-
 cyathis II umorem alvi ciet et ideo hydropicis datur. hanc
 potius crediderim esse quam vulgas uvam taminiam vocat.
 utuntur ea pro amuleto et ad expunctionem sanguinis quoque 20
 10 adhibent, non ultra gargarizationes et ne quid devoretur,
 addito sale, thymo, aceto mulso. ideo et purgationibus
 ancipitem putant.

(15) Est huic similis, sed in salietis nascens; ideo
 distinguitur nomine, cum eosdem usus habeat, et sali-
 15 castrum vocatur. scabiem et pruriginem hominum quadri-
 pedumque aceto mulso trita haec efficacius tollit.

(16) Vitis alba est quam Graeci ampelon leucen, alii 21
 staphylen, alii melothron, alii psilotrum, alii archezostim,
 alii cedrostin, alii madon appellant. huius sarmenta longis
 25 et exilibus internodiis geniculata scandunt. folia pampi-
 nosa ad magnitudinem hederae dividuntur ut vitium. radix
 alba, grandis, raphano similis initio. ex ea caules asparagi

§ 19: cfr. Plin. XXIII 8. XXVII 44). Diosc IV 180. cfr.
 Cels. III 21 — § 20 extr: cfr. Scribon. 243. §§ 21—26:
 Diosc. IV 181.

2 a om. E appellatur (V?) v.a.S. 3 uvas dEv. quas V.
 5 uaros E H. -rios V. -riis dv. | dist. H. 6 col E v
 om. r. 7 duobus ll. v. et VT om rv cfr. § 77 86 XXIV
 29. 68 105. XXV 144. XXVI 86 XXVII 72 74. XXVIII
 51 146. 148. XXI 128. 166. XVI 113 209 XII 73. XIII
 96 al 9 expunctionem B e codd. Rom. (G). expiationem ll.
 T v lac statuit J, ad exscrectionem excidisse ratus. sed cfr.
 XXVI 34. XXVIII 194 XXXV 191. 10 dist. ego 11 cymo
 V | idem Vv.a B. | et om. d. 12 ancipiti d. | putant VEG.
 temptant dv. -perant B. 13 Et huic d. 14. 15 salis-
 castrum E 16 an ex (vel in) aceto? 17 ampelon leucen
 (-chen E) dEJ. -loleucen Vv. | alii Vdv afi E 18 sta-
 phylen v(S). stafilén ll. ophiostaphylon B. melotrum d.
 19 cedrostin B -sin VEV cedrusin d. agrostin T 22 ex
 eo VEV. asparagis d

similitudine exeunt. hi decocti in cibo alvum et urinam carent. folia et caules exulcerant corpus, ptique ulcerum phagedaenis et gangraenis tibiarumque taedio cum sale inlinuntur. semen in uva raris acinis dependet, suo rubente, postea crocino. novare id qui coria persiciunt; illo enim utuntur. psoris et lepris inlinitur, lactis abundantiam facit coctum cum tritico potumque. radix, numerosis utilitatibus nobilis, contra serpentium ictus trita drachmis II bibitur. vilia cutis in facie varosque et lentigines et suggillata emendat et cicatrices, eademque prae-¹⁰stat in oleo decocta. datur et comitalibus posus, item mente conmotis aut vertagine laborantibus, drachmae pondere cotidie anno toto. et ipsa autem largior aliquando sensus turbat. illa vis praeclaras, quod ossa infracta extrahit in aqua inposita ut bryonia; quare quidam hanc ¹⁵ albam bryoniam vocant, aliam vero nigram. efficacior in eodem usu cum melle et ture. suppurationes incipientes discutit, veteres maturat et purgat. ciet menses et urinam ecligma ex ea fit suspiriosis et contra lateris dolores, ruptis, convulsis. splenem ternis obolis pota ²⁰ XXX diebus consumit. inlinitur eadem cum sico et pterygiis digitorum. ex vino secundas seminarum adposita trahit et pituitam drachma pota in aqua mulsa sucus radicis col-

§ 22: Th H. IX 20, 3. - § 23 cfr. Plin. XXVI 113.

1 idecocti V. idem cocti (decocti aT) fAT. 2 carent VdV
gignit E 3 taedio v -ioque E -iumque (ted- V) r. cfr.
XXVI 3 138. XXIV 76. 4 rasis E 5 crocino VT S
-ci rv 9 duabus ll. v. in facie om. VdT. uarisque (-riis-
V²) V. 11 decocta in oleo. decoctae (add. G) v. a. S | et
Vd Bas in E. et in v ; an potui? cfr. nota ad XXIV 148.
12 aut VdTfS. et Ev 14 turbat J cum Cornario e
Diosc purgat ll.v. fracta Ev.a.B 15 inpotra E | ut B.
aut Vd. om. Ev | bryonia ll.C bryenia B. brie- v
16 aliam VD. -ia rv nigram VD. -ra rv. 18 messes V.
19 ecligma EC chg- (vel eleg- v) rv 20 ruptis con-
unlais coni J uulsis corruptis VdTf eulsis (uul- v) ruptis
Ev de mendo cfr. XXI 160. XXII 73 extr., praeterea § 47.
VII 21 XXX 71. XXXII 103. 21 fiu d. 23 sucus
is ad praeced. retulit H cum Dal. coll. Diosc

ligi debet ante seminis maturitatem. qui inlitus per se et cum ervo laetiore quodam colore et cutis teneritate mangonicat corpora, serpentes fugat. tunditor ipsa radix cum fico pingui erugatque corpus, si statim bina stadia ambulentur, alias uret et nisi frigida abluatur. iucundius hoc idem praestat nigra vitis, quoniam alba pruritum adfert.

(17) Est ergo et nigra, quam proprie bryoniam vocant, alii Chironiam, alii gynaecanthen aut aproniam, si milem priori, praeterquam colore; huius enim nigrum esse diximus. asparagos eius Diocles praetulit veris asparagis in cibo urinae ciendae lienique minuendo. in fructectis et harundinetis maxime nascitur. radix foris nigra, intus buxeo colore. ossa infracta vel efficacius extrahit quam supra dicta, cetera eadem. peculiare quod iumentorum cervicibus unice medetur. aiunt, si quis villam ea cinxerit, fugere accipitres tutasque fieri villares alites eadem in iumento homineque flemina aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit, circumligata sanat. et hactenus de vitium generibus.

(18) Musta differentias habent naturales has, quod sunt

§§ 27. 28. Diosc IV 182. — § 28. cfr. Diosc. IV 181. — cfr. Festus s. v. *flemina*. — § 29: cfr. Diosc de venen. 34.

1 illitus dE r. inlinitos illi- T) VTS -tus D 3 mangonicat (-izat v.a.S.) corpora (re E) serpentes fugat Ev mango-
nigat VdT. (serpentes fugat del H) 4 fieu d. pingui fico
Ev.a S). 5 uret et dE. uitiet VS. urit r uret D cum
U 495. | abluatur Ev. statim abl- rTS. 6 uitio Vd.
7 est ergo — p 10 v. 13 adferat om. Vd. bryenia v a.C.
10 colore v. -rem Ea. enim Ea G. enim colorem B. semen v
11 diximus cuius B. | asparagos (-go Ea) eius Ea G. -gos
similes B. go simile v. 13 buxeo av om E. 14 colore
Ev om. a. | uel om. r a.G. 15 cetera aD -rum Ev. cfr.
Diosc. dist. D. eidem peculiare est v a.D. 16 in villa
v.a.G. | ea G ex Ea eam v. cinxerit S cum anon ap.
Dal. tinxerit aG. -rint E extruxerit v praecinxerit H.
17 fieri B. aues fieri E. fieri aues av. | villares ego. cfr. X
116. -aticas B arum Eav. del D. alites B. -ter Eav. altiles
D (cfr. XXIV 71) 18 flemina E H. ne a. phlegma v
sanguine a | se ad Ea G. screatur v | talo v.a.B. \ disse
a. del v.a.G.

candida aut nigra aut inter utrumque, alia ex quibus vi-
num fiat, alia ex quibus passum. cura differentias innu-
merabiles facit; in plenum ergo haec dixisse conveniat:
mustum omne stomacho inutile, venis iucundum. a balneis
raptim et sine interspiratione potum necat. cantharidum 5
naturae adversatur, item serpentibus, maxime haemorrhoidi
30 et salamandrae. capitis dolores facit et gutturi inutile,
prodest renibus, iocineri et interaneis, vesicae; conlevat
enim ea privatim contra buprestim valet, contra meco-
nium, lactis coagulationem, cicutam, toxica, doryenium, ex 10
oleo potum redditumque vomitionibus. ad omnia infirmius
album, iucundius passi mustum et quod minorem capit is
dolorem adferat.

31 (19) Vini genera differentiasque perquam multas ex-
^{14, 59}
^{sqq} posuimus et fere eiusque proprietates. neque est ulla 15
pars difficultior tractatu aut numerosior, quippe cum sit
arduum dictu, pluribus prosit an noceat. praeterea quam
ancipi eventu potum statim auxilium fit aut venenum!
etenim de natura ad remedia tantum pertinente nunc lo-
32 quimur. unum de dando eo volumen Asclepiades con- 20
dedit, ab eo cognominatis qui postea uno de volumine illo
disseruere innumera. nos ista Romana gravitate artium-
que liberalium adpetentia non ut medici, sed ut indices
salutis humanae diligenter distinguemus.

De generibus singulis disserere inmensum et inexplici- 25
33 cabile est, discordibus medicorum sententiis. (20) Sur-
rentinum veteres maxime probavere, sequens aetas Alba-
num aut Falernum, et deinde alia alii iniquissimo genere

§ 30: Diosc. V 9 — § 32: (cfr. Cels. III 14).

1 alia ex *D.* aliaque ex *G* alia ex alia (-is v) ex *Eav.* |
quibus uinum (unum a) fiat av om. E. 5 sine v simul *Ea*.
9 ea v. eas *Ea* 10 toxica om. a 15 est *Vdv(S)*. om *EH*
17 arduum *D e coni. H.* tardum *H. v.* 18 potu *Ev.a.S*
21 cognominatis *V.* -tus *rS*. -tum *v.* | postea uno ego.
postea uero *Vd S*. uero postea *Ev(D)* 22 innumera *H. G(J)*.
XXXV 85 -ri *Tv(S)*. 23 medicis *V.* | indices *fS*. iad-
24 distinguimus *E.* 28 et om. *Ev.a.S*.

decreti, quod cuique gratissimum, ceteris omnibus prouantiando. quod ut constarent sententiae, quota portio tamen mortalium his generibus posset uti? iam vero nec proceres usquam sinceris. eo venere mores, ut nomina modo cellarum veneant, statim in lacibus vindemiae adulterentur. ergo, Hercules, mirum dietu, innocentius iam est quodcumque et ignobilis. haec tamen fere constantissimae videntur sententiae, quorum mentionem fecimus. si quis hoc quoque discrimen exiget, Falernum nec in novitate nec in nimia vetustate corpori salubre est; media eius aetas a XV annis incipit. frigido potu stomacho utile, non item in calida. diutinae tussi sorbetur merum utiliter a iejunis, item in quartanis. nullo aequa venae excitantur. alvum sistit, corpus alit. creditum est obscuritatem visus facere nec prodesse nervis aut vesicae. Albana nervis utiliora; stomacho minus quae sunt dulcia; austera vel Falerno utiliora. concoctionem minus adiuvant, stomachum modice inplent; at Surrentina nullo modo, nec caput temptant, stomachi et intestinorum rheumatismos cohibent. Caeruba iam non gignuntur (21) et, quae supersunt, Setina concoqui cibos cogunt; virium plus

---

§ 35. Diosc. V 10. Plin. iun 37, 2—4.

---

1 2 pronuntianda E. 2 quod II S coll XVIII 194.
 quot D. quin v. | constant d. 3 mortalibus E. | ne V
 4 usquam v(S) nusq- Vd. unq- E H(D) | uenire Vd 5 ueniant
 Vd. | statimque d(?)v.a.S. | lacubus v a S. 6 hercle E
 v.a.S. 7 hae VS(D) fere D fecere V. facere r.v.
 7 8 constantissimae D. -me ll v 8 sententiae VdfS(D).
 uictoriae E -iam H. del. J sententiae uictoriam v. | quorum
 E v. quoniam r. quarum D cum Gron. 9 discriminus V'
 -miniosius V'. an discriminis? exiget ego. exigit E. exigit
 r H. -gat r. alternum E 10 minia V 11 axuannit
 V frigido ego (cfr. XXXVII 30 aliter XIV 57). ne (ni V
 non T) rigido II T in frigido S. hoc non rigido v. an in fri-
 gida? | potus Vd. 12 idem Vd | calido. Et in diutina
 v.a S | iussit orbe verberum Vd. 14 aliter V 15 nec
 non Vf | prodest v.a.G. aut — 16 nervis om. Vd.
 17 uesta V | falernum d. -na v a G 18 modo donec a.
 20 at quae v.a.S. 21 cibos concoqui v.a.D. | coguntur V

Surrentino, austoritatis Albano, vehementiae minus Falerno habent. ab his Statana non longo intervallo afuerint. alvo citae Signinum maxime conducere indubitatum est. reliqua in commune dicentur.

37 (22) Vino aluntur vires, sanguis colosque hominum. hoc distat orbis medius et mitior plaga circumiectis. quantum illis feritas facit roboris, tantum nobis hic sucus. laetis potus ossa alit, frugum nervos, aqua carnes; ideo minus ruboris est in corporibus illis et minus roboris contraque labores patientiae. vino modico nervi iuvantur, copiosiore laeduntur; sic et oculi. stomachus recreatur et adpetentia ciborum invitatur; tristitia, cura hebetatur, urina et algor expellitur, somnus conciliatur. praeterea vomitiones sistit, collectiones extra lanis umidis inpositis mitigat. Asclepiades utilitatem vini aequari vix deorum potentia posse pronuntiavit. vetus copiosiore aqua miscetur; quo magis urinam expellit, minus siti resistit. dulce minus inebriat, sed stomacho innat; austorum facilius coneoquitur. levissimum est quod celerrime inveteratur. minus infestat nervos quod vetustate dulcescit. stomacho minus utile est pingue, nigrum, sed corpora magis alit. tenuer et austorum minus alit, magis stomachum nutrit, celerius per urinam transit; tanto magis capita temptat.

— § 38: cfr. Diosc. V 11 (Martial. V 78, 17). — Seren. 581.
— § 39: cfr. Diosc. V 11, 9. Cels II 24.

1 Surrentina .. Albana .. Falerna *H* cum *Gron* Falerna *S.* 2 habent *ll* *H* del. *v* abfuerint *dE G.* -runt *v.*

3 signinum *v.* -gnium *Vd.* -gnum *E Ven.* 5 vino aluntur — § 54 extr. saluber[rimum] desunt in *E.* colosque *v.* orque *a.* dolosque *V.* -lusque *dx.* 6 circumiectis *v* -mectis *R.* 7 illi *dx.* 8 lactis *a.v.* -tus *V¹f.* -teus *V²S.* letus *dTx* | aquae *d(?)v.a.D.* 11 recreantur *x.* | et om. *dxv a.S.*

12 inuitatur *v.* -antur *ll* | tristitia et *TG.* -iae *v* habetur *V.* 14 extrahit *a.*, inpositus *V.* 16 posse om. *d(?)H.* 17 quo magis *aD* magis ouo (otio *dT* nouo *V².* nouum *v*) *rTv.* magisque *G.* 18 austorum *dxav.* veter- *V.*

19 a celerrimo *V.* 21 nigrum *Vd xv* cfr. Diosc merum *aD.* 23 an exciderunt aliqua ante celerius? cfr. Diosc.

hoc et in omni alio suco semel dictum sit. vinum diutino sumo inveteratum insaluberrimum. mangones ita in apothecis excogitavere, iam et patresfamilias, aetatem addi. atqui per se cariem traxere. quo certe vocabulo satis consilii dedere prisci, quoniam et in materis cariem sumus erodit; at nos e diverso sumi amaritudine vetustatem indui persuasum habemus. quae sunt admodum exalbida, haec vetustate insalubria fiunt. quo generosius vinum est, hoc magis vetustate crassescit et in amaritudinem corpori minime utilem coit. condire eo aliud minus annosum insalubre est; sua cuique vino saliva innocentissima est, sua cuique aetas gratissima, hoc est media.

(23) Corpus augere volentibus aut mollire alvum conductum inter cibos bibere, contra minuentibus alvumque cohibentibus sitire in edendo, postea parum bibere. vinum ieiunos bibere novicio invento inutilissimum est curiosis vigoremque animi ad procinctum tendentibus; somno vero ac securitatibus iamdudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum ministravit. sic quoque in proverbium cessit sapientiam vino obumbrari. vino demus

§ 40: cfr. Col. I 6, 20. Martial. X 36, 1. Diosc. V 11.
cfr Plin XIV 55. XXIII 45 Col XII 19, 2. Diosc V 7 11.
§ 41: cfr. Plin XIV 148 — Homer. δ 20 — §§ 42 44:
Diosc V 11 — § 42: Cels I praef.

1 2 diutino *ego* sit uinū *ll. T.* situinum *fU* si sit *c del J.* situ non *Müller emend.* IV 18 2 in saluberrimum *x* sal- *a D* | ita *ego*. ista *d xv* istat *Va*. istut *D* 3 addi *ll TxH.* addunt *fS.* ademere *v.* 4 atqui *ego*. cfr. II 163 XVII 20 atque *ll x.* aliis quae *D* his quae (*Tf?*) *v.* an antequam? *msi* vero lacuna statuenda est. | trahunt *fS* quo *dv.* quod *r* 6 erodit ad *V* | uetustatem *d xv* -ate *Va D* 8 insalubria *ll Txv(H)D* sal *G(S,* cfr. Diosc sunt *dx* est *dxav* cum *V* 9 et *dxav* est *V* 10 mutile *V¹.* inu- *V²* 10 11 salubre *ll XIV 55.* 11 cuique *Vv* quoque *r* | *uno* = 12 cuique *om Vf* 12 quoque *dx* 13 14 condecet *V²*. 16 curiosis *ego*. cum suis *a* curis *rxH.* curas *v.*

17 animi impedit ad *v.a H* 19 sic quoque *ll v.* cfr. Muller de stilo p 15, 2 20 uino *ll Bas* cum *B¹.* uitio *B¹* uinosos *v* | demas *Vta U D).* damus *dTx B¹(Brot).* debeatu*Bas.* cum *B¹(S)* dicimus *v.*

homines, quod soli animalium non sitientes bibimus. aquae potum interponere utilissimum itemque iugi superbibere.
 43 ebrietatem quidem frigidae potus extemplo discutit. meracis potionibus per xx dies ante canis ortum totidemque postea suadet Hesiodus uti. merum quidem remedio est 5 contra cicutas, coriandrum, aconita, viscum, meconium, argentum vivum, apes, vespas, crabrones, phalangia, serpentium scorpionumque ictus contraque omnia, quae refrigerando nocent, privatim contra haemorrhoidas, presteras, fungos, item contra inflationes rosionesque praecordiorum 10 et quorum stomachus in vomitiones effunditur, et si venter aut interanea rheumatismum sentiant, dysintericis, su-
 44 datoribus e longa tussi, in epiphoris meracum. cardiacis in mamma laeva merum in spongea inponi prodest, ad omnia autem maxime album inveterascens. utiliter et fo- 15 vetur vino calido virilitas. rumentis infusum cornu lassitudinem aufert. simias quadripedesque, quibus digitii sunt, negant crescere adsuetas meri potu.

45 (24) Nunc circa aegritudines sermo de vinis erit. saluberrimum liberaliter genitis Campaniae quodcumque 20 tenuissimum, vulgo vero quod quemque maxime iuverit validum. utilissimum omnibus sacco viribus fractis. meminerimus sucum esse, qui fervendo vires e musto sibi fecerit. misceri plura genera omnibus inutile. saluberri

§ 43: Hesiod. Ἑργα 590 596. Scribon. 179 185. Cels. V 27, 12.

Diosc. eupor II 137. Pl. iun. 109, 13. 110, 16 Seren. 870 —

§ 44: Pl iun 92, 20. Diosc. V 11. 8. cfr. Mare. 33, 13. 14.

— Col VI 30, 3. — § 45: Col XII 19, 2. Diosc V 9

1 homini B¹ 2 iugi ll.v(J) -ge t. -gem S cum Gron. e iugi U e coni. H. an iugis (sc aquae potum?) superbire V.

3 ebrietati a. -ti quam v. a. H 9 necant coni. H e Diosc coll Celso V 27, 3 extr. contra a v. cum r. 10 inflammations a v a B. 13 in longa v.a.S. dist S. | moracum V mora con dx. | cardiacis Vdx. at uero card v.a.S.

14 an mammam laeuam? cfr. XXII 155. XX 50 XI 24.

15 inneterescens dTfx. 16 dist U 496 infusum D.

-sam a. -sa rTfx U -so J. -sum autem S. quo etiam infuso v

cornus f -nu iis S. 17 aufert S(D). -rri dxaJ -rri aiunt

v. -runt f U autperi V. 22 ualidam V.

mum cui nihil in musta additum est, meliusque, si nec vasis pix adsuit. marmore enim et gypso aut calce condita quis non et validus expaverit? in primis igitur vi- 46 dum marina aqua factum inutile est stomacho, nervis, 5 vesicae. resina condita frigidis stomachis utilia existimantur, non expedire vomitionibus, sicut neque mustum neque sapa neque passum. novicium resinatum nulli conductit; capitis dolorem et vertigines facit. ab hoc dicta crapula est. tussientibus et in rheumatismo nominata pro- 10 sunt, item coeliacis et dysintericis, mulierum mensibus. in hoc genere rubrum nigrumve magis constringit magis que calefacit. innocentius pice sola conditum. sed et picem meminisse debemus non aliud esse quam combustae resinae fluxum. hoc genus vini excalsacit, concoquit, purgat. pectori, 47 15 ventri utile, item vulvarum dolori, si sine febri sint, veteri rheumatismo, exuleerationi, ruptis, convulsis, vomicis, nervorum infirmitati, inflationibus, tussi, anhelationibus, luxatis in succida lana inpositum. ad omnia haec utilius id, quod sponte naturae suae picem resipit picatumque 20 appellatur Helvico in pago, quo tamen nimio caput temptari convenit. quod ad febrium valitudines attinet, certum est, 48 non dandum in febri nisi veteribus aegris nec nisi declinante morbo; in acutis vero periculis nullis nisi qui mani-

---

§ 46. (cfr. Diosc. V 27) Cels. II 24. Diosc. V 43 —
§ 47: Diosc. V 48. — cfr. Plin. XIV 18 26. 57.

---

1. 2 si nec (in v) uasia a.B. sine causis r 2 ens (pro
enim) V. 3 non et a^{xa}S non sit V non etiam v. | ex-
pauerat V. 4 fractum coni Froben p 91. sed cfr XIV 78.
100. Diosc. V 27 6 uomitoribus aG. 8 uertiginem dx.
11 magis constringit om. V 15 dolori si dxav. -res V.
16 reumatismo V (ut fere semper) 17 infirmitantium
Vd -mantium x | inflammationibus dx hanhelationibus V.
19 picem d(?)B(J). cfr. XIV 18 -eum rTixv(S). 20 hel-
uico in ego (e codd Rom. B). cfr III 36. XIV 43. 46 (18).
heluency Vdx. eluen a. heluenco D -uetico in J coll IV 106
XIV 18 heluenaco vel -ennaco) B. cfr. XIV 32 84. -enico
U 497. helleniastro v. pago quo D pacro (-chro x) quo (co
V) Vdx. sprac concoqui a. agro quo J. quoque v del. S.
dist. J. 22. 23 declinante dv. -ti rx.

festas remissiones habeant, et has noctu potius — dimidia pars periculi est noctu, hoc est spe somni, bibentibus —, nec a partu abortuve nec a libidine aegrotantibus, nec in capitis doloribus, nec quorum accessiones cum frigore extremitatum fient, nec in febri lussientibus, nec in tremore nervorumve doloribus vel faucium aut si vis morbi circa illa intellegatur, nec in duritia praecordiorum, venarum vehementia, neque in opisthotono, tetano, nec singultientibus nec si cum febri dyspnoea sit; minime vero oculis rigidibus, e genis stantibus aut defectis, gravibus nec quorum coniventum perlucebunt oculi palpebrisve non coeuntibus vel si dormientibus hoc idem eveniet aut si cruento suffundentur oculi vel si lemae in oculis erunt; minime lingua fungosa vel gravi et subinde imperfecta loquentibus; nec si urina difficile reddetur, neque ex-pavescientibus repente, nec spasticis aut rursus torpentibus, nec si per somnos genitura effundetur.

(25) Cardiacorum morbo unicam spem hanc e vino esse certum est. sed id dandum non nisi in accessione censem, alii in remissione, illi, ut sudorem coerceant, hi, quia tutius putant minuente se morbo, quam plurimum

---

§ 50: Seneca ep II 3, 3. Cels III 19 —

---

1 an his? 2 spes omnibus Vⁱdxa 3 nec — aegrotan
tibus a.v. om. rx. 6 neruorumue x.a. cfr XXIV 40 -rum uel
rfs. -rumque v(D) uel del. S. 7 ilia S cam ret Dal illa
Vdxx. illam a. 8 tetano nec v. non (taet- d) et Vdx. nec
tetano nec a.D. cfr Cels IV 3. 9 si cum om a | febridis
Vdx 10 e gemis ego egentis ll et genis v del. U 498. |
stantis a. | aut Vdxx uel a. | grauibus nec (ne V) Vdx S. -bus-
que a. busque nec v(D) | dist ego. de oculis gravibus cfr.
XI 145 Cels III 6 (p 56, 18) 12 eueniet av -nit rfx.
aut dxv. at a. ad V 13 cruentes V | suffudentur ego -dun-
tut ll. v | laeme V leme x. lacrimae v a B. 14 uel ret.
Dal. nec Vdx v. et a 17 effundetur Vv S) -datur rTfx G.
18 hanc e ego. hanc ll.fxJ hanc in Verc in v(D).
18 19 esse uino a esse J uini esse U 498. 19 certum est
om. a id del J | dandum quidam non d. v.a.D 20 ces-
sent V , alii Vdxxv(J). alii non nisi a G(D) | coherceant V
21 plurimum dx Verc. imum rv

sententiam esse video. dari utique non nisi in cibo debet nec a somno nec praecedente alio potu, hoc est utique 51 sicutienti, nec nisi in desperatione suprema, et viro facilius quam seminæ, seni quam iuveni, iuveni quam puer, 5 hieme quam aestate, adsuetis potius quam expertibus. modus dandi pro vehementia vini, item mixtura aquae. vulgo satis putant unum cyathum II aquæ misceri, si dissolutio sit stomachi, dandum; si cibus non descendat, iterum.

(26) Vini genera, quae singi docuimus, nec fieri iam 52 10 arbitror et supervacuum eorum usum, cum ipsis rebus, <sup>14, 93
sqq.</sup> ex quibus singuntur, doceamus uti. et alias modum ex-cesserat medicorum in his ostentatio, veluti e napis vinum utile esse ab armorum equitandive lassitudine praeci-pientium atque, ut reliqua omittamus, etiam e iunipiro. 15 et quis satius censeat apsinthite vino utendum potius quam apsinthio ipso? in reliquis omittatur et palmeum, capiti noxiū ventrique tantum molliendo et sanguinem excrean-tibus non inutile. ficticium non potest videri quod bion 53 appellavimus, cum sit in eo sola pro arte festinatio. prod- 14, 77 20 est stomacho dissoluto aut cibos non perficieni, praegnan-

§ 51 extr : Cels. III 19 — § 52: cfr Diosc V 28. V 56.
(coll Plin. XX 21). Marc 20, 28. Diosc. V 46 49, 40 § 53:
Diosc. V 12.

3 sidente d^x. 6 aquae V²TxS eaque a. adque V¹.
atque d(?)v. 7 unum vini cyathum v.a.J | duobus ll.v.
8 largius dandum S cum vet Dal | et si cibus v.a.J. |
descendit a | iterum U 499 coll. Celso inter d^xa v (ad seqq.
relatum) mit V in . . . N 9, 10 dist. U 499. 9 singi
non docuimus a. 10 et Vd^xG. ut a est et v supervacuum
H. acum N -acuae V². -aeu V¹ -acue a -acaneum G -us v.
superbire d. -ia x. | est eorum S cum vet Dal. usus v a.G.
usum docere S cum vet. Dal 11 singitur Vd^xv a.G.
12 napis B ex ap. N. mapis a. in apis (-iis v) rr. 13 equi-
tandi uel V 14 a aG et rx. in e. iunipino Vd. 15 et
si quis d^xv a G. absentiae Vx. 16 absintio x. -sentio V
omittatur d^xv. . . ita . . N -ttetur a om. V. 17 mo-
rando Cornarius e Diosc. 18 facticium V¹ 19 festinato
Vx 20 perficieni d(?)C. -te rv per . . ex . . . x. \ dist.
ego cum H coll § 4 et Diosc.

tibus defectis, paralyticis, tremulis, vertigini, torminibus, ischiadicis. in pestilentia quoque ac peregrinationibus vim magnam auxilandi habere dicitur.

54 (27) Vini etiam vitium transit in remedia aceto summa vis ei in refrigerando, non tamen minor in discutiendo; ita sit, ut infuso terra spumet. dictum est saepius diceturque, quotiens cum aliis prosit. per se haustum fastidia discutit, singultus cohibet, sternumenta olfactatum. in ballineis aestus arcet, si contineatur ore. quin et cum aqua bibitur multorum stomacho utiliter, gargarizatur cum eadem convalescentium, et a solis ardoribus oculis quoque illo modo saluberrimum fofu. medetur pota hirudine, item lepris, fursuribus, ulceribus manantibus, canis morsibus, scorpionum ictibus, scolopendrarum, muris aranei contraque omnium aculeatorum venena et pruritus, item contra multipedae morsum calidum in spongea adiecto aut sulphuris sextante sextariis III aut hysopi fasciculo. medetur et sedis vitiis, in sanguinis fluctione post excisos calculos et omni alia foris in spongea impositum, intus potum cyathis

§§ 54. 55. Diosc V 21. Cels V 27, 4 - § 55: Cels V 27, 12. Scribon. 199. Pl. iun. 86, 9. 109, 14—16. Diosc. V 23.

2 ischiadicis v. scia **Vd**. aticis x. scyaticis a. 4 dist. ego. 5 ei ego et ll. **Nx** est d?) v. maior **V**. 6 infuso **Vd** v. S. -sa a -sum **Verc**. terra S cum vet **Dal** coll. Celso terrae (-rrē x a ll v(J) (fictum ex terra espumet) 7 eun. **Nv** cumque ll. fx alis v alis **ND**. ahi dx alia **V**. -jas f -icui a 8 prohibet **Vf** | olfactatum S etat (cta a) uini uim d) ll. x. etu uim v. in **d****x**v. om. r. 9. 10 dist. J. 11 dist ego (an cum vet **Dal**. lacuna ante et a solis statuenda est?) 12 . . . rimum **E**. saluberrimum plurimum v a H fotu **dTE**v potu **Vf**. | dist P | pota ego. post ll. v potae H -tis D. post potas J | hirudine ego. -nes (iru- **V**) **Vf**. -ni H -nibus D hirundines **dT** erud- **E** ured- v 14 aranei contraque **E**v neique (quae **V**) contra rT. 15 aculeatorum Murbac v -leor . . **N**. -leorum **dTE**. oculorum **Vf** 16 17 dist. ego e Pl iun. 16 calidum in v. in cal- ll. adiecto aut ego aut adiecto **Vd**T D. adiecto **EH**. appositum aut (del. G) adi- Murbac. v 17 tribus acetii aut v a S. fasciculi **V** 18 et sedis **V** Murbac S. sedis rv 19 omni alia G omnis (-nes dv) alias (alias **Vd**) ll. v (add rosiones) ngea S. -geas **E**. -gia C. -gias dv. spotigeas **V**.

binis quam acerrimum. conglobatum utique sanguinem 56 discutit. contra lichenem et bibitur et inponitur. sistit alvum et rheumatismos interaneorum infusum, item procidentias sedis vulvaeque. tussim veterem inhibet et gutturis rheumatismos, orthopnoeam, dentium labefactionem. vesicae nocet nervorumque infirmitatibus. nesciere medici, quantum contra aspidas polleret. nuper ab aspide calcata percussus utrem acetii ferens, quotiens deposuisset, sentiebat ictum, alias inlaeso similis. intellectum ibi remedium est potuque succursum neque aliter os conlidunt 57 venena exsugentes. in totum domitrix vis haec non ciborum modo est, verum et rerum plurimarum. saxa rumpit infusum, quae non ruperit ignis antecedens cibos quidem et sapores non aliis magis sucus commendat aut excitat, 58 in quo usu mitigatur usto pane aut cumino vel accenditur pipere ac lasere, utique sale conspescitur. non est praeterendum in eo exemplum ingens, siquidem M. Agrippa supremis suis annis conflectatus gravi morbo pedum, cum dolorem eum perpetui nequiret, unius medicorum portentosa scientia ignorante divo Augusto tanti putavit usu pedum sensuque omni carere, dummodo et dolore illo careret, demersis in acetum calidum erubibus in acerrimo impetu morbi.

§ 56: Diose V 23. 21 Pl. iun 47, 20 Seren 845. Pl. iun. 112, 12—20. (Cels V 27, 4) — § 57: cfr Plin. XXXIII 71. Liv. XXI 37, 2. § 58: cfr Diose V 21 med

2 discutit contra lichenem (*ego. -nas v lignem E*) *E* v om r. cfr § 118 XXVI 21 XXVIII 187. XXIX 93
 3. 4 procidentias *ego -tia ll v. cfr XXIII 161 XXVI 90*
XXXIV 169. XXIV 99. 4 vulne *E* 5 orthopneum d.
 6 nescire neque dici *Vd* 8 percussos *V.* 9 similiter d.
 10 aliter *VdTfS*. altero *E* v os om *E*. conlidunt *S* coll-
 r col- *V D* colunt *E*. culant d. 11 domitrix *C* uom. ll v |
 uix *V.* 12 saxarum potu fusum d. 15 usto *VdTfH*. tosto
E v cumino *Murbac.* cum uino *VdTfH* uino *E* v (cfr XX
 160 218. XIX 153 Seren 595) 16 lasere *E* v -sari d
 -sar *V.* utique non sale *Vd* conspescitur *V.* 18 supremis
V | pedum morbo d 19 unius ll v usus *D.* 20 un. ven-
tentia (scientia)? 23 morbi ll. *G.* morbi evasit v. lac. statuit *S.*

59   2. (28) Acetum scillinum inveteratum magis probatur.
^{20, 98}   prodest super ea, quae diximus, acescentibus cibis, gu-

^{sinq} statu enim discutit poenam eam; item sis qui ieuni vo-
 mant, callum enim faucium facit ac stomachi. odorem
 oris tollit, gingivas adstringit, dentes firmat, colorem me-
 liorem praestat. tarditatem quoque aurum gargarizatione
 purgat et transitum auditus aperit. oculorum aciem obiter
 exacuit, comitalibus, melancholicis, vertigini, volvarum
 strangulationibus, percussis aut praecipitatis et ob id san-
 guine conglobato, nervis infirmis, renium vitiis perquam
 utile, cavendum exulceratis.

60   (29) Oxymeli antiqui, ut Dieuches tradit, hoc modo
 temperabant: mellis minas X, aceti veteris heminas V,
 salis marini pondo libram quadrantem, aquae sextarios V
 pariter coquebant deciens defervescente cortina atque ita
 61 diffundebant inveterabantque. sustulit totum id Ascle-
 piades coarguitque — nam etiam in febribus databant —,
 profusse tamen fatetur contra serpentes, quas sepas vo-
 cant, et contra meconium ac viscum, et anginis calidum
 gargarizatum et auribus, oris gutturisque desideriis. quae
 nunc omnia oxyalme contingunt, id est sale et aceto re-
 cente, efficacius.

§ 59: Diosc. V 25. Marc. 12, 27. Pl. jun. 26, 19 17, 21. —
 §§ 60, 61: Diosc. V 22. (23) — § 60: cfr. Plin. XIV 114.

2 cibis Ev ubi r. | 2 3 gustatu VdJ. -atum Ev(D). cfr.
 § 72 107 XXVII 7 138 X 185 XV 132. XXI 139, prae-
 terea XXVII 22 3 item ego. et in VdT et Ev cfr XXVII
 24. XXVIII 71. an etiam, ut XXXVI 156 XXXVII 22? |
 iis v his II C. 3. 4 uomant VS. munt rr 4 odorem Ev.
 dolor- rTf. 7 aditus V. 8 uertigini TS. gi II. -gnosis v
 11 exulcerandis VdT. 12 die uebes V diocles dT
 13 minas B e Diosc. eminas E. hem- rr. X — heminas om.
 Vd. 14 libram II TS -am et H liberam f thymbrae v
 aquae J -ae marinæ II v. -ae pluniae S. 15 deferente
 dT 16 diffundebat V. 17 in om. E. | dotabant dT. da-
 bant v a.S 18 fatetur J e coni S. -entur II.v 20 et
 oris E(?) v.a.S 21 oxyalme EJ. oxyha- (-mae Verc) Vv.
 oxia- d. oxa- C e Diosc | id est VJ. idem dTS id Ev. | dist.
 J. 22 efficacius est v a.S

(30) Vino cognata res sapa est musto decocto, donec 62
tertia pars supersit. ex albo hoc melius. usus contra
cantharidas, buprestim, pinorum erucas, quas pityocampas
vocant, salamandras, contra mordentia venenata. secundas
partusque emortuos trahit cum bulbis potum. Fabianus
auctor est venenum esse, si quis iejunus a balineis id bibat.

(31) Consequens horum est faex, sui cuiusque generis. 63
ergo vini faecibus tanta vis est, ut descendentes in cupas
enecet. experimentum demissa praebet lucerna, quamdui
10 extinguatur, periculum denuntians. inlota miscetur medi-
camentis, cum iridis vero pari pondere eruptionibus pituitae
inlinitur, et sicca vel madida contra phalangia et testium
mammarumque inflammationi vel in quacumque parte cor-
poris, item cum hordeacia farina et turris polline in vino
15 cocta. crematur et siccata. experimentum est legitime 64
coctae, ut refrigerata linguam tactu videatur urere. ce-
lerrime exanimatur non inclusa condita. crematio ei mul-
tum virium adicit, utilissimae ad compescendos lichenas,
furfures cum fico decocta. sic et lepris et ulceribus ma-
20 nantibus inponitur. fungorum naturae contraria est pota, 65
sed magis cruda. oculorum medicamentis cocta et lota
miscetur. medetur inlita et testibus et genitalibus, in vino

§ 62: cfr. Plin XIV 80. § 63: Pl. iun. 63, 21. Diosc.
eupor I 141 135 — §§ 64. 65: Diosc. V 131 — § 65: Diosc.
eupor. II 160.

1 gnata V. decocta V¹ 3 bupraestim pinorum V. re-
stinorum E. | urucas S. 4 salamandras quas pityocampas
nocant V. | et contra E^v a. S. 5 mortuos V^v. a. C. | potu f.
6 a balneis E^v a G. ab alimentis dT 7 fex VT. add.
nini v a S. sui VdT v S) nini E del H 8 faecibus J
fec. VTf feci (vel faeci) v 9 dimissa E | an quando?
10 denuntians d^r dent- V. dentionis E. 12 inlinitur v.
-nuntur ll. 13 inflammationi S. -nes v. inflationi ll -nes
Brot. uel in quacumque inflatione uel (seu dT) in quacumque
parte VdT. 15 cocte E decocta v a S. | in perimentum E.
indeque exper- v a G 17 non Vfv(S) loco non (dE?) C(D) |
inclusa Vf Verc (S) -so rv(D) | ei E^v et r. 18 dist. ego.
utilissimae V. -me d. -ma est E^v. | compescendas d^v. a. B

autem adversus strangurias bibitur. cum expiravit quoque, lavandis corporibus et vestibus utilis, tunc usum acaciae habet.

66 (32) Faex aceti pro materia acrior sit necesse est multoque magis exulceret. resistit suppurationum incrementis; stomachum, interanea, ventrem inlita adiuvat. sistit rheumatismos earum partium et mulierum menses. panos discutit nondum exulceratos et anginas, ignes sacros cum 67 cera mammas lactis sui inpatientes eadem extinguit, unguies scabros aufert. e serpentibus contra cerastas validissima cum polenta, cum melanthio autem contra crocodili morsus et canis. et haec cremata ampliat vires. tunc addito lentiscino oleo inlita una nocte rufat capillum. eadem ex aqua in linteolo adposita vulvas purgat.

68 (33) Sapae faece ambusta sanantur, melius addita lanugine harundinis, eadem faece decocta potaque tusses veteres decoquuntur in patinis cum sale et adipe ad tumorem quoque maxillarum et cervicum.

69 3. (34) Olearum proxima auctoritas intellegitur. folia earum vehementissime adstringunt, purgant, sistunt. itaque commanducata inposita ulceribus medentur et capitis doloribus inlita cum oleo, decoctum eorum cum melle iis, quae medici usserint, gingivarum inflammationibus et paronychiis sordidisque ulceribus et putrescentibus. cum melle sanguinis profluvium e nervosis partibus cohibet. 70 succus eorum carbunculantibus circa oculos ulceribus et

---

§§ 66 67: Diosc. V 131. § 67: Diosc. eup I 135. Seren 347. — Pl. iun 86, 16. — Seren. 53. — § 68: Pl. iun. 83, 24. — §§ 69—71: Diosc. I 136 § 69: Pl. iun. 76, 21—23. Marc. 4, 48

---

1 2 lauandis quoque T. 2 tuncque v a S. 4 fex V.
 5 exulcerat d 7 rheumatismos (reu- Vd) Vd v om. E
 meses V 8 ignes om. E. 10 scabras E. 11 pulenta V |
 melanthio V 11 12 crocodilli V 12 haecmata E
 13 adito V 15 sapae d E Vere (H) -pe VT. saepe v Dal). |
 faece d v feci r | ambustas E. 16 eam faece E. | tussia V D.
 22 his d E C 23 iusserint V. | et Vf S. om rv

pusulis procidentique pupillae efficax, quapropter in collyria additur. nam et veteres lacrimationes sanat et generum erosiones. exprimitur autem sucus tunsis adfuso vino et aqua caelesti siccatusque in pastillos digeritur. sistit menses in lana admotus vulvae, utilis et sanie manantibus, item condylomatis, ignibus sacris quaeque serpunt ulcera, epinyctidi.

(35) Eosdem effectus et flos earum habet. uruntur 71 caulinuli efflorescentes, ut cinis spodi vicem praestet, vine-
que infuso iterum uritur suppurationes et panos inlinunt
cinere eo vel foliis tuis cum melle, oculos vero cum po-
lenta. sucus fruticis recentis accensi destillans sanat
lichenas, surfures, manantia ulcera. nam lacrima, quae ex
arbore ipsa destillat, Aethiopicae maxime oleae, mirari 72
satis non est repertos, qui dentium dolores inlinendos
censerent, venenum esse praedicantes atque etiam in oleastro
quaereundum. e radice oleae quam tenerrimae cortex de-
rasus in mel crebro gustatu medetur sanguinem reicien-
tibus et suppurata extussientibus. ipsius oleae cinis cum
2 axungia tumores sanat extrahitque fistulis vitia et ipsas
sanat.

(36) Olivae albae stomacho utiliores, ventri minus. 73
praeclarum habent usum, antequam condiantur, recentes
per se cibi modo devoratae. medentur enim harenosae

---

§ 71 extr.: Diosc I 137. - § 72: Diosc I 141 — § 73:
Diosc I 138. — Pl. iun. 83, 25, 84, 1, 2

---

1 pupillae Ev(D) pupulae (pop- f) dTfS -llae V.
3 tunsis S. tuis Ev(D). tonsis V -sus d. 5 saniem ema-
nantibus dr a H. 6 condylematis V | an serpent?
7 ulceræ pinratidi V. 8 uruntur v utun- dE. utuntun- V.
9 caulinulis d efflorescentes S et flor- d (an ecflor-?)
exflor- V D flor- Ev 12 distillans et 14 distillat dEr.a.S.
14 mirari oleae dE. 15 illiniendos d 17 quaerendam
r.a.H | tenerrimae Ev -erum e r. | cortice dT. 17. 18 de-
rasus v -sum ll T. 18 melle dTr a.S | gustatum dT cf
§ 59 19 et tussientibus E tuss- v a Bas. 20 ipsa Vd.
23 usum om Ev a.S | usum recentes v.a.S. 24 Goli
Vd | deuorata V.

urinae, item dentibus carne mandenda adtritis aut convolsis. nigra oliva stomacho inutilior, ventri facilior; capiti, oculis non convenit. utraque ambustis prodest, trita et inlita illa, sed nigra commanducatur et protinus ex ore inposita pusulas gigni prohibet. colymbades sordida ulcera purgant, inutiles difficultatibus urinae.

74 (37) De amurca poteramus videri satis dixisse ^{15, 83 sqq} tonem secuti, sed reddenda medicinae quoque est. gingivis et oris ulceribus, dentium stabilitati efficacissime subvenit, item ignibus sacris infusa et sis, quae serpent ¹⁰ pernionibus nigrae olivae amurca utilior, item infantibus fovendis, albae vero mulierum vulvae in lana admovetur. multo autem omnis amurca decocta efficacior. coquitur in Cyprio vase ad crassitudinem mellis. usus eius cum aceto aut vino vetere aut mulso, ut quaeque causa exigat, ¹⁵ in curationem oris, dentium, aurium, ulcerum manantium, genitalium, rhagadum. vulneribus in linteolis imponitur, luxatis in lana. ingens hic usus utique inveterato mediamento; tale enim fistulas sanat. infunditur sedis, genitalium, vulvae exulcerationi, inlinitur vero podagrī incipientibus, item articularis morbis. si vero cum omphacio recoquatur ad mellis crassitudinem, causarios dentes extrahit; item iumentorum scabiem cum decocto lupinorum et chamaeleonte herba mire sanat. cruda amurca podagras soveri utilissimum. ²⁵

§§ 74. 75. Diosc. I 140   § 74: Pl iun. 26, 10 20 98, 4.
§ 75: Cato 96, 2

1 carne mandenda T -nem audenda VdF. carmen audebam E carnem mandendo H. aut v 4 illa (sc. alba) ego om. ll. v. sed dEv. ad V | an commanducata? 8 medicina dT. | ratio est v a G. 10 iis v. his ll. C | serpent ego. -punt ll.v. cfr. Frobee p. 41. 14 cyprio EH. -pro T qui pro r. cupreo v. 15 ut Ev aut r exigat VEV -git dS an exiget? 16 curationem VdTfS. -one Ev 17 hagadum V ag. d. 18 usus Ev fucus r 22 casuros v a S. 24 chamaeleone H. cfr. not ad XXII 45 podagras H. -ros ll. TtD -ris v. an podagricos? cfr. § 126, XXV 60. XXVII 25 XXVIII 25 116 140. XXXVI 133. XXI 174 XXIV 147) al.

4. (38) Oleastri foliorum eadem natura. spodium e 76
 caulinis vehementius inhibet rheumatismos. sedat et in-
 flammationes oculorum, purgat ulcera alienata et explet,
 excrescentia leniter erodit siccaturque et ad cicatricem per-
 ducit. cetera ut in oleis, peculiare autem, quod folia de-
 cocuntur ex melle et dantur coclearibus *III* contra sanguinis
 excreationes. oleum tantum acris efficaciusque, et ideo 77
 os quoque colluitur illo ad firmitatem dentium. inponuntur
 folia et paronychiis et carbunculis et contra omnem col-
 lectionem cum vino, iis vero, quae purganda sint, cum
 melle. miscentur oculorum medicamentis decoctum folio-
 rum et sucus oleastri. utiliter et auribus instillatur cum
 melle vel si pus effluat. flore oleastri condylomata inli-
 nuntur et epinyctides, item cum farina hordeacia venter
 15 in rheumatismo, cum oleo capitis dolores. cutem in ca-
 pite ab ossibus recedentem caulinis decocti et cum melle
 inpositi conprimunt. ex oleastro maturi in cibo sumpti-
 sistunt alvum, tosti autem et cum melle triti nomas re-
 purgant, carbunculos rumpunt.

20 (39) Olei naturam causasque abunde diximus. ad me- 79
 dicinam ex olei generibus haec pertinent, utilissimum 15, 4 ^{et qq}
 esse omphacium, proxime viride, praeterea quam maxime
 recens — nisi cum vetustissimum quaeritur —, tenue,
 odoratum quodque non mordeat, e diverso quam cibis

---

§§ 76—78. Diosc I 136. — § 76. Pl iun 38, 22   § 77.
 Diosc. I 139 Seren. 226. Pl. iun 77, 1—4   - § 78: Pl iun. 76,
 23—77, 1 Marc. 4, 49. — § 79: Diosc I 29

---

1 spondium Vd | e Vdv a E.   3 dist ego. | et Vd. om.
 E v 4 erodit v. et ero- E. odit rT.   5 ut EB aut dT autem
 V. et v 6 ex melle et VdH et (ex v) melle Ee dantur-
 que v. a H. | III ego. tribus Val Rose e Pl iun. om. ll.v.

7 tamen v. a. H. | et ideo ego cfr nota ad § 19 et de
 eo VdT H(D). et de E ideo S cum P est de eo J et v.
 8 coluitur VD. | illa E. del. H 9 paronycis V. -chis D.

10 his V | purganda Vdv curanda E | sunt v a S
 11 decoctum ego et coct- ll.r et decoct- G. 15 doloribus
 VTr a G cute Vd. 18 nomas v. nomanas V. manas r.
 18 19 se purgant Vd 22 esse VtEH. est dv. - 24 moe-
 deas V. | cibis ego. cfr XXI 79 cibus VdS. in cibis ED. //

eligitur. omphacium prodest gingivis, si contineatur in ore,
 et colorem dentium custodit motusque stabilit. sudores
 80 cohibet. (40) oenanthino idem effectus qui rosaceo. omni
 autem oleo mollitur corpus, vigorem et robur accipit.
 stomacho contrarium, auget et ulcerum incrementa. fauces
 exasperat et venena omnia hebetat, praecipue psimithi et
 gypsi, in aqua mulsa aut ficorum siccaram decocto potum
 contra meconium, ex aqua contra cantharidas, buprestim,
 salamandras, pityocampas, per se potum redditumque vo-
 mitationibus contra omnia supra dicta. lassitudinem et per-
 81 frictionum refectione est tormina calidum potum cyathis
 VI magisque ruta simul decocta pellit, item ventris ani-
 malia. solvit alvum heminae mensura cum vino et calida
 aqua potum aut tisanae suco, vulnerariis emplastris utile
 faciem purgat. bubus infusum per nares, donec ructent,
 82 inflationem sedat. vetus autem magis excalscit corpora
 magisque discutit sudores, duritias magis diffundit, lethar-
 gicas auxiliare et inclinato morbo. oculorum claritati confert
 aliquid cum pari portione mellis acapni. capitis doloribus
 remedium est, item ardoribus in febri cum aqua. si ve-
 89 tusti non sit occasio, decoquitur, ut vetustatem repraesentet.

§§ 80—82: Diosc. I 30 — § 80: cfr Plin XV 29 Diosc.
 I 56. — Cels IV 7 — Diosc. de venen 1 2. 3. 4. — § 81:
 Pl. iun. 50, 4—6. — § 82: cfr Cels III 20 med. IV 2, 1 Pl
 iun 8, 1 — 3

cibos r 2 et colorem ego dol- E r col- r B. | motusque
 stabilit ego e Diosc. et coll. XX 16 magis quam alibi H T J
 magis quam aliud albat P) r. magis quam stabilit coni.
 Müller emend IV 19 3 omne E 5 auget et V E S. auget
 d r. 6 dist. ego de v. exasperat cfr. not. ad § 143 | psim-
 mythi (d E?) r. a. S cfr. XXII 42. 7—9 d. st. ego
 7 decoctum V d r. a C 8 bupraestim V. 9 salamandras
 v cfr § 62 -ra H -ram S. potum B lotum H v.
 10 dicta H(J) dicta laudatissimum r(S). lassitudinem V d.
 10. 11 perfectionem E¹ 12 sex H v 14 aucti sanae
 V | vulneraris V D -atis d 15 ructent v rictent T -et V d.
 ruptat E 19 cum dr con V in E | pari portione r(S).
 parti partitionem V. participatione d. portione E H(J) | aca-
 pini d ac opii r a G. 20 idem V 21 ut d E N r et V.

(41) Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris 83 cum pari caldae mensura. privatim dicitur purgare praecordia. prodest et articulorum morbis, duritiis omnibus, vulvis, auribus, ambustis, cum cinere vero muricatum sedis 5 inflammationibus, item psorae. colorem cutis commendat capillumque fertili natura evocat. semen, ex quo fit, nulla animans attingit. ellychnia ex uva sunt claritatis praepuciae, ex oleo lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem. folia igni sacro inlinuntur ex aceto, per se autem 10 recentia mammis et epiphoris, eadem decocta in vino inflammationibus cum polenta, croco; per se autem triduo imposita faciem purgant.

(42) Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem 85 erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit e facie. 15 prodest et auribus cum rosaceo aut melle et mali punici tegmine decoctum vermiculosque in his necat et gravitatem auditus discutit, sonos incertos et tinnitus, obiter capitis dolores et oculorum. medetur furunculis et a sole ustis cum cera. ulcera manantia et fursures cum vino 20 expurgat, condylomata cum meliloto; per se vero capiti inlitum somnum adlicit.

(43) Oleum laurinum utilius, quo recentius quoque 86 viridius colore. vis eius excalfactoria, et ideo paralyticis, spasticis, ischiadicis, suggillatis, capitis doloribus, invete-

§ 83: cfr Plin XV 25 — Diosc I 38. — Marc. 6, 33
§ 85: cfr Plin. XV 26. Diosc I 39 — Pl. iun 101, 2. —
Marc. 1, 62. Pl. iun 13, 19. 77, 4. Marc 4, 12 Pl. iun 11, 4.
Marc 1, 77. — § 86: cfr Plin. XV 26. — Diosc I 49 Marc 9, 83.

1 cicinum dEB cfr. XV 25. cyc- V coc- r emic- P.
2 calidae d. 5 psorae Vd v . . . ae N ipsum E. 7 elychnia
V. 11 com. V. | et croco v.a S. 13 cor . . . a M. cor-
porum E 14 a facie E v.a Bas. 15 rosacio VD. | aut
ND. et ll r 16 tegmine S cum ret Dal. germine (fictum
e getmine) ll v(D) cfr XXII 90 103 17 auditus D.
aud t . . N. | innitus E. . . t.us N. (-tuus D) 19 ul-
cera om d 20 et purgat Vd. 22 quo dNr quod r |
uoque E. quodque E. 23 et ideo ll r id . . N. ideo D.
cfr nota ad § 19 24 pasticis Vd. | sciadicias Vd.

ratis destillationibus, auribus in calyce punici calfactum inlinitur.

87 (44) Similis et myrtei olei ratio. adstringit, indurat. medetur gingivis, dentium dolori, dysinteriae, volvae exulceratae, vesicis, ulceribus vetustis vel manantibus cum squama aeris et cera, item eruptionibus, ambustis. adtrita sanat et surfures, rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem gravem corporis. adversatur cantharidi, bupresti aliisque malis medicamentis, quae exulcerando nocent.

88 (45) Chamaemyrsinae sive oxymyrsinae eadem natura. — Cupressinum oleum eosdem effectus habet quos myrtuum, item citreum. — E nuce vero iuglande, quod caryinum appellavimus, alopeciis utile est et tarditati aurium infusum, item capitis dolori inlatum, cetero iners et gravi sapore. enimvero si quid in nucleo putridi fuerit, totus modius deperit. — Ex Cnidio grano factum eandem vim habet quam cicinum. — E lentisco factum utilissimum acopo est idemque proficeret quod rosaceum, ni durius paulo intellegeretur. utuntur eo et contra nimios sudores papulasque sudorum. scabiem iumentorum efficacissime sanat. Balaninum oleum repurgat varos, furunculos, lentigines, gingivas.

---

§ 87. cfr Plin. XV 27 — Diosc. I 48 — §§ 88 89. cfr. Plin. XV 27. 28. — § 88: Diosc. I 41 Marc. 9, 118. 1, 51. — § 89: Diosc. I 43 (cfr. Scribon. 268). 50. 40.

---

2 inlinitur *ll. v. inc . . . . N.* 6 ambustis *ego. -stionibus ll v (contra constantem Plini usum). an adustionibus?* cfr XVII 116 XX 61 XXVIII 65 XXX 135 7 ragadas d. hag. V. 8 laxatos T *an recte? κεχαλασμένα* Diosc. | sudorem *Diosc* 9 alisque V.D. 13 uero om. E. 14 caryinum G. -ynium v. -ynum VdP Par carenum E. 15 dolor inlifum V | ceterum Ev a S iners et dEv inesset V. 16 enim uero ll v *particula Plinio fere aliena (praeter XVI 249)* an non raro rel quin immo? | putidi VS. 17 modius S cum vet. Dal modius V -dus rv del. P. perit dT. 18 enicinum P 19 proficeret dv -ret et VED. | quod dS. qua d V. que E aequa ut r an quod et? cfr. § 91 extr. 22 balaninum -anium E balinium V.

(46) Cypros qualis esset et quemadmodum ex ea fieret 90
oleum docuimus. natura eius excalsacit, emollit nervos. 12, 109
folia stomacho inlinuntur et vulvae concitatae, sucus quo-
que eorum adponitur. folia recentia commanducata ulceribus
5 in capite manantibus, item oris medentur et collectionibus,
condylomatis. decoctum foliorum ambustis et luxatis prod-
est. ipsa rufant capillum tusa adiecto struthei mali suco. 91
flos capitis dolores sedat cum aceto inlitus, item com-
bustus in cruda olla nomas sanat et putrescentia ulcera
10 per se vel cum melle. odor floris oleique somnum facit.
— Adstringit gleucinum et refrigerat eadem ratione qua
oenanthinum.

(47) Balsaminum longe pretiosissimum omnium, ut in 92
unguentis diximus, contra omnes serpentes efficax, ocu- 12, 111
lorum claritati plurimum confert, caliginem discutit, item
dyspnoeas, collectiones omnes duritiasque lenit. sanguinem
densari prohibet, ulcera purgat, auribus, capitis doloribus,
tremulis, spasticis, ruptis perquam utile. adversatur aconito
ex lacte potum, febres cum horrore venientes perunctis
20 leviores facit. utendum tamen modico, quoniam adurit
angetque vitia non servato temperamento.

(48) Malobathri quoque naturam et genera exposuimus 93
urinam ciet, oculorum epiphoris *in* vino expressum uti- 12, 129
lissime imponitur, item frontibus dormire volentibus, effi-
cacious, si et nares inlinantur aut si ex aqua bibatur. oris
25 et halitus suavitatem commendat linguae subditum folium,
sicut et vestium odorem interpositum.

§§ 90 91: Diosc I (65) 124 cfr Plin XXIV 74 § 91
extr: cfr. Plin XV 29 Diosc I 67. — § 92: Diosc. I 18
Seren 11. 28. — § 93: Diosc. I 11.

3 folia a E concitat Vd. 5 moris V 7 strutei V
v.a C. 8 9 combustis V. 10 oleique D cum U 500.
olet qui ll v qui olet J 11 leucinum E. | qua VS et qua
r. qua et v 14 efficax (serpentes?) 16 omnes om. E.
20 modice v a.H cfr XXI 155. XXVI 122 22 malo-
bathri v. -athi (mol- E) ll. 23 *in* uno ego cfr § 132 uno
Vd v. -num E (*an* potius uno excoctum? ἀναλευθὲν τὸν οἶνον
Diosc. cfr XXXII 38 XXXVII 194. XXVIII 206).
24 *an* uolentium? 26 alitus V.

94 (49) *Hyoscyaminum emolliendo utile est, nervis inutile. potum quidem cerebri motus facit.* — *Therminum e lupinis emollit, proximum rosaceo effectu.* — *Narcissi 21, 129 num dictum est cum suo flore.* — *Raphaninum phthiriasis longa valitudine contractas tollit scabritiasque cutis in facie 95 emendat.* — *Sesaminum aurium dolores sanat et ulceras, quae serpunt, et quae cacoëthe vocant.* *Lilinum, quod 21, 127 et syrium vocavimus, renibus utilissimum est sudoribus que evocandis, vulvae molliendae concoquendisque intus. 25, 31 — Selgiticum nervis utile esse diximus, sicut herbacium quoque, quod Iguvini circa Flaminiam viam vendunt.*

96 (50) *Elaeomeli, quod in Syria ex ipsis oleis manare 15, 32 diximus, sapore melleo, non sine nausea alvum solvit, bilem praecipue detrahit II cyathis in hemina aquae datis; qui bibere, torpescunt excitanturque crebro. potores certaturi presumunt ex eo cyathum unum.* — *Pissino oleo usus ad tussim et quadripedum scabiem est.*

97 (51) *A vitibus oleisque proxima nobilitas palmis. inebriant recentes, capitis dolorem adferunt minus siccae, nec, quantum videtur, utiles stomacho. tussim exasperant, corpus alunt. sucum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant aegris ad vires recreandas, sitim sedandam, in quo*

---

§ 94: cfr. Plin XXV 37 — Diosc. I 42 45 — § 95: Diosc I 41. (cfr. Plin XXI 127 III 106) § 96: Diosc I 37. 96 (coll. 94). cfr. Plin XV 31 XXIV 40 extr. § 97: Diosc I 148 149 Pl. iun 38, 24 60, 16 Diosc. I 148 149

1 emolliendo *dv* emoli- *Vf* molli- *E.* 3 effectu *dS*
-tum *r* -tum habens *v* 6 emendauit *V.* 7 quae *om* *E.* |
nocant ulceras *Vd v a. C.*, *lilinum ll rv(J)* *hrinon C* -num
S. cfr. XXI 22 8 *syrium ll. D* *Phaselinum C. phyllinum*
v, et Syrium v (coll. XXI 24) 9 *concoquendisque ll TTS*
-doque *Ev.* 10 *selgitium Ev(G) cfr. XV 31* *titum rf.*
selgium Se Strab. XII 7, 3 p. 571. *seleueicum B* *herbaceum*
Ev a S 11 *iguuini EH* *igui- G egoui- rf* *eugubi- vel*
engui- v 13 *aluum emollit v a H.* 14 *duobus ll v.*
aquaee B e Diosc. om. ll v. 15 *crebro potores pugnat- v)*
dEG ore probotores V. 16 *pisino V* 17 *ad tussim et*
Vd Tf H et (est v) passim ad E G 19 *dist v.a H* 20 *ex-*
asperant = τραχύτητα λώνται (Diosc) cfr. not ad § 143.

usu praeferebant Thebaicas, sanguinem quoque excreantibus utiles, in cibo maxime. inclinuntur caryotae stomacho, vesicae, ventri, intestinis cum cotoneis et cera et croco, suggillata emendant. nuclei palmarum cremati in fictili novo cinere loto spodi vicem efficiunt miscenturque collyriis et calliblephara faciunt addito nardo.

5. (52) Palma, quae fert myrobalanum, probatissima 98 in Aegypto, ossa non habet reliquarum modo in balanis alvum et meoses ciet in vino austero et vulnera conglutinat.

10 (53) Palma elate sive spathe medicinae confert germina, folia, corticem. folia inponuntur praecorditiis, stomacho, iocineri, ulceribus, quae serpunt cicatrici repugnantia. psoras cortex eius tener cum resina et cera sanat diebus XX. decoquitur et ad testium vitia. capillum 15 denigrat. suffitu partus extrahit. datur bibendus renium vitiis et vesicae et praecordiorum, capiti et nervis inimicus. vulvae ac ventris fluctiones sistit decoctum eius; item cinis et termina, potus in vino albo in vulvarum vitiis efficacissimus.

20 6. (54) Proxime varietates generum medicinarumque 100 mala habent. ex his verna acerba et stomacho inutilia sunt, alvum, vesicam circumagunt, nervos laedunt. cocta

§ 98. Diosc. I 148 Pl iun 46, 15 17 74, 6 § 99.
Diosc I 150. §§ 100 103; Diosc I 159 160. — § 100 Pl
iun 38, 24 52, 6 Marc 16, 76 Pl iun 49, 9 Marc 30, 65
Gargil 186, 3 5 187, 21. 188, 18

4 suggillant E 5 epici uni V. 7 refert com H coll
Diosc et XII 103 prae se fert Remesius. 8 in om. d
9 ciet H T f H cit v fistit B e Diosc 10 palma d T f E v H
-mae V ma et Salm ma siue C elatae f | spathe B stathe
E. state rr | conferet V. 12 uulceribus V 13 psoras v
-ra Vd. ipsora E tener cum v -rum ll. 15 dist ego e
Diosc 16 et capiti EC 17 fluctionem Er a H.
18 et ll D cum U 501 ad v. dist U 20 proxime V cfr
§ 158 XXV 94 XXVIII 107 -mae rr medicinarumque
Vd. -rum quae S -rumque quae v macerarumque E
21 malas V., acerua V | et Vd TS om Ev(D) (num propter
§ 104?) 22 uesicam dEv -cissam V' -cassam (supra scruplo
vesicas sanat) V'.

meliora. — Colonea cocta suaviora, cruda tamen, dum taxat matura, prosunt sanguinem excreantibus et dysintericis, cholericis, coeliacis. non idem possunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim suci, *et tamen decoctuntur in aqua caelesti ad eadem, quae supra scripta 5
 101 sunt *inponuntur et pectori in febris ardoribus*, ad stomachi autem dolores cruda decoctave cerati modo inponuntur. lanugo eorum carbunculos sanat. cocta in vino
 102 et inlita cum cera alopeciis capillum reddunt. quae ex *ris* cruda in melle conduntur, alvum movent; mellis autem 10 suavitati multum adiciunt stomachoque utilius id faciunt. quae vero in melle cocta conduntur, quidam ad stomachi vitia trita cum rosae foliis decoctis dant pro cibo. sucus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest, item mammis, condylomatis, varicibus; flos et viridis et siccus 15 inflammationibus oculorum, excretionibus sanguinis, men-
 103 sibus mulierum. fit et sucus ex illis mitis cum vino dulci tuis, utilis coeliacis et iocineri. decocto quoque eorum soventur, si procidant, vulvae et interanea. fit et oleum 19, 11 ex *ris*, quod melinum vocavimus, quotiens .... non fuerint 20 in umidis nata. ideo utilissima quae ex Sicilia venuunt, minus utilia struthia, quamvis cognata. radix eorum circumscripta terra manu sinistra capitur ita, ut qui id faciet

§ 101: Pl iun 38, 9. 44, 8—10. 15, 2—4 Marc 6, 12 Pl.
 iun. 46, 18 — § 103: cfr. Gargil 187, 10.

2 et *R.D* ac *v* 3 prosunt *fH* 6 inponuntur
 ardoribus *huc transposui coll* *Diosc*; post suci (v. 4) *habent R.*
v pectoris **E** 8 9 *dist. H.* 9 qua **V** | *iis ego his R v.*
 10 conduntur *v a J* 11 multum *R v.* an grauitatis
 (*vel* austiritatis) multum? *cfr. Diosc.* 12 conduntur *d.?*
v a J. 12. 13 stomacium atrita **V** 13 pro suco cibis **E.**
 14 in orthopnoicis **E** 17 et *om VdS* | ex illis *S* ex
 illis **V.** exilis *d* ex his (*iis v*) **EC.** | mitis *R v* an malis?
 18 tussis **V** tusus *d Ven* 20 us *r* his *R. C.* 20 *lac. ego*
indicari e Diosc sic fere explendam aliquid adstringi opus sit,
 usus magni eliguntur parua et rotunda odorataque et quae
 (*cfr. XXI 38*). 23 manu terra sinistra **E**, manu sinistra
terra d | qui id *H cum Dal* quid **VtE** qui *d.?* *v* | *facit v a. H*

dicat, quare capiat et cuius causa. sic adalligata strumis medetur.

(55) Melimela et reliqua dulcia stomachum et ventrem 104 solvunt, siticulosa, aestuosa, sed nervos non laedunt
b Orbiculata sistunt alvum et vomitiones, urinas carent. — Silvestria mala similia sunt vernis acerbis alvumque sistunt; sane in hunc usum inmatura opus sunt.

(56) Citrea contra venenum in vino bibuntur vel ipsa 105 vel semen. faciunt oris suavitatem decocto eorum colluti 10 aut suco expresso. horum semen edendum praecipiunt in malacia praegnatibus, ipsa vero contra insirmitatem stomachi, sed non nisi ex aceto facile manduntur.

(57) Punici mali novem genera nunc iterari super- 106 vacuum. ex his dulcia, quae apyrena alio nomine appellatur 11, 112 lavimus, stomacho inutilia habentur; inflationes pariunt, dentes gingivasque laedunt. quae vero ab his sapore 11, 113 proxima vinosa diximus, parvum nucleum habentia, utiliora paulo intelleguntur; alvum sistunt et stomachum, dumtaxat pauca, ultraque satietatem et haec minime danda, quam- 20 quam omnino nulla in febri, nec carne acinorum utili nec suco. carentur aequo vomitionibus ac bilem reicientibus. uvam in his ac ne mustum quidem, sed protinus vinum 107

§ 104. Diosc I 161, 162, 163. Diphilus ap. Athenaeum III 20 p 80^r Pl. iun. 47, 21. — § 105. Diosc I 166. — Isidor. XVII 7, 8 Th. H IV 4, 2. Athen III 28 p 84^a (cfr. Plin XII 15). Gargil 191, 25 190, 2 Verg Georg II 126. § 106: Diosc I 151. Gargil 180, 1 2 3 — § 107: (cfr Plin. XIII 113 Gargil 180, 7 Cels. II 33 VI 9. Diosc I 158 (coll 152) Gargil. 183, 15 180, 16—18

1 quare **VdS** quae **E**. sic **Ev**, siccatur **V** -ata **dT**.
3 dulcis **V**. 4 sticulosa **V**. 6 7 acerbis — sane in **E** v
om r 7 hac **V**. 9 earum **Vd** | colluti **dTEH** -to v
collu **V** 10 expaessu **V** | praecipuum in malicia **V**
11 contrita **Vd** 12 sed **VdBas** et **Ev** | facile **EG** -llime
rr(D) | mandantur **E** 13 iterati **E** -are v a. S 13 14 su-
peruacuum r enum cum *ll*. 14 iis i his *ll* **C** apyrena
S -rina **dEr** apirina **V** cfr XIII 112 14, 15 appellamus
Vf. 16 dentes om **V** 19 ultraque *ego*. cfr. § 20 citr-
ll r | et **VdS** sed **Er** 19, 20 *dist ego*. 20 utile **V** *few*.
21 ac bilem reicientibus om **E**.

aperuit natura. utrumque asperiore cortice; hic acerbis in magno usu. vulgus coria maxume perfici illo novit; ob id maliorum appellant medici. urinam cieri eodem monstrant mixtaque galla in acetato decoctum mobiles dentes stabilire. expetitur gravidarum malaciae, quoniam gustatu moveat infantem. dividitur malum caelestique aqua madescit ternis fere diebus; haec bibitur frigida coeliacis et sanguinem excreantibus.

- 108 (58) Ex acerbo fit medicamentum quod stomatice vocatur, utilissimum oris vitiis, narium, aurium, oculorum caligini, pterygiis, genitalibus et sis, quas nomas vocant et quae in ulceribus excrescunt, contra leporem marinum hoc modo: acinis detracto cortice tunsis sucoque decocto ad tertias cum croci et aluminis scissi, muriae, mellis 109 Attici selibris. alii et hoc modo faciunt: punica acida multa tunduntur, sucus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine ad virilitatis et sedis vitia et omnia, quae lycio curantur, aures purulentas, epiphoras incipientes, rubras maculas in manibus. rami punicorum serpentes fugant. cortices punici ex vino cocti et impositi perniones sanant. contusum malum ex III heminis vini decoctum ad heminam tormina et taenias pellit. punicum in olla

§ 108 Gargil 182, 1—10 Diosc I 151 extr. eup. II 156 (Scribon. 186). § 109 extr: Cato 126 Pl iun. 50, 6 (Marc. 28, 24). 55, 8—10 50, 8 10. Gargil. 180, 18 21 Marc. 27, 116.

- 1 an utraque? cfr XVIII 247. XXII 75 XXXIV 75.
 83 XXXV 94. XXXVI 117 II 22 acerbis S. ex ac- B
 aceruis VE -ruos d. -rbus v. 2 magno usu Ev -gnis V -gis
 d | perfici ego -cit ll S. -cere v illo ll v. an eo (mendo
 nato e ditogr. perficieo)? nouit del. V²S S ob id V²E v
 obiri r 4 decocto Ev a. H 6 diuiditur Ev. uidetur r
 9 aceruo V. 11 iis v. his ll C 12 an exercescant? |
 dist ego contra - marinum del volunt H. 13 decocta V.
 14 ternas Vf cum EG(D). de cum V dein cum dTB(S) |
 eroco VT 15 sex libris dT. acida multa om E(U502).
 acida mixta com S. (an acida mala?) 17 crassitudo Vd
 19 dist Se V 20 cortices Müller emend. IV 19 ce ll. r |
 decocti Ev.a.S. -to [et imposito] com Dal 21 sanant
 Müller l. l -tur ll v. tribus ll v. decoctus V. 22 tineas
 Ev a H

nova, coperculo inlito, in furno exustum et contritum potumque in vino sistit alvum, discentit tormina.

(59) Primus pomi huius partus florere incipientis cù-
tinus vocatur a Graecis, mirae observationis multorum ex-
perimento. si quis unum ex his, solutus vinculo omni
cinctus et calciatus atque etiam anuli, decerpserit ii digitis,
pollice et quarto, sinistrae manus atque ita lustratis levi
tactu oculis in os additum devoraverit, ne dente contingat,
adfirmatur nullam oculorum inbecillitatem passurus eodem
10 anno. iidem cytini siccatai tritique carnes excrescentes 111
cohident, gingivis et dentibus medentur, vel si mobiles
sint, decocto suco. ipsa corpuscula trita uleeribus, quae
serpunt putrescentie, inlinuntur, item oculorum inflamma-
tioni intestinorumque et fere ad omnia quae cortices ma-
15 lorum. adversantur scorpionibus.

(60) Non est satis mirari curam diligentiamque pri
scorum, qui omnia scrutati nibil intemplatum reliquerunt.
in hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum
ipsum prodeat, erumpentes, quos balaustium vocari dixi-
mus. hos quoque ergo experti invenere scorpionibus 13, 113
adversari. sistunt potu menses seminarum, sanant ulcera
oris, tonsillas, uvam, sanguinis excreationes, ventris et
stomachi solutiones, genitalia, ulcera quacumque in parte
manantia. siccavere etiam, ut sic quoque experientur, 113
inveneruntque tusorum farina dysintericos a morte revo-

§§ 110 111: Diosc. I 152 eupor I 35 Gargil 181, 5—10
10 12. § 112: Diosc. I 154. Gargil 181, 13 15. (cfr 183,
19 24). 181, 16 20 Isidor XVII 7, 6. — § 113: Diosc I 151.
(cfr Scribon. 112. 85) I 163 (cfr. Marc 28, 10)

1 operculo **E** *Pl. iun. v a H.* | inlito **ll** **Tt** *Gargil H.*
indi **v** addi- *Pl. iun.* 4 **a** **Vd Ttv(S)** *om E* **G.** 5 6 vin-
culo — calciatus *om E* 6 etiam **Vd v** ita **E**; duobus **ll** **v**
8 tractu **d** continguat **V.** 9 eodem **VTtS** eo (**d?**)**E** **t**
10 item **d** tritique **V** 17 reliquere **dc a S** 19 quod
d balaustium **d v** -autium **E** atium **V.** 21 22 oris ul-
cera **E v. a. S** 22 et tonsillas **E H** 22 23 excreationis
et solutionis **V D.** 24 ut sic **d E v** ut sis **V'** tuffi **V'**

carū. alvum sistunt. quin et nucleos ipsos acinorum experiri non piguit. tostī tusique stomachum iuvant cibo aut potionibus. per se bibuntur ex aqua caelesti ad sistendam alvum. radix decocta sucum remittit, qui taenias necat victoriati pondere. eadem decocta in aqua quas lycium praestat utilitates.

114 (61) Est et silvestre punicum a similitudine appellatum. eius radices rubro cortice denari pondere ex vino potae somnos faciunt. semine poto aqua, quae subierit cutem, siccatur. mali punici corticis fumo culices fugantur.

115 7. (62) Pirorum omnium cibus, etiam valentibus onerosus, aegris vini quoque modo negatur. decocta eadem mire salubria et grata, praeципue Crustumina; quaecumque vero cum melle decocta stomachum adiuvant siunt cataplasma e piris ad discutienda corporum vitia, et decocto eorum ad duritias utuntur. ipsa adversantur boletis atque fungis pelluntque pondere et pugnante suco —

116 Pirum silvestre tardissime maturescit. conciditur suspensumque siccatur ad sistendam alvum, quod et decoctum eius potu praestat decocuntur et folia cum pomo ad eosdem usus. pirorum ligni cinis contra fungos etiamnum efficacius proficit. — Mala piraque iumentis portatu mire

§ 115: Diosc. I 167 cfr Plin XXII 99. § 116: Diosc I 168 (167) Pl iun. 47, 22. Diosc eupor II 160 (cf Plin. XXIV 2) Isidor XVII 7, 15

1 sistunt *H* sisti *r* dist ego (an sistendo?) | quin et dE r.
 quin ei **V¹** pinei **V²**. | ipsos *r* et ipsos *H* 2 in stomachum
E. 3 potionibus **Vd TtS** -om **E(?)G** -one *r* | per se *H*. **D**
cam U 503, qui dist. inspersi *r* sistendam *Verc* dum *d. c. C.*
 cfr. § 116 XXVII 27. CF'WMüller p 20 4 remittit *H*. **G**
 cfr. XXXI 124. XXXVI 140. 157 IX 134. em- *v(H)* | tineas
r a H ut semper, nec ad **V** 6 utilitatis **V D**. 9 poto
 aqua -am *r*) quae **E G** pota quaque *r* subterit **V** | cute d
 10 siccatur *r. a G*. cortices **V** 12 dein cocta **E**
 14 fluunt **Vd**. 15 cataplasmate piris **Vd**. 15 16 decocta
Vd 17 adque **V** | an pollutque? lac. statuit J: pondere
 <drachmae venenum> repugnante 21 fungos dE r. -go sed
V etiamnunc d 22 portatu// d. -tum **V**

gravia sunt vel pauca. remedio aiunt esse, si prius edenda dentur aliqua aut utique ostendantur.

(63) Fici sucus lacteus aceti naturam habet, itaque 117 coaguli modo lac contrahit. excipitur ante maturitatem pomorum et in umbra siccatum ad aperienda ulcera, cienda menstrua adpositu cum luteo ovi aut potu cum amylo. podagrismus inlinatur cum farina Graeci seni et acetato. pilos quoque detrahit palpebrarumque scabiem emendat, item lichenas et psoras. alvum solvit. lactis ferculni natura ad 118 10 versatur crabronum vesparumque et similium venenis, privatim scorpionum. idem cum axungia verrucas tollit. folia et quae non maturuere fici strumis inlinuntur omnibusque, quae emollienda sint discutiendave; praestant hoc et per se folia. et aliis usus eorum in fricando lichene et alopeciis et quaecumque exulcerari opus sit. et adversus 119 canis morsus ramorum teneri caulinculi cuti inponuntur. idem cum melle ulceribus, quae ceria vocantur, inlinuntur. extrahunt infraeta ossa cum papaveris silvestris foliis; canum rabiosorum morsus folio trito ex acetato restingunt. 20 e nigra fico candidi caulinculi inlinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. cinis earum e foliis gangrenas consumendisque quae excrescant. fici maturaem urinam 120

§ 117: Diosc I 183 post med Colum VII 8, 1 — § 118
Diosc I 183 Pl iun. 101, 12 80, 15 35, 3. — § 119: Pl iun.
86, 9 77, 5—7. Diosc I 185 Pl iun 84, 25 85, 1. Diosc I 186.
— §§ 120—123: Diosc I 183 — § 120: Demetr Scepsius ap
Athen III 19 p 80^d. cfr III 15 p 78^d Isidor XVII 7, 17

1 paca **V**, aiunt *v.* aiuuent **V** adiungent **E**. 2 alia **E**
4 ante **dEv** autem **V¹**, autem ante **V²** 6 adpositu **TH**
-tum **Vdf** ta **E** -to **G** -tus *v* 7 feci **E**. (foeni Graeci
*r.a.H. sed cfr. § 126) 9. 10 adsectatur **E** 11 uernua et
tollit **V** 12 et om. **dT** | maturuere fici **dEv** -turae effitici **V**
inaruere et fici **T** 12 13 omnibus quaeque **Vd** 13 emol-
henda **V**. | sint **VfEH** sunt *dr.* 14 aliis usus eorum **dTJ**
alius usus et aliis eorum **VfS** alii usus eorum tamquam **E** c
14 15 clopecnis **V** 15 et om *d* sint **VE** 17 caeria
Vv.a C 19 restingunt **S coll.** XXIV 45 154, XXIX 62.
restric- *ll.v* 20 fici **dEv a S** 21 morsibus **E** -sus abu-
V. su seu d ceracinis *d*. 22 consumendis quaeque **V** &
excrescant *ego*. -scunt *ll.v*. | fucus *d*.*

nam carent, alvum solvunt, sudorem movent papulasque, ob id autumno insalubres, quoniam sudantia huic cibi opera corpora perfrigescunt. nec stomacho utiles, set ad breve tempus, et voci contrariae intelleguntur novissimae salubriores quam primae, medicatae vero numquam. iuvenum vires augent, senibus meliorem valitudinem faciunt minusque rugarum sitim sedant, calorem refrigerant, ob id non negandae in febribus constrictis, quas stegnas 121 cant. siccae sici stomachum laedunt, gutturi et faucibus magnifice utiles natura bis excalsaciendi sitim adterunt, alvum molliunt, rheumatismis eius et stomacho contrariae, vesicae semper utiles et anhelatoribus ac suspiriosis, item iocinerum, renium, henum vitis. corpus et vires adiuvant; ob id antea athletae hoc cibo pascebantur — Pythagoras 122 exercitator primus ad carnes eos transtulit —; recolligentes se a longa valitudine utilissime. item comitialibus et hydropticis omnibusque, quae maturanda aut discutienda sint, inponuntur, efficacius calce aut nitro aut iri admixta. coctae cum hysopo pectus purgant, pituitam, tussim veterem, cum vino autem sedem et tumores maxillarum. ad suruculos, panos, parotidas decoctae iohnuntur. utile et

§ 121: Cels III 21 24 Seren 416 Gargil 194, 14—16
Isidor. XVII 7, 17 Diog Laert. VIII 12 — § 122: Gargil 194,
17, 195, 1, 2 3 19 Pl iun 37, 4 7 cfr Cels IV 4, 4 Gargil.
195, 3 4. Pl iun. 82, 14 79, 6 (Marc 32, 17, 20, 10 Gargil.
195, 4 5

1 papulasque quae VT. 2 insalubri V ria dT 3 per-
tricescunt V | utiles sed r. cfr § 132 -les et d E D -le est V
4 contraria E 6 agent V 9 ficus d 12 anhelato-
ribus dr -toribus V anellationibus E 13 16 dist. ego
14 antea VD dant ea d. ante Ev antea apud Plin. rarum.
sed cfr XXV 77 XXXVI 62 63 XVII 96). 15 eo d.
15 16 recolligentes ll -ti H cum Gron sed cfr XX 35 XXVIII
129 -tibus r 16 utilissime sc adiuuant vel pascuntur) ego
-mae ll v | item in Vf | committalibus V 17 omnibus Vd
aut om d. 18 sint VS sunt rr aut iri J cfr. XXII 69 Diosc.
Gargil. aut si H Tt del. r aut iridis radice P | admixta (P)J.
te E -to rTt(D) 19 coactae om cum d. 20 ad sedem
a S tumorem Ec a H | ad Vd H. et Er 21 et om. E.

decocto sovere earum, feminasque decocto eodem cum faeno Graeco. utiles sunt et pleuriticis ac peripneumo- 123
nicis, cum ruta coctae torminibus. prosunt tibiarum ul-
ceribus cum aeris flore, et parotidi, pterygiis cum punico
malo, ambustis, pernionibus cum cera, hydropicis coctae
in vino et cum absinthio et farina hordeacia. nitro addito
manducatae alvum solvunt. scorpionum ictibus cum sale
tritae inlinuntur. carbunculos extrahunt in vino coctae
et inpositae. careinomati, si sine ulcere sit, quam pin-
guissimam sicut inponi paene singulare remedium est,
item phagedaenae. cinis non ex alia arbore acrior. pur- 124
gat, conglutinat, replet, adstringit. bibitur et ad discu-
tiendum sanguinem concretum, item percussis, praecipi-
tatis, ruptis, convulsis cineris cyathus in singulis aquae et
olei. datur tetanicis et spasticis, item potus vel infusus
coeliacis et dysintericis. et si quis eo cum oleo perun-
guatur, excalsfacit. idem cum cera et rosaceo subactus
ambustis cicatricem tenuissimam obducit. lusciosos ex

§ 123: Gargil 195, 6—9 Pl iun 66, 6 8. 95, 17—20.
Gargil 196, 1—3 195, 10 11 Pl iun. 83, 4. Gargil. 195, 20
11. 12. — § 124: Diosc. I 186

1 dist. J coll. Diosc. Gargil. et XXX 120 XXXI 65 (addit
XXIII 13 103) | feminasque ego -nas quoque ll. J. -nas r. D)
decocto (J -ta Vd. tae E) eodem ll. J. decoctae quoque ea-
dem r. eodem quoque decoctae D | cum E. om. r 2 faeno
V. feno r S. foeno r (ut semper) | pleuritis V., ac dTfED et
Vr. 2. 3 plerimonicis V. pleum- T peripleum J 3 dist.
ego. || coctae torminibus B D) e Diosc. cocta (-tae J) et om-
nibus ll r (J). 4 et parotidi VTTs et parate dy E. et spa-
sticis r om d(?)C. | pterygia dTfr ptrygis V ptericis E
6 et cum r. cum et ll cum TS absentio V. farinae V. || dist.
S cum P e Diosc 7 scorpionis E | cum om. E 9 carci-
nomati v -tae Vd -tas E. | sit ego est ll r. 11 acrior pur-
gat VdT H aciem purgat non E aciem purgat acrior r
12 conglutinant replent V | adstringitur Vd 14 conuulsis
ruptis Er.a S. cfr not. ad § 25. cineris ll. r (S). -reis Par del
C. neruis Müller emend V 25. lac. indic S, D suppletis drachma
sumpta e) | cyathus in ego ciatus V² quiatus V¹ cyathis rTfr.
-thus cum cyathis eom J coll. XIV 85 15 eyasticis r yasai
E. pasi- r. 17 item Er.a H. 18 eum ambustis Vd.

oleo inlitus emendat dentiumque vitia crebro fricatu.
 125 produnt etiam, si quis inclinata arbore supino ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo vidente atque cum aluta inligatum licio e collo suspenderit, strumas et parotidas discuti. cortex tritus cum oleo ventris ulcera sanat. 5 crudae grossi verrucas, thymos nitro, farina additis tollunt. spodi vicem exhibit fruticum a radice exeuntium cinis. bis lotus adiecto psimithio digeritur in pastillos ad ulcera oculorum et scabritiam.

126 (64) Caprificus etiamnum multo efficacior fico; * surculo quoque eius lacte coagulatur in caseo. *lactis minus habet*; exceptum id coactumque in duritiam suavitatem carnibus adsert fricatu. dilutum aceto miscetur exulceratoriis medicamentis. alvum solvit, vulvam cum amylo aperit, menses ciet cum luteo ovi. podagraris cum farina 15 Graeci seni inlinitur lepras, psoras, lichenas, lentigines expurgat. item venenatorum ictus et canis morsus. dentium quoque dolori hic sucus adpositus in lana prodest aut in cava eorum additus. caulinuli et folia admixto ervo contra marinorum venena prosunt; adicitur et vinum. bu- 20 bulas carnes additi caules magno ligni compendio perco-

§ 125: Diosc I 185 — § 126: Diosc I 184 Colum. VII 8, 2 Seren. 527 — § 127: cfr Pl. iun 27, 2. Diosc I 183 extr. I 185

1 illitus v illimitus d. -natus V¹E. inlinitus V²S. cfr. XXV 61 175. 3 nondum V Ven. | cum dE H eum VT in v 4 licio e B v ilicio V ilico dT. 5 discentit E v a.C. | ulcera (V?, r) vulnera rTfD 6 crudae v. -da V erudi d om E. crudi D | uerucas dv(S). -cas et B. uerucas V. ferrucas E. | thymos EB -mo rv. 8 lotus J coll. § 97. XXXII 97 totum E tostus v. coctus rTf (an recte? cfr XXXIV 133. 170). paumythio dE v.a S. | dirigitur E. 9 scabritia Vd. 10 etiamnum V. 10. 11 sareculo V 11 lac dE r.a S. | caseo ll. v. -eum Verc. 11. 12 lactis habet huc transposui e v. 10, ubi post fico habent ll r cfr. § 117. 12 ideo actumque V. 13 dist ego. | fricatu dilutum ego. -atur diluto ex ll.v. cfr § 124 extr XIII 99 et XIX 153. XXVIII 225. XXIX 134. 15 menses VfS pota menses r(?)v. 19 in cava (-uis v) eorum EH cauorum r.

quunt. grossi inlitae strumas et omnem collectionem emolliunt et discutiunt; aliquatenus et folia. quae mollissima sunt ex iis, cum aceto ulcera manantia et epinyctidas, furfures sanant. cum melle foliis ceria sanant et canis 128
 5 morsus recentes, cum vino phagedaenas; cum papaveris foliis ossa extrahunt. grossi caprifici inflammations discutiunt suffitu — resistunt et sanguini taurino poto et psimitio et lacti coagulato potae —, item in aqua decoctae atque inlitae parotidas. caulinuli aut grossi eius 10 quam minutissimae ad scorpionum ictus e vino bibuntur. lac quoque instillatur plague et folia inponuntur, item 129
 adversus murem araneum. caulinorum cinis uvam fau-
 cium sedat, arboris ipsius cinis ex melle rhagadia, radix defervefacta in vino dentium dolores. hiberna caprificus 15 in aceto cocta et trita inpetigines tollit. inlinuntur ra-
 menta e ramo sine cortice quam minutissima ad scobis modum. caprifico quoque medicinae unius miraculum 130
 additur: corticem eius intumescentem puer impubis si defracto ramo detrahatur dentibus, medullam ipsam adalligatam 20 ante solis ortum prohibere strumas. caprificus tauros quamlibet feroce collo eorum circumdata in tantum mirabili natura compescit, ut immobiles praestet.

§ 128: Diosc. I 185. Nicand. alex 319 — § 129: Seren.
 834 — cfr. Marc. 14, 21 — Pl. iun 26, 22. Marc. 12, 28. —
 § 130: Pl iun. 80, 7 10 cfr. Isidor. XVII 7, 17.

1 grossi V illatae d. | omnium dv a H. 3 iis v his
ll.C. | et E. om. rS. 4 cerea Vdv.a B. | sanant v -natur
 Vd -nantur T E J | dist. J. 5 phagidenas V. -gedaenae J.
 6 grossi v -ssae ll. | inflammations E. cfr. XXI 137.
 (XXVI 127 128). inflat- rT H. 8 psitimithyo V. | pota
 eidem d 7 8 dist J. 9 parotidas ll.J -das sanant v.
 13 ragadia V. 14 caprificia V 15 16 ramenta e
 ramo J. -ta ramo (-mi v) E v -terimo Vd¹. -terimos d² -ta ra-
 morum S cum ret Dal. 18 cortice VT | intumescentem Pl.
iun S e com. H impubes- ll.v. | puer impubis si E Pl *iun*. v.
 pueris id Vd puer si T. 18 19 defracto ramo E v (detra-
 S e Pl *iun*, deflecturam T effractu rama V¹ -turam r
 19 detrahatur dentibus VdT r -ahentibus E. 21. 22 rabidi E
 -dam (naturam) v a.B.

131 (65) Herbam quoque Graeci erinon vocant, reddendam in hoc loco propter gentilitatem. palmum alta est, caulinis quinis fere, ocimi similitudine; flos candidus, semen nigrum, parvum. tritum cum Attico melle oculorum epiphoris medetur. suci instillatio — decerpta enim manat lacte multo dulci herba — perquam utilis aurium dolori nitri exiguo addito folia resistunt venenis.

132 (66) Pruni folia decocta tonsillis, gingivis, uvae prouident, in vino decocta et vehementius, subinde conluto ore ipsa pruna alvum molliunt, stomacho non utilissima, sed brevi momento.

(67) Utiliora persica sucusque eorum, etiam in vino aut in aceto expressus. neque alius eis pomis innocentior cibus; nusquam minus odoris, suci plus, qui tamen sitim stimulet . . . . folia eius trita inlita haemorrhagian sustunt. nuclei persicorum cum oleo et aceto capitum doloribus inlinuntur.

§ 131: Diosc IV 29. Nicand ther. 47. § 132. Diosc I 174. Marc. 15, 14 14, 9. cfr Gargil. 192, 10—13. — Seren. 517 Pl iun. 46, 19. Gargil 191, 6—8 Martial XIII 29 — (Diosc I 164). Pl iun 73, 7 (Diosc I 187) 11, 6 Gargil 188, 17 (189, 19, 20) cfr Marc I 77.

1 quoque quam v.a S. erinon ego e Diosc. -neon B. -nen E. her- r erin r | reddenda Vdr a.S. 3 similitudinem flos candidum V. 5 suci instillatio ego coll. Diosc et XXIX 133. ut cum ciati (cyathi r ut E.v.a.B (aut del.). cum ut lati r II drachmis cum cyathis Attici quattuor C(J) cum B e Diosc. utcumque autem G. cum cyathis add. lacunae signo D. | decerpta enim ego -ptarum d decreptarum V decepto ramo J. pta G del. B carporum r. 6 et dulci v a.S. | dist. ego. 8 prunis V. decocta del. S 9 dist. ego coll. Gargil. | decocta (-tae VE) et ll r (S) -to eo H cum Gron. uehementius ego e Gargil. cfr XXIV 53 XXI 137. om ll v conluto ore S. coluere ll. ore colluto v ore conlundo Gargil 10 non ll.Tv.H. uero Verc. 12 eorum dr et eor- V. et ear- E. | etiamnum dr a.S. 13 aut aceto dT | neque D cum U 505 que ll. qui (interrog.) S. nec est v | eis E.v(J) eins r1S. 15 lac ego indicavi interciderunt nonnulla de Perseae arboris natura aliena (nde eius) cfr Diosc. I 187 et Plin. XV 45 | haemorrhagiam G -orrogiam d. -orroiam v -orogian (emoro- V)r. 16 nuclei E.v. -eo V. -eus d.

(68) Silvestrium quidem prunorum bacae, vel e radice 133 cortex, in vino austero si decoquuntur ita, ut triens ex hemina supersit, alvum sistunt et tormina satis est singulos cyathos decocti sumi. — (69) Et in his et sativis 5 prunis est limus arborum, quem Graeci lichena appellant, rhagadris et condylomatis mire utilis.

(70) Mora, in Aegypto et Cypro sui generis, ut dixi- 134 mus, largo suco abundant summo cortice desquamato; ^{13, 56} altior plaga sicca est mirabili natura. ^{sicca} ^{16, 182} sucus adversatur ¹⁰ venenis serpentium, prodest dysintericis, discutit panes omnesque collectiones, vulnera conglutinat, capitis dolores sedat, item aurum. splenicis bibitur atque infinitur et contra perfrictiones. celerrime teredinem sentit. neque 135 apud nos suco minor usus: adversatur aconito et araneis ¹⁵ in vino potus; alvum solvit, pituitas taeniasque et similia ventris animalia extrahit. hoc idem praestat et cortex tritus. folia tingunt capillum cum fici nigrae et vitis corticeae simul coctis aqua caelesti. pomi ipsius sucus alvum solvit protinus. ipsa poma ad praesens stomacho ²⁰ utilia, refrigerant, sitim faciunt; si non superveniat aliis cibus, intumescunt. ex inmaturis sucus sistit alvum, veluti animalis alicuius in hac arbore observandis miraculis, ^{16, 102} quae in natura eius diximus.

(71) Fit ex pomo panchrestos stomatice, eadem ar- 136

§ 133: (Diosc I 174). Pl. iun. 47, 23—48, 2. cfr Gargil. 192, 6 7 Marc 27, 92 — § 134: cfr Diosc I 181 180 182 Pl iun. 74, 9. § 135: Diosc I 180. Pl. iun. 46, 20 Marc. 30, 11. Gargil 196, 14. 15 Pl iun. 48, 2 — § 136: cfr. Diosc I 180 Marc 14, 38. 47. Pl iun. 26, 25—26, 4. Gargil 196, 16 — 20 Pl iun. 26, 4—7.

2 decoquatur **V** 4 fumi **V** | iis **E** v a S. 6 rhagadris
 r -dis **D** ragadus **V** d. tragedis **E** 9 altiore **E** v a J | sicca
 est J -ccae si ll. -ccae **S** ccantur C. -cca r. 12 splene-
 nies **V**¹, neticis **V**² **C** 13 nec **E** v a H 14 auersatur
 a cognito **V** 15 tineasque **V**³ ac tineas r a H 17 fic' d
 17, 18 corticeae ego cem **V** cibus (d **E**?) r(J) -ce **S** cum
 man Dal φύλλοις **Diosc. de ellipsi** r. folis cfr nota ad XXV
 121. an potius folis corticeae? 20 inutilia com. H sed cfr.
 Gargil. 21 inacescunt **Gargil.** sed cfr. XXII 136

teriace appellata, hoc modo: sextarii III suci e pomo leni vapore ad crassitudinem mellis rediguntur; post additur omphacii aridi pondus X II aut murrae X I, eroci X I; haec simul trita miscentur decocto. neque est aliud oris, arteriae, uvae, stomachi iucundins remedium. fit et alio modo: suci sextarii II, mellis Attici sextarius decoquuntur ut supra diximus.

137 Mira sunt praeterea quae produntur: prima germinatione, priusquam in foliaexeant, sinistra decerpi futura poma ricinos Graeci vocant. hi terram si non attigere, 10 sanguinem sistunt adalligati, sive ex vulnere fluat sive ore sive naribus sive haemorrhoidis. ad hoc servantur repositi. idem praestare et ramus dicitur luna plena defractus incipiens fructum habere, si terram non adtigerit, privatim mulieribus adalligatus lacerto contra abundantiam mensum. 15 hoc et quocumque tempore ab ipsis decerptum ita, ut terram non adtingat, adalligatumque existimant praestare. folia mori trita aut arida decocta serpentum ictibus inponuntur; aeque potu proficitur. scorpionibus adversatur e radice corticis sucus ex vino aut posca potus. red- 20 139 denda est et antiquorum compositio. sucum expressum pomi maturi immaturique mixtum coquebant vase aereo ad mellis crassitudinem. aliqui murra adiecta et cupresso praeduratum in vaso sole torrebant, permiscentes spatha

§ 137: cfr Marc 31, 33 — § 138 extr: Pl iun. 110, 17.
§§ 139 extr 140: Diosc I 180 Pl iun 27, 1 & Marc 12, 57.

1 e Ev et Vd. ex D   2 post additur Ev postea rTf.
3 omphacii dTfv. -cis r.   4 decocta d.   5 una V
6 suci om E | duo ll v   8 prima ego cfr XX 254 XV 34.
mira ll J del D. mori G. mora v de mendo cfr XIX 70.
9 in ll.v om tH. sed cfr XVIII 130 | decerpi iubentur v.a S.
9 10 futuri pomi Vd   10 cytinos coni. B | atthingere V.
11 adalligati d'Ev. et all- V om d'.   12 haemoroides
Vd.   13 praestari E   14 non om. E   15 adalligatos V.
mensum VS -sium v mesum r.   17 adtinguat V   19 aeque
ego. aliqui (alii E) ll ad idemque v aliquidque D (an aliqui
potu proficiunt?)   20 cortici V   21 compositi usu cum V
24 duratum dT | in uaso sole ego. cfr XVIII 164 VII
30 XI 69 uas sole ll v ad solem H eum P e T (an assiduo
vel acri sole? cfr XXVIII 143 et XIV 77) | spata V

ter die. haec erat stomatice, qua et vulnera ad cicatricem perducebant. alia ratio suci: siccato exprimebant pomo, multum saporis opsoniorum conferentem, in medicina vero contra nomas et pectoris pituitas et ubicumque opus esset adstringi viscera. dentes quoque conluebant eo. tertium genus suci foliis et radice decoctis ad am- 140 busta ex oleo inlinenda. inponuntur et folia per se. radix per messes incisa sucum dat aptissimum dentium dolori collectionibusque et suppurationibus. alvum purgat. 10 folia mori in urina madefacta pilum coriis detrahunt.

(72) Cerasia alvum molliunt, stomacho inutilia; ea- 141 dem siccata alvum sistunt, urinam carent. invenio apud auctores, si quis matutino roscida cum suis nucleis devo- ret, in tantum levari alvum, ut pedes morbo liberentur.

15 (73) Mespila exceptis setaniis, quae malo propiorem vim habent, reliqua adstringunt stomachum sistuntque al- vum. item sorba sicca, nam recentia stomacho et alvo citiae prosunt.

8. (74) Nuces pineae, quae resinam habent, contu- 142 sae leviter, additis in singulas sextariis aquae ad dimidium decoctae, sanguinis excretioni medentur ita, ut cyathi bini bibantur ex eo. corticis e pinu in vino decoctum contra tormenta datur. nuclei nucis pineae sitim sedant et acrimoniam stomachi rosionesque et contrarios umores 25 consistentes ibi. et infirmitatem virium roborant, renibus, vesicae utiles. fauces videntur exasperare et tussim. bilem 143

§ 141: Diosc I 157 Gargil 198, 1-7 Diosc. I 169 170
cfr Plin XV 84. Gargil 193, 4-6 20 Diosc. I 173 cfr. Plin
XV 85. Gargil 196, 7 8 197, 1 Martial XIII 26 - § 142: Gargil
206, 2 7 205, 2 Diosc I 88 cfr Scribon. 143 -- § 143:
Diosc. I 88 Marc. 30, 35 Cels IV 17. Gargil 205, 3

1 qua G quae ll v 2 perducebat e a. G. suci V.d.S.
-cum E e. D) ad seqq referentes. sed cfr e 6 3 obsomniorum
V. conferentem S -te ll v 4 prius et om d 8 messes d
meses et r 5 dat om E r a Bas 10 madefactata E
12 13 inuenio auctore E 15 mespilis d -peillis V | propri-
rem V.d 17 recentia in E 19 sinam d 20 singulas H cum
Gron. -lis ll. v singulas singulis S cum ret Dal aquae E r quae
r. 22 bini E r uini r 23 piniae V. 26 utilis V D \ et tassi

pellunt poti ex aqua aut vino aut passo aut balanorum decocto miscetur his contra vehementiores stomachi roraciones cucumeris semen et sucus porcilacae, item ad vesicae ulcera et renes, quoniam et urinam cident.

144 (75) Amygdalae amarae radicum decoctum cutem in facie corrigit coloremque hilariorem facit. nuces ipsae somnum faciunt et aviditatem, urinam et menses cident. capitis dolori inlinuntur maximeque in febri; si ab ebrietate, in aceto et rosaceo et aquae sextario. sanguinem sistunt cum amylo et menta, lethargicis et comitalibus 10 prosunt capite peruncto, epinyctidas sanant e vino veteri, ulcera putrescentia, canum morsus cum melle et fursures ex facie ante fotu praeparata, item iocineris et renium dolores ex aqua potae, set saepe et ecligmate cum resina 145 terebinthina. calculosis et difficili urinae in passo et ad 15 purgandam cutem in aqua mulsa tritae sunt efficaces. prosunt ecligmate *cum lacte* iocineri, tussi et colo cum elelisphaco modice addito e melle; sumitur nucis abellanae

§§ 144 145· Diosc I 176. — § 144: Gargil. 199, 14 15. Pl. iun 11, 7 cfr. Mare 1, 14. Pl. iun 38, 25. Gargil 200, 1 2. Marc 16, 84 Pl. iun 86, 10 Gargil 200, 3—5 5—9 Seren. 459 — § 145: Gargil 200, 10 11 199, 10 11 12—14. 201, 17. 199, 6. 201, 12

Vd tussim et (*ad seqq relatum*) *D* cum *U* 506 sed exasperare Plinio *idem est* ut liberare asperitate: cfr §§ 80 97, *ut scribendum sit XXII 100 aut exasperandis vel asperatis: cfr XXIX 106*) aut potius exulceratis (cfr XXII 136 XXVIII 189 Cels IV 11) et XXXI 67 exulceret (cfr XXIII 22).

4 renes **VfE H** ms S. nium d — num v 6 faciem **E**. | colligit **E** 7 somnum **E**. ariditatem Fröhner mus Rhen. 47, 294 sed cfr Gargil (an excidit uenereum ante urinam?).

8 dolores d. 9 et sanguinem **E** v a *D*. | dist. *H*. 10 lethargis **Vf** 11 12 dist. *U* 507 e Diosc cfr Gargil. 11 uetera **f** 8

14 set saepe et *ego* et saepe et (ex **E** v ll v (ex in hac dictione non usitatum *an vero* scribendum aut sumptae? cfr. XXVI 55) | ecligmate *v*. eligmata ll 15 terebentina **V** | punctum tolli voluit Val Rose cum Gargil., sed cfr. Diosc. cauculosis **E**.

17 eligmata **Vd** | cum lacte *ego* e Diosc om. ll v. | iocineris **V**

18 elelisphaco **Vd**, e *ego* cfr. § 153 et **VdT** in **E** v dist. *ego* e Diosc et Gargil | auellanae **dE** v a *S*.

magnitudo. aiunt quinis fere præsumptis ebrietatem non sentire potores, vulpesque, si ederint eas nec contingat e vicino aquam lambere, mori. minus valent in remediis dulces. et hae tamen purgant, urinam carent. recentes stomachum implent.

(76) Nucibus Graecis cum absinthi semine ex aceto 146 sumptis morbus regius sanari dicitur, isdem inhtis per se vitia sedis et privatim condylomata, item tussis, sanguinis reiectio.

10 (77) Nuces iuglandes Graeci a capitis gravedine ap- 147 pellavere. etenim arborum ipsarum foliorumque virus in cerebrum penetrat. hoc minore tormento, sed in cibis, nuclei faciunt. sunt autem recentes iucundiores; siccae unguinosiores et stomacho inutiles, difficiles concoctu, capitis dolorem inferentes, tussientibus inimiae, vomituris iejunis aptae in tenesmo solo, trahunt enim pituitam. eaedem præsumpta venena hebetant, item * adversantur cepis leniuntque earum saporem. aurum inflammationi 148 inponuntur, cum mellis exiguo et ruta mammis et luxatis, 20 * anginae cum ruta et oleo*, cum cepa autem et sale et melle canis hominisque morsui. putamine nucis iuglandis dens cavus inuritur. putamen combustum tritumque in

§ 146: Pl. iun. 97, 7—9. cfr Cels III 24. IV 10 — §§ 147
148. Diosc I 178 — § 147 extr: Seren 1056 Pl iun. 31, 10
Marc. 15, 32 § 148: Marc. 6, 3, 4, 51 Pl iun. 86, 11. 77, 9
— 11 83, 5 Gargil 205, 14. 15. cfr Marc 9, 89

1 magnitudine dT. 2 potores put- v) EB poto V pota d e VEv. in d. 4 tamen om Vd | recedente E. 7 sumtus V. | isdem ED iisd- S. item rv | per se si V 8 tussi v a.H. 9 reiectio EH. -oni B relictio ,reel- d) Vd -to T. -tioni v (add. prodest). 10 a om. V grauedinem d 11 virus VdTfS. -res Ev. 12 penetrant Er.a S minorem E. tomento V¹ nom- E. mom- r a.H | sed ll r. et H(D) 14 inuinosiores V. uno- dTr a B. 15 dolores E 16 dist. B(J). cfr. Diosc | in iejunis E. in B. om. ll v.S) | colo JD 17 eadem V. 18 aliis Diosc eorum d. 20 anginae (ego -nem V -nam dv) cum ruta (-tae V) et oleo *huc transposui ex v* 17, ubi post item habent Vdv om E. 21 morsus Vd. (an ortum ex morsiis pro morsibus?).

oleo aut vino infantium capite peruncto nutrit capillum;
ideo ad alopecias sic utuntur. quo plures nuces quis
ederit, hoc facilis taenias pellit. quae perveteres sunt,
nuces gangraenis et carbunculis medentur, item suggillatis;
cortex iuglandum lichenum vitio et dysintericis, folia
149 trita cum aceto aurum dolori. in sanctuariis Mithridatis,
maximi regis, devicti Cn. Pompeius invenit in peculiari
commentario ipsius manu compositionem antidoti e II nu-
cibus siccis, item siccis totidem et rutae foliis XX simul tritis,
addito salis grano: ei, qui hoc iejunus sumat, nullum ve-
nenum nocitorum illo die. contra rabiosi quoque canis
morsum nuclei a iejuno homine commanducati initique
praesenti remedio esse dicuntur.

150 (78) Nucis abellanae capitum dolorem faciunt et infla-
tionem stomachi, corpori et pinguitudinis conferunt plus u-
quam sit verisimile. set tostae et destillationi medentur,
tussique veteri tritae in aqua mulsa potae; quidam ad-
iciunt grana piperis, alii e passo bibunt. — Pistacia eos-
dem usus habent, quos nuclei pinei, praeterque ad ser-
pentium ictus, sive edantur sive bibantur. Castaneae te-
vehementer sistunt stomachi et ventris flunctiones, alvum
cient, sanguinem excreantibus prosunt, carnes alunt.

§ 149: Pl. iun. 107, 1 8. Gargil 204, 4—7. (205, 11—13)
Seren 1061 sqq. Pl. iun. 86, 12—14 § 150: Diosc. I 179.
Gargil 201, 6 — 202, 4 (202, 15—19) Diosc. I 177 Gargil 203,
2 (cfr. 203, 4 sqq.) Marc. 16, 99 (cfr. Diosc. I 145)

2 ideo ego et eo II S et r. ad r om. II , eo sic v.n S.
3 taenias S cum vet Dal tineaas II. r. peruerueteres V¹
uet- V² 4 cancrenis V + item suggillatis om. E 5 dys-
intericis prodest d²r a H 7 in om. VdS + peculiario VdS
8 manu scripto Pl. iun. + duabus II v. 10 additis aliis
V ei D et II.c. 12 morsus dr a.H ie (hi V²S) nuclei
VS nucleos d. a om VdS.] commanducet Vd 15 corporis
r.a.S (D) et dTfEr et in VGrōn etiam D + pinguitudinis
ego -ni II r nem Grōn 16 sit dTr sunt V om. ED set
ego es V est D cum U 508 haec d hae TS. om. Er tortae
V et om. d. 17 tussique ego -ssi quoque II.r tritae VdS.
-tae et v sumitae E 19 usus et effectas r a D + ad dEr
a V. 20 castanea V.

(79) Siliquae recentes, stomacho inutiles, alvum sol- 151
vunt. eaedem siccatae sistunt stomachoque utiliores fiunt,
urinam carent. Syriacas in dolore stomachi ternas in aquae
sextariis decoquunt quidam ad dimidium eumque sucum
5 bibunt. — Sudor virgae corni arboris, lamna candente
ferrea exceptus non contingente ligno, inlitaque inde fer-
rugo incipientes lichenas sanat. — Arbutus sive unedo
fructum fert difficultem concoctioni et stomacho inutilem.

(80) Laurus excalsfactoriam naturam habet et foliis et 152
10 cortice et bacis; itaque decoctum ex his maximeque foliis,
prodesse volvis et vesicis convenit inlita vero vespas-
rum crabronumque et apium, item serpentium venenis
resistunt, maxime sepos, dipsadis et viperae. prosunt et
mensibus seminarum cum oleo cocta, cum polenta autem,
15 quae tenera sunt, trita ad inflammationes oculorum, cum
ruta testium, cum rosaceo capitis dolores aut cum irino.
quin et commanducata atque devorata per triduum terna
liberant tussi, eadem suspiriis trita cum melle. cortex 153
radicis cavendus gravidis. ipsa radix calculos rumpit, io-
20 cineri prodest III obolis in vino odorato pota. folia potu-
vomitiones movent. bacae menses trahunt adpositae tritae
vel potae. tussim veterem et orthopnoeam sanant binae
detracto cortice in vino potae, si et febris sit, ex aqua

§ 151. Diosc I 158. Gargil 197, 9 10 197, 11 14. Diosc I
172 175 §§ 152—155. Diosc I 106. § 152 extr.: Marc 1, 34

2 eadem V 3 aqua Vd. 4 sextarios d., decoquunt
V (sucum) per dies quinque continuos *Gargil.* | 5 corni Er
et (e T) cornu rT | lamna dEr a S. 6 7 perrugo V
7 unede V -done d 10 itaque r (fr. *Diosc.* δθεν). item
que II S. 10. 11 maximeque foliis ego -me folisque Vd. me
(-me e r) foliis ES (an excidit cortice ante folisque?) 11 uo-
luisse uescicis V | illita r inlata V. tis d. 13 persistunt
Vd. sepos -pis r) dipsadis dTH. sepo id ips- V se post ips
E | uiprae V 15 ad VEG. om dr iubationes Er a B
16 ad capitum rect. *Dal* an dolori? | cumino dT 19 cauendis
Vd' 20 tribus beminis d., pota v. -tu II D. potu VED
-tae d -ta v 22 orthopnoeam d Bas orthonoeant V -opnoeam
r 23 detractae V | sit ex dEr silex V

154 aut ecligmate ex passo aut aqua mulsa decoctae. prosunt et phthisicis eodem modo et omnibus thoracis rheumatismis; nam et concoquunt pituitam et extrahunt. adversus scorpiones quaternae ex vino bibuntur. epinyetidas ex oleo inlitae et lentigines et ulcera manantia et ulcera oris et furfures, cutis porriginem sucus bacarum emendat et phthiriasim; aurium dolori aut gravitati instillatur cum 155 vino vetere et rosaceo. perunclos eo fugiunt venenata omnia; prodest contra ictus et potus.

Maxime autem valet laurus, quae tenuissima habet 10 folia. bacae cum vino serpentibus et scorpionibus et araneis resistunt; ex oleo et aceto inlinuntur et lieni, iocineri, gangraenis cum melle. et in fatigatione etiam aut 156 perfrictione suco eo perungui nitro adiecto prodest. sunt qui celeritati partus conferre multum putent radicem ace- 15 tabuli mensura in aqua potam, efficacius recentem quam aridam. quidam adversus scorpionum ictus x bacas dari iubent potui, item et in remedio uvae iacentis quadram pondo bacarum foliorumve decoqui in aquae sextariis III ad tertias, eam calidam gargarizare et in capitis do- 20 lore inpari numero bacas cum oleo conterere et calsacere.

157 — Laurus Delphicae folia trita olfactaque subinde pestilentialae contagia prohibent, tanto magis si et urantur. oleum ex Delphica ad cerata acopumque, ad perfrictiones

§ 156 extr : Pl iun 11, 8—10 Marc. 1, 50 (78). — § 157
extr : Marc 27, 86

1 passo aut aqua mulsa **VdS** aqua mulsa add. v, aut ex passo **E** v 3 concoquunt **B** as concoquunt **V¹** coquunt **dE** Brot (D) excoq- r concoquunt **V²** -utiunt **S**. 4 quaterna d 5 ulcera oris et om **Vdf** 6 porriginem **VfS** perorri- E pruri dr 7 thiriasim **V** 1 aut ll D et v 9 10 dist ego 10 ualet ego cfr § 158. et **Vd** ea **E** S eius v(D). quae om. **Vd** | tenuisse **E** -iora r a **S**. 12 13 iocineris **E** 14 pric- tiones **V¹** fri- **V²** prodes **V¹** prosunt **V²**. 15 multum conferri t-rra : **E** v a **S** | radicem **dG**. -ce r v 16 aqua **d** v -uam r 1ota r a **G** 17 quidem **V** decem ll v 18 potui **dEv**. -tu **V** D | an in remediu : cfr XXV 145 20 tribus ll v 22 delficae **V**, olfactaque **E** v quae r 23 si et **V** **E** v si hae d. 24 delbica **V**, certa **V** | perfectiones **V**.

discutiendas, nervos laxandos, lateris dolores, febres frigidas utile est, item ad aurum dolorem in mali punici cortice tepefactum. soha decocta ad tertias partes aquae uam cohibent gargarizatione, potu alvi dolores intestino-
rumque, tenerrima ex sis trita in vino papulas pruritus-
que inflita noctibus. — Proxime valent cetera laurus ge- 158
nera. laurus Alexandrina sive Idaea partus celeres facit
radice pota III denariorum pondere in vini dulcis cyathis
III, secundas etiam pellit mensesque. eodem modo pota
10 daphnoides sive sis nominibus, quae diximus, silvestris 15, 172
laurus prodest, alvum solvit vel recenti folio vel arido
drachmis III cum sale in hydromelite. manducata pituita
extrahit, folium et vomitus, stomacho inutile. sic et bacae
quinae denae purgationis causa sumuntur.

15 9. (81) Myrtus saliva candida minus utilis medicinae 159
quam nigra. semen eius medetur sanguinem excreantibus,
item contra fungos in vino potum. odorem oris commendat
vel pridie commanducatum; ita apud Menandrum Synari-
stosae hoc edunt. datur et dysintericis idem denarii pon-
dere in vino. ulcera difficilia in extremitatibus corporis
sanat cum vino subfervefactum. inponitur lippitudini cum 160
polenta et cardiacis in mamma sinistra et contra scorpio-
nis ictum in mero et ad vesicae vitia, capitis dolores,
aegilopas, antequam suppurent, item tumoribus, exemptis-
20 que nucleis in vino vetero tritum eruptionibus pituitae.
25

§ 158: Diosc IV 145, 146. eupor. I 5   §§ 159 162.
Diosc I 155 - § 159: Pl iun. 38, 27. Seren. 233 Menander: frg
com Gr IV p. 204. Pl iun. 52, 7. — § 160: Pl iun. 92, 21. 48, 3

1 febris VS   4 dolores et V   5 iis v. his ll. C
6 noctibusque V. | laurus ES -rusque V -rorum dT Brot. -ri v.
7 ideae V -ee d | partus VS D   8 tritum ll v. item intra
9 10 dist. He Diosc   10 dapnoides V iis v his ll C
11 dist. S.   14 quinae dinae V qui in edine dT.
15 utilis TS. -le E. lis est v cfr Diosc inutilis Vd
16 nigre d.   18 ita ego itē ll v dcl D cum ret Dal. ideo
com S   19 aedunt V edant d | item dT om. Ev a S.
20 uel cera V.   23 meto et ad V. meteta d uuae siccae d.
dolore Vd   24 et aegilopas Ec a. S suparent V   24 25 ex-
euntisque Vd.   25 eruptionibus Ec -uis r m S

sucus seminis alvum sistit, urinam ciet. ad eruptiones pusularum pituitaeque cum cerato inlinitur et contra pha-
161 langia; capillum denigrat lenius suco oleum est ex ea-
dem myrto, lenius et vinum, quo numquam inebriantur.
inveteratum sistit alvum et stomachum, tormina sanat, 5
fastidium abigit. foliorum arentium farina sudores cohibet
inspersa vel in febri, utilis et coeliacis, procidentiae vul-
varum, sedis vitiis, ulceribus manantibus, igni sacro fato,
capillis fluentibus, furfuribus, item aliis eruptionibus, am-
162 bustis. additur in medicamenta, quae liparas vocant, ea-
dem de causa, qua oleum ex sis, efficacissimum ad ea,
quae in umore sunt, tamquam in ore et vulva. folia ipsa
fungis adversantur trita ex vino, cum cera vero articula-
rnis morbis et collectionibus. eadem in vino decocta dys-
intericis et hydropicis potui dantur. siccantur in sari-
163 nam, quae inspergitur ulceribus aut haemorrhagiae. pur-
gant et lentigines, pterygia et paronychia et epinyctidas,
condylomata, testes, tetra ulcera, item ambusta cum ce-
rato. ad aures purulentas et soliis crematis utuntur et
suco et decocto. comburuntur et in antidota; item cauli-
culi in flore decerpti et in sictili novo operto cremati in
furno, dein triti ex vino. et ambustis foliorum cinis me-
detur. inguen ne intumescat ex ulcere, satis est surculum
tantum myrti habere secum nec ferro nec terra contactum.

§ 161 cfr Diose V 36 Cato 125 Colum XII 38 Cels
III 19 § 162 Cels V 19, 26 Pl. iun 52, 8, 95, 20 22
§ 163 Diose I 166 Pl. iun 84, 2 64, 16—18 cfr Marc 32, 20

1 terminis S (operarum ratio, ut videtur insistit Vd
2. 3 flangia V 5 sistunt E 6 fastigium Vv a Par | ar-
gentium Vd 7 et prouidentiae (proci r) Er a S 7 8 uul-
nerum V 10 medicamenta VdTfS -to Ee quae dTS quod
Er ad quod V | liparas B. lepras VdT lephras E alephas r
11 iis r his II.C 12 an sint? 13 14 articularis VD
ribus v a H 16 inspergiturque E 17 paronychia Verc (S)
-nycia dEe. nascia V -nychias H cum Dal epinyctida E Ven
18 tera V 19 clementis V 20 suco decocto VTv a. G
cfr Diose in om V 20 21 caliculis V | in CFH Müller
p. 22. om. II r flore et in om E. | et VdTfS om dr
23 inguen ne r -uem et V² -uine E. in ungue et d inguen
· V²D ex ulcere Er cerare r | est om d. 24 myrti con-

(82) Myrtidanum diximus quomodo fieret. vulvae 164 prodest adpositu, fofu et iolitu, myrtle efficacius et cor- 14, 101 tice et folio et semine. exprimitur et foliis sucus, mol- lissimis in pila tuis, adfuso paulatim vino austero, alias aqua caelesti, atque etiam expresso utuntur ad oris, sedis 5 ulceræ, vulvae et ventris, capillorum nigritudinem, alarum perfusiones, purgationes lentiginum et ubi constringendum aliquid est.

(83) Myrtus silvestris sive oxymyrsine sive chamae- 165 myrsine bacis rubentibus et brevitate a sativa distat. radix eius in honore est, decocta vino ad renium dolores 10 pota et difficili urinae praecipueque crassae et graveolenti, morbo regio et vulvarum purgationi trita cum vino; cauli- culi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumpti 15 et in cinere cocti. semen cum vino potum aut oleo et 166 aceto calculos frangit, item in aceto et rosaceo tritum capitis dolores sedat et potum morbum regium. Castor oxymyrsinen myrti . . . . foliisque acutis, ex qua sunt ruri scopae, ruscum vocavit, ad eosdem usus.

20 Et hactenus habent se medicinæ urbanarum arborum; transeamus ad silvestres.

§ 164 Diosc. I 156 (155) - §§ 165 166 Diosc IV 144.
§ 166: Seren 596

tactum om E. 2 appositum v a H an -itu et? inlito
V | myrtle ego e Diosc multo ortum e murto) d E v -tu V
5 an statim? cfr Diosc sedis VdS -isque E v D) 6 alarum
VS coll Diosc mal E v mamill- d T 8 an sit? 10 a
om VS. 12 potu VdD | graue olentum V. 14 sumptis
Vd 15 in om d coctis d. 17 dolorem d. post morbi:
cetera usque ad XXIV 7 uel sucus decocti desunt in E
18 lac ego indicavi; excidit ramulis v el caulinis foliisque
Vdxx. -lis v. cutis a 18 19 ruri scopae a v ruris ita- x
copiae rx

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXIV

1   1. (1) Ne silvae quidem horridiorque naturae facies medicinis carent, sacra illa parente rerum omnium nusquam non remedia disponente homini, ut medicina fieret etiam solitudo ipsa, et ad singula illius discordiae atque concordiae miraculis occursantibus. quercus et olea tam pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depacta emoriantur, quercus vero et iuxta nucem iuglandem pernicialia et brassicae cum vite odia; ipsum olus, quo 2 vitis fugatur, adversum cyclamino et origano arescit. quin et annosas iam et quae sternantur arbores difficileius caedi, celerius marcescere tradunt, si prius manu quam ferro attingantur. pomorum onera a iumentis statim sentiri, ac nisi prius ostendantur nisi, quamvis pauca portent, sudare illico. ferulae asinis gratissimo sunt in pabulo, ceteris vero iumentis praesentaneo veneno, qua de causa id ani- 15 mal Libero patri adsignatur, cui et ferula. surdis etiam rerum sua cuique sunt venena ac minimis quoque. philyra coei et polline nimium salem cibis eximunt; praes-

---

§ 1: cfr Plin XX 1 2 XVII 180 Colum arb 17, 3 V 8, 7
cfr Plin. XVII 91 XX 92 Geop V 11, 3. XII 17, 20
§ 2: cfr XXIII 116 — Colum. X 118 — § 3: cfr Plin XXXI 36.

---

1 narratae d namr- x   3 medicina Vdxxv -ne a -nae
D 4 solido dx , et ego sed ll r | ad V'dTxv. at a. et V'. |
singulas a. stgula V' est gula V' illis VTx 5 occurren-
tibus dTx 6, 7 depacta emoriantur D. -tae (te x) morian-
tur ll e 11 marcescere Vfa maturesc- Tx inaresc- d (?) v.
cfr nota ad XXV 90 12 a iumentis Vdxxv. iumenta a D |
sentiri Vdxxv -re a D ac om a 13 uis v his ll C
• illico Dal 17 18 phylira VB 18 pilline V | cibi d (?) H.

dulcium fastidium sal temperat; nitrosae aut amarae aquae polenta addita mitigantur, ut intra duas horas bibi possint, qua de causa in saccos vinarios additur polenta. similis vis Rhodiae cretae et argillae nostrati. concordia 5 valent, cum pix oleo extrahitur, quando utrumque pinguis naturae est. oleum solum calci miscetur, quando utrumque aquas odit. cummis aceto facilius eluitur, atramentum aqua, innumera praeterea alia, quae suis locis dicentur adsidue.

10 Hinc nata medicina haec sola naturae placuerat esse 4 remedia, parata vulgo, inventu facilia ac sine inpendio e quibus vivimus. postea fraudes hominum et ingeniorum capturae officinas invenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. statim compositiones et 15 mixturae inexplicabiles decantantur, Arabia atque India 5 remedia aestimantur, ulcerique parvo medicina a Rubro mari inputatur, cum remedia vera cotidie pauperrimus quisque cenet. nam si ex horto petantur aut herba vel frutex quaeratur, nulla artium vilior fiat. ita est prosector, 20 magnitudine populus R. perdidit ritus, vincendoque victi sumus. paremus externis, et una artium imperatoribus quoque imperaverunt. verum de his alias plura.

2. (2) Loton herbam itemque Aegyptiam eodem no- 6 mine, alias et Syrticam arborem, diximus suis locis.^{15, 104}
_{sqq}

§ 6: Diosc. I 171 — cfr Marc 27, 112

2 mitigaretur V. 4 uis d^xv suis r. | nostratis B (puncto sublato). 5 ualentium Tr a G. pia V 7 cummis a? S gu- V H gumis x -mmi dv. atramento a. 8 alia praeterea V x. (-reo coni. Gron.) 10 hic Vd^x medicinae Vd^x. pla- cuit a. 11 facile sine dispendio a e a et Vd^xH ex r 12 bibimus d^x. 13 sitas V 14 uita promittitur dTx. yro- mititur uitia V. | cum positiones V. 15 decantatur V 16 remedia ego in rem- coni H in media VdT^x. -dio ar. de mendo cfr XXVI 10 an uel Media? 17 importatur D. 18 cenet S. coenet d? v tenet x a cente V. ortu V 19 quaeratur om x. | fiet dTx v. a. Verc. 20 magnitudo v a D popul; ego. -li ll r | R a D om r. Romani v | perditit x periit D | uicendo a. 22 uerum om. Vx. imperat uerum r a H) 23 lothon Vx. | herba V aegyptia V

haec lotos, quae faba Graeca appellatur a nostris, alvum bacis sistit. ramenta ligni decocta in vino prosunt dysintericis, menstruis, vertigini, comitialibus, cohibent et capillum mirum his ramentis nihil esse amarius fructuque dulcius. sit et e scobe eius medicamentum ex aqua myrti 5 decocta subacta et divisa in pastillos, dysintericis utilissimum pondere victoriati cum aquae cyathis III.

7 3. (3) Glans intrita duritias, quas cacoëthe vocant, cum salsa axungia sanat. uehementiores ligna et in omnibus cortex ipse corticique tunica subiecta. haec decocta 10 invat coeliacos. dysintericis et inlinitur vel ipsa glans. eadem resistit serpentium ictibus, rheumatismis, suppurationibus. folia et bacae vel cortex vel sucus decocti prosunt contra toxicis. cortex inlinitur decoctus lacte vaccino serpentis plagae; datur et ex vino dysintericis. eadem et 15 ilici vis.

8 4. (4) Coccum ilicis vulneribus recentibus ex aceto inponitur, epiphoris ex aqua, oculis subfusis sanguine instillatur. est autem genus ex eo in Africa sere et Asia uascens, celerrime in vermiculum id se mutans, quod ideo 16, 22 scolecum vocant inprobantque principalia eius genera diximus.

9 (5) Nec pauciora gallae genera fecimus, solidam per-

--
§ 7: Diosc I 143 142 Pl iun 77, 11 — 13 Marc. 4, 52.
27, 12 Diosc. I 143 (144 — § 8. Diosc. IV 48. — § 9: Diosc.
I 146 Marc 14, 10 Pl iun 52, 9 11 Marc 27, 73 9, 87
8, 33 38.

1 alno V. 5 e scobe d Verc ex co- V. e scro- x. r.
7 tribus ll r 8 an uilita trita? cfr. Diosc | cacoethe av(S).
-thes C eachoete V. cacorte x. choete d. 9 falsa dxac
fa- v folia V uehementiores ll J -resque r -or est S -ora
sunt G iligna S e Diosc -nae D ligna V a G lichenas dxr
et om dxv.a.G 10 corticisque dx. subteeta V 11 coe
liacos d B cel- x cil- a il- r elia eos V 13. 14 a v pro
sunt rursus incipit E 18. 19 instillatur (X?)r -tum ll S
19 africa J coll. XVI 32 XXII 3. attica ll v. , asia EXv.
ania r. 20 uermiculum id ego. -lum E X v. uermis ultimis
(subtilis S) r TS remutans V 21 scolecion B. -licinon X
-lechilum E -lethylon v stultilum r T

foratam, item albam nigrum, maiorem minorem vis om- 16, 26
nium similis; optima Commagena. excrescentia in corpore
tollunt, prosunt gingivis, uvae, oris exulcerationi. crema-
tae et vino extinctae . . . . coeliacis, dysintericis inlinun-
tur, paronychiis ex melle et unguibus scabris, pterygiis,
ulceribus manantibus, condylomatis, ulceribus quae phage-
daenica vocantur. in vino autem decoctae auribus instil-
lantur, oculis inlinuntur, adversus eruptiones, panos cum
aceto. nucleus commanducatus dentium dolorem sedat, 10
item intertrigines et ambusta. immatura ex his ex aceto
potae liuenem consumunt; eaedem crematae et aceto salso
extinctae menses sistunt vulvasque procidentes fotu. omnis
capillos denigrat.

(6) Viscum e robore praecipuum haberi diximus et 11
qua conficeretur modo. quidam contusum in aqua de- 16, 30
cocunt, donec nihil innatet, quidam commanducantes 345
acinos expuunt cortices. optimum quod sine cortice quod-
que levissimum, extra fulvum, intus porraceum. nihil est
glutinosius. emollit, discutit tumores, siccatur strumas; cum
resina et cera panos mitigat omnis generis. quidam et 12

§ 10: Pl. iun 27, 3. Marc. 12, 58 32, 34. Diosc I 146 -
§§ 11. 12: Dioc. III 93 § 11 extr.: Seren. 746. Pl. iun 79, 7
- § 12: cfr. Plin XVI 250. 251 Marc 34, 77.

1 ui S. 2 simili VS. 4 et dTEXH. ex V. et in r
lac ego indicavi, exciderunt fere sanguinem sistunt; ex aqua
aut uino tritae. cfr. Diosc 6 ulceribus quae S cum man.
Dal 242 aulneribus quae II v. J) cfr U' 510 et XXVI 110 XXVIII
XXXV 189 Cels V 28, 3 VI 18, 4 de mendo XXVI
146 7 8 instillatur V 8 illiniuntur X (ut fere semper)

9 nucleus 10 aceto om. Vd. dolorem dentium X
10 immatura X | us v his EXC ex r om EX 11 pota
X. salse V 12 procedentes X | fotu E, ? B e Diosc potu
Vd r -ta X | omnis VEXH. -nes dTr 13 capillum dTf
denigrat VEXH. ant dTr(D) 14 habere Vd diximus d
om r X. (diximus haberi v) 15 conferetur EX 16 nihil
Vd Tf B(S, om EX r G) innatet E commanducants V¹ -ant
V² S. 17 cortice est X 17. 18 quodque v quoque ll X
18 intus d²TER in his Vd' X 19 glutino siue se mollit
V. | tumores G um- VE humores dTX -re v. 20 omni V

galbanum adiciunt pari pondere singulorum eoque modo et ad vulnera utuntur. unguium scabritias expolit, si septenis diebus illuantur nitroque conluantur. quidam id religione efficacius fieri putant prima luna collectum e robore sine ferro, si terram non attigerit; comitialibus mederi, conceptum seminarum adiuvare, si omnino secum habeant; ulcera commanducato inpositoque efficacissime sanari.

13 (7) Roboris pilulae ex adipे ursino alopecias capillo replet — Cerri folia et cortex et glans siccata collectio-¹⁹nes suppurationesque, fluctiones sistit. torpentes membrorum partes corroborat decoctum eius fotu, cui et insidere expedit siccandis adstringendisque partibus. radix cerri adversatur scorpionibus.

(8) Suberis cortex tritus ex aqua calida potus san-¹⁵guinem fluentem ex utralibet parte sistit. eiusdem cinis ex vino calido sanguinem excreantibus magnopere laudatur.

14 5. (9) Fagi folia manducantur in gingivarum labrumque vitiis. calculis glandis fagineae cinis inlinitur, item cum melle alopeciis. ²⁹

§ 13: Seren 109 Pl. iun. 15, 4. Marc. 6, 17 Seren. 641
643, 374 — § 14: Pl. iun. 25, 2 4 Marc. 11, 9. Pl. iun. 15,
5 Marc 6, 18 — §§ 15, 16: Diosc. I 102.

1 eo modo quo **X.** 2 in gaium **V** expellit **V¹T^v** a. **B.**
si **EXr** om r 3 illinantur ego solua- ll.v. cfr. *Diosc.* et **XX**
39 93 101 103 **XXI** 142 **XVI** 148 **XXVIII** 222. 243
XXX 108 5 attigerit **Xc.** cfr. **XXIII** 138 **XI** 203 agit
E G(D) attingat **V²dTfS** guat **V¹**. an potius sic ut non
attingat? cfr. **XVI** 210 **XVII** 154. **XVIII** 149 et **XXIV** 68
172 171 **XXVIII** 41. **XXIX** 42 **XXX** 52 9 ursino r. uero
ursino ll **fXS** (lac ante ex indicata), uero ursino **D** cum *Strackio*.
sed cfr. *Pl. iun.* capillo **Xv** -os ll 10 replet **Vd** | siccant
X 12 faciem **V²** (pro fotu cui). | insedere **Vd²** sed- **d¹**
15 suberi **V²d** sib- **V¹**. 16 utralibet **EXr**. -bus ex (et d) **V¹df** uteralibus **V²**. | parte **EXfe** -tes **V¹d**. -tibus **V²**,
18 19 laborumque **VE D.** brumque **X¹** -borumque **dX²Ven.**
-biorumque r cfr. **XXVIII** 188. **XXIX** 46 **XXX** 27. **XXXIV**
115 (**XI** 159 **XXV** 171). 19 cauculis d caulinic- **X.**
20 idem **dT.** | alopicetus **V.**

(10) Cupressi folia trita serpentibus *ulceribus* inponuntur, et capiti cum polenta, si a sole doleat, item ramici, qua de causa et bibuntur. testium quoque tumorum cum cera inlinuntur, capillum denigrant ex aceto. eadem 5 trita cum II partibus panis mollis e vino Ammineo subacta pedum ac nervorum dolores sedant. pilulae adversus serpentium ictus bibuntur aut si eiciatur sanguis; collectionibus inlinuntur. ramici quoque tenerae tusae cum axungia et lomento prosumt. bibuntur ex eadem causa. 10 parotidi et strumae cum farina inponuntur. exprimitur 15 sucus tuisis cum semine. qui mixtus oleo caliginem oculorum aufert; item victoriati pondere in vino potus illitusve cum fico sicca pingui exemptis granis vitia testium sanat, tumores discutit et cum fermento strumas radix 15 cum foliis trita pota vesicae et stranguriae medetur et contra phalangia. ramenta pota menses carent, scorpionum ictibus adversantur.

(11) Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat piceam, quae cedria vocatur, dentium doloribus utilissimam. 20 frangit enim eos et extrahit, dolores sedat. cedri sucus

---

§ 15: cfr. Pl. iun. 74, 7. — PI iun. 11, 10. Marc. 1, 62 Seren. 683 Pl. iun. 63, 22 64, 1. Marc. 33, 24. Seren. 46 Pl. iun. 16, 14 Marc. 7, 9 36, 33. Seren. 778 Nicand. ther. 585. (Marc. 16, 26) Pl. iun. 64, 1—3. Marc. 33, 24. — § 16: Pl. iun. 64, 3—5. (Marc. 33, 1) 80, 16 Seren. 691 Marc. 17, 15 — §§ 17—19. Dioces I 105 — § 17: cfr. Scribon. 58. Marc. 12, 5 36. Vitruv. II 9, 13 Plin. XVI 197.

1 serpentibus *ll. T.* -tis **X.** -tium **V.**, ulceribus *ego e* *Diosc.* *om.* *ll.* ictibus (**X?**)*v* cfr. § 30 126 XXX 113 (*an potus recentibus vulneribus e* Pl. iun. 74, 7?) 2 si a **EXv** sua **V.**

2 3 ramiti **VXJ** cfr. nota ad XXVI 78. 4 cerato **EXv** *a Bas.* 5 duabus *ll. v.* | amineo **V?***fr. a Dal.* cfr. not. ad XX 153 et XXXIV 103. 6 dolorum neruores **V** | sedat **dX**. 8 ramiti **VXJ**, tenere **X.** 9 profund **EXv** ponunt *r.*

10 ponuntur **V.** 11 tuisis **EXr** tussi *r* | qui *om d* | mixas **V.** | caligini **V** 12 13 inlitusue *ego coll* Pl. iun. -usque *ll. r* 13 fico **Vdr** uino **EX.** 14 tumorem **V** umores **E** hu- **X** 15 medentur **Vd**. 17 aduer uensantur **V** 18 cedros **VX.** cedroelaten **VdX** 19 cedria **EXv**. dece- **d** decreta **V.**, uocantur **V.** 20 et *om Vd*, dolorem **dT**

16, 52 ex ea quomodo fieret diximus. magni ad volumina usus, ni capiti dolorem inferret, defuncta corpora incorrupta aevis servat, viventia corruptit, mira differentia, cum vi-
18 tam auferat spirantibus defunctisque pro vita sit. vestes quoque corruptit et animalia necat. ob haec non cen-
seam in anginis hoc remedio utendum neque in crudita-
tibus, quod suasere aliqui, gustatu. dentes quoque con-
luere ex aceto in dolore timuerim vel gravitati aut ver-
mibus aurum instillare. portentum est, quod tradunt, abortivum fieri in venere ante persusa virilitate. phthi-
riasis perunguere eo non dubitaverim, item porrignes.
suadent et contra venenum leporis marini bibere in passo.
19 facilius in elephantiasi inclinant. et ulcerata sordida et ex-
crescentia in ius auctores quidam et oculorum albugines
caliginesque inunxere eo et contra pulmonis ulcera cya-
thum eius sorberi iusserunt, item adversus taenias. sit ex
eo et oleum, quod pisselaeon vocant, vehementioris ad
omnia eadem usus. cedri scrobe serpentes fugari certum
est, item bacis tritis cum oleo si qui perunguantur.
20 (12) Cedrides, hoc est fructus cedri, tussim sanant, 20
urinam cident, alvum sistunt, utiles ruptis, convulsis,

§ 18: Pl. iun 34, 14 Marc 12, 36. Pl. iun 12, 14. Marc.
4, 2. Seren 67, 40 131. Marc. 19 21. — § 19 extr: Nicand.
ther 52 — § 20: Diosc. I 105.

1 magna **V¹**. -nus **X**. | uolumina **VdTES** cf Marcell 12,
36 duo lu- **X** lu- r collyria **D**. 2 capitis **Xr a H** | dolo-
rem d **TXe** -re r 3 aeuis seruat **E** ? **G** ejr. XVI 43 et
viscerat d -ra **V** conseruat **Xr** 6 anguinis **V** 6 7 an-
raucitatibus? rfr Diosc 7 gustatu dentes d **D** guatu dentes
Ee gustu quoque dentes **X** custudentes **V¹** -dientes **V²** | quo-
que om **X**. 8 9 uermium auribus **EX**. 10 inuenire **V**
uiriditate **Vd** 10. 11 phthiriases r. ptiriasis **E** ptyr- **X**.
pter- r 11 prurigines **Xr a B**. 12 et om **V** 13 in-
linant **V¹S** illi- **V²r** -niant **X** -nant *Brot (D)*. -nantur d -nat-
tur **G(J)**. si illinant **E** autur r. 14 us (**V?**)r his r**XD**
dist **G**. | quidem **VdX**. 15 pulmonibus **V** -nes **T** | bulcera-
que d **T** uicia **X** 16 sorberi **VdfXs** -re **Ee**, teneas **V**.
tim. d **Xr a H** 17 pirselaeon **E** pysoleon **X** | uehementiores
Vd 18 scrobe d , fugare **V** 19 perungeatur **V**
fructus **B e** Diosc. frutices ll **Tr** -trices **X**

spasticis, stranguria, vulvis, contra aconita, lepores marinos,
eadem quae supra, collectionibus inflammationibusque. 18

(13) De galbano diximus. neque umidum neque ari- 21
dum probatur et quale docuimus. per se hibit ad tuis- 12, 126
sim veterem, suspiria, rupta, convulsa, inponitur ischia-
dicis, lateris doloribus, panis, furunculis, corpori ab ossibus
recedenti, strumis, articulorum nodis, dentium quoque
doloribus. inlinitur et cum melle capit is ulceribus. pu-
rulentis infunditur auribus cum rosaceo aut nardo. odore
comitialibus subvenit et vulva strangulante vel in stomachi
defectu. abortus non exeuntes trahit adpositu vel suffitu, 22
item ramo hellebore circumlitum atque subiectum. ser- 12, 126
pentes nidore urentium fugari diximus. fugiunt et per-
unctos galbano medetur et a scorpione percussis. bibitur
et in difficulti partu fabae magnitudine in cyatho vini, vul-
vasque conversas corrigit, cum murra autem et vino mor-
tuos partus extrahit. adversatur et venenis, maxime to-
xicis, cum murra et vino. serpentes oleo et spondylio
mixto tactu necat. nocere urinae existimatur.

6. (14) Similis ammoniaci natura atque lacrimae, 23
probanda ut diximus. mollit, calefacit, dissolvit. 12, 107

---

§§ 21 22 Diosc III 87   § 21 Pl iun 36, 2 Marc 32, 12
Pl iun 79, 8 80, 17 72, 16. Marc. 15, 51. Pl iun 13, 20
Marc 9, 92, 19 Cels. III 20   § 22: Nicand ther 51 — § 23:
Diosc III 88 — Pl iun. 47, 1 68, 3 35, 5

---

1 pasticis Vd. | contra aconita *ego efr* XXII 18 XXIII
43 XXVIII 161 XXIX 103 contra admota (*ortum ex aci-*
nota, *ll* contra aculeata *D* admoti contra *r* ad antidota
contra *J* 2 quae *r* que **VEX** que quae *d(?)C* 4 pro-
batum **EX**, | et *ll J* sed *r*, | quales **E** -le esset **X**. 5 6 scia-
dicis **V** eyatis **X** *ut § 23*) 6 et ossibus **X man. Dal**
7 recidendi **V** recedentibus **EX man. Dal** 9 et nardo **X**
10 uuluae **Xr a G** in strangulante **E** in -latu **Xr a G**
uel *ll TfXS* et *i* | in *om EXr a G* 11 adposito **V**.
12 rami **E** -is *r a S* 13, 14 peruncto **E** 14 ab (**V?**) **ED**
15 eyato **X** cia- **V?** quia- **V!** 16 myra **V.** \ vino **VTS**
in vino **rXr** 16 17 an emortuos? 17 partus om. **EX**
18 in vino **EXr a S.** | spondilio **X** spod **V** 20 21 dist.
ego. efr nota ad LXV 130. 21 calfactit **EXH.**

claritati visus in collyriis convenit, pruritum, cicatrices, albugines oculorum tollit, dentium dolores sedat, efficacius accensum. prodest dyspnoicis, pleuriticis, pulmonibus, vesicis, urinae cruentae, lieni, ischiadicis potum — sic et alvum solvit —, articulis et podagrae cum pari pondere 5 picis aut cerae et rosaceo coctum. maturat panos, extrahit clavos cum melle; sic et duritias emollit; lieni cum aceto et cera Cypria vel rosaceo efficacissime inponitur. lassitudines perungui cum aceto et oleo exiguoque nitro utile.

24 (15) Et styracis naturam in peregrinis arboribus ex-
12, 124 posuimus. placet praeter illa, quae diximus, maxime pinguis, purus, albicantibus fragmentis. medetur tussi, faucibus, pectoris vitiis, vulvae praclusae duritiae labore ranti, ciet menses potu adposituque, alvum mollit. in- 15 venio potu modico tristitiam animi resolvi, largiore con trahi. sonitus aurium emendat infusu, strumas illitu ner vorumque nodos. adversatur venenis, quae frigore necent, ideo et cicutae.

25 (16) Spondylium una demonstratum infunditur capit-
12, 128 bus phreneticorum et lethargicorum, item capitis doloribus longis cum oleo vetere; bibitur et in iocinerum vi-
tiis, morbo regio, comitialibus, orthopnoicis, vulvarum strangulatione, quibus et suffitu prodest. alvum mollit.

§ 24: Diosc I 79. - Pl iun 72, 16. Diosc eupor I 236
II 142   §§ 25 26: Diosc III 80 — § 25: Pl iun 92, 3 91,
12 97, 16. 77, 14

3 dyspnoicis **Vd** dyptin **X** pleureticis **Xv a G** ricis
E 6 coctum **ll.v an illitum?** efr. **Diosc** 7 lienis **Vd**.
8 et **EXr** cum **r.** | cypra **V** 11 syracis **Vd**. 11 12 di-
ximus pro exposuimus, **Xv a G** 13 fragmentis **Vdr** Strange-
E stringe- **X** 14 duritiae **fX Ven.** 15 adposituque **E**
-tu **X** 16 potum **V** modicae **E.** largiori d. -reque **X.**
17 emendat **4EXr(J)** -ati **V'** -ari **V''** -are **S** infusu **v** -sum
ll.XG.S sus ret. **Dal** illitu **v.** -tum **ll.XG(S)**. -tus ret. **Dal**
18 necent ego. noc- **ll.v.** efr. **XXV 151**, de mendo **XVIII**
196 extr idem fortasse **XXIII 43 87** scribendum¹ 20 spon-
dylum **S.** -ion **v.** -dilium **ll.** -ion **X.** 21 freneticorum **VX.**
22 dist ego e **Diosc.** ueteri d

illinitur ulceribus, quae serpunt, cum ruta. flos auribus 26
purulentis efficaciter infunditur, sed sucus, cum exprimi
tur, integendus est, quoniam mire appetitur a muscis et
similibus. radix derasa et in fistulas coniecta callum ea-
rum erodit. auribus quoque instillatur cum suco. datur
et ipsa contra morbum regium et in iocineris vitio et
vulvarum. capillos crisplos facit perunclo capite.

(17) Sphagnos sive sphacos sive bryon et in Gallia, 27
ut indicavimus, nascitur, vulvis insidentium utilis, item 12, 108
10 genibus et seminum tumoribus mixtus nasturtio et aquae
salsae tritus. cum vino autem et resina sieca potus urinam
pellit celerrime. hydropicos inanit cum vino et iuniperis
tritus ac potus.

(18) Terebinthi folia et radix collectionibus inponuntur.
15 decoctum eorum stomachum firmat. semea in
capitis dolore bibitur in vino et contra difficultatem urinae,
ventrem leniter emollit, venerem excitat.

(19) Piceae et laricis folia trita . . . et in aceto de- 28
cocta dentium dolori. prodest cinis corticum intertrigini,
ambustis; potus alvum sistit, urinam movet, suffitu vulvas
corrigit. piceae folia privatim iocineri utilia sunt drach-
mae pondere in aqua mulsa pota. silvas eas dumtaxat,
quae picis resinaeque gratia radantur, utilissimas esse
phthisicis aut qui longa aegritudine non recolligant vires

§ 26 extr. Pl iun. 16, 15 — § 27. Diosc I 20. — I 91.
— § 28: Diosc I 86. Pl iun. 41, 13 16 Marc 16, 66 cfr Vitruv. II 9, 17. Cels. III 22 p. 111 Plin XXXI 63. XXV 94.

1 serpent E -tibus (*del quae*) v a Brot. an serpent?
4 fistula V X 5 quoque om d. 8 sphagnos Verc (G). non
C. -acnos V²E² spagnos X. phagos dE¹. phaonos V¹. -agnos
v. splachnon B e Diose. | phacos V X brion V -os X
9 insidentium ll r (D) decocto insid C e Diose 10, 11 aqua
salsa E v a S 11 autem et V & TX J autem ac t E H ac G
aut v. 14 terebinti V (ut plerumque, Ven ther X. 17 le-
uiter E X. linit V. 18 lac. indie. J e Diose. sic fere exple-
dam: inflammationibus medentur, trita. 19 prodest ll X J
prosunt v prosunt, prodest D | intertrigini E S. -nibus X dia
d. -ni et V e (J) 21 picee X. -ce V. 22 potata d
24 ptisicis X phi. V | recolligant essaatis V. -tur esse satis d.

satis constat et illum caeli aëra plus ita quam navigationem Aegyptiam proficere, plus quam lactis herbidos per montium aestiva potus

29 (20) Chamaepitys Latine abiga vocatur propter abortus, ab aliis tus terrae, cubitalibus ramis, flore pinus et odore. altera brevior et incurva, . . . similis. tertia eodem odore et ideo nomine quoque, parvola, cauliculo digitali, foliis scabris, exilibus, albis, in petris nascens, omnes herbae, sed propter cognitionem nominis non differendae. prosunt adversus scorpionum ietus, item iocineri inlitae cum palmis aut cotoneis; renibus et vesicae decoctum earum cum farina hordeacea. morbo quoque regio et urinæ difficultatibus ex aqua decoctae bibuntur. novissima contra serpentes valet cum melle; sic et adpositu vulvas purgat. sanguinem densatum extrahit pota. sudores facit per unctis ea, peculiariter renibus utilis. sunt ex ea et hydropticis pilulae cum siccō alvum trahentes. lumborum dolorem victoriati pondere in vino finit et tussim recentem mortuos partus ex aceto cocta et pota eicere protinus dicitur.

31 (21) Cum honore et pityusa simili de causa dicetur, quam quidam in tithymali genere numerant. frutex est

§§ 29 30: Diosc III 165 166 165 — § 29 extr: Marc. 26, 38 — § 30: Marc. 30, 43. (54, 25, 23) § 31: Diosc IV 163

1 celi **X** caeri **V** ceri d. 4 latine uocatur *om* **Vd**.
 abiga **EG** auiga **X** aiuga **v** uocatur **G**. uocatur dicitur **EX**.
 appellatur diciturque **v**, propter abhortus **V** abortus propter
EX (sortasse abortus propter Latine abiga uocatur, *ut omissionis causa simul patet* cfr Müller de stilo p 16).
 6 alter **V** breuis est **X** aluior **V¹** albior **V²** leuior **B** c Diosc.
 incurua **VdX** -uae **E** ?, **v** lac ego indicari; exciderunt foliis
 aizoo cfr Diosc 7 cauiculo **dEC** col. **VB** -lycula -llic-
 r **Xv** 10 iocineria **VX** 14 serpentes **Xv** -tis *H.S* an
 serpentia (se ulcera)? cfr Diosc et § 15, nisi forte Plinius con-
 fudit ἐρπητας et ἐρπετα | apposita **Xv** a. *H.* 15 potata d
 16 utilis est **Xv.a.G** 17 fieu **dv.a.H** 18 finit **VEKr**
 sanat **dT** 19 an emortuos? | et pota **VdH** pota **EX**. taquo
 v. 19 20 statim **dT**. 21 cum honore (-nere **X**) **EXv.** *om*.
rT / dicitur **VX**. 22 quidem **V** | titimalli **X** intym- **V** (|
 fuit ex **V** est *om* **Vd**

similis piceae, flore parvo, purpureo. bilem et pituitam per alvum detrabit radix decocti hemina aut seminis lingula in balanis. folia in aceto decocta furfures cutis emendant, mammae quoque mixto rutaē decocto et tormina et serpentium ictus et in totum collectiones incipientes.

(22) Resinam supra dictis arboribus gigni docuimus 32 et genera eius et nationes in ratione vini ac postea in ^{14, 122}
^{15, 58} arboribus. summae species duae, sicca et liquida. sicca
10 e pinu et picea sit, liquida terebintho, larice, lentisco, cu-
presso; nam et hae serunt in Asia ac Syria. falluntur qui 33
eandem putant esse e picea atque larice; picea enim pin-
guem et turis modo sucosam fundit, larix gracilem ac
mellei coloris, virus redolentem. medici liquida raro utu-
35 tur et in ovo fere, e larice propter tussim ulceraque
viscerum — nec pinea magnopere in usu —, ceteris non
nisi coctis et coquendis genera satis demonstravimus. 16, 54

Arborum differentia placet terebinthina odoratissima 34
atque levissima, nationum Cypria et Syriaca, utraque mellis
10 Attici colore, sed Cypria carnosior crassiorque. in sicco
genere quaerunt ut sit candida, pura, perlucida, in omni
autem ut montana potius quam campestris, item aquilonia

§ 32 extr. cfr. Th. H. IX 2, 2   §§ 33 36: Diosc. I 92.
91, 90 — § 33: cfr. Pl. iun. 37, 24   § 34: Th. H. IX 2, 2, 3

2 3 lingula v(Brot). -lam **V²X**. lineu- **V¹**. ligula **dE Verc**
3 furfuris **V**. 4 mixta **dT** an recte? ruta decocta **dT**
4. 5 turbina **Vd** 5 ictus emendant **X**. 7 e supra
EXv.a S(D). 8 eius et **EXv** eius r 10 et pinu **X**.
pice **V**. 11 haes **VfS**. he **X**. eae **TEv** ea d; ac **VXS**. et rr
12 putant eam esse picem atque laricem **V** 12. 13 pingue
Vd. 13 turis **dEB** tursi **V**. tyrsi **X** (et — modo om v)
14 melli **V**. | liquoris E(?)r a.S. sed cfr. Diosc. et XVI 43. |
uerius **EX**. 15 dist. v a S. | e G om ll v 16 nec **Vd** v.
ut **E**. et **X**. usus **VX**. 17 equoquendi **V**. 18 in arborum
v.a D. de nudo ablat. cfr. XIX 80. (an potius arborum in?)
dist v a D | odorantissima **E** 19 atque **EXv** quae r.
20 colores et **V¹**. -ris et **V²** | crassiorque (-ue **V**) **VdT**. me-
ciorque **EXv**. 21 querunt **X**. quae sunt **Vd**. | in omni **EXv**.
nomini **V**. -na d. 22 adaquilonia **V**.

potius quam ab alio vento. resolvitur resina ad vulnerum usus et malagmata oleo, in potionis amygdalis amaris. 35 natura in medendo contrahere vulnera, purgare, discutere collectiones. lenit pectoris vitia terebinthina; insinuitur eadem calida membrorum doloribus spasticisque — in sole abluitur — et totis corporibus mangonum maxime cura ad gracilitatem emendandam, spatiis ita laxantum cutem per singula membra, capacioraque ciborum facienda corpora. proximum locum optinet e lentisco. inest ei vis adstringendi, movet et ante ceteras urinam. reliquae ventrem emolliunt, cruda concocunt, tussim veterem sedant, vulvae onera extrahunt etiam suffitae. privatim adversantur visco, panos et similia cum sebo taurino et melle sanant. palpebras lentiscina commodissime replicat, fractis quoque utilissima et auribus purulentis, item in pruritu genitalium. pinea capitis vulneribus optime medetur.

37 7. (23) Pix quoque unde et quibus conficeretur modis 14. ¹²⁷ indicavimus et eius duo genera, spissum liquidumque. ^{eqq} 16. ⁵² spissarum utilissima medicinae Bruttia, quoniam pinguis- ^{sqq} sima et resinosisima utrasque praebet utilitates, ob id et magis rutila quam ceterae. id enim quod in hoc adiciunt, ex mascula arbore meliorem esse, non arbitror

§ 35: Mare 17, 18 (16, 16). Cels. IV 8. § 37: Diose I
97. — cfr Plin XVI 58 Th H. IX 2, 3

1 quam quae X. 3 cum oleo dT. | in petitiones V im-
petigines dT positiones X. 4 lenit ego item ll v | uia V.
dist H | terebinthina uncis inclusit J lac statuit S. inlinitor
V 5 calido E candida X | memorbum V spasticisque (f
man Dal?) r spatiatisque Vd S -ia usque BX. dist ego cfr.
XXXV 195 6 abluitur ego auelli- VdTfS euelli- BX. man.
Dal illini-r puncto post sole posito, cfr XXVIII 244 XXXII
35 85 XXXIV 113 XXI 125 XXX 38. | angonum V.
erura Vd 7 a gracilitate Vd. 9 10 nis et adstringendi
V 11 emolliunt Xv mo- (-tur V) ll G 14 sanat Vd
commodissima Vd 18 et om Vd. dist. Lugd. cfr. § 32 et 54.
puncto ante et dist. v. D) 19 spissarum E spississim- X
bruttea V -utea dX 21 et ego a (= &) V. om. rv(J)
sunt S / hac comi S 22 ex VS. et X. errr, masculam X
rem VXX. / meliorem om. V.

posse intellegi picis natura excalfacit, explet. adversatur 38
 privatim cerastae morsibus cum polenta, item anginae cum
 melle, destillationibus et sternumentis a pituita. auribus
 infunditur cum rosaceo, inlinitur cum cera. sanat liche-
 nas, alvum solvit, excreationes pectoris adiuvat eligmante
 aut inlitis tonsillis cum melle; sic et ulcera purgat, explet
 cum uva passa et axungia carbunculos purgat et putre-
 scenscia ulcera; quae vero serpunt, cum pineo cortice aut
 sulpure. phthisicis cyathi mensura quidam dederunt et 39
 10 contra veterem tussim. rhagadas sedis et pedum panos-
 que et unguis scabros emendat, vulvae duritias et con-
 versiones, item odore lethargicos. strumas cum farina
 hordeacea et pueri inpubis urina decocta ad suppurationem
 perducit. et ad alopecias sicca pice utuntur, ad mulierum
 15 mammas Bruttia ex vino subservefacta cum polline farra-
 ceo quam calidissimis hinc inpositis.

(24) Liquida pix oleumque, quod pisselaeon vocant, 40
 quemadmodum fieret diximus. quidam iterum decocunt 16, 52
 et vocant palimpissam. liquida anginae perunguntur intus
 20 et uva, . . . aurum dolores, claritatem oculorum, oris cir-

§§ 38 39: Diosc. I 94 — § 38 Pl. ian. 31, 11 (Marc. 19,
 11) 83, 6—8, 77, 16—18 Marc. 4, 53 — § 39: cfr. Marc. 16,
 67 31, 42 — Cels. III 20 Diose. I 95 — § 40: Diose. I 97 94
 95. Scribon. 40 Marc. 9, 31 Pl. iud. 37, 24 Geop. XVII 24
 cfr. Plin. XXIII 96 XXXV 178 179

3 destinationibus **Vd** | sternumentis **VVen** (S) -nutamentis
 a **Tfr**(D). -ta **EX** cfr. § 97 | a 18 e **VdTfH** om **EXv** pituita
VdTfH. tas **EX** -tis v purulentis C 4 inlinitur cum cera
 videntur a sua sede aberrarisse; pertinent fortasse ad r 3 post
 pituita 5 excreationis **V.D.** | eligmante **XVerc** -icmatae **V**
 6 dist. **H** 7 et (post purgat) om **Vd**, explet — axungia
 hic iteravit **V**). 8 an serpent? 9 phthisici d. | cyathi
 d **E** Brot. (D) etiam cy- **V?** v (S), | mensuram **EX**. 10 rha-
 gadas v. ra- **Vd** **X**. ragadis **E** 12 item odore ego odore item
 ll c | dist. U 511 | strumas item cum **EXv** a S. 13 ad
 a **EXv** et **V**. 15 bruma **V** | ex uino om **EX** 16 hinc
 ego. cfr. XXVIII 223 XXIX 32. om. ll.v. 17 picas oleum-
 que eo quod **V** pisselaeon **V**. pissel- **Xv.a.G** 19 palim-
 pissa **Vd**. 20 et una **X**. iuuat D. | lac ego iuicuri; exco-
 derunt oleum iuuat. | arum **E**. ad aurum v.a.J. | claritati **V**

cumlitiones, suspiriosos, vulvas, tussim veterem et crebras exscreiones pectoris, spasmos, tremores, opisthotonus, paralysis, nervorum dolores, praestantissimum ad canum et iumentorum scabiem

41 (25) Est et pissaspaltos, mixta bitumini pice naturaliter ex Apolloniatarum agro — quidam ipsi miscent —, praecipuum ad scabiem pecorum remedium aut si fetus mammas laeserit. nativum optimum ex eo, quod, cum servet, innat.

16, 58 (26) Zopissam eradi navibus diximus, cera marino 10 sale macerata. optima haec a tirocinio navium. additur autem in malagmata ad discutiendas collectiones.

(27) Taedae . . . . decoctaeque in aceto dentium dolores efficaciter colluunt.

42 (28) Lentisci arboris et semen et cortex et lacrima 15 urinam crient, alvum sistunt; decoctum eorum ulceræ, quæ serpunt, fotu. inlinitur in umidis et igni sacro, gingivas conluit. folia dentibus in dolore atteruntur; mobiles decocto colluuntur; capillum tingunt. lacrima sedis vitiis prodest, cum quid siccati excalsierive opus sit. decoctum 20 et [se lacrima] stomacho utile, ructum et urinam movens.

§ 41. Diosc I 100 cfr. Plin. XXXV 178. — Diosc. I 98 — Pl iun 27, 4 — 6 — §§ 42 43. Diosc. I 89, 90 — § 42: Pl iun 77, 18 — 20 Marc 4, 54 — Scribon. 61. Marc 11, 26 Pl iun 27, 6 Seren 47 — Pl iun 21, 19

1 suspiriosos *Verc* -sas **Vdfv(S)** susp- - 2 pectoria *om.*
EX. 2 tremoles **V.** -mulos **d** 3 paralysin **X** 5 pissaspaltos **d** *pisa* **V.** | bituminis **Vd** 6 *distinxii cum U* 512
 8 natuum *ego*, maturum *ll.v(G)* matrum *S* *cum ret Dal*
et P naturale *B.* cfr XX 29 XXXI 77. XXXII 74 XXXIII
 81. 87. 9 feruent innatant **VdX.** 13 taedae *v* -de **V.** -da
S teda **dXH.** -de **T.** dete **E.** *lac. ego indicavi e Pl iun sic*
explendam: in astulas concisæ decoctaeque **V** -teeque **dT.**
 -taque **E'X.** -toque **E'.** -ta **H** -tae *v* 14 coluunt **VD.**
 15 lentiscis **EX.** | arboris *ego* & (est **E**) arbores **VEv** & arbor
dT ex arbore (**X?**) man *Dal H* (& ortum ex a) 17 potu
V 18 *in v om ll.S* cfr. Froben p 88 19 coluuntur
VD. / tingunt *v* cfr. Seren. -uit ll.S. 21 uncos *ego posui.*
 * deleri voluit *S)* 21 utilis ructus **T.** Alter ustum **V**

quod et capitis doloribus cum polenta illinitur. folia te- 43
 nera oculis inflammatis illinuntur. mastiche lentisci repli-
 candis palpebris et ad extendendam cutem in facie et
 zmegmata adhibetur et sanguinem reicientibus, tussi veteri
 et ad omnia, quae *acaciae* vis. medetur et attritis par-
 tibus sive oleo e semine eius facto ceraeque mixto sive
 foliis ex oleo decoctis, si *hae* cum aqua ita foveantur.
 scio Democratem medicum in valitudine Considiae, M. Ser-
 vili consularis filiae, omnem curationem austeraam recu-
 10 santis diu efficaciter usum lacte caprarum, quas lentisco
 pascebat.

8. (29) Platani adversantur vespertilionibus, pilulae 44
 earum in vino potae X III pondere omnibus serpentium
 et scorpionum venenis, item ambustis. tunsae autem cum
 15 aceto acri magisque scillite sanguinem omnem sistunt et
 lentiginem et carcinomata malandriasque veteres addito
 melle emendant. folia autem et cortex inclinuntur collec- 45
 tionibus et suppurationibus, his et decoctum eorum, cor-
 ticis autem in aceto dentium remedium est, foliorum te-
 20 nerrima in vino albo decocta oculorum. lanugo foliorum

§ 43 init. Seren 154. — §§ 44. 46: Diosc I 107. — § 44:
 Geop XIII 13 XV 1, 18 Aelian nat an. I 37. Nicand ther
 584 Seren 378. Pl. iun. 73, 8 — 77, 20 22. — § 45 extr:
 Seren 1042.

1 linitur V 2 mastice Vd X 4 zmegmata X S. zmecm-
 V. smegm- rv. 5 ad omnia f BXv. amonia d T. omnia V
 quae acaciae vis S e Diosc. quaevis d T qua (que V*) eius VE
 quae eis f que vis X. quae hammoniaci vis v | atritis V.
 5 6 paribus B(G). 7 si he ego. siue ll v ita ego ut ita
 VdT. utilia X uiti- r utilia E, B 8 consistente d | M
 om. V'd 10 lentiscon E 11 pascebant VdfS 13 X
 om. V 14 et scorpionum om. VdTf item Vdv. et X. om.
 E 15 scillite Vd Ver (G). ti E II. tino Xc tico (' | om-
 nem — lentiginem om Vd 16 malandriasque f XJ coll
 XXVI 149 cfr. Fl. iun mel- quoque r) ll Tr melanias quo-
 que (que H, B. 17 autem ll TXS. del r 18 his ega om
 ll. v. cfr. § 52. (an sic?). | et — eorum deleri volunt Del | de-
 cocto Vd an foliorum? 18. 19 cortex X Ver 19 cum
 aceto d folia eorum X v.a.H. 20 alio V. | foliorum ego
 — om at V'd E -um et V*(X)v.

auribus et oculis inutilis. cinis pilularum sanat ambusta igni vel frigore. cortex e vino scorpionum ictus restinguit.

46 (30) Fraxinus quam vim adversus serpentes haberet
16, 64 indicavimus. semen solis eius inest, quo medentur iocin-
eris, laterum doloribus in vino, aquam, quae subit cutem,
extrahunt. corpus obesum levant onere sensim ad maciem
reducentibus isdem foliis cum vino tritis ad virium por-
tionem, ita ut puer v folia III cyathis diribeantur, ro-
bustioribus VII folia quinis vini. non omittendum ramenta
eius et scobem a quibusdam cavenda praedici.

(31) Aceris radix contunsa e vino iocineris doloribus
efficacissime inponitur.

47 (32) Populi albae uvarum in unguentis usum exposui-
12, 132 mus. cortex potus ischiadicis, stranguriae prodest, fo-
liorum sucus calidus aurium dolori. virgam populi in
manu tenentibus intertrigo non metuitur populus nigra
efficacissima habetur, quae in Creta nascitur; comitalibus
semen ex aceto *utile*. fundit illa et resumam exiguum,
qua utuntur ad malagmata. folia podagratis in aceto de-
cocta inponuntur. humor e cavis populi nigrae effluens
verrucas papulasque — est attritu odoratus — tollit. po-

§ 46: cfr Plin. XVI 64; adde Colum VI 17, 4 Geop XIII
8 9 — Seren 382 500 Diosc I 108. Seren. 390 — § 47:
Diosc I 109 Seren 697 164 Diosc I 110.

2 scorpiones **X** v. a **B** 6 quo d **E** **C**. cfr Seren. que **X**
quae **V** **v**, **S**) quod **T**. | medetur **T** 7 onerem **V**. 8 redu-
centib; ego -tia ll **X** **r**, **S**, -tes **V** **e**. hisdem **X** 9 quinque
ll r tribus ll, **v** | diribeantur ego. cfr XI 44 XXXVI 115
diruantur **E**. dari iubea- **X** dilua- **V** **d** **G** dentur **v**. 10 sep-
tem ll r quinque r a **H** | cyathis uim d(?)v. a **S** 11 a
V **d** **T** **f**, **H** om **E** **G**. 12 e uino om **X** **v** a. **H**. 13 utilis-
sime **X** v. a **G**. 15 potu d. | et stranguriae **E**(?)v. a. **S**
17 metuitur d **T** **X** **B** rot -uatur **r** **v** (**J**) 19 aceato **V**. utile **v**.
in ll del **J** inditur **D** (contra usum Plini) an potu (sc effi-
caciissimum) e Diosc ? (scriptum acetoto tu). 22 verrucas pa-
pulasque **D** cum U 513 post odoratus transposuit est ego (et
distinx) et **E** **X** **V** **e** ex r **T** **f** (**H**) attritu **E** **X** man. **D** **a** **l** **v** (**H**).
-ta d **T** **f** **V** **e** atrita **V** **B** **a** | odoratus **X** man. **D** **a** **l** **v** U 513 e
Diosc) **D** -tas ll. **T** **f** obortas **S**. ortas **H** cum Gron corporis **V** **e**.

puli ferunt et in foliis guttam, ex qua apes propolim faciunt. gutta quoque ad quae propolis ex aqua efficax.

(33) Ulmi et folia et cortex et rami vim habent spis sandi et volnera contrahendi. corticis utique interior tilia lepras sedat et folia ex aceto inlita. corticis denarii pondus potum in hemina aquae frigidae alvum purgat pituitaque et aquas privatum trahit. inponitur et collectionibus lacrima et volneribus et ambustis, quae decocto sovere prodest. humor in folliculis arboris huius nascens cuti uitorem inducit faciemque gratiorem praestat. caulinuli soliorum primi vino decocti tumores sanant extrahuntque per fistulas. idem praestant et tiliae corticis. multi corticem commanducatum volneribus utilissimum putant, folia trita aqua adspersa pedum tumor. humor quoque e medulla, uti diximus, castratae arboris effluens capillum reddit capiti iunctus desfluentesque continet.

(34) Arbor tilia lenius ad eadem sere utilis est, ad quae oleaster. folia autem tantum in usu et ad infantium ulcera et in ore et commanducata et decocta. urinam carent, menses sistunt milita, sanguinem pota detrahunt.

(35) Sabucus habet alterum genus magis silvestre, quod Graeci chamaeacten, alii helion vocant, multo brevius.

§§ 48, 49: Diosc. I 112 — § 48: Pl. iun 47, 2 § 50:
Diosc I 125 — §§ 51—53: Diosc. IV 172. § 51: cfr Marc
30, 43 — Seren 97.

1 apes 2 ex aqua om. **EX**. 2 ad quae J cfr § 50 72
XXV 159 al. aquae **VdTe** aeque **H**. aeque ac **S cum Handio**
propol **H** 4 cortices **V**. -tex **X** 7 trahit **EXv**. tradit
d tardit **V**. 11 primi uino r. -mo uini (-no **dX**, **ll fX**) | de-
cocto **VdI**. | sanat **V** 12 et tiliae — 13 putant om **EX** | et
tiliae **dr** e italia **V**. | corticis **VfB** ces dr 14 aspersa
EXv adasp- **VdTS** 16 inlitos **V** 17 abortilia **V** | lenius
VfS. -iter d. -iter tusa **EXv** 17 18 ad quae **X**. cfr § 47
atque **ll v** (contra Pliniu usum, ut videtur). 18 et del d
19 et in ore **VdS** cfr XXVIII 71. XXII 65. in ore **EXv**
commanducata r. -ti **H X** | decocta r. -tū **H X**. dist ego +
Diosc. 21 sabucus **VXr**, **J** samb- **rQ, v** cfr. XVI 103.
22 achameeton **X** ameactem **V²** -te **V¹**. inaeacte & \ alii om.
Vd / helion **B** hellon **ll, Xr**.

utriusque decoctum in vino vetero foliorum vel seminis
vel radicis ad cyathos binos potum stomacho inutile, set
alvo detrahens aquam. refrigerat etiam inflammationem,
maxime recentia ambusta et canis morsus, cum polenta
mollissimis foliorum inlitis. sucus cerebri collectiones
privatumque membranae, quae circa cerebrum est, lenit
52 infusus. acini eius infirmiores quam reliqua; tingunt ca-
pillum, poti acetabuli mensura urinam movent. foliorum
mollissima ex oleo et sale eduntur ad pituitam bilemque
detrahendam ad omnia efficacior quae minor. radicis
eius decoctae in vino II cyathi poti hydropicos exinaniant,
volvas emolliunt, has et foliorum decoctum insidentium
caules teneri mitioris sabuci in patinis cocti alvum sol-
vunt. resistunt folia et serpentium ictibus in vino peta.
63 podagrī cum sebo hircino vehementer prosunt caulinī
inliti. idem in aqua macerantur, ut sparsa ea pulices ne-
centur; foliorum decocto si locus spargatur, muscae ne-
centur. boa appellatur morbus papularum, cum rubent
corpora; sabuci ramo verberatur. cortex interior tritus
ex vino albo potus alvum solvit.

54 (36, Iunipirus vel ante cetera omnia excalfacit, exte-
nuat, cedro alias similis. et huius duo genera, altera minor.

---

§ 52, (Plin XVI 180) Marc 7, 13 Seren 47 582 Pl.
jun. 95, 22 (cfr Plin XXVI 119). Seren 498 Marc 30, 73.
Seren. 523 831 § 53 init. Scribon 160 Marc 36, 45 21
Seren 780 §§ 54. 55 Diosc I 103

1 ueterē ego -ri et Vd -ri EXv 2 inutilis E. ut- X. |
set ego e Diosc (μέντοι) est II Xv 4 recentia ambusta ego
cfr XXXI 97 et Diosc -tis ambusti II Xv morsus EX. cfr
§ 136 XXIII 55 67. XXXI 96 XX 133. XXI 150 al -sum
(ortum ex -sum) rr 12 has et tEXv G) basses V bases à
hoc est Verc del C. | decoctu G ta ll tBrot -te X. -to r
13 caudis Vd -ulis D 15 podagris VdS icis EXv(D).
16 idem S idem Vx. -emque r(?)v | sparsa ea VdS
-sae E -se X ea sparsa r. 18 bona X. appellantur morbos
V 21 omnia cetera d. 22 ata similis X. assun- v a Brot
eius EXv. a S aliter § 37. altera ll D -era maior altera r
minor EXv minuta VdS minor altera a D at cfr XXIX 60
et Muller de stilo p 91. 92

utraque accensa serpentes fogat. semen stomachi, pectoris, lateris doloribus utile inflationes algoresque discutit, tusses; concoquit duritas. iulitum tumores sistit, item alvum & bacis ex vino nigro potis, item ventris tumores iulitis. 5 miscetur et antidotis, oxyporis. urinas ciet. inflitur et oculis in epiphoris. datur convolsis, ruptis, terminibus, volvis, ischiadicis cum vino albo potum pilulis quaternis aut decoctis XX in vino. sunt qui et perunguant corpus suco e semine eius in serpentium metu.

9. (37) Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit, sed, si prius colligatur, sanguinem reicientibus prodet. corticis e ramis primis cinis clavum et callum aqua mixta sanat. vitia cutis in facie emendat, magis admixto suco suo. est autem hic trium generum: unum ar- 67
bor ipsa exsudat cummum modo, altero manat in plaga, cum floret, exciso cortice III digitorum magnitudine. vis ad expurganda quae obstent oculis, item ad spissanda quae opus sit, ciendamque urinam et ad omnes collectio-
nes intus extrahendas tertius sucus est detruncatione
ramorum a falce destillans ex his ergo aliquis cum ro-
saceo in calice punici calfactus auribus infunditur vel

§ 55: Pl iun 35, 5 Marc 27, 126. (20, 88) Cato 128 —
§§ 56—58: Diosc I 135 § 56: (cfr Plin XVI 110) Seren.
377 Marc 16, 85. Pl iun 68, 4—6. Marc 34, 108 § 57:
Marc 9, 66.

1 utraque om. a. 2 inflammationes EX r a. B
2. 3 tussis Td. usis V | dist D cfr XXXI 104. 3 conco-
quid V. -it et r a D. tumore V 4 nigro vino Vd N vino
X 5 et om. d. dist ego cfr Marc 20, 88 8 XX X
uiginti (pro uicenis) ll r. | et om. d 9 suco ego. om. ll r
cfr § 148 XXIII 155 XX 74 133 | metu d(?)r -tus EX.
ictus VTfS 15 cuminum d gummiuim EXH. -mi r | altero
J coll XIV 122 XXIII 70 XXXVII 1;0 -eru ll c -er S.
16 floret B -re ll.c trium ll r uis ego cfr. XXII 60.
XXV 140 hic ll Xv hic ualet S cum man. Dul datur exci-
disse post extrahendas (r 19) coni. J (an uis huic, ut XXV
158. XXVI 46 XXVII 132?). 17 obstant V. -tant dT.
18 sit ego cfr nota ad XXVII 56. sint dT. sunt rXv.
20 et (pro ex, V. 21 punici (dE?)B. co VTIXn. \ vel
Xv(D). item X om. rS.

58 folia cocta et cum cera trita inponuntur. item podagrica cortice et foliis in vino decoctis soveri nervos utilissimum. flos tritus cum foliis surfures purgat in facie. folia contrita et pota intemperantiam libidinis coercent atque in totum auferunt usum saepius sumpta. Amerinae nigrae 5 semen cum spuma argenti pari pondere a balneo inlithum psilotrum est.

59 (38) Non multum a salice vitilium usu distat vitex, foliorum quoque adspectu, nisi odore gratior esset. Graeci lygon vocant, alias agnon, quoniam matronae Thesmophorii Atheniensium castitatem custodientes his foliis cubitus sibi sternunt. duo genera eius: maior in arborem salicis modo adsurgit, minor ramosa, foliis candidioribus, lanuginosis. prima album florem emittit cum purpureo; quae et candida vocatur, nigra quae tantum purpureum. 15 60 nascuntur palustribus campis. semen potum vini quendam saporem habet et dicitur febres solvere et, cum unguantur oleo admixto, sudorem facere, sicut lassitudines dissolvere. urinam ciet et menses. caput temptant vini modo — nam et odor similius —, set inflationes pellunt 20

§ 58. Diose eupor. I 235 extr Seren 771 148 (cfr Plin. XVI 110). Pl iun. 105, 16—18 §§ 59 63: Diose I 134. — § 59: (Geop II 4, 1) Aelian nat an. IX 26 schol Nicand. ther. 71

1 dist ego e Diose et Sereno 2 decoctis **dXv** -ti r
 5 sumptus E. 8 nomen **V.** | uitidium **V** utili- **X** itex
 V 9 est. sed **X** esset. Sed v.a Bas 10 lygon C e Diose
 lycon ll. ligon v. | agmon E spagon **X** 12 an sternant?
 cfr. § 168 et CFW Müller p 6. || in arborem v. arborem in **X**
 -orem **VE**. -or est a 14 primo **V** an prior? | album **B** e
 Diose arborum ll.v. | emittit ego. mi ll.v cfr vol III p 493.
 16 palustribus **VdX**. in pal- **E(?)v**. cfr X 62 XXI 53
 XXV 29 63 111 135. XXVII 63 al 17 18 unguantur
 de **E'S**. -gantur **VE'Xv** -guntur **H**. 18 admixtu **Vdv** a **H**
 sic et v.a S. probat CFW Müller p 15. sed cfr. § 187 XXIII
 46. 93. XXV 34 XXVI 8 145 XXVII 47 al. | lassitudines
TEXv -nem r S. cfr. § 23. XX 192. 240. XXII 32 XXIII
 61 XXVII 130 XXVIII 137. 19 ciet **VdS**. ciunt **Xv.a G**
 20 nam odor **EX** | set ego est **dEXv(D)** et **VIS** | inflam-
 mationes **E**.

in inferiora, alvum sistunt, hydropicis et lienibus perquam utiles. lactis ubertatem faciunt. adversantur venenis [serpentium], maxime quae frigus inferunt; minor efficacior ad serpentes: bibitur seminis drachma in vino vel posca aut II foliorum tenerorum. et inclinunt utraque aduersus araneorum morsus; vel perunctis tantum, suffitu quoque aut substratu fugant venenata. ad venerem impetus inhibent eoque maxime phalangiis adversantur, quorum morsus genitale excitat. capitis dolorem ex ebrietate sedant cum rosaceo flos tenerique caulin. seminis decoctum vehementiorem capitis dolorem dissolvit fotu et volvam etiam suffitu vel adpositu purgat, alvum cum puleio et melle potum. vomicas et panos, difficile concoquens, cum farina bordeacea mollit. lichenas et lentigines cum apbronitro et aceto semen sanat et oris ulcera et eruptionum cum melle, testium cum butyro et soliis vitium, rhagadas sedis cum aqua illitum. luxatis cum sale et nitro et cera et semine utilissimae et folio. additur in malagmata ad vitia nervorum et podagras semen; instillatur in oleo decoctum capiti in lethargia et phrenesi.

§§ 61 62: Aehan nat an IX 26 — § 63: Diosc. eupor. I 226 228

2 3 serpentum om X(E?) uncos ego posui 3 que I.
qui dT. an inferant? 4 eminis V hem- d. 5 duabus
Vd r. duobus E scribendum erat binis tenerissimorum EX.
illiniuntur et X -nuntur et r u. G nitur et Ven | an utrae-
que? 6. 7 an suffitunque aut? cfr XV 1 7 at ueneriae
X -iae rei r a G. 8 inhibet V 10 cauli d 11 potu
Vf 12 adpositae V -ta fX 13 facile X man. Dal S
concoquens ego -uentes ll r -uent tusi X uit tusum man.
Dal S de mendo cfr § 65 r. 14 nascens, ad rem XXI 161.
15 afonitro Vd. 15, 16 eruptionum ll. TtJ. -nes Xv. (ul-
cera supplerit J, sed cfr XXII 54, unde conicias potius erup-
tiones ulcerum vel eorum). 17 illitum EX v buli rT. luxatis
Vd Xr -ta E? G. 18 semen (E?) G | utilissimae ego om ll. v |
folium (E?) G dist r a G cfr Diosc 19 ad uitia ego. om.
ll v ad curationem coni S. cfr XXII 101. intelliguntur nodi
ut § 24, vel collectiones, ut § 41; cfr Diosc. eupor I 236.
podagra Vd, dist. ego 20 lethargia dEv. gica X. -gi v.
ego fS / phrenesi r. fre- X. phreni E freni r.

virgam qui in manu habeant aut in cinctu, negantur intertriginem sentire.

64 (39) Ericen Graeci vocant fruticem non multum a viice differentem, colore roris marini et paene folio. hoc adversari serpentibus tradunt.

65 (40) Genista quoque vinculi usum praestat, floris apibus gratissimi. dubito an haec sit quam Graeci auctores sparton appellavere, cum ex ea lina piscatoria apud eos factitari docuerim, et numquid hanc designaverit Homerus, cum dixit navium sparta dissoluta. nondum enim fuisse Hispanum Africandumve spartum in usu certum est et, cum fierent sutiles naves, lino tamen, non sparto umquam sutas. semen eius, quod Graeci eodem nomine appellant, in folliculis passiolorum modo nascens purgat hellebore vice drachma et dimidia pota in aquae mulsaे cyathis IIII ieiunis. rami, similiter frondes, in aceto macerati pluribus diebus et tunsi sucum dant ischiadicis utilem cyathi unius potu. quidam marina aqua macerare malunt et infundere cystere. perunguntur eodem suco ischiadici addito oleo. quidam et ad stranguriam intuntur semine genista tunsa cum axungia genua dolentia sanat

---

§ 64: Diosc I 117. (cfr Plin. XIII 114 Nicand ther. 610. — § 65: cfr Plin XVI 176). Homerus B 135 cfr Plin XIX 25. Varro ap Gellium XVII 3, 4. Diosc IV 155 § 66. Diosc IV 155 eupor I 237. Pl iun 43, 9—12. Marc 25, 43. Seren 698 — Marc 36, 34.

---

1 necantur V 3 4 a uitice ego ab ilice V²X_v bil- V¹
bul- dT. a myrice (E?) B e Diosc, sed cfr. § 67. 6 floria
V_d, -res r v. 7 quam VdX_v. quod E 8 puteos V.
9 designauit d 11 hispanum TfS. spa Vd om. E²X_v | efri
canumue V¹ africanum uel E²X¹ -num uel hispanum v.a.S. ||
sparthum X siarum Vd. 12 an tantum? 14 passiolorum
E_v(S). -lum Vd. fasiolorum X. phaseo- C | nascens r -entum
II. X 16 ramis r a G. an simul et? cfr. Diosc. eupor
frondes ego. -de II X_v dei J cum fronde C | in del J
17 maceratis v a G. | tussi V tussus X. -sis v a G. | iucundati
X 17. 18 sciadicis Vd. scyaticis X. 18 poti E. \ an in
marina? 20 stringuria V. stranguria X

(41) Myricen ericam vocat Lenaeus, similem scopis 67 Amerinis; sanari dicit ea carcinomata in vino decocta tritaque cum melle inlita. eandem esse arbitrantur quidam tamaricem et ad lienem praecipuam, si sucus eius expressus in vino bibatur, adeoque mirabilem eius antipathian contra solum hoc viscerum faciunt, ut adfirment, si ex ea alveis factis bibant sues, sine liene inveniri. et 68 ideo homini quoque splenico cibum potumque dant in vasis ex ea factis. gravis autem auctor in medicina virginem ex ea defractam, ut neque terram neque ferrum attingeret, sedare ventris dolores adseveravit impositam ita, ut tunica cinctuque corpori adprimeretur. volgus infelcem arborem eam appellat, ut diximus, quoniam nihil 18, 108 serat nec seratur umquam. (42) Corinthus et quae circa 69 est Graecia bryan vocat eiusque duo genera facit, silvestrem plane sterilem, alteram mitiorem. haec fert in Aegypto Syriaque etiam abundanter lignosum fructum, maiorem galla, asperum gustu, quo medici utuntur vice gallae in compositionibus, quas antheras vocant. et lignum autem et flos et folia et cortex in eosdem usus adhiben-

---

§§ 67, 68: Diosc I 116. — § 67: (cfr Plin. XIII 116). Marc. 23, 49. (1 10) — Seren 408 — § 63: Pl iun. 56, 6 — Seren 480. — §§ 69-72: Diosc. I 116.

---

1 myricen ericam *ego*. -en cam -em eam **E**. -en iam **J**) ericam **ll. Tif** (*dittogr aperta*). -en et amaricon **X** quam et tamaricen *v.* quam ericen (-cam *v.*) **H**. | vocant **V S** laeneus **V** lenaeus **Xv a. C.** | similis est **X** 2 famerinis **V** tamaricis *con:* **S coll XVI 108** 3 inlita **E** eandem esse *om.* **X** (**E?**) *v a. S.* 3. 4 quidam hanc esse **Xv a S** 4 tamaricem et ad *ego*. -cen (-cem *v a H*) sed ad (sedat **V**) **ll Tif**, camericen sedat **X** | praeccipuam *ego*. -ua est **ll.v** 6 est (*pro eius*) **V** 6 adfirmet **VX** 7 sues **AEv**, siues **X** ues **V¹** aues **V²** 8 quoque *om.* **Xv.a. Bas** splenetico **EXr a H** 9 autem **VdTif(S)** quidam **C. om.** **EXG** 10 ea defractam **E(?)G** eadem fr- **rXv, S**) | nec (*ne V*) ferrum **Vd** *v.* 10 11 attingere **V**. 14 seruatur **Vd¹**. 15 graecia — facit *om.* **EX.** \ *græcia* **VdTifS** regio *v.* | vocat *Verc.(J.)*. -ant **VdTif(S)**. 16 mitiore **X** / fert **EXv** fere *r* 18 gusto **V** 19 galle **Z** -line **V** / anteras **VX**.

70 tur, quamquam remissiora. datur sanguinem reicientibus cortex tritus et contra profluvia seminarum, coeliacis quoque; idem tunsus inpositusque collectiones omnes inhibet. solis exprimitur sucus ad haec eadem et in vino decoquitur; ipsa vero adiecto melle gangraenis inlinuntur. decoctum eorum in vino potum . . . . imposita cum rosaceo
 71 et cera sedant; sic et epinyctidas sanant. dentium dolori, aurium decoctum eorum salutare est. radix ad eadem similiter. folia hoc amphus ad ea, quae serpunt, inponuntur cum polenta. semen drachmae pondere adversus uphalangia et araneos bibitur, cum altilium vero pingui furunculis inponitur, efficax et contra serpentium ictus
 72 praeterquam aspidum. nec non morbo regio, phthiriiasi, lendibus decoctum infusum prodest abundantiamque mulierum sistit. cinis arboris ad omnia eadem prodest. aiunt, si bovis castrati urinae misceatur vel in potu vel in cibo, venerem finiri. carbo ex eo genere urina ea restinctus in umbra conditur: idem, cum libeat accendere, restituatur. Magi id et spadonis urina fieri tradiderunt.

73 10. (43) Nec virga sanguinea felicior habetur. cortex eius interior cicatrices, quae praesanuere, aperit.

(44) Sileris folia intota fronti capitum dolores sedant. eiusdem semen contritum in oleo phthiriasis coerget. serpentes et hunc fruticem sagiunt, baculumque rustici ob id ex eo gerunt.

§ 72 extr : cfr Plin XXVIII 66

4. 5 decoquuntur ego. -ocuntur II. 8 -oquuntur X v. cfr. XXV
 90. XXVII 47 al. 6 lac indicavit J uel (E?) v. ipsa S uel
 ipsa D | impositum v a. G item sedat et sanat) 7 cerna
 D (non conueniens sedandi verbo | ad dentium X(?) v a. S. | dolori d TS -re VfE rem X(?) v. 8 aurium II. -umque X(?) v.
 et aurium D. de asyndeto cfr 54 extr. (tusses). ad om. Vd
 9 et folia d | an serpent? 11 altilium v -llum Vd. ad illum
 EX. 13 thuriasi X. tir- Vd 14 lendibus V lendibusque v. a. S.
 16 immisceatur EX v. a. S. (D) 17 urinam V 19 restituuntur

ego. cfr XXVII 53 resoluitur (sol- a) II v. igni add. Müller emend.
 IV 20 , id et Vd TS et id ei EX. et id (id et H) ex v 21 praesanuere E. S coll. XVII 214. -nauere rXv 22 capit. & 23 tri-
 tum Vv a. S / cohæret X. -reets V. 24 refugunt (V?) Xv a. D.

(45) Ligustrum si eadem arbor est, quae in oriente 74
Cypros, suos in Europa usus habet. sucus discutit nervos,
articulos, algores; folia ubique veteri ulceri, cum salis
mica et oris exulcerationi prosunt, acini contra phthirias-
sim, item contra intertrigines vel folia. sanant et galli-
aceorum pituitas acini.

(46) Folia alni ex ferventi aqua remedio sunt tumoris

(47) Hederae genera viginti demonstravimus. natura 75
annum in medicina anceps. mentem turbat et caput ^{14, 141}
pergat largius pota; nervis intus nocet, iisdem nervis
adhibita foris prodest. eadem natura, quae acetato est,
annia genera eius refrigerant. urinam carent potu, capitis
dolorem sedant, praecipue cerebro continentique cerebrum
membranae utiliter molibus inpositis foliis cum aceto et
rosaceo tritis et decoctis, addito postea rosaceo oleo; in-
fumuntur autem fronti. et decocto eorum sovetur os ca- 76
potque perunguitur. lieni et pota et inlita prosunt. de-
coctuntur et contra horrores febrium eruptionsque pitui-
tae aut in vino teruntur. corymbi quoque poti vel inliti
liensem sanant, iocinera autem inliti. trabunt et menses
adpositi. sucus hederae taedia narium graveolentiamque
amendat, praecipue albae sativae idem infusus naribus 77

§ 74: (cfr Plin XII 109 XXIII 90. Diosc. I 124). — Pl
nn. 35, 6. Marc. 19, 60. § 75: Diosc. II 210 Marc 36, 36.
— Seren 583. Pl. iun. 11, 11—14 — Seren. 20. § 76: Diosc.
II 210. Seren 409 Marc 23, 53 — Pl iun 56, 5 23, 19. Marc
10, 59. — § 77: Diosc II 210 Seren 98. Marc. 5, 12. cfr. Scri-
bon 7 Pl. iun 17, 17 Seren. 818. — Pl iun 55, 10—13 Marc.
36, 30. Pl iun 96, 1—5

I si del. r a. H. ex eadem EX. 2 suo sine utro pausus
habet sucus habet EX. discutit ego. cfr § 54 11 23
eius ll v eius in S (contra Plinii usum 2 3 neruis articulis
algoribus r a S. 4 exulcerationi d X Verc (Brot) onis Ven.
one V 1 onibus E C (D) 5 intertrigenes V uel folia V d T X S.
sohaue E (?) v 7 aquae V. | remedium d. certissimo remedio
r. a. D. | tumori X (?) v a. J. 8 edera V. dere X 10 alterum
neruis uncis inclusit J. 11 adibita V. | esto E. ei est X (?)
r. a. S 13 crebro et crebrum V. 14 an utilia? 16 dast ego
Pl. iun. 20 liensem inliti om V inliti d. illita X.
oppositu d T. / grauientiamque V X

caput purgat, efficacius addito nitro. infunditur etiam purulentis auribus aut dolentibus cum oleo. cicatricibus quoque decorem facit. ad lienes efficacior albae ferro calefactus. satis est acinos VI in vini cyathis II sumi. acini ex eadem alba terni in acetato mulso poti tænias pellunt, in qua curatione ventri quoque inposuisse eos 16. 147 utile est. *hedera*, quam chrysocarpon appellavimus, bacis aurei coloris XX in vini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquam, quae cutem subierit, urina educit; Erasistratus eiusdem acinos V tritos in rosaceo oleo calefactosque in cortice punieci instillavit dentium dolori a 78 contraria aure. acini, qui croci sucum habent, praesumpti potu a crapula tutos praestant; item sanguinem excreantes aut torminibus laborantes hederae nigrae. candidioris corymbi poti steriles etiam viros faciunt. inlinitur decorta 79 quaecumque in vino omni ulcerum generi, etiamsi coēthe sint. lacrima hederae psilotrum est phthiriasimque tollit. flos cuiuscumque generis III digitorum captu dysintericos et alvum citam emendat in vino austero bis

§§ 78, 79: Diosc II 210. — § 78 extr.: Th H. IX 18, 5
Pl. iun 77, 22 Marc 4, 55 — § 79: Seren. 67. Pl iun. 52,
11 13 48, 12 Marc 27, 74. Pl iun 84, 3 109, 17. Seren. 404.

3 alba E d. -bae est **X**. -bae est *v a S.* 4 sex *ll v.* |
duobus *ll v.* 5 ex *om. E.* | *taenias S e coni. Dal.* tineas *ll v.*
7 *hedera ego ed. ll. -rae v.* quam in **EX** | chrysocarpon
B e Diosc et XVI 147 chrysolarion (-sal- V) VdT v. -rio E.
chrisolariam X | appellauimus **X B.** -amus *v.* alii ellauimus
(-im V²) **V d** aluellimus **E.** 8 XX **X.** uiginti *ll v.* 9 sub-
erit **V** | *urinae V -ne d* | *eduicit X v* ducit **E.** -it[ur asistratus]
V. dicit **d** | *dist. X v a. Bas* 10 **V v** quinque *ll. Dal*
11 *punieci E(?)C -co rTfX v.* 12 *aure EX v -ri rS.* 13 a
om. E. | *totus V.* 14 *aut laborantes om. Vd¹.* | *dist. ego.*
nigrae V² v. -ris r. om. X man. Dal. candidioris *ego e Theophr.*
-res ll v -ris nigri X man. Dal. 16 *quaecumque om. X*
v a. H | *cum uino X.* *omni ego -i i ll v* cfr § 34. VIII 212
16. 17 *cacoethe C -tes Vd. -tae v* *cacohestes (ea co- X) EX.*
17 *lacrimae derepsi lucrum V. -me delepsylotrum X.*
17. 18 *phthiriasim aeque dT* *phthiriasmiqueae V.* 18 *trium*
ll. v (pro ternum), cfr. § 81. | *carptus X.* *ta v.a G.* 19 *ci-*
tam cod. Poll v(S) -tamen Vd. -tū E. cytū X. *etiam H.*

die potus. et ambustis inflinitur utiliter cum cera. de-nigrant capillum corymbi. radicis sucus in aceto potus contra phalangia prodest. huius quoque ligni vaso splen-nicos bibentes sanari invenio. et acinos terunt, mox com- 80
burunt et ita inhalunt ambusta prius perfusa aqua calida. sunt qui et incident suci gratia eoque utantur ad dentes erosos, frangique tradunt, proximis cera munitis, ne lae-dantur. cummim etiam in hedera quaerunt, quam ex aceto utilissimam dentibus promittunt.

40 (48) Graeci vicino vocabulo cisthon appellant fruticem 81 maiorem thymo, foliis ocimi. duo eius genera: flos masculo rosaceus, feminae albus. ambo prosunt dysintericis et so-lutionibus ventris in vino austero ternis digitis flore capto et similiter bis die poto, ulceribus veteribus et ambustis 15 cum cera et per se oris ulceribus. — Sub his maxime nascitur hypocisthis, quam inter herbas dicemus 26, 49

(49) Cissos erythranos ab insdem appellatur similis 82 hederae, coxendicibus utilis e vino potus, item lumbis, tanta vi acini, ut sanguinem urina detrahatur. — Item cha-maecisson appellant hederam non attollentem se a terra. et haec contunsa in vino acetabuli mensura lieni medetur,

§ 80: Cels VI 9 Marc. 12, 33 - § 81: Diosc. I 126 I 127)

§ 82: cfr. Plin XVI 147, 152 Diosc IV 124).

2 columbi Vd. radicem sucos V an radicum sucus? cfr. Diose 3 uaso VtS -se dXXv 3 4 spleneticos v a H
4 moxque E? v a S(D) 6 qui et Xv. et E et qui rTdD
cfr. XXVIII 231, suci d'EXv subici r, eoque EXv quo-
que r 7 tradant coni Dal an fuadent? cfr. XVII 23 XVIII
187 227 232. XX 83 XXVIII 69 199 207 cerca minutis
d. certaminum itis V 7 8 laedant E 8 cummim S
gu. XH gummi ll. r(D). 8 9 qnod et utilissimum r a H
10 chiston V. 11 timo XVen | oeymi VX 12 13 eius
ultionibus V 13 carpto X man Dal 16 hypocisthis G
stis Vd. -stos v -citis (hippo- X) EX. || hederas EXv. a H
diximus (V?) Xv a H 17 erytranos X -tyanos V || hisdem
VX 19 tanta ui & cum P tam (-tum V) uim ll TXH
-tamque uim v acini ut S cum Gron accipi ut V&T -piunt
E -piunt ut r adiciunt ut X acini aiunt ut H detrahant
EXv a H 19 20 chamaecisson r cfr. und libri Afton (cha-
mec- V) // 21 a uino V | alieni V.

folia ambustis cum axungia. — Milax quoque, quae anthophoros cognominatur, similitudinem hederae habet, tenuioribus foliis. coronam ex ea factam in pari foliorum numero 83 aiunt capitis doloribus mederi. quidam duo genera milacis dixerunt: alteram immortalitati proximam in convallibus opacis, scandentem arborum, comantibus acinorum corymbis, contra venenata omnia efficacissime iuantem acinorum suco: infantibus saepe instillato nulla postea venena nocitura alterum genus culta amare et in his gigni, nullius effectus. 16, 155 illam esse milacem priorem, cuius lignum ad aures so- 10
84 nare diximus. — Similem huic aliqui clematida appellaverunt, repente per arbores, geniculatam et ipsam. folia eius lepras purgant; semen alvum solvit acetabuli mensura in aquae hemina aut aqua mulsa. datur ex eadem causa et decoctum eius.

15 11. (50) Harundinis genera XXVIII demonstravimus, 16, 156sq non aliter evidentiore illa naturae vi, quam continuis his voluminibus tractamus, siquidem harundinis radix contrita inposita felicis stirpem corpore extrahit, item harundinem felicis radix. et, quo plura genera facimus, illa, 20

§ 83 med. Diosc IV 142 — § 84. Diosc IV 179 — § 85:
Cels V 26, 35 Pl iun 88, 4—7. Marc 34, 38 (Diosc I 114)
— §§ 85 86: Diosc I 17

1 ambustis **d**^r **x**^r sti **r**, similax **r** a. S cfr XVI 153—155
quae v qia **E** qui et **X** Bas qui **Vd** **Tf** **S**. 1 2 anthophoros
S cum Salm anto- -poros T) **d**^T atho (-poros **V**) **Vf** intho-
X into- **E** neo- **B** auto- **r**. 2 habet om **EX**. 3 coro-
nam om **EX** ea ego. eo ll v . alteram . proximam ego
alterum . proximum ll r. immortalitati - 6 arborum om **EX**

6 carentem a r a **B** arborum **Vd** **f** **S** -res **B** alterum
ar un arborem? cfr XXVI 36 lac statuit D cum U 517
comitantibus **V** commina- a 7 efficacissime iuantem ego.
-mi \mis v in tantum ll D (ut add r). -mi in totum J cfr
XXVIII 194 8 an quippe? nocitura sint v a J 10 illa **V**
11 clementidam **X** elementides **Vd** 13 purgat **V**.

16 xxviii **ED** cfr ind ad XVI xxxviii d. -viii **V** -viii
Tf viginti nouem **Xv** 17 natura v a H. | ui H cum P ut ll
del r 19 et inposita **EXr** a. 19 et 20 felicis s. filicis
-res **X** ll t(D) cfr XVII 29 54 XVIII 45 (ubi contra **F** bus
uta scribendum erat. XXVI 58 XXVII 34 72 78 XXV 44
XCVII 187 20 et quo ll **XD**. et quoniam G. ex quo v \ faci-

quae in Iudea Syriaque nascitur odorum unguentorumque causa, urinam movet cum gramine aut apii semine decocta; ciet et menstrua admota; medetur convulsis II 86 obolis pota, iocineri, renibus, hydropi, tussi etiam suffitu magisque cum resina, furfuribus ulcerumque manantibus cum murra decocta. excipitur et succus eius fitque elaterio similis, efficacissima in omni harundine quae proxima radice, efficaciora genicula harundo Cypria, quae donax vocatur, corticis cinere alopecias emendat, item putrescentia 10 centia ulcera. foliis eius ad extrahendos aculeos utuntur, efficacibus et contra ignes sacros collectionesque omnes. vulgaris harundo extractoriam vim habet et recens tusa, non in radice tantum, in mulso enim et ipsam harundinem tradunt. medetur et luxatis et spinae doloribus radix in aceto inlita; eadem recens trita et in vino pota venerem concitat. harundinum lanugo inlata auribus obtundit auditum.

(51) Cognata in Aegypto res est harundini papyrus, praecipuae utilitatis, cum inaruit, ad laxandas siccandas que fistulas et intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas. charta, quae fit ex eo, cremata inter caustica

§§ 86, 87: Diosc. I 114. Plin XXXII 141 — § 88: Diosc I 115
Seren 982 .

mus V fec- rXv. faciamus D. 1 iudea II TfH -dea Xr
india B coll XII 104 et Diosc | odorem V -re X 2 que
causa om X. urinarum V. 3 et om EG | medetur 4 pota
om EX | duobus Vde 4 tusum Vx 6 elaterio Ev -ri
Vd alteri X. 7, 8 radici Ev. -ce rfX a rad- D e coni S.
8 et efficaciora E atia X. efficacia et v.a S. 9 corti-
cis de ci VE -ce XVen. | cineri E 9, 10 pitirescentia
V pituita recentia V². 10 eius aculeos EX 11 efficaci-
bus VdTfH -acus Ev -atus X. 12 an uel (et) vulgaris?
an et delendum? 13 in mulso ego cfr Cels V 26, 35 multū
B v -ti D et VEXv de AT ipsa harundine dTX
14 traduntur X ualere tradunt v a D. doloribus r -res II X.
15 inlata (illa- V²XVerc, V¹D. cfr Diosc (ēptecouca) in-
lata (illi- v) rv, Dal) 18 cognata B -nita II Xr papyrus
E S. -rus B ro Xv ipsarum rf 19 praecipue utilitatis
X v.a.B. 20 intumescendo V in tumese- v a G(S sed cfr.
Diosc 21 eo VdXS. ea E(?) v.

est. cinis eius ex vino potus somnum facit; ipsa ex aqua inposita callum sanat.

89 (52) Ne in Aegypto quidem nascitur hebenus, ut do-
12. 17 cuimus, nec tractamus in medicina alienos orbes, non
omittetur tamen propter miraculum. scobem eius oculis 5
unice mederi dicunt lignoque ad cotem trito cum passo
caliginem discuti, ex aqua vero radice albugines oculorum,
item tussim pari modo dracunculi radicis adiecto cum
melle. hebenum medici et inter erodentia adsumunt.

90 (53) Rhododendros ne nomen quidem apud nos in- 10
venit Latinum; rhododaphnen vocant aut nerium. mirum
tola eius quadripedum venenum esse, homini vero contra
serpentes praesidium ruta addita e vino pota pecus etiam
et caprae, si aquam biberint, in qua folia ea maduerint,
mori dicuntur.

91 (54) Nec rhus Latinum nomen habet, cum in usum
pluribus modis veniat. nam et herba est silvestris, foliis
myrti, caulinis brevibus, quae taenias pellit, et frutes
excoriarius appellatur, subrutilus, cubitalis, crassitudine digi-
talnis, cuius aridis foliis ut malicorio coria perficiuntur. 20
92 medici autem rhoicis utuntur ad contusa, item coeliacos
et sedis ulcera aut quae phagedaenas vocant; . . . . trita
cum melle et inlita cum aceto. decoctum eorum instil-

§ 89: Diosc I 129. – § 90. (cfr. Plin XVI 79) Diosc IV
82 §§ 91 extr 92: (cfr. Plin XIII 55. Th H III 18, 5).
Diosc. I 147.

1 somnium E 3 ne Er hec X. om r 6 paso V
7 discutit EXv a S. 8 dracunculis (drag- X EX 10 ro-
dodendros V 11 rhododaphnen d rododaphnen X an uoc-
cant alii aut? 13 predium E addita et X -ite V ita et
e v a G 14 in aqua d mandauerit d aduenerint EX.
16 rhoisen X in usum V²dr mus- V¹. in orum (hor- X) EX
18 caulinisque Er a C caulinique X | taenias f S teneas
V -ant E. tinias d. -neas TXv(D) 19 excoriarius EXv a
Bas cubitali X. 19 20 digitalis ll X -li v 20 ut (X?) B.
et ll v cfr XXIII 10. 21 rhoicis X rhocis d. rochis V.
(an rhoicis foliis?). 22 lac. indicavit J (post aceto D cum U
517) exciderunt pterygia et gangraenas sanant cfr. Diosc
23 inlita EX? intrita rTf.

latur auribus purulentis. fit et stomatice decortis ramis ad eadem quae ex moris, sed efficacior admixto alumine. inlinitur eadem hydropicorum tumori.

(55) *Rhus*, qui erythros appellatur, semen est huius fruticis. vim habet adstringendi refrigerandique. adspergitur pro sale obsoniis alvo soluta omnesque carnes cum silphio suaviores facit. medetur ulceribus manantibus, cum melle asperitati linguae, percussis, lividis, desquamatis; eodem modo capitis vulnera ad cicatricem celerrime perducit. seminarum abundantiam sistit cibo

(56) Alia res erythrodanum, quam aliqui ereuthodanum vocant, nos rubiam, qua tinguntur lanae pellesque perficiuntur. in medicina urinam ciet, morbum regium sanat ex aqua mulsa — et lichenas ex aceto inlita —, ischiadicos, paralyticos ita, ut bibentes laventur cotidie. radix semenque trahunt menses, alvum sistunt et collectiones discutunt. contra serpentes rami cum foliis inponuntur. folia et capillum inficiunt. invenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

(57) Distat ab eo qui alysson vocatur foliis tantum et ramis minoribus. nomen accepit, quod a cane morsos rabiem sentire non patitur ex aceto potus adalligatusque.

§ 93: Diosc I 147 cfr Marc. 27, (2 3) 10 40. 11, 3. Cels VI 11 § 94: Diosc III 150 Seren 1024 Pl iun. 97, 9 43, 7 9 Seren 700 Marc 25, 42 Pl iun. 104, 20 sqq. — § 95: (cfr. Diosc III 96

1 stomach **E** achice r. a **C**. 3 tumoribus **EXv a H**.
 4 rhus om **EX** quae **EXv a H** rydros **E** yd- **X**. 6 aluo
 soluta **VdTfJ** alaos (-uum **X.S**) soluit **EXr** 6 7 cum silpicio
V pro sindrio **X** 7 dist ego e Diosc 9 ulcera r. a **J**.
 11 alia res **H TfH** alia est **XG om.** 9 erythrodanum **H U**
 518) **D** cfr Diosc nus r eritron **X**; quem **V** 14 et in **E**.
 an item? dist ego coll Diosc, sed fortasse item lichenas in-
 lita transponenda post cotidie. 14 15 sciaticos **V** scya- **X**
 et ischiadicos **E(?)v a D** 18 inficiunt **VdTfH** incipiunt **EX**.
 tingunt r 19 alligatus **VdS** 21 alysson r allyson **V**
 aly- (ali-) **X** **EX**. tantum dv in ta- r inqua- **X** 22 ac-
 cepit **E** / morsos **H TH** comm **C** emorsis **X** -sos v.
 23 potus ex aceto **EXv a S**.

mirum est quod additur, saniem conspecto omnino frutice eo siccari.

96 (58) Tinguentibus et radicula lanas praeparat, quam
 19. 48 struthion a Graecis vocari diximus. medetur morbo regio
 et ipsa et decoctum eius potu, item pectoris vitiis. urinam ciet,
 alvum solvit. et vulvas purgat, quam ob rem
 aureum πεccòv medici vocant ex ea. e melle prodest
 magnifice et tussi, orthopnoeae coclearis mensura, cum
 97 polenta vero et aceto lepras tollit. eadem cum panace et
 capparis radice calculos frangit pellitque, panos discutit 10
 cum farina hordeacia et vino decocta. miscetur et ma-
 lagmatis et collyriis claritatis causa, sternumento utilis
 inter pauca, hem quoque ac iocineri. eadem pota de-
 narii unius pondere ex aqua mulsa suspiriosos sanat, sic
 98 et pleuriticos et omnes lateris doloris. — Apocyni semen 15
 ex aqua — frutex est folio hederae, molliore tamen, et
 minus longis viticulis, semine acuto, diviso, lanuginoso,
 gravi odore — canes et omnes quadripedes necat in cibo
 datum.

§§ 96 97: Diosc II 192 cfr Plin XIX 48, — § 98 Diosc
 IV 81

1 saniem **X?**, **B** insaniam **ll v** 2 eo **EXv** os r si-
 cani **V** sanari r a **B** 3 lanas **E?**, **G** ramis r -mos v cum
 ramis **X**. 4 struthion **V** ethrucion **X** medetur uir **V**
 5 ipsa et ego -sam **V** -sa r **Xv** (*an ipsum?*) | decoctu ego
 -ta **ll TXr** -ti **G** to **fH** et uis **X** et ius v.a. **G** potu
 dT **G** -to **VfH**. -ta **EXv** 6 7 dist ego 7 aureon **X**
 πεccòv ego cfr Diosc et Cels V 21 pecion dT pectori — pec-
 ton **E** (**X** post medici) petition **Vf**. poterion **J e coni S** po-
 culum r vocant medici **EX**. dist ego ex ea e ego ex ea
 et **ll** ea et ex r 8 & **X** a **Vd**. ad **E** (^r) tussi **X** -ssim
E r om. r | orthopnoeae **E** r -nonee **X**. om r (*an tussi in or-*
thopnoea? cfr. Cels IV 8, 10 caparis **V** cancellum **E?**
 caulum **E** 11 et uino d**Exv** cfr Diosc uino **VXS**
 12 sternumento ego numtum **E**. -nutamento d**TX man** Dal
 H J) -nuntamentum **V** ad sternumenta (-num- **S**) v. cfr.
XI 269. **XXV** 52 56 135 173 Gronov ad **XX** 189
 13 ac **Vdr**. et **X** om **E** 14 unici **EX** 15 pleureticos **VdX**
 r.a. **G(D)**, dolosis **V** apochinis **X** cynum (post aqua) Rrot
 dist **S**. 16 folia **VdX** | molliora **X**. molliora hue a.
 17 inti -culis **Vd**.

(59) Rosmarinum *dictum* est. duo genera eius: alterum sterile, alterum cui et caulis et semen resinaceum, ^{19. 187} quod *cachrys* vocatur. foliis odor turis. radix vulnera sanat viridis inposita et sedis procidentiam, condylomata, ⁵ haemorrhoidas, sucus et fruticis et radieis morbum regium et ea, quae repurganda sunt. oculorum aciem exacuit. semen ad vetera pectoris vitia datur potui et ad vulvas ¹⁰⁰ cum vino et pipere, menses adiuvat, podagrī inlinitur cum aerina farina, purgat etiam lentigines et quae excal-¹⁰ facienda sint aut cum sudor quaerendus inlinum, item convulsis. auget et lacte in vino potum, item radix. ipsa herba strumis cum aceto inlinitur, ad tussim cum melle prodest.

(60) Cachrys multa genera habet, ut diximus sed ¹⁰¹ haec, quae ex rore supra dicto nascitur, si fricitur, re- ^{18 20} sinosa est. adversatur venenis et venenatis praeterquam ^{sq} anguibus. sudores movet, tormina discutit, lactis ubertatem facit.

(61) Herba Sabina, brathy appellata a Graecis, duorum ¹⁰² generum est, altera tamarici folio similis, altera cuppresso; quare quidam Creticam cypressum dixerunt. a multis insuffitus pro ture adsumitur, in medicamentis vero dupli-

§§ 99 100: Diosc III 79 Th H IX 11, 10 — § 101: cfr Diosc III 80 79) — § 102: Diosc I 104 — Verg cul 404 Pl. iun 98, 5 7. 83, 8 97, 10—12

1 dictum ego cum U 519 (qui tamen contra Plini consuetudinem inseruit ante rosmarinum) om II.v maiorem lac statuit J | est EXS et V est et d(r, sed ante rosmarinum) 3 an ulcera? cfr Theophr 4 procidentiam ego. tia -ced- X) II Xv cfr nota ad XXIII 56 | condylomata VdXr -ta et E(?)B 5 haemorrhoidas E B. -morrhoidos emo- X) rXr et (ante radicis) om EX 6 an sint? 9 aerina dEC -nea r herina V heruina X aut quae X 10 sint VfS sunt d(?)EXr. 11 lacte fES -tem V lac rr 15 si r om ll r frutice dT 16 praeter Er a. Bas 17 sudorem EX v a H 20 altera r J), alii terra EX alia r TS \ tamarici TG -cae B & marici Vd ma- EX amaraci + \ cypressu V\ . -ss1 V'D 21 a multis VdC. ut uilis E utilis Xe.

cato pondere eosdem effectus habere quos cinnamum traditur. collectiones minuit et nomas compescit, inita ulceram purgat, partus emortuos adposita extrahit et sufficiat. inflimitur igni sacro et carbunculis cum melle; ex vino pota regio morbo medetur gallinacii generis pituita fumo eius herbae sanari tradunt.

103 (62) Similis herbæ huic Sabinae est selago appellata. legitur sine ferro, dextra manu per tunicam *operta*, sinistra eruitur *velut* a furante, candida veste vestito pureque lautis nudis pedibus, sacro facto, priusquam legatur, pane vino- que; fertur in mappa nova. hanc contra perniciem omnem habendam prodidere Druidae Gallorum et contra omnia oculorum vitia sumum eius prodesse.

104 (63) Idem samotum herbam nominavere nascentem in umidis, et hanc sinistra manu legi a iejunis contra morbos suum bouisque, nec respicere legentem neque alibi quam in canali deponere, ibi conterere poturis.

105 (64) Cummmium genera diximus. in his maiores effectus melioris cuiusque erunt. dentibus inutiles sunt, sanguinem coagulant et ideo reicientibus sanguinem prosunt, item ambustis, arteriae vitiis inutiles, urinam cident, amari-

§ 105: Diosc. I 176 Pl iun 39, 1—3. Marc 16, 79

2 minuit et **EXv** munitet d inu- 3 exposita **EX** | suffitu **Xv** a. S. 4 dist Val. Rose e Pl. tun. cfr praeterea Diose , ex ll **TXS**. et v(D) 5 gereris **V** | pituita **Vd** itam **X**. 7 herbae **Ev** -be **X**. -ba est **dT** -ba **VS** est **Vv** eius **E** e uis **X** om **dT** 8 oīta ego qua **VEXv**. quasi d. | sinistram **V** ra manu **Xv.a.B** 9 eruitur v exui ll **XC**. exen- CFW Müller p. 24 cfr § 104 XXI 176. XXVII 36 117. XXVIII 33. 45. XXX 26 al | a om. **EXv.a.C**. 10 pare **V** 12 omnia v i. ll **X**. 13 fumū **Xv** mo ll. 14 idem v. id ll **XD**. lamolum v ex ind.). -ofum ll **X**. 16 nequa dT. nec v a S alibi om. **VdTf** 17 conterere **EXv(D)**. tinerere **V** -tinere **dTfS**. potaturis **dT** 18 cummmium **VS** cuminum **dE** gunium **X**. -mmium **G**. mmi v in **VfS** ex r**Xv** 19 in melioris **V**. 20 coagulant **Vdv**. reicient **EX** | eicien- tibus **VaS**. 21 inutilem **EXv.a.S** (ad urinam referentes). utiles coni J coll Galeno de fac. simpl med 7 p 195 cident arteriae vitiis **V** (falso iterans).

tudines hebetant. adstrictoriis ceteris, quae ex amygdala amara est spissa undisque visceribus efficacior, habet ex calfactorias vires. proponuntur prunorum etiam et cera 106 sorum ac vitium siccant initiae et adstringunt, ex acetato vero infantium lichenes sanant, prosunt et tussi veteri III obolis in mixto potis. creduntur et colorem gratiorem facere ciborumque adpetentiam et calculosis prodesse cum passo potae. oculorum et vulnerum utilitatibus maxime convenientia.

10 12. (65) Spina Arabica — spinae Aegyptiae laudes 107 in odorum loco diximus et ipsa astringit spissatque 13, 58 destillationes omnes et sanguinis excretae mensumque abundantiam, etiamnum radice valentior

(66) Spinae albae semen contra scorpiones auxiliatur. 108 corona ex ea imposta capitis dolores minuit. — Est hinc similis quam Graeci acanthion vocant, minoribus multo foliis, aculeatis per extremitates et araneosa lanugine obductis, qua collecta etiam vestes quaedam bombycinis similes fiunt in oriente. ipsa folia vel radices ad remedia opisthotoni bibuntur.

§ 106. Diosc. I 174. 157. 174 (cfr Plin XXIII 3. Diosc V 1). § 107: Diosc III 13 cfr. Plin XII 67 70, 72. § 108 cfr. Diosc III 12 I 119. Diosc. III 16

1 adstrictoriis *ego*. cfr. § 115 etis *ll v* | ceteris quae *H.G.* -isque *Xv* -is visceribus quae *D* cum *U* 520 2 spissa undisque *XJ.* dique *ll v* (*D*) visceribus *ll XJ* viribus *v del.* *D* cum *U* | vires habet *d* *w* habet et 3 vires *om* *Vd* proponuntur *ll t.* prep- *Xc* praep- *TC* postp- *D* | prunorum etiam *ego*. -rum autem *ll S* autem (aut *Dal*) prunorum *Xv.* 6 oboli *V* musto *SJ* cum *vet Dal.* 7 cauculosis *X* caulo- *E* 8 utilitatibus *C* inut- *ll Xv*. in ut- *B.* 10 spina arabica spinae aegyptiae *ego* spina (-nae d*XH* aegyptia (-iae *Vd H* -iae et *X* spinae sive *H*, arabicae *ll XH* ab *e G* spina aegyptia. Spinae arabicae *r a H* spinae arabicae *D* cum *U* 521. | *dist.* *ego* 11 astringit *ego* stri- *Vd T D* spissat *E Xc*, stringitque *E Xc a D* 12 omnes — excretae *om* *Vd*, mesumque *d EX* mensiu- *v a S* 13 etiamnunc *X* 15 est *om* *E Xv a S*. 16 similis est *Xv a S* 18 qua *E Xc D* a *Vd en S* 19 radices *E Xv* -ice *V* -ix a (an recte?) 20 *opisthotoni V* -tothoni *X*. -thotonis *aT.*

109 (67) Et acacia e spina fit in Aegypto, alba nigraque arbore, item viridi, sed longe meliore prioribus. fit et in Galathia, deterrima spinosiore arbore semen omnium lentilae simile, minore tantum et grano et folliculo. colligitur autumno, ante collectum nimio validius spissat. sucus ex folliculis aqua caelesti perfusis, mox in pila tuis ex-primitur organis, tunc densatur in sole mortariis in pastillos. fit et solius minus efficax ad coria perficienda 110 semine pro galla utuntur. foliorum sucus et Galaticae acaciae nigerrimus improbatum, item qui valde rufus. purpurea aut leucophaea et quae facillime diluitur vis summa ad spissandum refrigerandumque est — oculorum medicamentis ante alia utiles lavantur in eos usus pastilli, ab aliis torrentur, ab aliis peruruntur. capillum tingunt, sanant ignem sacrum, ulcera, quae serpunt, et umida vitia corporis, collectiones, articulos contusos, perniones, pterygia. abundantiam mensum in feminis sistunt vulvamque et sedem procidentes, item oculos, oris ulcera et genitalium.

111 13. (68) Vulgaris quoque haec spina, ex qua aenae 20

§§ 109 110: Diosc I 133. § 109: (cfr. Plin XIII 63 Th. H IV 2, 8).

1 et **VdTS** est et (E? **Xv**, acacia e **H**. -iae **VdTv D**, -cia est **J**. achacia **X(E?)** 2 arbores **Vd** -or est **d'T**. viridi **EXr** -dis **rTD**; meliore **U 522** -or e **G J**. -orem **V** -or e (est **X dEXo S**). -or **D** 3 teterima **EX** tene- **v a H** spinosiore **Verc** -sior **ll Xv** 3 4 lenticula **V** 4 minore **S** -orē **X**. -or est **V** or **r**. -ore est **r** 5 spissatur **v a D** (ad seqq relatum 5 6 sucus et folliculus **V** 6 perfusi **E** 9 galatiaceae (ce **X**) **EXv a H** 10 improbus **E**. 11 leucophea **VX** uis **dEXv**. ui **VG** 11 12 dist. ego. (an ui refrigerandumque sunt?, 13 alia **V:S** -ias **EXv**. omnia **dT** 1 utilis **S e com D** lauantur **dTXv** laba- **V**. lena- **E** eo sucus pastillis **V** 14 tollentur **V** peruruntur om **EXv a S**. capilli tinguntur **Xv a G** 17 mesum **X**. mensum **dE ? v a S** 17. 18 aluanu que **V** 18 oris uitia **d(?)** **v a S** 20 quae **E**. aenae **S coll XXVII 92 neae anon. ap. B enae **V**. aenae **d** lanae **T** unae **E** aenae **Xe** certinae **C**.**

fulloniae implentur, radicis usus habet. per Hispanias quidem multi et inter odores et ad unguenta utuntur illa, aspalathum vocantes. est sine dubio hoc nomine spina silvestris in oriente, ut diximus, candida, magnitudine arboris iustae, (69) sed et frutex humilior, aequo spinosus, in Nisyro et Rhodiorum insulis, quem alii erysisceptra, alii phasganon, Syri diaxylon vocant. optimus qui minime ferulaceus, rubens aut in purpuram vergens detracto cortice. nascitur pluribus locis, sed non ubique odoratus. quam vim haberet caelesti arcu in eum innixo diximus sanat taetra oris ulcera et ozaenas, genitalia exulcerata aut carbunculantia, item rhagadia, inflationes potu discutit et strangurias. cortex sanguinem reddentibus medetur. decoctum eius alvum sistit similia praestare silvestrem quoque putant.

(70) Spina et appendix appellata, quoniam bacae pulchre color in ea appendices vocantur. hae crudae per se et aridae decoctae in vino alvum citam ac termina compescunt. — Pyracantha bacae contra serpentium ictus bibuntur.

§ 111. (cfr. Plin. XXIV 96 XXVII 92) — §§ 112-113: Diosc I 19. § 14 extr.: (cfr. Diosc I 122) Nicand ther 556

1 fulloniae Ev. me X. nis (foll. V) rT. | an radicis medicos²; habetur v a. G per spinas Vd 2 utantur V asthalatum dX. ast pal. V 4 candidam V 4 5 et arboris VS 5 est et dT atque Xv a. G. 6 nisyro TEB nysirio V¹d. nis- X asiriae V². in syria v erysisceptra B coll XII 110 et Diosc syn -ris V yris X, sce- II Xv 7 alii Xv ati dE adi V phasganon (vel sphagnon D) P e Diosc psapheoanon d -eon V psiphoe E expiateo X adipastheon (-eum v) G ex ind (add siue dipsacon v a. H) | syri uel X. siue v.a S. diaxylon S cum B e Diosc diazyron VT. a ziron d diatyron X. -tiron E Brot -cheron v -cheton G 8 aut VdT S et EXv cfr. Diosc 10 areum V in arcu X in cum innoxo Vd. indicauimus X 11 aetra V¹ a V² | ul- cera — exulcerata EXv ulcerata r 12 potus V 14 sustit dT(P)H sistit cortex rXv. 18 decocta et in vino V in uno decoctae (-te X) EXv a. S(D) citam E(?) B. -ant rXv. a. C. 19 pyracantha dE H. thi v. cfr. Diosc. pyrracante -thae D tirrachanthae X pyxacanthi B.

115 (71) Paliurus quoque spinae genus est. semen eius Afri zuram vocant, contra scorpiones efficacissimum, item calculosis et tussi. folia adstrictioram vim habent. radix discutit panos, collectiones, vomicas, urinas trahit pota. decoctum eius in vino alvum sistit, serpentibus adversatur. 6 radix praecipue datur in vino.

116 (72) Aquisfoliae *folia* contusa addito sale articulorum morbis prosunt, bacae purgationi seminarum, coeliacis, dys intericis, cholericis. in vino potae sistunt alvum. radix decocta et inlita extrahit infixa corpori, utilissima et luxatis 10 tumoribusque aquifolia arbor in domo aut villa sata vene- ficia areat. flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit; item baculum ex ea factum in quodvis animal emissum, etiamsi citra ceciderit defectu mittentis, ipsum per sese cubito proprius adlabi; tam praecipuam naturam inesse ar- 15 bori. — Taxi arboris sumus necat mures.

117 (73) Nec rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoque et mora his, hoc est vel hominibus cibos, dedit. vim habent siccandi, adstringendi, gingivis, tonsillis, geni- talibus accommodatissimi. adversantur serpentium scelera- 20 tissimis, haemorrhoidi et presteri, flos aut mora scorpio- nibus. vulnera sine collectionum periculo iungunt. urinas

§ 115: Diosc. I 121. cfr. Plin XIII 111. Th H. III 18, 3
IV 3, 4 . § 116: (cfr Plin XVI 32) Pl iun. 72, 7 Marc.
34, 64. Diosc I 122 Pl iun 49, 12 48, 13. 88, 7 102, 7—9.
(cfr Diose I 119). Th H. IX 18, 1. cfr Plin XVI 50)
§ 117: Diose IV 37 Pl iun. 25, 4 Nicand ther 829

1 quoque Vdr quod EX. 2 affri X apri Vf zuron X.
4 uomitas V¹ uocat E 7 aquifoliae folia ego coll. ind.
et Vul Rose ad Pl iun p 118 aliqui ioqui v) folia EX G
folia aliqui (-ua dT) r T agrifolia H aqui- D 10 utilissime
E ma est Xr a S 12 flore VXv. rem dT. flos E. | aqua
VdT 14 defectum X. defunct d. se EXH 15 cubito
V. -tu dS recubitu EXv cupito D. 18 et mora his, atis E)
hoc est /l H et ex memoratis bestiis X. ex iis mora bestius
del B) v. cibos habet E 18 19 dedit uim dEXv -tum V.
19 habet Vd. astringendique d(?)C 20 accommoda-
simis E 21. 22 scorpionum v.a S dist. J 22 ul-
X / iungunt Xv S). iug- E iung- Lugd iunguntur r

cient. caules eorum teneri tunduntur exprimiturque sucus, 118
 mox sole cogitur in crassitudinem mellis; singulari remedio
 contra mala oris oculorumque, sanguinem exscreantes,
 anginas, vulvas, sedes, coeliacos intellegitur potus aut in-
 litus. oris quidem vitiis etiam folia commanducata pro-
 sunt et ulceribus manantibus aut quibuscumque in capite
 inlinuntur. cardiacis sic vel per se inponuntur a mamma
 sinistra, item stomacho in doloribus oculisque procidenti-
 bus. instillatur sucus eorum et auribus. sanat condylo- 119
 mata cum rosaceo cerato. cauliculorum ex vino decoctum
uvae praesentaneum remedium est. iidem per se in cibo
 sumpti cymae modo aut decocti in vino austero labantes
 dentes firmant. alvum sistunt et profluvia sanguinis; dys-
 intericis prosunt. siccantur in umbra, ut cinis crema-
 torum uvam reprimat. folia quoque arefacta et contusa
 iumentorum ulceribus utilia traduntur. mora, quae in his 120
 nascuntur, vel efficaciorem stomaticen praebuerint quam
 sativa morus. eadem compositione vel cum hypocisthide
 tantum et melle bibuntur in cholera et a cardiacis et
 contra araneos. inter medicamenta, quae styptica vocant,
 nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino
 ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera et sedis

§§ 118-119: Diosc. IV 37   § 118: Pl. iun. 30, 16-19.
 Marc. 15, 33 Pl. iun. 39, 3 7. Marc 16, 80. Pl. iun. 50, 10
 14 13, 21 Seren 232 689 Pl. iun. 92, 22-24 — § 119:
 Pl. iun. 17, 24 Marc 9, 85 Pl. iun. 60, 1. 29, 6 8 Marc
 14, 15 Pl. iun. 27, 8 11. Marc 12, 29 Pl. iun. 48, 14-16
 39, 7 9 Marc. 31, 31 Pl. iun. 52, 13-15 29 9. Marc. 14, 16
 — § 120: Pl. iun. 49, 13 92, 24 109, 17 25, 6 7 60, 2-4

1 crient (ciunt **Xv**) caules eorum **XG** eorum caules crient
 eorum (*del. S*) **VdS** eorum **E** 3 creantis **V** 4 intellegitur
VdTfS ut int. **EX** *del v* *sed cfr. XXV 93 XXVIII*
55 146 XXXI 65 XXIII 106. 120 7 sic uel *ego* uel sic
ll. v (*an potius tusa?* *cfr. Pl. iun.*) 8 in stomacho in **E**
stomachi Xv a. S. 10 calculorum **X** -rumue *v.a G*
11 uuae H e Pl. iun. et Marc. ue ll. X. uel *v.* 14 prosunt
om. EX aut **V.** 16 quae om. **Vd.** \ his *v.* his *ll.C*
17 praebere X -buere *v.a G* 18 saliuia **V.** 22 coluantur
Vd. / *sedes TX.*

foueantur, quae tanta vis est, ut spongeae ipsae lapidescant.

121 (74) Alterum genus rubi, in quo rosa nascitur, gignit pilulam castaneae similem, calculosis praecipuo remedio —
25. ¹⁷ alia est cynorrhoda, quam proximo dicemus volumine —; ¹⁸

¹⁹ 14. cynosbaton, alii cynapanxin, alii neurospaston vocant. folium habet vestigio hominis simile. fert et uvam nigram, in cuius acino nervum habet, unde neurospastos dicitur tota, alia quam cappari, quod medici cynoshaton appellantur. huius thrysus ad remedia splenis et inflationes conditus ex acetato manditur. nervus eius cum mastiche 122 Chia commanducatus os purgat. ruborum rosa alopecias cum axungia emendat. mera capillum tingunt cum omphaclino oleo flos mori messe colligitur; candidus pleuriticis praecipuus ex vino potus, item coeliacis. radix ad tertias decocta alvum sistit et sanguinem, item dentes collutos decocto. eodem suco foventur sedis atque genitalium ulceras, cinis e radice reprimit uvam.

123 (75) Idaeus rubus appellatus est, quoniam in Ida non aliis nascitur. est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, sub arborum umbra nascens. huius flos cum melle epiphoris inflinitur et ignibus sacris,

---

§ 121: Marc. 26, 8° cfr. Diosc. I 123 Th. H. HI 18, 4
Diosc. II 204 § 122 cfr. Diosc. IV 37 — Marc. 27, 90 —
§ 123 cfr. Plin. XVI 180 Diosc. IV 38

---

1 foueantur quae dE -turque VTS. -tur Xv. | tantaque
Xv a S ut om E 5 dist ego 6 quam alii Xv a G.
cynapaxim X. cynospaston v a H. | neruospastou V 7 ue-
stigin Vd 8 neruus X | habent V. etur X , neruos pastos
V et neruus passus Xv a Bus. 9 tota VTS. om rXv dist
U 524 quam ll TS. est Xv est a B | quod VdT S. quam
EXv 10 appellarunt EXS -antur V¹ -ant rT -auerunt v
tyrsus V 11 masticae V. -ce Xv a C. 12 thia V
14 messes E meses X per messes v.a S | candidius EX.
pleuriticis G pleuret- Vd v D) fleuret- EX 15 idem d.
18 canis Vd, e om Vd. reprimit VdT S dep- EXv cfr
§ 119 XXII 36 (XXXV 190) 19 in om EX 20 alias
EXe a. H | parioribus V. 21 calamis innocentioribusque EXv
que V. que foliis dT (aculeis P coll. Diosc. et XVI 180)

stomachieisque ex aqua bibendus datur cetera eadem praestat, quae supra dicta.

(76) Inter genera ruborum ramnos appellatur a Graecis, ¹²⁴
candidior, fruticosior et ramos spargens rectis aculeis, non,
^b ut ceteri, aduncis, foliis maioribus. alterum genus eius
silvestre, nigrius et quadamtenus rubens; fert veluti folli-
culos. huius radice decocta in aqua fit medicamentum,
quod vocatur Lycium. semen secundas trahit. alter ille
candidior adstringit magis, refrigerat, collectionibus et vul-
neribus adcommodatior. folia utriusque et cruda et de-
cocta inlinuntur cum oleo.

(77) Lycium praestantius spina sieri tradunt, quam et ¹²⁵
pyxacanthon Chironian vocant, qualem in Indicis arbo- ^{12, 31}
ribus diximus, quoniam longe praestantissimum existimatur
^b Indicum. coquuntur in aqua tusi rami radicesque summae
amaritudinis aereo vase per triduum iterumque exempto
ligno, donec mellis crassitudo fiat. adulteratur amaris sucis,
etiam amurca et felle bubulo. spuma eius ac flos quidam
oculorum medicamentis additur. reliquo suco faciem pur- ¹²⁶
gat et psoras sanat, erosos angulos oculorum veteresque
flunctiones, aures purulentas, tonsillas, gingivas, tussim,
sanguinis excretiones fabae magnitudine devoratum aut,
si ex vulneribus fluat, inflitum, rhagadia, genitalium ulcera,
attritus, ulcera recentia et serpentia ac putrescentia, in

§ 124: Th. H III 18, 2 Diose I 119. — § 125: cfr Phn.
XII 30 31) §§ 125 127: Diose I 132. — § 126: Scribon.
19. — Cels. V 1.

1 stomachisque V. 3 ramnos X. nus V. 4 fruticosior
et VdTS. frutex si floret X. et fruticosior si floret E(?)v D)
erectis dT. 5 eius VdXv S) est E(?)G 7 in qua Vd'
8 alter -erque v) ille dTEXG autem ille V' ille autem
VzS(D) 13 piacton V pyxeachanto X. | thirontan V
quales EXv a S | in Xv om ll 15 coquunt VS. coquunt
iu d in aquatus V. ina quauis d 16 tridum V. 17 sucis
E(?)v. -eus rX. 18 ac felle d(?)v.o . et flos X. quidam
ll. G(J). -dem TXv(S 19 additur EXv addunt V -ntur
dT S 20 erosus V 21 tussi V 23 vulneribus EKH
ulcer- re. rhagadia VdSN. -da ra- X. EX -das v cfr § 113
XXIII 129 133. XXVIII 67. XXIX 37. 24 recentia on

naribus clavos, suppurationes. bibitur et mulieribus in
127 lacte contra profluvia Indici differentia glaebis extrinsecus
nigris, intus rufis, cum frégeris, cito nigrescentibus. ad-
stringit vehementer cum amaritudine. ad eadem omnia
utile est, sed praecipue ad genitalia.

128 (78) Sunt qui et sarcocollam spinae lacrimam putent,
pollini turis similem, cum quadam acrimoniam dulcem, cum-
minosam. sistit flunctiones, inhibetur infantibus maxime.
vetustate et haec nigrescit, melior quo candidior.

129 (79) Unum etiamnum arborum medicinis debetur no- 10
bile medicamentum, quod oporicen vocant. fit ad dysinte-
ricos stomachique vitia in congio musti albi lento vapore
decoctis malis cotoneis v cum suis seminibus, punicis
totidem, sorborum sextario et pari mensura eius, quod
rhun Syriacam vocant, croci semuncia. coquitur usque ad 15
crassitudinem mellis.

80) His subtexemus ea, quae Graeci communicatione
nominum in ambiguo fecere, anne arborum essent.

130 15. Chamaedrys herba est, quae Latine trixago dicitur.
aliqui eam chamaeropem, alii Teueriam appellavere. folia 20

§ 128 Diose III 89. (Marc 8, 163. § 129: Gargil 182,
10—14, 183, 1 2 — §§ 130 131: Diose. III 102. § 130. cfr
Plm XXV 45., Th H IX 9, 5 Mare 20, 13, 115. 30, 43 17,
11, 25, 17 39. Cels IV 13

dT del. voluit B 1 naribus **EXv** aur- **rT** | et **VXS**. et
a **r(?)v** | in om **EX** 2 lactis **X** | profluvia v. in **EX** -luu
Vd 3 citom **V'** intus **EX** 5 utile est **XG(J** -lem **VE**
le **dTS D)** lis est **v** ad om **VX** 6 sarco sacro **V**) colla
Vd | et spinae **EXv a G** | lacrimae **E** -me **X** 7 turi **E**
thu- **X**. 7 8 cumminosam **D** nusam **V**. gumminosam **T**.
gummos- **d(?)** cum mino tusa **Xr a H** gummosam -mminosam
Brot cum uino tusa **E(?)H** 8 an oculorum sistit? cfr
Diose et Marc | inhibitum **V** illitum d maxime post haec
transp. **r a S** 10 etiannum **V** -amnunc **X** 11 opericen
EX fuit **V** 12 stomachique **V**. aticeque **dT** | contio **V**
13 quinque **ll v** | puniceis **Xv a. E** 14 sextari **Vd** -ruu **X**
15 rhun **dsv H** ruu **V** dryn **E** drin **X** rhus **C** | siriacaon
(syr- **v** **Xv a S**, crocis **V** semuncia — ad om **Vd**. 16 cras-
situdine **d** 19 trixago **ll TtVen. H**). trisa- **XVerc** trissa- **C**.
20 aliqui — appellauere om **Vd** | chamaeropem **Ev(H)**

habet magnitudine mentae, colore et divisura quercus — ali serrata et ab eo serram inventam esse dixerunt —, flore paene purpureo. carpitur praegnans suco in petrosis, adversus serpentium venena potu inlituque efficacissima, item stomacho, tussi vetustae, pituitae in gula cohaeresceni, ruptis, convulsis, lateris doloribus lienem consumit, urinam et menses ciet, ob id incipientibus hydropticis efficax, manualibus scopis eius in III heminis aquae decoctis usque ad tertias. faciunt et pastillos terentes eam ex aqua ad supra dicta. sanat et vomicas et vetera ulcera vel sordida cum melle. fit et vinum ex ea pectoris vitiis foliorum sucus cum oleo caligines oculorum discutit, ad splenem ex aceto sumitur excalsacit perunctione.

(81) Chamaedaphne unico ramulo est, cubitali serme; 132 folia tenuiora lauro; semen rubens adnexum foliis. inlinatur capitis doloribus recens, ardores refrigerat, ad termina cum vino bibitur. menses sucus eius et urinam ciet potu partusque difficiles in lana adpositus

(82) Chamelaea similitudinem foliorum oleae habet — 133 sunt autem amara, odorata —, in petrosis, palmum alti-

§ 131 extr. Th. H. IX 9, 5 — § 132: Diosc IV 147. — § 133: Diosc IV 169 Scribon. 136 Marc 30, 4 (18).

cfr. index et Marc 30, 43 -acropēn **X**. -aedropēm **B** e Diosc sic etiam Marc. 20, 13 (ib 115 potius chamaedryos scribendum erit, 1 quercus **V**¹**D** 2 serrata ego t. ll.v cfr. XXV 33. 66). 84. XX 159. dist ego. | eo **X** ea ll.v. 3 pene **X**. ne **Vd**. | purpureo **Vd**. | capitū **VdTfS** cfr. XXII 25; contra XX 61. XII 48. 5 pituita (**E?**) Brot | cohaeresceni (coher-**X**) **Xv**. -te dE Brot. choherescente **V** 6 et lateris **dT** | con-
sumpsit **Vd** 7 id om **Vd**. 8 tribus ll.v. 10 dicti **V**.
12 caligines **VtS**. -nem d?) **E** **Xv**. (J) cfr. § 19 134 146
XXV 143 XXIX 128 XXI 150. XX 61. 135 13 exal-
facit et **VdTfD** | perunctiones **ExVen** 14 camefadne **V**. |
cubitale **Vd** | fere **E** **Xv.a.S**. 15 folio **Xv.a.H**. | tenuiora
VdT **H**. tenui in (ut **X**, **EX**. tenui v lauro **dTD** -ro (-ru **E**)
folia **rS** (cum signo lac) lauri folia -10 **H**) **XH** -ri simili-
tudine v | adnexum (ann- **dT**) **VdT** Brot. adnixum (ann- **X**)
EXH. admixtum v 16 ardoribus **E**. | perfrigerat d
18 adpositu **Vd**. (-tū **X**). 19 chamelee **X**. camelea **V**. | habet
-ent ll **X** 19 20 dist. ego. cfr. § 134 137. 20 - p 98, 2

tudine non excedente. alvum purgat, detrahit pituitam, bilem foliis in II absinthii partibus decoctis, suco eo cum melle poto. foliis inpositis et ulcera purgantur. aiunt, si quis ante solis ortum eam capiat dicatque ad albugines oculorum se capere, adalligata discuti id vitium, quoquo modo vero collectam iumentorum pecorumque oculis salutarem esse.

134 (83) Chamaesyce lentis folia habet nihil se adtollentia, in aridis, petrosis, claritati oculorum et contra subsfusiones utilis suco ad cicatrices, calinges, nubeculas inuncto. 10 vulvae dolores sedat adposita in linteolo. tollit et verrucas omnium generum inlita. prodest et orthopnoicis.

135 (84) Chamaecissos spicata est tritici modo, ramulis quinis fere, foliosa — cum floret, existimari potest alba viola —, radice tenui. bibunt ischiadici folia III obolis in 15 vini cyathis II septenis diebus, admodum amara potionem.

(85) Chamaeleucen apud nos farfarum sive sarcugium vocant. nascitur secundum fluvios, folio populi, sed amphore. radix eius inponitur carbonibus cupressi, atque insidor per infundibulum bibitur inveteratae tussi. 20

§ 134: Diosc IV 167 — § 135: Diosc. IV 124. — Diosc III 116. (cfr. Plin. XXVI 30).

palmi altitudinem non excedentes (-dens v) **Xv.a.G.** 2 duabus *ll.v* | algentii **Vd** | paribus **V** 3 poto **dXv** -tu r.
 4 dicato **Vd**. 6 collecta **V**. 6. 7 salutare **V**. 7 esse
om. **V** 8 chamaesyce *B e* *Diosc.* -mesici **V**. -chi **EX**. -cus
 4 -cen v. 9 petrosisque nascens *v a.S.* 10 utilis suco ad
ego -issimu et *ll.XJ* (*cum signo lac*) -ma et *v*. | muriculas
EX -las nubeculas *r a B.* (*an nubic-*, ut *XX 61?*) | inuncto
X. -ta **E**. -tus *J* iniunctus **V(d?)** in vino cocta inuncta *v*.
 14 cum floret **Vdv** cum fere **E**. *om.* **X**. | ut estimari **X**
 15 *dist ego*. fortasse radice tenui post foliosa transponenda |
 sciadici **V**. cyatici **X** 15. 16 *m* II septenis *ego*. tribus
 duobus septem *ll.Xv*. 16 eam amara **V**. 17 farfarum *H*
ex md farrarin **X** -num *v* farrari **E** farfar *rT* | siue farfu-
 grum **Xv** fugium *ll.T*. 18 secus *H Brot*. 19 his **V**
 20 *infundibulum VdTfB(S.* infurni- **EXv(G)** | imbibitur *T(?)*
& a D. / inueteratae **VTfS.** cfr. XXIII 35 et ibid. 86 XXVI
2. XXIX 65. in ueteri *d(?)EXv*.

(86) Chamaepeuce, larici folio simili, lumborum et 136
spinae doloribus propria est. — Chamaecyparissos herba
ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpio-
numque pollet. Ampeloprason in vinetis nascitur, foliis
5 porri, ructu gravis, contra serpentium ictus efficax. urin-
nam et menses ciet, eruptiones sanguinis per genitale in-
hibet potum inpositumque. datur et a partu mulieribus
et contra canis morsus. — Ea quoque, quae stachys vo-
catur, porri similitudinem habet, longioribus foliis pluri-
10 busque et odoris iucundi colorisque in luteum inclinati.
pellit menstrua.

(87) Clinopodium ali cleopiceton, alii zopyrontion, alii 137
orimoides appellant, serpylo similem, surculosam, palmi
altitudine, in petrosis, orbiculato foliorum ambitu speciem
15 lecti pedum praebentem. bibitur ad convulta, erupta, stran-
gurias, serpentium ictus, item decoctae sucus.

(88) Nunc subtexemus herbas mirabiles quidem, sed 138
minus claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis.

Centunculum vocant nostri, foliis ad similitudinem ca-
so pitis paenularum, iacentem in arvis, Graeci clematidem,

§ 136: Diosc IV 125. Diosc. II 179 (Diosc. III 110).
— § 137: Diosc. III 99 — § 138 med : Diosc. III 122. cfr Plin.
XXVII 88

1 chamaepeuce — 2 propria est om. V | chameleuce X
larici *Lugd.* cis **dEXv** (*Brot.*). | foliis v a *Brot.* 2 propria
d(?) *G.* cfr. XXXII 33 -pitia (-picia X, **EXv** (cfr XXVIII
25). | chamaecyparissos v -isto **dE.** -mecypharisto V -pariston
X. 4 pellet V | ampeloprason v e *Diosc* -assos V -asseus d.
-assos J. ampheloprasson X. -ssō **E** uineis **Vd** 5 porro V.
8 stachis X. -cis V. 10. 11 inclinat impellit V.
12 cleopiceton *ll.J.* -pyzeton X. cleonicion *B* -con *S.* cfr *Diosc.*
linopicton v. | zopyrontion *J.* -nhion **E** zopirontion d -nthion
V. -nion X. zopyron *B* e *Diosc* -rocheron v athi **VE.**
13 cimoides **E** -oydos X. 14 nascitur in petrosia v a *Brot* |
florum *B* e *Diosc* | ambitus V 15 praebentem **dEXBrot.** -ti
Vf. -te man. *Dal* **D** -ns e., ad om **Vd** 16 decoctae -te
X) **EXv** -ta et *rIS.* an ius (= insus)? cfr *Diosc.* et § 146.
18 dilatis **TH** italis **Vd**. -li **EX** dilatis Itali v. 19 cen-
tumculum V. -tuculam **dT.** | rostratis v.a.H. 19. 20 capitā
VdX 20 graeci om. **VdT.** | clematide **VdT.**

egregii effectus ad sistendam alvum in vino austero. idem sanguinem sistit tritus oxymelitis aut aquae calidae cyathis v denarii unius pondere, sic et ad secundas mulierum 139 efficax. — (89) Sed Graeci clematidas et alias habent, unam quam aliqui aetitem vocant, alii laginen, nonnulli tenuem scamoniam. ramos habet pedales, foliosos, non dissimiles scamoniae, nisi quod nigriora minoraque sunt folia. inventur in vineis arvisque. estur ut olus cum oleo ac sale; alvum ciet. eadem dysintericis cum lini se- 140 mine ex vino austero sorbetur. folia epiphoris inponuntur cum polenta subposito udo linteolo. strumas imposita ad suppurationem perdurunt, deinde axungia adiecta percur- 141 rant; item haemorrhoida cum oleo viridi, phthisicos iuvant cum melle lactis quoque ubertatem faciunt in cibis et infantibus inita capillum alunt, ex aceto edentium vene- rem stimulant. — (90) Est alia clematis Aegyptia cognomine, quae ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vo- catur, folio lauri, longa tenuisque, adversus serpentes et privatum aspidas ex aceto pota efficax

142 16. (91) Aegyptus hanc maxime gignit, quae et aron, 19, ss de qua inter bulbos diximus, magnae cum dracontio litis;

§ 141: Diosc IV 7 — § 142: Th. H VII 12, 2

1 egregii **aTtEH.** graegni V est ei X est eius egregius v | uuluam **EX** | idem **dExr(D)**. item V(?)H 3 quinque ll.v.
 4 sed **dExxv(J)**. si V est S (ad antecedd. referens) clematidas (clemot- V) et alias Vdv. crematidas et E clemati- den X. 5 una V. | aetitem **ED** teti- d. eti- V ethi- X. ech- v. nomen adhuc incertum. an epigetin? cfr Diosc. IV 7 extr laginen **E**v. laci X. largi r. iasinene **alm** cfr. XXII 82 XXI 105. 6 scamoniam **E(?)v**. -ia rX pedales **aTEX**. et ped v. biped- H pepedalis V 8 est in (estur v) usu ut **Xv a Verc** 12 13 percurant dv. -rrant V. -rrunt **EX**.
 13 haemorrhoida D cfr XXIII 137 -das v. -rronda (em- X) E -dam d hemoroidam V ptisicos **VX**. 15 edentium ll H. dentum dolores sedant **Xv** 16 stimulari V 17 poly-
 gonoides v e Diosc. -gonitis T. -contis (pylo- V) Vd. -cyonis E. -chronis X 18 longo tenuique **Xv a B** 19 aspides X
 v. a H -dis E. 20 aegyptum V. | quae ll.G. est **Xr** | aron (aron **V²**) de **V²Xv** harondo V¹. -rundo E -dinem de d.
 21 quae E.

quidam enim eandem esse dixerunt. *Glaucias* satu
discrevit, dracontium silvestrem aron pronuntiando. aliqui
radicem aron appellarunt, caulem vero dracontium, in
totum alium, si modo hic est qui apud nos dracunculus
vocatur. namque aros radicem nigrum in latitudinem ro-
tundam habet multoque maiorem et qua manus inpleatur,
dracunculus subutilam et draconis convoluti modo, unde
et nomen. (92) quin et ipsi Graeci iumentam posuere
differentiam: semen dracunculi servens mordaxque tradendo
tantumque et virus, ut olfactum gravidis abortum inferret,
aron miris laudibus tulere, primum in cibis feminam praes-
serentes, quoniam mas durior esset et in coquendo lentior;
pectoris vitia purgare, aridum potionis inspersum aut eligi-
mate urinam et menses cire, sic et in oxymelite potum.
stomacho interaneisque exulceratis ex lacte ovillo biben-
dum, ad tussim in cinere coctum dedere ex oleo. alii
coxere in lacte, ut decoctum biberetur. epiphoris elixum
imposuere, item suggillatis, tonsillis. *Glaucias* ex oleo 145
haemorrhoidum vitio infudit, lentigines ex melle inlinens.

§ 143. Diosc II 196. (195. 197, — § 145 med.: efr Marc.
9, 45 Diosc II 196. 195

1 dixerunt **E**_{XX} **c** a **S** | glauciam as **X**. claucias **V**.
1 2 discreui **E**_{XX} 2 dracontium (-cunt- **X**_v) **C** -tion d. ha-
coutium **V** ac- **E**. efr § 150 XXVIII 151 aron ego. arin **X**
arum **E**_v harum r. 3 aron v. ha- **dX**, arum (**V?**) **J**. ha- **E** |
appellauerunt **dXv** a **H**. 4 alium om **Vd**. 5 haros **X** -on
d. latitudine **dX**. 6 ut qua **D** 7 dracunculus vocatur
dracunculus **E**_{XX}. 8 quin et ipsi **E**<sub>v(**D**) et qui ipsis r. S.
9 dist ego 10 et ll. ei **TH**. ei inesse **X** inesse ei v. | ut
dTXr et r | inferret **V'E**_J. -ert **V'**. -erat **dXv** 11 baron
dX talere **E**_S. tere **V** terce d extulere **Xv**, primus in cibus
V. | feminarum v. a **G**. 12 dulcior **E**<sub>v a **G** | et dv. sed r **X**.
cogendo **E**. quoquendo **V** 13 pectorisque **Xv** a **G** | pur-
garet **Xv** a **G** -re et **E**_G. aridum d. | potionis **S** cum vet **Dal**.
-ne **VEXC** praem in, -nem d impositione v. 13 14 elig-
mate **Vd** **Verc** **D** elim- **X**. 14 cieret v a. **G**. 14. 15 dist
D 17 et **V**; bibere **V'**; elixum om. **Vd** **T**. 18 ton-
nus *Glaucias* ego. tonsillas ll -llis (tonxi- **X**) **Xv**. 19 in-
fudit **V**. -udit **dXs**. -udere **E**(?) **v**(**D**). -udit Cleopantus **J** e
com. **S**, lentigines **dXv**. -ne **V**. -ni **D**. | inlinens ll. **S**. illi-</sub></sub>

laudavit et pro antidoto contra venena, pleuriticis, peri-pneumonicis quo tussientibus modo semen intritum cum oleo aut rosaceo infudit aurum dolori. Diuenches tussientibus aut suspiriosis et orthopnoicis et pura excreantibus farinae permixtum pane cocto dedit, Diodotus 5 phthisicis e melle eligmata et pulmonis vitiis, ossibus 146 etiam fractis inposuit. partus omnium animalium extrahit naturae circumlitum. sucus radicis cum melle Attico oculorum calinges, stomachi vicia discutit, tussim decocti ius cum melle. ulceræ omnium generum, sive phagedaenæ 10 sint sive carcinomata sive serpaut sive polypi in naribus, 147 sucus mire sanat. folia ambustis prosunt ex vino et oleo cocta. alvum inaniunt ex sale et aceto sumpta et luxatis cum melle cocta prosunt, item articulis podagrericis cum sale recentia vel sicca. Hippocrates utralibet ad collectiones cum melle inposuit. ad menses trahendos seminis vel radicis drachmae II in vini cyathis II sufficiunt. eadem potio, si a partu non purgentur, et secundas trahit. 148 Hippocrates et radicem ipsam adposuit dicunt et in pestilentia salutarem esse in cibis. ebrietatem discutit. 20 serpentes nido, cum crematur, privatim aspidas, fugat aut inebriat ita, ut torpentes inveniantur. peruncos quo-

§ 146 med. cfr Marc. 20, 115 Diosc II 195 196 Marc 10, 63. 58. § 147 · Diosc II 197 — § 148 extr : Diosc. II 195. 136

niens **X.** -nentes v(D) 1 laudauit II **XJ.** add. Cleophanus r lac ante indicavit D. pleureticis **VXv** a G(D) 1. 2 peri-pneumonicis **VJ.** ppleumonocis **X.** 2 quotus sitientibus **V.** 3 pro saceo **V¹.** pro ros **V²** 1 infudit coni J -unditur **VEXS** -tur et dT -undens v. 3 4 dieucestus sitientibus **V.** 4 aut **dEXv.** et **VD.** del S. (an ac?) 1 purulenta **Xv** a H. 5 farinae **VTfS** -na rXv. Diodorus Ven. (Reinesius coll. XX 120 XXIX 142) 6 e om **Vd.** eligmata **VVer** D. elyg- **X.** 8 radix **Vd** 9 decoctilus **V** -ctum **X.** 11 in om. **EX.** 12 et om. **E.** 13 inanium **V.** | ex **EXv** in rTf. 14 prosunt om d 15 utralibet **VdTfH** libet **EX** quaslibet v ad om **EX.** 16 trahendas d 17 duae et duobus ll v. 18 aperto d. / purgantur **EXv** a S 20 in cibis **EXv.** cibis r 21 priuatim **VdTfS.** -imque E(?)v(D). aspides v. a H

que aro e laureo oleo fugiunt. ideo et contra ictus dari potui in vino nigro putant utile. in foliis ari caseus optime servari traditur.

(93) Dracunculus, quem dixi, hordeo maturescente effo- 149
 ditur luna crescente. omnino habentem serpentes fugiunt. 142
 adeo percussis prodesse potum aiunt; maiorem vim esse,
 si ferro non attingatur. sucus eius et aurum dolori prod-
 est. id autem, quod Graeci dracontion vocant, triplici 150
 effigie demonstratum mihi est: foliis betae, non sine thyrso,
 10 flore purpureo; hoc est simile aro. alii radice longa veluti
 signata articulosaque monstravere, ternis omnino cauli-
 culis, foliis, decoqui ex aceto contra serpentium ictus
 iubentes. tertia demonstratio fuit folio maiore quam cor-
 nus, radicis harundineae, totidem, ut adsirmabant, geni-
 15 culatae nodis, quot haberet annos, totidemque esse folia;
 hi ex vino vel aqua contra serpentes dabant.

(94) Est et aris, quae in eadem Aegypto nascitur, 151
 similis aro, minor tantum minoribusque foliis et utique

§ 149: (Diosc. II 195). Geop XIII 8, 7   Marc. 9, 45
 § 151: Diose II 198.

1 aro (haro **V**) e **II G** areo **X**. aro ut **C** areo aut **v**
 2 potui **XX**. -tu **v(D)**. om. **r S**. cfr. § 187 XIII 131 XX 178
XXI 136 **XXII** 26 49 **XXIII** (23) 156 162. **XXV** 104
XXVII 12 136. **XXVIII** 156 **XXIX** 50 **XXX** 32 34. 95
105 XXXII 131. **141 al** hari caseus **V** aricas (ba- **X**) **EX**

4 draconculus d draculus **E**. 4 5 effoditur luna cre-
 scente om **EX**. 5 adeo **II TJ** ideo **Xv an** in aceto?
 6 potum **VdTS** -to **EX** in potu **v** | alunt **V** | dist **J** ma-
 iore ui **J** | uim esse **D** ut messes **V¹** ut (in **J** ut et **v**) menses
 re ad meses **X**. 7 attingatur sistat **v a.J** 8 dracontion
Xe -ium **D** onium **Vd** -oetium **E**. cfr XXVIII 151
 11 ternis *ego* tribus **II Xv**. 12 folius **II S**. -lia eius **Xe** -lia
J -liaque **D** | dist. *ego*. (*an potius caulinuli foliis?*). | ex
 aceto decoqui **Xv a S**. 13 14 cornis **X**. -nu **Vd** 14 ra-
 dicis **Vf man**. **Dal S** -ci **X** -ces d -ce **E v(D)** harundineae
 d man **Dal S** -nae **V**. -nea **E v(D)** arundine **X** 14 15 ge-
 niculatae (-te **X**) **VdX man**. **Dal S** -ta **E v**. 15 quod **V** |
 totidemque **Xv S** -em quae **V**. -em r **H** 16 hi **II S** hii **X** ba-
 ea **v**. | dantur **X man**. **Dal** 17 et aria Vere. cum **B¹** et
 aeris **EX** et eris (vel heris) **v** echaris d. haec haris **V**. et ari-
 saros **S** cum **B¹** e Diosc. 18 haro **dX** -ra **V**.

radice, quae tamen olivae grandis magnitudinem inpleat, alba geminum caulem, altera unum tantum emittens. medetur utraque ulceribus manantibus, item ambustis ac fistulis collyrio inmisso. nomas sistunt *in situ* decoctarum in aqua et postea tritarum rosaceo addito. sed unum miraculum ingens, contacto genitali cuiusque feminini sexus animal in perniciem agi.

152 (95) *Myriophyllum*, quod nostri *milifolium* vocant, caulis est teneri, similis feniculo, plurimis foliis, unde et nomen accepit. nascitur in palustribus, magnifici usus ad vulnera cum aceto. bibitur ad difficultates urinae et vesicae aut suspiria praecipitatisque ex alto eadem efficacissima ad dentum dolores. Etruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, a lateribus capillamenti modo foliosam, eximii usus ad vulnera, boum nervos abscisos vomere soli dari ea rursusque iungi addita axungia adsirmans.

153 (96) *Pseudobunion napi* folia habet, fruticans palmi altitudine, laudatissima in Creta. contra tormenta, stranguriam,

§ 152: Diosc IV 113 Seren. 819 Pl iun 60, 17 19 Marc 26, 27 16, 34 Pl iun. 38, 1 27, 11. Marc. 12, 7 22 53. -
§ 153: Diosc IV 123

1 implet **E****X****v**.*a*.*S*. 2 gemina **V***d*. gemmam **X**. | caulem
om. **X**. altera unum *v* -ram *ll*. -ra caulem **X**. 3 ambustis
V*T**I**S*. comb- *d*(?)**E****X****v** 4 vi missio **V**¹ vi inm- **V**². immixta
X*v* *a* *G*. cfr XXVIII 205. 241 XXVII 71 | dist. *H*. | onoma
X et nomas *v a*.*G* | *in situ* *ego e* Diosc. *om*. *ll*.**X***v* cfr. § 167
(aspersu) et XXVIII 37 | decoctarum **d****E****X****v**(*J*). -torum **V**
-to earum *D* -ta earum *H* -ta folia earum *S* cum vet. *Dal*.
5 posta **V** posca. *D* sed cfr § 106. | *an* est (*pro* sed)?
8 myriopillon *d*. myrophi- **X**. mirophillum **E**. | milifolium **V***d**J*.
millif- **E** milef- *Marc* millef- **X** Pl. *un* *v* cfr. § 176 XXV
42 XXVI 78 et centifolia XXI 17, milipeda (centipeda, multi-
peda) XXIX 136. XXX 35. 40. 68 (IX 145), centipellio XXVIII
150, centigranius XVIII 95 9 tener *d***E****X****v** *a*.*S*. 10 dist.
J cum *H* *e* Diosc. cfr tamen Pl. *un* 14 alteribus **V**.
15 nerbos **V** | abscisos **X***G* -iso **V**. -isos *rr*(*Dal*) cfr. XXIX
99. | suo mores **V** 15. 16 solidari **X***v*. folia dari *ll*.
16 rrususque **V***S*. 17 pseudobunion **B** *e* Diosc. *ounion* (pseod-
V) *ll*.**X***v*; *api* **V**¹. *apii* **V**²*d*. 18 stranguria **V***d*. -viria **X**.
e stranguriam *v a*.*S*.

laterum praecordiorumque dolores bibuntur rami eius qui nisi
senive.

(97) Myrris, quam alii myrrizan, alii myrran vocant, 164 simillima est cicutae caule foliisque et flore, minor tan-
tum et exilior, cibo non insuavis. ciet menstrua et partus cum vino. aiunt eandem potam in pestilentia salutarem esse. subvenit et phthisicis in sorbitione data aviditatem cibi facit, phalangiorum morsus restinguat. ulcera quo-
que in facie aut capite sucus eius in aqua triduo mace-
ratae sanat.

(98) Oenobreches folia lentis habet, longiora paulo, 155 florem rubentem, radicem exiguum et gracilem. nascitur circa fontes. seccata in farinae modum et inspersa vino albo strangurias finit, alvum sistit. sucus eius perunctis 156 cum oleo sudores movet.

17. (99) In promisso herbarum mirabilium occurrit 156 aliqua dicere et de magicis. quae enim mirabiliores? primi eas in nostro orbe celebravere Pythagoras atque Demo-
critus, consecinati Magos.

Coracesia et calicia Pythagoras aquam glaciari tradit, 157 quarum mentionem apud alios non reperio, nec apud eum alia de his. (100) idem Minyada appellat et nomine alio

§ 154: (cfr. XXVI 108). Diosc. IV 114. — § 155: Diosc. III 160 — § 157: (cfr. Plin. XXI 54 152. 153)

3 myrris VdT miris X. myrrhis v murris S | myrrizan
e(J) myrizam (mir- V) VdT S. -zan D smyrhizjan E. -zam B.
smiryzan X. | myrran D. myran dX. -am VT miran E. myrrham
v murram S | nocant om. E. 4 cicuta V 6 pesti-
lentiam V 7 ptisicia V. ti- X. | data om EXv a S.
8 phalangiorum — 9 facie om. E. phal- restinguit om XVen.
restinguat VdT S. restri- T -git v. 8. 9 quoque om. XVen.
11 oenobreches J. cfr. ind. -ces V. enobrices d onobreches
X -ces E -rychis v e Diosc | habent Vd. 13 farina V
16 promiscuo X 17 mirabiliora (-res v) sunt Xv a S.
18 pythagora satu V 19 consecuta V. -cuti X. 20 cora-
cesia H(J). -esta ll X.S. coriacesia C. -am v | calicia V X.S.
calycia (d E?) Brot. calicia C. -am v. \ quam d. qua aquam
v a C. 21 repperio VD 22 minyada E H(J). myniadam
X minusada rTS menaidem v.

Corinthiam, cuius decocto in aqua suco protinus sanari ictus serpentium, si soveantur, dicit. eundem effusum in herba qui vestigio contigerint aut forte respersos insanabili leto perire, monstrifica prorsus natura veneni praeter-
 158 quam contra venena. (101) ab eodem Pythagora aproxis appellatur herba, cuius radix e longinquo concipiatur ignes, ut naphtha, de qua in terrae miraculis diximus. idem tradit, si qui morbi humano corpori inciderint florente brassica, quamvis sanatos admonitionem eorum sentire, quotiens floreat; item si florente acciderint aut frumento
 159 aut cicuta aut viola, similem conditionem habere. nec me fallit hoc volumen eius a quibusdam Cleemporo medico adscribi, verum Pythagorae pertinax fama antiquitasque vindicant, et id ipsum auctoritatem voluminum adfert, si quis alius curae suae opus illo viro dignum iudicavit, quod fecisse Cleemporum, cum alia suo et nomine ederet, quis credat?

160 (102) Democriti certe chirocmeta esse constat. at in his ille post Pythagoram Magorum studiosissimus quanto

§ 160 init. - cfr. Colum. VII 5, 17 Vitruv IX 3, 14 — med.:

1 corinthiam **V** **a** **T** **S** -hadem v. corisidiam **X**. corys- **E** **H**]
 decoctae **d** **T** 2 eundem v. ean- **ll** **X** **S**, effusum v. -sam **ll** **X** **S**.
 3 herbam **V** **S** sed cfr XX 90 3 4 insanabili **V** **d** **T** **f**
Verc.(**H**) -le **E** **X** -les v 4 leto om. **E** **X** **v.a** **H** lethe f. lueto
Verc. perire **T** **v.** -iere **V** **d** operiere **E** **X**. 6 conspiciat **V** **d**.
 7 naptha **V** | item **V** **d** 8 si **X** **v** om. **ll.J.** | morbis **d** |
 inciderit **E** acciderint **X** **v.a** **S** 9 brassica **ll** **T** **f** *Brot.* approxica **X**, aproxi v cfr XX 78 101 10 floreat; item si
ego om **ll** v lac detexit *J* ea herba floreat, qui **D** florente
E **J** -nte brassica quamvis sanatos **V** om **d** **T** **S** florem **X**. -rere
 eam v. tetigerint **X** contigerit v **a** **S** | aut (ter) **ll** **S**. et (ter)
X **v** 10. 11 frumentum (flu- **X**). cicutam. violam **E** **X**
v.a **S** 12 a om **V**. 13 uerum **d** **T** **S** uero **V** **E** **J** om **X** **v.** |
 pythagorae (-tagore **X**) uero esse **X** man *Dal* **v.a** **G**
 14 auctoritate **V** **d**. 15 iudicauerit **X** **v.a** **G** 16 se fecisse
V **d** cleemporum v. temp- **V** **d** emp- **E** -porium **X** | et alia
 suo (ex suo **X** suo ex v) **T** **X** **v.a** (i 17 credit **X** **v.a** **G**.
 18 chirocmeta *Brot.* cum *Salm.* -cineta **X** **v.** et (om **d** **E** **T**)
 chirocmeta **ll** **T** | at om. d. 19 magoram magorum **V** magorumque **E**.

portentosiora tradit! ut aglaophotim herbam, quae admiratione hominum propter eximium colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabiae nascentem Persico latere, qua de causa et marmaritum vocari; hac Magos uti, cum velint 5 deos evocare. — Achaemenida, colore electri, sine folio 161 nascentem Taradastilis Indiae, qua pota in vino noxii per cruciatus confiteantur omnia per varias numinum imaginationes; eandem hippophobada appellat, quoniam equae praecipue caveant eam. Theombrotion XXX schoenis a 162 10 Choaspe nasci, pavonis picturis similem, odore eximio; hanc a regibus Persarum bibi contra omnia corporum incommoda; a stabilitate [mentis et iustitiae], eandem seminon a potentiae maiestate appellari — Aliam deinde adamantida, Armeniae Cappadociaeque alumnam; hac admota leones 15 resupinari cum hiatu lasso. nominis causam esse quod

Aelian. nat. an. XIV 27 (Diosc. III 147. Plin. XXV 29).

§ 161: cfr Plin. XXVI 18.

1 ut ego N Vd. om E^Xv | aglaophotim S -photin B. -potin (glaeo- E) ll -potin v Flaopotin X. 1 2 admiratione E^(?)v. -nem r ob adm- X man. Dal 4 marmaritum V.S. tin G. tiden man Dal v maritim E marmoritum dT -tin Brot -iditen X, hac S. ac V. hoc dT om E^Xv uti ea X. utique ea uti r a S. 5 eos E | se uocare V. achimenidon (-haem v) Xv.a H. colore est Xv a G. 6 nascentem ego -cens in ll v. nasci in G., taradastilis E Verc. Brot) D terad- X trad- (-les d) r^fS. tard- v tardist. Lugd. | qua D quae ll X. cuius radice (-ix r a Bas) in pastillos digesta in dieque v. noxi V^XD. ia d 7 confieiantur d. -itentur X nocte con- fiteantur v.a. D 8 hippophobada T H -ouada G -orbada f -do Vd. -oruadem v ippoporbada E | eque X. -ui dT aequae V Ven. 9 theombrotion v cfr § 166. theonb. Brot. theob- VdS -broeion X. bronthion E | scaenis V. scenis X. 10 choasse E -sce X nasci pauonia E^Xv (-num J) aspi ca- uonia (-num V) r pauonum S. 11 bibi Vd Verc D. bibi — corporum om E^X. comedì aut bibi v 11 12 incommoda om X. 12 a ego. immota D ad coni. S. om ll. Xv. | dist ego | stabilitate dD. -tem (siab- V) VE. -temque Ven. insta- bilitatemque Xv. -tem S. mentis et iustitiae (-icie X) E^X Ven D om. Vd mentis r uncos ego posui tandem E^X. uocari eandem Ven. semnion d^fv semnion rX. 13 po- tentiae et iustitiae man Dal 13. 14 adamantida X. -dem v.a G. admanantida Vd. 15 hiacu Vd. | laxo v.a.S.

conteri nequeat. — Arianida in Arianis gigni, igneam colore; colligi, cum sol in leone sit. huius tactu peruncta 163 oleo ligna accendi. — Therionarca in Cappadocia et Mysia nascente omnes feras torpescere nec nisi hyaenae urina adspersa recreari. Aethiopida in Meroe nasci, ob id 5 et Meroida appellari, folio lactucae, hydropicis utilissimam e mulso potam; ophiusam in Elephantine eiusdem Aethiopiae, lividam difficilemque aspectu, qua pota terorem minasque serpentium obversari ita, ut mortem sibi eo metu conciscant; ob id eogi sacrilegos illam bibere. ad 10 164 versari ei palmeum viuum. — Thalassæglen circa Indum amnem inveniri, quae ob id nomine alio potamaugis appellatur; hac pota lymphari homines obversantibus miraculis. — Theangelida in Libano Syriae, Dicte Cretae montibus et Babylone et Susis Persidis nasci, qua pota Magi 15 divinent; gelotophyllida in Bactris et circa Borysthenen. haec si bibatur cum murra et vino, varias obversari species ridendique finem non fieri nisi potis nucleis pineae 165 nucis cum pipere et melle in vino palmeo. — Hestiaterida a convictu nominari in Perside, quoniam hilarentur illa, eandem protomediam, qua primatum apud reges obtineant; casigneten, quoniam secum ipsa nascatur nec cum aliis

§ 163: cfr Plin XXV 113 Plin XXVI 18 XXVII 11
— § 166: cfr Plin XXVI 19.

1 arianidæ **X** -dem *v a S* | igni **V**. 2 taeta **E** 3 therionarca **B** therocarna (-rio- *v*) **V E v** -charna **d X**.
cfr *ind. et XXV 113* 4 turpescere **V** 5 urina *d S*. -nam
r nae (ne **X** **X v** | adspersu **X r** *a S*). mero **V** 6 meroida
X -dem *v a H*. 7 elephantice **E X**. 9 obuersarit ita ue **V**
10 libere **V d** 11 ei om **V d**. thalassaeglen *S cum*
Gesnero -sseglens **X v**. -lem *ll*. 11 12 induam rem **V** 12 potamaugis *S cum* *Gesnero* -aucis **V d** *Brot* autis *v* -antis *H*. potanmaucis **E** -cidis **X**. 13 haec **V d**, hec **X**, lymphari **V**. | ubuersantibus **V** sub- *d*. 14 dictae **V** -aeo *v a G*. 15 suis
V d. 17 obseruari **V**. 18 ni **E X r** *a H* 19 bestiaterida
J. -torida *H cum* *Gron*. bestiaterida *d f E* haesti- **V** hesiti **X**.
syssitieterida *v* 21 potomediam **E**. -ta media in **X**. | qua
E X v (D), quae f qua rTS | obtineant **E**, *v (D)* -neat (-niat
V') rTIXS 22 casigneten (cassi- **X**) tE X v -tem *d*, gen-
tem **V**.

ullis herbis, eandem dionysonymphadem, quoniam vino mira conveniat. Helianthes vocat in Themiscyrena regione et Ciliciae montibus maritimis, folio myrti. hac cum adipe leonino decocta, addito croco et palmeo vino, perungui Magos et Persarum reges, ut fiat corpus aspectu iucundum; ideo eandem heliocallida nominari. — Hermesias ab eodem vocatur ad liberos generandos pulchros bonosque non herba, sed compositio e nucleis pineae nucis tritis cum melle, murra, croco, vino palmeo, postea ad mixto theombrotio et lacte. bibere generaturos iubet et a conceptu, puerperas partum nutrientes; ita fieri excellentes animi et formae bonis. atque harum omnium magica quoque vocabula ponit

Adiecit his **Apollodorus** adseptator eius herbam 167
aeschnomenen, quoniam adpropinquante manu folia contraheret, aliam crocida, cuius tactu phalangia morerentur, Crateuas onothurin, cuius aspersu e vino feritas omnium animalium mitigaretur, anacampseroten celeber arte grammatica paulo ante, cuius omnino tactu redirent amores vel cum odio depositi. et abunde sit hactenus attigisse insignia Magorum in herbis alia de his aptiore dicturis loco.

§ 167 Diosc IV 116 (cfr Plin XXVI 111)

1 dionysonymphadem **G** duonysio- (dio- **v** **E** r dionisio-
2 helianthes **E** **H** -tes **f** -then **r** hellanthesi **r** tidem **X**
uocant **EXv.a.G.** 3 galatiae **dT.** | folium (-io **d** hyrti **V**
6 7 hermesia **d** 8 compositio de **d** -tione **V** 10 theon-
brotio *Brot theob-* **S coll** § 162 11 *dist. J* et puerperas
coni *Dal.* 11 12 excellentis **dS.** *an excellentem?*
12 animo et forma atque bonos **Xv.a.S.** | atque quae **E** om
Xv.a.S. barumque **X** -rum **r.a.S.** 14 apollodotus **Vd**
15 aeschnomenen *escy-* **dX.** aesci- **V²** aeses- **V¹.** -ene **X.** **VdXv.**
ex quo nomen **E.** 15. 16 contraherent **d** 16 aliam **d**
liam **X** alia **r.** | crocidem **r.a.H** morarentur **V** 17 ono-
thurin **J** (-im *coll. Diosc et Galeni simpl S et Aegin* 7. *rin*
in **T** -rim in **d.** -riden in **E.** -thorin in **V** -riden in **X** oeno-
theridem **v.** -rin **D** | asperu — 19 cuius om. **E** 18 ana-
campseroten **X.** -tem **v.** -te **d.** -mserote **V** | celeber arte **Xv**
-brante **d** -bante **V.** 19 paulante **V.** (*Apion mdetur intellegi*)
20 cum alio **EX.** | deposita **EXv.a.B.** 21 in his via **r.a.G.**
herbis EXv.a.S. | alio **EXr a S** | dicturi **dTIX.** -rus **v a G**

168 18. (103) Eriphiam multi prodidere scarabaeum haec in avena habet sursum deorsum decurrentem cum sono haedi, unde et nomen accepit. hac ad vocem nibil praestantius esse tradunt

(104) Herba lanaria ovibus iejunis data lactis abundantiam facit. Aequa nota lactoris vulgo est, plena lactis quod degustatum vomitiones concitat. eandem hanc aliqui esse dicunt, alii similem illi, quam militarem vocant, quoniam vulnus ferro factum nullum non intra dies sanet ex oleo imposita.

169 (105) Celebratur autem et a Graecis stratiotes, sed ea in Aegypto tantum et inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet soha. refrigerat mire et vulnera sanat ex aceto iulita, item ignes sacros et suppurationes sanguinem quoque, qui defluit a renibus, pota cum ture 16 masculo mirifice sistit.

170 19. (106) Herba in capite statuae nata, collecta in vestis alicuius pannum et inligata lino ruso, capit is dolorem confessim sedare traditur. (107) Herba quaecumque e rivis aut fluminibus ante solis ortum collecta ita, ut nemo colligentem videat, adalligata laevo bracchio ita, ut aeger quid sit illud ignoret, tertianas arcere traditur — (108) Lingua herba nascitur circa fontes. radix eius

§ 168 cfr Diosc. II 192) § 169: Diosc IV 100. — § 170. Pl. iun. 11, 14—17 Marc. 2, 20. — Pl iun 90, 7—11. — cfr Plin XXV 133.

1 eripiam **Vd** heriphan **X** | scarabeum **Xv** a *Lugd.* -raphicum **Vd**. 2 susum **VS**. 3 ei (pro et) **V**. 6 iactoris (ba- **V²**) **V** -turis **d**. 7 concitant **V** 10 quinque **ll v**. sanet **T** -nat **ll v** cfr. § 59. 11 stratiotes (aci **v**, **Vd** **TfB(H)**). -tis **EXG**. cfr. *Diosc.* 11 12 sed ea **VdG**. ea dea **E** est et ea **X**. eat ea **v** 12 inundatione nihil **V** | nascens **dT**, aizo **E**. ayzo **X**. 13 refrigerant **V** 14 ac (pro et) **E(?)v.a.S**. 18 panno **X** Pl. iun. **v a.S.** lino **S** cum man. *Dal.* et *Pl iun.* in lino **ll Xv(J)** cfr. XXVIII 98 114. XXXIII 122 (XXVI 135 XXVIII 203) 18 19 dolorem **EX** Pl. iun. **v**. -res adposita **rTfS** 20 e (in **V²**) **ll Xv.S** a **C** | ita om. **EX**. 21 colligentem nemo **d**. adalligata **H**. contra (eo **E**) terrazz (terci- **X**) adalligata **ll Xv**.

- combusta et trita cum adipe suis — adiciunt ut nigra sit et sterilis — alopecias emendat unguentum in sole. — (109) Cribro in limite abiepto herbae intus extantes de-171
cerptae adalligataeque gravidis partus accelerant.
- 5 (110) Herba, quae gignitur super fineta ruris, contra anginas efficacissime pollet ex aqua pota. — (111) Herba, iuxta quam canes urinam suadunt, evulsa ne ferro attingatur, luxatis celerrime medetur.
- (112) Rumpotinum arborem demonstravimus inter ar-172
10 busta. iuxta hanc viduam vite nascitur herba, quam 11, 12
Galli rodarum vocant. caulem habet virgae ficalneae modo
geniculatum, folia urticae in medio exalbida, eadem pro-
cedente tempore tota rubentia, florem argenteum, prae-
cipua contra tumores servoresque et collectiones cum
15 axungia vetere tusa ita, ut ferro non attingatur. qui per-
unctus est, despuit ad suam dexteram terna. efficacius
remedium esse aiunt, si tres trium nationum homines
perungant dextrorsus
- (113) Herba impia vocatur incana, roris marini aspectu, 173
10 thysri modo vestita atque capitata. inde alii ramuli ex-
surgunt sua capitula gerentes; ob id impiam appellavere,
quoniam liberi super parentem excellant. alii potius ita
appellatam, quoniam nullum animal eam attingat, existi-
mavere. haec inter duos lapides trita servet praecipuo 174
15 adversus anginas suco, lacte et vino admixto. mirum tra-
ditur, numquam eo morbo temptari qui gustaverint; itaque

§ 171: Pl. iun. 30, 20. (cfr. Plin XXX 35.)

1 fit **dExv** fiat **X**. fuit **V**. 3 abiepto man. *Dal.* v(S).
adi- 11 **X** *Lugd.* 3 4 deceptae **E**. 5 super **Vd fS.** -pra-
Exv. 8 celeberrime **d** 10 uidua **d** 11 rodaram **X**.
rhodoram **E(?)v.a S.** habent **Vd** | aeficulneae **V**. 12 albida
d. 15 vetera **H** -ri *Ven (G)* uero uetera (-ri **Exv**) 11. **IXv**
16 despunt **X** man. *Dal.* si desp- v a *G* | terna **EJ coll.**
XXVIII 36. terra **Vd** ter Nam **X** ter Iam man. *Dal.* ter v.
17 tres trium **Exs** terrestr- r. tres quoque trium v \ ho-
minum **E** 19 ronis mari aspecto **V**. 20 modo in **X**. -dum
v in modum d*SJ.* 23 qm **Ex**. quod v.a. D. \ nulla **E**.
26 lactae **V** -ti **d** 26 eo **XJ.** e **Vd**. ab eo **E(?)v.**

et subus dari, quaeque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interimi. sunt qui avium nidis inseri aliquid ex ea potent atque ita non strangulari pullos avidius devorantes.

175 (114) Veneris pectinem appellant a similitudine pectinum, cuius radix cum malva tusa omnia corpori infixa extrahit. — (115) Veterno liberat quae exedum vocatur. — Notia herba coriariorum officinis familiaris est aliis aliisve nominibus; efficacissimam adversus scorpionem esse potam e vino aut posca reperio. 10

176 (116) Philanthropon herbam Graeci appellant nasute, quoniam vestibus adhaerescat. ex hac corona imposta capitis dolores sedat — Nam quae canaria appellatur lappa, cum plantagine et millefolio trita ex vino carcinomata sanat, ternis diebus soluta. medetur et subus, effossa sine ferro, addita in colluviem poturis vel ex lacte ac vino. quidam adiciunt effodientem dicere oportere: haec est herba argemon, quam Minerva repperit subus remedium, quae de illa gustaverint.

177 (117) Tordylon alii semen silis esse dixerunt, alii 20

§ 176. cfr Plin. XXVII 32 Diosc III 94 Isid. XVII 9, 66
— cfr Plin. XXI 104. (XXVI 105) § 177 Diosc. III 56

1 subus E.S. biis X subtus r. suibus v. cfr. § 176
quaeque E.v quoque X quae V. qui d. 2 autumnidis E
nidis X 8 notia S ex ind. nodia ll X.v herba nota d.
familiaris J. eam (tam X) hilaris VEX etiam in ea S) hilaris
Ven. & ea uillaris d.T nota, ea mularis r + alius om X.v.a.H
9 aliisque v a H nominibus ll X Verc J om. Ven. -ni-
bus, nomas curat v efficacissimam X. -mas Vd -mamque
E.? v. 10 potam e S. -tam X tae V. -tas d -tam in v(E?)
repperio VXD. 11 nasute ll TS. -the X. -tem v. hirsutam
B coll XXVII 32. 12 impositis V. 13 dolorem d.T + ca-
raria d. 14 millefolio EXv.a J cfr § 152. et uini E
15 subus VfS subris X. suibus rv item infra v. 18. cfr § 174.
16 et addita EXv.a.S. 17 et fodientem EXv.a.S
19 quae f.S que V qui rXv cfr § 174. | gustauerit d.
20 tordylon E.H. -len r tordilon X. tordin rt silis dEXv
ilis V. seselis B e Diosc. seselis D. sed cfr. XX 36. XXII
XII 128. XXVI 42.

herbam per se, quam et syreon vocaverunt. neque aliud de ea proditum invenio quam in montibus nasci, combustam potu ciere menses et pectoris excreations, efficiaciore etiamnum radice; suco eius ternis obolis hausto 5 renes sanari; addi radicem eius et in malagmata.

(118) Gramen ipsum inter herbas vulgatissimum geni- 178 culatis serpit internodiis crebroque ab his et ex cacumine novas radices spargit. folia eius in reliquo orbe in exilitatem fastigantur, in Parnaso tantum hederacia specie den- 10 sius quam usquam fruticant, flore odorato candidoque. iumentis herba non alia gratior, sive viridis sive in feno siccata et, cum detur, adspersa aqua. sucum quoque eius 179 in Parnaso excipi tradunt propter ubertatem; dulcis hic est. in vicem eius in reliqua parte terrarum succedit de- 15 coctum ad vulnera coagulinanda, quod et ipsa herba tusa praestat tueturque ab inflammationibus plagas. adicitur decocto vinum ac mel, ab aliquis et turis, piperis, murrae tertiae portiones, rursusque coquitur in aereo vase ad dentium dolores, epiphoras. radix decocta in vino tor- 180 minibus medetur et urinae difficultatibus ulceribusque vesicae, calculos frangit semen vehementius urinam inpellit, alvum vomitionesque sistit. privatim autem draconum mortis auxiliatur. sunt qui genicula VIII vel unius vel e duabus tribusve herbis ad hunc articulorum numerum in-

§§ 178, 179: Diosc. IV 30. 32   § 180: Diosc. IV 30
Marc. 26, 66

1 sирон X. -eum V.   2dea d. | predictum V.   4 tennis (pro ternis) V.   7 ex om. VdT.   9 fastigantur C. hederacii (ed. X) EX. | speciae V.   10 fruticant E(?)G. -ti rX -te r an fruticantia?   11 fenum coni. Dal.   12 siccata et ego -tae Vd -ta EXv. cum detur VEG tunditur Xv. cond T. -dantur d. quoque EXv que VdfS om. T.   16 tuetur praestatque Vd. et ab v.a.G. | inflationibus VdTf | plagas E(?)G(J) placat VKe pacat dT praeligata S.   16, 17 adicitur decoctu V. decocto adicitur Xv a.S.   17 murrae S. -rra et V -rraeque X. myrra d. -rraeque Ev.   18 cogitur E co- quantur d.   19 dolores et Xv a.S.   20 ulceribusque VdXH. -bus Ev.   20, 21 uesicae om. X.   23 nouem U.v., unas V.

volvi lana sucida nigra iubeant ad remedia strumae pa-
181 norumve. iejunum esse debere qui colligat; ita ire in do-
mum absentis, cui medeatur, supervenientique ter dicere,
ieiuno iejunum medicamentum dare, atque ita adalligare
triduoque id facere. quod e graminum genere VII inter-
nodia babet, efficacissime capiti contra dolores adalligatur.
quidam propter vesicae cruciatus decoctum ex vino gra-
men ad dimidias a balineis bibi iubent.

182 (119) Sunt qui et aculeatum gramen vocent trium
generum. cum in cacumine aculei sunt plurimum quini, 10
dactylon appellant. hos convolutos naribus inserunt ex-
trahuntque sanguinis ciendi gratia. altero, quod est aizoo
simile, ad paronychia et pterygia unguium et, cum caro
unguis increvit, utuntur cum axungia, ideo dactylon
183 appellantes, quia digitis medeatur. tertium genus dactyli, 15
sed tenuis, nascitur in parietinis aut tegulis. huic caustica
vis est. sistit ulcera, quae serpunt. gramen capiti cir-
cumdatum sanguinis e naribus fluctiones sistit. camelos
necare traditur in Babylonis regione id, quod iuxta vias
nascitur. 20

184 (120) Nec faeno Graeco minor auctoritas, quod telin
vocant, alii carphos, aliqui buceras, alii aegoceras, quoniam
corniculis semen est simile, nos siliciam quomodo serere-
18, 140 tur, docuimus suo loco. vis eius siccare, mollire, dissol-
vere. succus decocti seminarum pluribus malis subvenit, 25

§ 181 med.: Seren 13. § 182 extr. cfr Diose IV 54. —
§ 183 extr.: (cfr Diose. IV 31). §§ 184 187 Diose II 124.

1 2 tanorum (ra- d) uel **Vd**. 2 ita ire **Xv** italia **E**. si
aliae **V**, filie **d¹** finale **d²** sic abire **D**. statim abire **coni** **S**.
5 septem **ll.v.** 8 balneis **DEXXv.a.G.** 9 ei (pro et) **V**.
10 quini **V¹dB** quin id **V²** quod in **E** quod illi **Xv**
11 daetilon **X**. actylon **E** 12 quo **V** | azio **EX**. 13 paro-
nychia **v.** -nyciae **V** -nicia **d**. porontia **E¹** poroncia **E²**. po-
runscia **X**. inguum **Vd**. 14 ideoque **Vd**. daetilon **X**. da-
ceslon **Vd** 16 sed et **E** tenuius **X**. | at (pro aut) **V** | ea-
ustica **V**. 18 e naribus *om.* **EX**. 21 faeno **X**. fe- **ll.S.**
foe- **v.** 22 carpos **EX** prob. **B** e Diose | buceros **X**. alii
~~aegoceras om.~~ **EX**. 23 coniculis **X**. carn- **Vd¹**, siliciam **T.B.**
(-cta d) **ll.X**. siliciam **v.** 23 24 serpetur **V** 26 sub-

sive duritia sive tumor sive contractio sit vulvae: soventur, insidunt; infusum quoque prodest. fursures in facie 185 extenuat. spleni addito nitro decoctum et inpositum medetur, item ex aceto. sic et iocineri decoctum. Diocles 5 difficile parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritum in VIII cyathis sapae, ut tertias partes biberent, dein calida lavarentur, et in balineo sudantibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox a balineo relicum, pro summo auxilio. farinam faeni cum hordeo aut lini semine 186 10 decoctam aqua mulsa contra vulvae cruciatus subiecit idem inposuitque imo ventri. lepras, lentigines sulphuris pari portione mixta farinae curavit, nitro ante praeparata cute, saepius die inlinens perunguique prohibens. Theodorus faeno miscuit quartam partem purgati nasturci acerrimo 15 aceto ad lepras. Timon semen seni acetabuli dimidii 187 mensura cum sapae et aquae VIII cyathis ad menses ciendos dedit potui. nec dubitatur, quin decoctum eius utilissimum sit vulvis interaneisque exulceratis, sicuti semen articulis atque praecordiis; si vero cum malva decoquatur postea addito mulso, potus ante cetera vulvis interaneisque laudatur, quippe cum vapor quoque decocti plurimum

§ 185: Pl iun 12, 17. Diosc eupor. II 62. 59   § 186:
Diosc. eupor II 70 74

ueni V¹. -nire V². 1 contractio sit V. -ones sint d.
2 insidiunt V 3 emendat dT 4 et om. Xv.a G | iocineris E 6 nouem ll v ut S. aut ll.X. ut cum G ad v
biberent VdT S. -rint EG. (si add. X). bibere, ut qui biberint v.
7 dein VfS deinde dT de EX. del. G in v. | calida v.
callide ll.TX. balneo dEXv a.S. | suadentibus V. 8 a (f?) v.
in ll TX. balneo dTEXe a S. relictum X. 9 faeni V. fe-
rS. foe- v | seminis Vd. 10 subiecit EXv. obi- rTfS. | idem
J item ll.TtG itemque Xv. 11 inposuitque VdTfS. -uit
EXv | immo Vd. 12 portionem (-ne d) extra Vd | farina
Xv a.S. autē V. 13 prohibit Vd. praecipiens v.a H
14 feno ll S. foe- v | purgato V nasturci Vx. -rti rv.
15 ad om. EX. timon ll TtD cum U 529. tymon X Damion
v ex ind. Damon H. 16 nouem ll v | ad om. EX. meses
dEX 17 potui Vdf -tu EXv cfr § 148 18 interaneis-
que V item v 20. 20 potum S. 21 laudator — quoque
om. EX.

prosit. alarumque etiam graveolentiam decoctum faeni semen emendat. farina porriginis capitis surfuresque cum 188 vino et nitro celeriter tollit in hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur, item pano, parotidi, podagrae, chiragiae, articulis, carnibus quae rece- 5 dent ab ossibus, aceto vero subacta luxatis. inlinitur et lieni decocta in aceto et melle tantum carcinomata sub- acta ex vino purgat, mox addito melle persanat. sumitur et sorbitio e farina ad pectus exulceratum longamque tussim. decoquitur, donec amaritudo desinat; postea mel 10 additur. — Nunc ipsa claritas herbarum dicetur.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXV

1 1. (1) Ipsa quae nunc dicetur herbarum claritas, me- dicinae tantum gignente eas Tellure, in admirationem curae priscorum diligentiaeque animum agit. nihil ergo intemperatum inexpertumque illis fuit, nihil deinde occul- 15 tatum quodque non prodesse posteris vellent. at nos elab- orata ris abscondere ac suppressimere cupimus et fraudare

§ 188: Pl. iun. 12, 16—17 79, 9—11. (cfr. Diosc. euper. I 148, 226. Scribon. 160. Marc 36, 28 45 30. — Diose. euper II 31).

1 fortasse excidit alter genetivus, ut fuerit oris alarumque aut alarum nariumque vel auriumque. cfr XXIX 137 XX 92. XXII 88 grauiolentiam **VX** *D* | faeni **VX** fe- dT_ES. foe- *H* foeni graeci r 2 semen **VEX**_r(S), om dT_H(J). | emendat dT_X_r. dat **VE** 5 diagrae **EX** carnibusque d_v que **X** | quae **Vdv** que **E** qui **X**. 9 e d_{EX}_r et **V** ex *D*. | exulceratam **V** 10 decoquitur ego. diu dec- ll **Xv** tam din dec- CFW Müller p 20 cfr. XXVIII 143 144 13 admira- ratione d. 16 quodque **VTE** *H*. quoque **IS**. quaeque d quod ad **V** 17 uis v his ll. S

vitam etiam alienis bonis. ita certe recondunt qui paucis 2 aliqua novere, invidentes aliis, et neminem docere in auctoritatem scientiae est. tantum ab excogitandis novis ac invanda vita mores absunt, summumque opus ingeniosum diu iam hoc fuit, ut intra unumquemque recte facta veterum perirent. at, Hercules, singula quosdam inventa deorum numero addidere, omnium utique vitam clariorum fecere cognominibus herbarum, tam benigne gratiam memoria referente. non aeque haec cura eorum mira est in 3 sis, quae satu blandiuntur aut cibo invitant: culmina quoque montium invia et solitudines abditas omnesque terrae fibras scrutati invenere, quid quaeque radix polleret, ad quos usus herbarum fila pertinerent, etiam quadripedum pabulo intacta ad salutis usus vertentes.

16 2. (2) Minus hoc quam par erat nostri celebravere, 4 omnium utilitatum et virtutum rapacissimi, primusque et diu solus idem ille M. Cato, omnium bonarum artium magister, paucis dumtaxat attigit, boum etiam medicina non omissa. post eum unus inlustrium temptavit Gaius Valgins eruditione spectatus imperfecto volumine ad divum Augustum, inchoata etiam praefatione religiosa, ut omnibus malis humanis illius potissimum principis semper mederetur maiestas.

(3) Antea condiderat solus apud nos, quod equidem 5 as inveniam, Pompeius Lenaeus Magni libertus, quo pri-
mum tempore hanc scientiam ad nostros pervenisse animo adverto. namque Mithridates, maximus sua aetate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante se genitorum dili-
gentissimus vitae suis argumentis, praeterquam fama,

3 nobis V 4 adiuuanda dn a. G. cfr. § 22 5 fuit
hoc d. 6 ad V 7 umero V omnium om. man Dal ho-
minum D cum P 8 9 memoriam Vd. 9 est S cum Gron.
si II T.D. cfr. § 16. 70). del H esset v 10 us r his ll C |
aut E v ac rT , sed culmina v a H. 11 additas V om-
nisque E.r.a.D. 12 scrutatur d. | quaeque dv queque V.
neque E 13 fila dES le V folia v. 15 pareat &
17 M om. V. 21 inchoato V. 22. 23 mederetur T E H me-
detur r -dicetur v. 25 inueni E v a S vieneis (pro lenaeus) V.
26. 27 animaduerto dr a. H.

6 intellegitur. um ei excogitatum cotidie venenum bibere praesumptis remedis, ut consuetudine ipsa innoxium fieret; primo inventa genera antidoti, ex quibus unum etiam nomen eius retinet; illius inventum, sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam veneno viverent; ad illum Asclepiadis medendi arte clari volumina composita extant, cum sollicitatus ex urbe Roma preecepta pro se mitteret; illum solum mortalium certum est XXII linguis locutum, nec e subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI, quibus regnavit. is ergo in reliqua ingenii magnitudine medicinae peculiariter curiosus et ab omnibus subiectis, qui fuere magna pars terrarum, singula exquirens serinium commentationum harum et exemplaria effectusque in arcanis suis reliquit, Pompeius autem omni praeda regia potitus transferre ea sermone nostro libertum suum Lenaeum grammaticae artis iussit vitaeque ita profuit non minus quam reipublicae Victoria illa.

8 (4) Praeter hos Graeci auctores prodidere, quos suis locis diximus, ex his Crateuas, Dionysius, Metrodorus ratione blandissima, sed qua nihil paene aliud quam difficultas rei intellegatur. pinxere namque effigies herbarum atque ita subscripte effectus. verum et pictura fallax

§ 6: cfr. Cels V 23, 3 — Gell XVII 16. (Diosc II 97 Seribon. 177). — cfr Plin VII 88. Gell. XVII 17, 2. — Appian. Mithr 112 et Strab. X 4, 10 p 477. — § 7: Seren 1062—1064.

3 an primo ei (vel illi)? | inuita Vd. antidotis quoniam Vd. de errore cfr v 5. 4 inquentum V¹. in quantum V². inuentum autem v a S. sanguine d. om. E. manatum dE v a B. 4 5 ponticarum B -corum VdE²v -taeorum E¹. 7 preecepti V. 8 mortalium mitridates (-em r) Er a G | certum est post locutum habent Ev.a D 9 e D. om. ll de v. 10 LVI dE v LIN V² olui V¹f LXI Brot. 11 in Vv(S). om. r Brot 12 hominibus dv a H | qui fuere om Vd. 15 regia praeda Er a D. 19 auctores VfS. -res medicinae d(?)Ev 20 crateuas V -eias Ven Euax rex Arabum qui de simplicium effectibus ad Neronem scripsit (conscr. Verc.) Crateuas (vel -eias) v.a H (ex Marbodo de laqd prol 2 inter-plantes) 21. 22 rei difficultas Ev.a S

est coloribus tam numerosis, praesertim in aemulationem naturae, multumque degenerat transribentium socordia. praeterea parum est singulas earum aetates pingi, cum quadripartitis varietatibus anni faciem mutent.

(5) Quare ceteri sermone eas tradidere, aliqui ne effigie 9 quidem indicata et nudis plerumque nominibus defuncti, quoniam satis videbatur potestates vimque demonstrare quaerere volentibus. nec est difficilis cognitio: nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquas contemplari 10 scientia Antoni Castoris, cui summa auctoritas erat in ea arte nostro aevo, visendo hortulo eius, in quo plurimas alebat centesimum annum aetatis excedens, nullum corporis malum expertus ac ne aetate quidem memoria aut vigore concussis. neque aliud mirata magis antiquitas 15 perietur. inventa iam pridem ratio est praenuntians horas 10 — non modo dies ac noctes — solis lunaeque defectuum; durat tamen tradita persuasio in magna parte vulgi, beneficiis et herbis id cogi eamque unam seminarum scientiam 20 praevalere. certe quid non repleverunt fabulis Colchis 25 Media aliaeque, in primis Itala Circē dis etiam adscripta? unde arbitror natum, ut Aeschylus e vetustissimis in 11 poetica resertam Italianam herbarum potentia proderet, multique Circēios, ubi habitavit illa, magno arguento etiam nunc durante in Marsis, a filio eius orta gente, quoniam 30 esse domitores serpentium constat.

§ 11. Aeschyl ap. Th. H. IX 15, 1. — Phn. VII 15. Gell. XVI 11, 1. 2 Homer à 228. Th. H. ibid.

1 est VdTfS. ex Ven. est ex v. est et EG. | aemulationem
VdTfS. -ne Er(U) 2 multum E(f)G. socordia ego (et MHertz).
fors (Tv. fors ll.J) uaria ll Tv. sollertia CFW Müller p. 20.
(pictura dicitur deterior fieri socordia) 5 ne VdTf. in E.
del. v 6 indicata Er -cta rTf 7 potestas V -ate dT.
8 difficilis cognitio VdTfS. -le cognitu Er 11 ortulo
V 14 concusis V¹ ussus V² 14 15 repperietur VD
16 defectum Vr a. B G). 18 eamque unam VdTfS. -que
nam E -que num G in eo namque v. scientia Vd
19 praeuale V. colcis V 20 medea Er a S efr XXXV
26 136 137. 145 | itala EG(J) -lica r -la eis V¹. Nicias V¹.
-lis S., circē dis Er. -ca edis d. -ca aedius (-des V²) V.
24 folia V. / orta om E. | quō E. quos v.a.S.

Homerus quidem primus doctrinarum et antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circae, gloriam herbarum Aegypto tribuit, cum etiam tum quae rigatur 12 Aegyptus illa non esset, postea fluminis limo invecta. herbas certe Aegyptias a regis uxore traditas Helenae suae plurimas narrat ac nobile illud nepenthes oblivionem tristitiae veniamque adferens et ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. primus autem omnium, quos memoria novit, Orpheus de herbis curiosius aliqua prodidit. post eum Musaeus et Hesiodus polium herbam in quantum 10 21, 44 mirati sint diximus. Orpheus et Hesiodus suffici 145 tiones commendavere. Homerus et alias nominatim herbas celebrat, quas suis locis dicemus. ab eo Pythagoras clarus sapientia primus volumen de effectu earum composuit, Apollini, Aesculapio et in totum dis immortalibus 15 inventione et origine adsignata; composuit et Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiae, Aethiopiae, Aegypti Magis, adeoque ad haec attonita antiquitas fuit, ut adfirmaverit 14 etiam incredibilia dictu Xanthus historiarum auctor in prima earum tradit, occisum draconis catulum revocatum ad vitam a parente herba, quam balim nominat, eademque Tylonem, quem draco occiderat, restitutum saluti. et Iuba in Arabia herba revocatum ad vitam hominem tradit. dixit Democritus, credidit Theophrastus esse herbam,

§ 12: cfr Plin XXI 159 Homer δ 221. — § 14: Aelian. nat. an. I 45.

2 multis Vd gloria V 3 eum Hdg. tum Vv | tum VdTfS. t . N om. E G cum v nunc D. quae del v a G rigatur H G. aretur v dieatur D cfr II 201 XIII 69 4 illa H v. an insula? cfr V 48. herbis Vd. 5 aegyptias N E v. -tiis d -tis V¹ -ti V² | a N(?, v D) ab H.S. 6 ne- penthes v. De nephentes Vd rheph-E ne . . s N 10 her- baru N cfr. § 22 11 sint S sunt Ntl v 11 12 suffustines Vd. fitione. N 13 quas dv. quae N. qua E quam V. 14 sapientiae E. 15 aesculapioque Er a S 17 magis N 18 adeoque dEv adaeque V¹ ad que N aequo V². ad om. E | adfirmavit E -aret C. 20 tradit Hg(D) -didit H v (S). 21 ballim NEJ. -in v -li V. -lum d ballim S ex Etym. M Arcadio p 30, 14 22 tyloneum VdS thy- E (?) G quam E., salute NV.

cuius contactu inflatae ab alite, quam retulimus, exiliret
cuneos a pastoribus arbori adactus. quae etiamsi fide 10, 40
carent, admirationem tamen implent coguntque consideri
multum esse quod vero supersit. inde et plerosque ita 15
5 video existimare, nihil non herbarum vi effici posse, sed
plurimarum vires esse incognitas, quorum in numero fuit
Herophilus clarus medicina, a quo ferunt dictum, quas-
dam fortassis etiam calcatas prodesse. observatum certe
est, inflammari vulnera ac morbos superventu eorum, qui
10 pedibus iter confecerint.

(6) Haec erat antiqua medicina, quae tota migrabat 16
in Graeciae linguas. sed quare non plures noscantur, causa
est quod eas agrestes litterarumque ignari experiuntur,
ut qui soli inter illas vivant; praeterea securitas quae-
15 rendi obvia medicorum turba. multis etiam inventis de-
sunt nomina, sicut illi, quam retulimus in frugum cura 18, 160
scimusque defossam in angulis segetis praestare, ne qua
ales intret. turpissima causa raritatis quod etiam qui
sciunt demonstrare nolunt, tamquam ipsis peritorum sit
20 quod tradiderint aliis. accedit ratio inventionis anceps,
quippe etiam in repertis alias invenit casus, alias, ut vere
dixerim, deus. insanabile ad hosce annos fuit rabidi canis 17
morsus, pavorem aquae potusque omnis adferens odium.
nuper cuiusdam militantis in praetorio mater vidit in
25 quiete, ut radicem silvestris rosae, quam cynorrhodon vo-
cant, blanditam sibi aspectu pridie in fructeto, mitteret
filio bibendam. in Læretania res gerebatur, Hispaniae pro-

§ 17: Pl. iun 85, 1 3 cfr. Plin VIII 152.

1 quam v. qua NV&D. qui E an de qua? cfr. XV 68
2 adactus Vd. etiam in fidei V 5 uim E 7 in quo E.
8 calcatis V¹ 9 inflammari II v (contra argumenti ra-
tionem, ut videtur) an uel sanari? earum E. 10 confecerunt
V(?)S. 12 13 causa est G -sae si (nisi v) II v. 13 quod
V&E v quidem d. 15 obuiam V na in D 17. 18 qua ales
E G quales V -lis d qua auis (uis v) C 18 intrent E ra-
ritas Vd. 20 tradiderunt E accedit E 21 causas V
ui (pro ut) Vd. 26 fructeto V. -ato v.a G. 27 via
Hubner Hermae I p. 341. lacetania & E G late ea
Lusitania v. cfr. XIV 71. | res om. Vd. hispan

xima parte, casuque accidit, ut milite a morsu canis incipiente expavescere aquas superveniret epistula orantis, ut pareret religioni, servatusque est ex insperato et postea quisquis auxilium simile temptavit. alias apud auctores cynorrhodi una medicina erat spongiolae, quae in mediis spinis eius nascitur, cinere cum melle alopecias capitum expleri. in eadem provincia cognovi in agro hospitis nuper ibi repertum dracunculum appellatum caulem pollicari crassitudine, versicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedio, alium quam 10 21, 143 quos in priore volumine eiusdem nominis diximus est 19 huic alia figura, aliud miraculum exerenti se terra ad primas serpentium vernationes bipedali fere altitudine rursusque cum isdem in terram condenti, nec omnino occultato eo appetat serpens, vel hoc per se satis officioso naturae munere, 15 si tantum praemoneret tempusque formidinis demonstraret.

20 3. Nec bestiarum solum ad nocendum scelera sunt, sed interim aquarum quoque ac locorum. in Germania trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota intra 20 biennium dentes deciderent compagesque in genibus solverentur. stomachacen mediri vocabant et scelotyrben ea mala. reperta auxilio est herba, quae appellatur Britannica, non nervis modo et oris malis salutaris, sed contra

§ 20 extr : cfr Strab XVI 4, 24 p 781   Diosc IV 2
Marc 35, 15 25, 13 (cfr Plin XXV 84, 101)

1 accedit V. 2 et epistola E 3 inspirato V v a. C
5 cynrh d N qui norodi V. medis ND 9 u uersicolorib.
N an & uers-? (nisi vero a maculis post appellatum po-
nenda sunt, duobus versibus olim inter se commutatis) | quem
V ?)C quam Nrv 10 remedio H cum Gron. -ia ll .ium v.
alium ll TH -us est v 11 priori dE ?)r a S. est ego. sed
ll v 12 hoc Vd. exerenti se S. -tis e B -tis se G -ti . N exer-
centis e Vd. exeuntis e man. Dal v. 13 uenationes Vd.
14 condentis (se cond- v, G. 14 15 appetet r. -reret Nll.
15 satis ll v s, N funere E 18 interim om dT. 19 re-
num V castra N 20 qua NEr quo Vd | poto d. 22 sto-
magacen V. scelotyrben N J. -turben bin d) N Vd Brot sce-
letorben Er. a. B. -firben B. -tyrben G. 23 dist. G (reperto
N 24 maris V.

anginas quoque et contra serpentes. folia habet oblonga nigra, radicem nigram sucus eius exprimitur et ex radice. 21 florem vibones vocant, qui collectus, priusquam tonitrum audiatur, et devoratus securos in totum annum a metu anginae praestat. Frisi, gens tum fida, in qua castra erant, monstravere illam mirorque nominis causam, nisi forte confines oceano Britaniae veluti propinquae dicavere. non enim inde appellata, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est etiam tum Britannia libera.

(7) Fuit quidem et hic quondam ambitus nominibus 22 suis eas adoptandi, ut decebimus fecisse reges. tanta ⁷⁰⁻⁸⁹⁹ res videbatur herbam invenire, vitam iuvare, nunc fortassis aliquis curam hanc nostram frivolam quoque existimatur; adeo deliciis sordent etiam quae ad salutem pertinent. 25 auctores tamen, quarum inveniuntur, in primis celebrari par est effectu earum digesto in genera morborum. qua 23 quidem in reputatione misereri sortis humanae subit, praeter fortuita easusque et quae nova omnis hora ex cogitat, milia morborum singulis mortalium timenda. qui gravissimi ex his sint, discernere stultitiae prope videri possit, cum suus cuique ac praesens quisque atrocissimus

---

1 anginas — contra om. **H** 2 et ex **Er.a.S.** 3 4 tonitrum audiatur **N.D.** -rua audiantur **ll.v.** cfr **II 142. 192. XXXVI 88.** 4 securos in **VdE** -rus in **N.** in securus **E.** 4. 5 annum praestat **N.D.** om. **ll.** reddit **v.** 5 Frisi (**Sis N**) gens tum **NS** om **ll v** Frisa eodd **B** -si **B** | fida in **ll v** del **B.** 6 nra uere **E.** nostris demonstrauere **v.a.S** | in **V** foret **E.** 7 ueluti **ll v(J)**. -lut **G** -lut e **D** cum **U 530.** propinquae **NdEv** -que **V** quo **D.** 9 britannia **N¹** -annia **N².** 9 10 dist **G** 10 nominis **N** 12 res (ut res **v**, tanta **Ev a.H** uidebatur **N,TH** ut debeatur **Vd** debe- **Ev.**, herbarum **N** cfr § 12. -bam tum **Hauler** 13 aliquis **ll S** -uibus **G** credet aliquis **v** curam **G** cum **ll v** | existimaris **N.** -rit **Hauler.** -mentur **v a.G** 14 portent (pro sordent, **N** oportent **Hauler** 15 inueni om uno versu untur — 16 par est **N** | celebrare **Er a.S** 16 para **V**, digestu **N** generatione (om. uno versu morborum - 17 reputa) **N** 17 reputationem **V** | miseris ortis a. his ereris hortis **V** 18 quae noua **NdTJ** que et quae ei **S**, noua **VS** quae nomina **EH** nomina quae **v** 19 millia **NEv.a.S** 20 stultitia **v a.H.** stuili e **N.** | probe **N** 21 possit **VdE** **Ven(J)** -sset **N.** potest **V(?)v** | ac **NVdD.** ad **Ev.**

videatur. et de hoc tamen iudicavere aevi experimenta, asperrimi cruciatus esse calculorum a stillicidio vesicae, proximum stomachi, tertium eorum, quae in capite doleant, non ob alios fere morte consita.

24 A Graecis et noxias herbas demonstratas miror equidem, s nec venenorum tantum, quoniam ea condicio vitae est, ut mori plerumque etiam optimis portus sit, tradatque M. Varro, Servium Clodium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum veneno crura perunxisse et postea caruisse sensu omni aequa quam dolore in ea 10 parte corporis. sed quae fuit venia monstrandi qua mentes solverentur, partus eliderentur, multaque similia? ego nec abortiva dico ac ne amatoria quidem, memor Lucullum imperatorem clarissimum amatorio perisse, nec alia magica portenta, nisi ubi cavenda sunt aut coarguenda, in primis 15 fide eorum damnata. satis operae fuerit abundeque praestatum vitae salutares dixisse, . . . ac postea inventas.

26 4. (8) Clarissima herbarum est Homero teste quam vocari a dis putat moly, et inventionem eius Mercurio adsignat contraque summa beneficia demonstrationem. nasci 20 eam hodie circa Pheneum et in Cyllene Arcadiae tradunt specie illa Homericā, radice rotunda nigraque, magni-

§ 25: cfr Cornel Nep ap Plut. Luc 43. — § 26: Homer. κ 302 306 (Diosc. III 47 = Plin. XXVI 33) Th. H IX 15, 7

1 de hoc **N****E****v**(*D*) hoc **rTfS**. | aeni **E****Brot**. aui **N****v**. aut
rTf | experimenta (exsp- **N** expri- **V**) **N****ll** **TfBrot** -to v
2 stillicidio **E****r** -cio (rel -cid) **N** -ei **Vd**. 3 que **N**
4 ab **V** | alios **N****a****E****G**. alio **V**. -iud v coneita **E**(?) **Lugd**.
dist **G** 5 a om **E****r** a. **G** | et quidem **Vd** 6 e. condicio **N**
7 optu. is **N**. -timi **E****r**. a. **S** port. **N** potus **dT** | tra-
ditque **VfS** J . . datque **N** 8 M om **V** 9 uenenum **V**.
ueneno — et om **N** 10 aequae **N**. 11 set **N** 13 memor
N**Bas** -oro ll.v lucillum **Vd** 14 magica **Vd**. magis **E**
15 portenta mei ubi om **E** | an sint? 16 fuerit **V****S**. fuit rv
16 17 praestitum v a **S** 17 lac indicavit **J**; excidisse
videtur a dis priscaue vel tale quid. postea ll v pro ea **D**
cum **P** / inuentas **E****G**. -ta **Vr**. -tae d 18 latissima **E**. laudat-
r a **S** / teste om. **E****G**. 19 a om. d. 20 contra quem **Vd** \
istrat v.a **S**. 21 phaeneum **V**.

tudine cepae, folio scillae, effodi autem non difficulter. Graeci auctores florem eius luteum pinxere, cum Homerus candidum scripsit. inveni e peritis herbarum medicis qui et in Italia nasci eam diceret adserique e Campania autumni aliquot diebus, effossam inter difficultates saxeas, radicis xxx pedes longae ac ne sic quidem solidae, sed abruptae.

(9) Ab ea maxima auctoritas herbae est, quam dodecatheon vocant omnium deorum maiestate commendantes. in aqua potam omnibus morbis mederi tradunt. folia eius septem, lactucis simillima, exeunt a lutea radice.

(10) Vetustissima inventu Paeonia est nomenque auctoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alii glycysiden. nam haec quoque difficultas est, quod eadem aliter alibi nuncupatur. nascitur opacis montibus, caule inter folia digitorum IIII, serente in cacumine veluti Graecas nubes IIII aut V. inest his semen copiosum, rubrum nigrumque haec medetur et Faunorum in quiete ludibriis. præcipiunt eruere noctu, quoniam, si picus Martius videat, tuendo in oculos impetum faciat.

(11) Panaces ipso nomine omnium morborum remedia promittit, numerosum et dis inventoribus adscriptum. unum

§ 28: cfr. Plin. XXVI 107 — § 29: cfr. Homer. € 401
δ 232 — Diosc III 147 Ieid XVII 9, 48 Plin XXVII 85 Th.
H. IX 8, 6. § 30: Diosc. III 48. Th. H IX 11, 2. 8, 7

1 fodi dT. | autem non (autē n) vet Dal. autem II v. D)
haut J. haud S. cfr Theophr. 2 latem pingere v. 4 affir-
maretque dT | e J cum Strackio. om. II v. 5 autumni ego.
cfr § 117 XXVI 46. mihi II v memini J aliquod v. | in
Vd. difficultatis VD 6 radices V. 7 obrutae d.
8. 9 duodecatheon Vd. 9 an uocant ut? cfr. XXXVII 195.
maiestate ego -tem II v. 10 qua pota E. 11 lutae VdT.
13 pentorobon E r -toron d. -teron Vf glycysiden v(S)
-dem E(?)Brot (D) cycliodem rT. -den f 14 nam VTfS
om. d(?)E v 15 nuncupatur VdT v(S) -antur E G | imo (pro
inter) d² uno T. 16 quattuor II v 17 quattuor aut quin-
que II r | iis E v. a. S , rubrumque nigrum v. 20 tuendo II. v.
uolando coni S eruentem D. an ad tuendū (vel interdū, ut
XXVII 85)? 22 adscripsit E.

quippe Asclepion cognominatur, a quo is siliam Panaciam
 12, 127 appellavit. sucus est coactus ferulae qualem diximus, ra-
 dice multi corticis et salsi. bac evolsa scrobem repleri vario
 31 genere frugum religio est ac terrae piamentum ubi et
 quoniam fieret modo aut quale maxime probaretur, inter pere-
 12, 127 grina docuimus id, quod e Macedonia adfertur, buco-
 licon vocant armentariis sponte erumpentem sucum exci-
 pientibus; hoc celerrime evanescit. et in aliis autem
 generibus inprobatur maxime nigrum ac molle; id enim
 32 argumento est cera adulterati. — (12) Alterum genus 10
 Heraeleon vocant et ab Hercule inventum tradunt, alii
 origanum Heracleoticum aut silvestre, quoniam est ori-
 20, 170 gano simile, radice inutili, de quo origano diximus. —
 (13) Tertium panaces Chironium cognominatur ab inven-
 tore. folium eius simile lapatho, maius tamen et hirsutius, 1
 flos aureus, radix parva. nascitur pinguibus locis. huius
 flos efficacissimus, eoque amplius quam supra dicta prodest.
 33 — (14) Quartum [genus] panaces, ab eodem Chirone re-
 peratum, centaurion cognominatur, sed et Pharnaceon, in
 controversia inventionis a Pharnace rege deductum. seritur 20

§ 31: Diosc. III 48 — § 32: Diosc. III 49 — Th. H. IX
 11, 1 Diosc. III 50 — § 33 extr.: Th. H. IX 11, 4.

1 a quo is NJ quos V. quoniam is Ev qui dT
 (locus nondum sanatus). panaciam NTv(S) -ceam EG panaciam Vd. 2 est del. H eius est v a. G coactus dEv -ct. s
 N coctus (aut coetus) V 3 a v scrobem incipit R
 4 religio — piamentum om. N 4 5 et quoniam NdTE
 Verc (H). -niam VR. quoniam et v. et quo Bas 5 feret N. |
 aut Null. S. ac D et v 6 quod e Nv quod ae R. quod de
 d. code V¹ circa de V¹. quod E | macedonia NEv monaco r
 7 armentariis dv -ris NVd -ri E | erumpente R
 8 celeberrime Vd. | uanescit VR. 9 probatur VRdf. cfr
 XII 127 | ac NEv aut r. 10 adulteratim V¹. -atum V¹dT.
 12 heracleum cum (tum R) VE aut NVdTS ide R. om.
 Ev 14 tertium genus dT. | panaces dEv plin. N. pina est
 VR. chir . N rontum V¹. hir- V¹R. 18 uncos ego
 posui cfr v 14. | panacis E(?)Lugd 19 pharnaceon Nv.
 -cion (far- R) VR. S. -tion d. 20 controversia ll v(Brot)
 -jam G / e N. , pharnace V¹dv -ci r. phar ce N 20 seritur
 senior rT.

hoc, longioribus quam cetera soliis et serratis. radix odorata in umbra siccatur vinoque gratiam adicit. alia eius genera duo secere aliqui, levis folii, alterum tenuius.

(15) Heracleon siderion et ipsum ab Hercule inventum 34
est, caule tenui, digitorum IIII altitudine, flore pumiceo, soliis coriandri. iuxta lacus et amnes invenitur omniaque vulnera ferro inflata efficacissime sanat.

(16) Est Chironis inventum ampelos, quae vocatur Chironia, de qua diximus inter vites, sicuti de herba, 23, 27
10 cuius inventio adsignatur Minervae. 22, 43 sq.

(17) Herculi eam quoque adscribunt, quae Apollinaris 35
aut a rabie aliis altercum, apud Graecos vero hyoseyamos appellatur. plura eius genera: unum nigro semine, floribus paene purpureis, spinosum calice, nascitur in Galatia; vul-
15 gare autem candidus est et fruticosius, altius papavere;
tertii semen irionis semini simile est, omnia insaniam dignentia capitisque vertigines quartum genus molle, lanu- 36
ginosum, pinguis ceteris, candidi seminis, in maritimis nascens. hoc recepere medici, item rufi seminis; nonnum-
20 quam autem candidum rufescit, si non ematuruit, improba-
turque. et alioqui nulla nisi cum inaruit legitur. natura

§ 34: Diosc. IV 35. — cfr. Diosc IV 182. — §§ 35—37:
Diosc IV 69. — § 35: Scribon. 181

1 haic dT longioribus quam ΗΕν. flos rT | follis V.
2 alia (om post adicit) ego coll Theophr om ll v. , eius D
ei Η huius ll v 3 aliqui ΝΒΡdS alterum Εr | leuis ll
ΤΗ -ioria v. an latius (folio)? cfr Theophr. | foli ΝS folio
ΒR. | tenuius ΝBdH. tunius E tenuis VT ed pr. -ioris v
5 quattuor ll v 5 6 follis V. 8 ampelo ΒRd. 11 hercule
V 12 aut ego. apud V¹ apud rv. del D apud alios. apud
nos U 531. | a rabie aliis ego coll. Scribon. arabilis ΒR. ar-
bilis E. arabas dT ab alis D. a rabulis U. altercum dH(D).
cfr ind -rum r -rcum siue altercangenum -non G) v. S).
13 floribus Ε(?)B e Diosc foliis Βdε lii E 14 calice ego
e Diosc. (sublata dist) talis ΒΕΕv -le dT 15 altius Εv
(om Ven) alterius rT. 16 irionis B. trionis Εv. -nes r |
semini v seni ΒRd. semine E. | est ego. set E. sed rS et v.
de enuntiati forma cfr. § 44. 18 pinguum V (candida V.
19 recipere V. 20 ematuruerit dT. 21 alioquin
v a Bas. / nullum Εv. a S(D).

vini, ideo mentem caputque infestans. usus seminis et per se et suco expresso. exprimitur separatim et caulinibus foliisque. utuntur et radice, temeraria in totum, ut 37 arbitror, medicina. quippe etiam solis constat mentem corrupti, si plura quam III bibant; . . . . etiam antiqui 5 in vino, febrem depelli arbitrantes. oleum sit ex semine, 15, 30 23, 34 ut diximus, quod ipsum auribus infusum temptat mentem, mireque, ut contra venenum, remedia prodidere iis, qui id bibissent, et ipsum pro remedii, adeo nullo omnia experiendi fine, ut cogant etiam venena prodesse. 10

38 5. (18) Linozostis sive parthenium Mercuri inventum est. ideo apud Graecos Hermu poan multi vocant eam, apud nos omnes Mercuriale. duo eius genera, masculus et femina, quae efficacior, caule et cubitali, interdum ramoso in cacumine, ocimo angustioribus solis, geniculis . . . , 15 densis alarum cavis multis, semine in geniculis dependente, feminae copioso, mari iuxta genicula stante et rariore ac brevi contortoque, feminae soluto et candido. 39 folia maribus nigriora, feminis candidiora; radix supervacua, praetenuis. nascuntur in campestribus cultis. mirum 20 est quod de utroque eorum genere proditur: ut mares gignantur, hunc facere, ut feminae, illam; hoc contingere, si a conceptu protinus bibatur sucus in passo edanturve folia decocta ex oleo et sale, vel cruda ex aceto. quidam

---

§ 37: Isid. XVII 9, 41. — § 38—41: Diosc. IV 188. —
§ 39: cfr. Diosc. eupor II 92.

---

1 ideo VR. -oqua d(?)Ev 1 2 et per VRdv inter E.
2 3 catilibus VR. 5 quattuor ll.v | bibantur d(?)v.a S.
lac. indicavit J supplens biberunt probabilius tot bibi iubebant 6 febri E. -rem v a.S. arbitrantes VRdJ -ant et E.
-antur S. -abantur Et v. 8 iis Rr(S : V. hi V² his r.C.
10 finem V. | cogant ego cogeret ortum ex cogent) ll.S.
-erent J. -erentur v 11 desunt §§ 38—41 in VRdT. parthenium
ego -ius E(a. -ion v coll ind 14 et a. cfr. § 80.
(an uel? om Ev est D 15 geniculis E v. oculis a | dist et
lac indicati ego coll. Diosc. exciderunt in caule u (binis).
17 stante & ego. -ntia E a -nte G -nti v 17. 18 rariore
■v(D. -ori E(?)G. 20 mirumque a.D. 21 eorum om. ■.
23 conceptua E. 24 folia v eo in via E.

decoeunt eam in novo sictili cum heliotropio et II vel III spicis, donec cogatur. decoctum dari iubent et herbam 40 ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per tri-
duum, quarto die a balineo coire eas Hippocrates miris
5 laudibus in mulierum usum praedicavit has, at huic mo-
dum medicorum nemo novit. ille eas volvae cum melle
vel rosaceo vel irino vel lilio admovit, item ad ciendos
menses secundasque. idem praestare potu fotuque dixit.
instillavit auribus olidis sucum, inunxit cum vino vetere
10 alvo. folia inposuit epiphoris; stranguria et vesicis de-
coctum eius dedit cum murra et ture alvo quidem sol-
vendae vel in febri decoquitor quantum manus capiat in
II sextariis aquae ad dimidiis; bibitur sale et melle ad-
mixto nec non cum ungula suis aut gallinaceo decocta
15 salubrius. purgationis causa putavere aliqui utramque
dandam sive cum malva decoctam. thoracem purgant,
bilem detrahunt, sed stomachum laedunt. reliquos usus
dicemus suis locis.

(19) Invenisse et Achilles discipulus Chironis qua vol- 42
neribus mederetur — quae ob id Achilleos vocatur —

§ 40: Hippocr. de morb. mul I 63 74. 82 85; de nat. mul. 8. 11. 18. 29. de morbis II 12. de int. affect 34. § 41: Diosc. IV 188 Scribon. 135. Marc. 30, 2. Seren 615. Marc. 30, 61. — § 42: Diosc IV 36 (cfr. Plin. XXXIV 152. Ovid met. XII 212 Hygin fab 101).

1 duabus **E** a. | uel a³ D. aliis a¹. om. **E** aut v. an binis
ternis? cfr. XXVI 72 tribus **E** a. 2 cogatur D. coqua-
E a percoqua- S cum vet Dal cfr. XXXIV 170 excoqua- J
decoqua- v 5 usu v.a. D has **E** a G. illas, easque v | at
vet Dal ad **E** a. 7 irino **E** C lilio a. lilio v. | lilio J.
lirino **E** C. yrinino a. irino v. 8 hoc idem v.a. D 9 olidis
G. sol- **E** a surdis v , sucum v. -co **E** a D cfr. § 164. XXVIII
167 | inunxit D. -itque **E** v inunxit a 10 aluo **E** v albo
a D. , dist. ego uesicae v a. S | dist. ego. 12 decoquitor
Bas. -uatur **E** a v(D). 13 duobus ll v 14 decocta S cum
vet Dal cfr. XXIX 80. -tae **E** -tum v mixtum a D.
16 siue ll v per se siue vet Dal an in cibo? decoctam vet.
Dal -tum **E** v. -ta a D. 19 inuenisse ego -nies **N** E a om r -nit
v. | et om. **H**. | qui d. 20 mederet **R**. \ ob **N** a **E** v.
achilleos v -eus **V** d **E**. -eū **R**. ach . . leo . **H**. \ dist. ego

ac sanasse Telephum dicitur. alii primum aeruginem invenisse utilissimam emplastris ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in volnus Telephi —, alii utroque usum medicamento volunt. aliqui et hanc panacem Heracliam, alii sideriten et apud nos milfoliam vocant, 5 cubitali scapo, ramosam, minutioribus quam feniculi foliis 43 vestitam ab imo. alii fatentur quidem illam vulneribus utilem, sed veram Achilleon esse scapo caeruleo pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter vestitam; alii quadrato caule, capitulis marruvii, foliis 10 quercus; hac etiam praecisos nervos glutinari. faciunt alii et sideritum in maceriis nascentem, cum teratur, foedi 44 odoris; etiamnum aliam similem huic, sed candidioribus foliis et pinguioribus, teneriorem caulinis, in vineis nascentem, aliqui vero binum cubitorum, ramulis exilibus, 15 triangulis, folio felicis pediculo longo, betae semine, omnes vulneribus praecipuas. nostri eam, quae est latissimo folio, scopas regias vocant. medetur anginis suum.

§ 43: Diosc IV 33. 35. (cfr. Plin. XXVI 140. XXV 34). —
§ 44: Diosc IV 34. (extr.: cfr. ib. 122)

1 ac **V.** hac *rv.* | telephema d telerbuma **R.** -ruma **V**
2 ex **E**v(**D**). ea **N.** cia **VR.** eia dT et a **S.** a fH 3 eam
NEv(**D**). om *rS.* | gladius dT. telepi **VR.** 4 volunt **NdE**v
-ntatem **V¹R.** -nt autem **V².** panace **VR.** 5 heracliam **RE**d.
-leam **VdJ.** -leon v. | sideriten d*f*v(**D**) sid riten **N** -riaten
VR. -ritem **E.** tim **S.** tin **G** cfr. XXII 41. 5 milfoliam
ego cfr. not ad XXIV 152. millefoliam **NE**v(**D**) -ium *rTfS*
6 ramosa **V.** | in utioribus **R²** in utilio- **R¹.** | feniculis
VR. | foliis **E**v folis **ND** om *r.* 7 uestitum **Vd.** 9 eli-
ganter **R.** -tur **V.** 10 aliis **E** | capitulis **RdTH** -tolis **V.**
-tibus **E**v. | marruui ego unti **VR.** -ubii *rv.* cfr. XIV 105 (**M.**).
XXII 41 XXVI 93 u etiam XX 118 241 244 scribendum
fuisse videtur folio d(?)**E**v.a.**S** 11 ha .. **N** haec **E.** hanc
v.a.D | glutinari **D** cum **U** 533. -re ll v an glutinant (mendo
frequenti. cfr. § 78. 83 XXIV 140 24 al)? | dist **D.** 12 alii
et ego. alia (= alia) **E.** et **VRdD** alii v. | sideritan **E** *Lugd* |
maceritiis **E** | conteratur **VR.** 12. 13 foedioris **R.** 14 tene-
riorem **VRdTfS** -oribus **E** *G.* tenuioribus *v(H).* 15 aliqui ego
-ioqui **N.** -ioque ll -iam v | vinum **V.** qui *v.a.B.* 16 folio
felicis (tel- *S*) **VdE**v(**D**). cfr. XXIV 85. foliculicis **R.** | dist.
ego coll. *Diosc.* 18 anguinis **VR.** \ succus **AT.**

(20) Invenit et Teucer eadem aetate Teucrion, quam 45 quidam hemionion vocant, spargentem iuncos tenues, folia parva, asperis locis, austero sapore. numquam florem neque semen gignit. medetur lienibus, constatque sic inventum: cum exta super eam projecta essent, adbaesisse lieni eumque exinanisse. ob id a quibusdam splenion vocatur. 46 narrant sues, qui radicem eius edint, sine splene inveniri. quidam ramis hysopi surculosam, folio sabae, eodem nomine appellant et colligi, cum floreat, iubent — adeo 10 florere non dubitant — maximeque ex Ciliciis et Pisidiae montibus laudant.

(21) Melampodis fama divinationis artibus nota est. ab 47 hoc appellatur unum hellebore genus Melampodium. aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari 15 pasto illo animadvententem, datoque lacte earum sanasse Proetidas furentes. .... quam ob rem de omnibus eius generibus dici simul convenit.

§§ 45 46. Diosc III 101 142. Th H. IX 18, 7. (cfr. Plin XXIV 130. XXVI 75. XXVII 134) - § 47: Diosc IV 149. (cfr. Apollod. bibl. II 2, 2 Ovid met XV 326. Vitruv. VIII 21)

1 teuerion **NdEv.** uorion **r.** 2 hemionion **B.** -neon **D**
mioneon **N** hermi- d. -oncon **VR.** -mineon **E** -memon **v.**
iugos **VR.** 3 locis nascentem **v a D.** ; austero **Ev** -re **r.**
aus... m **N** an ansteram? sapore **NEv.** om **r** | dist. ego | flo-
rem ego. cfr. XXVI 58 XXVII 78 XVI 65 rentem **ll v.**
3 4 nec quae **ND.** 4 meditur **V** 5 extat d. protecta
VR. | lient **V¹.** lin **N** 6 cumque **V¹R.** | inanisse **E** | ple-
nion **R.** 7 edint **NV¹S.** edant **dT** edunt **V²Ev** ederint
B(?)G 8 hiesopi **V.** -eropⁱ **R.** 9 cum **VRd** **TfS** eum **E.**
del v | floreat **V²IS** -re ad **V¹RE.** -re **dT** -rentem adhuc **v.**
iuent **E.** 10 flore **VR.** cilicis **V¹** -ciae **V¹D** sed cfr. § 136
V 96 129. XIV 81 109. XIX 128 XXI 31 42; aliter XXIV
165 pissidia **V.** pesside **R.** 12 melampolis **VRd** | de ue-
nations **VRd** | nota est **v** -tas **VR** ta **dT.** 13 melam-
podium **d** 15 pastor **E** ore man **I-al** **v a C** | illi **E** | anim-
aduertentem **d²C** tente **VR¹Ev** tite **R.** 16 proetidas **VR**
B proeci- **R.** paroti- **Ev** lac indicavi ego coll Theaphr. ex-
ciderunt fortasse non constat auctoribus de generum inter se
differentiis cfr. § 168 (XVI 48 XXIX 94) et XVI 16 148
166. XXIII 29. XXXI 74. aliter U 534 post quam ob rem
supplevit regni portione illum donatum esse.

- 48 Prima duo sunt, candidum ac nigrum. hoc radicibus tantum intellegi tradunt plerique, alii *et* folia nigri platano similia, sed minora nigrioraque et pluribus divisuris scissa, albi betae incipientis, haec quoque nigriora et canalium dorso rubescentia, utraque caule palmi, ferulaceo, 5 bulborum tunicis convoluto, radice fimbriata ceparum modo. nigro equi, boves, sues necantur, itaque carent id, cum candido vescantur. tempestivum esse tradunt messibus.
- 49 plurimum autem nascitur in Oete monte et optimum, uno eius loco circa Pyram. nigrum ubique provenit, sed melius in Helicone, qui mons et aliis laudatur herbis. candidum probatur secundum Oetaeum Ponticum, tertio loco Eleaticum, quod in vitibus nasci ferunt, quarto Parnasium, quod adulteratur Aetolico ex vicino. nigrum ex his Melampodium vocant, quo et domus suffiunt purgantque, spar- 15 gentes et pecora, cum precatione sollemni. hoc et reliquias colligitur, primum enim gladio circumscribitur, dein qui succisurus est ortum spectat et precatur, ut id liceat sibi concedentibus diis facere observatque aquilae volatus; fere enim secantibus interest, et, si prope advolavit, moriturum illo anno qui succidat augurium est. nec album facile colligitur, caput adgravans maxime, nisi pae-
- 50

§§ 48. 49: Th H IX 10, 1 4 Diosc IV 149. 148. 149. Isid XVII 9, 24. — § 50. Th. H IX 8, 8 6 Diosc IV 149.

2 alii & ego. alia VRd. alii Ev cfr § 43 | nigra VR. -ro t.
 2 3 platani Ev a H. 3 sed V¹Rd r s V¹ et E | plurie
 V¹E. 4 albi EB alibi V¹Rd alii V¹v incipientes VRd
 5 palmarum D cum U 535 contra Plini usum. an palmeo
 (cfr XXVI 95) vel palmi altitudine (cfr XII 48 XXIV 137
 XXVII 85)? 6 conuolto VR. 6 7 nigro modo E 7 e
 quib. V. e quibus d 9 in oete ES. -ta v nocte e r | op-
 tum VRdf. de mendo cfr. XVIII 78. 263. XXXV 47 | dist
 U 53C. 10 pyrum E. ep- v a. B 10. 11 melius E v om. r
 11 elicon eicone V | alias VRtis. 12 oetaeum C -teum
 v. oetum E. eteum V¹E. eteu r. (Oetaeum secundum v a. S).
 13 elaticum E. parnaassium E(?) Lugd. 14 vicino v uinicio
 II 15 domos R(?)v. a D. suffiunt VR. 16 hoc et v hoc
 est II 18 spectet d. expectate VR 20 21 aduolauerit
 v. a G 22 facere E

sumatur alium et subinde vinum sorbeatur celeriterque
fodiatur. nigrum alii encymon vocant, alii polyrrhizon. 51
purgat per inferua, candidum autem vomitione causasque
morborum extrahit, quondam terribile, postea tam pro-
5 miscuum, ut plerique studiorum gratia, ad previdenda
acrius quae commentabantur, saepius sumptitauerint. Car-
neaden responsorum Zenonis libris . . . Drusumque apud 52
nos, tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnis
plebs adstans plausit, optimates vero bellum Marsicum in-
10 putavere, constat hoc medicamento liberatum comitali
morbo in Anticyra insula. ibi enim tutissime sumitur,
quoniam, ut diximus, sesamoides admiscent. Italia ve- 22, 133
ratrum vocat.

Farina eorum per se et mixta radiculae, qua lanas
15 diximus lavari, sternumentum facit, amboque somnum. 19, 4
leguntur autem tenuissimae radices brevesque ac velut 53
decurtatae et imae. nam summa, quae est crassissima, cepis
similis, canibus tantum datur purgationis causa. antiqui

§ 51. Th. H IX 10, 4. Diosc. IV 149 Marc. 30, 17. —
Val Max. VIII 7 ext. 5. cfr Petron 88 — § 52: Gellius XVII
15, 6 — Diosc. IV 150 (Th. H. IX 9, 2) 148 Scribon 10.
Marc. 1, 10. — § 53: Th. H. IX 8, 4 — Diosc IV 149 (148)

2 fodietur VRd. | alii dTEv. -iam V. iu R. | encymon
dTEJ. uocy- (-ci- R) r ectomon H cum Bodaeo e Theophr et
Diosc. ent- B euchymon v | poliriton VR. a interna d |
uominine VR. 4 5 praemiscum V¹. prae sum- R. prae cipuum V².
5 previdenda V prae ui- R. 6 sumptitauerint (sumpti- v)
dv -runt E sum mitauerunt r. 7 lac. indicavit S. excide-
runt fere se eo purgauisse. cfr. Val. Max et Gell. Drusum-
que ego sum quoque ll.v 8 tribus nurum V¹R. bunum
V² | omnis VS -nes rv. 9 plebs TEv ples d pliet V¹R.
placet V² adstans Tr(S) ast- d D st- E ?, G arstane V as-
stare R. | phousit V¹R. phous id V². obtumatem -tim V²) V.
-tes D. obtutes E uerm bello V¹ uerrem bello V².
9. 10 importanere dT. 11 enim ibi dE tutissime om d.
12 sesamoide R. 14 se ex mixta Rd radiculae VRdf
v(S). -la E Vere (G) 15 sternumentum dr a G. somnum
discutiunt coni Dal. 16 tenuis summa R. \ febreaque E.
-re uique E² 17 decorticatae V¹. \ et imae VRdS. etiam
bae E v 18 tam R

radicem cortice quam carposissimo seligebant, quo tenuior eximeretur medulla; hanc umidis spongeis opertam turgescentemque acu in longitudinem findebant, dein fila in umbra siccabant bis utentes. nunc ramulos ipsos ab radice quam crassissimi corticis ita dant. optimum quod acre gustu 5 fervensque in frangendo pulverem emittit. durare vim
xxx annis ferunt.

54 (22) Nigrum medetur paralyticis, insanientibus, hydro-
picis, dum citra febrim, podagrī veteribus, articulariis
morbis. trahit ex alvo bilem, pituitas, aquas. datur ad 10
leniter molliendam alvum plurimum drachma una, modice
III obolis. miscuere aliqui et scamonium, sed tutius salem.
in dulcibus datum copiosius periculum insert. oculorum
55 caliginem sotu discutit; ob id quidam et inunxere trito.
strumas, suppurata, duritias concoquit et purgat, item fistu- 15
las tertio die exemptum. verrucas tollit cum squama aeris
et sandaraca. hydropicorum ventri inponitur cum farina
hordeacia et vino. pecorum et iumentorum pituitas sanat
surculo per aurem traecto et postero die eadem hora
exempto, scabiem quadripedum cum ture, cera ac pice vel 20
cum pisselaeo.

§§ 54, 55: Diosc. IV 149. — § 54: Marc. 30, 17. — § 55:
cfr Pl iun 96, 11 sqq.

1 radice VR. | corticis VRd. carnosissimam d. crassiss- man.
Dal. eligebat dv.a.G. quo dv. quod VR S. quae E qua
man. Dal 2 opergas V. 3 acu in REG ac vim V ac
ui d del v 4 ius R(?)va S. 5 crassissimi ego graui. ll v.
grandi CFW Müller p. 20 de mendo cfr XXIX 132. ita
dant G -ntes ll. Tfr D. radiantes J. an tendentes (sc. seligunt)?
cfr XXVII 124 | agre VR gustum R. 6 vim eius Ev a.S.
9 cytra V cyta R. | febri podagri VRd 10 pituitis VRd |
ex aqua v a.J 11 molliendo VR una VTfS. ma upa E
12 quattuor ll v. | miscere VR an vero miscent? de mendo cfr
§ 43 | aliisque V scamonium VRD -neam r. scammonium fES.
niam d -neam C cfr XXVI 59 (scamonia Scribon 140 254.
ckou. wvia Theophr. Diosc.) sed ut ius R 16 tertia r.a.S. |
eximium VRf. squamis Ev a.S cfr. XXXIV 107, 108 109 154.
XXXVI 182. IX 113; contra XXX 107. 20 scabia R. |
cera VRd(S. aut cera E(?)B(C) e Diosc et cera Ven ac B
sc haric R. haro r. aro v an cedria? cfr XXIV 17. \
7. uel v. uelut ll

(23) Album optimum, quod celerrime movet sternumenta, sed multum terribilis nigro, praecipue si quis apparatus potorum apud antiquos legat contra horrores, strangulatus, intempestivas somni vires, singultus infinitos aut sternumenta, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longiores, exiguos aut nimios. quippe alia dare soliti, quae concitarent vomitiones, ipsumque belleborum extrahere medicamentis aut clysteribus, saepius etiam sanguine venis emisso. iam vero et cum prospere cedat, terribilis variis coloribus vomitionum et post vomitiones observatione alvi, balnearum dispensatione, totius corporis cura, antecedente omnia haec magno terrore famae, namque tradunt absunt carnes, si coquatur una. sed antiquorum vitium erat quod propter hos metus parcus dabant, cum celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas, non amplius, drachmas datavit; sequentes et quaternas dedere claro Herophili praeconio, qui belleborum fortissimi ducis similitudini aequabat; concitatis enim intus omnibus ipsum in primis exire. praeterea mirum inventum est, quod incisum forniculis, ut diximus, cribrant: cortex remanet, hoc maniunt; medulla cadit, haec in nimia purgatione data vomitiones sistit.

(24) Cavendum est felici quoque cura, ne nubilo die detur, impetibiles quippe cruciatus existunt. nam aestate potius quam hieme dandum non est in dubio. corpus VII

§§ 56 57. Diosc IV 148. — § 59: cfr Cels. II 13.

1. 2 sternumenta d.v.a.H (item V² infra v 5) 3 putorum V. potum d. 4 aurea R. | singultos V.R. 5 stoma V.R., tardiores E.v om. r 7. 8 extrahere J cum Strackio. -rent R.v. 9 terribilis ego. -li uisu E.G. -lis uisu rTf -lius uisu in v. 10 obseruationem V.R. 13 carnes V.R.dTis coll § 67. adde XXIII 126. 127. 150. XXIV 93 al. -nem E.v(D) coquatur V.R.E.v (sc belleborum) -antur dT.S. 15 quod E | thebison V.R.dT 16 dedit dT. donauit v a G. 18 similitudine E. 19 omnibus E.v. -ium r in primis - 20 incisum E.v om. r. 20 forecipibus Brandis de asper. Lat p 37 | cribant V.R. scri- v.a.B. 21 hoc E.v(D). hoc V.R. hunc dT.J. / inanito v a. G. 24 quoque (pro quippe) E. quippe impatibiles v.a.H). 25 septem ll.v

diebus ante praeparandum cibis acibus, abstinentia vini, quarto et tertio die vomitionibus, pridie cenae abstinentia album et in dulci datur, aptissime vero in lente aut pulte. nuper invenere dissectis raphanis inserere helleborum rursusque comprimere raphanos, ut transeat vis, atque 5 lenimento dare. reddi post III fere horas incipit; totum 60 opus septenis peragitur horis. medetur ita morbis comi- 55 tialibus, ut diximus, vertigini, melancholicis, insanientibus, lymphatis, elephantiasi albae, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropicis incipientibusque tympanicis, stomachicis, 10 spasticis cynicis, ischiadicis, quartanis, quae aliter non desinant, tussi veteri, inflationibus, torminibus redeunibus.

61 (25) Vetant dari senibus, pueris, item mollis ac seninei corporis animive, exilibus aut teneris, et feminis minus quam viris, item timidis aut si exulcerata sint praecordia vel tumeant, minime sanguinem excreantibus caustriisve latere. faucibus medetur extra corpori *inpositum*, eruptionibus pituitae cum axungia salsa inlitum, item suppurationi veteri. mures polentae admixtum necat. Galli sagittas in venatu helleboro tingunt circumcisique vulnere 20 teneriorem sentiri carnem adfirmant. muscae quoque ne- cantur albo trito et cum lacte sparso. eodem et phthiriasis emendatur.

---

§ 60: cfr Cels. III 23. — § 61 med : Diosc IV 148. Geop. XIII 4, 1 6 Gellius XVII 15, 7. (cfr. Cels V 27, 4) — Marc 4, 66.

---

1 vini — 2 abstinentia *om.* E 3 laene E lucte *v a. H*
ut E. 4 disse et his VR. 6 linimento Vf | quattuor ll v.
8 uertigine R. | melangonicis VR. 9 lympharis E¹ -aticis
d.v.a.D. cfr XXX 84. 10 tympanicis H. | stomachicis V.
-atitidis d.f. 11 cynicis E man. Dal. H. quin- cT clin- v.
sciadicis VR. 11. 12 desinat VR. 13 et pueris R(?)v.a S.
mollibus VR v.a.G 16 mine V. minimeue v a.H | excre-
antibus R. | causariis uel RE v.a.S. 17 dist. egi. | , faucibus
d. uel faue- v.a.S. | corpori inpositum ego. -ris l.v cfr. XXVI
65. XXXI 101. (post extra lac indicavit J i com. S).
18 axungia V | inhtum ego illit. dEv. inhtuit S cfr XXIII
26 124. 19 mores VR. polentae pul. VR D)ll TtH -ta v |
negat V 21 carnem sentiri Rd 21 22 necantur albo E
22. albo (aluo VR) necantur rS. 22 trite d.v. trita r.

6. (26) Ipsi Mithridati Crateuas adscripsit unam, Mi-
thridatiam vocatam. huic folia II a radice, acantho simili,
caulis inter utraque sustinens roseum florem. (27) alteram
Lenaeus, scordotim sive scordion, ipsius manu adscriptam,
5 magnitudine cubitali, quadriangulo caule, ramosam, querna
similitudine solis lanuginosis. reperitur in Ponto campis
pinguibus umidisque, gustus amari. est et alterius generis,
latioribus foliis, mentastro similis, plurimosque utraque ad
usus per se et inter alia in antidotis.

10 (28) Polemoniam alii Philetaeriam a certamine regum
inventionis appellant, Cappadoces autem chiliodynamiam.
radice crassa, exilibus ramis, quibus in summis corymbi
dependent nigro semine, cetero rutae similis, nascitur in
montosis.

15 (29) Eupatoria quoque regiam auctoritatem habet, caulis
lignosi, nigrantis, hirsuti, cubitalis et aliquando amplioris,
foliis per intervalla quinquefolii aut cannabis, per extre-
mitates incisis quinquepertito, nigris et ipsis plumosisque,
radice supervacua. semen dysintericis in vino potum auxi-
20 liatur unice.

---

§ 63 med.: Diosc III 115 — § 64: Diosc. IV 8. — § 65:
Diosc. IV 41. (cfr. Geop. II 6, 29)

1 grateuas VR unam VREv quam dT 2 uocatam
Ev(D). cant rTfS. -cat P. an uocans (scriptum olim uocam)?
huic Ev. hoc r. | folia — acantho Ev. om r. | duo Ev
3 rose in E. altera VRd. 4 lenaeus G. -nius ll. -nem v |
scordotis R. iscordion E | descriptam C Bas. an recte?
5 querna S e com H. nae ll. v 7 gustu amara dT.
8 men tra/sto V mstransto R | plurimosque dv -moque r
10 polemoniam v. -oni Vd. -on R. polimonia E. | ali VdD. |
philetaeriam v. -eheria d. filecheriam VR -eteliam E a dEv.
ar r. ab D. | cestamme V. 11 chiliodynamiam chilo- BE.
chylo V) VRED. -mam dv. -mum Sex ind. 13 dist. ego cfr.
Diosc 14 montosis VREv(D) cfr XXVI 72 montibus dT
-tuosis H (an recte? cfr. § 70 XXVI 97 XVIII 70 XVII
18. XVI 16 72 XV 131. XII 102. XI 280 VI 45 V 18.
II 194). 17 per interualla ll v cfr ex interuallis § 71 (70).
XXVI 108. (32). quinquefoli VRdS. 17 18 extremitates
Gron. e Diosc. (cfr. XXIV 108). temitalis ll ambitum v a.S.
18 an quinquepertitis? cfr. Diosc. plurimos is quae V
-mis hisque d. 19 in om. V.

- 66 (30) Centaurio curatus dicitur Chiron, cum Herculis excepti hospitio pertractanti arma sagitta excidisset in pedem, quare aliqui Chironion vocant. folia sunt lata et oblonga, serrato ambitu, densi ab radice caules ternum cubitorum, geniculati — in his capita ceu papaverum —, 5 radix vasta, rubescens, tenera fragilisque, ad bina cubita, madida suco, amara cum quadam dulcedine. nascitur in collibus pingui solo, laudatissima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoe, Lycaeо, et in Alpibus vero plurimisque aliis locis. in Lycia quidem et ex ea Lycium faciunt. vis in 10 vulneribus tanta est, ut cohaerescere etiam carnes tradant, si coquatur simul. in usu radix, tantum II drachmis bibenda quibus dicetur, si febris sit, in aqua trita, ceteris in vino. medetur et febrium morbis decoctae sucus.
- 68 (31) Est alterum centaurium cognomine lepton, minutis 15 foliis, quod aliqui libadion vocant, quoniam secundum fontes nascitur, origano simile, angustioribus et longioribus foliis, anguloso caule, palmum alto, fruticosum, flore lychnidis, radice tenui et supervacua, suco efficax. ipsa herba autumno legitur, sucus e fronde. quidam caules concisos 20

---

§§ 66-67: Diosc. III 6 — § 67: Pl. iun. 74, 11 -14 —
§ 68: Diosc III 7 (cfr. 6) Isid. XVII 9, 33 Pl. iun. 107, 21

---

2 excidisset Er. -sset et VR. -sset ei dTS. 3 pede V
RdT. choroniom V¹ -ium V²d. late V 4 serrata v.a G.
sed cfr. XXIV (130) 137. XII 22 densi ego coll. Diose -sa
ll r. caule V 7 addida R. 9 pholoe (oe et B) J e Diose.
phorpe d. -poe VR. rus e E -ruo et v lycaeо B. -ceo E.
lycaeо E. -ceo rv. 10 in licia V. infacia E. del G 11 est
ut J sicut VRd. usut E. ut v. | tradat VRd -atur S
12 coquatur VRd J -antur E v(D) cfr. Diose. et § 57 (contra
Pl. iun.). duabus ll v 13 trita medetur RS 14 medetur
om. R. d?) S. | febrium ego. cfr. XXIII 48. VIII 119. obuium
VR E ius dTD omnium B ouium v(G) iisdem H cum P.
uoluarum J. | omnibus (pro morbis) S cum P. 15 sed V.
an est et? centaurion f? v a J (item infra v 1 2) 16 liba-
dion v e Diose. -deon ll D. 18 palmum Ven (S) cum B e
Diose paulum ll f -lulum v(C) fruticosum ego. cfr. § 72. 73.
82. 89 -cum VRd. -cantu E -te G -ti v. flore VRd v. ne
re E 18 19 lychnidis B -hemidis ll v 19 suco Er suo r
20 succos VR. succis d | se fronde d effronte VR.

madefaciunt diebus XVIII atque ita exprimunt. hoc centaurium nostri fel terrae vocant propter amaritudinem summam, Galli exacum, quoniam omnia mala medicamenta potum e corpore exigat per alvum.

5 (32) Tertia est centauris cognomine triorchis. qui eam 69 secat, rarum est ut non vulneret sese haec sucum sanguineum emittit. Theophrastus defendi eam in pugnarique colligentes tradit a triorche accipitrum genere, unde et nomen accepit. imperiti confundunt haec omnia et primo 10 generi adsignant.

7. (33) Clymenus a rege herba appellata est, hederae 70 foliis, ramosa, caule inani articulis praecincta, odore gravi et semine hederae, silvestribus et montuosis nascens. quibus morbis pota medeatur, dicemus, sed hic indicandum est, dum medeatur, sterilitatem pota etiam viris fieri. Graeci plantagini similem esse dixerunt, caule quadrato, folliculis cum semine inter se inplexis veluti polyporum cirris. et sucus autem in usu, vi summa in refrigerando.

(34) Gentianam invenit Gentius rex Illyriorum, ubique 71 nascentem, Illyrico tamen praestantissimam, folio fraxini, sed magnitudine lactucae, caule tenero, pollicis crassitudine, cavo et inani, ex intervallis foliato, III aliquando cubitorum, radice lenta, subnigra, sine odore, aquosis montibus subalpinis plurima. usus in radice et suco.

(Plin. XXV 127) — § 69: Th. H. IX 8, 7   § 70 Diose. IV 13.
14. Th. H. IX 18, 6   § 71 · Diose. III 3

2 terrae **E** v. om. **rT**   3 exacum **VRdfr** (**S**). -con **C** ex ea
E   4 e **dEv** (**D**) om. **rS** | exsiccat **E** v. a **B**   6 si sese **V**
sed sese **E**.   7 emitte **ego** mittit **ll. v.** cfr. vol. III p. 493.

8 triorchi **S** coll. X 204. 207   unde **dTS**. û **R**. om. **r** a
quo **v**   9 nomine **VR**. | accepit **Rr** accipit **rTi**, primo
VRdG pro **E** uni **B** uini **v**   11 est **v**. si **VRE** sed **d**.

12 an praecincto?   13 montosis **v a H**.   14 hinc **E**
15 potam **VR**.   17 cum **Er** in **rf** (an semine in folliculis?
cfr. XIX 119 XXI 177. XXII 58. XXVII 25) veluti **S**
cum vet **Dal** velut in **ll v** (**J**) cfr. Diose et XXVI 58.

20 in Illyrico **v. sed** cfr. XXI 53. XIX 110 aliter XXI 40.
praestantissimo **R**.   22 trium **ll v** (pro ternum, ut § 66)
23 cubitorum radice lenta om. **VR** (**d?**).   24 platinum ausus

radicis natura est excalfactoria, sed praegnantibus non bibenda.

72 (35) Invenit et Lysimachus quae ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. folia habet salicis viridia, florem purpureum, fruticosa ramulis erectis, odore acri. gignitur in aquosis. vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus ingo inposita asperitatem cohibeat.

73 (36) Mulieres quoque hanc gloriam affectavere, in quibus Artemisia uxor Mausoli adoptata herba, quae antea parthenis vocabatur. sunt qui ab Artemide Ilithyia cognominatam putent, quoniam privatim medeatur seminarum malis. est autem absinthii modo fruticosa, maioribus foliis pinguisque. ipsius duo genera: altior latioribus foliis, altera tenera tenuioribus et non nisi in maritimis nascens. sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellant, simplici caule, minimis foliis, floris copiosi, erumpentis cum uva maturescit, odore non iniucundo. quam quidam botryn, alii ambrosiam vocant, talis in Cappadocia nascitur.

74 (37) Nymphaea nata traditur nympha zelotypia erga Herculem mortua — quare Heracleon vocant aliqui, alii rhopalon a radice clavae simili —, ideoque eos, qui biberint eam XII diebus, coitu genituraque privari. laudatissima in

§ 72: Diosc. IV 3. — §§ 73 74. Diosc III 117 (118). 119. (120) cfr. XXVII 28 55 — §§ 75. 76: Th H IX 18, 1 (cfr. Marc 33, 63). Diosc III 138. 139.

2 bibendā VR. 4 habet et ut V¹D) VRD 7 choibeat V 8 quoque om. E. 9 artem est a V¹R. -emia est V² | mausalo R. 10 parthenix VRd. | harchemete V¹. -mede V¹. ilithyia E(?) G litida r. artemisiā v. 11 putant RE Dal 12 est om E v. a G. autem absenti R. absinthii autem v a G | fruticosa R. 13 altior ll TtS -tera v. an ualdior? cfr. Diosc 14 tenuioribus v. tenerio- ll Brot. an tenuioribus. est non? cfr. Diosc (et nascens post pinguisque (v 13) transponi voluit P). 15 mediterranis VR. | appellant (ape- V) VR v a G. 16 flores v a G. erumpentes Vd v a G 17 unam V | iucundo E | quam d(?) v quem rfD 17 18 botryon VRdt. 18 alis V. om dT | dist ego. 19 a nymphā d v a G. 20 21 dist. J cum Stracko. (ac. post simil statuit S) 21 opalon VRd. 22 dist ego coll. Diosc. et XXVI 94.

Orchomenia et Marathone. Boeoti mallon vocant et semen edunt. nascitur in aquosis, foliis magnis in summa aqua 76 et aliis ex radice, flore lilio simili et, cum defloruit, capite papaveris, levi caule. secatur autumno radix nigra, 5 in sole siccatur. adversatur ita lieni. est et alia nymphaea in Thessalia, amne Penio, radice alba, capite luteo, rosae magnitudine.

(38) Invenit et patrum nostrorum aetate rex Iuba 77 quam appellavit Euphorbeam medici sui nomine. frater is 10 fuit Musae, a quo divum Augustum conservatum indica-
vimus. iidem fratres instituere a balineis frigida multa 10, 128 corpora adstringere; antea non erat mos nisi calida tan-
tum lavari, sicut apud Homerum etiam invenimus. sed 78 Iubae volumen quoque extat de ea herba et clarum
15 praeconium. invenit eam in monte Atlante, specie thyrsi,
foliis acanthinis. vis tanta est, ut e longinquo sucus ex-
cipiatur incisa conto; subitur excipulis ventriculo haedino.
umor lactis videtur defluens; siccatus cum coit, turis

§§ 77—79. Diosc III 86. — § 77. cfr Plin. V 16. — Ho-
mer. X 444. — § 78 extr.: Isid XVII 9, 26. Solin. 24, 9. Pl.
iun 110, 19.

1 mallon *ll* *fJ* madon *B* e *Theophr* timalon *v* | uocant
et *E.S.* -nt heq *d.* -nt qui et *v.* uacantem *V* mic- *R.* 2 aqua
E.v qua *r* 3 radice prodeuntibus *v.a.S.* 3. 4 capiti *v.a.H*
4 leui *ego* e *Diosc* in *ll v.* tenui *H* e coni. *Dal.* (*lac post*
in statut J.) | *dist.* *J* e *Diosc.* autumno *v.-ni* *VRd* autumno
— 5 siccatur *om. E.* 5 ita lieni *ego*. cfr *Diosc* et *XXVI*
76 *CFW Müller* p. 20. et alium *dE.v.* *om r* ei allium *vel*
aluinis *B* ea alui malis *J* | et *om. E.* 6 issalia *R.* his alia
V | peneo *dB.* peonio *v* 7 rore *V* 9 suo *VR.* | nomine
del. *v.a.B* -ine et *B.* | frater is *R(?)H* cum *P* -tris *rTv*
10 fuit *VRdH* cum *P* sui et *E.* *del.* *B* nomine et *v*
11 fractes *d.* | ab alienis *V* -igenis *E.* frigidam *V.* | multo
VRdT. 12 astringi *v.a.H.* mos *dE.v.* *om r* 13 *an* et
(*pro sed?*) 15 & lante *R.* | specie thyrsi *H* cum *Salm.* -ie
tunsi *VRdTf* spectetur si *E* -tatur *v* 16 ut *G* uel *ll D.*
ut uel *v.* 16 17 excipitur *VD.* 17 incisae *R(?)E.v.a.S*
subitur *ll TS.* subditur *G* -tis *H* cum *P.* suscipitur man. *Dal.*
v | excipulis *dE.v(H)* -lus *rG.* 18 defluena *Salm.* -uere *ll*
TS. effluere *v* / siccatur *dv.a.G.* | cum coit *E.G.* concto (-ti *B*)
sic *r.* conto. Sic *v.*

effigiem habet. qui colligunt, clarius vident. contra serpentes medetur quacumque parte percussa vertice inciso
 79 et medicamento addito ibi. Gaetuli, qui legunt, taedio lacte adulterant, sed discernitur igni; id enim, quod sincerum non est, fastidiendum odorem habet. multum infra 6 hunc surcum est qui in Gallia fit ex herba chamaelea, granum cocci ferente. fractus hammoniaco similis est, etiam levi gustu os accensum diu detinens et magis ex inter-
 vallo, donec sauces quoque siccet.

80 8. (39) Celebravit et Themiso medicus vulgarem her- 10 bam plantaginem tamquam inventor volumine de ea edito. duo eius genera: minor angustioribus foliis et nigrioribus linguae pecorum similis, caule anguloso in terram inclinato, in pratis nascens; altera maior, foliis laterum modo inclusa, quae quia septena sunt, quidam eam heptapleuron 15 vocavere. huius et caulis cubitalis est. et ipsa in umidis nascitur, multo efficacior. mira vis in siccando densandoque corpore, cauterii vicem optinens nulla res aeque sistit flunctiones, quas Graeci rheumatismos vocant.

81 9. (40) Iungitur huic buglossos, boum linguae similis, 20 cui praecipuum, quod in vinum deiecta animi voluptates auget et vocatur euphrosynum. (41) iungitur et

§ 79: cfr Diosc. IV 170 extr. (Plin. XIII 114 XXVII 70).
 Diosc præfat. p 3 — § 80: Diosc II 152 Th H. VII 8, 3 cfr.
 Isid XVII 9, 50 — § 81: Diosc. IV 126, 127. Isid XVII 9, 49

3 abdito *S* cum *P.* taedio **VJ** (*sc* legendi, cfr. *Diosc. dēbōikōtēc*). tedium **rT** tepido *S* cum *Salm.* haedino *v.* 6 in *Ev.* infra *r.* | gillia **V.** galliam *d.* 7 fractus — 9 siccet *a* suo loco aberravisse videntur et pertinere ad *v* 1 post effigiem habet. 8 an gustatu? cfr. nota ad XXVII 22 et XXVIII 90. | accensu diu retinens *dT*. 10 themiso *S.* -1880 **VR.** -ison **E** *temiso* *dT* 12 minora **VR** | foliis et nigrioribus *om. E.*
 13 simillimis **E(?)v** sed cfr § 81 82 14 lacerum *d.*
 15 queque quia **VdE.** 16 caulis **E** *om. r.* | ipsa *ego* (et dist.) uapi *ll* napi *J* nua api *D* napi similis *v* angulosus *Brot.* cum vet *Dal* locus nondum sanatus, possit conici [et] campis, ut § 63 XXIV 59, vel lac statui. et radices crassitudine digitali) 17 mira *om. E.* 20 boglossos **Vd** a.C 21 de-
ta **Vd** 21 22 voluntates *d* 22 iungetur *d*

cynoglossos caninam linguam imitata, topiariis operibus gratissima. aiunt quae III thyrso seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse, quae IIII, ad quartanas. — Est et alia similis ei, quae fert lappas minutas. eius radix pota ex aqua ranis et serpentibus adversatur.

(42) Est et buphthalmus similis boum oculis, folio 82 seniculi, circa oppida nascens, fruticosa caulis, qui et manduntur decocti. quidam chalcan vocant. haec cum 10 cera steatomata discutit.

(43) Invenere herbas et universae gentes, Scythia primam eam, quae Scythice vocatur circa Maeotim nascens, praedulcem alias utilissimamque ad ea, quae asthmata vocant. magna et ea commendatio, quod in ore eam habentes sitim famemque non sentiunt. — (44) Idem praestat 83 apud eosdem hippace, distincta, quod in equis quoque eundem effectum habeat, traduntque his duabus herbis Scythes etiam in duodenos dies durare in fame sitique.

§ 82 Diosc IV 58 (cfr. III 146) Isid. XVII 9, 93 — Th. H IX 13, 2 (cfr. Plin. XXII 25 XI 284). § 83: Th. H. IX 13, 2 (cfr. Diosc II 80) Th. H. IX 15, 3.

1 cynoglos **Vd.**, caninam *S* -nan **V.** -nas **dTEv** cannua **R** linguam **V²** in *ras*. *J.* -ua **R.** -uas **dTEv** *del.* *S* | imitata *J* tato **E.** -tatur **dTS.** -ta **R** tans *v* imitata **V²** -ttat **V¹** opiaris **Vd.** 2 quae *D.* que **Vd** quod **E.** que quae **B(?)B** que eam quae *v* tres *ll v* | emittat *v(S)* -ttit *Dal* intmittat **E.** mittat **VdJ.** mitat **R.** 3 quattuor *ll v*. 4 et **VS** om. *rr* | ei **dTEG** et *r* ei et *v.* | qui *d.*, ferat **E** a *S* | lampas **VR.** 7 buphthalmi **R.** 8 circa *v.* contra circa *ll* | an caulis mollibus? cfr. Isid. 9 chalcan **E** cfr. Diosc -ciam *v a B.* calchan *rD* -am f. cachlam *B e* Diosc III 146 10 era **E.** | steatomata *S cum B e* Diosc siafatomata **E.** siaflato- **Vd.** siaflatho **R** scirro *v.* 11 sesthia **VR** 11, 12 pri- mum *v a J.* 12 Maeotim *S cum P e* XXVII 2 et Theophr. boeotiam *ll v* 13 praedulces **E.** -cis *v a H* | aliam **E** *v a H.* asthmata *S cum Salm e* Theophr. (cfr. XXII 25 et Diosc III 5). spasmata *G.* sparmata *T.* -tam **VRd** spartama **E** -taniam *v.* 16 hippace **dTH** hipace **VR**. ipsace **E** hippice *v* di- stincta *ll J* dicta **Tv** sic dicta *S cum Salm.* 17 eandem **E** habeat *v(J)* -bent **VRd** -bere **E.** -bet *S.* 18 etiam **VR**. sedam **R** red- **VI.**

(45) Ischaemonem Thracia invenit, qua ferunt sanguinem sisti non aperta modo vena, sed etiam praecisa. serpit in terra, milio similis, foliis asperis et lanuginosis. farcitur in nares, quae in Italia nascitur, et ciet sanguinem, eadem adalligata sistit.

84 (46) Vettones in Hispania eam, quae Vettonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula, a Graecis cestros aut psychrotrophon, ante cunctas laudatissima. exit angulo caule cubitorum II, a radice spargens folia sere lapathi, serrata, semine purpureo. folia siccantur in farinam plurimos ad usus. fit vinum ex ea et acetum stomacho et claritati oculorum, tantumque gloriae habet, ut domus, in qua sata sit, tuta existimetur a piaculis omnibus.

85 (47) In eadem Hispania inventa est Cantabrica per divi Augusti tempora a Cantabris reperta. nascitur ubique ^{is} caule iunceo, pedali, in quo sunt flosculi oblongi veluti calathi, in his semen perquam minutum. nec alias defuere Hispaniae herbis exquirendis, ut in quibus etiam nunc hodie in more sit laetiore convictu potionem e centum herbis mulso additis credere saluberrimam suavissimamque. nec quisquam genera earum iam novit aut multitudinem, numerus tamen constat in nomine.

§ 84: Diose. IV 1. V 54. IV 2 extr.

1 scemonem VRd. thacia Rv traicla V -ayela d. -ahyda
E 3 in (= 1) ego cfr. XXII 45. (XXVII 82. XXI 99.
 XXVI 126 XXVIII 109) e REv. et r. | folia R. -io d
 4 fareitur E^v. parcitam V¹. -tum RD. -turam V³ ciet ego cfr
 XXIV 182 om. ll.v 5 dist ego. 6 uetcones R. uecco-
 VRd. | uectonica VRd. 7 serratura VRd. 8 psychrotrophon
 D. psycho- B e Diose. pyehrotropon E. phycero- VR pycro- d |
 angulo V 9 duum ll.v | e VfS cfr. XV 131 | lappatis
 VRd. 10 stamine B e Diose 12 claritate R. gloria VR.
 13 sata sit dEv(D). cfr. § 115 sit VRs. | tuta Ev. ita R.
 it V¹. pura dT. del V². | piculis V¹. perie V²D 14 est v(S)
 si d. sit E. sic rTfH 16 iunco V | oblinquo R. 18 etiam-
 num v.a.S. 19 hodie ll.v an uolgo? | more sit Tf(P)S -res
 sit VRd. numeroso et E(?)G. -so sit v uirorum B. | laetiore
 dEv. lact- VR. lat- T. laut- D. sed cfr. § 107. | egentum VR.
 -tem v a.B. 20 credidere v a.S 22 tantum T B.

(48) Nostra aetas meminit herbam in Marsis repartam. 86
nascitur et in Aequicolis circa vicum Nervesiae; vocatur
consilgo. prodest, ut demonstrabimus suo loco, deplo- 26, ss
ratis in phthisi.

5 (49) Invenit nuper et Servilius Democrates e 87
primis medentium quam appellavit Hiberida, quamquam
ficto nomini inventione eius adsignata carmine. nascitur
maxime circa vetera monumenta parietinasque et inculta
itinerum; floret semper, folio nasturci, caule cubitali, se-
10 mine vix ut aspici possit. radiei odor nasturci. usus
aestate efficacior et recenti tantum; tunditur difficulter.
coxendicibus et articulis omnibus cum axungia modica uti- 88
lissima, viris plurimum quaternis horis, feminis minus
dimidio adalligata, ut deinde in balineis descendatur in
15 calidam et postea oleo ac vino perunguatur corpus, diebus-
que vicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio do-
loris supersit. hoc modo rheumatismos omnes sanat oc-
cultos. inponitur non in ipsa inflammatione, sed inminuta.

(50) Animalia quoque invenere herbas, in primisque 89
chelidonium. bac enim hirundines oculis pullorum in nido
... restituuntque visum, ut quidam volunt, etiam erutis

---

§ 86: cfr. Colum. VI 5, 3   §§ 87 88. Galen. π. φαρυ
κατὰ τόπους X 2 p. 635. Diosc II 205.   §§ 89 90: Diosc II
211 212, 211 — § 89: cfr Cels. VI 6, 89 Plin. VIII 98. (X 165
XI 152). Isid. XVII 9, 36.

---

2 et om. VRH in om v.a G. sequicula Vd v a G
nequac- R , nernesiae V. uern- R . nersiae d 3 demonstra-
bimus B auimus ll. fr 4 thisi V. his R 6 hiberida V
G(D. (-dam v). ib- rH 7 nomini Vd (Salm) S. -ne rfv.
an homini? cfr. Galen. (de mendo cfr. moris v 13) | inuentione
(Salm) S -ni ll tv | assignato Er. a S 9 10 semine tam paruo
E(?)v a S (cfr. XXVI 5). 10 nasturti RdEv (ut v 9 ll v)
11 trecenti V. recentis E 13 quaternis v -nam ll. moris
VRd ; feminis d. feminas E 15 et deinde et postea E. |
perungatur coryus R. 17. 18 occultos — ipsa om. V
18 ipsas inflammations E 20 celidonium V an chelidonia
est? irundines V. oculis V' -los D (lac. ego indicor ex-
cidit medentur, cfr. VIII 97 21 restituuntque E -ut Rdo.
restidaiuntque V'. restituunt dantque V' D. \ in uisum E.

oculis. genera eius duo: maior fruticosa, folio pastinaceae erraticae ampliore, ipsa altitudine II cubitorum, colos albicans, flos luteus; minori folia hederae rotundiora, minus 90 candida. sucus croci, mordax, semen papaveris. florent adventu hirundinum, discessu marcescunt. sucus floren- 5 tibus exprimitur et in aereo vase cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitar, singulari remedio contra caligines oculorum. utuntur et per se suco et in collyriis, quae chelidonia appellantur ab ea.

91 (51) Inveniunt et canes qua fastidium vincunt eamque 10 in nostro conspectu mandunt, sed ita, ut numquam intellegatur, quae sit; etenim depasta cernitur notata est haec animalis eius malignitas in alia herba maior. percussus enim a serpente mederi sibi quadam dicitur, sed illam homine spectante non decerpit. 15

92 (52) Simplicius cervae monstravere elaphoboscon, de 22. 79 qua diximus, item helxinen a partu dictam, (53) ostendere, ut indicavimus, dictamnum vulneratae pastu statim telis decidentibus. non est alibi quam in Creta, ramis praetenuerunt, puleio simile, servens et aere gustu. foliis 20 tantum utuntur; flos nullus aut semen aut caulis, radix

§ 90: Marc 8, 44 cfr Plin infra § 142 — §§ 92—94: Th. H IX 16, 1 3 Diosc. III 34 § 92: Cic. nat. deor II 50, 126. 127. Verg. Aen. XII 412—415. Isid. XVII 9, 29

1 fruticosa R. fruticoso E_v. a G. (caule add. r a.J).
 2 altitudine E_v ampli- r. | dum il v 5 marcescunt REv.
 mare- V. are- dT. inare- D cfr XVI 218 XXI 2 33 67. 89
 extr 168 XXIV 2 | sucu V¹R. 8 et per E_v per r. | et
 om B_v. a S. 9 cilidoniae VR | appellatur R 10 inueniunt
 VRatS nerunt E(?)v(D). canas E canes canarium v a S ex
 indice. | quae E | dicunt E deducunt v a S an uineant?
 13 animalis del. S cum P | huius v.a.S 13 14 percussis
 R. 14 sibi quandiu E. quadam sibi R(?)v a S. 15 in-
 spectante E_v a.S. 16 herbae d. 17 helxinen v(S) -ine
 E lsine rTt seseli enixae B coll. VIII 112 et XXII 41 (an
 seselin?) dictam il Ttv(S) dictamnum B (an et tamnum?
 cfr. VIII 112). 18 dictamnum il Ttv(S) del. B | pastae
 E_v a H. 19 telis om. E. | est om dT 20 pulei R. et
 acre REv. etere V. hederae dT 21 nullum R \ aut VRatH
 erat E ei est aut B. ei est v.

tenuis ac supervacua. et in Creta autem non spatiose
 nascitur mireque capris expetitur. pro eo est pseudo- 93
 dictamnum multis in terris nascens, folio simile, ramulis
 minoribus, a quibusdam chondris vocatum. minoris effectus
 5 statim intellegitur; dictamnum enim minima potionē ac-
 cedit os. qui legere eas, in ferula aut harundine con-
 dunt praeligantque, ne potentia evanescat. sunt qui dicant
 utramque nasci multifariam, sed deteriores in agris pinguibus,
 veram quidem dictamnum non nisi in asperis. est et 94
 10 tertium genus dictamnum vocatum, sed neque facie neque
 effectu simile, folio sisymbri, ramis maioribus, praecedente
 persuasione illa, quicquid in Creta nascatur, infinito pree-
 stare ceteris eiusdem generis alibi genitis, proxime quod
 in Parnaso. alioqui herbiferum esse et Pelium montem
 15 in Thessalia et Telethrium in Euboea et totam Arcadiam
 ac Laconicam tradunt, Arcades quidem non medicaminibus
 uti, sed lacte circa ver, quoniam tum maxime sucis herbae
 turgeant medicenturque ubera pascuis. bibunt autem vac-
 cinium, quoniam boves omnivori fere sunt in herbis. po-
 20 tentia earum per quadripedes etiamnum duobus claris
 exemplis manifesta fit. circa Abderam et limitem, qui
 Diomedis vocatur, equi pasti inflammantur rabie, circa
 Potnias vero et asini.

---

§ 93: cfr. Pseudo-Diosc III [38]. — § 94: Diosc ibid. [39]
 — Th. H. IX 15, 4.

---

1 spatiose Ev. -sa rS cfr. XVI 166. XIX 92. XXXI 128.
 XXXV 83. 2 an mire quippe vel mire namque? cfr. Theophr.
 et § 59. 3 est V om d est et REv. 4 condris VRv a C. 5 dictam no-
 men enim V nimia d. 6 portione v.a. S. (ἀντὸ μικροῦ Theophr.)
 5 6 accedit VRd. 6 aut S(D). uel Ev. ui aut VRd¹, hui aut d²
 ibi aut J. 7 praeligatque nec VR. 8 utraque Rd multiformia
 VRd. pinguibus dv -nis r 9 ueram sc. herbam cfr. § 117.
 (an dictamnum glossema?) quidam V¹fv a G. que V² et om. d
 10 facie Ev. -ile r. 11 procedente v a H. 12 nascitur R(?, E
 v.a. S. 14 esse Ev. esset r 15 teletrium VR. elet- v.a. B
 17 lacti R. | circa uter E. 18 bibant E 19 omnino J -vae B
 e Theophr. -ibori E. -iuofi VR. -ino si d. -ino noriferi v. | terra
 II G. om. v. / sint Rd. 21 manifestat V 23 potnicias E

95 (54) Inter nobilissimas aristolochiae nomen dedisse
gravidae videntur, quoniam esset ἀρίστη λεχούσαις. nostri
malum terrae vocant et quattuor genera eius servant:
unum tuberibus radicis rotundis, foliis inter malvam et
hederam, nigrioribus mollioribusque, alterum masculae, ra- 5
dice longa, III digitorum longitudine, baculi crassitudine,
tertium longissimae, tenuitate vitis novellae, cuius sit prae-
cipua vis, quae et clematitidis vocatur, ab aliis Cretica.
96 omnes colore buxeo, caulis parvis, flore purpureo. ferunt
baculas parvas, ut cappari valent radice tantum. est et 10
quae plistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quam
proxime dicta, densis radicis capillamentis, iunci plenioris
97 crassitudine hanc quidem polyrrhizon cognominant. odor
omnium medicatus, sed oblongae radici tenuiorique gra-
tior; carnosus enim est corticis, unguentis quoque nardinis 15
conveniens. nascuntur pinguibus locis et campestribus.
effodere eas messibus tempestivum; in desquamato terreno
servantur. maxime tamen laudatur Pontica et in quo-
cumque genere ponderosissima quaeque, medicinis aptior
rotunda, contra serpentes oblonga, in summa tamen gloria 20
est ea, si modo a conceptu admota vulvis in carne bubula
98 mares figurat, ut traditur. piscatores Campaniae radicem
eam, quae rotunda est, venenum terrae vocant, coramque

---

§§ 95. 96. cfr. Plin. XXVI 154 Isid. XVII 9, 52. — Diosc.
III 4. [5] [6] cfr Th H IX 20, 4 (13, 3) § 97: Diosc. III [6].
§ 98 extr: Diosc III [6]. Pl. iun 87, 12 13.

---

1 aristolociae V R. -laciae d. 2 esset om. E. | aristhe
E. | lechuses B (?) B lecusae (-sey d, Vd tecuses v. reos aes
E. (*Graecas litteras posuit C*). 6 longa del voluit S. an ra-
dice oblonga (cfr v 14) vel longae, radice? quattuor ll v
7 tennitatis E v. a S | cui v. a. H 8 clematitidis v (H) ex in-
dice et Diosc. -atis ll. G (D). certica V R. 10 capparis E C. |
parent E. 11 plistolochia H (pist- v) -locia V². -lotia B.
-licia V¹. pliotocia r 13 polyrrhizon v (J, -rrizon d E S po-
bryzon r. cfr. § 51 17 in desquamato ego cfr. vol III
p 495 ad XIX 115 ita desq- v. tesq- E. desq- D. ita e squama
r. / terreno E v -nu V¹. -nu E -na d -ni V². 18 tamen ll v
an autem? 20 dist. J e Diosc 21 ea (vel haec, si ego.
et si V R d T f. si a E si G. etiam v

nobis contusam mixta calce in mare sparsere. advolant pisces cupiditate mira statimque exanimati fluitant. quae polyyrrhizos cognominatur convulsis, contusis, ex alto prae-
cipitatis radice pota ex aqua utilissima esse traditur, se-
mine pleuriticis et nervis, confirmare, excalsacere, eadem satyrion esse.

(55) Verum et effectus ususque dicendi sunt ordien- 99
dunque malorum omnium pessimo est, serpentium ictu
medentur ergo Britannica herba, panacis omnium generum
10 radix e vino, Chironii et flos et semen potum inlatumve
ex vino et oleo, privatim quae cunila bubula appellatur,
Polemonia vel Philetaeris radicis drachmis III in mero,
Teucria, sideritis, scordotis ex vino, privatim ad angues, 100
pota et inlita sive suco sive folio sive decocto, centaurii
15 maioris radix drachma in vini albi cyathis III, Gentiana
praecipue adversus angues II drachmis cum pipere et ruta
in vini cyathis VI, sive viridis sive sicca. et Lysimachiae
odorem fugiunt. datur ex vino percussis chelidonia; mor- 101
sibus inponitur Vettonica praecipue, cui vis tanta perhi-
betur, ut inclusae circulo eius serpentes ipsae sese inter-
imant flagellando. datur ad ictus semen eius denarii pondere

---

§ 99: Diosc. III 48 extr. 49. 50. 31. IV 8. (eupor. II 114).
— § 100: Diosc. III 101 Geop XIII 9, 12. Diosc. III 115 Pl.
iun. 110, 22. Diosc. III 3 IV 3 (eupor. II 115) — § 101. Pl.
iun. 110, 24. — Diosc. IV 1 III 34. — Th. H. IX 20, 4. Diosc.
eupor. II 115 Pl iun 110, 26 107, 22 111, 2

1 nobis VRdv ut E. 2 exanimati R., fluitant VD.
3 pobryzos V. cfr. § 96. 6 esse VREH is d. est v 7 et
om VRTf cfr. § 132 8 a malorum E(?)v e ma- S. cfr.
CFWMuller p 3 XXIX 29 | est VdEJ. om. R. e S. id est
v. 9 panacia VRdS. ces E v -cisque G. 10 chironi VD.
niae v.a G 11 quae S que ll. que quae v. | cunila v -icula
(comi- VR) ll 12 philetaeris dES. -ria C e Diosc. et § 64.
-teris R.v. phifile- V | quattuor ll.v in numero R. ex mero
v a S. 13 teucrias E | cordatis V unguis R. 15 radix
Bas -ice ll.v. drachma VRdv. alba E. 15 16 tribus et
duabus ll.v. 17 in uini ego. uini ll.v | sex ll.v 18 cheli-
donia moribus inponitur E v om. r. 19 vettonica E. vetc-
nica d. ueto- R. 20 et (pro ut) E | inclusi & ipsae B(?)v
-se V -si rT | se dT.

cum III cyathis vini vel farina drachmis III sextario aquae — farina et *inponitur* —, Cantabrica, dictamnum, aristochia radicis drachma in vini hemina, sed saepius bibenda prodest et inlita ex aceto; similiter pistokochia, quin omnino suspensa supra focum fugat e domibus serpentes;

102 9. (56) argemonia quoque radicis denarii pondere in vini cyathis III poto. plura de ea convenit dici ceterisque, qua primum nominabuntur, in eo autem genere medendi primum nominari quamque, in quo maxime valebit. folia habet qualia anemone, divisa apii modo, caput in caule papaveris silvestris, item radicem, sucum croci colore acrem et acutum. nascitur in arvis. apud nos tria genera eius faciunt et id demum probant, cuius radix tus redoleat.

103 (57) Agaricum ut fungus nascitur in arboribus circa Bosporum colore candido; dantur oboli III contriti cum binis cyathis aceti mulsi. id, quod in Gallia nascitur, infirmius habetur. praeterea mas spissior amariorque — hic et capit is dolores facit —, semina solutior. initio gustus dulcis mox in amaritudinem transit.

---

§ 102: Diosc. II 208   § 103: Diosc III 1. eupor. II 115
Pl inn 110, 25. (cfr. Plin. XVI 55).

1 tribus *ll v(bis)*. | sextarios **V¹R**. *an* ex (*vel* in) sextario? cfr § 127   2 *dist J.* farina et (*ex d*) *ll D* -na *J.* del. *v.* | *inponitur v(D)* pon- *ll* repon- *J coll.* § 115 *locus nondum sanatus*   3 *sed om. dEv a S.*   4 pistolochia **VRv a H** | *qui* et *v.a.D.*   5 *an super?* cfr XIX 115 XXVI 121. XXIX (83) 95. XXXI 131. | demonibus **R**.   6 radicis *ego* -ce eius *ll v*   7 tribus *ll v* | poto **V** in poto **E**. potus *d*. -ta **R(?)** Hack.-tatur *v*   8 *qua ego quo E* qm **Rd** quoniam **VS**. quando *D* quae *v*. (*an quo loco?*).   10 et equalia **E** aequa *G* | anemona *d*. -nae *v a G*.   11 *an teretem (pro item)?* cfr Diosc.   12 acre **Vd**. | *dist J*; nos tria **VRdJ** nostri iam **E**. nos. Nostri tria *v*.   16 bosphorum **RC** | datur **B(?)v a S**. | obolis quattuor contritum *v a S*.   17 Galatia *S* cum **B e** Diosc.   18 infirmus **R**. -um *dT* praeterea — 19 *facit om. R*, propterea **V**. | spissior amariorque *d v* -ora majorque **V**. majorque spissiorque **E**   19 *dist. ego e* Diosc   20 gustus **VRv(J)**. -tu *d(?)EG*, amaritudine **Rd**.

(58) Echios utriusque generis puleio similis, foliis 104 coronat; datur drachmis II ex vini cyathis III. item altera, quae lanugine distinguitur spinosa, cui et capitula viperae similia sunt; haec ex vino et aceto. quidam echion per-
5 sonatam vocant, eius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem; huius radicem decoctam ex aceto dant potui. — Hyoscyatum contusum cum foliis ex vino datur peculiariter contra aspidas.

(59) Nulla tamen Romanae nobilitatis plus habet quam 105 hiera botane. aliqui aristeron, nostri verbenacam vocant. haec est quam legatos ferre ad hostes indicavimus; hac 22, 5 lovis mensa verritur, domus purgantur lustranturque. genera eius duo: foliosa, quam seminam putant, mas rario-
ribus foliis. ramuli utriusque plures, tenues, cubitales, 106 angulosi, folia minora quam quercus angustioraque, divi-
suris maioribus, flos glaucus, radix longa, tenuis. nascitur ubique in planis aquosis. quidam non distinguunt et unum omnino genus faciunt, quoniam utraque eosdem effectus habeat. utraque sortiuntur Galli et praecinunt responsa,
20 sed Magi utique circa hanc insanunt: hac perunctos in-
petrare quae velint, febres abigere, amicitias conciliare nullique non morbo mederi. colligi debere circa canis 107 ortum ita, ne luna aut sol conspiciat, favis ante et melle terrae ad piamentum datis; circumscriptam ferro effodi

§ 104 Diosc IV 27. eupor. II 115. 131. cfr Plin XXVII 39 (XXII 50). — § 105: Isid. XVII 9, 55 . §§ 106. 107. Diosc IV 61.

1 post generis lac. statut J. 2 coronat datur ego cfr.
XXI 52. 54 -nata R d E v. -naria D cum ret. Dal. corinata V.
cari- 18 | duabus ll r. | et E | quattuor datur v.a.S 3 spino-
so V R. | wpre R 5 folia V R. | grandius V. -dis S.
10 aristeron d E D -reun r peristeron v(S) e Diosc -ona H
cfr § 126. XXVII 21 11 ferme V R. 12 lustrantur quae
R 13 duo, V d T S. duo sunt R(?) E r(D). 14 ramulis V R. |
utrisque R. 15 angulosis V. -sas R. 17 sed R(?) v a S.
uinum V 18 utraque d T v(S). -asque r om. Dal eosdem-
que E. (an eosdem utraque?). 19 rescyonisa V. 20 magis
R. 21 conciliari d. 23 fauis r faueolous ll. 24 ad pa-
uimentum d et E. | circumscripta R d.

sinistra manu et in sublime tolli; siccari in umbra separatim folia, caulem, radicem. aiunt, si aqua spargatur triclinium, *in qua* maduerit, laetiores convictus fieri. adversus serpentes conteritur ex vino.

108 (60) Est similis verbascum herba, quae saepe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, caulinis pluribus, flore luteo. haec abiecta blattas in se contrahit ideoque Romae blattaria vocatur.

(61) Molemonium sucum lacteum emittit concrescentem cummodo, umidis locis. datur denarii pondus in vino.

109 (62) Quinquesolium nulli ignotum est, cum etiam fraga gignendo commendetur; Graeci pentapetes aut pentaphylon aut chamaezelon vocant. cum effoditur, rubram habet radicem; haec inarescens nigrescit et angulosa fit. nomen a numero soliorum. et ipsa herba incipit et desinit cum vite. adhibetur et purgandis domibus.

(63) Adversus serpentes bibitur et eius radix, quae spaganion vocatur, ex vino albo.

110 (64) Dauci genera quattuor fecit Petronius Dodotus, quae persequi nihil attinet, cum sint differentiae duae, probatissimi in Creta, mox in Achaia et ubicumque in siccis nati, feniculi similitudine, candidioribus foliis et minoribus hirsutisque, caule pedali recto, radice suavissimi

§ 108: Diosc. IV 102. — § 109: Diosc. IV 42 Th. H. IX 13, 5. Isid. XVII 9, 38. — Diosc. IV 21 — §§ 110—112: Diosc III 76. — § 110: schol. Nicand ther. 94 Th. H. IX 20, 2.

1 sublimen V. 2 caule Vd. | aiunt' R. adlunt E aiuntque v.a. S. 3 in ego. om. ll.v cfr. Diosc et XXIV 90 (XXVI 29. XXIII 140) | lactiores V conunctus R. 4 contritus V. 5 6 pro eo S cum B. 7 in semen trahit dT 8 blattariam Vd v a H. | uocant dv a.H 9 lemonium E(?) v a J. sed cfr. index et XXVI 40 (Diosc. IV 16 huc non quadrat) | emittit ego cfr vol III p. 493 med. mittit ll v. 10 cummis RS gummis Vd D. -mi E v 12 comedatur d pentapetes 13 effoditur om. E 13 chamaezelon v(S) ex ind. -leon Ven. cameleon R. -len Vd f (del. H). 14 inarescens E. marcescens v a. B. nigrescit om. E | fit 15 ipsa om. E. 16 et (ante ipsa) del. S 21 certa. VR. 22 feniculis R. 23 rectu V. -ta d.

gustus et odoris. hoc in saxosis nascitur meridianis; re- 111
liqua genera ubique nascuntur terrenis collibus limitibus-
que, nec nisi pingui solo . . . . foliis coriandri, caule
cubitali, capitibus rotundis, saepe pluribus quam ternis,
5 radice lignosa et, cum inaruit, supervacua. semen huius
cumino simile, prioris milio, album, acre, odoratum om-
nibus et fervens. secundum priore vehementius est ideoque
parce sumi debet. si iam maxime tertium genus facere 112
libeat, est simile staphylino, quod pastinacam erraticam
10 appellant, semine oblongo, radice dulci. omnia haec et
hieme et aestate sunt intacta quadripedi nisi post abortus.
ex aliis usus seminis, ex Cretico radicis et magis ad ser-
pentes. bibitur e vino drachma una, datur et quadri-
pedibus percussis.

(65) Therionarca alia quam magica et in nostro orbe 113
nascitur, fruticosa, foliis subviridibus, flore roseo. ser-
pentes necat. cuicunque admota ferae et haec torporem
ad fert.

(66) Persollata, quam nemo ignorat, Graeci arcion vo-
cant, folia habet maiora etiam cucurbitis et hirsutiora
nigrioraque et crassiora, radicem albam et grandem. haec
ex vino bibitur denariorum II pondere; (67) item cycla- 114

---

§ 113. Diosc. IV 105. Colum. VI 17, 3 — §§ 114 115: Diosc
II 193. Th. H. IX 9, 3 Isid. XVII 9, 89. Diosc. eupor. II 78.

---

3 lac. ego indicavi; exciderunt fere est unum ex his vel
est genus 4 rotundis saepe pluribus Ev om. r. | quaternis
dT. 5 ligno sed E¹ nosa sed E²v a.H. 6 priorem Vd
acrem VRd 7 uehementium VRd. est — 8 tertium Ev
om. r 9 simili E. 11 aestati VR. 12 cretico VRdTf
(P)H. ereti E. creta v | radicis et VRdTfB. dulcis et Ev
radicis dulcis et Ven. radicis est H cum Gron. (D). an et ra-
dicis? cfr. Diosc et XXVI 45 89. dist. v a H. 12 13 ser-
pentes est Ev a.H. 13 bibitur e vino om. E. 15 therio-
narca B cfr ind et XXIV 163 theroniarca d. thenro-
VR. theonurcea E. -narca v 16 sub foliis (-iis V²) uiribus
VRd. 17 ubicumque dT. | ferae est dT fuerit v.a G | hac
VR. 19 persollata J -olidata VRd -olata Ev (D). cfr. vnd
et XXVI 24. 28. 92. 121. 136. 143. an personata ut § 164? cfr
Diosc. (προσωπίδα, προσώπιον, περιψύκειμ).

22 doam l.r

mini radix contra serpentes omnes. folia habet minora quam hedera nigrioraque et tenuiora, sine angulis, in quibus alblicant maculae, caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata, ut rapum videri possit, cortice nigro.

116 nascitur in umbrosis. a nostris tuber terrae vocatur, in omnibus serenda domibus, si verum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta; amuletum vocant. narrant et ebrietatem repraesentari addita in vinum. radix et siccata, scillae modo concisa reponitur; decoquitur eadem ad crassitudinem mellis. suum tamen venenum ei est, traduntque, si praegnans radicem eam transgrediatur, abortum fieri.

116 (68) Est et altera cyclaminos cognomine cissanthemos, geniculatis caulis supervacuis a priore distans, circa arbores se volvens, acinis hederae, sed mollibus, flore candido, specioso, radice supervacua. acini tantum in usu, gustu acres et lenti. siccantur in umbra tusique dividuntur in pastillos.

(69) Mihi et tertia cyclaminos demonstrata est cognomine chamaecissos, uno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necabantur.

117 (70) Sed inter prima celebratur peucedanum, laudatissima in Arcadia, mox Samothrace. caulis ei tenuis, longus, seniculo similis, iuxta terram foliosus, radice nigra, crassa, gravi odore, sucosa. gignitur in montibus opacis, foditur exitu autumni. placent tenerrimae et altissimae 25

§ 116: Diosc. II 194. — §§ 117. 118: Diosc. III 82 — § 117:
Th H. IX 20, 2.

1 pentes R. 3 inane VRd. 3 4 purpureus V¹R.
 7 amuleum VRd. | narrant E man. Dal H -antque (quae R)
 rv (narrant - 8 unum videntur post abortum fieri in v 11
 transponenda esse; cfr. Diosc.) 8 radice v a.G., et VRdT
 v(J) om. E G. eius S. 9 concissa d. 11 praegnas VJD. |
 eam VRdTfv(S). om. d(?)E Verc.(G)J. 15 spaciose R.
 16 acres et D cum U 540 acre sed VR. acri sed (sec E¹) rv.
 tu si R. 19 chamaecissos v -cisis E. camechisos (cha- d) r
 20 necabantur VRdS -cantur Et D, 21 primas v.a J.
 21. 22 laudatissima ll. (sc herba: cfr. § 93. 108. 119 init)
 -mum v 22 ei H cum Gron et VR E om dT est ei v.
 23 et longas dT. 25 exito V. | aut omni Vd.

radices. hae conciduntur in quaternos digitos osseis cultellis funduntque sucum in umbra, capite prius et naribus rosaceo perunctis, ne vertigo sentiatur. et aliis sucus 118 invenitur caulis adhaerens; incisi quoque manant. probatur crassitudine mellea, colore rufo, odore suaviter gravi, servens gustu. hic in usu est radix et decoctum eius plurimis medicamentis, suco tamen efficacissimo, qui resolvitur amaris amygdalis aut ruta contra serpentes bibiturque et ex oleo perunctos tuetur. — 10. (71) Ebuli quoque, 119 quam nemo ignorat, fumo fugantur serpentes.

(72) Privatum adversatur scorpionibus polemoniae radix, vel adalligata tantum, item phalangio ac ceteris minoribus venenatis, scorpionibus aristolochia, agaricum obolis III in vini mixti cyathis totidem, verbenaca et phalangio 25 cum vino aut posca, item quinquefolium, daucum.

(73) Verbascum Graeci phlomon vocant. genera habet 120 prima duo: album, in quo mas intellegitur, alterum nigrum, in quo semina. tertium genus non nisi in silvis invenitur. sunt folia brassicae latiora, pilosa, caulis erectus, cubitali 20 amplior. semen nigrum inutile, radix una, crassitudine digitii. nascuntur in campestribus. silvestri folia eleisphaci, alta, ramis lignosis. (74) sunt et phlomides duae 121

§ 118: Diosc eupor II 131 Nicand ther. 76 — § 119:
Diosc IV 172 Pl. iun 110, 2. — Diosc IV 8. eupor II 132
121 — §§ 120 121: Diosc. IV 102 Isid. XVII 9, 94. 73.

1 radice R | conciduntur VRD. osseis Ev. offensis rTf.
2 fun E (desinens *hoc loco*, | an sucum quem condunt? | capit
V. cap 2. 4 incisi quoque ego coll. Diose. -sique ll. -sisque
e manant ego. -nans aD -nat rv 4 5 probatur av -tur
e VdTz -turas R. 5 crassitudinem mellea ac a rubro a
8 amaris VRdxv -rissimam in a | contra serpentes aD om
rv. (puncto ante posito ad seqq retulit D) 8 9 uriturque a.
bibiturque contra serpentes v a D (fortasse contra serpentes,
post medicamentis olim omissa, e margine in falsum locum
irrepserunt) 10 quem av a.S | fungatur VR. 11 aduer-
santur dx polimoniae Vd 12 alligata dxv a H | falangio
Va | ac dxv a r 14 quattuor ll v 16 phlomon C e
Diosc. phil VRdx pyl a plomon v. 21 in Vdx a est
Diosc et in R(?)v. 21. 22 eleisphaci v -spatia a aleli-
phacia r. 22 an altis? cfr. Diose. | phlomides C. plo- ll v.

hirsutae, rotundis foliis, humiles. tertia lychnitis vocatur, ab aliis thryallis, foliis ternis aut cum plurimum quaternis, crassis pinguibusque, ad lucernarum lumina aptis. aiunt in foliis eius, quam semenam diximus, sicut omnino non putrescere. distingui genera haec paene supervacuum est, cum sint omnia eiusdem effectus contra scorpiones bibitur radix cum ruta ex aqua, magna amaritudine, sed effectu pari.

122 (75) Thelyphonon herba ab aliis scorpion vocatur propter similitudinem radicis. cuius tactu moriuntur scorpiones; itaque contra eorum ictus bibitur scorpionem mortuum si quis helleboro candido linat, revivescere aiunt. thelyphonon omnem quadripedem necat inposita verendis radice, folio quidem intra eundem diem. quod est simile cyclamino, ipsa geniculata. nascitur in opacis. — Scorpionibus adversatur et Vettonicae succus ac plantaginis.

123 (76) Sunt et rauis venena, rubetis maxime, vidimusque Psyllos in certamen e patinis candefactis admittentes, ociore etiam quam aspidum pernicie. auxiliatur phrynon in vino pota. aliqui neurada appellant, alii poterion,

§ 122: Th. H. IX 18, 2 Diosc IV 77 eupor. II 182. —
§ 123: Diosc. III 15. (cfr Plin XXVII 122)

1 hirsutae v. -ti VRdx irsute a. | humilis R. | lychnitis
de lycen- VR. lichn- a. 2 thryallis v. grialis Vda. aliis R. |
foliis dav floris r. 3 crassi R 6 est cum VRdxv. duximus mecum a. 7 rutaes V -te R. (an recte? sc. radice; cfr.
vol. III p. 495 ad XX 43, ubi adde XXVIII 123 XXXIII 9.
XXXV 100. 114. XXXVI 14 XXXVII 187. 190 XXIII 135. |
sed om. a. est D (puncto posito ad seqq. referens) 8 effectum
dTz. om. a. parit dTz 9 thelyphonon C. theligonon dx.
theleg- v. thetyg- VR thaetig- a. 10 tactum V -tus a. |
moriuntur — 11 contra om. a. 11 ictus om. a. 12 reuni-
uiscere Vxv.a H 13 thelyphonon C thelegonon v -lygonos
Rd -ligonos r 16 uettonicae G ueto- VRa. beto- v. vecto-
niae a. 17 rubetis aB -etinis dxv rultimis V¹R. ult- V².
18 certamen e ego -mine ll.r candefactis V²S -etas V¹
Rdv candida factis a. 19 phrynon dTB. phrin- x. phyrion
VR. phrion a. phrynon v. 20 neurada v e Diosc. -ram d.
-ran x. naurida a. natura r. | poterion B e Diosc. tretion
VRD² -eeton dx. -et. cn a polyrrhizon v(D¹)

floribus parvis, radicibus multis, nervosis, bene olentibus.
 (77) item alcima, quam alii damasonion, alii lyron appellant. 121
 folia erant plantaginis, nisi angustiora essent et magis laci-
 niosa convexaque in terram, alias etiam venosa similiter,
 5 caule simplici, tenui, cubitali, capite thyrsi, radicibus densis,
 tenuibus ut veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus.
 nascitur in aquosis. alterum genus eiusdem in silvis, 125
 nigrius, maioribus foliis. in usu radices utriusque ad-
 versus ranas et lepores marinos drachmae pondere in vini
 10 potu. lepori marino adversatur et cyclaminos. veneni vi-
 canis quoque rabidi morsus habent, contra quos erit cy-
 norrhodum, de quo diximus; plantago et ad omnes bestia- 17 sq
 rum morsus pota atque inlita, Veronica ex mero vetere.

(78) Peristereos vocatur caule alto, foliato, cacumine 126
 15 in alios caules se spargens, columbis admodum familiaris,
 unde et nomen. hanc habentes negant latrari a canibus.

(79) Proxima ab his malis venena sunt, quae sibimet 127
 ipsi homines excogitant. contra haec omnia magicasque
 artes erit primum illud Homericum moly, dein Mithridatia
 20 ac scordotis. et centaurium potu omnia mala medicamenta

---

§§ 124. 125: Diosc III 159. — § 125 extr.: Pl iun. 85,
 3—5 Diosc. eupor II 113. § 126: Diosc IV 60 — § 127:
 Diosc. III 115. — cfr. Plin supra § 68. Pl. iun. 107, 21 — Diosc
 IV 1. eupor II 135

---

1 an foliis? cfr. XXVII 122. | paruis av paruum rfx
 (an recte vel paruulis?). | multis ll. v. an cubitum altis? cfr
 Diosc. et XXVII 123. | olentibus av. -tium rx (ortum ex
 -tiuus). 2 alcima ll v alisma B e Diosc cfr. not ad § 130 |
 damasonion v e Diosc cfr index et XXVI 25. -sion ll
 3 erant a G. e R. e rTfx. ei v. | plantagine dTx 4 uene-
 nosa dxa v a B 5 simplici D. imp. a. simpliciter rTx v.
 -ci et B. 8 in usu D in uisu a. in ueus in VR. usus in
 dxxv. cfr § 71. | radices a D -ce rx v 9 uino Tx. 10 po-
 tum VaTx | lepore Va. 12 et del. v. a. J. 13 inlita
 prodest v a. D | uettonica G uecto- d ueto- rx beto- v. | ex
 dxa v. xe r 16 haec V hec a 17 ab av(D). om r Brat
 18 ipsis a D 20 ac a D. de r. et v. \ scordotis a \ das.
 ego coll. § 68 et Pl. iun. | centaurium a v. sentax- r \ pota.
 v a G / mala dxa v. -le r

exigit per alvum, Vettonicae semen in mulso aut passo
vel farina drachma in vini veteris cyathis III; vomere
128 cogendi atque iterum bibere. iis, qui cotidie gustent eam,
nulla nocitura mala medicamenta tradunt. puto veneno
aristolochia subvenit eadem mensura qua contra serpentes,
5 quinquesolii sucus, agaricum, postquam vomuerint, denarii
pondere ex aquae mulsae cyathis III.

129 (80) Antirrhinum vocatur sive anarrinon lycnis agria,
simile lino, radice nulla, flore hyacinthi, semine vituli na-
rrium. et hoc perunctos venustiores fieri nec ullio malo 10
medicamento laedi posse vel si quis in brachiali habeat,
130 arbitrantur Magi. (81) similiter ea, quam eupliam vocant,
traduntque ea perunctos commendatoris esse famae. Arte-
misiam quoque secum habentibus negant nocere mala medi-
camenta aut bestiam ullam, ne solem quidem; bibitur et 15
haec ex vino. — Adversus opium alcima privatum potens
traditur, pota ut adversus ranas.

131 (82) Pericarpum bulbi genus est. duae eius species:

§ 128: Pl. iun. 107, 22 Diosc. III 4 (6). IV 42 III 1. —
§§ 129. 130. Diosc IV 131 Th. H IX 19, 2 — Diosc. III 159.

1 exigi VR. | uetonicae Va beto- v a. G 2 farinae v a. D.
cfr. § 101 | quattuor ll v. 3 his Vdx is a D. 6 agricum
VR. | nomuerint d a v -rit x. nomerint R. moue- V. 7 tribus
ll v 8 antirrhinon v a S. cfr XXVI 155 anarrinon S cum
B e Diosc pararinon a D phanari- v. perarinon r. rion x.
paranarrhinon J cfr. index lycnis S(D) lignis ig- d) ll.
sive lycnis B(J) e Diosc. lichnis v. (an aliis lycnis?)
9 similis v a S 10 et C ex ll Txv(S) 11 uel ego. aut
VRzaD aut ueneno d(?) v id in a D brachiali S -achiali
V²Rd¹xr -aciali a -achia V²d²x. | habeat V²d²xav beat r
12 eam v a G | eupliam VRa Brot. (J) -pilam dTx -pleam v
encleam S e coni Dal enciam Salm. coll. Theophr. 13 tra-
duntque ea dxav -dunt eaque V duntque eaque R. an tra-
dunt aliqui? commendatores a esse famae VRdixv. fieri a
15 aut a D. uel VR S om. dxv. | bestiamue dxv. a S so-
lam V²R an solanum? 16 dist. ego coll. Diosc alcima ego.
algam ll -ga D alligata v cfr. Diosc et §§ 124 125, de-
mendo XXVI 25. 45 83. 128 149 158. 17 pota ut ego
vr § 143 XXVI 38. 42. 75 92 105. 112. 123. 147. Aene
Bv ta dTx. -tatur et a D.

cortice rubro, alterum nigro, papaveri simile, sed vis maior quam priori, utrique autem in excalsaciendo. ideo contra cicutam datur, contra quam et tus et panaces, Chironium praecipue; hoc et contra fungos.

11. (83) Verum et generatim membratimque singulis 132 corporum morbis remedia subtexemus orsi a capite.

Alopecias emendat nymphaeae *Herachiae* radix, sive *vxa* . . . trita inlinantur. *polythrix* distat a callitriche, quod iuncos albos habet et folia plura maioraque, frutice quoque maior est. defluentem capillum confirmant et densant. (84) item lingulaca, circa fontes nascens, cuius radix 133 [admixta] combusta teritur cum adipe suis nigrae; id quoque excipitur, ut eius suis, quae numquam pepererit; sol deinde plurimum confert in litae. similis usus est cyclamini 134 radicis. — Porriginem veratri radix tollit in oleo decocta vel in aqua. — Capitis dolori medetur panacis omnium generum radix in oleo contrita, aristolochia, hiberis adalligata hora vel diutius, si pati possit, comitante balinei

§ 132: Diosc. III 138.   Diosc. IV 134. eupor I 96. Marc. 6, 1. (cfr Plin. XXII 62).   § 133: cfr. Plin. XXIV 170.   Diosc. II 193. Pl. iun. 12, 17 — § 134: Pl. iun. 11, 17.   Diosc. II 193. eupor I 3. Th. H. IX 9, 3. Marc. 1, 7.   Diosc. IV 60.

1 alterum *Vxa*, alterum alterum *r(?)v*. cfr. Müller de stilo p. 91. | papaueri *dxxv* -re *r*.   2 in CFW Müller p. 21. om. *ll v.*   3 datur VRdxS dicunt a. dantur *v* an dant? 5 uerum - 6 subtexemus om. a.   7 mundat a | nymphaeae tC. -pheae Rx. peae V. phae dT nimphee x. -phe a. heracliae S. et her- H coll indice lacitae VRfx. -te dT ea cute a. et cicutae *v* e lacte D.   7 8 siue una ego siueua V¹Rdx se una a. siue V². si una *v* si ea J. siue ea D.   8 lac. ego indicavi excederunt fere cum pice siue per se ea. cfr. Diosc et index (medicinae II) | trita J -tae VRdv -te x. polythrix H cum Salm -tria ll.x. -tricha v. | callitrice Rx.   10 confirmant a. cfr. Diosc. -at rxv   10. 11 densant a. -at rxv. 11 lingulaca *v* ex ind. -lata Va ligulata (-tia E) r   12 uncos posui cum P. cfr. XXIV 170 adipe dxav. -pem V. apem R. 13 suis dTx a D uis r. sit anis v. | pepererit com. J. peperit ll.v. cfr. nota ad XXVIII 75.   15 pruriginem V²xv a. G. oleo v. -eum VRdx aqua uel oleo a.   16 uel in aqua om. a. 17 hiberis S. (et add. v).   18 possit ll v. cfr CFW Müller p. 11 et XXVIII 116. | balnei dxxv.a.G.

usu. medetur et daucum. purgat autem cyclaminos cum melle in naribus addita et ulcera capitis sanat inlita. medetur et peristereos.

135 (85) Cacalia sive leontice vocatur, semen margaritis minutis simile, dependens inter folia grandia, in montibus sere. huius grana xv in oleo macerantur, atque ita aduerso capillo caput inungitur.

(86) Fit et ex callitricha sternumentum. folia sunt lenticulae, caules iunci tenuissimi, radice minima. nascitur opacis et umidis, gustatu servens. 10

136 (87) Hysopum in oleo contritum phthiriasi resistit et pruriginis in capite. est autem optimum Cilicum e Tauro monte, dein Pamphylium ac Zmyrnaeum. stomacho contrarium, purgat cum fico sumptum per inferna, cum melle vomitionibus putant et serpentium ictibus adversari, trium cum melle et sale et cumino. 15

137 (88) Lonchitis non, ut plerique existimaverunt, eadem est quae xiphion aut phasganion, quamquam cuspidi similis semine; habet enim folia porri, rubentia ad radicem et plura quam in caule, capitula personis comicis similia, 20

135: Diosc. IV 121. — Diosc (IV 135), eupor I 4. (cfr. Plin. XXVII 138). § 136: Pl. iun. 12, 19 Marc 4, 4 Diose III 27. Pl iun 110, 19. Nicand ther. 872 — § 137: Diose. III 151.

---

1 usu d^xv usus r. autem et aD cyclamenos B -enus dx. 4 cacalia B e Diosc. calcalla VRfae -cala dx (an cacaliae, sive leontice uocatur, semen?) leontice B leontice VRdtx. -ides v antice a. 6 7 aduersus capillos aD. 7 inungitur aD unguitur dxS -gitur VRv cfr. XXVI 61. 8 sternaitamentum x sternut- v a H. 9 iunci RdTxH -cis Vv si uneis a | tenuissimi D -mis VRav. tenuis similes (-lis xJ) dTxH (an e tenuissimis?) 10 an gustu? cfr § 92 XII 97. 119 et nota ad XXVII 22 11 phthiriasi d(?)v thyr- VR. tyr x parthynar- a | et av(D. om. rS. 13 ac da G. ad x ac V aet B. et v. szmirneum x. smyrnaeum d(?)v a. S. 14 per VRav. in d ras om Tx | inferna a. v. cfr. Diose. in farina rTx 15 uomitionibus — 16 melle om VR. 18 xiphion v. exi- a. e (et dx) xipho i x. | phasganion v pasg- dx gaphasg- a sparg- VI. 20 caule v -rum ll (an caule, hor? cfr § 66).

parvam exserentibus linguam, radicibus praelongis. nascitur
in sipientibus, (89) e diverso xiphion et phasganion in 138
umidis. cum primum exit, gladii praebet speciem, caule
et cubitorum, radice ad nucis abellanae figuram fimbriata,
5 quam effodi ante messes oportet, siccari in umbra. superior
pars eius cum ture trita, aequo pondere admixto vino,
ossa fracta capite extrahit aut quicquid in corpore sup-
puret vel si calcata sint ossa serpentis; eadem contra ve-
nena efficax. Caput in dolore veratro in oleo vel ro- 139
10 saceo decocto tritoque ungui convenit, peucedano ex oleo
vel rosaceo et aceto. tepidum hoc prodest et doloribus,
qui plerumque ex dimidia parte capitis sentiuntur, et ver-
tigini. perungunt et radice eius sudoris causa eliciendi,
quoniam caustica vis ei est.

15 (90) Psyllion alii cynoides, alii crystallion, ali Sice- 140
licon, alii cynomiyam appellant, radice tenui, supervacua,
sarmentosum, fabae granis in cæcum inibus, foliis canino
capiti non dissimilibus, semine autem pulici, unde et no-
men. hoc in bacis, ipsa herba in vineis invenitur. vis ad
20 refrigerandum et discutiendum ingens. semen in usu.
fronti inponitur in dolore et temporibus ex aceto et ro-
saceo aut posca; ad cetera inlinitur. acetabuli mensura 141

§ 138: Diosc IV 20 (22) — § 139: Pl. iun. 11, 18—21.
Diosc. III 82 Marc 2, 19 §§ 140 141: Diosc IV 70 eupor.
I 1 — § 140: Isid. XVII 9, 54 — § 141: Diosc. III 4 (6).

1 an albam? cfr. *Diosc.* 2 exyphyion R | pasganion
dx parsg. R prasg- V. 3 exigit V 4 duum ll r | auel-
lanas Rd(?)v a S 5 messem dTx. an oportet et? 6 equo
Vx. 7 e capite dxv a S 7 8 suppuret ego. -rat ll v cfr.
Frobeen p. 40 8 cum pro uel) a | sic VR sunt r a S
ossa Serpentis x.r.a G(D) cfr § 15 XXVIII 116 157 XXIX
102 10 et oleo V 11 uel om a. 15 psyllion v e *Diosc*
spyllion (-mon a ll. cynoides v oida Rd -oyda x. cinoida
VI -oid a | crystallion R e *Diosc* crysalion V cysanion a
chrisalion r chrys- fr -llion J coll. ind 15 16 sicelicon H
(-ion v). sicil VRf syc- d silicon a 16 cynomiyam B. w
ram a. -mia dx cylomya R -mpa V 17 grane V' R w V'
caenino V. cecino R 22 dist. S.

sextarium aquae densat ac contrahit; tunc terere oportet et crassitudinem inlinere cuicunque dolori et collectioni inflammationique. — *Vulneribus capitis medetur aristolochia, fracta extrahens ossa et in alia quidem parte corporis, sed maxime capite; similiter plistrolochia* — *Thryselinum est non dissimile apio; huius radix commanducata purgat capitis pituitas.*

142 12. (91) Oculorum aciem centaurio maiore putant ad iuvari, si addita aqua foveantur, suco vero minoris cum melle culices, nubeculas, obscuritates discuti, cicatrices extenuari, albugines quidem etiam inumentorum sideritide. nam chelidonia supra dictis omnibus mire medetur panacis radicem cum polenta epiphoris inponunt. hyoscyami semen et bibunt obolo, tantundem meconii adientes vinumque, ad epiphoras inhibendas inungunt et Gentianae 15 suco, quem collyriis quoque acrioribus pro meconio miscent 143 facit claritatem et Euphorbeum inunctis. instillatur plantaginis sucus hippitidini. caligines aristolochia discutit, Hiberis adalligata capiti, quinquefolium. epiphoras et si qua in oculis vicia sunt emendat verbascum. epiphoris 20

§ 142: cfr Plin. XXV 68 Diosc. III 7. Marc 8, 91. — 8, 44. 106 (cfr Plin. XXV 90, Seren 211 Diosc IV 69 III 8 § 143. Diosc III 86 II 102 (cfr Marc. 8, 2. 79) IV 102 (eupor I 29 IV 61 (cfr Marc 8, 28). II 193

1 sextaru *J coll.* *Diosc* -no *Rdxr* -ri *r* densat ac *v(J)*.
-sat ad *a* -sata *rN* sat se ac *H* | contrahitur *S*, terere **V²** *dxv* terre **Ra** *rrae V¹*. 2 illunire **Rdxxv a.S** 5 6 thryselinum *S cum B Rhysellum Rhis- R* **VEv** Rhyss dE Brot thysselium *Ven.* (*E rursus incipit* 9 addita **E** to *rT* aquae **VdT** minoris *r* -ribus *H*. 11 si detur rite **E man.** *Dal* 12 iam *e a S*. 13 radice **VR** -ix *v a S*. imponitur *v a S*. 14 et om. **Eva.S** e d meconia **Vd** -ni *S* | adiacentes **VR**. 15 inungunt dTS iniung- **E** int ung- **VR** adiung- *v* 16 sucum **E** om. quem d, *r de structura* cfr. § 54 143 144 (bis. 156 163. XXVIII 73 95 130 140) XXIX 62 118. 119 XXI 150 VIII 99 215 VII 67 183; contra [§ 164] XXVIII 94 167 (bis) quoque om. **Eva.H**. 17 euphorbiuum **R(?)Ev a S**. 18 hppitudinis d -nē **E** 19 quinque folium dEJ -orum (quinquis **V**) **VR**. cum quinquefolio v 200 / epiphoris **E**. 20 an sint?, dist ego

inponitur peristereos ex rosaceo vel aceto. ad hypochysis et caliginem cyclamini pastillos diluunt, peucedani sucum ut diximus, ad claritatem et caligines cum meconio et rosaceo. psyllion inlitum fronti epiphoras suspendit.

13. (92) Anagallida aliqui acoron vocant. duo genera eius: mas flore phoeniceo, semina caeruleo, non altiores palmo, frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus nascuntur in hortis et aquosis. prior floret caerulea. utriusque suus oculorum caliginem disentit cum melle et ex iectu cruentem et argema rubens, magis cum Attico melle inunctis. pupillas dilatat, et ideo hae in unguntur ante quibus paracentesis sit. iumentorum quoque oculis medentur. sucus caput purgat per nares infusus ita, ut deinde vino colluatur. bibitur et contra angues suci drachma in vino. mirum quod feminam pecora vitant aut, si decepta similitudine flore enim tantum distant - degustavere, statim eam, quae asyla appellatur, in remedium quaerunt. a nostris felis oculus vocatur praecipiunt aliqui effossuris ante solis ortum, priusquam quiequam aliud loquantur, salutare eam, sublatam exprimere; ita praecipuas esse vires. de Euphorbeae suco satis dictum

§ 144: Diosc. II 209 Marc 8, 89   § 145 extr.: Marc 8, 62). Seren. 201 Marc 8, 82 (167)

1 hypochysis Et sin C ypoysis r 2 cyclamini dT
-meni VR -men in ED -minon in r | an diluunt et inhnunt?
3 dist ego cfr § 118 4 psyllion v. spy- Rd. spilion rf +
illinitum R ?) E Dal 5 anacallida VRd | acoron Er(D
-rum rf. corchoron B e Diosc 6 poeniceo VS 7 frutice
R. | teneri V 8 floret et B 10 ieto VR cruentum V.
11 inuntis R hae ego hac VRdsN hue E. hoc r 12 an
flet? 14 colatur VR colua- D 15 feminam dr -na,
viant E. | at v a J 16 similitudinem VR 17 statim
moriuntur V eam r eadem eand d) ll | que VR asyla
E v. caula r (nomen incertum) 17 18 remedium ego cfr
XI 282 XXX 103 II 41 -dia ll S -dio r 18 felis D
feris ll. ferns c felix U 543. cfr index || oculus r -lis ll
uocantur VR 20 loquantur, ter salutare v a S., eum E eam
tum v a S. 21 praecipua as V -ua has V. \ euphorbea VR
dS -bg E bii TH -bio (del suco) v

78 est. lippitudini, si tumor erit, absinthium cum melle tritum,
item cum . Vettonicae farina conveniet.

146 (93) Aegilopas sanat herba eodem nomine, quae in
hordeo nascitur, tritici folio, semine contrito cum farina
permixta inpositaque vel suco. exprimitur hic e caule 5
foliisque praegnantibus dempta spica et in trimestri farina
digeritur in pastillos.

147 (94) Antiqui et mandragora utebantur, postea abdi-
catus est in hac curatione. epiphoris, quod certum est,
medetur et oculorum dolori radix tusa cum rosaceo et 10
vino nam sucus multis oculorum medicamentis miseetur.
mandragoran alii Circaeon vocant duo eius genera: can-
didus qui et mas, niger qui semina existimatur, angustio-
ribus quam lactucae folis, hirsutis et caulis, radicibus
binis ternisve rufulis, intos albis, carnosis tenerisque, 15
148 paene cubitalibus. serunt mala abellinarum nucum magni-
tudine et in Æs semen ceu pirorum. hoc albo alii ar-
sena, alii morion, alii hippophlemon vocant. huius folia
alba, alterius folis latiora, ut lapathi sativae. effossuri ca-
vent contrarium ventum et III circulis ante gladio circum- 20
scribunt, postea fodiunt ad occasum spectantes. sucus fit

§ 146. Diosc IV 137 (eupor I 54 - § 147: Diosc IV 76
Pl iun 21, 20 (Marc 8, 8 12). Isid XVII 9, 30 cfr infra § 150)
— § 148. Diosc IV 76 Th H IX 8, 8 9, 1

2 cum VRdTf om EH que v lacunam ego indicavi, ex-
cidisse ridetur uino ante uetto) farinam VR. 3 aegilopas v
-lotas R lota Vd lata E 8 antiqui ego aliqui H v cfr
§ 37 53 57 XX 52. XXIII 97 139 XXVII 6 XXVIII
48 129 141 al 9 est dES et r om v curatione est r a S
10 iusa VR 11 medicamentis miscetur dEv medieetur
V1R. catur V¹ 12 mandragora d. -gon VR. circaeon J.
ceon dTS. -ceao E -ceo r -ceion B -caeum H -ceium r
15 termisue rofolis V -nis uero folis d -niseue nigris foris B
c Diosc 17 et in VRdH et EVen ex v us r is E his
r H hoc albo H J (= 'si hoc semen album est'), hoc album
S album hoc r 17 18 assena VR arsen d v a H 18 mo-
drion VRd | hippoplomum VRd 19 alterius folis ego e
Diosc -rius H v quam alterius B , et fossura E 20 tribus
/ gladios VRd 20 21 circuoscribitur R 21 folia
fodiunt VR

et e malis et caule deciso cacumine et e radice pumctis aperta aut decocta. utilis haec vel sureculo; concisa quoque in orbiculos servatur in vino. sucus non ubique in- 149 venitur, sed, ubi potest, circa vindemias quaeritur. odor 5 gravis ei, ut et radieis et mali, gravior ex albo mala matura in umbra siccantur sucus ex iis sole densatur, item radicis tusae vel in vino nigro ad tertias decoctae. folia servantur in muria efficacius; salsus rore tantum sucus pestis est; sic quoque noxiae vires gravedinem ad- 10 ferunt etiam olfactu. quamquam mala in aliquis terris 150 manduntur, nimio tamen odore obmutescunt ignari, potu quidem largiore etiam moriuntur. vis somnifica pro viribus bibentium; media potio cyathi unius. bibitur et contra serpentes et ante sectiones punctionesque, ne sentiantur; 15 ob haec satis est aliquis somnum odore quaesisse. bibitur et pro hellebore II obolis in mulso — efficacius helleborum - ad vomitiones et ad bilem nigrum extrahendam.

(95) Cicutae quoque venenum est, publica Atheniensium 151 poena invisa, ad multa tamen usus non omittendi. semen 20 habet noxium; caulis autem et viridis estur a plerisque et in patinis. levis hic et geniculatus ut calami,

§§ 149-150: Diosc IV 76 (Cels III 18). - §§ 151-164: Diosc IV 79. §§ 151, 152: (Diosc de venen 11 Seribon. 179).

1 et e caule v a G. | e om. Ev a S. 2 uel Ev uelut r.
 5 ei ut et ego eius et (sed v) ll v. ei sed H cum man. Dal. | dist ego coll U 545 ex albo EG et aluum r del v(S). et albi J 5. 6 mala tura R. 6 ns Re bys V his dES
 7 ad om. E. decoctum VRdT 8 muri VRd riis v a G. | salsus ego (cfr XXVII 71) albus ll v. alias B albi D cum U 546 (ad antecedet referens) rore tantum ll v recentium (vel rorantium) B rorulenti U 546. rore tactorum D. 9 sucus Ev -cum r. | dist ego. 10 olfacto V¹Rd. | quam Vd | mola d | aliquis VRES -uibas d(?) G. aliis v. 11 poto d. te R tae V. 14 ustionesque B e Diosc | nec V² | satiantur VRd.
 15 aliquid d -ui E. -uibas v a S., somnium R -10 V
 15. 16 bibitur et contra serpentes et pro E falso ex v. 13 sterans). 16 hellebore efficacius om R. (duebus U.v
 17 dist. ego. | et bilem R. 20 estur a dEG. est urat r. estur B. urit et v 20. 21 plerumque v.a G 21 pastinie a. platanis Ev a B. geniculatis et VR

nigricans, altior saepe binis cubitis, in cacuminibus ramosus, folia coriandri teneriora, gravia odoratu, semen aneso crassius, radix concava, nullius usus. semini et foliis refrigeratoria vis; sic et necat: incipiunt algere ab extremis 152 tatibus corporis. remedio est, priusquam ad vitalia per- veniat, vini natura excalsatoria. sed in vino pota inreme- diabilis existit. sucus exprimitur foliis floribusque, tum enim maxime tempestivus est; melior semine trito ex- pressus et sole densatus in pastillos necat sanguinem spissando — haec altera vis ei —; ideo sic necatorum 153 maculae in corporibus apparent. ad dissolvenda medi- camenta utuntur illo pro aqua. fit ex eo et ad refrige- randum stomachum malagma. praecipuus tamen est ad cohibendas epiphoras aestivas oculorumque dolores sedandos circumlitus; miscetur collyriis. et alias omnes rheuma- 154 tismos cohibet folia quoque tumorem omnem doloremque et epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est mammae a virginitate inttas semper staturas. quod certum est, lac puerarum mammis inposita extinguit veneremque testibus circa pubertatem intita. remedia, in quibus bibenda cen- setur, non equidem praeceperim. vis maxima natae Suis

§ 152: cfr. Plin XIV 58   § 153: Pl iun 22, 1—3. — § 154: Diosc. eupor. I 135 Marc. 33, 27 62. Th H IX 15, 8 16, 8

1 nigricans altiore d nigro onsolatiore (tons. V²) VR. cacumine dT 2 folia om R. | foliandri R. teneriore V tenuiore d grauia ego (an grauiora?), -ui VdEv. -uidi E. aniso dEv a H. 3 nulli d 4 ciet necat E cito necat man Dal. quae si (quos P) enecat v a S. | algere v. geri (-giri V¹) ll 6 pota dEv. ruta r 7 existit VRdTfS estimatur E v. 8 melior VRdTfD et melior v om. EG 8 9 dist. ego. 9 pastillos d v -llo r. | nec ad V. sanguinem VRdTf S) -ine E,? G 10 alterius E. , ei ego et ll r necatmo d. 12 et VRdTfS. ē E del. v. 13 eat om dE,?) Dal 15 circumlitus E v -tum r Ven -tu J | alias J e comi S. -ios ll v cfr. XXIII 52. XX 213 XIII 102. 17 epi- foram VRd | mammae auctor est E. 19 extingut V. -gunt * , uenerem E 20 remedia in ego -dia VRdS. -dio D hertate (-rationi v) Ev. 21 praeceperim uis J -peri- -pimus v | maxima uis v a J \ natae Suis G e natae suis ll terrae v

Parthorum, mox Laconicae, Creticae, Asiaticae, in Graecia vero Megaricae, deinde Atticae.

(96) Cremnos agrios gremias tollit oculorum inpositus, 156 tumorem quoque polenta addita.

(97) Nascitur vulgo molybdaena, id est plumbago, etiam in arvo, folio lapathi, crassa, hispida. hac comman-ducata si oculus subinde lingatur, plumbum, quod est ge-nus vitii, ex oculo tollitur.

(98) Capnos truncia, quam pedes gallinacios vocant, nascens in parietinis et saepibus, ramis tenuissimis spar-sisque, flore purpureo, viridis suco caliginem discutit; itaque in medicamenta oculorum additur.

(99) Similis et nomine et effectu, sed alia est capnos 156 fruticosa, praetenera, foliis coriandri, cineracei coloris, flore purpureo. nascitur in hortis et segetibus hordeacis. cla-ritatem facit inunctis oculis delacrimationemque ceu fumus, unde nomen. eadem evolsas palpebras renasci prohibet.

(100) Acoron iridis folia habet, angustiora tantum et 157 longiore pediculo, radices nigras minusque venosas, cetero et has similes iridis, gustu acres, odore non ingratas, ructu faciles optumae Daspetiacae e Galatia, mox Cre-ticae, sed plurimae in Colchide iuxta Phasin amnem et

---

§ 156: Diosc. IV 108. Marc 8, 182. §§ 157. 158: Diosc. I 2. Isid XVII 9, 10 — § 158: cfr. Diosc I 1

---

1 assiriae V assyriacae T ac Cilissae P coll. *Diosc*
2 negaticae VRd 3 cremnos VRd *Ven.* (*D.*) crēnos R. crethmos
Vere cfr. XXVI 94 (82). 160. | agrion d. | gremias ll. *fv* (*J.*).
gram- Bas. *e Festo.* 5 nescitur R. molybdaena v -bena
R. 6 in aruo E. martio r. crassa radice v a J (an radice
crassa?). 7 oculos V | lingatur VRd T J. elin- EG liniatur
S e coni G. religatur v | est (dE?) v (*D.*) om. r S 9 truncia J
(*ut opponatur fruticosae*), cfr. XXVI 57. truma dE truna
r. prima v 10 et seminibus E 11 an folio uiridi?
13 simili est R. -le est V. 14 flore dE v. flor ei V'. flos ei
V'. flores ei R. 15 purpureo V'. -pureus V'. | hordeacis VRD.
16 ceu Ev seu r 18 uiridis d idis E. et tantum E.
20 iridis E v. ederis rf 21 daspetiacae e J. -iace V
-ice d. daepetiace R. despe, ie E aspleticae e coni S coll. *Diosc.*
ponticae dein v. | galatiae d. -icae v. a. J. 22 primas R v. S
de mendo cfr. XXXVII 54. XXIX 67.

ubicumque in aquosis. recentibus virus maius quam ve-
158 tustis, Creticae candidiores Ponticis. siccantur, ut *iris*,
in umbra digitalibus frustis. nec non inveniuntur qui
oxymyrsinae radicem acoron vocant, ideoque quidam hanc
acoron vocare malunt. vis ei ad calfaciendum extenuan-
dumque, efficax contra suffusiones et caligines oculorum,
sueo eiusdem poto contra serpentes

159 (101) Cotyledon parvula herba est, in caulinulo tenero,
pusillo folio pingui, concavo ut coxendices. nascitur in
maritimis petrosisque umidis, radice olivae modo rotunda 10
oculis medetur suco. est aliud genus eiusdem sordidis
foliis, latioribus densioribusque circa radicem velut oculum
cingentibus, asperissimi gustus, longiore caule, sed per-
gracili. usus ad eadem quae sativi aizoi.

160 (102) Duo genera eius: maius in sicilibus vaseulis 15
seritur, quod aliqui buphthalmon appellant, alii zoophthal-
mon, alii stergethon, quia amatoriis conveniat, alii hypogeson,
quoniam in subgrundiis sere nascitur; sunt qui am-
brosiam potius vocant et qui amerimpon, Italia sedum

§ 159: Diosc IV 90 91   §§ 160. 161: Diosc. IV 88 89
Th. H VII 15, 2 cfr Plin. XVIII 159 XXVII 14

2 ut *iris*, vel *iridis*, *ego*. utris *ll.* -ibus r uere *D.* 3 in umbra
om d frusiris **VR**. 4 acaron *C* | vocatur **R.** 5 acoron
VRdT(P)S roi **E** acoron (acar- *C*) agrion *v* 6 dist. *ego*
7 quae poto contra **V** poto contraquae *v a.S.* 8 est in **VR**
a.S. t in **E.** del *v.* an semen habet in? cfr. *Diosc* 9 folio
pingui *S* pingui folio *B* e *Diosc* pingui *ll.v* excoxendices **E**
10 ptorisque **R.** | umidis *ego coll* *Marc* 12, 3 viridis
ll.v 12 uelut *v* uel *ll.* | oculorum con **V** -lam ei, **R**
13 gusto **E** | caule sed **dEv** les *r* 13 14 pergraciles d.
om **VR** 14 usus eius *v a.S.* satiui *ego* iniui **E.** iridi yr-
R rTS -dis *v* *iris* *G*, aizoi **E**(*D*) ad seqq referentes alzio
r. aizoo *S* (et dist.) *coll* *Diosc* 15 eius **VS.** om. *rv(D)*
16 appellant **VR** *S* vocant **d?** *Ev.* 16 17 zoobthalmon ap-
pellant **V.** 17 stergethon *C.* -ton (hist- d) *ll.v* | quia **VDN**
quod **E** *v.J.* quia hypogeson om **R.** conneniant **VD.**
17 18 hypogeson *B* [e eodd Rom' stergeton **VE.** om. (*B*) d
speg- *v* cfr nota ad XVIII 159 exspectes potius epi- vel
hypergeson, sed ne hoc quidem usquam traditum est. 18 su-
grundis **VR** / nascitur stergeton **d.** 19 potius om **RS**
talias **Rd** -*Li* *v a.S.* seddum **V**

magnum aut oculum aut digitillum. alterum minusculum, quod erithales vocant, alii trithales, quia ter floreat, alii erysithales, aliqui isoëtes, Italia sedum, sed aequa aizoum utrumque, quoniam vireat semper. maius et cubiti altitudinem excedit, crassitudine plus quam pollicari folia in cacumine linguae similia, carnosa, pinguia, larga suco, latitudine pollicari, alia in terram convexa, alia stantia ita, ut ambitu effigiem imitantur oculi. quod minus est, in muris parietinisque et tegulis nascitur, fruticosum a radice et foliosum usque ad cacumen, foliis angustis, mucronatis, sucosis, palmum alto caule. radix inutilis.

(103) Huic similis est quam Graeci andrachnen agrian vocant, Italia inlecebram, pusillis latioribus foliis et breviore cacumine. nascitur in petris et colligitur cibi causa.

Omnium harum vis eadem, refrigerare et adstringere. medentur epiphoris folia inposita vel sucus inunctis, purgat

§ 162: Diosc. IV 89 91 | coll II 217 — § 163: Diosc. IV 88. eupor. II 137. 121.

1 oculum de -lorum rf 2 erithales C. -theles v. -tiles VR. -des E -cles d trithales C -theles v -chales E. -cteles r. | quia ter dE v quater r 3 erysithales VIJ. cfr. XXVI 137 erisist- Rd. chrysot- E ?) v isoetes v ex ind. is (his V², et si VR. ysetun d. sem E italia EJ. milia VR. alii d sed G sed alii itali v | sedum ll.v(J). del G | sed aequa ego. (cfr. XXIX 85. sed qui VRdJ. qui E alii v. del G atque D sed graeci com. S. | atzoum R -ouum V 4 quoniam om. E virerat R viret G semper ll S semper aliqui semperiuum E'v(D), a Plinio nusquam alibi dictum. 4 6 altitudine VRd 5 folia G e Diosc alia ll -ind v. 6 simile v a G. | largo v a H 7 s ita ut dE v it V'R. ut V² ita s 8 imitantur dv -tantur VES. -tatur R quo E 9 muri VR innascitur E 10 foliosum VRdTfH J fulsum ES. sursum v.

11 palmū D cum U 547 -mo ll v cfr XXVI 39 68 82. XXIII 131 12 simile VRE andrachnen v cfr XIII 120. -raciem VRd. rechien E. -rachlen S coll. ind | agrian J -am v agrian VR. -am d enagrian E 13 italia VRdS -licae R. li v. | inlecebram ille- B) S e Diosc elecebram d -ant V. ecelebrant R celeb- E v pusillos VR. in pastillos v a B et VRdTv(D) om. EC(J). sed S 13. 14 breuiore VD ori E v or r 14 petrosis dT. 15 perfrigerare Et a. II 16 inunctus dTv a G cfr. nota ad § 142 \ yngat R

enim ulcera oculorum expletque et ad cicatricem perducit, palpebras deglutinat. eadem capitis doloribus medentur suo vel folio temporibus inflitis, adversantur phalangiorum ictibus, aconito vero maius atzoum praecipue. a scorpiobus quoque habentem id feriri negant.

164 Medentur et aurium dolori, item sucus hyoscyami modicus, item Achilleae et centaurii minoris et plantaginis, peucedani cum rosaceo et meconio, acori sucus cum rosa — omnis autem strigili calefactus infunditur —, cotyledon etiam purulentis cum medulla cervina calefacta, ebuli radicis tritae sucus linteo colatus, mox in sole densatus et, cum opus sit, rosaceo dilutus et calefactus.

Parotidas verbenaca, item plantago sanat, item sideritis cum axungia vetere.

165 (104) Narium ozaenas emendat aristolochia cum cypero. 15 (105) Dentibus remedio sunt panacis radix commanducata, praecipue Chiromiae, item sucus collutis, radix hyoscyami ex aceto manducata, item Polemoniae. commanducatur et plantaginis radix, aut colluuntur in aceto decociae suco; et folia esse utile, vel si sanguine gingivae 20 putrescant; [vel] semen eiusdem apostemata et collectiones

§ 164: Diosc IV 69. eupor. I 57. 67 (Marc. 9, 60) Diosc, II 152 III 82. — Marc 15, 38 Pl iun. 20, 17 § 165: Diosc. III 4 [6] eupor I 160. Pl iun 23, 19. Marc 10, 62 — Diosc. III 48. IV 69. eupor I 69 Cels VI 9 Marc 12, 59 Pl. iun. 27, 12. Diosc IV 8 — Diosc II 152 Marc 12, 60 Pl iun. 27, 13 — 15.

1 expersque E 2 eadem VR Ven., capiti VR 4 atzoum
V¹. adz V²R. 5 heri VR. 6 sucus VRTIS sucus in-
unctus d? Ev(D). hyoscyami TET -mos r¹. 6. 7 modica
E -ce v a.S 8 mecom VR. 10 cum VRv(S) et cum
d?)EG. 10—12 dist D. 13 uerbenaceae R. -ca quoque
r a.S. 15 ozaenas r. -nam S cfr. XXIV 113 ozena VRd
ozen E. (an ozaena emendatur?) 16 panaci VRd 17 col-
lutis EV(D) tibus r¹S 18 19 commanducatur Ven (S). -an-
tutur ll.v. 19 radices v a.S | coluntur VR. 20 esse VR E S.
edere dT sunt r | inutile E. utilia v.a.S. ; sanguinem gingua
VR. 21 uncos ego posui. uel ll Tv(J). uel (uel si S cum vet
Zal) sanguinis sit rejectio C cell Diosc del Brot. (an pu-
trescant tumeant ve?)

gingivarum sanat. et aristolochia gingivas dentesque con- 166
firmat, verbenaca cum radice commanducata et decoctae
ex vino aut aceto sucus collutus, item quinquesfolii radicis
decoctae ad tertias in vino aut aceto. prius quam de-
coquatur, aqua marina aut salsa lavatur; decoctum diu
teneendum in ore. quidam cinere quinquesfolii fricare malunt.
et verbasci radix decoquuntur in vino ad colluendos dentes,
et hysopo colluuntur et peucedani suco cum meconio vel
radicum anagallidis, magis feminae, suco ab altera nare,
quam doleat, infuso.

(106) Erigeron a nostris vocatur senecio. hanc si 167
ferro circumscriptam effodiat aliquis tangatque ea dentem
et alternis ter despuat ac reponat in eundem locum ita,
ut vivat herba, aiunt dentem eum postea non doliturum.
herba est trixaginis specie et mollitia, caulinis subrubi-
cundis. nascitur in tegulis et in muris nomen hoc Graeci
dederunt, quia vere canescit caput eius numerose divi-
ditur lanugine, qualis est spinae, inter divisuras exeunte;
quare Callimachus eam acanthida appellavit, alii pappum. 168
nec deinde Graecis de ea constat alii erucae foliis esse
dixerunt, alii roboris — at minora multo —, radice alii
supervacua, alii nervis utili, alii potu strangulante. e diverso
quidam regio morbo cum vino dederunt et contra omnia

---

§ 166: Diosc III 4 [6]. (eupor I 79). IV 42. eupor. I 69
Cels VI 9 Marc. 12, 1) 30. Pl. iun 27, 16—20 — Diosc. IV
102 Pl iun 27, 20. Diosc. III 27 82 II 209 §§ 167 168:
Diosc. IV 95 Isid XVII 9, 53

1 dentesue d(?) E.S. 2 uerbenace E -aceae S cum v. et.
Dal. | decoctae v(S). -ta ll.C 3 radices E v a. S. 4 in ego.
cfr infra. om ll v. ex Pl nun. 4 5 decoquantur E C.
5 lauantur E v.a.J | diu om E 8 hysipo VR.
coluuntur V D peucedanis VR. 9 anacallidis VRd.
11 Frigeron VR uocatus VR | si dEv sine r. an si ter? cfr
§ 148 XXI 42 12 circumscripta VR. | ter dentem Cornar
13 eta V eza R, ita V'r ite r 14 bibat E. 15 trixa-
gini V 16 moris VR, hoc nomen E.S. 17 numerose
V'd. -ore V'R. -osa E v. cfr XXXIII 61 19 gallimachus E.
galliam chus V 21 at minora ego minora amivera E. minor
rJ. sed minoribus (-ra D)v. 22 utilia||| V 23 quidem

vesicae vitia, item cordis et iocineris. extrahere renibus
 169 harenam dixerunt. ischiadicis drachmam cum oxymelite ab
 ambulatione propinavere, tormnibus quoque et in passo
 utilissimam, praecordiis etiam cibo ex aceto eam praedi-
 cantes serentesque in hortis. nec defuere qui et alterum 5
 genus facerent nec quale esset demonstrarent, contra ser-
 pentes in aqua bibendam edendamque comitrialibus dantes.
 nos eam Romanis experimentis per usus digeremus. lanugo
 eius cum croco et exiguo aquae frigidae trita inlinitur epi-
 phoris, tosta cum mica salis strumis.

170 (107) Ephemeron folia habet lili, sed minora, caulem
 parem, florem cæruleum, semen supervacuum, radicem
 unam digitali crassitudine, dentibus praecipuam concisam
 in aceto decoctamque, ut tepido colluantur. et ipsa etiam
 radix sistit; cavis, exesis inprimitur. chelidoniae radix ex 15
 aceto trita continetur ore, erosis veratrum nigrum in
 primitur, mobiles utrolibet decocto in aceto firmantur.

171 (108) Labrum Venerium vocant in flumine nascentem.
 est ei vermiculus, qui circa dentes fricatur aut cavis den-
 tium cera includitur. cavendum ne vulsa herba terram tangat.
 172 (109) Rannuculum vocamus quam Graeci batrachion.

§ 170: Diose IV 85 — II 211, IV 149. — § 171: Diose III
 11 cfr Plin XXVII 71 (89) XXX 24. (XXII 121). §§ 172
 173 Diose II 206 cfr. Geop II 6, 30.

3 propriuere E | et om d.?)Ev a. S 5 serentesque Ev
 -tes d serpentes V om. R 6 quale Ev -lem VR lis d.
 essent VR 7 medendamque VRd. 10 tosta R(?)r tota r.
 11 hhi Ev illis r 13 digitalem E praecipuum R.
 15 radix mobiles v a S sistit cavis E v J) sistit in (sistint VR)
 cavis rT Brot an sistit motus? cfr XX 16 | exesis S (et
 ex v) -si ll T J offendente num singulari 16 17 imponitur
 v a. S 17 utralibet decocta d.?) Ev a S 18 uenerium D.
 -reum v (cfr XVIII 124) uenenarium ll 19 uermiculum
 VR | fricatur ego cfr XXII 121 necatur (ortum ex rncatur)
 ll G de mendo cfr § 167 XXVI 11 15 XXX 83 XXVIII
 133 ligatur v nectitur D cum U 547 contra Plini usum).
 20 vulsa VRd euu v. cfr. nota ad XVIII 296; adde XIX 28,
 ubi etiam 27 (et fortasse 16) rectius uellitur scribendum erat
 aui B.?)G tangant VR. (an recte?) 21 quam & o(S) cfr
 ind. et supra § 93 117. 171. qua VR quem E.?)C(D)

genera eius III: unum pinguoribus quam coriandri foliis et ad latitudinem malvae accendentibus, colore livido, caule alto, gracili et radice alba. nascitur in limitibus umidis et opacis alterum foliosius, pluribus foliorum incisuris, 5 altius caulibus. tertium minimum est, gravi odore, flore aureo. quartum simile huic, flore lacteo. omnibus vis 173 caustica, si cruda folia inponantur, pusulasque ut ignis faciunt. ideo ad lepras et psoras eis utuntur et ad tollenda stigmata, causticisque omnibus miscent alopeciis 10 inponunt celeriter removentes radix in dolore comman ducata diutius rumpit dentes; eadem siccata concisa sternumentum est. nostri herbarii strumum eam vocant, quo 174 medetur strumis et panis parte in fumo suspensa, creduntque ea rorsus sata rebellare quae curaverint vitia, 15 in quo scelere et plantagine utuntur oris ulceræ intus sucus plantaginis emendat et folia radicesque comman ducatae, vel si rheumatismo laboret os, ulcera faetoremque quinquefolium, ulcera psyllium.

(110) Composita quoque contra faetores, vel maxime 175
20 pudendum vitium, trademus. ergo folia myrti et lentici pari pondere, gallae Syriaceæ dimidium pondus simul terere et vino velusto sparsa mandere matutino ex usu

§ 174: cfr Plin XXI 144 XXVI 24 — Diosc II 152 Pl iun 25, 7 9 Diosc IV 42 70. § 175: Pl iun. 25, 17—22 Marc 11, 12 Pl iun 24, 1—3 Marc 10, 62 Diosc III 27 IV 76

3 alto *S e cont. Dal* alto VRd albo Et an cubitali? cfr Diosc 4 foliosis E 5 altius dED altius r altia v grauore flore R. 6 lacteo *Brot cum Ruellio e* Diosc luteo ll. r (J) 7 igni V igi R 8 psoras d^r spo- r + us S is VRdD eis G om av 9 causticisque d? Ev -cis uriae V -cis uriae R an causticis uarie (vel vero)? 10 emouentes VRt euome d 11 ad lat S eadem ES 11 12 sternumentum VdEr a S(D, cfr nota ad XXIV 97. 12 strumum eam VRdTfS strumeam En cfr ind 14 curata fuerint (vet Dal) 14 15 uitia in ego tua ll r (quo in CFW Muller p 22 et in plantagine cont. Dal) 15 intus ll r an illitus? 16 17 commanducatae VdS -te R -ta Ev.D, 17 laborer Et habet r 18 psyllium v Alum E. posillam r 20 d dentatum VRd uitulum VR. 22 et usus E optimum o o

est, vel hederae bacas cum casia et murra pari pondere ex vino. naribus utilissimum est dracontii semen contritum ex melle, etiam si carcinomata in iis sint. suggillata hysopo emendantur, stigmata in facie mandragoras inlitus delet.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXVI

1. (1) Sensit facies hominum et novos omnique aevo priore incognitos non Italiae modo, verum etiam universae prope Europae morbos, tunc quoque non tota Italia nec per Illyricum Galliasve aut Hispanias magno opere vagatos aut alibi quam Romae circaque, sine dolore quidem illos ac sine pernicie vitae, sed tanta foeditate, ut quaecumque mors praeferenda esset.
2. (2) Gravissimum ex iis lichenas appellavere Graeco nomine, Latine, quoniam a mento fere oriebatur, ioculari primum lascivia, ut est procax multorum natura in alienis miseriis, mox et usurpato vocabulo mentagram, occupantem multis et latius totos utique voltus, oculis tantum immunibus,

§ 2: Pl run 32, 12 17. (cfr. Marc 19, 1)

1 cassia Vd. | myrrha Rde. a. S 3 sit VRd. 4 stag-
mata R. in Br om. r | mandragora v.a H. 5 illitus dT
E(P)H -ta r inlitus VRdS cfr. XXIII 124. 6 sensit et
v.a S, et ll D. del v 8 nec VRdv. ne E 9 magnopere
Rde. a S 11 ac VRdG aut Ev. 12 petenda d. 13 iis
r in E his r C 14 latini V¹ 15 aliena R¹. 16 miseris
ED | usurpate B¹ occupantē RdTr -te r 17 in multis
v a S | et ll Ven. (S) del v | latius ego intus V¹RdTfS in-
tuitus Er man. Dal Ven. intutus V¹. del v(D) an intentius?
cfr. § 6, totus V. totoque man. Dal Ven. 17 - p. 175, 1
tantum manibus descendente R

descendentem vero et in colla pectusque ac manus foedo
cutis furfure.

(3) Non fuerat haec lues apud maiores patresque no- 3
stros et primum Ti. Claudi Caesaris principatu medio in-
6 repsit in Italiā quodam Perusino equite Romano, quae-
storio scriba, cum in Asia adparuisset, inde contagionem
eius importante. nec sensere id malum seminae aut ser-
vitia plebesque humilis aut media, sed proceres veloci
transitu osculi maxime, foediore multorum, qui perpeti
10 medicinam toleraverant, cicatrice quam morbo. cansticis
namque curabatur, ni usque in ossa corpus exustum esset,
rebellante taedio. adveneruntque ex Aegypto, genetrice 4
talium vitiorum, medici hanc solam operam adserentes
magna sua praeda, siquidem certum est Maniliū Cor-
15 nutum e praetoriis legatum Aquitanicae provinciae HS cc
elocasse in eo morbo curandum sese accidit quoque sae-
pius, ut nova contra genera morborum gregatim senti-
rentur. quo mirabilius quid potest reperiri? aliqua gigni
repente vitia terrarum in parte certa membrisque homi-
20 num certis vel aetatibus aut etiam fortunis, tamquam malo
eligente, haec in pueris grassari, illa in adultis, haec pro-
ceres sentire, illa pauperes!

(4) L. Paullo Q. Marcio censoribus primum in Italia 5
carbunculum evenisse annalibus notatum est, peculiare
25 Narbonensis provinciae malum, quo duo consulares obiere

§ 3. Pl ian 33, 7 * — § 4 init.: Pl ian 32, 17 19.

4 tū VR¹D tiberii d.(?)v titi r 5 persino VR Dul
equiti RE 6 in om d laperuisset (asset et d) VR 11 pins-
que V¹ pri- V² in VR (in ras) ER(J), ad dTfs 12 se-
bellante d 13 operam Err orem dT morem VR opem P

15 et pro e) E ex r a H CC (H)D 16 esse V¹Er
quoque ego que ll v 17 contra V¹dEr v om V¹RTD an
ut contra noua? (efr XII 92 XVII 41 XXI 33 XXXI 11)
post morborum falso iterarerunt curandum saepius B, acci-
ditque saepius V 18 repperiri VE 19 creta d -am V

21 adulteria E 23 paullo VdH(D) paulo rv(S) ita-
liam d.(?)G. 24 euensiā cont J (coll accidisse § 7 val.)
uen- R r de mendo efr. XVII 233 notatum VRATIS exenti-
tutum E conscriptum v 25 obire E.

contentibus haec nobis eodem anno, Julius Rufus atque Laecanius Bassus, ille medicorum inscitia sectus, hic vero pollici laevae manus evulso acu ab semet ipso tam parvo, 6 ut vix cerni posset. nascitur in occultissimis corporum partibus et plerumque sub lingua duritia rubens vari 5 modo, sed capite nigricans, alias livida, in corpus intendens neque intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio quam somni indicio, quo gravatos in triduo auferit, aliquando et horrorem adferens circaque pusulas parvas, rarius febrem, stomachum faucesque ut invasit, ocissime 10 exanimans.

7 (5) Diximus elephantiasum ante Pompei Magni aetatem 20. 144 non accidisse in Italia, et ipsam a facie saepius incipientem, in nare prima veluti lenticula, mox incremente per totum corpus, maculosa variis coloribus et inaequali 15 cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, alibi ceu scabie aspera, ad postremum vero nigrescente et ad ossa carnes adprime mente, intumescentibus digitis in pedibus manibusque. 8 Aegypti peculiare hoc malum et, cum in reges incidisset, populis funebre, quippe in balineis solia temperabantur 20 humano sanguine ad medicinam eam. et hic quidem mor-

§§ 7 8. Pl iun 33, 20 34, 10 Marc 19, 18. Celsus III 25

1 atque **V¹dU** adque **V¹** et **Q rv** cfr *Tac ann. XV* 33
 2 laecanius **D** lec- **ll** v *Lic-Bas e Diosc. praef* illesi **E**. |
 insectia **rv** tiam **E** inscientia **r¹H** cfr *XXIX* 18 23 25 *XXXI*
 131 secutus **V¹E** 3 leue **E** | euulsu **V** -sa **E** paruo
 uulnere v a **S** an paruo puncto? cfr *XXVIII* 198 4 possit
V¹D 5 vari **H** cum **P** -tri **VRdT** -rns **Erv** -ricis **G**
 6 modis v a **G** | nigrans **E** ahias d**Erv**. -ia r | in limida **E**
 in **ll** **J** del r | tendens d. 8 grauato in **E** -to sint d.
 9 auferens **E** 10 faucesque ut *ego* esque **VR** esque cum
 d.?)v paucisque **E** cfr *de ut VIII* 158 *IX* 1'2 152 153.
XI 85 *XVIII* 115 *XX* 38 *XXX* 63 *XXXI* 109 *XXXIII*
 29. *XXXVI* 127. 11 examinans **V** exinan: **E** 12 ele
 phantiasim d**S**, sin v), elefa- r 13 occidisse **E** | italia **R¹**
 14 incremente **J** cum *Strackio* cfr *Mare* inare **ll H(D)** in
 ale- v 15. 16 dist *ego coll Celso*. 17 et om **VR¹**
 ' in om. **R¹** | greges **E** 20 balneis **R¹** temperabuntur **E**.
 21 humani **V**

bus celeriter in Italia restinctus est, sicut et ille, quem
genusram appellavere prisci inter digitos pedum nascentem,
etiam nomine obliterato.

(6) Id ipsum mirabile, alios desinere in nobis, alios 9
durare, sicuti colum. Ti Caesaris principatu inrepsit id
malum, nec quisquam id prior imperatore ipso sensit,
magna civitatis ambage, cum in edicto eius excusantibus
valetudinem legeret nomen incognitum. quid hoc esse di-
camus aut quas deorum iras? parum enim erant homini
certa morborum genera, cum supra trecenta essent, nisi
etiam nova timerentur! neque ipsi autem homines pauciora
sibi opera sua negotia important.

Haec apud priscos erant quae memoramus remedia, 10
medicinam ipsa quodammodo rerum natura faciente, et
diu fuere. 2. Hippocratis certe, qui primus medendi
praecepta clarissime condidit, referta herbarum mentione
invenimus volumina, nec minus Diocli Carysti, qui se-
condus aetate famaque extitit, item Praxagorae et Chry-
sippi ac deinde Erasistrati Cei, Herophilo quidem, 11
quamquam subtilioris sectae conditori, ante omnis cele-
bratam rationem, tam paulatim, usu efficacissimo rerum
omnium magistro, peculiariter utique medicinae, ad verba

§ 10: Celsus I praef cfr Plin. XXIX 4—6 Isid. IV 9, 4

1 rest/ictus R¹. restri- f. + est om. VR¹. 2 gemursa Vdf

2 3 nascente r -ti ll 4 5 alias durare V 6 ti V¹BD
tiberii d(?)v titi V¹. pti E. pti r 6 id om. Ev.a H
7 ambige R , m V¹dTS om. rr | excusantes E 8 qui VR¹

9 iras parum VRdv inasperum E¹ -parum E² minas pa-
rum man. Dal | erant enim VRdS c/r XXI 78 XXXIII 4
IX 105 13 memoramus U D). | remedia dv et media
VR media (m in ras) E. 14 medicinā v -na ll | ipso quo-
nam modo V 17 dioclis d(?)v a S | ciaristi VR. car r
18 famaque VRdv namque E. praxagora E 19 crassi-
strati R. | Cei P e Strabone X 5, 6 p 486 co ll del r a U
Coi consi S. 20 omnis ll.S -nes v an omnia? 20 21 ce-
lebratum E -ante etiamtum S 21 rationis R. iani ego
eam ll.v | dist ego (ut intellegatur rationem herbarum post He-
rophilum ad verba descendisse, cum tamen usus efficacissimus
herbarum magister esset) an vero ab usu?

garrulitatemque descendantem. sedere namque in scholis auditioni operatos gratius erat quam ire per solitudines et quaerere herbas alias aliis diebus anni.

- 12 3. (7) Durabat tamen antiquitas firma magnasque confessae rei vindicabat reliquias, donec Asclepiades aetate Magni Pompei orandi magister nec satis in arte ea quaestuosus, ut ad alia quam forum sagacis ingenii, huc se repente convertit atque, ut necesse erat homini qui nec id egisset nec remedia nosset oculis usuque percipienda, torrenti ac meditata cotidie oratione blandiens omnia abdicavit totamque medicinam ad causas revocando conjecturae fecit, quinque res maxime communium auxiliorum professus, abstinentiam cibi, alias vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationes, quae cum unusquisque semet ipsum sibi praestare posse intellegereret, faventibus cunctis, ut essent vera quae facillima erant, universum prope humanum genus circumegit in se non alio modo quam si caelo demissus advenisset.
- 13 4. (8) Trahebat praeterea mentes artificio mani, alias vinum promittendo aegris dandoque tempestive, iam frigidam aquam et, quoniam causas morborum scrutari prius

---

§ 12: Celsus I praef — § 13: Celsus II 14 init. — § 14: Celsus III 14. IV 26. Apuleius Florid. IV p. 30.

---

1 descendantem VRdT. -te v(S). defendantem r te H. sedere namque r. seddere namque Er sed frenam (-na VR¹) que q R¹ VR s; fere namque d in VRdT S in his (iis v) EC 2 aut ditioni d operatus E occupatum v a G grauius R¹. 4 firmas VR. 4 5 conferrae V. 6 reliquias donec VR¹ donec reliquias E. 6 orande E rhetoricae v a G. eas E 7 quam forum VRdT H eorum Er. del. v hoc VR¹ 9 usque Vf. 10 torrentia E. | cottidie E. 11 causas VR dTTS -sam EG casum man Dal. r 11. 12 coniectura E. -ram v a H 14 gestationis VR ED. 15 praestaret E posset RE v a G | intellegereret EG. -rent r. -re v 16 facilime V. 17 circumegit se V. -gisse d 18 demissus TS dim- (-sus V) V d adm- E em- Ev 19 mentis VS | inani " ego (de mendo cfr § 6 extr). animalia VRdU mirabili -ih iam S animos iam JD 20 unum Rdu -na VS. Ven. / iam VRdTTS tam Er tum v. 21 sentari E

Herophilus instituerat, vini rationem inlustraverat Cleopphantus apud priscos, ipse cognominari se frigida danda praferens, ut auctor est M Varro. alia quoque blandimenta excogitabat, iam suspendendo lectulos, quorum iactatu⁵ aut morbos extenuaret aut somnos adliceret, iam balneas avidissima hominum cupidine instituendo et alia multa dictu grata atque iucunda, magna auctoritate nec minore fama, cum occurisset ignoto funeri, relato homine ab rogo 15 atque servato, ne quis levibus momentis tantam conver¹⁰ sionem factam existimet. id solum possumus indignari, unum hominem e levissima gente, sine opibus ullis orsum, vectigalis sui causa repente leges salutis humano generi dedisse, quas tamen postea abrogavere multi. Ascle¹⁵ piaden adiuvere multa in antiquorum cura nimis anxia¹⁶ et rudia, ut obruendi aegros veste sudoresque omni modo ciendi, nunc corpora ad ignes torrendi solesve adsiduo quaerendi in urbe nimbosa, immo vero tota Italia imbricitrice, tum primum pensili balinearum usu ad infinitum blandiente. praeterea in quibusdam morbis medendi cru¹⁷ ciatus detraxit, ut in anginis, quas curabant in fauces organo demisso. damnavit merito et vomitiones tunc supra modum frequentes. arguit et medicamentorum potus sto-

---

§ 15: Celsus II 6. — § 16: Celsus III 9. II 17. — § 17:
Celsus I 8. II 12, 2. V praef.

---

2 cognominari se dEv(J) -aueris e r -omen ab aegrīs S
cum Gronovio omen a uinis et U 3 aut E et ut v a G. |
dist ego 4 lectulo d. iactura R¹d¹. -tatura Vd²iS.
5 morbi V 6 cupidinem V. -ditatem R¹ | et om. R¹d.
7 dictu dEv -ta r | grauia Er. 8 hominem E 11 e leuis-
sima d v. fleu r gentes in eo pipus E 12 legia V om. E. |
generis E -ri Vi. 13 adrogauere V | multa E 13 14 as-
clepiadem R¹E v a S des dT 14 adiuuere V²R² uuare E
-uene V aduenit d¹. inuenit d²T. multi v.a.G | in anti-
quorum VEdTH quorum E v(G). del C 15 obradiendi E.
16 adsidue dTe a G 17 urbem V tanta dT
17 18 imbricitrice ego cfr Macrob I 17, 49 imperatrice ll v
imbrum creatrice J imitatrice D nimborum altrice coa. S
immo imperatrice uncis inclusit U. 19 blandiente V d²F
-tem r G | morbi V 22 potu E

macho inimicos, quod est magna ex parte verum. itaque nos in primis quae sunt stomacho utilia signamus.

18 4. (9) Super omnia adiuvere eum magicae vanitates in tantum erectae, ut abrogare herbis fidem cunctis possent: Aethiopide herba amnes ac stagna siccati; onothuridis tactu clausa omnia aperiri; Achæmenide coniecta in aciem hostium trepidare agmina ac terga verti; latacendi solitam a Persarum rege legatis, ut, quocumque venissent, omnium rerum copia abundantaret, ac multa similia.
 19 ubinam istae fuere, cum Cimbri Teutonique terribili Marte ulularent aut cum Lacullus tot reges Magorum paucis legionibus sterneret? curve Romani duces primam semper in bellis commerciorum habuere curam? cur Caesaris miles ad Pharsaliam famem sensit, si abundantia omnis coquingere unius herbae felicitate poterat? non satius fuit us Aemilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere quam machinus claustra per tot annos quatere? siccentur hodie Meroide Pomptinae paludes tantumque agri suburbanæ reddatur Itahæ! nam quae apud eundem Democritum invenitur compositio medicamenti, quo pulchri bonique et fortunati gignantur liberi, cui umquam Persarum regi tales dedit? mirum esset profecto hucusque projectam credulitatem antiquorum saluberrimis ortam initii, si in ulla re modum humana ingenia novissent atque non hanc ipsam medicinam ab Asclepiade repartam proba-

§ 19 extr : cfr. Plin XXIV 166.

1 uerum VRdTS. ueritatum Err. 2 ut alia VR¹.
 4 euacuet et abrogaret E 5 aethiopæ E¹ 5. 6 onothuridis ego. cfr. XXIV 167. condieundis VRdTS -dendis Er J. coniectu (ad antecedd relatum) v condyendis U coll Athen. XI 55 p 477 chondridis coni. J. 7 uertere & (?) v.a.S
 8 solita Vd persarum relegatis VdT. 10 ubinam istae de. nimiste r. 13 curat cure (om. Caesaris) E 17 quateres iacentur E. 18 hodie om v a G | merodie t aethiopide r a H | agni v -is R 19 reddantur Br 21 gignantur om R¹a cur nunquam r.a H. 22 talis est man Dal. r.a G | dedit G -ita II v. on dedit ea (sc compositio) vel dedit? & vel mirum? (ac mirum com S) | esse E 22 23 profectam cito errore) 24 morum VR. \ in (pro nou) R¹.

turi suo loco essemus evectam ultra Magos etiam. haec 20, 699.
est omni in re animorum condicio, ut a necessariis orsa
primo cuncta pervenerint ad nimiam. igitur demonstra-
tarum priore libro herbarum reliquos effectus reddemus,
adicientes ut quasque ratio dictabit.

(10) Sed in lichenis remedius atque tam foedo male 21
plura undique acervabimus, quamquam non paucis iam
demonstratis. medetur ergo plantago trita, quinquesolium,
radix albugi ex aceto, ficolni caules ex aceto decocti,
hibisci radix cum glutino et aceto acri decocta ad quartas.
defricant etiam pumice, ut rumicis radix trita ex aceto
inlinatur. et flos visci cum calce subactus laudatur et 22
tithymalli cum resina decoctum. lichen vero herba om-
nibus his praefertur, inde nomine invento. nascitur in
saxis, folio uno ad radicem lato, caule uno parvo, longis
foliis dependentibus. haec delet et stigmata. teritur cum
melle. est aliud genus lichenis, petris totum adhaerens
ut muscus, qui et ipse inlinitur. hic et sanguinem sistit
volneribus instillatus et collectiones inlitus. morbusa quo-
que regium cum melle sanat ore inlito et lingua. qui ita
curentur, aqua salsa lavari iubentur, unguis oleo amygda-
lico, hortensiis abstinere. ad lichenas et thapsiae radice
utuntur trita cum melle.

(11) Anginae argemonia medetur sumpta ex vino, hy- 23
sopum cum fico decoctum et gargarizatum, peucedanum

---

§§ 21 22: Pl. iun. 33, 9—13 Marc. 19, 3, 4. 27. 5. Diosc.
IV 162. — § 22: Diosc IV 53. — Pl iun 33, 13. Diosc IV
154. — § 23: cfr. Marc. 16, 42. — Diosc. III 27. Celsus IV 7.
Pl. iun. 32, 4—6. Marc. 15, 29. Pl. iun 32, 6—8. Diosc. IV 42.

---

8 peruererit E. 8. 4 demonstrata tum R¹. -ratum V
5 adicientes VR¹S. -emus d(?)ErG. -musque man Dal v. |
quasque ut d¹T quasque d¹ quas man. Dal v a G. | dietauit
E -uerit v a S. 7 aceruabimus de. -auimus r. | non paucis
iam non B. 9 albugi E. ex ego om ll v ex Pl an. in
Marc 10 glutine lupino Pl. iun lupino Marc | et ll v ex
Pl iun. quartanas Rdf. 11 defricantur v a D. 12 dist.
ego. 13 thymalli (om. et) d 15 paruo longis Er. longo
paruis rTfS 17 an est et? petris Ero(J) -ras rTfS -ras
coni. J , inhaerens d(?)G. 25 fico VR¹S coll. Diosc. vnu

cum coagulo vituli marini aequis partibus, proserpinaca
 cum muria ex menis et oleo trita vel sub lingua habita,
 item sucus de quinquefolio potus cyathis III. hic et om-
 nibus faucium vitiis medetur gargarizatus, verbascum pri-
 24 vatim tonsillis in aqua potum, 5. (12) strumis plantago, 5
 chelidonia cum *melle* et axungia, quinquefolium, radix per-
 sollatae, item cum axungia operitur folio suo inposita,
 item Artemisia, radix mandragorae ex aqua. sideritis lati-
 folia clavo sinistra manu circumfossa adalligatur, custo-
 dienda sanatis, ne rursus sata *taedium* herbariorum see- 16
 21, 144 lere, ut in quibusdam diximus, rebellet, quod et in *zis*,
 26, 174 quos Artemisia sanaverit, praedici reperio, item in *zis*, quos
 25 plantago. damasonium, quae et alcima vocatur, sub sol-
 stitio collecta inponitur ex aqua caelesti, folium tritum vel
 radix tusa cum axungia ita, ut inposita folio suo operiatar. 18
 sic et ad omnes cervicis dolores tumoresque quacumque
 26 in parte. — (13) Bellis in pratis nascitur, flore albo, ali-
 quatenus rubente. hanc cum Artemisia inlitam efficaciorem
 esse produnt. — (14) Condurdum quoque herba solsti-
 tialis, flore rubro, suspensa in collo comprimere dicitur 20
 strumas, item verbenaca cum plantagine. — Digitorum
 vitiis omnibus et privatum pterygiis quinquefolium medetur.

§ 24: Diosc II 152 Marc. 15, 18. Diosc IV 42. 76 —
 § 25: Diosc. III 159 — § 26 extr: cfr. Diosc eupor. I 155 —
 Diosc IV 42. eupor. I 190

V²r (ex corr.) **E** Pl iun. v 1 proserpina **V²E** 2 et
 menis **E** et *v.a.G* cfr. XXVII 127. set pro et **V¹** sed **V²**.
 ex *v.a.G* 3 demq; folio **E** 4 verba sicut **E**. 6 melle
 et *v* et ab **E** om. *r.* axungia — 7 item cum *r* in *marg* **E** *v.*
om. r. 7 imposito d 8. 9 lata folia **E** *v.a.H.* 9 cir-
 cumfossa **E** *v.D.* -fusa **VRJ** -confissa d confissa **S** 10 tae-
 dum *ego* cfr. § 3, nota ad XXIII 22 die **E** *om. rT* **D** diro
v 11 diximus *om. E* *v.a.S.* *iis v* his *ll.C* item *v. 12.*
 13 damasonium **B** e *Diosc* cfr. *ind* et XXV 124 -sionem d.
 -sione **VRJ** -son *v* damisionem **E** alcima comi *J* cfr. nota
 ad XXV 130 alciam **Vd.** -canara **E** alia nam *r* alia **R.** alcea
C alisma *B.* caucalin *v.* 15 absungia **E** filio **V.** 16 om-
 nis cervices **V.** 17 flore **E** *v. om. r.* 18 hanc **VRdv.** ac
 19 quoque *om. R(?)E* *v.a S* 20 in *ll.v* an *e* (= *I*)? cfr.
 162 (inlecebram) et nota ad XXVIII 98.

(15) In pectoris vitiis vel gravissimum est tussis. huic 27
 medetur panacis radix in vino dulci, sucus hyoscyami etiam
 sanguinem excreantibus, nidor quoque accensi tussientibus,
 item scordotis mixto nasturcio et resina cum melle tunsa
 5 arida — facit et per se faciles excreations —, item cen-
 taurium maius vel sanguinem reicientibus, cui vitio et
 plantaginis sucus medetur et Vettonica obolis III in aqua;
 contra purulentas contraque cruentas exscreations per- 28
 sollatae radix drachmae pondere cum pineis nucleis XI,
 10 peucedani sucus. pectoris doloribus acorum subvenit, idem
 antidotis miscetur; tussi daicum, item Scythica herba, eadem
 omnibus pectoris vitiis; tussi et purulenta excreantibus
 obolis III in passi totidem verbascum, cuius est flos aureus.
 6. huic tanta vis, ut iumentis etiam non tussientibus modo, 29
 15 sed ilia quoque trahentibus auxilietur potu, quod et de
 Gentiana reperio. radix cacaliae commanducata et in vino
 madefacta non tussi tantum, sed et faucibus prodest. hy-
 sopi V rami cum II ruta et ficiis III decocti thoracem
 purgant, tussim sedant.

20 (16) Bechion tussilago dicitur. duo eius genera. 30

. § 27: Diosc. III 48 IV 69. III 115, 6 eupor. II 31 (Marc.
 16, 69) II 152 IV 1   § 28: Diosc. IV 105. III 82 (eupor II 37).
 I 2 (eupor. II 35), III 76 5 IV 102 (eupor. II 32)   § 29: Diosc.
 IV 121 (eupor II 31) Marc. 16, 49. Diosc. III 27 — § 30: Diosc.
 III 116 eupor II 33 Geop II 5, 4 (cfr Marc 16, 101)

---

1 pectoribus VR¹.   2 panaces VR¹. | dulce VR¹.
 3 sanguine VR.   accens; tussientibus V.   4 nasturcio E.
 -rtio rv | et (pro cum) R¹dTf   7 dist. ego | tribus ll.v.
 8 purulentis E. | dist. ego.   8. 9 persolilatae VE   9 drach-
 mae v. -ma VR&D cum U 549 non apte coll XI 184. dia-
 dima E. cfr. XXII 29. | pondere H. -ris ll.v(JD) cfr § 44.
 34 36 40 52 53 57 77 al., de falsa siglae p interpretatione
 § 102. 114. | undecim ll.v   10 dist S. aquorum V. | subuenit
 ego -nit et ll.v | idem ego ideo ll.v.   11 eadem coni S.
 ea demum d(?)ErV. ex V¹R. ea demum ex V¹   12 pecto-
 ribus V   12 13 dist ego   13 obolis tribus om. R¹d. pasti
 E. possi d. passo v a.S. | flos est E. flos v a H   14 notu-
 sentibus V   16 repperio E. | caccaliae RE D. cfr. XXV 135
 XXVI 163.   18 quinque .. duobus . tribus ll.v. \ fecit E.
 fici d   19 purgat E.   20 tusilago E. tuesselago E. -lego

silvestris ubi nascitur, subesse aquas credunt, et hoc habent signum aquileges. folia sunt maiuscula quam hederae v ant VII, subalbida a terra, superne pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. quidam eandem esse artion et alio nomine chamaeleucen putant. huius aridae s cum radice fumus per harundinem haustus et devoratus veterem sanare dicitur tussim, sed in singulos haustus 31 passum gustandum est. (17) altera a quibusdam salvia appellatur, similis verbasco. conteritur et colata calfit atque ita ad tussim laterisque dolores bibitur, contra scorpiones 10 eadem et dracones marinos efficax. contra serpentes quoque ex oleo perungui ea prodest. — Hysopi fasciculus cum quadrante mellis decoquitur ad tussim, lateris, pectoris dolores, verbascum cum ruta ex aqua, Vettonicae farina bibitur ex aqua calida. 15

32 7. (18) Stomachum corroborat scordotis suco, centaurium, Gentiana ex aqua pota, plantago aut per se in cibo sumpta aut cum lente alicaeve sorbitione. Vettonica alias gravis stomacho, vitia tamen sanat pota vel foliis commanducata, item aristolochia pota, agaricum mandu-

---

§ 31: Diosc. (III 35) eupor II 31. (cfr Plin. XXII 146) —
Diosc. eupor II 31. Marc 16, 50 Celsus IV 10. — Marc. 24,
11. — PL iun. 58, 22 Marc. 24, 8 (16, 52, 87) — § 32: Diosc.
III 115 Marc 20, 22 Diosc. III 5. eupor. II 5. Marc. 24, 6.
Diosc. II 152. Marc 16, 87 (20, 50). Dioac eupor. II 18. Diosc.
III 1. 138. (Marc 20, 124) IV 70. 90. eupor II 1.

---

1 milnætri subnascitur E. | quas E. 2 quinque U. v.
3 autem Vd. | vii om. d. septem rv. | ad terra V | supernæ
calida E. 4 sine radice VR'dT eundem E. 4 5. arcion
VTTS (cfr. XXV 113). artion Rd. archion E (ll. om indice).
bechion v (rhichion vel arcophyton Diosc.) 5 chamaeleucin
R. -chen E. 6 cum radices VR'E. an item radicis? cfr.
Diosc. 6. 7 devocatus veterum E 7 singulis E. 8 a
Erv om r 9 calfacit VR'dt Ven. C. 10 doloris VR.
11 eandem R 12 fasciculus dTe -lis r. 13 et cum Vd
Tf. | lateris et (ad seqq. relata) v a.S. , ad tussim 15 calida om.
R. add. r. 14 doloris E r. -ribus H. | cum om. dTE | uetto-
-a E. ueto- VR'. 16 roborat R'dT. | suco VdED. -cas
'z. 17 pota V'S. -tae rv. cfr. CFWMüller p. 9.
8 R. / sumpte d. 20 aristolocia r. -ci E

catum siccum, ut ex intervallo merum sorbeatur, nymphaea Heraclia inlita, peucedani sucus. psyllion ardoribus imponitur, vel cotyledon trita cum polenta vel azoum.

(19) Molon scapo est striato, foliis mollibus, parvis 33 radice IIII digitorum, in qua extrema alii caput est. vocator a quibusdam syron. ex vino stomacho . . . . dyspnoeae medetur centaurium maius eligmate, plantago suco vel cibo, Vettonicae tusae pondio libra, mellis Attici semuncia ex aqua calida cotidie bibentibus, aristolochia vel agaricum obolis ternis ex aqua calida aut lacte asini potum. cissanthemos ad orthopnoeas bibitur, item hysopum 34 et asthmaticis, peucedani sucus in iocineris doloribus et pectoris laterisque, si febres non sint. sanguinem quoque expuentibus subvenit agaricum victoriati pondere tritum et in mulsi v cyathis datum. idem et amomon facit. iocinéri privatum Teucria bibitur recens drachmis IIII in poscae hemina, Vettonicae drachma I in aquae calidae cyathis III ad cordis vitia in frigidae cyathis II. quinquesfolii sucus iocineris et pulmonis vitiis sanguinemque reicientibus et

---

§ 33: (Diosc. III 47) Diosc. eupor. II 31 39. Diosc III 6.
(Marc. 17, 14). II 152. III 4 (6). I. — § 34 Diosc. eupor II
39. — Diosc II 194. III 27. (Marc. 17, 9). II 82. III 1 (eupor.
II 29). I 14. — § 35. Diosc eupor. II 58. — Diosc. IV 1 (Marc
22, 33). IV 42 (eupor. II 30) II 209 IV 108 I 2. III 76.

---

2 pillio E. 3 azoum VR¹d. 4 scapo v. ca- ll
5 quattuor ll v. | aqua R²v.a.B. | allii caput est R²dB alica
poteat E. pota v 6 syron dv efr. ind. syro R. siro V siron
E sinon r. | lacunam ego indicavi. et R²d(?)v dist. ego
7 dyspnoeae C dispnoea Er -ae v. difnoea r 7 eligmate
VR. 8 uettonica R¹d tusa 4 , an libra et?
9 aristolochia — § 58 uetustis desunt in R. add r ('post tria
folia et dimidium'). 10 calida cotidie bibentibus VdT (falso
eterantes, | asinino TS. 10. 11 potam E -ta rv.a.S.
12 asthmaticis v. -aatis (astum- V) dV. hastumanticis E. artu- r. |
peucedanis fucus E. 13 febries r. | sunt dv a G. 15 et
in — datum om r | quinque ll v. | amonon V amenon 4.
16 terebia Vd quattuor ll v 17 heminam Vd | drachma i
ego. -mae d. -ma una Erv. dagmae V | aquae VdT S aqua rv |
calidae VdT S. -da E v | tribus ll.v. 18 duobus V.r.
19 uitii V , reicientibus et cuicunque Vd v. om. Et.

cuicunque vitio sanguinis intus occurrit. iocineri anagallides mire prosunt. capnon herbam qui edere, bilem per urinam reddunt. acoron iocineri medetur, thoraci et praecordiis daicum.

- 36 (20) Ephedra, ab aliis anabasis vocata, nascitur ventoso fere tractu scandens arborem et ex ramis propendens, folio nullo cirris numerosa, qui sint iunci geniculati, radice pallida. datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina et sorbitione facta, in quam vinum addi convenit. item Gentiana madefacta pridie contrita denarii 10 pondere in vini cyathis III.
- 37 (21) Gaeum radiculas tenues habet nigras, bene olentes. medetur non modo pectoris doloribus aut lateris, sed et cruditates discutit iucundo sapore verbenaca vero omnibus visceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iocineribus, 15 thoraci; peculiariter autem pulmonibus et quos ab his phthisis temptet radix herbae consiliginis, quam nuper 25, 26 inventam diximus. suum quidem et pecoris omnis remedium praesens est pulmonum vitio vel trajecta tantum in auricula. bibi debet ex aqua haberique in ore adsidue 20 sub lingua. superficies eius herbae an sit in aliquo usu, adhuc incertum est. renibus prodest plantaginis cibus, 31 Veltonicae potus, agaricum potum ut in tussi.

---

§ 36: Diosc IV 46 eupor II 81 39 — (Marc 22, 29). —
§ 37: Marc 22, 35 — § 38: Colum VI 5, 3 VII 5, 14. —
Diosc. II 152. IV 1 Marc 26, 37 Diosc. III 1 eupor II 60

---

1 intus *ll* *v* an inlitus? cfr. *Diosc.* 3 achoron E. -onon r. aceon d. thoraci quoque *v a S* 4 daicum *S cum J.* cauem *Vd T* -cem *E* daicum (cauem *Verc* caueon *C*) quae et (ad seqq relata) *v del. B(H)* cauem legitur apud *Diosc.* II 168 an radice? cfr. § 77. 5 anabasis *v*. cfr. *ind. amab-* *Vd* abamb- *r* 6 feret nactus candens *r*. 7 qui *Vd r* que *r*, sunt *dv a. S* | *iungi V* 10 contrito *V*. 11 cyathis *uini* *Vd S* tribus *ll* *v* 12 gaeum *Vd D* geum *drv.* 13 nudo *r* | et *om V* 16 iis *v is E*. his *r C*. 17 pthyisis *V* pi-*thys E* / *dist H coll. XXV 86.* 18 coris summis *V*. pecorum *omnium v a G.* 19 traiectata tum *V*. 20 oricula *V E* *r*. *Vd*

(22) Tripolion in maritimis nascitur saxis, ubi abludit ³⁹ unda, neque in mari neque in sicco, folio ^{satis} crassiore, caule palmum alto, in mucrone diviso, radice alba, odorata, crassa, calidi gustus. datur hepaticis in farre cocta. haec ⁵ herba eadem videtur quibusdam quae polium, de qua suo loco diximus.

21, 44. 145 sqq.

(23) Gromphaena, alternis viridibus roseisque per cau- ⁴⁰ lem foliis, in posca sanguinem reicientibus medetur.

(24) iocineri autem herba malundrum, nascens in segete ¹⁰ ac pratis, flore albo, odorata. eius caulinus conteritur ex vino vetere. (25) item herba calcetum e vinaceis con- ¹⁵ trita imponitur. faciles praestat vomitiones radix Vettoniae, hellebori modo III drachmis in passo aut mulso, hysopum tritum cum melle, utilius praesumpto nasturcio ²⁰ aut irione, molemonium denarii pondere. et sillybi lacteus sucus, qui densatur in cummim, sumitur cum melle supra dicto pondere praecipueque bilem trahit. rarsus sistunt ²⁵ vomitionem cuminum silvestre, Vettoniae farina; sumuntur ex aqua. abstergent fastidia cruditatesque digerunt da- ³⁰ cum, Vettoniae farina ex aqua mulsa, plantago decocta caulium modo. — Singultus hemionium sedat, item arist-

§ 39. Diosc. IV 133 — § 40: Diosc IV 1 III 27. IV 156

§ 41: Diosc III 62 Marc 20, 139 89 (106) Diosc. II 152. III 141 4 (6). IV 14 III 6 27. eupor. II 35 36

1 tripholion Vdf. | maritimo d. abludit VfE allidit v a G.
2 mare E | isatis Verc. e Diosc satis ll v. 3 caule pal-
mum alto S cfr. nota ad XXV 161, de mendo XX 117 palmo
alto ll v palmeo caule Verc. (cfr. § 95). 5 polium V.

7 cronphaena E¹r cyonphena E² in marg. symphona (-nia C)
uel gromphaena v.a H | viribus Vdr. 8 medetur om d.

9 malandrum E^r. melandryum v a H 11 caracetum r. chal-
acetum d(?) v.a D cfr. ind. | vinaceis S ueneis V. uineis rr.

13 quattuor ll v mullos V. 14 nasturcio E rtio rr
15 molemonium E^rv. mohum V mollium d. lemonium com. H.
(cfr. ind., ubi hermonium dT an hemionum?). pondere om.

d. | est et v a S. sillybi ego sillib; dr -bus r G sillybus J.
-bi ius S silybo Dal. psyllibus v. cfr. Diosc et XXII 85

16 densatus d(?) v a D 18 vettonica AE 20 farinas V
21 hemionium B e Diosc. hermonium E^r. -monium r

lochia, suspiria clymenus. — Pleuriticis et peripneumonicis centaurium maius, item hysopum bibitur, pleuriticis peu-
42 cedani sucus. (26) alus autem, quam Galli sic vocant, Veneti cotoneam, medetur lateri, item renibus convolsisque et ruptis. similis est cunilae bubulae, cacuminibus thymo, 5 dulcis et situm sedans, radicis alibi albae, alibi nigrae. (27) eosdem effectus in lateris doloribus habet chamaerops myrtleis circa caules geminos foliis, capitibus Graeculæ rosæ, ex vino pota. — Ischiadicos dolores et spinae levat 10 agaricum potum ut in tussi, item stoechadis aut Vetto- nicae farina ex aqua mulsa.

43 8. (28) Plurimum tamen homini negotii alvus exhibet, cuius causa maior pars mortalium vivit. alias enim cibos non transmittit, alias non continet, alias non capit, alias non conficit, eoque mores venere, ut homo maxime cibo 15 pereat. pessimum corporum vas instat ut creditor et saepius die appellat. huius gratia praecipue avaritia expetit, huic luxuria condit, huic navigatur ad Phasim, huic profundi vada exquiruntur; et nemo vilitatem eius aestimat

---

§ 42: Diosc. IV 9. Marc 26, 18. cfr. Plin. XXVII 41 — Celsus IV 13 Marc 25, 17 39 cfr Plin. XXIV 130. Diose. III 1 (eupor. I 237). [III 28]. IV 1.

1 clymenus *S* (nos *v*). clim- *H*. pleureticis *Vd v. a. G* (sic d. etiam *v* 2) | peripleumonia *VEJD* cfr. XXII 108 XXIII 123 XXIV 145. 3 alus *ego* cfr. XXVII 41 (ubi etiam or- dine alphabeticò munatur) Scribon 83 Marc 17, 21 10, 68 26, 18. halus *H v* (index) Marc 31, 29. | sil *S* cum Schneidero ad Veget. p. 169 at cfr. Marc 31, 29 et Plin. XX 36 (= Diose III 53. 54). 4 cotonia *Vd* | ea terri *V* at. d. 5 cuni- culae *E* | bubulae *om. V* 6 dulci *Vd* | sedant *T E* *r*. sedat *v. a. G* radicia *Vd T H*. radiradi- *E*. radii radi- *r*. rarae radi- *v*.

7 effectus *om. r.* in *om. E* *r a H* | chamerops *V v a. Dal* -pis *E* *r*. 8 myrtleis *d v* -tei *r.* | caules *d v* -lis *r S. -lem B* | geminis *r B*. 9 potus *E* *r*. | ischiadicos *v.* scia- *H*. 10 stoe- chadis *B*. thoeca- *r*. theoca- *r v.* nomen *incertum*; cfr. XXVII 131 (= Diose. III 28) 12 albus *E* 13 albus *Vd*. cibus *d*. 16 conficit *E* *r* concipiatur *d.* capiat *V.* 16 instant *E.* |

17 expetit *Brot cum Gronorio*. -itur *H v* *huc r* | condit *S* cum *Gronorio* -itur *H v* \ phasia utilitatem *E* *Dal*

consummationis foeditate. ergo numerosissima est circa hanc medicinae opera.

Sistit eam scordotis recens drachma cum vino trita 44 vel decocta potu, Polemonia, quae et dysintericus ex vino datur, verbasci radix pota ex aqua II digitorum magnitudine, nymphaeae Heracliae semen cum vino potum, radix superior e xipho drachmae pondere ex aceto, semen plantaginis in vino tritum vel ipsa ex aceto cocta aut alia ex suco eius sumpta, item cum lenticula cocta vel aridae farina inspersa potioni cum papavere testo et trito vel sucus infusus aut potus, Vettonica in vino ferro calefacto, eadem coeliacis in vino austero datur; his et Hiberis 45, 46, 48 inponitur uti dictum est. — Tenesmo radix nymphaeae 45 Heracliae e vino bibitur, psyllium in aqua, acori radieis decoctum. aizoi sucus alvum sistit et dysinterias et tænias rotundas pellit. symphyti radix pota in vino alvum et dysinteriam sistit, item dauei. aizoum foliis contritis ex vino torminibus resistit, alcimæ siccae farina torminibus pota cum vino.

(29) Astragalus folia habet longa, incisuris multis obliquis, circa radicem caules IIII aut IIII, foliorum plenos,

---

§ 44: Diosc III 115 IV 8 102 eupor II 48 Marc 27, 129). III 138. (eupor. II 48) II 152. eupor II 47, 49, 51 Marc 27, 16. 15 Pl iun 48, 18 — Marc 27, 62 — § 45: Diosc III 138. (eupor II 48 47) IV 88 9 Pl iun. 48, 19 Diosc III 76. IV 88. III 159 — § 46: Diosc. IV 62.

---

2 operam d. 4 potui VdTf quae VJ que r quoque v. | et del S. 5 uel basci r | ex qua V, duorum R.r.
6 nymphae E. 7, 8 plantatinis V. -ti nisi d. 8 cocta
athalica V. 9 aridiaæ V 11 potus VdTv(S) succus ErG.
uettonicae v.a.S 12 hibiberis E 13 ut Erv.a.S. (de
dictione cfr § 78 147) 14 psyllium Vd, acori drG cori
VE. cum [radicibus] v. 15 16 taenias S. tenias f teneas
Er en. V²d. teneas V² tinea v 16 pellat E. | sympiti E.
-tys r. | pota — 17 et VdTfS om. Err 17 dysinteria Er.
-as H 18 resistit — 19 pota om. Vd. alcimæ J e coni. S
cfr nota ad XXV 130 alcmae Er -meae v. alceae C.
19 uitio V 20 21 obliquis V&EL -qua r(f)
V radices v.a.S. | dist. ego , tres aut quattuor

florem hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, prae-duras. nascitur in petrosis, apricis et isdem nivalibus, sicut in Pheneo Arcadiae. vis ei ad spissanda corpora. alvum sistit radix in vino pota, quo fit ut moveat urinam repercuسو liquore, sicut pleraque quae alvum sistunt. ⁶ sanat et dysintericos in vino rubro tusa; difficile autem tunditur. eadem gingivarum suppurationi utilissima est fota. colligitur exitu autumni, cum folia amisit; siccatur in umbra.

47 (30) Et ladano sistitur alvus utroque, quod in segetibus nascitur contuso et cibrato. bibitur ex aqua mulsa, item ¹⁰ nobili e vino. ledon appellatur herba, ex qua fit in Cypro barbis caprarum adhaerescens. nobilis in Arabia fit, iam et in Syria atque Africa quod toxicum vocant; nervos enim in areu circumdatos lanis trahunt adhaerescente roscida ^{12, 73 eqq} lanugine. plura de eo diximus inter unguenta. hoc gra- ¹⁵
 48 vissimum odore est durissimumque tactu plurimum enim terrae colligit, cum probetur maxime purum, odoratum, molle, viride, resinosum natura ei molliendi, siccandi, concoquandi, somnum adlienci. capillum fluentem cohabet nigritiamque custodit, auribus cum hydromelite aut rosaceo ²⁰ infunditur, furfures cutis et manantia ulcera sale addito sanat, tussim veterem cum styrace sumptum, efficacissi-mum ad ructus.

§§ 47 48: Diosc. I 128. cfr. Plin XII 73 75

1 flore Vd | pilosas Vf an pilosas, ut § 58? implicata E
 2 an uentosis? cfr. Diosc 3 in CFWMuller p 24 not. 2
 om. ll r | heneo d. haen V. pißando V. 4 molleat Er
 5 plenaque q; E | sistit Er 7 tunditur eadem om Vd.
 suppuratione VE 8 collitur V autumni d.v. antem ni V.
 aut cumini Er 9 laudario Vd. | sistit ut Er siluestribus
 U 549. sed cfr. § 115 dist Salm exerc. p. 259^b B 11 ledon
 ll T1v(H) cfr. Diosc lada C herba quod ex aqua Er.
 12 pobilis Vd uilius U 550 e Diosc sed cfr XII 73. ' dist
 ego. | fit E 12. 13 etiam dT v.a G 13 taxicum Vd. -con
 v.a C 14 ranis Er trahunt v -ntur ll 16 odore est
 dT Vere (G) -rem V. honorem Er onere est man Dal v
 plurimam Er. 19 omnium Er adliendi VEr 21 aut
 cera V. 22 styrace G stor ll v D). sed cfr cod. M XII 80
 & 1. 98. XIII 18 XV 26, de cetero X 195 XII 124 125 XXIV
 22 23 efficacissimum om V.

(31) Alvum sistit et chondris sive pseudodictamnum. 49
— Hypocisthis, orobethron quibusdam dicta, malo granato
inmaturo similis, nascitur, ut diximus, sub cistho, unde ^{24, st}
nomen. haec arefacta in umbra sistit alvum, ex vino nigro
5 austero utraque. duo enim genera eius, candida et rufa.
usus in suco: spissat, siccat. et rufa magis stomachi rheu-
matismos emendat pota III obolis, sanguinis excreations
cum amylo, dysinterias pota et infusa, item verbenaca ex
aqua data aut carentibus febri ex vino Ammineo, cochlea-
10 ribus v additis in cyathos III vini.

(32) Laver quoque, nascens in rivis, condita et cocta 50
torminibus medetur, (33) potamogiton vero ex vino dys-
intericis etiam et coeliacis, similis betae foliis, minor tan-
tum hirsutiorque, paulum semper eminens extra aquam.
15 usus in foliis: refrigerant, spissant, peculiariter cruribus
vitiosis utilia et contra ulcerum nomas cum melle vel
aceto. Castor hanc aliter noverat, tenui folio velut equinis 51
saetis, thyrso longo et levi, in aquosis nascentem. radice
sanabat strumas et duritias. potamogiton adversatur cro-
20 codilis; itaque secum habent eam qui venantur. alvum

---

§ 49: Diosc. I 127. eupor II 10 — Marc. 20, 59   § 50:
cfr. Diosc II 153 (Plin XXII 84). — Diosc. IV 99 — § 51 extr.
Diosc. IV 36. eupor II 48

1 sistit 4 aluum *hoc loco om* V cfr v. 9 | chondris
dv. condris V -rys E -ry r. 2 hypocisthis dv. -cistus Vr.
-ciss E | orobethron fH cfr Diosc. -botron Er. -bothron D
oborothron Vd orobathion G (uel orobanche add. v) dicta
4 G -tam r -tum v | nam lon r 3 cistho dv. to r
5 utroque Er. cfr XXIV 81 6 sucos (-cus V) spissa VE.
7 tribus ll.v. dist H coll. XXII 137. XXIII 144
8 amylon Er 9 post ex vino *habet* V totum locum supra
omissum p 190, 22 effacissimum — 4 aluum), simul iteratis
quae sequuntur 4 ex uno — 9 ex uno | ammineo Dal ami-
neo dEv. Brot. -inneo VrD. cfr nota ad XXXIV 103.
10 quinque dEv. quoque V cyathis Ev.a G tribus r a G
11 laues V 13 minori Er. -ribus [hirsutioribusque] r a S
14 paulum VfErH -lulum dTv. -latim G | superemiens
Er v a S (nusquam alibi Pliniani usus) aqua V 16 nodax E.
19 aduersantur V. -atur et dEv. v. a S. 19. 20 exco-
dilis E. 20 habet E | uenatur r -antur eos V 18 antar

sistit et Achillea. eosdem effectus praestat et statice, VII
caulibus veluti rosae capita sustinens.

- 52 (34) Ceratia uno folio, radice nodosa et magna, in cibo
coehacis et dysintericis medetur leontopodium alii leu-
ceoron, alii doripetron, alii thorybethron vocant, cuius radix 6
alvum sistit purgatque bilem, in aquam mulsum addito
pondere denariorum II. nascitur in campestri et gracili
solo. semen eius potum lymphatica somnia facere dicitur.
53 lagopus sistit alvom e vino pota aut in febri ex aqua.
eadem inguini adalligatur in tumore. nascitur in segetibus. 10
multi super omnia laudant ad deploratos dysintericos
quinquefolium decoctis in lacte radicibus potis et aristolochiam
victoriati pondere in cyathis vini III. quae ex supra
dictis calida sumentur, haec candente ferro temperari
aptius erit. 15
54 E diverso purgat alvum sucus centaurii minoris drachma
in hemina aquae cum exiguo salis et aceti bilemque de-
trahit, maiore tormina discutiuntur. Vettionica alvum solvit
drachmis III in hydromehtis cyathis VIII, item Euphor-
beum vel agaricum drachmis II cum sale modico potum 20
ex aqua aut in mulso obolis III. solvit et cyclaminos ex aqua
pota aut balanis subditis, item chamaecissi balanus hysopi
manipulus decoctus ad tertias cum sale et pituitas trahit

§ 52: Marc 27, 13 — Diosc III 100 (cfr. Plin. XXVII 96).
- § 53: Diosc IV 17 42 (Marc 27, 64) eupor. II 47 — § 54:
Diosc III 7 6 Marc 30, 15 Diosc IV 1. Marc 30, 67. Diosc
III 1 Marc 30, 34 14. 64 — Diosc. III 27 (cfr. Marc 30, 39)
III 82

illos v.a H 1 achilles d aehillae V. ; septem R.v.
3 geratia d | et VERR(S). om d(?) Hack 4 5 leuceoron
C e Diosc lie- v. lich- dr lech- E. cheoron V. 5 doripetron
dr (dwpic et dwpixtepic Diosc). doryp- r D. | thorybethron 8 e
Diosc -tron VC thoribethron d -ethoron E -enthron r tori-
uentorou v 6 aqua mulsa dv a G. 7 duorum ll.v.
8 omnia d | dicatur Br 10 tumori VE. 11 deplorandos d.
12 13 et in aristholociam E 14 candentes V. temptari
d 17 aqua Vd. 18 maiora E | nettoniae (neto- V) VE
19 quattuor ll.v in om Vd | nouem ll.v. 20 duabus
ll.v / modicu Br 21 tribus ll.v. 22, 23 hysopi mani-
pulus om Vd 23 sale — trahit om Br

vel tritus cum oxymelite et sale pellitque ventris animalia.
pituitam et bilem detrahit peucedani radix.

(35) Alvum purgant anagallides ex aqua mulsa, item 55
epithymum, qui est flos e thymo satureiae simili. diffe-
rentia, quod hic herbaceus est, alterius thymi albus; qui-
dam hippopheon vocant. stomacho minus utilis vomitiones
movet, sed tormina et inflationes discutit. sumitur et
ecligmate ad pectoris vitia cum melle et aliquando iride
alvum solvit a IIII drachmis ad VI cum melle et exiguo 56
10 salis atque aceti. quidam aliter epithymum tradunt sine
radice nasci, tenui, similitudine pallioli, rubens, siccari in
umbra, bibi ex aqua acetabuli parte dimidia, detrahere
pituitam bilemque alvo leniter soluta. (36) et nymphaea 57
in vino austero solvit et pycnocomon, erucae foliis crassio-
15 ribus et acrioribus, radice rotunda, lutei coloris, terram
olente, caule quadriangulo, modico, tenui, flore ocimi. in-
venitur in saxosis. radix eius in aqua mulsa $\frac{1}{2}$ II pon-
dere et alvum et bilem et pituitam exinanit; semen som-
nia tumultuosa facit una drachma in vino potum. et
20 capnos truncas detrabit bilem.

§§ 55-56 (Isid. XVII 9, 13) Diose. IV 176. - § 56 extr.:
Marc. 30, 23. 11. § 57: Diose. (III 138) IV 173. — IV 108.
(cfr Plin. XXVI 85).

1 uel **V**er**D** inlitus uel d(?)v. | tritus S -tum II con-
tritus v cum **E**rr. in **VdD** 3 purgant **VdTfS** -at **Erv** |
anagallides **VdTfE** **Verc** (S). Ilis rv 5 6 quidem **E** quid **V**
6 hippopheon dC hypo- V. hypo- r com H) hippopleon
r. hipo- E | minus om VT. utiles VE inutiles T 7 mouet
VTErr (S) minus mouet d(?)G inflationes dG. inflamma- rv.
8 eligmate r elicm- E. utilia r uitalia c.a G. 9 quat-
tuor ll v | sex ll r melle et VTfS melle r mellis d(?)Ev
10 salis atque VTfES. -isque atque r -isque et d(?)v | an
epithymum in thymo? 11 tenui H -ui ll v -uis D. an es-
pite tenui? 13 aluum . soluit r.a S. dist. S 14 pycno-
comon d**Bas**. picnoso- V. pygmoco- (pig- E) rv 17 saxosis
VdT H. -osis locis rr(D) 19. 20 et capnos **Vdv** (S). et car-
nos E et panos H discutit panos D. truncas J coll XXV
155 tru E. strunā d umam VD. -umam discutit v discutit
H. per urinam S coll. § 35, unde possis, si tru (E) pro ge-
numo habere malis, conicere eas (cfr. XX 178). 20 — p. 194.
1 dist. S.

58 (37) Polypodi, quam nostri feliculam vocant, similis felici, radix in usu, pilosa, coloris intus herbacei, crassitudine digitii minimi, acetabulis cavernosa ceu polyporum cirri, subdulcis, in petris nascens aut sub arboribus vestitus. exprimitur sucus aqua madefactae, et ipsa minute concisa inspergitur oleri vel betae vel malvae vel salsa mento aut cum pulticula coquitur ad alvum vel in febri leniter solvendam. detrahit bilem et pituitam, stomachum offendit. aridae farina indita naribus polypum consumit. florem et semen non fert.

59 (38) Scamonium quoque dissolutione stomachi bilem detrahit, alvum solvit, praeterquam si adiciantur aloes drachmae II obolis eius II. est autem sucus herbae ab radice ramosae, pinguis foliis, triangulis, albis, radice crassa, madida, nausiosa. nascitur pingui et albo solo. 15 60 radix circa canis ortum excavatur, ut in ipsam confluat sucus, qui sole siccatus digeritur in pastillos. siccatur et ipsa vel cortex. laudatur natione Colophonium, Mysium, Prienense, specie autem nitidum et quam simillimum taurino glutini, fungosum tenuissimis fistulis, cito liquecens, 20 virus redolens, cumminosum, linguae tactu lactescens, quam

---

§ 58: Diosc IV 185. Th H. IX 13, 6 Isid. XVII 9, 62. Marc. 30, 5 44. (cfr Cato 158, 1) Th H. IX 20, 4. — §§ 59—61: Diosc IV 168 — § 59: Marc. 30, 13 (6 -8) — § 60: Isid. XVII 9, 64

---

1 polypodium d(?)v.a.S. feliculam S filic- 2 Erv(D). -cio lam Vdf cfr. Cato 158, 1 Colum. VI 27, 11. 2 felici V. -cis ES filici dv -cis rD. cfr not. ad XXIV 85 3 ceu om. Vd. 4 carri Vd. 5 a v. exprimitur denuo incipit R. | madefacta E¹v a H. | et VRTfEV(S). om. d(?)Dal . minute RT(Gron.)H. -ta Vdf. om. Ev 7 uel (pro aut) E.v.a H. 8 leniter C leui- ll fv 9 ostendit Er. 10 florem et R(?) man. Dal. H. ret rT -ret et v 11 scamonium VEV(D). scammo- r(?)Bas. | an quoque non sine? | dissolutione D -nes VREdf. -nem Erv | stomachi ll D. -chi facit G. facit v 12 aloae V aliae R¹. 13 duae . duobus ll.v. 14 trigulis E. | an floribus albis? cfr. Diosc. 15 pingue E 16 ipsa v a H. , confiat V. 19 prienese VE 20 tenuissimi V 21 cumminosum RH. -no sub E. summinosum Vd. sumi- v. umi- C. gummo- G. | tactu om. E.

levissimum, cum diluatur, albescens. hoc evenit et adulterino, quod fit ervi farina et tithymalli marini suco sere in Iudea. quod etiam strangulat sumptum. deprehenditur 61 gustu, tithymallus enim linguam excalafacit usus bimo; 5 nec ante nec postea utile. dedere et per se ex aqua vel mulsa et sale quaternis obolis, sed utilissime cum aloe ita, ut incipiente purgatione mulsum bibatur. fit et decoctum radicis in aceto ad crassitudinem mellis, quo leprae inlinuntur et caput inunguitur in dolore cum oleo.

10 (39) Tithymallum nostri herbam lactariam vocant, alii 62 lactucam caprinam, narrantque lacte eius inscripto corpore, cum inaruerit, si cinis inspergatur, apparere litteras, et ita quidam adulteras adloqui maluere quam codicillis. genera eius multa. primus cognominatur characias, qui et 15 masculus existimatur, ramis digitali crassitudine, rubris, sucosis, v aut vi, cubitali longitudine, a radice soliis paene oleae, in cacuminibus coma iunci. nascitur in 63 asperis maritimis, legitur semen autumno cum coma, siccatum sole tunditur et reponitur. succus vero incipiente 20 pomorum lanagine defractis ramis excipitur farina ervi

---

§ 62: Diosc. IV 162. (cfr. Th. H. IX 11, 8). — § 63 — 65: Diosc. IV 162.

---

1 diluitur v. a. S. 1. 2 aduiterino V adlm- E 2 erui
Ra **Verc** (*G*) erbi V herbi E. -bae v | farinae V. | et om. E |
 tithymalli (tity- **VRE**) r (*G*) D cfr. Theophr. -mali d C (*Dal.*) e
 Diosc. (cfr. index et XX 209), ut *infra ubique* 4 excalafacit
V* **E** S. -alfacit rv | uus bimo E. bulbi more v. a. H. 5 nec
 ante dT R v. ne et cante r. cfr. XXVII 79 | utili H cum Gron |
 uel Vd Tfr (*J*). et E. om. R (?) C an pura uel? cfr. Diosc.
 6 mulso T | ex (pro et) E an et ex vel et e? | aloae V
 9 inlinuntur E | inunguitur d. ung. rv cfr. XXV 135 et 142.
 ungeret § 22. XVIII 308 XIII 23. XVI 205. XXIV 60.
 XXVII 53, sed non de tali usu medico.. | cum mullo d
 10 alii om. E. 12 spargatur VR. insparg- r S 14 primis
 E | characias C e Diosc. -chias (car- v) Erv chazarias Rd
 zachar- V 15 maleulus V 16 sucossis V rugosis E H.
 cfr. Diosc | quinque aut sex ll.v | radice Erv -cis r.
 17 paene oleae R (?) H. paenuleae f. peneleae Vd T -le E. pen-
 dulis G. -det v 18 legitimis Erv. an montanis cfr. Diosc.
 et § 72. 18 19 siccatur R¹. 19 incipientes E¹ 20 raa

aut ficias, ut cum sis arescat. quinas autem guttas singulis
 64 excipi satis est, traduntque totiens purgari hydropicos fico
 sumpta, quot guttas ea lactis exceperit. sucus cum colligatur,
 ne attingat oculos, cavendum est. fit et e foliis
 tunsis priore minus efficax. fit et decoctum e ramis. est
 et semen in usu cum melle decoctum ad catapotia sol-
 vendae alvi gratia. semen et dentium cavis cera includitur.
 colluuntur et radicis decocto e vino aut oleo. inlinunt et
 lichenas suco bibuntque eum, ut purget vomitione et alvo
 • 65 soluta, alias stomacho inutilem. trahit pituitam sale addito
 in potu, bilem aphronitro, si per alvum purgari libeat, in
 posca, si vomitione, in passo aut aqua mulsa. media potio
 III obolis datur ficos a cibo sumpsisse melius est. fauces
 urit leniter, est enim tam ferventis naturae, ut per se
 extra corpori inpositus pusulas ignium modo faciat et pro
 66 caustico in usu sit. (40) Alterum genus tithymalli myr-
 titen vocant, alii caryiten, foliis myrti acutis et pungentibus,
 sed maioribus, et ipsum in asperis nascens. colliguntur
 comae eius hordeo turgescente siccataeque in umbra diebus
 VIII in sole inarescunt. fructus non pariter maturescit,
 sed pars anno sequente, et nux vocatur. inde cognomen

§§ 66. 67. Diosc. IV 162 Th. H. IX 11, 9. (C. IV 6, 9).

VRdfS. ramulis **Erv**(D) 1 ficias **Verc**(G) fici **VRdv**. sic..
 (reliquis abscissis) **E** | nis e is **VRdD**. his **E**. | aut e **V**. | sin-
 guli **R**. 2 traduntque etiam **Erv.a S**(D). 3 quod **E** | ea
 J ex **VRE**. om. d(?)v. 3 4 collig **E** deficientibus ceteris us-
 que ad § 84 anthyllis 4 fit et e **Vra G** fit et **Rdx** om v.
 5 minus **VRdxr** domus ra 5. 6 est et **VERxar**. est
 d(?)H 6 usu cum **dxxav** sucum **VR** || decoctu av -eto rf.
 8 coluuntur **VD**. | radicis d(?)v -ces rx | decoctae v. a **G**,
 e **rG**. in a C om rxv. 9 purgent v a S. uomitione **G** -nes
 ll. xv. 10 alias **Eav**. 1a **VD**. 10 x 12 pusca a D. uomiti-
 cione a. -tionem **VRx** 13 tribus ll. v. sumisse **VR**
 14 leniter ll v an uehementer? | et (pro ut, V 15 inpositus
 ego cfr. § 62 -tum **VRdxv** -ta a D | faciat dxv. -cit r.
 16, 17 myrtiten **TaS** cfr. Theophr. -tem **Rdx** mystitem **V** myr-
 titen f siniten v e **Diosc** 17 caryiten **B** e **Diosc** caro et
 in **VRdx** -rioten v caros et in r carso et in a. | pinguentibus
V -guibus a. 18 maioribus ego e **Diosc** mollioribus ll. v de-
 mendo cfr. XVI 174. 20 nouem ll v.

Graeci dedere. demetitur cum messium maturitate lava- 67
 turque, deinde siccatur et datur cum papaveris nigri II
 partibus ita, ut sit totum acetabuli modus. minus hic vo-
 mitorius quam superior, ceteri item. aliqui sic et folium
 5 eius dedere, nucem vero ipsam in mulso aut passo vel
 sesima. trahit pituitam et bilem per alvum, oris ulceru-
 sanat. ad nomas oris folium cum melle estur. — (41) Ter- 68
 tium genus tithymalli paralium vocatur sive tithymallis
 folio rotundo, caule palmum alto, ramis rubentibus, se-
 10 mine albo, quod colligitur incipiente uva et siccatum
 teritur sumiturque acetabuli mensura ad purgationes. —
 (42) Quartum genus helioscopion appellant, foliis porcil- 69
 lacae, ramulis stantibus a radice IIII aut V rubentibus,
 semipedali altitudine, suci plenis. hoc circa oppida na-
 15 scitur, semine albo, columbis gratissimo. nomen accepit,
 quoniam capita cum sole circumagit. trahit bilem per
 inferna in oxymelite dimidio acetabulo. ceteri usus qui
 characiae. — (43) Quintum cyparittian vocant propter 70
 foliorum similitudinem, caule gemino aut triplici, nascen-
 20 tem in campestribus. eadem vis quae helioscopio aut
 characiae. — (44) Sextum platyphyllon vocant, alii eorum
 bitten, alii amygdaliten a similitudine. nec ullius latiora

§ 68. Diosc. IV 162. Th. H. IX 11, 7. cfr. Plin. XX 209.
 §§ 69—71; Diosc IV 162 — § 69. Isid. XVII 9, 77

1 demetitur **dixv** demitti- (dim- a, r | cum **V²Rdixv** com-
V¹ om. a D an communū? 1 2 lauaturque **BG(D** leua-
 a. lauatumque **VatfixS** -tum v. -tur C 2 duabus R v.
 3. 4 uomitorius *CFWMuller p. 24 25 cfr. XX 107 XXI 128.*
 -tionibus R v 4 centum a. ceterum D -ris U 552. | item
Ba(?)G idem **VxaD**. iidem v (an ceteri usus iidem, ut § 69²
 cfr. *Diosc.*) 6 sesima **xraS**. resima **V**. -ina R. sesama d(?)e
 9 10 semine **dixv**. semen r 12 helioscopion v e *Diosc.*
 helio (elio R. aln a) copion ll 13 quattuor aut quinque ll v.
 14 hic **VS**. 15 gratissimo a H -mo quod colligitur in-
 cipiente una **rxx** (*fulso iterata ex v 10*) accepit **Va** v S. -cipit
rxxG. 17 inferna **rav** inte- **rxx**. 18 quintum **dixv**. -tum-
 que r -to quod S cyparittian **raS** (issian v) lypar- B lypar-
V. lyparitiam d. 19 20 nascentem v. -te ll -ti S cfr. XII
 101 20 cui eadem c a S 21 vocant appellant **Vx**
 22 corimbiten **xr** corib- **VR**.

- sunt folia. pisces necat. alvum solvit radice vel foliis vel
suco in mulso aut aqua mulsa drachmis III. detrahit
71 privatim aquas. — (45) Septimum dendroides cognomi-
nant, alii cubion, alii leptophyllum, in petris nascens, co-
mosissimum ex omnibus, maximis caulinis rubentibus et 5
semine copiosissimum, eiusdem effectus cuius characian.
72 (46) Apios ischas sive raphanos agria, iuncos II aut III
spargit in terra rubentes, foliis rutae. radix cepae, sed
amplior, quare quidam raphanum silvestrem vocant. intus
habet mammam candidam, extra cortices nigros. nascitur 10
73 in montosis asperis, aliquando et herbosis. effoditur vere
tusaque in sictili mergitur, deiectoque quod supernat
reliquis sucus purgat utraque parte sesquiobolo in aqua
mulsa. sic et hydropicis datur acetabuli mensura. insper-
gitur et aridae radicis farina potionis. aiunt superiorem 15
partem eius vomitione biles extrahere, inferiorem per
alvum in aqua.
74 (47) Tormina discutit quocumque paucas, Vettonica
praeterquam a cruditate, peucedani sucus et inflationes,

§§ 72 73: Diosc. IV 174. — § 72: Th H. IX 9, 6 —
§ 73 extr.. Th H. IX 9, 5. § 74: Diosc. eupor. II 40 Diosc.
III 48. Marc. 29, 21 Diosc III 82 I 2. III 76 I 128 III 3. Marc.
27, 16. (cfr. Plin. XXVI 44).

2 quattuor *H.r.* 3 dendroiden *d x H* -ro id est *V.*
4 cubion *VR¹*. 4. 5 cumosissimum *VR¹x* 5 maxime *ra*
v.a J. an comosum (*corruptum in comosum*). maxime?
6 characian *ego* -ias *v* charachia N *VRd*. caracia n *a¹*,
-ia *a¹* (n *ubique cum sequenti v* apios *iunctum* est). *de*
structura cfr. XXVII 24 7 apios *VRdB* e Diosc apion
a¹. aptos *a¹*. opos *r*, ischas *RB*. -cas *a¹* -cha *Vd*. -ca *x*.
scillas *a¹*. scylla *v* | agria *rdxv* -ias *a* agaria *r* | duos *ll v.* |
aut *aD*. om *r x S* siue *v* scribendum videtur binos ternos:
cfr. XXVII 82. XI 21) tres *ll v.* 10 *an* medullam?
11 montosis *VRdx a C(S)*. -tuosis *R(?)v(H)* et *VRdxv(S)* et in
a G(J) 12 tusati *V*. -sa *dTx*. 13 reliqus *V*. | itaque *R¹*.
14. 15 inspargitur *V(a¹, S* 17 in aqua *ego*. cfr *v.* 13.
aqua *VRdTfxa del v* aquas *H* (cfr § 70). At coni. *S*. aquam
J aeque D an sed totam utraque? cfr. Diosc. 18 uetto-
ica da S uecto- x et to- *V*. et uetto- *R(?)G* 19 et om.
:a G.

ructus gignens, acori radix, daucum vel si lactucae modo sumatur. ladanum Cyprium potum interaneorum vitiis occurrit, Gentianae farina ex aqua tepida fabae magnitudine, plantago mane sumpta II lungulis et tertia papaveris in 5 vini cyathis III non veteris. datur et in somnum euntibus addito nitro vel polenta, si multo post cibum detur. colo infunditur hemina suci vel in febri.

(48) Agaricum potum obolis III in vini veteris cyatho 75 uno lieni medetur, e panace omnium generum radix in 10 mulso, sed Teueria praecipue pota arida et decocta, quantum manus capiat, in acetii heminis III ad heminam. inlinitur eadem ex aceto aut, si tolerari non possit, ex fico vel aqua. Polemonia bibitur ex vino, Vettonica drachma in oxymelitis cyathis III, aristolochia ut contra serpentes. 15, 101 argemonia VII diebus in cibo sumpta lienem consumere 76 dicitur, agaricum in aceto mulso obolis II. nymphaeae Heracliae radix in vino pota et ipsa consumit. cissanthemus drachma bis die sumpta in vini albi cyathis II per dies XL lienem dicitur paulatim emittere per urinam. 20 prodest et hysopum cum fico decoctum, lonchitidis radix decocta prius quam semen demittat, peucedani quoque

---

§§ 75 76 Diosc eupor II 61 62 — § 75: Diosc III 1.
101 (142). cfr Plin. XXV 45. XXIV 131. Diosc. IV 8 1 —
III 4 (6) — § 76: Pl iun. 57, 3—5 Diosc. eupor. II 60. —
Diosc. III 138. II 194. III 27 152. 82 Th H. IX 20, 2

---

1 item acori R(?)G | dacum uel x daucumue v.
3 magnitudinem V. 4 submota V. | a duabus dTx. 5 quat-
tuor ll(?)G an III cyathis uini? 6 simul quo (que V²) V
-mul dx. mul si v a G 8 tribus (auribus V) ll.v; veteris
om a. 9 liene Vx | e VRtxav(S) et dC. | panacis G. sed
cfr § 44 94. 101 106. 10 decocta dxav -to r 11 tribus
ll.v. | dist ego coll § 87. (132) XXIII 109 XXVIII 207.
heminam (emi- x) ll fx hemina D. vulnus r. 12 possint
Vx | fiue V(?)r a D 14 tribus ll.v. 15 vii r uel VRx
septem d(?)ra Dal. 16 duobus ll.v. 17. 18 cessanthemus
V. cessent- R. chissant- r. 20 cum fice VRdxv in uino a.
loncitudis a. lonchithidis V¹. loncyth- r. lineyth- R. colo-
chinth- V² 21 decocta — quoque statim post radix (p 200, 1)
errore iteravit V, item decocta Rdxv. del. D cum a.

77 radix et lieni et renibus. lien *suco* acori poto consumitur, praecordiis et ilibus utilissimae radices; . . . clymeni semen potum diebus **xxx** pondere denarii in vino albo, Vettonicae farina ex melle et aceto scillite pota, radix lachitidis in aqua. Teucrium inlinitur, item scordium cum cera, agaricum cum farina e feno Graeco.

78 (49) Vesicae malis contraque calculos, gravissimis crux, 23 ciatibus, ut diximus, auxilio est Polemonia ex vino pota, item agaricum, plantago foliis vel radice potis ex passo, 25 Vettonica ut in iocinere diximus, item ramici pota atque inlita, eadem ad strangurias efficacissima quidam ad calculos Vettonicam et verbenacam et milifolium aequis portionibus ex aqua pro singulari remedio bibere suadent.

79 strangurias discuti et dictamno certum est, item quinquefolio decocto ad tertias in vino. hoc et enterocellicis dari atque inlini utilissimum est. xiphi quoque radix superior urinam ciet, infantibus enterocellicis datur ex aqua et inlinitur. vesicae vitiis peucedani sucus, infantium ramici

§ 77: Diosc I 2 eupor. II 60 Pl iun 44, 10 Diosc IV 14. (cfr Plin XXVII 120). eupor. II 61. Diosc III 152 101 115. — § 78: Diosc IV 8 eupor II 111. — Diosc III 1. II 152 Pl. iun. 62, 1. Diosc IV 1 (cfr Marc 26, 8, 27) — § 79: Diosc. eupor II 112 — Diosc. IV 42. Diosc. eupor II 112 (cfr. Marc. 26, 96) Diosc IV 20. III 82, IV 70

1 lien *suco* *ego*. lienis (ueo om ante aco) VRdx alienis
ra lien *v* | acoro man *Dal.* r a *G* | poto Vx man *Dal.* r.
-tu r *G* 2 an utilissima radice? | lac *ego indicavi*; exci-
derunt consumit et 4 scillito VTix 6 farina e S. -nae
ll na [foeni graeci] *v* 6 7 dist *H* 7 an grauissimi
cruciatus scriptum olim -tuus,? cfr. XXV 23 10 ramici *v*.
-iti ll J coll § 79 XX 251. XXIV 15 bis, XXX 135 136, 137).
sed cfr XX 142 XXII 84 121 et Cels VII 18 extr 22 24.
Seren 683 Plin iun. 63, 22. 64, 1 Marc 33, 23 24. 25 51
11 inlinita Vx? D | quidem -dam D, ad calculos Vdxa D.
ad calculos quidam B ?, v. 12 milifolium *ego*. millef- ll v
cfr nota ad XXIV 152 14 discuti dxxrG -tit r. -tere v
e (pro et) dTx 15 hoc est V. del. o a G. enterocellicis
'G. int- r. ictericus r 16 est xiphi v. est siphii VRdx
xiphi r. exiphi a. 17 dist. ego coll. Diosc 18 dist. U
infantum drsv. -ibus rx. ramici o illx

et umbilicis eminentibus psyllion inlinitur. urinam crient 80
anagallides, acori radicis decoctum vel ipsa trita potaque
et omnia vesicae vitta depellit, calculos et herba et radix
cotyledonis itemque genitalium inflammationem omnem pari
s pondere et caulis et seminis et murrae. ebulum teneris 81
cum solis tritum ex vino potum calculos pellit, inpositum
testes sanat. erigeron quoque cum farina turris et vino
dulci testium inflammationes sanat. symphyti radix inlita
enterocelas cohibet, genitalium nomas hypocisthis alba.
10 Artemisia quoque datur contra calculos ex vino dulci et
ad stranguriam, dolores vesicae sedat ex vino radix nym-
phaeae Heracliae.

(50) Eadem vis crethmo ab Hippocrate admodum 82
laudatae. est autem inter eas quae eduntur silvestrium
15 herbarum; hanc certe apud Callimachum adponit rustica
illa Hecale. species quae elatae hortensiae. caulis unus
palmum altus; semen servens, odoratum ceu libanotidis,
rotundum; siccatum rumpitur. habet intus nucleus can-
didum, quem aliqui cachrym vocant. folia pinguis albicant

§ 80: Diosc II 109 I 2. IV 90. § 81: IV 95. IV 9 (eupor II
108). III 117, 138 (eupor II 106, 112). § 82: Hippoer nat. mul. 20
morb mul I 10 56 cfr Plin XXII 88 Diosc II 156 (III 79)

1 psyllion *r v* -ylium a pyllion *r x* 2 anagallides *d (?) v.*
anaca- *r x* 3 depellit *e go de r a. om. r x S* sanat et *v.*
calculos et *r a S* -ose et *r x* -os *v* 4 omnem *r a G* *om r*
T x r 5 pondere caulis *d Ven.*, teneris *r a G.* -rum *r T x v*
7 frigeron **V x** 8 symphyti *d v* -piti **V R.** -pice *r.* sim-
phiti *x* -pice *a.* | inlita & **V¹** 9 interocelas **V x.** 13 crethmo
v. chretmo **V.** cretamone *d.* cetmio **R.** cetno *r.* Creddeno *a.*
14 laudatae *H.* -ta *ll v* -to *S e com.* *Dal sed cfr § 83* (lar-
gior) 158 160. XXVII 135. duntur **V¹.** dicuntur **V².**
16 species quae *d c* speciesque (spic- **R** *r T x Ven. S.* -que
est *B* species quae **V** peciasque *a.* elatae **V R T Ven.** te *d x a v*
batis *B* elatinæ *D* cum *U* 554 (*nulla causu coll* Diosc IV
40) *an althaeæ vel maluae?* cfr XX 222. unus *r a G* unum
r T x v. S. 17 ferueas **V R¹** ferens *H.* | libanotidis *r in marg.* *v.*
lyb- a balotidis **V d x** balathi- **R.** 19 cachrym *S* -yn *r* -ys
D cacrym **R.** -ry **V d** rys *r* ris *a.* cfr XVI 30. XXII 71.
XXIV 99 101 folia pinguis a *G(S).* folio pinguis *r T x v(H)*
albicant *G(S).* -nte *R. T x v(H).*

veluti olivae, crassiora et salsa gustu; radices digitii crassi-
 83 tudine III aut IIII nascitur in maritimis petrosis. estur
 cruda coctave cum olere, odorati saporis et iucundi. ser-
 valatur etiam in muria. praecipue ei usus ad strangurias
 folio vel caule vel radice ex vino. colorem quoque cor-
 poris gratiorem facit, verum largior inflationes. alvum
 solvit decocto, urinam et a renibus umorem trahit, sicut
 alcimae siccae farina, e vino pota stranguriae efficacius
 addito dauco, heni quoque utilis. adversus serpentes bibitur.
 iumentis quoque in pituita aut stranguria hordeo inspersa
 succurrit.

84 (51) Anthyllion est lenti simillima, quae in vino pota
 vesicas vitiis liberat, sanguinem sistit. altera anthyllis,
 chamaepityi similis, flore purpureo, odore gravi, radice
 intubè, vel magis medetur . . .

(52) Cepaea, similis porciliacae, nigriore radice, sed
 inutili, nascens in litoribus barenosis, gustu amara, in

§ 83. Diosc II 156. (eupor. II 112) III 159 — § 84: Diosc
 III 143 (eupor II 109) cfr. Plin XXI 175 — Diose III 158.

1 crassiore et salso *v a G(H)* 2 tres aut quattuor *ll v*.
 3 cruda coctane *ego* crudu coctune *ll v* cfr. § 82 laudatae
 4 praecipue *ei ego*. cfr. X 130. -pue *ll.x* -ui *G* -ueque
v, usus **d**^x**a***G*. usque **V***R*. eius usus *v*. *an* praecipue uis *ei*
 ususque? | strangurias *a D* -ia *d*^x -iam *v* -gyria **V***R*. 6 largi-
 or **V***RdTxJ* quoque largior *r*^a. aequo largior *G*. largior
 quoque *v* | *an* inflammations? cfr. § 86. XXIII 128. 152
 XXIV 54 XXVII 48 49. XXVIII 103 XXIX 79 103.
 XXX 61, *al* 7 sic et *v a S* 8 alcimae *J* cfr. § 45 et
 nota ad XXV 130 alcme *a* -eae *v* almae **V***d* me **R***x* alce-
 r. eae Brot althaeae *C* | farina *e d*^x. nas **V***R* (*an* -na cum?)
 -na in *rav* | stranguriae *ego* cfr. § 86 extr.) -ria *d*^x -gyria
V. -guriām **R**(?)*a J* -am tollit *v* ceterum duceūtepiā (pro ducoūpiā)
 Diose dist *ego*. 12 anthyllion *v e* Diose cant **V***E**D* can-
 tyll- *d*. cantill- *R*. 13 anthyllis *v* (praem est) *e* Diose can-
 (-thillys *R* -thellys *r*) *ll D* cfr. § 160. 14 chamaepityi (-yos
v) *ego coll* Diose. -phyllo *D*. -pyllo *d*. chamepillo **E** -pyllo
 (cam- **E**) *r* (*an* chamaepityi folio?) odori **E** 15 — 17 dist.
ego. 15 medetur *ll.TtH* om. *v*. | *lac. ego indicari. exciderunt fere*
comitialibus in oxymelite: cfr. Diose 16 cepaea *B* *e* Diose.
peae **R***d*. -pae ea **V**¹. -pae, **V**¹*v*. caepe **E**. nigriores *d* | radices
V*Rd* 17 inutilis **R***E*. locus turbatus; fortasse nigriore folio,
 - inutili . . . radice gustu amara in vino sqq. cfr. Diose.

vino cum asparagi radice vesicae plurimum prodest.
 (53) eadem praestat hypericon alii chamaepityn, alii 85
 corissum appellant —, oleraceo frutice, tenui, cubitali,
 rubente, folio rutaе, odore acri, semine in siliqua nigro,
 5 maturescente cum hordeo. natura semini spissandi. alvum
 sistit, urinam ciet, vesicae cum vino bibitur. (54) est 86
 aliud hypericon, quod aliqui caron appellant, folio tama-
 ricens — et sub ea nascitur , sed pinguioribus foliis et
 minutis, rubentibus, odoratum, palmo altius, suave, leniter
 10 acutum. vis semini excalsatoria, et ideo inflammationem
 facit, sed stomacho non inutile, praecipuum ad stranguriam,
 si exulcerata non sit vesica medetur et pleuriticis ex vino
 potum, (55) vesicae autem callithrix trita simul cum cumino 87
 et data ex vino albo, verbenacaque cum foliis decocta ad
 15 tertias vel radix eius e mulso calido calculos eicit; item
 perpressa, quae Arreti et in Illyrico nascitur, in aqua de-
 cocta ex III heminis ad unam pota, trifolium ex vino
 sumptum et chrysanthemum primum. anthemis quoque
 calculos eicit, parvis a radice foliis quinis, caulis longis II,
 20 flore roseo, radices tritae per se . . . . . cei, laver crudum.

§ 85: Diosc III 161 (eupor II 112). — § 86: Diosc. III 164
 — § 87: Diosc IV 134 (cfr Plin XXII 62, 64) — Marc 26, 8
 (65). Diosc. I 9 (cfr. Marc 26, 34) — Diosc. III 113 —
 Diose III 144 (eupor. II 111, 109. cfr Plin XXII 54) II 152

2 alii **VTE**, quam alii (**Bd?**) *v* | chamaepityn *v(J)* -pytin
 (chame- **V**) *ll.Dal* 3 corissum (-isu **E**) *ll.TtS* cfr § 129
 164. corion **B** e *Diosc* -icon *v*. 5 natura **dEv** nata **V** -ta
 e **R** semini **VR** 7 alii qui **E**. alii *v a.S.* | caron *v(J)* -ro
ll.TtD -ros *S*. cfr § 119 extr 130. corn **B** e *Diosc* | folia
R¹. an foliis (altero foliis del)? 9 minutis *ego e* *Diosc* -nus
ll.v. | sua **E**. | leniter — 10 excalsatoria *om E*. 10 aculum
V -leatum *v a.H.* semine **V**. | inflammationem **RD** cum **U** 555.
 inflat- *rv*. 11 non *om V*. cum **d¹** num **d²**. stranguria **VR**.
 (an -rias? cfr § 83). 13 callithrix **VRTf** -richon *v a.H.*
 cum **G.** *om. ll.v.* 14 que *ego* quoque *ll.v* cum *om. Ev.a.H*
 (*SJ*). 14. 15 adtritas **E**. 16 perpraessa **V**. -pessa d. | apreti
R¹ apræti **V**. 17 tribus *ll.v.* unam **R(?)G** unum **VEv**.
 unum d. 18 primum **Ev** *om. rTtH* an purpureum? cfr.
 XXII 54. | anthemis **dTS** -mum **R(?)Ev**. antemys **V**
 19 duobus *ll.v* 20 rosaceo **R¹** | per eas **V**. \ lac. *ego vndi-*
cavi. cei VE. ceu r(?)B. seu *v*.

88 (56) silaus nascitur glariosis et perennibus rivis, cubitalis apii similitudine coquitur ut olus acidum, magna utilitate vesicae. quae si seabiem sentiat, panacis radice sanatur, aliter inutilis vesicis. — Calculos pellit malum erraticum radicis libra in congio decocta ad dimidias — inde heminae sumuntur per triduum, relicum ex vino — et urtica marina et daucum et plantaginis semen ex vino (57) et herba Fulviana trita ex vino et haec nomen inventoris 89 habet, nota tractantibus. (58) urinas ciet scordion, testium tumores sedat hyoscyamum, genitalibus medetur peucedani sucus, ex melle semen, stranguriae agaricum obolis III in vini veteris cyatho uno, trifolii radix drachmis II in vino, dauci una drachma vel seminis.

Ischiadici semine et foliis erythrodani tritis sanantur, panace poto et infriato, Polemonia, aristolochiae decocto 90 folii. agarico quidem et nervus, qui platys appellatur, et umerorum dolor sanatur obolis III in vini veteris cyatho uno poto. quinquefolium ischiadicis et bibitur et imponitur,

---

§ 88. 89: Diosc. eupor. II 109 (quater). — § 88: Diosc IV 92 (eupor. II 112) Marc 26, 23 cfr Plin XXXII 102. — Diosc. III 77 — § 89: Diosc III 115 IV 69 III 82. III 1 III 113 (eupor. II 112) III 52 76. III 150 (cfr. Plin XXIV 94 III 48 IV 8. eupor. I 238 — § 90: Diosc III 1 eupor. I 237). IV 42 (Marc. 25, 46) IV 168. III 161. 164 eupor I 237 — Diosc eupor. I 217 Marc 31, 18 Diosc IV 42 [II 193] II 209

---

1 silaus ll v. lauer B lauer — sion, cfr. § 50 XXII 84. Diosc II 153). glabriosis VdT glabi- R glori- r. 2 atrum B cfr XX 117 4 inutili B -le G. 5 congio (sc aquae) VRE uini congio d Y v 6 uno ll v deinde add. conicio d. cumicio r D. del ego ut ortum ex congio prave iterato (an potius senecio? cfr. § 81 XXV 168 cum hio zio r) C conyza B. Pucino coni D coll. XIV 60 , ortica VR. 7 8 dist ego. 8 ex uino om d uino et om VRE 9 an nostratia? cfr. XV 37 et XXIX 17 | ciens Muller emend IV 21 ad antecedend cum v referens. 9 — 11 dist. ego coll Diosc 11 semen om dT et semen v a J tribus ll v. 12 duabus ll v 14 ischiadici : iscia- R scha- E inscia V scia- d. 15 infriata v a D dist U 556. 16 platys dr. -tus r D. 17 tribus ll v 18 quinquefolium Et an recte? quinqui R. | ischiadicis v. schia- E. scia- r

item scamonia decocta et cum hordei farina. semen hyperici utriusque bibitur ex vino.

Sedis vitia et adtritus celerrime sanat plantago, condylomata quinquefolium, sed ea *in calum* iam conversa cyclamini radix ex aceto. anagallidum caerulea procidentiam sedis retro agit, e diverso rubens proritat. cotyledon condylomata et haemorrhoidas mire curat, testium tumores acori radix decocta in vino tritaque inita, intertrigines negat fieri Cato absinthium Ponticum secum habentibus. 9. alii adiciunt et puleum, quod ieiunus quis legerit: si post se alliget, inguinis dolores prohibet aut sedat coeptos. (59) inguinalis, quam quidam argemonion 92 vocant, passim in vepribus nascens, ut prosit, in manu tantum habenda est.

15 (60) Panos sanat panaces ex melle, plantago cum sale, quinquefolium, persollatae radix ut in strumis, item damasonium, verbascum cum sua radice tusum, vino aspersum folioque involutum et ita in cinere calefactum, ut inponatur calidum. experti adfirmavere plurimum referre, si 93 virgo inponat nuda ieiuna ieiuno et manu supina tangens dicat: Negat Apollo pestem posse crescere cui

§ 91: Cato 159 — § 92 med : Diosc. III 49 II 152 IV 42, III 159, IV 102 (efr. Plin. XXVI 122). — § 93 extr.: Diosc. IV 76 168. Marc. 32, 49

1 scamonia *v*(*D*). -io VR. -mmonio *r* -ia *C* an scamonia in aceto? cfr. Diose 4 quinquefolium E (*ut fere semper*, | sed ea in *D* sed eam VR E sedem d(?)*v*. | callum iam *D*. columniam Er. om. rr cfr. § 144 | conuersa *D* -sam R dEv (e Diose II 193). -sum V euersa f. -sam *H* 5 6 proceedentiam sedes E 6 pruritat V²E 6 7 cotoledon V 7 curuat E. 8 tritaque fS -quae V. -que et E ?*v* ta atque dT om. E 9 necat E. 10 ieiunus d²*v* ie unus E. te (si V²S) ieiunus VE quis ll *v*(*S*) qui G. cfr. XXVIII 48. 11 post se *v* posset ll 11 12 prohibent aut sedant E 12 inguibus E argemonion TJ -onio VRf -on Er. -onem dv ex md cfr. XXIV 176. 13 prosit inguibus d (?)*v* a S. mano VR¹. 14 lanium VR¹d. | est om. dT. 15 cum melle Ev. a S 16 persollatae J. -ollae dEr. ole r. -olatae v | ut in dEr v. aut r. 19 calidum om VR¹d. 20 ieiuno d(?)Ev. om. vT. 21 versat E negat - p 206, 2 dicat om. R¹, cui U.T.H. quam v.

nuda virgo restinguat atque ita retrorsa manu ter dicat totiensque despuant ambo. medetur et radix mandragorae ex aqua, radicis scamoniae decoctum cum melle, sideritis cum adipe vetere contusa, marruvium cum axungia vetere, vel Chrysippios cum ficis pinguibus. et haec ab ⁵ inventore habet nomen.

- 94   10. (61) Venerem in totum adimit, ut diximus, ^{25, 75}nymphaea Heraclia, eadem semel pota in XL dies, insomnia quoque veneris a iejuno pota et in cibo sumpta. inlita quoque radix genitalibus inhibet non solum venerem, sed ¹⁰et affluentiam geniturae; ob id corpus alere vocemque dicitur. adpetentiam veneris facit radix e xiphio superior data potui in vino, item quam cremon agrion appellant, orminos agrios cum polenta contritus.
- 95   (62) Sed inter pauca mirabilis est orchis herba sive ¹⁵serapias, foliis porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice testiculis simili, ita ut maior sive, ut aliqui dicunt, tenuior ex aqua pota excitet libidinem, minor sive mollior e lacte caprino inhibeat. quidam folio scillae esse dicunt leviore ac minore, caule spinoso. radices sanant oris ulcera, thoracis pituitas, alvum sistunt e vino potae.
- 96   Concitatricem vim habet et satyrimon. duo eius genera:

§ 94: Diosc. III 138 (Plin. XXV 76) Marc. 33, 63. — Diosc. IV 20 (eupor. II 96). — cfr. Plin. XXV 155 — Plin. XIX 151, XX 110. Diosc. II 151 — § 95: Diosc. III 132, 131 (eupor. II 96). Th. H. IX 18, 3. — § 96: Diosc. III 131 Isid. XVII 9, 43 cfr. Plin. XXVII 65.

1 retrorsa dT man. Dal.   2 dispuant Vv. a. C.   2 3 mandragora E   4 contusa — 5 uetere VRdTf(Verc)S. om. Ev(J). | marruvium R D. maurus- V. marrubium (marrhu- f) dTf(Verc)S. cfr. nota ad XXV 43.   6 chrysippus T -ppos E. -ppea d(?). r a S.   7 8 nymphaeae dE   8 eracham E.   11 affluentiam V affluentia E | alere Erv habere rf 12 e om. E
13 potui d. -tu rv cremon ll D eremon Ven crethmon C. -mos Verc 14 orminos (hor- Dal) v -menos ll. f S. | contrita G.   15 mirabilis VRdv milias r. -lia E horchis E.
16 serapias C e Diosc -piis VR. -pis E sarapis d -pias v.
18 tenuior (-uminor R) ll Ttv(J) durior C. an plenior? cfr. Diosc. / excitat E.   20 radice Vd.   21 e Ev. et r. ex D
22 habet et ego. -bent V -bet rv -bet ut vet. Dal.

longioribus foliis quam oleae, caule III digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testium, alternis annis intumescente ac residente. altera satyrios orchis cognominatur et semina esse credita est. distinguitur internodiis et ramosiore frutice, radice fascini. nascitur fere iuxta mare. haec tumores et vitia partium earum cum polenta inlita sedat vel per se trita. superioris radix in lacte ovis coloniae data nervos intendit, eadem ex aqua remittit. (63) Graeci satyrion solii lili 97 rubris, minoribus et III non amplius e terra exeuntibus tradunt, caule levi, cubitali, nudo, radice gemina, cuius inferior pars et maior mares gignat, superior ac minor feminas. et aliud genus satyrii erythraicon appellant, semine viticis maiore, levi, duro, radicis cortice ruso; 10 intus album includi saپore subdulce, fere in montuosis inveniri. venerem, etiam si omnino manu teneatur radix, 98 stimulari, adeo si bibatur in vino austero; arietibus quoque et hircis segnioribus in potu dari, et a Sarmatia equis ob adsiduum laborem pigrioribus in coitu, quod 20 vitium prosedatum vocant. restinguit vim eius aqua mulsa

§§ 97. 98: Diosc. III 133. 134. (eupor II 96).

1 longioribus VE una long- r(?)v. cfr. § 103 et Muller de stilo p. 91. | quattuor ll v 3 intumescente V¹Er v(S). -ture V¹R. -nte ea dTH | alteria E. | saturnios E. 4 femina v. -nam ll fS. credita est ego -itam ll S. -itum J coll VIII 78. itur v(D) cfr. § 100 120 II 127. 166. VIII 3. XVI 234. XVII 163 XIX 128 XXXV 202. XXXVI 201 al (an vero praedicant cfr. XXIII 72) — nam creditant vix credibile — vel feminam inuenio esse creditam?). 5 fascinis E -nis utili v a.S. 7 erum E. earum erumpentia v a H. an uerendarum? cfr. II 93. | trita VR v(S) illita dT om. ErH 7 8 superiori E 9 li R 10 rubris VR d(Ven.)S. -ri Er v. tribus ll.v. 13 satyrii dG. -rit VE. -ri r S. -rion v. siri E. | erythraicon G e Diosc. -threcon , -thecon R¹, ll -thronion vel -thrococcon v 14 se semine E. urticis dT | doro V¹R¹ | rubo ER. -bro v a.S. 15 aluum E. | dist ego e Diosc | sebdulce V¹. sed dulce V². fere VR dG. fertur Er v(D). | montosis E o a. H. cfr. § 72 et nota ad XXV 64. 17 stimulare S. | magis adeo v.a.G(S). an at eo magis? 18 senioribus E. \ varroa A. -ata VdS -at RE. -atis v.

99 aut lactuca sumpta. in totum quidem Graeci, cum con-
citantem hanc volunt significare, satyron appellant, sic
et crataegin cognominantes et thelygonon et arphenogonon,
quarum semen testibus simile est. tithymalli quoque ra-
morum medullam habentes ad venerem proniores fieri
dicuntur. prodigiosa sunt quae circa hoc tradit Theo-
phrastus, auctor alioqui gravis, septuageno coitu durasse
libidinem contactu herbae, cuius nomen genusque non
100 posuit. — (64) Sideritis adalligata varices minuit et sine
dolore praestat.

Podagrae morbus rarer solebat esse non modo patrum
avorumque memoria, verum etiam nostra, peregrinus et
ipse, nam si Italiae suisset antiquitus, Latinum nomen in-
venisset. insanabilis non est credendus, quippe quoniam
et in multis sponte desiit et in pluribus cura. medentur
radices panacis cum uva passa, sucus hyoscyami cum farina
25, 88 vel semen, scordion ex aceto, Hiberis uti dictum est,
verbenuaca cum axungia trita, cyclamini radix, cuius de-
101 coctum et permonibus. podagras refrigerat radix e xiphio,
semen e psyllio, cicuta cum lithargyro aut axungia, aizoum

§ 99 Th. H. IX 18, 6 5. (cfr. Plin. XXVI 162). — Th. H.
IX 18, 9 — § 100 extr. · Diosc III 48. IV 69 III 115 II 193.
— § 101: (cfr. Diosc IV 70). eupor I 235 Diosc IV 88. (IV 95).
cfr. Marc 36, 9. Pl iun. 69, 8 Marc 36, 21. (Diosc. II 208).

3 crataegin R(?)H -tegin Er. -ecin d cretecin V. ; cognominant / dT | thelygonon Tfrv -ligon VRd. teliquo non E. -icon Ven. | et arphenogonon (arre- S) H e coni. Dal. et arre (arrhe d. a r) gonon ll T del v. 4 testibus ego -tium (ortum e -tiuum) REr -tilim V -tilium d. cfr § 95 162 nov luc p 28.

6 tradit VdTfEv. S). -didit R(?)C 7 aliqui VE an septuagesimo? cfr Theophr: aliter de rebus iteratis XVII 41. XXVIII 228, durare r a G 8 cuius VE cuiusdam cuius r(?)v | genusque VRdTfH. que E speciemque v. 10 per sanat fH 12 uerum et d. 15 in multis om. EG , desiit dEr ex corr G. -sit VT. -sinit v. curia Vd. , medetur VR 16 radicis E. | panicis V 17 iboris Rdv a D. , dictum Rv. -ta V'aE dici V¹. 18 cydaminis V. 19 et dErr et in rt ex phio V 20 semen e rv. -mine E. -men r | psillion E / an cicutae, ut § 107 extr.? cfr. Diosc eupor. lythargiro E. lithaguro V. litagyro R¹. 20 absungia alzoum imprimis E.

in primo impetu podagrae rubentis, hoc est calidae. utri-libet vero convenit erigeron cum axungia, plantaginis folia trita addito sale modico, argemonia tusa ex melle. medetur et verbenaeca inlita aut si pedes macerentur in aqua,
 5 in qua decocta sit, (65) et lappago, similis anagallidi, 102 nisi esset ramosior ac pluribus foliis, gravis odoris. quae talis est, mollugo vocalur; similis, sed asperioribus foliis asperugo. superioris et sucus pondere $\frac{1}{2}$ in vini $\frac{1}{2}$ cyanis cotidie sumitur. (66) Praecipue vero liberat eo 103
 10 malo phycos thalassion, id est fucus marinus, lactucae similis, qui conchylis substernitur, non podagrae modo, sed omnibus articulorum morbis inpositus, priusquam arefiat. tria autem genera eius: latum et alterum longius, quadamtenus rubens, tertium crispis foliis, quo in Creta vestes
 15 tingunt, omnia eiusdem usus. Nicander ea et adversus serpentes in vino dedit. salutare est et semen eius herbae, 104 quam psyllion appellavimus, madefactum aqua admixtis 25, 140 in heminam seminis resinae Colophoniae coclearibus II,

§ 103: Diosc IV 98 (eupor. I 235 Nicand. ther 845) Isid. XVII 9, 98 cfr Th H. IV 6, 5. Pln. XXXII 66 § 104:
 Diosc IV 76. Th. H IX 9, 1 — Pl iun 66, 1 (cfr. 69, 9).
 Marc 34, 12 (36, 66) Diosc eupor. I 234 Diosc. III 7.

1 calida Vd 3 addita E | modice E. cfr nota ad § 122
 4 uerbenacam R | macerentur TfEv in aqua mae- VR
 dS 5 in aqua in qua TfH in aliqua E in qua VRdS. in eius v decocta sit R. TfH -cto v lappazo VR'd anagallidi Rv anagallid E agallidi Vd. 6 essetur V | grauis dv -ui VR Ven in E desunt tres fere versus (7G litterae), grauis — 8 asperugo su, qua lacuna in recentioribus libris expleta, sed ita ut post pluribus foliis falso iterarentur asperugo superioris et sucus, ex his facta sunt, ut videtur, quae ante grauis rugo legabantur aspera rugosa superioris suci del D 7 sed R(?)G et Vdr 8 asperago vel asparago v a.G pondere dv -ris V²r ex corr E om. V¹ p D. cfr. nota ad § 28 * 1 S xi ll. xi denariorum v | aini Erv -no rf | duobus ll.v 9, 10 eum alo Vd 10 phycos v phecos E. pechos d. poechos r | thalassion E. 11 conciliis V 12 orbis E modis V¹R¹. | arefiat VTJ ere- R. exare- drv. exhare E 13 iria V iri E | longum E 13 14 quadam elenus VE cfr. § 26. XXIV 124.
 17 appellauimus d(?) Erv, D. nomina- rTIS. \ madefactum E 18 semenam E | duobus ll.v

turis uno. laudantur et mandragorae folia cum polenta tunsa.

11. Talis vero tumentibus limus aquaticus cum oleo subactus mire prodest, articulis sucus e centaurio minore. 105 idem nervis utilissimus, item centauris. Vettonica nervis 25 discurrentibus per scapulas, umeris, spinae, lumbis pota ut in iocinere, articulis quinquefolium inpositum, mandragorae folia cum polenta vel radix recens tusa cum cucumere silvestri vel decocta in aqua, digitorum in pedibus rimis polypodii radix, articulis sucus hyoscyami cum axungia, amomon suco decocto, item centunculus decocta vel muscus recens ex aqua obligatus, donec inarescat, item lappae 106 boariae radix e vino pota. — Cyclaminos decocta in aqua perniunculos curat omniaque alia frigoris vitia, perniunculos et cotydelon cum axungia, folia ex batrachio, epithymi sueus. clavos pedum extrahit ladanum cum castoreo, verbenaca ex vino.

107 (67) Nunc peractis malis, quae membratim sentiuntur, dicemus de ris, quae totis corporibus grassantur. remedia autem haec communia invenio apud auctores potanda: 25, 28 dodecatheum, de qua diximus, deinde panacis omnium generum radices, peculiariter longinquis morbis, et semen

§ 105: Diosc IV 42 (cfr. Plin XXVI 90 IV 76 85 eupor. I 206. 235 [Diosc. I 14]. Marc. 34, 11 — § 106: Diosc. II 193. IV 90 II 206. § 107: cfr Plin XXV 28 30 (Th. H. IX 11, 2). 63 84.

1 puris VR¹d. 3 limus VR¹dv liquis E. 4 e dEre. et r. ex D 6 7 posita ut E 7 inpositum v. -tis E positis r an inpositis foliis (cfr. § 90) vel in potionē (cfr. Diosc. et XXVII 141,?) 8 tusum d. 9 cubitorum Erv a. H. | in ErH. inde rTf. ac r pedum v.a.H. 11 amonon Vd amomi R(?)r a.S | sucus E -us cum v a S. | decocta E¹ 14 post prius perniunculos falsa praeceptione iteravit et cotyledon cum axungia folia E | curat Ev om r 16 clavum VR¹d. -uom S. 18 sentiuntur om V¹R¹d. 19 uis v his ll C. crassantur R. 20 inuenio apud auctores ego. cfr. XX 215 XVIII 123. XXII 11. XXIII 141 XXVII 39. XXVIII 151. 188. XXXVII 28 al. inueniunt (-iuntur dTS. -io Err) ante omnes ll. T v | potanda E -dam H cum man. Dal. potan V¹r -am V¹d G. -tn R -ta v. | dist. ego.

interaneorum vitiis, ad omnes vero dolores corporis suum
e scordio, item Vettonicae, quae pota colore plumbeum
corporis privatim emendat, gratiorem reducit.

(68) Geranion aliqui myrrin, alii myrtidan appellant. 108
5 similis est cicutae, minutioribus solus et caule brevior,
rotunda, saporis et odoris iucundi. nostri sic eam tradunt,
Graeci foliis paulo candidioribus quam malvae, caulibus
tenuibus, pilosis ramosam ex intervallis, binum palmorum;
esse in his folia, inter quae in cacuminibus capitula sint
10 gruum alterum genus foliis anemones, divisuris longio- 109
ribus, radice mali modo rotunda, dulci, relipientibus se
ab imbecillitate utilissima, et fere talis vera est. bibitur
contra phthisis drachma in cyathis vini III bis die, item
contra inflationes, et cruda idem praestat. sucus radicis
15 anribus medetur, opisthotonis semen drachmis III cum
pipere et murra potum. phthisis sanat et plantaginis sucus, 110
si bibatur, et ipsa decocta in cibo; e sale et oleo a somno
matutino refrigerat. eadem datur iis, quos atrophos vocant,
interpositis diebus, Vettonica vero phthisicis ecligmate cum
20 melle, fabae magnitudine, agaricum potum obolis II in
passo, vel daucum cum centaurio maiore in vino phage-

---

§ 108. Diosc. IV 114 (cfr Plin XXIV 154) III 121 extr. —
§ 109: Diosc III 121 init IV 114 (eupor. II 38) § 110. Diosc
II 152 (eupor II 38). Celsus III 22 extr. Diosc. IV 1. III 1
(eupor. II 38, [Diosc. IV 162])

---

1 corporia dolores **E**(?)*v a S* 2 e **Erv** om r. | qua **Vd**
aqua **T** 4 generanion **E** | myrrin **ES** **yria** r **yren** r.
-yrrhin v. | alii **Ev** aut **rTf**. om. **Ven** | myrtidan **ll.Brot** -dam
T. -thida **v** -tida **S coll** **ind** merthyda **C**. 6 radice rotunda
U 558 e **Diosc** 8 9 **dist. ego**. 9 esse **ego**. et **ortum ex**
ee) **ll v** | **folia VR**. iis d(?)**Ev** | quae in **VRdv** quin **E**
11 refientibus **E**. 13 phthisis **RdS** -sin **v** pehisis **V** ptisicis
E | tribus **ll v** 15 drachmas **VR**. quattuor **ll v** 16 phthisis
V phthisim **ErS**. -sin **v**. 17 **dist. ego coll** **Diosc eupor** 'e J et **ll** ex **D** cum **v** 19 **an diebus v?** cfr XXV 88
XVIII 145. **XVII** 258) nisi tacite supplendum erit singulis,
ut **XXXII** 70. uero **VRdT H**. caro **Er**. om. **v** (ecligmate **do**
eli- **r** 20 duobus obolis **Er.a S** 21 daucum **Rd(Verc.)D**
daucou **V(?)G**. -co **Ev**.

daenis, quod nomen sine modo esurientium est et alias ulcerum, tithymalli medentur cum sesamis sumpti.

111 (69) Inter mala universi corporis vigiliae sunt plerisque. harum remedio monstratur panaces, clymenos, aristolochia odore et peruncto capite, aizoum sive sedum, si involutum panno nigro ignorantis pulvino subiciatur, et onotheras sive onear, hilaritatem adferens in vino, amygdalae folio, flore roseo, fruticosa, longa radice et, cum siccata est, vinum olente haec in potu data seras quoque mitigat.

112 cruditates, quae nausiam faciunt, digeruntur Vettonica pota; eadem a cena concoctionem facit in oxymelitis cyanis III drachmae pondere et crapulam discutit, item agaricum post cibum in aqua calida potum. — Paralysin Veteronica sanare dicitur, item Hiberis ut dictum est. eadem et torpentibus membris prodest, item argemonia omniaque, quae secari periclitentur, discutiendo.

113 (70) Comitiales sanantur panacis, quam Heraclion diximus, radice pota cum coagulo vituli marini ita, ut sint panacis III partes, plantagine pota, Vettonica in oxy-

§ 111: Th H IX 20, 4 (13, 3). Diosc. IV 116. (cfr Plin. XXIV 167) Th H IX 19, 1 — § 112. Diosc IV 1 III 1. — § 113. Th H IX 11, 3. Diosc. II 152. IV 1. III 1 IV 42 181

1 quod . 2 ulcerum pro glossemate habuit U 559 coll. Diose | et om. 1S. alias Eru -ia r. 2 sesami E
3 uniuersis E 5 et odore V(?)v a D 7 onotheras S cfr Theophr -ra Rde(J) hon- r. onotheras B -ra Ven onear E v S) -ri R -rim Vd onaris B e Diose , ilaritatem (lar V¹) V. | amygdalae S lice Rde laceo G -lino est v amigdalae V 8 roseo VRdfH. cfr § 87 40 XVIII 122 XXV 62 XII 40 et Theophr (de mendo XXXII 77 113) rosaceo E v(D), 9 unum olientae V hac E 10 digeruntur ego- -runt VdE. -rit R(?)v 11 eadem pota E(?)v a S(J). machena concoctionum E facti VE | olymelitis Vd. 12 tribus ll.v.

16 16 omniaque quae v -ia quaeque VdE. -ia quae B(?)G. -ia quaequae D 17 sanantur Vd v -nant r(?)G (in activa structura magis Plimanum esset sanat, ut § 92 119 111 al) | panacis ll v -ces S 18 radice VRdfv(S) -ces EG | pota ll. v(S). -tae G 19 tres ll v. | plantagine ego -go ll v. de mendo cfr § 199 mut. | oxymeliti V¹R¹d te G

melitis drachma vel agarico obolis III, foliis quinquefolii ex aqua. sanat et archezostis, sed anno pota. sanat et baccaris radix arida in pulverem contrita cyathis III cum 114 coriandri uno in aqua calida, et centunculus trita in aceto 5 aut melle aut in aqua calida, verbenaca ex vino pota, hy-
sopi bacae ternae contritae in aqua potae diebus XVI, peucedanum cum coagulo vituli marini aequis portionibus potum, quinquefolii contrita folia ex vino et sumpta diebus XXX, Vettouicae farina pondere X III cum aceti scillini 10 cyatho, mellis Attici uncia, scamonium obolis II cum ca-
storei drachmis III.

(71) Febres frigidas leviores facit agaricum potum in 115 calida aqua, tertianas sideritis cum oleo, item ladanum, quod in segetibus nascitur, contusum, plantago ex aqua 15 mulsa II horis ante accessionem pota binis drachmis vel sucus radicis madefactae vel tusae vel ipsa radix trita in aqua ferro calcata. quidam ternas radices in III cyathis aquae dedere. eadem in quartanis quaterna fecerunt.

---

§ 114: Diosc III 82 IV 42 (eupor. I 18)   § 115: Diosc
III 1 — II 152 (eupor. II 20). — § 116 med.: Diosc. III 1.
IV 42 (eupor. II 20 — 21).

---

1 agarico VRdf ei Erv -cum G -con S | tribus ll v |
foliis ego -ia ll.v. de mendo cfr § 108   2 sanant d an
folia quinquefolii ex aqua sanant et arch.? | archezostis —
sanat et om E.   3 bacharis V | tribus ll v   4 in aqua
uno VR¹ in aqua v.a H et centunculus — 5 calida om R¹d.
centunculus Vr   6 contritae V¹R D -ta et E. -tae et d(?)V²r.

8 quinquefolio R¹. quinquefolio V et om Erv a S(D). |
sumpta VRdTf v S) pota ErG(D).   9 xxx VfS e Diose XXXI
Rd(?) EG. xxx in v | farina dG nam r nae v pondere dG.
-rat E -ris V²R² in ras p V¹ p D pondo v cfr. nota ad § 28 |
aceti dE v. -to r scillini ego coll XXIII 59 -iti V¹R¹ -itici
V²dEr v -itis D ceterum cfr XXIV 44 XXVIII 152 XXX
23 52 XXXII 135. (XX 65). an scillitae?   10 11 duabus
.. quattuor ll v   12 frigidis E¹. rigidas dT liuores R¹

13 cum oleo r olea cum R. -cu VE -cii d -cei T. an olfactu?

15 duabus ll v | ante om. R¹df | accessiones VR¹d -ne t

16 tusse R | ipse E   17 radicis VRD \ tribus ll v.

18 quaterna VdTfEJ (sc radices et cyathos). -nas v. -vae s.
et quaternas R(?)H.

116 buglosso inarescente, si quis medullam e caule eximat dicatque, ad quem liberandum febri id faciat, et alliget ei VII folia ante accessionem, aiunt febri liberari; item Vettonicae . . . drachmam in aquae mulsae cyathis III vel agaricum, maxime in his febribus, quae cum horrore veniant. 5 quinquefolii folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura ceteris; alii omnibus III obolos cum pipere 117 ex aqua muls. verbenaca quidem et iumentorum febribus in vino medetur, sed in tertianis a tertio geniculo incisa, quartanis a quarto. bibitur et semen hyperici utriusque 10 in quartanis et horroribus, Vettonicae farina, quae omnes horrores coercet, item panaces, adeo excalefactoria natura, ut per nivem ituris bibere id perunguique eo praecipi- piant. et aristolochia persfrictionibus resistit.

118 72) Phreneticos somnus sanat, qui contingit peuce- 15 dano ex aceto capiti infuso, anagallidum suco. e diverso lethargicos excitare labor est; hoc praestant Euphorbeum ex aceto naribus tactis, peucedani sucus. contra insanias Vettonica bibitur. carbunculos rumpit panaces, sanat Vetto-

---

§ 117: Diosc. IV 61 eupor II 20 21) III 161 164 (eupor II 21 22 24) III 48 Pl iun. 87, 6 8) III 4 [6] Pl iun. 87, 12 — § 118: cfr Celsus III 18 (Plin. XXXII 28 = Pl iun. 91, 23) Diosc. III 82 eupor I 10 Pl iun. 91, 16 Seren. 1001. — Diosc. III 82 (eupor I 14), IV 1 — Diosc. III 48 II 146 (eupor. I 199 II 162 eupor. I 198). IV 162.

---

1 buglosso — 3 liberari post resistit (r. 14) transponi voluit U 560 | inarescentes quis E | e Err et VR et dD exprimat Err 2 dicat atque 'om ad quem) Err | faciunt R ei | pro et, VR¹ 3 septem ll r 4 lac ego indicari; excidit dari rel aliud quod, unde pendeat drachmam | drachma et agarico ret Dal tribus ll r 5 iis r his ll C errore R. 6 tertianis dedere quaterna om E 7 quatarnis E alii RdG. alii V¹ED alii V¹Tc hominibus E | in E. tres rH tribus v. obolis Err a H 10 hyperi E 11 quaternis E dist H faringe E 12 adeo dr ideo r | ex aqua uel facalfactoria E¹. ex aqua calf- E¹ 13 et pro ut E ibere E 15 somnos E¹ contingit Err -get rJ 16 et diuerso R¹ 17 excitari Err a H praestant -at r, euphorbeum VRdTf (add ut per- hibent r, J cfr Pl tun -ante ut probeum ybeum E) Err. verhibent G. 18 tactis Err tractus rT. | suco Err a J.

nicae farina ex aqua aut brassica cum ture, frequenti potu calidae, vel e carbone in conspectu restineto favilla digito sublata et inlita, vel plantago tusa, tithymallus characias.

(73) Hydropicos sanat panaces, plantago in cibo, cum 119 prius panem siccum comedent sine potu, Vettonica drachmis II in II cyathis vini aut mulsi, vel agaricum vel semen lonchitidis II lingulis ex aqua potum, psyllion ex vino, anagallidum sucus, cotyledonis radix e mulso, ebuli recentis radix excussa tantum nec colluta, quod II digiti comprehendant, ex vini veteris caldi hemina, trisolii radix drachmis II in vino, tithymallum platyphyllon cognomine, semen hyperici, quod caros appellatur, acte, quam esse 120 ebulum putant quidam, radice contrita in vini cyathis III, si febris absit, vel semine ex vino nigro, item verbenaca fasciculo manus plenae in aqua decocta ad dimidias. prae-cipue tamen chamaeactes sucus aptissimus creditur. — Eruptiones pituitae emendant plantago, cyclamini radix e melle, ebuli folia trita e vetere vino; inposita etiam boam sanant, id est rubentes papulas, pruriginem sucus strychni inlitus.

(74) Igni sacro medentur aizoum, folia trita cicutae, 121

§ 119. Diosc. V 72. eupor II 63 (sexies). Diosc. IV 1. (eupor. II 64). IV 90. 172 (cfr Plin XXIV 52) III 113 (eupor II 64) — § 120: cfr. Diosc. IV 172. — Diosc II 193. IV 172 — § 121: Diosc eupor I 168 169 (sexies). — Diosc IV 88. 79 76. Th. H IX 9, 1. Scribon. 244 (246) — Pl iun 99, 1-4 — Diosc II 152 IV 60 90 88. [Plin. XXV 38 et Diosc III 145]

1 aqua ut **V¹R¹** cum om **R**. 3 tusa — 4 plantago om **E**, characias **H** cum **P**. cfr § 62 146 -cites VRdP, S). 3 4 dist **D**. cfr. Diosc 4 panaces v(S). phanacis II del. **H** 5 comedent VRdTt(S) ed- f., EG | uettomicam **E**. 6 duabus in duobus II v (item ter infra). 8 cotolenodus **R¹** -edo is **V¹** 9 quod VRdTtH. que **E** quantum v 10 calidi **Rd**, ?v a. S 12 coris **B** (v. a. S). corion **P**. cfr § 86 acte quam VRdP am et equam **E** 13 tribus II v 15 decocta in aqua **E** v. a. S. decocta **R**. 16 chamaeactes **RfH**. (-tae r), -te d. -meleactes **V¹** -meleactes **V²** -mele actes **E**. 17 pituita **E** | e VRdTtH. item **E**. cum v. 18 tribus **R**, e **rS** om. **r** et e **v**. , dist. U 561 21 medetur **REv.a.S.** (cfr. infra § 122).

mandragorae radix; secatur in asses ut eueumis, primumque super mustum suspenditur, mox in fumo, dein teritur e vino aut aceto. prodest et vino myrteo sovere, mentae sextans vivi sulphuris uncia ex aceto simul trita, fuligo ex aceto. ignis sacri plura sunt genera, inter quae medium hominem ambiens, qui zoster vocatur, et enecat, si cinoxit. medetur plantago cum creta Cimoha et peristereos per se, radix persollatae; aliis, quae serpunt, cotyledonis radix cum 122 mulso, aizoum, sucus e linozosti ex aceto. 12. (75) Radix polypodi inlita luxatis medetur, doloremque et tumores tollunt semen psyllii, folia plantaginis trita, sale modice addito, verbasci semen ex vino decoctum contritum, cicuta cum axungia. folia ephemeri tuberibus tumoribusque inclinuntur, quae etiamtum discuti possunt.

123 (76) Morbum regium in oculis praecipue mirari est, tenuitatem etiam densitatemque tunicularum selle subeunte. Hippocrates a septimo die in febri mortiferum signum

§ 122: Diosc IV 185 (eupor I 226) IV 70 (Pl. iun. 102, 15). IV 102 85. — § 123: Hippocr. morb. int. I 4, 2 (aphor. 4, 62. 64. Celsus III 24). — Diosc IV 1 III 1. IV 61 — §§ 123. 124: Diosc. eupor. II 56 (sexies).

1 secatur *H* e cod. Murbae sicc. ll v. in arses f. massees T in has res E. in aere v a. H 2 fumo Err cfr. XXX 31. -mu r T | teritur ego e Theophr. tuditur VR¹ tund- rr. (an tunditur; datur?) 3 e dTfS. ae V. in rv myrreo E¹ -rtico f.
 3. 4 mentes extans E dist ego. 4 simul — 5 aceto om. E.
 6 et enecat Err. et ne- r ene- J. | si cinxit (cinx E) dE
 r S sic xii V sic xi E. si cinxerit v 7 peristeoos R¹.
 8 persolutae E¹. | qua V | cotoledonis V 9 radix — 10 inlita cum antecedat iuxxit D, sed cfr. Diosc 10 medentur VRdD | dolorem qui E. an liuoremque? cfr. Plin. iun. et tot tumores E 11 citra E tusa v a. S. | modice ViES. -co r(?)v. cfr. XXXII 39 XX 131. XXVIII 73. 259 XXIX 42 XXX 165 XX 256 XXVIII 195 XXV 54 [XX 71 addito modice]; aliter § 101. XXVII 22 XXVIII 223 XXIII 38. 92. XXI 155. 12 ex om. VR¹, tritum VR¹ JD et contritum v. a. S. cfr. § 129. 13 tumoribus VR 14 etiamtum dE S. et tantum Vi etiamdum R(?)v an etiamnum (scriptum, ut saepe, etianum,?) 16 etiam VR TfS. illam d(?)E v. etiam illam J e com S / tunicularum V tunicarum d(?)H \ subeantes VR
 17 febri RfS. -re rv

esse dicit. nos scimus vixisse aliquos etiam ab hac desperatione. fit vero et circa febres expugnaturque centaurio maiore ut diximus poto, Vettonica, agarici obolis III ex 25, 67 vini veteris cyatho, item verbenacae folia obolis III ex 5 vini calidi hemina quadriduo. sed celerrime quinquefolium 124 sucus medetur III cyathis potus. cyclamini radix drachmis III bibitur in loco calido et a perfrictionibus tuto sudores enim selleos movet —, folia tussilaginis ex aqua, semen linozostis utriusque inspersum potionis vel cum absinthio aut cicere decoctum, hysopi bacae cum aqua potae, lichen herba, si, cum sumitur, cetero olere abstineatur, polythrix in vino data, struthion in mulso.

(77) Passim et in quacumque parte, sed maxime in- 125 commoda nascuntur qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum consecutis corporibus. remedio sunt pycnocomi folia trita cum polenta, si nondum caput fecerint. discutiunt et folia ephedri insita.

(78) Fistulae quoque in omni parte serpunt medicorum 126 vitio male sectis corporibus. auxilio est centaurium minus collyriis cum melle decocto additis, plantaginis sucus infusus, quinquefolium cum sale et melle, ladanum cum castoreo, cotyledon cum medulla cervina calefacta et in-

---

§ 124: Diosc IV 42 II 193 IV 134. — § 125: Diosc. IV 173 (eupor I 144) § 126: Pl. iun. 78, 14. Diosc. II 152 IV 42 eupor I 207 (bis) Diosc IV 162

---

1 dieunt E. docuit r a S , noscimus V. 2 et V¹Erv. om r citra v circa VE -ea et Rdf expugnaturque (tusque VF) VRdTfS imp- Ev 3 maiore dv. ri VRT. ex maiore Er. tribus ll v (item ter infra). 5 quadriduo VRdE¹v a D | quinquefolius VE . 6 potus V¹RTf. potus cum sale et melle V²(d?)Erv sed cfr. Diosc. et § 126 143. 7 a om VR¹r a G perfrictionibus R¹ 7. 8 sudoris VR¹D. 9 semel inozo- stis V 9 10 absentio V. 10 11 aquae potericen V. 11 absteneatur VR. 12 polytrix VE v a H struthion in v. -oni in r -oni E. straution (-ucion VR) in r. 13 sed VRdTfS. et Er del H ac v. | maxime ll. S -ma H -mo v 13 14 in- commodo v a. H 15 confectis VTfED confectis R¹d V¹. o. de dictione cfr. XXXVI 193. 18 fistolae E. 21 quinque- folium E 22 castorio E | et om Ev.o.H.

posita; verbasci radicis medulla collyrii tenuitate in fistulam additur vel aristolochiae radix vel sucus tithymalli.

127 (79) Collectiones inflammationesque sanant argemoniae folia inlita, duritias et collectiones omnes verbenaca vel quinquefolium decoctum in aceto, verbasci folia vel radix, hyssopum e vino impositum, acori radix decocto eius soventibus, aizoom, item quae contusa sint duritiasque et sinus corporis illecebra. omnia infixa corpori extrahunt folia tussilaginis, daicum, semen leontopodii tritum in aqua cum polenta. suppurationibus inponuntur pycnocomi folia trita cum polenta vel semen, item orchis. vitia, quae sint in ossibus, satyrii radice inposita efficacissime sanari dicuntur, nomae et collectiones omnes fuco maris, priusquam inarescat. et alcimae radix collectiones discutit.

129 (80) Ambusta sanantur plantagine, arelio ita ut cicatrix fallat — folia eius in aqua decocta contrita inlinuntur —, radice cyclamini, aizoo, herba hyperici, quod corissum appellavimus.

130 (81) Nervis et articulis convenit plantago trita cum sale, argemonia tusa ex melle. peucedani suco perunguntur

§ 127: Diosc II 208, IV 61 62 (eupor. I 153) IV 102, III 27 IV 88 eupor I 145, 162 cfr. Diosc IV 89 (91) — § 128: Diosc eupor I 167 (ter). Diosc. IV 173, III 132 IV 98 III 159. § 129: Diosc. eupor I 178 (quater) Diosc II 152 IV 104 88, III 161 — § 130: Diosc III 82 eupor. I 280), IV 137 95. III 164. III 15 (cfr. Plin XXVII 123. XXV 123) eupor. I 229 231

1 tenuitatem E 2 an addita? 3 argemonia et R.
 ia d 6 hysopum - radix om. E decocto dv. -ta r
 7 adzoum V | itemque VE. sint dv sinin VR sit Er que
 om VR¹. sinus Erv -no E in sinu (-no V) VdT D sinuosa P.
 8 illecebra Rd(?) H -brae G elecebra rT. et tela v. ulcerata
 P. ulcerum (del. corporis U 562 (cfr XXV 16); de sinu ulcerum § 141 XXVII 63. XXVIII 71 dist H infixi VR¹
 9 laucum V² E 10 pygnocomi VE 14 alcimae VI³ algmae
 RE -ginae dT alceae C -cmene v. 15 plantago E 16 et
 contrita Er a S , dist ego 17 radice ego -ci VRd -ces Rv.
 -cis r cfr § 90 120 124. 144 155. 163 contra 149) XXV 114.
 115 133, de mendo § 113 aizoo VdE cum aizoo R.(?)r. hyperici Erv cype- V cypos- E et pe- d. corissum TE²v(S). -isum E¹ coryss- d. choryss- r¹ coron B. cfr § 85. 164
 20 peucedanis sucus E

spastici, tetanici, nervorum duritiae aegilopis suco; doloribus erigeron ex aceto inlinitur, epithymum. spasticis et opisthotonicis perungui semine hyperici, quod caros vocatur, idemque bibere prodest. phrynon dicitur etiam abscisos sanare nervos, si confestim inponatur trita vel mansa. spasticis, tremulis, opisthotonicis alcimae radix bibitur ex aqua mulsa. sic et rigores excalfacit.

(82) Sanguinis profluvia sistit herbae Paeoniae semen 131
rubrum eadem et in radice vis , clymenus vero,
10 sive ore sanguis reiciatur sive naribus sive alvo fluat sive
seminarum utero, item Lysimachia pota vel inlita vel na-
ribus indita, item plantaginis semen, quinquesolum potum
et inlitum, cicutae semen in nares, si inde fluat, tritum
ex aqua inditum, aizoum, astragali radix. sistit et ischæ-
mon et Achillia.

13. (83) Equisaetum, hippuris Graecis dicta et in 132
pratis vituperata nobis — est autem pilus terrae equinae 18, 259
saetae similis —, lienes cursorum extinguit decocta fictili
novo ad tertias quantum vas capiat et per triduum heminis
20 pota; unctis esculentis ex ante diem unum interdicitur.

§ 131: Diosc. eupor I 208 209 (quinquies). Diosc III
147 IV 13 3 (Scribon 46 Marc 10, 5). II 152 IV 42 (cfr
Plin. XXVI 35) IV 88 62 Th H IX 15, 3 (cfr Plin XXV 89).
Diosc. IV 36. — § 132. Geop II 6, 27 Marc 23, 59

1 tetanici Erv. tetaun- r ; aegilopis r pi E. -ps rfH
dist. ego cum v.a Dal. (cfr. XX 214 250) 2 erigeron v. frig-
ill epithymum (et epi- S) ll J -mi T -mo v. an item epi-
thymum? dist S 3 perungui Erv que R -gi d. -ge V |
caros Erv(S) -rus rf. coris B cfr § 86 119 4 idemque
d(?)Erv itemque RfS -quae V. abscisos EH -issos rr S)
cfr XXIX 99 et XXX 115 (116 XXVII 66 XX 58. XXXII
120 XXI 126). 5 sic VR. 6 alcimae S algmae V ginae
dT -gme r alceae C -cmeae v. cfr. § 128. 8 proflumi E.
-iu v a S paeoniae V 9 ranice V. clymenus VdTfH cum
P. ey- R. cyclemenus Er -laminos r an suco (pro uero)? cfr
Diosc. 10 siue VRfS nis E si dr om. T 14 15 ischae-
mon v. schemon (sce- E) ll. 16 a graecis R(?)v a S
17 uitiperata VE pilus r B. plus VRd puluis E v 18 lienes
RdfVen (H). -naes V. -nem v lichnes E. ficti E 20 aescu-
lantis E cycul- V ; ex ante E S extante V. ante & v. m R (qua-
h. l desmit) a rec manu adscriptum est ante (an ita ante?).

133 Graecorum varia circa hanc opinio: alii pinos foliis similem, nigricantem eodem nomine appellant, vim eius admirabilem tradentes, sanguinis profluvia vel tacto tantum ea homine sisti; alii hippurin, alii ephedron, alii anabasim vocant, traduntque iuxta arbores nasci et scandentem eas dependere comis iuncieis multis, nigris, ut ex equorum cauda, geniculatis ramulis, folia habere pauca, tenuia, exigua, semen rotundum, simile coriandro, radice lignosa, nasci 134 in arbustis maxume. vis eius spissare corpora. sucus sanguinem e naribus fluentem inclusus sistit, item alvum medetur dysintericis in vino dulci potus cyathis III, urinam ciet, tussim, orthopnoeam sanat, item rupta et quae serpent. intestinis et vesicae folia bibuntur, enterocelen cohibet. faciunt et aliam hippurim brevioribus et mollioribus comis candidioribusque, perquam utilem ischiadicis et vulneribus 135 ex aceto inpositam propter sistendum sanguinem. — Et nymphaea trita plagis inponitur. peucedanum cum semine cypressi bibitur, si sanguis per os redditus est fluxitve ab infernis. sideritis tantam vim habet, ut quamvis recenti gladiatoris vulneri inligata sanguinem claudat, quod facit et ferulae cinis vel carbo, fungus vero etiam efficiens, qui secundum radicem eius nascitur. (84) per nares autem fluenti et cicutae semen tritum ex aqua additumque efficax habetur, item stephanomelis ex aqua. Vetto-

§§ 133 134: Diosc IV 46. (eupor. I 210 II 34) — § 134: Diosc IV 47 — § 135: Th H IX 13, 1. — Diosc. IV 33 — 35. Plin iun 73, 9 (cfr Diose III 81 eupor I 210) — § 136 extr: Diosc II 152 (cfr Plin XXVI 28,

---

1 pino E -ni v a. S 3 tradentem E -tes quod etiam
v a. H | tacta E homini E. 4 sisti Gronov sistit u T -tat
v. a. H | pedron E. 5 scandentem v -te ll. 6 ex d E S.
est V v 7 geniculis d T f. 9 ambustis E v a. B 11 tri-
bus ll. v 12 13 an serpent? 13 enteroceleri V d | co-
bibet V 14 faciant E² | hyppuri V. 16 inpositam v -ta
ll 19 inferis d. 20 gladioris E | vulneris V d | inligata
(illi- V²) V³ d E v. multa V¹ T. tu t S. cludat d T 23 24 in-
ditumque v a. J sed cfr XXV 134. VIII 93. XX 53 XXIII
53. 110. 127. XXXIII 48. XXXVII 140 24 stephanomelis
v ex v d -lie V -li r

nicae farina e lacte caprino pota sistit ex ubere fluentem plantagoque contusa. eiusdem sucus vomentibus sanguinem datur. ad erraticum autem radix persollatae cum axungia vetere inlita probatur; (85) ruptis convulsisque, ex alto 137 & deiectis centaurium maius, Gentianae radix trita vel decocta vel sucus, Vettonica et hoc amplius a vocis aut lateris contentionibus panaces, scordium, aristolochia pota, agaricum, idem contusis et eversis potum II obolis in mulsi cyathis III aut, si febris sit, in aqua mulsa, ver- 10 bascum, cuius flos similis auro est, acori radix, aizoum omne, sed maioris sucus efficacissime, item symphyti ius vel radicis decoctum, daucos cruda, erysithales — flore luteo, foliis acanthi — e vino, item chamaerops et in sorbitione irio vel plantago omnibus modis, item . . . .

15 (86) Phthiriasi Sulla dictator consumptus est, nascun- 138 turque in sanguine ipso hominis animalia exesura cor- pus. resistitur uvae taminiae suco aut veratri cum oleo perunctis corporibus; taminia quidem in aceto decocta etiam vestes eo taedio liberat.

16 14. (87) Ulcera multorum sunt generum ac multis 139

§ 137: Diosc. eupor II 34 (undecies) Diosc III 6. 3 IV 1. III 48. 115 IV 4 (6), III 1 IV 102. I 2 IV 9 III 102. § 138: cfr Plin XI 114. Seren 62 Diosc IV 153 (eupor I 107, cfr Plin. XXIII 18) IV 149 - § 139: Diosc III 48 eupor. I 188.

1 e om. d 2 que om. Vd. 3 herbae persolatae (-lutaes
V) V(d?)Tf 6 dist ego coll. Diosc eupor | vettonica ego
-cae ll v. 7 dist ego scordium (ion v) S cord- ll.
8 idem ego item II r 9 duobus et tribus ll.v 9 mulse
E. 10 auro escacori E. alzoum E 11 sed e maiori E
v a H. symphyti ma J coll. XX 234 (87 XXIV 146) -tenuis
d. -phitius V -phyti E v -ti sucus S. (an symphytum vel -ti
ipsius?) 12 nel radicis II G(S) radices uel r radicis Dal
daucos VdTS -eua E cum r crud E -dum v a S. est flore
d(?)v a S 13 achanti Vd. e Vd. bibitur e v a S. camerops
V. calame- E. 14 sorbitiones V²Era C an iris? cfr. Diosc
I 1 et eupor II 34 (de irione nahil eiusmodi traditur), lac.
indicavit S desunt herbarum aliquot nomina 15 phtiriasi E.
ptyri- V. | sulla ll S qua quo v) Sulla Bas (D) 16 ex e
cura d 17 taminiae V: -ne d. 18 corporis E 20 ge-
nera E.

modis curantur. panacis omnium generum radix ex vino calido inlinitur manantibus. siccatur privatim quam Chiro-
25, 32 niam diximus; cum melle trita tubera aperit ulceribus que, quae serpunt, deploratis auxilio est cum aeris flore vino temperata omnibus modis, vel semine vel flore vel radice. eadem cum polenta vetustis volneribus prodest,
140 Heraclion quoque siderion, Apollinaris, psyllium, tragacantha scordotis cum melle purgat; farina eius carnis excrescentes per se inspersa consumit. Polemonia ulcera, quae cacoëthe vocant, sanat; centaurium maius inspersum vel inlitum, item minoris coma decocta vel trita vetera quoque ulcera purgat et persanat. folliculi clymeni recentibus plágis inponuntur. inlinitur autem Gentiana ulceribus, quae serpunt, radice tusa vel decocta in aqua ad mellis crassitudinem vel suco, volneribus ex ea factum
141 Lycium. Lysimachia recentibus plágis medetur, plantago omnium generum ulceribus, peculiariter senum et infantium. igni emollita melior et cum cerato crassa ulcerum labra purgat, nomas sistit; tritam suis soliis integere oportet. suppurationes, collectiones, sinus ulcerum chelidonia quoque siccantur, volnera adeo, ut etiam pro spadio utantur; eadem
142 iam desperatis cum axungia inponitur. dictamnum pota sagittas pellit et alia tela extrabit inlita — bibitur ex aquae cyatho foliorum obolo —, proxime pseudodictamnum; utraque et suppurationes discutit. aristolochia quoque

---

§ 140 Diose IV 33 (eupor I 184) 69 70. III 115 (eupor. I 189) eupor I 203 Diose III 7 IV 18 III 3 — § 141: Diose. IV 3 (eupor I 162) II 152 (eupor I 187 197 200). eupor I 208. Marc 4, 50 § 142: Diose III 34 (eupor. I 167). Th. H. IX 13, 3 Diose. III 4 (6). eupor. I 186 166 188. 162) cfr. Plin XXV 141 XXI 141 (Diose I 1)

---

1 modis E v om rT	2 mantibus E. siccatur v -eca H.
3 4 ulceribus quaeque VE.	5 uel flore uel semine E
c.a.S	
7 quoque om. Vd.	7 8 tragacantha v -chanta E.
tragacantha d. -tho VI dist ego	9 insparsa d(?)v.a.S
11 cuma T cyma P	17 fenum VTD feminum E. feminarum fenum d(?)v
libra V.	18 igni emollita VdTfH igne mo- E v.
19 sentat V.	20 collectiones om. E 22 ponitur
Vd dictamnos coni. Dal cfr XXV 93	24 aqua VZ.

putria ulcera exest, sordida purgat cum melle vermesque
extrahit, item clavos in ulcere natos et infixa corpori
omnia, praecipue sagittas et ossa fracta cum resina, cava
vero ulcera explet per se et cum iride, recentia vulnera
5 ex aceto; vetera ulcera verbenaca, quinquesfolium cum sale 143
et melle. radices persollatae vulneribus ferro inlatis re-
centibus inponuntur, folia veteribus; cum axungia utrimque
et suo folio operitur damasonum, ut in struma, folia ver- 25
basci ex aceto aut vino. peristereos ad omnia genera 144
10 vel callosorum putrescentiumque ulcerum facit. manantia
nymphaeae Heracliae radix sanat, item cyclamini radix vel
per se vel ex aceto vel cum melle; eadem et contra stea-
tomata efficax. sic et ad ulcera manantia hysopum, item
peucedanum; ei ad recentia vulnera vis tanta est, ut squa-
15 mam ossibus extrahat. praestant hoc et anagallides cohi-
bentque quas vocant nomas et rheumatismos, utiles et
recentibus plagis, sed praecipue senum corpori, cum ce 145
rato apostemata et ulcera taetra folia mandragorae recentia,
radix vulnera cum melle aut oleo, cicuta cum siligine mixta
20 mero, aizoum herpetas quoque ac nomas ac putrescentia,
sicut erigeron verminosa, recentia autem vulnera astragali
radix et vetera ulcera, quae purgat hypocisthis utraque. leon-

§ 143: Diosc. IV 61. (IV 42. eupor. I 162). IV 105. 102

§ 144. Diosc. IV 60 (eupor. I 184. 203). II 193 (eupor. I 157).

III 82 II 209. eupor. I 182. — § 145. Diosc. IV 76. 79. 88. 62.

I 126. 127 (eupor. I 184. 167. cfr. Plin. XXVI 127). IV 173.

1 exest **V¹dE**v. hoc est **V²** expurgat **E**v a **S** | feruensque
2 ulcere **Vd**TfH. -ra **E** -ribus v 4 se et cum d v
sectum r | recentia ulcera uulnera **E**¹. 5 cum om **V**
6 7 ferro inlatis recentibus om. **V¹**. pro veteribus *eraso in marg.*
adscripsit V² 7 utrimque ego -rumque ll.v 8 dist ego |
ut **Vd**G aut **E** autem et v 11 heraclia **E** 11 12 uel
per **E**v per r. 13 sic et **Vd**Tf sicut **E**v 14 ei ego. et
ll.S cui v 14. 15 squamam dTf man Dal H e Diosc -ma
VE saniem v 18 exulceratae tria folia **V**. -ta e (et T) tri
folia dT 20 haerpetas **V**. herbe- **E**. ac ll D et v. | ac
VEv. aut dT. an recte? cfr. Müller de stilo p. 68. 31)
21 uermiosa **Vd**v a C. 22 ulcera quae S -ra que **V**. -ra
aquaes **V**. quoque ulcera v.

topodii semen tritum in aqua et cum polenta inlitum spicula
 146 sagittarum extrahit, item pycnocomi semen. tithymallus
 characias suco gangraenas, phagedaenas, putria vel decocto
 ramorum cum polenta et oleo, orchis radices hoc amplius
 et cacoëthe cum melle, siccae et recentes per se vulnera,
 onothera efferantia sese ulcera sanat. Scythaë ulcera Scy-
 thica curant. ad carcinomata argemonia ex melle effic-
 147 cissima est. ulceribus praesanatis asphodeli radix decocta
 21,70 ut diximus, trita cum polenta et inflita, quibuscumque
 vero Apollinaris, astragali radix in pulverem trita umidis
 ulceribus prodest, item callithrix decocta in aqua, privatum
 vero iis, quae calciamento facta sint, verbenaca nec non
 et Lysimachia contrita ac nymphaea arida infriata. poly-
 148 thrix inveteratis iisdem utilior est. — (88) Polycnemon
 cunilae bubulae similis est, semine pulei, surculosa, multis
 geniculis, corymbo [odorata] acri et dulci odore, ferro
 factis commanducata imponitur, quinto die solvitur. sym-
 phyton ad cicatricem celerrime perducit, item sideritis; haec
 149 inponitur ex melle. verbasci semine ac foliis ex vino de-
 coctis ac tritis omnia infixa corpori extrahuntur, item
 mandragorae foliis cum polenta, cyclamini radicibus cum

§ 146: Diosc IV 162 (eupor. I 201), III 132. IV 116. —
 Th. H IX 13, 2 (cfr Plin. XXV 82). — § 147: cfr Diosc II
 199 (eupor I 204) — IV 62 (eupor I 184) — § 148: Diosc. III
 98 eupor I 163. Pl iun 78, 13 Diosc IV 33 — 35 — § 149 extr.:
 cfr Diosc III 102 (Plin. XXIV 131) [Diosc III 159]. Marc 4, 62.

1 et om. d. | specula V¹ spiculas E 2 pygnocomi E
 3 characias C -cites dEv S. caracitas V cfr § 62 118
 5 cacoethe J e coni. S cahoeti V choeti E cacti d cacoethes
 ex aceto i | recentis V D | uulnera — 6 sese om E | uulnera
 VdT v J) om. C. an ulcera? cfr. Diosc 6 efferantia P e
 Diosc -rentia Vdv a H | stitiae V scite T. | ulcera ego e Theophr.
 uulnera ll v de mendo cfr XXIII 125 XXIV 9. XXVIII 71.
 XXIX 114. XXX 113 XXXIV 126 al. 6 7 scythice E
 v.a B ce H scitica T. 8 ulceribus VtS uulne- d(?) E v |
 persanatis E v.a B 12 iis d n. his r D | que E calcimenti
 Vd. 13 infiricata v a G sed cfr XX 140 14 est VdTfS.
 om. E v | polycnemon v e Diosc. polygn- V E poligmenon d.
 15 an est delendum? 16 uncos ego posui odorata ll v -to G.
 *7 factis vulneribus v.a.S. 21 pulenta V D \ cum om V.

melle. trixaginis folia in oleo contrita iis maxime adhibentur ulceribus, quae serpunt, et alcima in melle trita, Vettonica ad carcinomata et malandrias veteres addito sale.

(89) Verrucas tollit argemonia ex aceto vel batrachii 150
5 radix, quae et unguis scabros aufert, linozostidis utriusque
folia vel sucus inlitus. tithymalli omnes genera verru-
carum omnia, item pterygia, varos tollunt; cicatrices cum
elegantia ad colorem reducit ladanum. — 15. Artemisiam
et eleisphacum alligatas qui habeat viator negatur lassi-
10 tudinem sentire. —

(90) Muliebribus morbis medetur maxime in universum 151
Paeoniae herbae semen nigrum ex aqua mulsa; eadem et
in radice vis. menses ciet panacis semen cum absinthio,
menses et sudores scordotis potu et inlitu. Vettonica
15 drachma in vini cyathis III bibitur contra omnia volvarum
vitia aut quae a partu fiunt. menses nimios sistit Achillia
adposita et decoctum eius insidentibus. mammis inponitur 152
hyoscyami semen ex vino, locis radix in cataplasmate,
mammis et chelidonia secundas morantes vel partus emor-
20 tuos radices panacis adpositae extrahunt. ipsum panaces

§ 150: Diosc II 206 eupor. I 130. IV 162 (eupor I 176).
I 128 Seren. 1098 cfr. Diosc eupor I 228 Plin XXV 130.

— § 151: Diosc. III 147 eupor. II 72 76 82 86) III 48 115
(eupor. II 78). IV 1 (eupor II 77) IV 36 (eupor. II 83). —

§ 152: Seren 364. Diose IV 69 III 48.

1 iis de. his **V D** om **E** 2 alcima in ego. algam in
V E. -gamum d -ga in v cfr. nota ad XXV 130 3 uetto-
nica sale om. **V¹**. malandrias d S. -ri ac r. melandria v.
-dryas C. -lanias G. 4 tulit **E**. | uel dv uli **V** uliuvel **E**(?)
5 et om **E** | scabros v osas ll. | aut fertulino zoystidis **E**
7 omnia **V¹S** -rum dv om **E**. item omnia **E** v n S 9 ele-
lyspacum **V¹**. elisp- **E** elysp- **V²** 11 mulieribus **E** Ven.
12 herbae om. d T cfr. § 131 13 dist U 563 et D meses
E (ut fere semper). | men cum absinthio om **E** 14 et om.
E | sudores ll v an secundas? || scorditis **V** 15 uino **E**. |
tribus ll v. 16 a partu dv apertu **V**. a pastu **E**. | an fiant?
enim hos d | achillea dv a. S. 17 adposita **V**. inp- d(?) **E** v
18 locis ll. G. loti v cfr § 160 (Cels V 21, 6) in **VdTIS**.
ex **E**. e v. 19 mammis et ego. et mammis et etiam v ll v
et D 19 20 emortuos **V³** v. -tuo **E**. tum **V¹**. -tuo &
20 adpositae dv -ta r. | panaces G. -cis **V E**. -cis semen d T v.

e vino potum volvas purgat adpositumque cum melle. Polemonia pota ex vino secundas pellit, nidore corrigit volvas. 153 centauri minoris sucus potu fotuque menses ciet, item maioris radix in volvae doloribus isdem modis prodest, derasa vero et adposita extrahit partus emortuos. plantago adponitur in lana in dolore volvae, in strangulatu bilitur. sed praecipua dictamno vis est: menses ciet, partus emortuos vel traversos eicit — bilitur ex aqua foliorum obolo —, adeo ad haec efficax, ut ne in cubiculum quidem praegnantium inferatur, nec potu tantum, sed et in lithu et suffitu 154 valet; proxime pseudodictamnum, sed menses ciet cum mero decoctum denarii pondere. plurimis tamen modis aristolochia prodest, nam et menses et secundas ciet et emortuos partus extrahit, murra et pipere additis pota vel subdita; volvas quoque procidentes inhibet fotu vel suffitu 155 vel subiectu, maxime tenuis. strangulatum ab his mensumque difficultatem agaricum obolis III in vini veteris cyatho potum emendat, peristereos adposita in adippe suillo recenti, antirrhinon cum rosaceo et melle. item adposita nymphaeae Thessalae radix dolori medetur, in vino nigro 156 pota profluvia inhibet; e diverso ciet cyclamini radix pota et adposita et vesicae insidentium decocto medetur. secundas pota cissanthemos pellit, volvam sanat. e xiphio radix superior menses ciet drachma ex aceto pota. pence-

---

§ 153: Diosc. III 6. 7 (eupor. II 77. 78), II 152 (eupor. II 86).
 III 34 (eupor. II 77. 79. 80) — § 154: Diosc. III 4. 6., eupor. II 69 — § 155: Diosc. III 1 (eupor. II 86) IV 60. III 139. II 193.
 — 156: Diosc. II 194 (eupor. II 77) IV 20 (eupor. II 75) III 82
 (eupor. II 88) IV 76 (eupor. II 77. 83).

1 e Vif. S. in d(?)G. om. E. vino potum om. E
 2 tollit E. | corrigit VdTfH por- E purgat v 3 centauri
 VEJ -rii v(S). -rei d (?)Lugd pota E. -tus v.a G 9 ut
 ne v uine ll. 9 10 peregrinantium Vd 10 potu Ev -ta
 rTf. fotu dT 11 sed tardius comi Dal. e § 161 12 plu-
 rimis TEG(D) -ris V ribus d(?)r(Dal) | modis d(?)C mo-
 lochis E(v add. et). locis VT 14 myrra et pipere et E
 15 inhiberet V. 16. 17 mensumque S. mes- V. mensumque
 d v mess. E. 17 tribus ll.v. 18 potu VT 20 dolore
 V pelli V. / sanam E

danum strangulatus volvae nidore ustum recreat, menses albos praecipue psyllion drachma in cyathis III aquae, semen mandragorae potum volvam purgat, menses ciet sucus adpositus et emortuos partus. nimia rursus pro- 157
 5 fluvia sistit semen cum vivo sulphure, contra ea ciet batrachium potu vel cibo, ardens alias, ut diximus, cruda, 25, 175 sed cocta commendatur sale et oleo et cumino. daicum et menses et secundas potu facillime pellit, ladanum suffitu corrigit volvas, dolori earum exulceratisque inponitur.
 10 emortua scamonium pellit potum vel adpositum. menses 158 ciet hypericum utrumque adpositum, ante alia vero, ut Hippocrati videtur, crethmos e vino semine vel radicis cortice, trahit et secundas, succurrit et strangulationibus ex aqua pota; item radix e geranio peculiariter secundis
 15 inflationibusque volvarum conveniens. purgat hippuris pota et adposita volvas, polygonus pota. menses ciet et alcimae radix, folia plantaginis pellunt, item agaricum ex aqua mulsa. Artemisia volvae medetur trita, ex oleo irino aut 159 cum fico aut cum murra adposita; eiusdem radix pota in
 20 tantum purgat, ut partus enectos extrabat. menses et se-

§ 157 med.: Diosc. III 76 (eupor II 75. 70 IV 168 (eupor II 78) — § 158: Diosc III 161 164 (eupor II 76) Hippocr. morbus mul I 10 p 122 Diosc. II 156 (eupor. II 77). III 121 (eupor II 72). IV 4 (eupor II 82) III 159 (eupor II 76) III 1 — § 159: Diosc. III 117 (eupor. II 78. 80. 81)

1 menses dTv. meses E mese V. 2 albos TH. -bo Vd aluos E nosque v | tribus ll v , aquae VdJ quae E aquae mulsaes (ciet add G) v. 4 et om d. emortuos dv. mo-
 5 uiuo dH e Diosc uiino E ut non V uiino et v. | sul-
 phure dH -phure (-fure V) alui profluvia sistit rv | contra ea
 ciet J. -ra faciet (-cit H) VdTH -rachi et E et contrahit r
 6 poto V. 7 commendantur V Ven. 8 menses dv mes-
 E. mess- V. 10 menses — 11 adpositum om E 12 crethmos
 e dG erithmus e V erit musæ (mulæ E') E. 12. 13 radicis
 cortice vet. Dal -ce corticis THES (cum lac. signo), -ce cortice
 r(?)v,J) 13 secundas G. -dis ll v | et Vdv ea E
 14 secundis E. 15 inflammationibusque Ev a H cfr. Diosc.
 eupor. II 72 16 dist ego cfr. Diosc. alcimae S aleme E.
 -meae v algme V. -game T alceaæ d(?)H althææ C cfr. § 149
 19 aut fico E v a.S. 20 ut VdV. et E

cundas ciet ramorum decoctum insidentibus, item folia pota drachma. ad eadem omnia prosunt vel inposita ventri
 160 imo cum farina hordeacia. acoron quoque utile est interioribus seminarum morbis et conyza utraque et crethmos. et anthyllides duae vulvis utilissimae torminibusque et secundarum morae in vino potae. callithrix fotu locis medetur, albugines in capite tollit, capillos inficit oleo trita geranion in vino albo potum, hypocisthis in rubro profluviu sistunt. hysopum suffocationes laxat. radix verbenaceae pota ex aqua ad omnia in partu aut ex parti
 161 mala praestantissima est. peucedano quidam miscent in vino nigro semen cupressi contritum. nam semen psyllii defervefactum in aqua, cum intepuit, epiphoras omnes uteri lenit. symphyton tritum in vino nigro evocat menses. partus accelerat scordotis pota drachma suci in aquae mulsa cyathis IIII. dictamni folia praeclare dantur ex aqua; constat unius oboli pondere, vel si mortui sint in utero infantes, protinus reddi sine vexatione puerperae. sumiliter prodest pseudodictamnum, sed tardius, cyclaminos adalligata, cissanthemos pota, item Vettonicae farina ex aqua mulsa.

162 (91) Arsenogonon et thelygonon herbae sunt habentes uvas floribus oleae similes, pallidioris tamen, semen album

§ 160. Diosc. I 2 III 126 143 IV 134. I 127 (eupor II 82).

§ 161 med.: cfr. Diosc IV 9 eupor II 77. (III 34) — Diosc. II 193. eupor II 94 § 162. Diosc. III 130. — Th. H. IX 18, 5 (cfr. Plin. XXVI 99. XXVII 125)

3 immo **VdH** 4 crethmos **dB** chretm- **V.** chrēnos **E.** cremnos *v.* cfr. § 82 XXV 155 5 anthyllides **d(?)B.** can-
V D. cantill **E v.** cfr. § 84 | uuluis **E v.** uue uis *r.* 6 morae
d v. -re *r Ven.* 7 tyita **V.** tyna *d.* 11 est *om.* **VTS.** | qui-
 dem **Vd.** 13 utero **E** 14 lenit **V²v** nti **V¹d.** -ni **E.** |
 euocat menses (meses **E**) **E v** -atum est *r.* (reuocat *coni Dal.*
cfr. Diosc. an moratur?.) 15 suclin **V** uel in *d.* 15 16 aqua
 mulse (*sa v*) **E v.a.S** 16 cyathos *d.* 20 adalligat **E.** |
 lisanthemos **V** | item *om.* **E G.** farinae **V.** 22 arsegonon
V | eliagacnon **E** 23 uas **V** | similes *v.* -lies **V.** -le *d.* -lia
E S. / pallidiores *d(?)v a D.* locus fortasse mutilatus: cfr. *Diosc.*
an folia oleae, pallidioris tamen? \ semel **V** \ album **E.**

papaveris modo. thelygoni potu feminam concipi narrant; arsenogonon ab ea semine oleae nec alio distat; huius potu mares generari, si credimus. alii utramque ocimo similem tradunt, arsenogoni autem semen geminum esse s testibus simile.

(92) Mammorum vitiis aizoum, quod digitillum appella- 163
vimus, unice medetur. erigeron ex passo mammae ubi- 25, 160
riores facit, sonci cum farre cocti ius. quae vero mastos
vocatur, inlita pilos mammorum partu nascentes aufert;
10 testas in facie aliaque cutis vitia emendat Gentiana, nym-
phaea Heraclia inlita, cyclamini radix maculas omnes.
cacaliae grana mixta cerae liquidae extendunt cutem in
facie erugantque. vitia omnia acori radix emendat.

(93) Capillum lycium suco flavum facit, denigrat hypo- 164
ricum, quod et corissum vocatur, item ophrys herba, den-
ticulato oleri similis, foliis II. nigritiam dat et Polemonia
in oleo decocta. psilotrum nos quidem in muliebribus
medicamentis tractamus, verum iam et viris est in usu.
efficacissimum autem habetur archezostis, item tithymalli,

---

§ 163: cfr Phn. XXII 89 Diosc. eupor I 138. Diosc.
III 3. 138 II 193, IV 121 — § 164: Diosc. I 132 (eupor. I 98).
— Diosc IV 162 (eupor I 103).

---

1 thelygoni C. non d. theligoni E v -gon V 2 ar-
segonon E 3 generari H. J. perhibentur add. v | utra-
que v. aque H 4 simile v -li VE -lia d. gemino Vd.
6 tigit illum E 7 erigeron v iri- H 8 sonci cum
ego soneum (sco- d) in V¹dE -chum in V¹v | cocti ius ego.
coctum H v. 8 9 dist. v a J 8 masthos VD. 9 in-
lita S. tas V¹. illitas V². -ta H -tos dT indita E v | pastu d.
e partu E(?)v a D | nascentes vet Dal tis S. -tium H v(J).
de mendo cfr § 150 (omnium), XXVII 2 (parentium), XXIV
65 (nascentium). , aufert v aut fert E. om. rTfD 10 et
testas dTf et tineas v a H alia d. | cutas (om. uitia) E
12 cacaliae d¹v cacca- VED. cfr. § 29 13 facie erunt
uitia E. 14 lycium suco ego coll Diosc lysimaco d. -ce VE.
-che f(?)S. -chia v (cfr XXIV 126) 15 et om E | corissum
S coll. §§ 85 129. coristum T ecor- E or- d echor- V² xpm
V¹. corion B -iston v ophrys B ex ind. -ros V & T v b | ophrys
E. 16 holeri VE, duobus H.v. \ dat om. V. 18 usua V.
19 dist. ego.

suco vel in sole cum oleo inlito crebro vel evolsis pilis.
— Quadripedum scabiem sanat hysopum ex oleo, suum
anginas peculiariter sideritis. — Verum et reliqua genera
herbarum reddamus.

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXVII

1. (1) Crescit profecto apud me certe tractatu ipso
admiratio antiquitatis, quantoque maior copia herbarum
dicenda restat, tanto magis adorare priscorum in inveniendo
curam, in tradendo benignitatem subit. nec dubie superata
hoc modo posset videri etiam rerum naturae ipsius muni-
2 sificantia, si humani operis esset inventio. nunc vero deorum
fuisse eam apparet aut certe divinam, etiam cum homo
inveniret, eandemque omnium parentem et genuisse haec
et ostendisse, nullo vitae miraculo maiore, si verum fateri
volumus. Scythicam herbam a Maeotis paludibus et Euphor-
beam e monte Atlante ultraque Herculis columnas ex ipso
rerum naturae defectu, parte alia Britannicam ex oceani
3 insulis extra terras positis, itemque Aethiopidem ab exusto
sideribus axe, alias praeterea aliunde ultiro citroque hu-
manae saluti in toto orbe portari, immensa Romanae pacis
maiestate non homines modo diversis inter se terris gen-

1 initio d. | cerebro E   2 scabies E | ex om. V.   sucum
E   3 angina d.   5 tractu VI.   7 in om. E.   8 intrando
d. mir- T. | ne E.   9 huc V | uiridi E   10 si — esset
om. E | esset dv esse V. | inuentionis V (an om. E?).   12 ean-
dem quae V. | parentem v. -tium ll   13 major est d.
14 15 euphorbiam d(?)v a.S. -orherbam V.   15 ex D cum
U 564. et ll.v   17 terram dT   18 axe E v ast r. | aliaunde
E. | ultiro om. E.   19 salutis E. | portare E v a.C.   20 ho-

tibusque, verum etiam montes et excedentia in nubes iuga partusque eorum et herbas quoque invicem oslentant! aeternum, quaeso, deorum sit munus istud! adeo Romanos velut alteram lucem dedisse rebus humanis videntur.

5 2. (2) Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit 4 satis venerari? constat omnium venenorum occissimum esse aconitum et tactis quoque genitalibus feminini sexus animalium eodem die inferre mortem. hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calpurnio Bestia uxores 10 M. Caelius accusator obiecit. hinc illa atrox peroratio eius in digitum. ortum fabulae narravere e spumis Cerberi canis extraheente ab inferis Hercule ideoque apud Heracliam Ponticam, ubi monstratur is ad inferos aditus, gigni. hoc quoque tamen in usus humanae salutis vertere scor- 5 15 pionum ictibus adversari experiendo datum in vino calido ea est natura, ut hominem occidat, nisi invenerit quod in homine perimat. cum eo solo conlectatur veluti praesentius invento, [sola haec pugna est, cum venenum in visceribus reperit] mirumque, exitiaha per se ambo cum 20 sint, duo venena in homine conmoriuntur, ut homo supersit. immo vero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt de- 6

§ 4: cfr. Plin. XXV 122 Th. H. IX 18, 2 — schol ad Nicand. alex 13 Pompon Mela I 19, 103 Plin. VI 4 Th. H. IX 16, 4. — § 6: cfr. Plin. XXV 122 Diose IV 77 (eupor II 132).

1 montes v -tis ll S | et om Vf | nubes V¹dG, -bis V¹S.
-bibus v nudis E 2 pastusque v a.G., eorum dG eur- V.
meor- E pecor- v. 3 que sed eorum V 5 curandi licen-
tiamque d. 6 constat V¹dTfS cum constat (-tet v) V²E v.

7 gentilibus E¹ | feminis V. 9 interemptos d -ptis V. |
dormientes v. -tis dE. om Vf 10 caelius Ruhnkenius ad
Vell. II 68 caecilius ll v. cfr VII 165, de mendo XXVIII
200 | perorato V. 11 digito E v.a H. | ortum dTH mort-
V¹. mortuum V²E -tuas G (add. eas v). | e VdTf v.H) om E.
a Dal 13 additos V. 14 uetere V. -res d. 16 17 in
homine quod perimat P 17 uelum V¹. -ut v a.S 17 18 praes-
sentius pres- V²) V²E v(D). parte (pari B, intus rB de voce
praesentius cfr XVI 51 et U 565 (inuento = quam inuentum).

18 19 uncos posui cum Mullero emend IV 122 19 et
italia per scabocum V. 20 sunt E. 21 uero av. -te V
-rum E.

monstrando, quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. torpescunt scorpiones aconiti tactu stupentque pallentes et vinci se confitentur. auxiliatur *ās* helleborum album tactu resolvente, ceditque aconitum duobus malis, suo et omnium. quae si quis illa forte ab homine excogitari potuisse credit, ingrate deorum munera intellegit. tangunt carnes aconito necantque gustatu earum pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos situs. ob id quidam pardalianches appellavere. at illas statim liberari morte excrementorum hominis gustu demonstratum. quod certe casu repertum quis dubitet et, quotiens fiat, etiam nunc ut novum nasci, quoniam feris ratio et usus inter se tradi non possit?

8. hic ergo casus, hic est ille qui pluruma in vita invenit deus — hoc habet nomen per quem intellegitur eadem et parens rerum omnium et magistra —, utraque conjectura pari, sive ista cotidie feras invenire sive semper scire iudicemus. pudendumque rursus omnia animalia, quae sint salutaria ipsis, nosse praeter hominem. sed maiores oculorum quoque medicamentis aconitum misceri saluberrime promulgavere aperta professione, ne malum quidem ullum esse sine aliquo bono. fas ergo nobis erit, qui nulla diximus venena, monstrare quale sit aconitum, vel deprehendendi gratia. folia habet cyclamini aut cucu-

§ 7. cfr Plin VIII 99 (XX 50) Aristot. hist. an. IX 6 § 43. Diosc IV 77. Nicand alex 38 Solin. 17, 10 — § 9: Diosc. IV 77. cfr Plin XXV 122) Nicand. alex. 41 36. Tb H. IX 18, 2.

1 ipso V. 2 tactus E 3 fatentur dT. auxiatur V. |
iis ego us E. eis r his rTtH 4 acomitum — 5 quae om. E.
5 ulla VdT S. illa Ev. ullo H cum Gronorio forte VdT v.
certe E | excogitare V 7 an carnes Hyrcani aconito? cfr.
infra illos situs et Solin. | negantque E | gustato V 8 sitos
V. | quodam d | pardalianthes E 10 demonstratum v. -tu
E -to r reperiunt V 11 et om d 13 illi E 14 deum
d | hoc habet nomen uncis inclusit S. dist. ego. 15 magistratu
E -tra natura B 16 cottidie E. 20 promulgare d pro-
mulgavere Vf -are T | aperta dr -te V aparte E | ne ego.
m E om. rv. 21 nullum d(?) r 22 quid V \ qualem V. -la
it V. id d. 23 deprehendi V d , gratiae V

meris, non plura III, ab radice, leniter hirsuta, radicem modicam, cammaro similem marino; quare quidam cammaron appellavere, alii thelyphonon ex qua diximus causa. cauda radicis incurvatur paulum scorpionum modo, quare 4 et scorpion aliqui vocavere. nec defuere qui myoctonon appellare mallent, quoniam procul et e longinquo odore mures necat. nascitur in nudis cautibus, quas aconas nominant, et ideo aconitum aliqui dixerunt, nullo iuxta, ne pulvere quidem, nutritio. hanc aliqui rationem nominis 10 adtulere; alii, quoniam vis eadem esset in morte, quae cotibus in ferri acie deterenda, statimque admota velocitas sentiretur.

4. (3) Aethiopis folia habet phlomo similia, magna ac 11 multa et hirsuta, ab radice, caulem quadriangulum, scabrum, 15 similem arctio, multis concavum alis, semen ervo simile, candidum, geminum, radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. siccae nigrescunt indurescuntque, ut cornua videri possint. praeter Aethiopiam nascuntur 12 et in Ida monte Troadis et in Messenia. colliguntur 20 autumno, siccantur in sole aliquot diebus, ne situm sentiant. medentur volvis potae in vino albo, ischiadicis, pleuriticis, fancibus scabris decoctae potui dantur. sed quae ex Aethiopia

---

§ 10: Th H IX 16, 4 cfr Theopomp ap Athen. III 29 p 85^b Ovid met VII 418 — §§ 11 12: Diosc IV 103

---

1 quattuor ll v. | dist ego. 3 theliponon Vd | causa
om. V 4 cauda V arida E om dv cauda arida D. radix
d(?)v a D. 5 ne E detuere V¹ deferuere E² | myocton Vd.
10 uis E | esse V 11 ad ferri acie em v) deterendam
Ev a S ammota E 13 aethiopis dv pis radix r T (Ven.) D
phlomo v fhlamo E fla r | ac Vd S. et Ev 14 multa et
ll. v. an multum? cfr Diosc et XXIX 94 a d S. quadrangulam
dv 15 simile dv -le r | multis V¹d v mundis r | concavum
VS. -uo in d alis dB ulis V aliis E in aliis v. similem E
17 sicca E indurescuntque VTf S. duranturque d ?, B e
Diosc que Ev. 18 corna E. possent E. | praeter cod Murbac.
G. terea ll (v add. in). aethiopiam Vd Murbac G. -pia rv.
19 monte et d. 20 solem E. | aliquot Murbac. v. uod
E D -uibus rTf 21 potae v. -ta ll. potu comi J \ semiadictis
E 22 decocta V² in ras. Ev. a G. | potui Murbac teli V¹ tu rv.

13 venit, eximie atque ilico prodest. - (4) *Ageraton* ferulacea est, duorum palmorum altitudine, origano similis, flore bullis aureis. huius ustae nidor urinam ciet volvante purgat, tanto magis insidentibus causa nominis [non
14 haec, sed] quoniam diutissime non marcescit. (5) *Aloe* scillae similitudinem habet, maior et pinguioribus foliis, ex obliquo striata. caulis eius tener est, rubens medius, non dissimilis antherici, radice una, ceu palo in terram demissa; *ipsa* gravis odore, gustu amara. laudatissima ex India adfertur, sed nascitur et in Asia, non tamen ea utuntur nisi ad volnera recentibus foliis, mirifice enim conglutinant sueo. ob id in turbinibus cadorum eam se-
15 runt ut aizoum maius. quidam et caulem ante maturitatem seminis incident suci gratia, aliqui et folia. invenitur et per se lacrima adhaerens; ergo pavimentandum ubi satas sit censem, ut lacrima non absorbeatur. fuere qui tradiderent in Iudea super Hierosolyma metallicam eius naturam, sed nulla magis improba est, neque alia nigrior
16 est aut umidior. erit ergo optima pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis et iocineris modo coacta, facile liquescens; improbanda nigra et dura, barenosa, quaeque gusto intellegitur, cummi adulterata et acacia. natura eius spissare,

§ 13. Diosc. IV 59   § 14. Diosc III 22 Isid. XVII 9, 28.
— § 15: Diosc. praef. p. 3.   §§ 16—20: Diosc III 22.

1 uenient **Vd Murbac.** | eximie **d Murbac S.** -miae r -mia est v | ilico J. illi- **Vd v** iliaci E. cfr. § 89. VII 122. VIII 136 XI 182. XXI 12 XXIV 2. XXVIII 78 106 XXXI 35. XXXIV 151 (XIX 97. XXIX 11). | *ageraton* v ex ind. et *Diosc.* eraton ll. 4 insidente E. 4. 5 uncos posui cum P (S). 'non a verbo agendi' interpretatur J (an uero haec est?)

5 magrescit V. 8 antherici **Vd f S** -co E v 9 dimissa **Vv a G** | *ipsa ego om* ll. v cfr *Diosc* graus E¹. -ui v a D.

10 et om E. | con E 12 conglutinant *ego* -nat uel ll v. (an potius recentibus foliis transponenda sunt ante uel suco?). candorum E¹. -rem E¹. 13 malus E 14 aliqui folia V.

16 sint censem d. si nicent V. an ne (pro non ? obsorbeatur **Vd Ven.** 17 iudeam E. | hierosolyma H. -mam ll v (D) sed cfr. V 70. 72. 73 VI 213 18 sed nota dT. 19 tumidior E v a. B. 20 ac (pro et) d. ? E v a. H. 21 dast ego. barenosaque et, quae). 22 gummi **Vd v a S**

densare et leniter calfacere; usus multi, sed principalis alvum solvere, cum paene sola medicamentorum, quae id praestant, confirmet etiam stomachum, adeo non infestet nulla vi contraria. bibitur drachma, ad stomachi vero disso- 17
 s lutionem in II cyathis aquae tepidae vel frigidae coclearis mensura bis terve in die ex intervallis, ut res exigit, purgationis autem causa plurimum III drachmis, efficacior, si pota ea sumatur cibus. capillum fluentem continet cum vino austero capite contra pilum peruncto dolorem capitis 10 sedat temporibus et fronti inposita ex aceto et rosaceo dilutiorque infusa. oculorum vitia omnia sanari ea con- 18
 venit, privatim prurigines et scabritiem genarum, item insignita ac livida inlita cum melle, maxime Pontico, tonsillas, gingivas et omnia oris ulcera, sanguinis excretiones, 15 si modicae sint, drachma ex aqua, si minus, ex aceto pota. vulnerum quoque sanguinem et undecumque fluentem sistit per se vel ex aceto. alias etiam est vulneribus utilissima 19 ad cicatricem perducens. eadem inspergitur exulceratis genitalibus virorum, condylomatis rimisque sedis, alias ex 20 vino, alias ex passo, alias sicca per se, ut exigat mitiganda

§ 17: cfr. Celsus I 3 (p. 20, 5) Scribon. 185. 137 Marc. 17, 30. — § 18 extr: Celsus V 1 — § 19: Marc. 33, 53

1 multi sed *ego* cfr. XXXI 62 XVIII 117 (nov. luc p. 25 not. 1). -tis et dT -tis sed **V E D.** in multis et (sed G) r principis dT. 2 cum **V²E** v sed **V¹dT** (an ut?) paene sit v.a. G, aquae E 3 confirmet E G. -mat **V²v**, mante rT. adeo ut non v a G. de structura cfr X 206. XVII 179. festet **Vd** 4 ui G uis ll Tr | stomachum **Vd** 5 duobus ll v. taepidas E 6 in die ex **Vd** v. ex die E. | rex E¹ 7 autem **VdTfS.** enim E etiam r | tribus ll v. 8 si om V. cibus om. V 9 capite contra ll T J. -te in sole contra v -tis contra solem f(?). | pilum ll TS. capillum v -llo f(?). 12 pruriginem d | scabritiem S -biem ll v(J) cfr. Diosc et not. ad XXIII 9 generum V. -rarium E¹. 13 insignita ll v. cfr § 128 Gellius X 3, 17) suggillata Diosc (cfr XX 88 240. XXII 55. XXX 28). 15 drachmē E -mae pondere v a H. 17 per se om **Vd**. | est etiam dT | ulceribus Diosc 17. 18 utilissima ad d v. ma dat E -me dat V. 18 spergitur E. 19 alias ex E v ex alias et (-ja sed d) r. an et alias ex? 20 uin aliis **Vd** / exigat ll T J. -git v.

- curatio aut coercenda. haemorrhoidum quoque abundantiam
 20 leniter sistit. dysinteriae infunditur et, si difficilis concoquantur cibi, bibitur a cena modico intervallo, et in regio morbo III obolis ex aqua; devorantur et pilulae cum melle decocto aut resina terebinthina ad purganda interiora. digitorum pterygia tollit. oculorum medicamentis lavatur, ut quod sit harenosissimum subsidat, aut torretur in testa pinnaque subinde versatur, ut possit aequaliter torri.
- 21 (6) Alcea folia habet similia verbenaceae, quae aristeron cognominatur, caules III aut IIII, soliorum plenos, florem 10 rosae, radices albas cum plurimum VI, cubitales, obliquas. nascitur in pingui solo nec sicco. usus radicis ex vino vel aqua dysintericis, alvo citae, *ad* rupta, convulsa. —
- 22 (7) Alypon cauliculus est, molli capite, non dissimile betae, acre gustu ac lentum mordensque vehementer et accendens. 15 alvum solvit in aqua mulsa addito sale modico. minima potio II drachmarum, media IIII, maxima VI, *eximia* purgatione quibus datur e gallinaceo iure. — (8) Alsine, quam

§ 21: Diosc III 154. — § 22: Diosc. IV 177 (cfr. Plin. XXVI 56) — §§ 23 24: Diosc II 214 (cfr. Plin. XXVII 105)

1 coercenda VED. | habundantiam E abundantiam V.
 hab- R (qui rursus incipit) 4 tribus ll.v. deuoratur Vd |
 melle TERH. -lis *re*(S). aliter XXXVII 195. 5 decocta
 VR¹d | aut om E 6 6 cubitorum E 6 pterida Vaf |
 labatur V. 8 pinnatius Vd uersatum VR¹. 9 alcaea E.
 quae (qui Dal) et v.a H aristeron dErH (peri- v) -ron rT.
 cfr. XXV 105 (126). 10 tres aut quattuor ll v flore E
 11 sex ll.v 13 ad ego. & Vv. om. rD | rupta Er -tis v. ructat
 V² erat V¹. rat r conuulsia r de structurae variatione cfr.
 § 129 14 alipho E | molle R¹ | an capite, radice? cfr.
 Diosc | dissimile VRfS. -lis d ?, Erv 15 gusto VRdTf -tatu
 Erv cfr. XXV 157 92 XII 97 119 70 XXI 41. XXIV 69.
 XXVII 11 14 41; aliter XXV 135 XXXVI 132 XV 129.
 (falsum fortasse XIV 116) acentum Vd | mordens qui RE |
 accedens VR¹d 16 modicum imma VR. 17 duarum
 quattuor . sex ll.v. | eximia (vel egregia: cfr. XXXII 130)
 ego ea dEr. om. r. ex coni. S 17 18 purgationi Muller
 emend. IV 23 18 cibus coni S. | an gallinacei? cfr. § 95.
 XXIX 103 78. (79). XXX 57 68. iure B fere dEr ffere R.
 ferre V. om. v. malim datur in iure e gallinaceo ueteri. Alsine v e Diosc salsa ll.

quidam myosoton appellant, nascitur in lucis, unde et
alsine dicta est. incipit a media hieme, arescit aestate
media. cum prorepit, muscularum aures imitatur solii.
sed aliam docebimus esse quae iustius myosotis vocetur. 105
5 haec eadem erat quae helxine, nisi minor minusque hirsuta
esset. nascitur in hortis et maxime parietibus. cum
teritur, odorem cucumeris reddit usus eius ad collectiones
inflammationesque, item eadem omnia quae helxines, sed
infirmius. epiphoris peculiariter inponitur, item verendis
10 ulceribusque cum farina hordeacia. sucus eius auribus
infunditur. — (9) Androsaces herba est alba, amara, sine 25
foliis, folliculos in cirris habens et in his semen. nascitur
in maritimis Syriae. maxime datur hydropicis drachmis II
tusa aut decocta in aqua vel aceto vel vino; vehementer
15 enim urinas ciet. datur et podagrericis inliniturque. idem
effectus et seminis. — (10) Androsaemon sive, ut alii 26
appellavere, ascyron non absimile est hyperico, de qua
diximus, caulinis maioribus densioribusque et magis 26, 85
rubentibus. folia alba, rutae figura, semen papaveris nigri.
20 comae tritae sanguineo suco manant; odor est resinosus.
gignitur in vineis, fere medio autumno effoditur suspen-
diturque. usus ad purgandam alvum tusae cum semine 27

§ 25. Diosc. III 140. §§ 26. 27: Diosc. III (162) 163. -
§ 27 extr.: Diosc. eupor I 208.

1 myosoton R. mosotan V. -tam d. 2 alsine d. v. alxi-
E balsi- r. | hieme — 3 media om. R¹. 4 iustis E.
5 helxine B e Diosc haec sine VRE. alsi- dTr 6 in om.
E ortis V. | in parietibus Rd(?)v. 7 odore VE 8 item
eadem ego. cfr. XXIII 59. et in (ni E) ead- VREG. emendat
dT. quin em- r | helxines ego. -ne B. helsine Er hal- r. al-
Tv. de structura cfr. XXVI 71, de mendo XXVII 73. 10 hor-
deacea d(?)rv a. S -diacia E. 11 androsaches E. | alba
12 foliis om. R. alba amara (om. sine foliis) r 12 alleculos
R. & lic- r. 13 syriae B e Diosc histriae (istor- E) ll Ttv. |
dist ego. | duabus ll v. 14 uel in aceto d. 15 illuinuntur
V. | idem T. 16 androsoemon V. -roeman E | ut om. R¹
19 figurae VE. 20 comae dEr v -ma et r | manant om. E
odor est (ei B. eis H) resinosus ego cum B e Diosc. odores tres
in usus VRdv. om. E. 21 uinis E \ effunditur VRE
22 usis V. | purgandam dv -dum r de mendo cfr. XXIII 113.

potaeque matutino vel a cena II drachmis in aqua mulsa
vel vino vel aqua pura, potionis totius sextario. trahit
bilem, prodest ischiadi maxime, sed postero die capparis
radicem resinae permixtam devorare oportet drachmae pon-
dere iterumque quadridui intervallo eadem facere, a pur-
gatione autem ipsa robustiores vinum bibere, infirmiores
aquam. inponitur et podagris et ambustis, et volneribus
cohibens sanguinem. — (11) Ambrosia vagi nominis et
circa alias herbas fluctuati unam habet certam, densam,
ramosam, tenuem, III fere palmorum, tertia parte radice
breviore, foliis rutaे circa imum caulem. in ramulis semen
est uvis dependentibus, odore vinoso, qua de causa botrys
a quibusdam vocatur, ab aliis Artemisia. coronantur illa
Cappadoces. usus eius ad ea, quae discuti opus sit. —
(12) Anonum quidam ononida malunt vocare, ramosam,
similem faeno Graeco, nisi fruticosior birsutiorque esset.
odore iucunda, post ver spinosa. estur etiam muria con-
dita, recens vero margines ulcerum erodit. radix deco-
quitur in posca dolori dentium. eadem cum melle pota
calculos pellit. comitialibus datur in oxymelite decocta
ad dimidias. (13) Anagyros, quam aliqui acopon vocant,
fruticosa est, gravis odore, flore oleris, semen in corni-

§ 28: Diosc III 119 (cfr 120). Plin. infra § 55 XXV 74 —
§ 29: Diosc III 18 cfr Th H VI 5, 3. 4 Plin XXI 98. Diosc.
eupor I 18 § 30: Diosc. III 157. eupor. II 121

1 uel a cena Erv. flacco a Vd. cco R. 2 aut uino V
Rd. uel aqua mulsa E potionis (-ni VR, totius VRdS totus
potionis Eo. 3 postero ego. -teru VRd -tera Erv. | die Erv
dis r 4 5 pondere om R¹. 5 iterumque — 6 bibere om
R¹d 7 amb / tis R. 8 ambria E 9 uarias com Gronor |
fluctuati ll.TG ans v , unam V²TERH cum Gron. onam R.
tionam V¹.ounam d. fruticem unum v certam ll TH. om. v.
.an ambrosiam unam habent se medici?) 10 trium ll.v.
11 breviore ll.Tv(H) -rem C. cfr Diosc famulus V
12 bothrys E 14 discutio possit R¹ 15 anonim S .nn
B) e Diosc ango- ll anco- v ononidam Er m R malent
E 16 faeno nigro E. 17 uer Rdv -ro VD ue E (an ex-
ciderunt aliqua?) 18 eradit V² in ras 21 anagyros Erv
giros V¹ -gro V¹d. -gyon R. | acopon B e Diosc. -oton ll v.
22 frutice R¹. | grauis V²Erv. gravis r \ flore om R¹

culis non brevibus gignit, simile renibus, quod durescit per messes. folia collectionibus inponuntur difficulterque parientibus adalligantur ita, ut a partu statim auserantur, quod si emortuus haereat et secundae mensesque morentur, 5 drachma bibuntur in passo folia. sic et suspiriosis dantur et in vino vetere ad phalangiorum morsus. radix discutiendis concoquendisque adhibetur, semen commanducatum vomitiones facit. — (14) Anonymos non inveniendo nomen 31 invenit. adfertur e Scythia, celebrata Hicesio, non parvae 10 auctoritatis medico, item Aristogiton in volneribus praeclara, ex aqua tusa inposita, pota vero mammis praecordiisve percussis, item sanguinem excreantibus. putavere et bibendam volneratis. fabulosa arbitror quae adiciuntur, recentem eam, si uratur, in ferrum aut aes feruginari — 15 5. (15) Aparinen aliqui omphalocarpon, ahi philanthropon 32 vocant, ramosam, hirsutam, quinis sensive in orbem circa ramos foliis per intervalla. semen rotundum, durum, concavum, subdulce. nascitur in frumentario agro aut bortis pratise, asperitate etiam vestium tenaci. efficax contra 20 serpentes semine poto ex vino drachma et contra phalangia. sanguinis abundantiam ex volneribus reprimunt folia inposita, sucus auribus infunditur. — (16) Arction 33 aliqui potius arcturum vocant. similis est verbasco foliis,

§ 32. Diosc III 94 (cfr. Plin. XXIV 176) eupor I 208.

§ 33: Diosc IV 104. (cfr. Plin. XXVI 129),

1 breuibus Ev urbi r 2 messes rB meses V¹R&E
menses V²v 4 quod stemorius V moreret E¹. 5 passa
E¹ 7 manducatum R¹Tf 8 anonymos de -omymos VR
amomymos r -onimos E 8 9 nomen inuenit Err non uenit
Vd uenit E. 9 e scythia v. -tie R -thieae V. et scythie d
esquitia E 10 aristogiton G -ton ll v. 11 12 praecordi-
isque d(?)Ev 13 bibendum R. uiae- E abiciuntur E
14 recentem eam ll T -te ea v | oratur VR¹ | in VRTE. om.
d(?)v de structura cfr XXXVI 199 extr deest fortasse materia
simul urenda) ferrum aut aes om. R eas V ferruginari
VR¹dT 15 aparimen VR¹d. + omphalocarpon S cum B e
Diosc. omphacoc- ll.v 16 semisue V 17 aurum E.
18 flumentario E 19 parthisue E 20 21 phalangias
VRd. 22 artion VR¹d. 23 potius VR&TIT S, om. E&G
arcturon E -tio n v a.B

nisi quod hirsutiora sunt, caule longo, molli, semine cumini nascitur in petrosis radice tenera, alba, dulci, quae decoquitur in vino ad dentium dolorem, *ut ore* ita contineatur. decoctum bibitur propter ischiada et stranguriam. ex vino ambustis inponitur et pernionibus; foventur eadem cum ⁺
 34 radice semine trito in vino. — (17) Asplenon sunt qui hemionion vocant, foliis tridentalibus, multis, radice limosa, cavernosa sicut felicis, candida hirsuta. nec caulem nec florem nec semen habet. nascitur in petris parietibusque opacis, umidis, laudatissima in Creta. huius foliorum in aceto decocto per dies **XXX** poto lenem absumi auunt; et illinuntur autem eadem. sedant et singultus. feminis 35 non danda, quoniam sterilitatem facit. — (18) Asclepias folia hederae habet, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratas, floris virus grave, semen securiclatum. nascitur ¹⁵ in montibus. radices torminibus medentur et contra serpentium ictus non solum potu, sed et inlitu. — (19) Aster ab aliquis bubonion appellatur, quoniam inguinum praesentaneum remedium est. caulinus foliis oblongis **II** aut **III**, in cacumine capitula stellae modo radiata. bibitur et ²⁰

§ 34: Diosc III 141, Isid XVII 9, 87. (cfr Plin. XXV 45, XXVI 41, Th H IX 18, 7 — § 35: Diosc III 96 — § 36: Diosc. IV 118.

1 caule **Erv** a (ac d) caulo (-le d, r. 2 dulci quae ego cfr. § 62 -cique ll v 3 dolorem **R**<sup>ev. res rTfS | ut ore ego. om ll v cfr XX 111 XXIII 54 79 XXV 170. XXVII 108 XXXII 80, praeterea XXV 166 82 XXXI 40 sine ore XXXV 186) | ita ll ut ita J ut U 570 ita ut v cfr. § 108). | contineatur ore v. a. J. an ad dentium dolorem ita continetur? cfr XXV 170. 4 hisciada **V** schiada **E**. sci- **R**. e **R**e a. **S**.
 6 trita **VR**. | aspleon **E**. 7 hemionion **Verc** cfr. XXV 45. XXVI 41 et Diosc onon II v(D) 8 felicis **RS** fil- rr(D). cfr nota ad XXIV 85. 9 habent **VR** petris om **E**.
 11 decocta **VR** | xxxx B e Diosc potu dE. | lienen **E**.
 12 illinuntur dTe. lin- rf. | sedant et **VRdfS**. -ante **ErG** -ant v an sedat et? 15 uiros **E**. uerus **Er**. securiclatum **VD**. -acum **E**. -arum f -riculatum r seculatum seru- v **E**c a. **B**. -curidaceae d(?)B coll. XVIII 155 17 potum **VEv a G**, et **VRdS**. etiam **Erv D**, inlitu drS tum **VifE** illitum **Viv** tu G ltu **R**. 18 aliquibus **Rd(?)v a S**, inguinum om **E**.
 19 est om **Vd** / caulinibus **VR**^{1a}. 19 20 duobus aut tribus ll. n.</sup>

adversus serpentes. sed ad inguinum medicinam sinistra manu decerpi iubent et iuxta cinctus alligari. prodest et cozendicis dolori adalligata. — (20) Ascyron et ascyroides 37 similia sunt inter se et hyperico, sed maiores habet ramos quod ascyroides vocatur, ferulaceos, coma rubentes, capitulis parvis, luteis. semen in caliculis pusillum, nigrum, resinosum. comae tritae velut cruentant, qua de causa quidam hanc androsaemon vocavere usus seminis ad ischadicos poti II drachmis in hydromelitis sextario. alvum 38 solvit, bilem detrahit. inlinitur et ambustis. — (21) Aphaca tenuia admodum folia habet, pusilla. altior lenticula et siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna semina sunt, nigriora et minora lenticula. nascitur in arvis. natura ad spissandum efficacior quam lenti; reliquos usus 39 eosdem habet. stomachi alisque flunctiones sistit semen decoctum. — (22) Alcibium qualis esset herba, non rep- peri apud auctores, sed radicem eius et folia trita ad serpentis morsum inponi et bibi, folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis III aut radicem drachmarum 40 III pondere cum vini eadem mensura. — (23) Alecteros lophos, quae apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristae plura, caulem tenuem, semen nigrum in siliquis. utilis tussientibus cocta cum faba fresa, melle

§ 37: Diosc. III 162 — § 38: Diosc. II 177. — § 39: Nicander ther. 541. 666. (cfr. Diosc. IV 27 24 Plin. XXV 104).

2 iubent et Erv. -bent r. 3 adalligata Ev. -to r. | ascyroidaes E. 4 se sed E. sed VRdTtH om. EG. sed ascyron v. maiore E. | habet Ev. -ent rT. 5 qui v.a G. vocant G. tur Ev. peculaceos R¹ | coma ego cfr. Diosc. omnia II S. -ino v. 6 cauliculis V¹v a. B. caulinibus E. 9 duabus ll.v. hydromeliti E. 10 afaca VTE. 11 an habet et? | dist v.a B. pusilla V²Ev (D cum U 571). -llo rB | et (= etiam) VRd est Erv D) del S. 12 si quas d. 13 nigriora D cum U 571 coll. Diosc. -ora et (om. V) madidiora ll.v. an nigriora eadem? | et minora dr. D) et ui- VR. om. EJ 14 reliquo Erv a S (usu eosdem effectus v) 15 flunctionis E 17 aputt V 18 bibi iubent dv a H. 19 20 tribus et trium ll.v. 20 uno d 20 21 alecteros lupinus R¹. -tologyna d. -phos v.a S. 22 tenuem om. E. 23 dist. J \ mella R¹.

addito et caligini oculorum. solidum semen coicitur in oculum nec turbat, sed in se caliginem contrahit; mutat colorem et ex nigro albicare incipit et intumescit ac per 41 se exit. — 6. (24) Alum nos vocamus, Graeci symphyton petraeum, simile cunilae bubulae, soliis parvis, ramis III⁵ aut III⁵ a radice, cacuminibus thymi, sureulosum, odoratum, gustu dulce, salivam ciens, radice longa, rutila. nascitur in petris, ideo petraeum cognominatum, utilissimum lateribus, renibus, torminibus, pectori, pulmonibus, sanguinem reicientibus, faucibus asperis. bibitur radix trita et in 42 vino decocta, et aliquando superlinitur. quin et comman-ducata sitim sedat praecipueque pulmonem refrigerat. luxatis quoque imponitur et contusis, lenit interanea. alvum sistit cocta in cinere detractisque folliculis trita cum piperis granis VIII¹⁰ et ex aqua pota. volneribus sanandis tanta praestantia est, ut carnes quoque, dum cocuntur, conglutinet addita, unde et Graeci nomen inposuere. ossibus quoque fractis medetur, 7. (25) alga rufa scorpionum ictibus. — 43 (26) Actaea gravi foliorum odore, caulibus asperis, geni- culatis, semine nigro ut bederae, bacis mollibus, nascitur in opacis et asperis aquosisque. datur acetabulo pleno 44 interioribus feminarum morbis. — (27) Ampelos agria vo-

§ 41: Diosc IV 9 (cfr Plin XXVI 42). Marc 26, 18 Scri-
bon 83 Marc 17, 21. (10, 68, 31, 29) — § 42 Diosc. IV 9 10.
— Diosc. IV 98. cfr. Plin. XXVI 103) — § 44: Diosc. IV 180.
cfr Plin. XXIII 19

1 addita E | oculum R. conicitur Rdv a J. cfr XXXI
29. XXXII 39. 75 3 sed ex nigro Ev.a S. | et Err. om. r.
4 quod nos TS | symphonon VE. 5 pecreum V.
5. 6 tribus aut quattuor ll v. 7 dulce gusto RdS 9 pecto-
ri VRfE II. -ria C -ribus dTe. an pectore . . reicientibus?
cfr Scriban 12 lusatis E 13 lenit VRdT H cum Gro-
novio. leni E lieni v , interanea V²T H -nei V¹R E -neis d v.
(an laesis interanei? cfr XXVI 81 et Diosc.). 14 in V²Erv.
om. r. cfr § 54 XVIII 103. XXIII 165 XXIV 144 | cineres
E | folliculis E 15 nonem ll v et ex Err ex r 17 unde
et Err unde rS 18 rufa VRdTfr(H), ruba E -bra G. | et
scorpionum Rd(?)v a S. 19 asperis ll.v(G). anisi B.
om. r. 22 agaria E. agrias E

catur herba foliis duris, cineracei coloris, qualem in satis diximus, viticulis longis, callosis, rubentibus qualiter flos 23, 19 quam Iovis flammam appellamus. in uvolis fert semen simile Punici mali acinis. radix eius decocta in aquae cyathis 5 ternis, additis vini Coi cyathis II, alvum solvit leniter ideoque hydropicis datur. uvolae vitia cutis in facie mulierum emendant. ischiadicos quoque uti hac herba prodet tusa cum foliis et inlita cum suco suo.

(28) Absinthii genera plura sunt: Santonicum appell- 45
10 latur e Galliae civitate, Ponticum e Ponto, ubi pecora pinguescunt illo et ob id sine felle reperiuntur, neque aliud praestantius, multoque Italicum amarius, sed medulla Pontici dulcis. de usu eius convenit, herbae facilimae atque inter paucas utilissimae, praeterea sacris 15 puli Romani celebratae peculiariter, siquidem Latinarum feriis quadrigae certant in Capitolio victorque absinthium bibit, credo, sanitatem praemio dari honorifice arbitratis maioribus. stomachum corroborat, et ob hoc sapor eius 46 in vina transfertur, ut diximus. bibitur et decoctum aqua 14, 109
20 ac postea nocte et die refrigeratum sub du; decoci VI drachmis foliorum cum ramis suis in caelestis aquae sextariis III oportet, nec non salem addi vetustissimi usus est.

§ 45: Diosc III 25. 23 (24). Th H IX 17, 4 cfr. Plin XI
194 Isid XVII 9, 60 — §§ 46-52: Diosc III 23

3 quam VRdf quem Ev. | flaminam E¹. | appellauimus B
dist J uvolis J e Diosc uvolis V R. uvolis dB coll XXI 67.
obolis E (ignob- v) obolis V²r 4 aquae Ev aqua r
5 duobus ll.v 6 hypocritis d uvolae J. uvolae V¹ nul-
V²Rdv. nolo E. | uitia et d? v.a.J. 7 emendant EJ. -at rr.
uti dv. uri VRf heuri E. 10 a (bis pro e) B (?)v a S
12 multorumque E. -tumque man Dal | italicum dB co VR
Ev(S) 13 dulci B. 17 in praemio dTfS. 19 crassatur
dT 20 du V¹RdJ dio rDal. diuo Ev(D) die V². cfr. XIV
136 extr. XXI 84. XXVIII 127 225 XXX 84. | decoci vi
ego -octi (-octis REv, sex ll.r 21 caelesti B 22 tribus
ll.v. 20—22 dist. ego 22 nec non ego. cfr. XXVIII 130.
nec ll et v sale Vd. uetus sine rTfS | usus est (scriptum omni v...
ego. usu est ll.S. in usu est v

bibitur et madefacti dilutum; ita enim appelleatur hoc genus. diluti ratio ut, quisquis fuerit modus aquae, tegatur 47 per triduum. tritum raro in usu est, sicut et sucus expressi. exprimitur autem, cum primum semen turgescit, madefactum aqua triduo recens aut siccum VII diebus, 5 dein coctum in aëneo vaso ad tertias x heminis in aquae sextariis XLV iterumque percolatum, herba electa, coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centaurio quaeritur sucus sed hic [absinthii] inutilis stomacho capitiique est, cum sit ille decoctus saluberrimus. namque 10 adstringit stomachum bilemque detrahit, urinam ciet, alvum emollit et in dolore sanat, ventris animalia pellit, mala-ciam stomachi et inflationes discutit cum sile et nardo Gallico, aceti exiguo addito, fastidia absterget, concoctiones adiuvat, cruditates detrahit cum ruta et pipere et sale. 15 antiqui purgationis causa dabant cum marinae aquae veteris sextario seminis VI drachmas cum III salis, mellis 49 cyatho; efficacius purgat duplicato sale. diligenter autem teri debet propter difficultatem. quidam et in polenta dedere supra dictum pondus, addito puleio, aliū pueris 20 [folia] in sico sicca, ut amaritudinem fallerent. thoracem purgat cum iride sumptum. in regio morbo crudum bibitur

§ 48: Celsus II 24 31. Scribon. 141. Marc. 28, 2. 30, 37. —
§ 49 Lucret. I 936 cfr. Celsus IV 15 16.

1 appellatur *v.a* *H(S)*. 2 aut *E* | aqua *Vd.* 3 4 ex-
pressi *E v.J*. -sus (-raessus *V*) *rTIS*. 5 septem *ll v*
6 deinde *R(?)v a S*. | uaso *ES* -se *rv*. | decem *ll v* | eminis *E*.

7 herba electa (*i. e.* exempta) *ego*. cfr. *Diosc III 7 et*
CFW Muller p. 11. 12 bae lecta *V* -bae leciti *R* -bae ita *E*
-be lento d -ba lente *v*. -ba electa lenta *Vere* -ba elisa *D*
cum U 573. lente H 8 ex *v*. et *ll* | centaurio *E v(S)* -reο
r Verc (Dal) 9 uncos posui cum *Dal* 10 illo *VRd.* |
decoctus man. *Dal v*. -tia *ll*. -ti *TG*. | saliberrimus *V* salu-
berrimum *E* 11 adstringi *E* | que om *VR¹T*. 12 13 ma-
lachiam *E* -litiam *Rd* 13 inflationes *C e* *Diosc* inflamat-
ll tv | discitit *E*. 15 crudelitates *E¹*. 16 databant *R¹fS*.

17 sex et tribus *ll v*. | drachmis *E¹v.a S* | uel mellis *E¹D*
et me. -v cfr. *Marc.* 21 in folia in *E*. uncos posui cum *H*.
TTH cum Gron. siccata *E*. -cca *R*. sic ut *v*.

cum apio aut adianto. adversus inflationes calidum pa-
latim sorbetur ex aqua, iocineris causa cum Gallico nardo,
lienis cum aceto aut pulte aut fico sumitur. adversatur 50
fungis ex aceto, item visco, cicutae ex vino et muris
5 aranei morsibus, draconi marino, scorpionibus oculorum
claritati multum consert, epiphoris cum passo inponitur,
suggillatis cum melle. aures decocti eius vapor sufflito
sanat aut, si manent sanie, cum melle tritum. urinam ac
menses cident III IIIIve ramuli cum Gallici nardi radice
10 una, cyathis aquae VI, menses privatum cum melle sumptum
et in vellere adpositum. anginae subvenit cum melle et 51
nitro. epinyctidas ex aqua sanat, volvula recentia prius
quam aqua tangantur inpositum, praeterea capitis ulcera.
peculiariter ilibus inponitur cum Cypria cera aut cum fico.
15 sanat et pruritus. non est dandum in febri. nausiam 52
maris arcet in navigationibus potum, inguinum tumorem
in ventrali habitum. somnos adlicit olfactum aut in scio
sub capite positum. vestibus insertum tinea arcet. cu-
lices ex oleo perunctis abigit et fumo, si uratur. atra-
20 mentum librarium ex diluto eius temperatum litteras a
musculis tuetur. capillum denigrat absinthii cinis unguento
rosaceoque permixtus. — (29) Est et absinthium mari- 53
num, quod quidam seriphum vocant, probatissimum in
Taposiri Aegypti huius ramum Isiaci praeserre solleme-

§ 50: Scribon 192. Diosc. eupor. II 160 141. 142. 123.
I 59. 60. — § 52: Pl. iun 65, 3 — § 53: Diosc. III 24 cfr Plin.
XXXII 100

1 apio VR&Tfv(H) adipe Er opio G. idianto VR. | in-
flammationes VRf. caldum VfS. 3 fico Erv. fingo VR.
fungo d. 4 cicutae vino VR¹ 7 decocti ego -te Rd -tae r, S.,
-tam v. | napori E -ris R ?)v a S 8 manet (-nat v) sanies
Ev a H 9 tres quattuorue ll v 10 sex ll v 11 bellere
E. 14 aut fico dT. 15 est om dT | nausiam ego -seam
TiH. -sia V¹Rd. -sias V²ErS. -seas v cfr VIII 99 XX 256.
XXIII 96. XXVI 112 (de plur. num. cfr XX 153 162 225.
XXI 123) 17 uentralia dT. | adlicet VR. ciet Er.
19 oleo Ev. aceto r. cfr Diosc | peruncus Vd¹. -ngus B¹. -nctus
T. 21 musculis d(?) B e Diosc. muscis rTfv. 22 rosaceo
S cum vet Dal. | permixtus est E 23 seriphum S -pum E.
-phium v seryphum r. 23. 24 intra positi d.

habent. angustius priore minusque amarum, stomacho inimicum, alvum mollit pellitque animalia interaneorum. bibitur cum oleo et sale aut in farinae trimestris sorbitione dilutum. coquitur quantum manus capiat in aquae sextario ad dimidias.

- 54 8. (30) Balloten alio nomine porrum nigrum Graeci vocant, herbam fruticosam angulosis caulis, nigris, hirsutis, foliis vestientibus maioribus quam porri et nigrioribus, graveolentibus. vis eius efficax adversus canis morsus ex sale foliis tritis inpositae, item ad condylomata coctis 19 cinere in folio oleris. purgat et sordida ulcera cum melle.
- 55 - (31) Botrys fruticosa herba est luteis ramulis semen circa totos nascitur, folia cichorio similia. invenitur in torrentium ripis. medetur orthopneicis. hoc Cappadoces ambrosiam vocant, alii Artemisiam. - (32) Brabilla spis- 15 sandi vim habet cotonei mali modo, nec amplius de ea tradunt auctores. — (33) Bryon marinum herba sine dubitatione est lactucae foliis similis, rugosa velut contracta, sine caule ab una radiceexeuntibus foliis. nascitur in scopulis maxime testisque terra comprehensis. praecipua 20 siccandi spissandique vis ei et collectiones inflammationesque omnes inhibendi, praecipue podagras et quicquid refrigerari opus sit. — (34) Bupleuri semen ad ictus ser-

§ 54: Diosc. III 107 — § 55: Diosc III 120. (Plin. supra § 28 XXV 74) cfr. Athenaeus II 33 p. 49^t. — § 56: Th. H. IV 6, 6. Diosc. IV 97 (cfr. Plin. XIII 137). — § 57: cfr.

2 alvum soluit aT. (an emollit?) 8 majoris V²
 10 imposta E^v a H. an inpositis? 12 botrya d^v. -tris V^R.
 -thrys r -thyris E. 13 toto E. -tam v.a H | chichoria E.
 14 orthopnoicis dErv ortus (ho- R) in uicis r 15 bra-
 villa E 15, 16 spissandiu R. -ssam vim E 17 brionam
 rinum V bryona marina E 17 18 meditatione Er.
 18 ueluti re.a J. 19 ima v.a H. sed cfr. Theophr.
 21 siccandis V^R. -di ei d(?)v.a S. spissandisque E | uis ei S.
 uisci V^R. uis dErv 21 collectiones omnes R d^v a S.
 22 omnes om R v.a S. cfr § 131. 1 cohibendi v a S | praecipua
 R¹ 22, 23 refrigerari ED -are rv cfr. XXIII 118, 139.
 XXIV 42 57. XXVIII 110 198. XXX 107. XVIII 146.
 (contra XXVIII 234. XXXI 128 130). 23 opus est dErv.
 possi' euri v e Diosc. -leri (bla- R¹) ll.

pentium dari reperio foverique plagas decocta ea herba adiectis foliis mori aut origani.

(35) Catanancen Thessalam herbam, qualis sit, describi a nobis supervacuum est, cum sit usus eius ad amatoria tantum. illud non ab re est dixisse ad detegendas magicas vanitates, electam ad hunc usum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milui exanimati. eadem ex causa et cemos silebitur nobis. — (36) Calyx 58 duorum generum est. una similis aro nascitur in arationibus, colligitur ante quam inarescat. usus eosdem habet quos aris, at bibitur radix quoque huius ad exina- 24, 147 niendas alvos mensesque mulierum, item canles cum foliis in leguminibus decocti sanant tenesmon. (37) alterum 59 genus eius quidam anchusam vocant, alii rhinociam. folia 25 lactucae longiora, plumosa, radice rubra, quae ignes sacros cum flore polentae sanat inposita, iocineris autem vitia in vino albo pota. — (38) Circaeа trychno sativo similis est, 60 flore nigro, pusillo, parvo semine milii nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici fere aut qua-

Plin. XXII 77 Nicand. ther. 586 — Diosc. IV 132 — § 59:
Diosc IV 23. (cfr. Plin XXII 48, 49. — § 60: Diosc. III 124

3 catananchen VR'd. | tetessalam VR¹ 4 sit (pro est)
E 5 illum E. 6 electa Vd. | quonia V¹ quod E. 7 se
VR&E. sit E. 8 et cemos R v ecce- V¹I et e- V²E. ecched-
a | sileuitar E. calyx S e coni. Dal. coll. Diosc et ind. calfa
ll. Tf H -lla v 9 haro VT ba- E. | in — 10 colligitur om.
R¹a. 10 ususque R(?)v a. S. 11 axis D e coni H¹. cfr.
XXIV 151. ars VR&Tf hars E. arisaron J e cont. H² arum
v. | at (vel &?) ego. a ll. om. v. | quoque radix V(?)v
12 inter V². caules VE v(S). -lis rTf H. 13 decocti v(S).
-tus Vd E -tio R. -tus H. sanant E v(S) -at rTf H. | tenesmo
x e corr. -mum Vd 14 anchusam v. -cusam E -chisam Vd.
hancusam r. -ciram R. rhinociam J coll indice -chisiam G.
rinodium dT. -ochiam (ri no- R VR. -elisiam v. elinosiam
E onocliam S e Diosc. | folia dEv -io VRD 15 longlora
V¹ giore D | plumoso D | radice ll v an radix? 16 flore
Rd(?)C folio rTv. 17 trychno VfS. cfr. § 132 et XXI 177.
thry- E stry- v e Diosc. thrycno d. try- R. | satiua E.
18 milli R¹. melli V. ut milu v a S. | nascente dVerc. -pea R.
-tis VE v. -ti r 19 radicem semipedalis

druplici, alba, odorata, gustus calidi. nascitur in apricis
saxis. diluitur in vino bibiturque ad dolorem vulvae et vitia
— macerari oportet in sextariis III quadrantem radicis tusae
nocte et die — et trahit eadem potionē secundas, semine
61 lac [minuit] in vino aut mulsa aqua poto. — (39) Cirsion s
cauliculus est tener II cubitorum, triangulo similis, foliis
spinosis circumdatus. spinae molles sunt; folia bovis linguae
similia, minora, subcandida, in cacumine capitula purpurea,
quae solvuntur in lanugines. hanc herbam radicemve eius
62 adalligatam dolores varieum sanare tradunt. — (40) Gra-
taegonon spicae tritici simile est, multis calamis ex una
radice emicantibus multorumque geniculorum, in opacis,
semine milii, vehementer aspero gusto, quod si bibant ex
vino ante cenam III obolis in cyathis aquae totidem mulier
ac vir ante conceptum diebus XL, virihs sexus partum
63 futurum aiunt. et alia est crataegonos, quae thelygonos
vocetur; differentia intellegitur lenitate gustus. sunt qui
florem crataegoni bibentes mulierum intra XL diem con-
cipere tradant. eadem sanant ulcera vetera nigra cum
melle et explet sinu ulcerum et atropha carnosiora faciunt,
purulenta expurgant; panos discutiunt, pedagras collectio-

§ 61: Diosc IV 117. § 62. Diosc III 129 Th H. IX 18, 6.
— § 63: cfr. Plin XXVI 162. (Diosc III 180. 182) Diosc.
eupor I 136. — Th. H. III 15, 6.

3 tribus II v 4 nocte et ac dT) VRatis tem et E
v(D) (per add v) cfr. § 46. XXIX 113 VII 161. II 6. 236.
XX 172 XXXIII 71 97 XXXII 73. | die et V¹R die ex dT.
diem E v(D) die V²tS. | dist. ego | trachit V tradit B¹. | po-
tione ego -io et II v 5 minuit RE v(D). -tur G. imminuit V.
immi- a (facta ex iteratis in uino). uncos ego posui coll. Diosc. |
cirsion rB e Diosc. -scion E circision r. -cesion v 6 duum
II v , triangulus E. 7 lingulae Vd -gna E. 8 et in
d(?)v a S capitula d(?)B e Diosc -lata Er -irila r
10. 11 crataegonon VdEr(S). crataeog- B(?)B e Diosc.
12 in om. E nascitur in v a. J. (an in opacis nascens?).
13 asperi d. 14 tribus II v. 15 sexus partum v. partus
sexum VRd. sexum E 16 grategonos VR. crataeog- B. (item
r 18) 17 uocatur v. 18 bibentis VR¹S. | mulierum Er D.
-ris VR. -res dv. 19 eaedem VD 20 et explet R¹d.
exd- rr / et om. V. | atrapha VR¹a.

nesque omnes leniunt, peculiariter mammarum. Theophrastus arboris genus intellegi voluit crataegon sive crataegona, quam Itali aquifolium vocant. — (41) Crocodileon chamaeleonis berbae nigrae figuram habet, radice longa, aequaliter crassa, odoris asperi. nascitur in sabuletis. pota sanguinem per narres pellit copiosum crassumque; ita et lienes consumere dicitur. — (42) Cynosorchim aliqui orchim vocant, foliis oleae, mollibus, ternis per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, dupli ordine, superiore quae durior est, inferiore quae mollior. eduntur, ut bulbi coctae, in vineis sere inventae. ex his radicibus si maiorem edant viri, mares generari dicunt, si minorem feminae, alterum sexum. in Thessalia molliorem in lacte caprino viri bibunt ad stimulandos coitus, duriores vero ad inhibendos adversantur altera alteri. — (43) Chrysolachanum in pineto lactucae simile nascitur. sanat nervos incisos, si confessim inponatur. et alibi genus chrysolachani traditur, flore aureo, foliis oleris. coctum est ut olus molle. haec

§ 64: Diosc III 10. - § 65: Diosc III 131 (cfr Plin. XXVI 95 96).

2 crataegon *H e Theophr* -onon *VdEv(D)* -aeogonon *B*
 cratae conon *E*. 3 crathegona *E*. gratae *R*. crataeog- *B*
 uam *Vd* aquifolium *dEv(D)*. -lia *VR*, -liam *Dal.* *cfr.*
XV 101 XVI 80 90 231; contra XXIV 116 XVI 73, aqui-
 folia ilex *XVI 19 32* 3. 4 crocodileon *ll S* -lion *C* lon *v*
 5 6 sabulitis *E* rox solitaria, alias sabulosis, ut *XIX*
7. 34 XXI 175. XVIII 134 XIII 28. 49 XXXV 170 ce-
 terum δρυμωδεις *Diosc an* arbusitis? *cfr. XXVI 133 extr*
7 ita & (= itaa) ego ita ida V¹) VR.E. atque ita d(?)v. item *D*
cum U 576 | cynosorchim (-in v) *S e Diosc.* -sarcim *E* ima
VR. -imam d. 8 sorchim *E* | pernis *E* 8 9 hemipedem
R¹ hyemem pedem d. 9 uoluosa *E*. 10 duplicitis *E* ; supe-
 rioreque dTE -or quae *R* | durior -11 quae om. *R* dT
 11 redduntur *E* edicuntur *V²* | ut fEv. et r. uului *E*. coctae
VTIS te R. -ti d(?)E^v 12 inuente *E*. -ti V(?) r a *H* ex
 his maiorem om *R¹*. uiri om *R¹* 13 dicuntur *Tv a G.*
 feminam *E* 15 16 aduersatur dv a. *H* 16 altera *S cum*
ret. Dal. -ter ll.v. 17 sanant *E*. 18 alibi ll. *Tv(S)* albi *C.*
 aliud *G.* 19 hestur *V* | ut *Erv* om t \ haec *VRc(S)* *bas*
d(?)G om. R.

herba adalligata morbum regium habentibus ita, ut spectari
 67 ab his possit, sanare id malum traditur. de chrysolachano
 nec satis dici scio nec plura reperio. namque et hoc vitio
 laboravere proximi utique herbarii nostri, quod ipsis notas
 veluti vulgares strictum et nominibus tantum indicavere,
 tamquam coagulo terrae alvum sisti, stranguriam dissolvi,
 68 si bibatur ex aqua aut vino, (44) cuculli folia trita cum
 aceto serpentium ictibus et scorpionum mederi. quidam
 hanc alio nomine strumum appellant, alii Graece strychnum.
 acinos habet nigros; ex his cyathus suci cum mulsi
 II medetur lumbis, item capitis dolori cum rosaceo infusus,
 69 ipsa strumae inlita. — (45) Peculiaris est Alpinis maxime
 fluminibus conserva appellata a conferuminando, spongea
 aquarum dulcium verius quam muscus aut herba, villosae
 densitatis atque fistulosae. curatum ea scio omnibus fere
 ossibus confractis prolapsum ex arbore alta putatorem,
 circumdata universo corpori, aquam suam adspergentibus,
 quotiens inaresceret, raroque nec nisi deficiente herbam
 mutationis causa resolventibus, convaluisse vix credibili
 70 celeritate. — 9. (46) Cocco Cnidio color cocci, magni-
 tudo grano piperis maior, vis ardens; itaque in pane de-
 voratur, ne adurat gulam transitu. vis praesentanea contra-
 cicutam, sistit alvum.

§ 68: Diosc. IV 71. Pl. iun. 57, 6 8 Marc 1, 48 — § 70:
 Th. H. IX 20, 2 Diosc IV 170 (cfr. Plin XIII 114 XXV 79).

1 herbae V be R¹. 2 sanari E G 5 ueluti V Verc (D).
 -ut in d ut R². uel E. | uulgare d. -gore V. 6 sisti r²
 -tit E -tunt r 7 cuculli D. cfr Marc 36, 63 -culi E v(H)
 culiculi r T². cacubali B e Diosc cucu- C(S). 8 aut d T | me-
 dentur d T 9, 10 strychnum C strienum R². strien- V. strign-
 E (-non Ven). 10 cyathus (cia- V²) suci V² d v quiatus suci
 V¹. quia tussim E caasa tussim Er quiaticum E. mulsu
 V 11 duobus ll v dolores E -ribus v. a H 12 strumae
 J. cfr. XXX 34 VIII 206. -mas r -ma ll. D. -mis v , cal-
 pinis E 13 a conferuminando d v. a. S. ruam- Er. ferum- r.
 14 uerum V. | mulsus E 15 cito V R 16 putatores
 R¹ d. pot- V 19 credibile V 20 celebritate E. | cocco
 cnidio d(?) Brot. (gni- v). cogum nido Er cognitio r. 22 gu-
 lam d T E v. -lae Vf -la R. , uis om R¹. 23 ciet vet Dal an
 soluit? cfr. Dioc.

(47) Dipsacos folia habet lactucae bullasque spinosas 71
in dorsi medio, caulem II cubitorum iisdem spinis horri-
dum, genicula eius binis soliis amplectentibus concavo
alarum sinu, in quo subsistit ros salsus. in cacumine
• 5 capitula sunt echinata spinis. nascitur in aquosis. sanat
rimas sedis, item fistulas decocta in vino radice usque,
dum sit crassitudo cerae, ut possit in fistulas collyrium
mitti, item verrucas omnium generum. quidam et alarum,
quas supra diximus, sucum inlinunt sis. — (48) Dryopteris 72
10 felici similis in arboribus nascitur, temui foliorum sub-
dulcium incisura, radice hirsuta. vis ei caustica, et ideo
psilotrum est radix tusa, inlinitur enim usque, dum su-
dores evocet, iterum et tertium ita, ne sudor abluatur.

(49) Drabe phono similis herba est, caulinis tenuibus, 73
15 cubitalibus, circumdati utrumque soliis pollicari ampli-
tudine, qualia oxymyrsines, sed candidioribus mollioribus-
que, flore candido sabuci. edunt caulinulos decortos, se-
mine vero eius pro pipere utuntur.

(50) Elatine folia habet casiae, pusilla, pilosa, rotunda, 74
20 semipedalibus ramulis quinis senisque, a radice statim
foliosis. nascitur in segete, acerba gustu et ideo oculorum

§ 71: Diosc. III 11. (cfr. Plin. XXV 71) § 72: Diosc.
IV 186. — § 73: Diosc. II 186. — § 74: Diosc. IV 40

---

1 dipsa R¹. -aquos V² dysacon d. 2 caule E. | duum
II v. 2. 3 torridum a E 3 concauom S. 4 sinum VS.
subsistit V³v(S) substitut susat- V¹v H. 5 spinis om E.
6 trimas E. 7 caere V. | fistula E.v.a H 8 mittit E
an immitti? cfr. XXIV 151 XXVIII 241. quidem et altarium
VR¹ 9 iis v. his II C | drysopteris VR 10 felici S -cis
VREJ filici d(?)v. cfr. XXVI 58. simis V 11 ei — 12 tusa
Erv. om. r. | et ego. est Erv. cfr. nota ad XXIII 19. ideo
et ED 13 euocat E | iterumque R(?)v a J | tertio dTE
v.a S. sed cfr. XVIII 145 XIV 139 14 drabe phono D
coll indice et XXI 95 draeffono VRE draphono d dryophonon
(dryph- v) C. 15 cubitalibus Erv. om. r. 16 oxymyrsine
Vd. 17 sambuci dR(?)v.a J. | decocto V. -tia E. 19 elaf-
fine VRE d. casiae ll. tv(J). helxinae B e Diosc. | pusille E
rotunda om E. 20 senisque v.a.D, ut § 32 al., sed cfr. § 76.
116 137 21 segetibus v.a.S. sed cfr. XXVI 49; contra
§ 93. XXVI 47 al. | acerua gusto et odeo V

fluctionibus efficax soliis cum polenta tritis et inpositis,
 subdito linteolo. eadem cum lini semine cocta sorbitionis
 75 usu dysinteria liberat. — (51) Empetros, quam nostri
 calcifragam vocant, nascitur in montibus maritimis, fere
 in saxo. quae propius mari fuit, salsa est potaque trahit
 bilem ac pituitas; quae longius magisque terrena, amerior
 sentitur. trahit aquam; sumitur autem in iure aliquo aut
 in hydromelite. vetustate vires perdit, recens urinas ciet
 decoctum in aqua vel tritum calculosque frangit. qui fidem
 promisso huic quaerunt, adfirmant lapillos, qui subserve-
 76 fiant, una rumpi. — (52) Epicactis ab aliis elleborine
 vocatur, parva herba, exiguis soliis, iocineris vitiis uti-
 lissima et contra venena pota. — (53) Epimedion caulis
 est non magnus, hederae foliis denis atque duodenis, num-
 quam florens, radice tenui, nigra, gravi odore ac . . . . .
 in umidis nascitur. et huic spissandi refrigerandique na-
 tura, feminis cavenda. folia in vino trita virginum mammas
 77 cohibent. — (54) Enneaphylon longa folia novena habet,
 causticae naturae. imponitur lana circumdateum, ne urat
 latius — continuo pusulas excitat —, lumborum doloribus
 et coxendicuum utilissimum.

78 (55) Felicis duo genera nec florem habent nec semen.

§ 75: Diosc IV 178. IV [15] cfr Plin XXII 64. — § 76:
 Diosc IV 107. cfr Plin XIII 114. Diosc. IV 19 §§ 78—80:
 Diosc. IV 183. 184 (Isid. XVII 9, 105).

3 empetros **TtH** (-on v) -pitros **ll**. 4 fiere **V¹R¹**
 5 quae **S** e cod **Murb.** que **VRE**, q d. quo **B** quod v | propis **R**,
 pius **V¹** proprius **E**, -riis r | fuerit v.a **J** an sit? | minus salsa
B. 6 quo d(?)v a. **S** | terrena d **B** -nu r. teritur v | a maior **V**
 7. 8 aut in cod **Murb.** v ut in **V²ErD** ut **rJ** aut **S** cfr.
Diosc. 9 cauculosque **E**, calculos d **Tv.a G** 11 epicactis
VRE v(**J**) cfr **XIII** 114 epipa- d(?)**B** e **Diosc.** elleborine
dC, hell- v. elledo- **E** eledo- **V** selledo- **R**, (**XIII** 114 embo-
 line **ll**) 12 parua **Er** v. -uali r. an paruola? 13 epime-
 nidion **G** **Dal.** 15 graui odore d **Er** v -uido **R** -uida **V**, | ac
VdT hac **R** om **E** **S** nascitur v. lac. ego indicavi; exciderunt
 fere gustu languido: cfr **Diosc** 16 in om. **E**, nascitur **ll**.
TS om. v. 17 et feminis **Vd**. 19 circumdateum **VRG** -ta
dTv. -tur **E** dist. ego 20 continuo enim **R**? v a. **S D**,
 21 et r | utilissima **dT**. 22 felicis **S** (item p 253).

pterim vocant Graeci, alii blachnon, cuius ex una radice conplures exeunt felices bina etiam cubita excedentes longitudine, non graves odore; hanc marem existimant. alterum genus thelypterim Graeci vocant, alii nymphaeam pterim; est autem singularis atque non fruticosa, brevior mollior-
que et densior, foliis ad radicem canaliculata. utriusque 79
radice sues pinguescunt. folia utriusque lateribus pinnata,
unde nomen Graeci inposuere. radices utriusque longae
in oblicum, nigrae, praecipue cum inaruere; siccari autem
eas sole oportet. nascuntur ubique, sed maxime frigido
solo. effodi debent vergiliis occidentibus. usus radicis in
trismatu tantum, neque ante nec postea. pellunt interaneo-
rum animalia, ex his taenias cum melle, cetera ex vino
dulci triduo potae, utraque stomacho inutilissima. alvum
solvit primo bilem trahens, mox aquam, melius taenias
cum scamonii pari pondere. radix eius pondere II obo- 80
lorum ex aqua post unius diei abstinentiam bibitur, melle
praegustato contra rheumatismos. neutra danda mulieribus,
quoniam gravidis abortum, ceteris sterilitatem facit. farina
earum ulceribus taetris inspergitur, iumentorum quoque
in cervicibus. folia cimicem necant, serpentem non reci-
piunt; ideo substerni utile est in locis suspectis, usta

§ 78 init : cfr Plin. XXVI 68 extr. — § 79: Th. H IX 18, 8.
Scribon. 136. 140 — § 80: Th H. IX 18, 8 Colum VI 14, 3.

v. 2). fil- ll r. D). cfr. nota ad XXIV 85 1 pterim S. -rin
v e Diosc -ria d. -rigia BE. -regia V cfr index , blachnon
tv(S) biachron Vd. -cthron R. -ethro Er blechnon C' 3 graue
sudore V 4 thelypterim S. -in v) thylpt- E tylpt- VR.
-erum d. | nymphaeam B -aea d. -ea BE -eo v nimphea V. |
pterim d S -in r bther- E. bter r. Iter- R. iter- V. 6 canali-
culata R(?)B. canie rTVen cananic- v 7 sue VR¹. | utrius-
que E. 8 utriusque VR¹J. -rique d(?)Ev. 11 uirgiliis
R | radicib; R¹. 12 ante VdEv(J). -tea RG cfr. XXVIII
120. 184 XXVI 61 13 taenias G teneas V¹R¹. tin- rv
14 utrasque VR¹ inutilissimas V. -mis R¹. 15 taenias G te-
neas VR E tin- dTv 16 scamonii Ev. -ni VD. -ma R scam-
monie d. nii C. | radix eius pondere om E. | duum ll v
16. 17 obolum E. 18 praegustatu E. 21 in VEG(D, om.
rv(H), necat VR E. 22 subternit -ter R. \ est om. R\ . \ R\ . \
usta V(?)D. -tae rv.

etiam fugant nidore. secere medici huius quoque herbae
discrimen: optima Macedonica est, secunda Cassiopica. —
81 (56) Femur bubulum appellatur herba, nervis et ipsa utilis
recens in aceto ac sale trita.

(57) Galeopsis aut, ut alii, galeobdolon vel galion
caulem et folia habet urticae leviora et quae gravem odo-
rem trita reddant, flore purpureo. nascitur circa saepes
ac semitas ubique. folia caulesque duritias et carcino-
mata ex aceto trita et inposita, item strumas, panos, paro-
tidas discutiunt. ex usu est et decoctae suco fovere.
putrescentia quoque et gangraenas sanat cum sale. —
82 (58) Glaux antiquitus eugalacton vocabatur, cytiso et len-
ticulae foliis similis; aversa candidiora. ramu in terra ser-
punt quini seni, admodum tenues, a radice. flosculi pur-
purei exeunt. iovenitur iuxta mare. coquitur in sorbitione
similaginis ad excitandam ubertatem lactis; eam qui hau-
83 serint, balineis uti convenit. 10. (59) Glaucion in Syria
et Parthia nascitur, humilis herba, densis foliis fere papa-
veris, minoribus tamen sordidioribusque, odoris taetri,
gustus amari cum adstrictione. granum habet crocei co-
loris. hoc in olla sictili luto circumlita in clibanis cal-

§ 81: Diosc IV 93   § 82: Diosc. IV 139   § 83:
Diosc. III 90.

2 macedonia VTf casiopica R. 3 femor VR ipsa Vv(D).
-sis r(?)S. 5 galeopsis B e Diosc -lempsis d. -lapsis v ca-
lepsis r. | ut om. VR. galeobdolon B galactob- v. galleobdo
(-dolono VR) VRd. galeo (galleo r) obdolono E. uel Rdr uei
r. | gallion VRdVen 8 9 carcinomata VdE -ta sanant
E(?)v 9 dist. ego e Diosc. 9. 10 et parotidas R. ? v.a.S.
10 decocto v.a H 12 glaux v e Diosc glaus (glans E)
ll ergalacton BE et ga- v a B. | uocatur E. cotyso VR.
13 terra ego. -ram ll.v. cfr XXII 45. 82 XX 88 XXVI 126.
XXVIII 169 IX 42. XXVII 99. XVI 152) 14 semi V.
seniue v. cfr. XXVI 72. tenus RD dumtenuis V. ab v.a.S.
om. E tenues. a radice dist. J coll § 56. XXV 28. XI 231.
cfr. potius XII 60. 16 eamque qui v.a.G eam quae S cum et.
Dal an cumque? 17 balinei V. -lineis dEv a S. | glaucio E
20 gustu sanari V | adstrictionema E. an -one uuae? | crocei
dv - r. ecroci V. egro- R 21 circumlita J cum
Strad cfr XXIX 98. XXXV 35. XXXIV 119. 106.

faciunt, deinde exempto sucum exprimunt eiusdem nominis. usus et suci et foliorum, si terantur, adversus epiphoras, quae universo impetu cadant. hinc temperatur collyrium, quod medici dia glauciu vocant. — (lactis quoque ubertas intermissa restituitur; sumitur huius rei causa ex aqua). — (60) Glycyside, quam aliqui Paeoniam aut 84 pentorobon vocant, caulem habet II palmorum, comitantibus II aut III, subrutilum, cute lauri, folia qualia isatis, pinguiora rotundioraque et minora, semen in siliquis, aliud 10 grano rubente, aliud nigro. duo autem genera sunt: femina 85 existimatur cuius radicibus ceu balani longiores circiter VIII aut VI adhaerent. mas plures non habet, quoniam una radice nixus est palmi altitudine, candida, quae gustu adstringit seminae folia murram redolent et densiora sunt. 25 pascuntur in silvis. tradunt nocte effodiendas, quoniam interdiu periculosum sit pico Martio inpetum in oculos faciente; radix vero cum effodiatur, periculum esse, ne sedes procidat, magna vanitate ad ostentationem rei fictum arbitror. usus in iis diversus. rubra grana rubentes men- 86 ses sistunt XV fere pota in vino nigro. nigra grana vulvis

§§ 84—87: Diosc III 147 — § 85: cfr. Plin. XXV 29
Isid. XVII 9, 48 Th H IX 8, 6. - § 86: cfr. Plin. XXVI
131 151

1 et exprimunt V. 2 usus est V. usus eat et d(?)v.a.S.
3 uniuersae uno v a S an sae eo?). | cadunt d(?)v a S |
temperabantur R¹. 4 dia glauciu D coll. Galen introd 14.
cfr. etiam Scribon. 22 Marc 8, 3 -cia II S -cion v | lactis
— 6 ex aqua pertinere ad finem § 82 post conuenit coll. Diosc.
coni. Dal 5 eius E v.a.S 7 pentorobon VR¹d duum
II v | palmorum VR¹d T¹ B e Diosc. cubito- Err. G 8 duo-
bus aut tribus II v. | isatis v iss- yss- d) II. nucis B e Diosc.
cfr. XX 59 9 pigniora VR¹ 10 duo enim d¹S
11 seu G Dal | balanis E 11 12 octo aut sex II.v an
aut vn? cfr. Diosc) 12 non habet quoniam J e coni Dal.
habet quoniam non II.v. (non om V¹). 13 palmis VR¹ | can-
dida quae VJ. -daque rv 14 folie R. 17, 18 ne sedes
dv ne sedis V² Err D dis r 18 procidant E magna id
v a S. 19 iis v bis II.C. | rubentes dTH cfr. Diosc -tis
VR¹v(S) rudentis E. 20 xii P e Diosc \ vulvis R¹ v
E. vulcis V.

medentur ex passo aut vino totidem pota. radix omnes ventris dolores sedat in vino alvumque purgat, sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam, arteriam autem et stomachum decocta in vino, alvumque sistit. estur etiam in alimentis, sed in medendo IIII drachmae 87 satis sunt. grana nigra auxiliantur et suppressionibus nocturnis in vino pota quo dictum est numero, stomachicis vero et rosionibus et esse ea et inlinere prodest. suppurationes quoque discutuntur, recentes nigro semine, veteres rubro. utrumque auxiliatur a serpente percussis et 88 pueris contra calculos incipientes stranguria. — (61) Gnaphalium aliqui chamaezelon vocant, cuius foliis albis molibusque pro tomento utuntur; sane et similia sunt. datur in vino austero ad dysinteriam, ventris solutiones mensesque mulierum sistit. infunditur autem tenesmo. inlinitur 89 et putrescentibus ulcerum. — (62) Gallidragam vocat Xenocrates leucacantho similem, palustrem et spinosam, caule ferulaceo, alto, cui summo capite inhaereat simile ovo. in hoc crescente aestate vermiculos nasci tradit, quos pyxide conditos adalligari cum pane bracchio ab ea

§ 88. Diosc. III 122 cfr. Plin. XXIV 138.

3 renium renes E | arteriam dTH ateriam V. -ria R. materiam E matricem v. 5 festur V etiam contra E ?) v a S(D. | in (cum Murbac) alimentis J e cod. Murbac alum- V. a ium- dTS. malum mentis BEv(D) quattuor ll.v. 7 stomachicis dS cum P. -acicis V -aticis RTf -achi ERG. -acho v 8 et rosionibus ll Tfv(S) eros- G an in rosionibus? ea Bv cfr. Diosc eam rD om. Ven. | etiam et E. 9 recentis VRE D. 9 10 rubentes veteres rubro E. 11 incipientes ego -te ll v cfr. Diosc. 11 12 gnaphallium Bd. agnaphallium E. 12 aliqua V. alii dEv.a.S. 14 solutionis RED 16 illam gallidragam V² galedragon v a H. 16 17 xenocrates Erv. nec (ne d¹. del d²) socrates (-tis V) r. 17 palustre E. 18 caulem V an cui in? cfr. § 94 121. 126 XXV 64. XXXIII 67 (bis) 79. XXI 61 XVII 140. XVI 33 XI 186. IX 36. [XXXIV 164]; contra XVI 116 XIV 63 31. IX 16 inhaereat v S). inher- VRE. -haeret d(?) C. 19 crescente V² rG (exer- v) -cens E. arescente rT. | aestate ante V. / uermiculo E. tradunt B(?) v.a S 20 puxide VR ED / adalligare --- hab B. ad E v.a S (eam partem v.

parte, qua dens doleat, mireque ilico dolorem tolli. valere non diutius anno et ita, si terram non adtigerint.

(63) Holcus in saxis nascitur siccis. aristas habet in 90 cacumine, tenui culmo, quale hordeum restibile. haec circa 5 caput alligata vel circa lacertum educit e corpore aristas. quidam ob id aristida vocant. — (64) Hyoseris intubo similis, sed minor et tactu asperior, vulneribus contusa praeclare medetur. — (65) Holosteon sine duritia est 91 herba, ex adverso appellata a Graecis sicut fel dulce, *ra-*
10 *dice* tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine IIII digitorum, ceu gramen foliis angustis, adstringens gustu. nascitur in collibus terrenis. usus eius ad vulsa, rupta in vino potae. volnera quoque conglutinat, nam et carnes, dum cocuntur, addita. — (66) Hippophaeston nascitur in 92 spinis, ex quibus sunt aenae fulloniae, sine caulinulo, sine flore, capitulis tantum inanibus et foliis parvis, multis, herbacei coloris. radiculae albae, molles. sucus earum exprimitur aestate ad solvendam alvum III obolis, maxime in comitialibus morbis et tremulis, hydropicis, contra ver-
20 tigines, orthopnoeas, paralysis incipientes. — 11. (67) Hypo- 93 glossa folia habet figura silvestris myrti, coma spinosa, et

§ 91. Diosc IV 11 — § 92: Diosc IV 160. cfr. Plin XVI
244 XXII 29 — § 93: Diosc IV 130. 68. 44.

1 colorem **E** | tollit **R¹dT** 2 et anno et **VR¹** | adtige-
rint **V(?)S** cum vet. **Dal** -rit **rv.** 3 saxasis **R¹** 4 tenui-
E. -ues v a. **H** 6 ob id **Rdr.** om r. aristida **ES.** -dam **rv**
-diam **G**, hyoseris **H** coll. **indice** -siris v -soris **Er** hysoria r
7 et **Rdv** ei **V** e **E** 8 holotheon **E** 9 10 dulce ra-
dice *ego e* Diosc dulce ll.v. (tenui radice **B**) 10 specie **E.** |
quattuor ll.v. 11 dist *ego e* *Diosc* | adstregens **V¹E¹**
12 potae **S** cum vet. **Dal** cfr. § 37 -ta et **VRdTf.** -ta **Er**
-tae et **D.** 14 dum **BD** cfr. § 42 tum r cum **VRf** con-
dTv del **C** | cocuntur **R**. eo cuntur (con- **V¹f**) **Vf** coquuntur
dTEv(D). coguntur **C.** | hippophaeston **dB(Dal)** -peston **R**.
hypopheston **V.** hypopeston **Ev.** 15 aenae **S** coll. XXIV
111 -neae **dEB.** enae **V.** enae **R.** enae **v** 16 multis ll v
an acutis vel aculeatis? cfr. *Diosc* 17 radiculae albue *ego.*
-las albas ll -las habens albas v cfr. § 96 105 18 tri-
bus ll.v. 20. 21 hypoglossa **E.** 21 figuram (om. folia) &
coma *ego.* cfr. *Diosc* concava ll.v (an comantia? cfr. XIII 59).

in his ceu linguas folio parvo exeunte de foliis. capitibus dolores corona ex his imposita minuit. — (68) Hypacon in segetibus nascitur, foliis rutaes. natura eius eadem quae papaveris suco

(69) Idaeae herbae folia sunt quae oxymyrsines. adhaerent his velut pampini, in quibus flos. ipsa alvum mensesque et omnem abundantiam sanguinis sistit spis-

94 sandi cohibendique natura. — (70) Isopyron aliqui phaselion vocant, quoniam solium, quod est aneso simile, in passeoli pampinos torquetur. capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthi, contra tussim et cetera pectoris vitia cum melle aut aqua mulsa, item iocineri utilissimi:

95 (71) Lathyris folia habet multa lactucae similia, tenuiora, germina multa, in quibus semen tuniculis continetur, ut capparis, quae cum inaruere, eximuntur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu. haec vicina in aqua pura aut mulsa pota hydropicos sanant; trahunt

§ 94: Diosc IV 119 eupor. II 31 58 — § 95: Diosc IV 164.

1 filio V. an folia parua exeuntia e foliis? (certe exire de non usus Pliniani). 2 dolores dTr H. -ris VR. -re E. -rem v. || his v. his ll C. hypacon v e Diosc -egon VRd. hyspecon r specon E. 3 eius ll v. an et uis vel ei est? sed cfr XXXIV 176 5 idaeae VRd C(H) ideae Ev(Dal.). oxymysine E 5. 6 adhaerent his (his B) S -herentis Ev. -ti r -tes V²d ad V¹R. 6 uelut pampini (panp- E) V²d Erv ni V¹R. floremque Er. an flos quoque? ipsa V¹Rd Tf Ven (H). ipsae V² ipsu Er del v. 7 dist ego 8 natura ego. cfr XXIII 130 XXIV 75 -ra ll -ram habet v. (an vero ei natura est?) isopyron B (-phyllon v), ysophiron d. -phylon (hy- E) r 8 9 phaselion (-leon R), ll Tr(GD) -siolum B. 9 in om. Er 10 passeoli V²D passo ohi (oly T) RdT. phasioli S. om. Err. cfr. XVIII 58 XXIV 65 | pampilos B. panpinos E | caule B e Diosc capite ll v 11 semina R' | malanthi E(?) melantia B. 12 cum VRd Tf S et Er ex v 13 utilissimi ego. cfr. Diosc -mo VR E -ma d(?)v 14 dist. ego. an leuiora? cfr. Diosc 15 multa ll v an triplicata? (καρπὸν τριχωρὸν Diosc). | et (pro ut) E 17 dulci VR'. | vicina B(?)B vicina Vd uitina E in caena v an octona (scriptum vnma)? cfr. Diosc 18 trahuntdrv. traunt E. tradunt r.

et bilem. qui vehementius purgari volunt, cum folliculis
ipsis sumunt ea, nam stomachum laedunt; itaque inven-
tum est ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur. —
(72) Leontopetalon alii rapadion vocant, folio brassicae,
caule semipedali. alae numerosae, semen in cacumine in
siliquis ciceris modo, radix rapo similis, grandis, nigra.
nascitur in arvis. radix adversatur omnibus serpentium
generibus ex vino pota, nec alia res celerius proficit. datur
et ischiadicis. — (73) Lycapsos longioribus quam lactucae
foliis crassioribusque, cauli longo hirsutis adgnatis, multis,
cubitalibus, flore parvo, purpureo; nascitur in campestribus.
inlinitur cum farina hordeacea igni sacro; sudores in febri-
bus movet suco aquae calidae admixto. — (74) Inter
omnes herbas lithospermo nihil est mirabilius. aliqui ex-
onychon vocant, alii Διὸς πυρόν, alii Ἡρακλέους. herba
quincuncialis fere, foliis duplo maioribus quam rutaes, ra-
mulis surculosis, crassitudine iunci. gerit iuxta folia singu-
las veluti barbulas et in earum cacuminibus lapillos can-
dore et rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris,
duritia vero lapidea. ipsi, qua pediculis adhaereant, ca-

§ 96: Diosc. III 100 cfr Plin. XXVI 52. — § 97: Diosc. IV
26 — §§ 98. 99: Diosc. III 148

1 eum V 2 ea nam R (?) G eam Vd²Ev. om. d¹
3 est om. d. | pisce ll v olere Diosc | iutae E. 4 rapadion
Er D rop- v a B. prapad- Vd Tt prapand- R. rhapeion B e
Diosc pardalion S cum P raphanidion J 5 alae BB ale
Vd ale E leni v numerosae (= nurese) ego. cfr § 11 35.
XVI 163 al (Diosc. πλείστας). nures E nure VR runę d multae B.
plures S mirae J. semine acumine VRd 6 rapo r G
e Diosc -pa E -pae v napo r J 7 omnibus ego. -ium ll v
9 lycapsos VRd TH -copsis B e Diosc lichapsos Ev. || lactu-
cae J. -ce R d E -cae est V (?). -ea est v 10 cauli ego.
-lē ll D. -le v , longo v -gū ll D || hirsutis ll v to C -tum
habet D. an hirauto hirsutis? cfr. Diosc 11 capitalibus E
tulis v. a. B 12 farine B | hordeaceae V | sudoris B .rem
v a H. 13 et calide E 14 15 exonychon S e Diosc exco-
Vd T. -nson R exontycon Er aegonychon B e Diosc he-
zoly- v 15 diosphyron R -hiron (dyo- d, Vd | heracleus
VR ED -leos d (?) G -lion v. 16 duplū VRd 17 ungi
V' R' / gerit Er v cenit V cinit R. gignit a. 20 vere V' R.

99 vernulas habent et intus semen nascitur et in Italia, sed laudatissimum in Creta, nec quicquam inter herbas maiore equidem miraculo aspexi. tantus est decor velut aurisicum arte alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. iacere atque humi serpere auctores tradunt; ego volsam, non haerentem vidi. his lapillis drachmae pondere potis in vino albo calculos frangi pellique constat et stranguriam discuti. neque in alia herbarum fides est certior, ad quam medicinam nata sil, talis autem eius species, ut etiam sine 100 auctore visu statim nosci possit. — (75) Lapis vulgaris iuxta flumina fert muscum siccum, canum. hic fricatur altero lapide addita hominis saliva; illo lapide tangitur impetigo. qui tangit, dicit:

φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ἄγριος αἷμα διώκει.

101 (76) Limeum herba appellatur a Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum cervarium vocant. ex hac in III modios salivati additur quantum in unam sagittam addi solet; ita offa demittitur boum fauibus in morbis. alligari postea ad praesepia oportet, donec purgentur — insanire enim solent —; si sudor

§ 99. Diosc. eupor II 111. 109 — § 101: cfr Celsus V 27, 3. cfr. Festus s. v. toxicum.

3 equidem dTS. et qui. Εν | aspergit Ε. artificium VRdS 4 arte δε alte ΒΡ. ante Ε. 8 et ΒδΕν. ad Ρ strangyriam Β² γρigiriam Β¹. grangur- Ε. gang- 9 certior ego ων (H -sus B. usus Εν) statim ll v aequa D. certior omissum propter auctore uisu statim (v 11). 10 natā sit (sic v) ΒΕν a B | talis (vel ea) autem ego autem ΒΡΕ. ut dTH. est autem v ut om Β'dTH 11 auctore dTEν. aciet- Β¹ aceto re Β² Ρ. ων ll G usus B ων v | nasci Β¹ Ρ¹ 12 fruticator ΒΡ. 15 φεύγετε — διώκει litteris Latinis redundūt ll v a C | αἷμα Se come Dal hema ll hymas v όυμε C dioci ll v a C 16 lymeum Β limaeum Ε. 17 uenatu Εν usn- d. urn- Β¹ uenen- Ε. urna Β² 18 et d | hanc Βδ. ant Ρ¹ tres ll.v. | saliuati ll v an deest tritici vel hordei vel mili? cfr Colum VI 5, 2 10, 1. 24, 5 (Pallad. V 7) 37, 9. 9, 1 26. | quantum VRdν. tamquam Ε. 19 una sagitta Εν a H. cfr nota ad XXIX 33 et XXVI 136. 21 sudor bac dT.

insequetur, aqua frigida perfundi. — (77) Leuce Mercu- 102
 riali similis nomen ex causa accepit, per medium folium
 candida linea transcurrente, quare mesoleucon quidam vo-
 cant. sucus eius fistulas sanat, ipsa contrita carcinomata.
 5 fortassis eadem sit quae leucas appellatur, contra marina
 omnia venena efficax. speciem eius auctores non tradunt
 nec aliud quam silvestrem latioribus foliis esse, efficaciorem
 hanc semine acriore. — (78) Leucographis qualis esset, 103
 scriptum non repperi, quod eo magis miror, quoniam utilis
 10 proditur sanguinem excreantibus III obolis cum croco,
 item coeliacis, trita ex aqua et adposita prosluvio semi-
 narum, oculorum quoque medicamentis et explendis ulce-
 tribus, quae fiant in teneris partibus.

12. (79) Medion folia habet iridis sativae, caulem 104
 15 tripedalem et in eo florem grandem, purpureum, rotun-
 dum, semine minuto, radicem semipedalem. in axis opacis
 nascitur. radix drachmis II cum melle menses seminarum
 sistit ecligmate per aliquot dies sumpto. semen quoque
 in vino contra abundantiam seminarum datur. — (80) Myos- 105
 20 ota sive myosotis levis herba, caulis pluribus ab una
 radice, aliquatenus rubentibus, concavis ab imo, foliis au-
 gustis, oblongis, dorso acuto, nigris, per intervalla adsidue

§ 102: Nicand. ther 849 Diosc. III 103 § 104: Diosc
 IV 18. — § 105: Diosc II 214. (cfr Plin XXVII 23, 24)

1 insequetur ego -uitur II. v 1 2 mercuriali v -lis II J
 3 mesoleucon rv -uton E -ucion D mesopoleucon V² -eton
 (mespo- d) rT. 7 silvestrem sativa latioribus CFW Müller
 p 15 sed suppressa est mentio sativae, ut XXIX 60. cfr
 Müller de stilo p. 90 91 8 hanc II v. cfr. CFW Müller l l
 ac D cum U 585 ; acriore VRTEv(S) -orem d(?)C cfr. Diosc.
 10 tribus II v 11 coelicis VR¹ ex aqua om E
 13 quae dE^r om r | fiant E^rS fuit dv om r | in teneris
 om. VR¹. 14 medio VR¹ | hiridis E ser. B e Diosc, sed
 correcto. sativa V. caulem Ev qual- R equal- Vd. 16 mi-
 nuta R. nuto E 17 duabus II v 18 ecligmate d(?)C eli-
 rv(D aliquod VRD quoque II v dissentit Diosc (ἄγει ἐμ-
 μηνα). 19 contrita E^r del r² tritum contra v a S. an-
 ita contra? 19 20 myosotis V 20 an tenus? \ dicit ego
 (an potius ab imo, concavis?). cfr. Diosc

geminatis, tenuibus caulinulis ex alis prodeuntibus, flore caeruleo radix digitali crassitudine multis capillamentis fimbriata. vis ei septica et exulceratrix, ideoque aegilopas sanat. tradunt Aegypti, mensis, quem Thoti vocant, die **XXVIII** fere in Augustum mensem incurrente si quis huius herbae suco inungatur mane, priusquam loquatur, non **106** lippitum eo anno. — (81) Myagros herba ferulacea est, foliis similis rubiae, tripedanea semen oleosum, quod et fit ex eo. medetur oris ulceribus perunctis hoc suco.

(82) Herba, quae vocatur nyma, **III** foliis longis, in **107** tubaceis, inlita cicatrices ad colorem reducit. — (83) Natrix vocatur herba, cuius radix evulsa virus birci redolet. hac in Piceno feminis abigunt quos mira persuasione Fatuos vocant; ego species lymphantium hoc modo animorum esse crediderim, quae tali medicamento iuventur. **15**

108 (84) Odontitis inter feni genera est, caulinulis densis ab eadem radice, geniculatis, triangulis, nigris. in geniculatis folia parva habet, longiora tamen quam polygonum, semen in aliis hordeo simile, florem purpureum, pusillum. nascitur in pratis. decoctum caulinorum eius in vino **20** austero quantum manus capiat dentium dolori medetur ita, **109** ut continueatur ore. — (85) Othonna in Syria nascitur, similis erucae perforatis crebro foliis, flore croci; quare

§ 106: Diosc IV 115 — § 109: Diosc II 213

1 germinatis E et tenuibus VR^{at} f. aliis V¹E taleis
v a B. 2 grossitudine E 3 septice (om et) E 4 menses
VR¹ toti f tyatum E thiatin v a H. 5 xxxviii f xxvii
v a H , augusto Rr a G. ang- E | mense Ev a G 7 feru-
lacea r ferrutacea Vd -utatio R -ulcera ē r. fert ulcera E.
8 tripedaneq R -nia Er D cfr. XXXIV 24 XVII 125 202.
XIV 41. 9 perunctis dv -tus VEr³ perauctus (-huncetus r¹)
R 10 nygma E nigina v a H | tribus ll r. 11 inlicita
VR¹ | addorem E 12 uulsa d | uiros V 13 ac E | a
feminis R(?)r a S 14 ergo r a G | lypantium V lymphaticum E¹. -tium E¹ 15 credimus Ev a G. que E qui R
v. a S. | inuenitur EVen 17 ab eadem VR^{at} aduersus Er |
radicem Er , in om Ev a C. 19 in aliis E malis V.
20 caulinorum E 22 ut om VR¹d. cfr § 33 \ othonna R -nia
v a H. i v e Diosc cocci VR^{at}D. cocti E \ quam a.

quidam anemonen vocaverunt. sucus eius oculorum medicamentis convenit; mordet enim leniter et calefacit adstringitque siccando, purgat cicatrices et nubeculas et quicquid obstet. quidam tradunt lavari atque ita siccatam digeri in pastillos. — (86) Onosma longa folia habet fere ad 110 III digitos, in terra iacentia ad similitudinem anchusae, ... similis sive caule sive flore sive semine. praegnas, si edit eam aut supergradiatur, abortum facere dicitur. — (87) Onopradon cum ederunt, asini crepitus reddere dicuntur. trahit 10 urinas et menses, alvum sistit, suppurationes et collectiones discutit. — (88) Osyris ramulos fert nigros, tenues, lertos 111 et in his folia nigra ceu lini semenque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubescens. smegmata mulieribus faciunt ex sis. radicum decoctum potu sanat arquatos. 15 eaedem, priusquam maturescat semen, concisae et sole siccatae alvum sistunt; post maturitatem vero collectae et in sorbitione decoctae rheumatismis ventris medentur et per se tritae ex aqua caelesti bibuntur. — (89) Orys 111 folia terna habet. datur ad stomachum dissolutum. edunt 20 et qui enteroceles habent.

§ 110: Diosc. III 137 (eupor II 78) — § 111: Diosc. IV 141. — § 112 cfr. Plin XXV 172. 173.

1 anemonem **V.D.** -ones **E.v.a.C** 2 conuenit om **E**
calefacit **T.E.** calf- **VRfS.** excalf- **a(?)v** 4 obstat **d(?)v.a.S.**
5 onosma **v e** **Diosc.** onoma **ll** 6 tres **ll v.** | iacentia **S**
cum P. -tia tria **ll.v.** 6 dist et lac. ego indicavi. exederunt
fere uniuersa quoque specie anchusae: cfr. **Diosc** 7 similia
ego incilis **Vd(E?)**. -cisia **R** -cisa **v** | siue (ter) ego. sine **ll v.**
cfr. **Diosc** et de mendo **XVIII 85.** **XXVIII 104.** **XXXII 110.**
XXXIV 121 | aedit **E** edat **V(?)v.a.J.** cfr **XX 165** **XXII**
151 **XXV 46.** **XXVIII 170.** **XXX 66** 8 supergradiatur **E**
8 9 odopradon **E.** onopordon **v a S** 9 cum ederunt **d.S.**
comed. **V¹RE.** si comedelerunt (-rint **v**) **V²v(J)** 9, 10 trahitur
in has **E.** 11 osyris **C e** **Diosc.** osiris **v.** ospris **ll.t.** 12 in
om **Vf.** | iis **dv a S** | seminisque **E** ramolis **V.** 13 smegmata
drv smag- **V²** mag- **V¹R.** sine eg- **E** 14 iis **v** his **ll C**
radicum **V.D.** | potu **VTED.** -tu r(?)v. 15 eaedem **dv** ead-
ma rescat **V¹** m/ ar- **V¹.** 16 sistunt **E** 17 in om **d** |
rheumatismi **VR¹.** 17, 18 et per se **VRdv.** expresse **E.**
18 oxis **E v a C.** 20 entheroglen **E.**

(90) Polyanthemum, quam quidam batrachion appellant,
caustica vi exulcerat, cicatrices et ad colorem reducit, eadem-
que vitiliges concorporat. — (91) Polygonum Graeci vo-
cant quam nos sanguinariam. non attollitur a terra foliis
ruteae similis gramine. sucus eius infusus naribus suppressit
sanguinem et potus cum vino cuiuslibet partis profluvium
excretionesque cruentas inhibet. qui plura genera poly-
goni faciunt, hanc marem intellegi volunt appellarique a
multitudine seminis aut densitate fruticis, alii polygonaton
a frequentia geniculorum, alii thalattiada, alii carcinothron,
alii clema, multi myrtopetalum. nec non inveniuntur qui
hanc feminam esse dicant, marem autem maiorem minus-
que nigram et geniculis densiorem, semine sub omnibus
foliis turgescente. quocumque haec modo se habent, vis
earum est spissare ac refrigerare. semine alvum solvunt, ¹¹³
largius sumpto urinam cident, rheumatismos cohibent, qui
si non fuere, non prosunt. stomachi fervori folia in-
ponuntur, vesicae dolori inlinuntur et ignibus sacris. sucus
et auribus purulentis instillatur et oculorum dolori. per
se datur et in febribus ante accessiones II cyathis, in ¹¹⁴

§§ 113—115: Diosc. IV 4 — § 113: cfr. Colum. VII 5. Isid. XVII 9, 79. Marc. 1, 2 Scribon. 46 (Marc. 10, 5) Marc 17, 22.

1 polysantemum E. | bathrachion E. -acion V -ation R.
2 exulcerat in R. | dist ego | et ad reducem E. 5 putae V¹.
-thae R¹ | dist sustuli ego coll. Diosc (an foliis ruteae trans-
ponenda post gramine?) similis VRdTv, S. semine EG grame-
num Tv(S) -ne Rd. -nis VErG(J) supprimi V 7 cruentas
derr. cretas r, qua V 8 faciant R¹ appellarique V
Rdv. ap E (folio deperdito deficiens usque ad § 124 exemplari-
bus in) | a om V 9 alii RS ali VD. alii calli d. calli-
gonon alii r polygonaton B e Diosc pogonon ll. polyg- v.
10 thalattiada D e comi J coll. indice halattada Vr bal-d
al- E teuthalida C e Diosc. athalida (vel asphaltida) B.
halmada v. | carcinothron ll fB (carnin- v)J. -netron C. -ne-
thron P e Diosc 12 minorem ret. Dal 13 feminine V.
14 turgescente comi Dal -tem ll v | se om. R. | habent VR S.
-eant d(?)v(J) cfr Froben. p. 34 15 semine VRv, S).
-na dC. 16 sumpta BC 17 fuere d.v. fere r | feruori d v
-re r. 18 dolore R. 18 19 sucus auribus R¹. 19 dist D.
20 datur ^ral daba- ll.v(D). data- S. \ duobus ll.v.

tertianis quartanisque praecipue, item cholericis, dysinteticis et in solutione stomachi. tertium genus orion vocant, 115 in montibus nascens, harundini tenerae simile, uno caule, densis geniculis et in se infaretis, foliis autem piceae, radicis supervacuae, inefficacius quam superiora, peculiare ischiadicis. quartum genus silvestre appellatur, paene arboris frutice, radice lignosa, stirpe cedri rubicunda, ramis sparti binum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisque articulis. huic quoque spissandi natura; sapor malii cotonei. decoquitur in aqua ad tertias aut aridi farina inspergitur et oris ulceribus et adtritis partibus. propter gingivarum vero vitia ipsa commanducatur. nomas sistit 117 omniaque, quae serpentant difficultem cicatricem habent, privatim vero sanat a nive facta ulcera. herbarii et ad anginas utuntur illa et in capitis dolore coronam ex ea impoount et contra epiphoras collo circumdant; in tertianis quidem sinistra manu evulsam adalligant, adeo contra profluvia sanguinis, nec ullam magis aridam quam polygonum servant.

(92) Pancratium aliqui scillam pusillam appellare ma- 118 lunt, foliis albi lili longioribus crassioribusque, radice bulbi magni, colore rufo. alvum solvit suco cum farina ervi sumpto, ulcera purgat. hydropicis, splenicis cum

---

§ 115: Marc. 9, 21. 81   Diosc. IV 5   § 116: cfr. Diosc. IV 6). - § 118: Diosc II 203 (cfr. 202 med.)

---

2 oreon v.a S. 4 infaretis R(?) Brot e com H. infractis
rTf frac- v(J) farc- B e Diosc. piceea R. 5 radice R.
6 ischiadis VR. 6 7 arboris B. -ris modo Rd ? C ardoris
Vr. 7 frutice VR v. -tex d ?) C cfr. § 113 XII 56 XXIII
71 XXVI 85 96 rubicunda BS -do (rumb- Vr rv
8 sparti v parti ll. (an rami sparsi? cfr. XXV 155).
8. 9 quaternisque ll T v(D). -isue C cfr. § 74 76. 9 malo V.
10 aut tertias V¹R. 10. 11 farinā spargitur B. -na insparg- S.
12 ipsa om d(?) H 13 omnia quaeque V 14 sanative
facta R. 15 gingiuas d T 17 quidem V v(S) -dam r(?) G(J) i
uulsa R. adeo ll.v ut dextra P. an ac (eo orto ex geminato
co)? 17 18 profluuias VRf 20 pussillam V appella-
rire R. 21 foliis om. VR. 23 splenicis d S. -cisque v(H).
-ndicis VR. -neticisque C

melle datur. alii decocunt eam, donec aqua dulcis fiat, eaque effusa radicem terentes digerunt in pastillos sole siccatos et postea utuntur ad capitis ulcera et cetera, quae repurganda sint, item ad tussim, quantum III digitis adprehenderint in vino dantes, et ad lateris dolores aut peripneumonicis ecligmate. dant et propter ischiada in vino bibendam et propter tormina mensesque ciendos. —

- 119 (93) Peplis, quam aliqui sycen, alii meconion, alii mecona aphrode vocant, ex una radice tenui fruticat foliis rutae paulo latioribus semen est sub foliis, rotundum, minus candido papavere. inter vites fere colligitur messibus siccaturque cum fructu suo, subiectis in quae excidat. hoc poto alvus solvitur, bilis ac pituita detrahitur. media potio est acetabuli mensura in aquae mulsae heminis III. et cibis inspergitur obsoniisque ad molliendam alvum — 15
 120 (94) Periclymenon fruticat et ipsa ex intervallo II folia habens subcandida, mollia, in cacumine autem semen inter folia durum et quod difficile vellatur. nascitur in arvis ac saepibus circumvolvens se adminiculis quibuscumque. semen eius in umbra siccatum tunditur et in pastillos 20 digeritur; hi resoluti dantur in vini albi cyathis ternis tricens diebus ad liuem, eumque urina cruentata aut

§ 119. Diosc IV 165 — § 120: Diosc. IV 14. (cfr Plin. XXVI 77) eupor II 61. 39. 75.

2 radice V 4 tribus H. r. 6 peripleumonicis VRJ |
 echlgmate cod Murbac C. ecligma d̄f v ell- R. el- V | dant et
 cod Murb H. dante ll. f -tes v del C. ischiada R schi- V.
 7 bibendum v.a S. tormina v -inanda ll 8 peporis
 VRTfH. poplis d. peplos v e Diosc. 10 dist ego semen
 est ego. -mine ll v | rotundu ego -da V. -do rv. minus d v.
 -nos VR -nore quam B. -nor D cum U 587 11 candido
 VRD. do quam d(?)v -didi B | papauere D cum U 587.
 -uer VR -ueris d(?)v 12 an post fructu suo excederunt uer-
 sata adsidue? cfr Diosc in quae R Murbac. H in qua rTf.
 aquis in quas v excidat C -dant ll Tfv. 13 aluum V
 14 tribus ll v 15 moliendam v a C. 16 periclymenon (pery-
 cli. V) Vd̄f D cfr Diosc -nos R(?)v duo ll.v 18 uellatur
 VRtB H uela- v euella- d Ven cfr. XXV 171 19 cir-
 cumvoluens D coll XVI 244 cumu- V conu- rv 21 ternis
 Vd̄fS. tribus r - cruentata ll TfS -nta v. \ aut d v alia r.

per alvum absumit, quod intellegitur a decimo statim die. urinam cident et folia decocta, quae et orthopnoicis prosunt. partum quoque adiuvant secundasque pellunt pota simili modo — (95) *Pelecinox* in segetibus diximus nasci, 121 fruticosam caulinis, foliis ciceris. semen in siliquis 12, 155 fert corniculorum modo aduncis ternis quaternisve, quale git novimus, amarum, stomacho utile. additur in antidota. — (96) *Polygala palmum* altitudine inplet, in caule summo foliis lenticulae, gusto adstricto. quae pota lactis abundantiam facit. — (97) *Poterion* aut, ut alii vocant, 122 phrynon vel neuras large fruticat, spinis retorrida, lanugine spissa, foliis parvis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris. seminis nullus usus; est gustu acuto et odorato. invenitur in aquosis collibus. radices habet II aut III binum cubitorum in altitudinem, nervosas, candidas, firmas. circumfoditur autumno et praecisa radice dat sucum cummi similem. radix mira vulneribus sanandis traditur praecipueque nervis vel prae cisis inflita. decoctum quoque eius cum melle potum dissolutiones nervorum et infirmitates et incisuras iuvat. — (98) *Phalangitis* a quibusdam phalangion vocatur, ab aliis 124 leucanthemum vel, ut in quibusdam exemplaribus invenio,

§ 121: Diosc III 136 IV 140. — §§ 122 123: Diosc III 15 (cfr. Plin. XXV 123 XXVI 130) § 124: Diosc III 112

1 an absument? 2 et folia et VR¹ 3 parum V.
 4 simili modo d.v. -litulo r. pelecinox D nom (pelle- V) VR-
 -num d.v. 7 utilem V 8 palmu ego -mo Vdf. -mi R(?)v
 altitudine V. cfr IV 58 VI 130. -nem r(f?)v inplet S e
 coni. Dal. imp et t. inpet V pet R petit d(?)v 9 lenticle V
 -lae D. -igle R. pota Rv tota Vd. lactis v e Diosc. laetus V
 let- r 10 poterion B e Diosc. potireton VRD. potyr- d
 pontirris v | aut ut v. aut ll. 11 phrynon B e Diosc. pa-
 ryn. ll. peraen- v 12 longo ll.v μηρα Diosc. nullus vet.
 Dal nulli ortum e null;) ll.v. nullius S. 14 est ego sed
 ll.r 15 duas aut tres ll.v 15 16 altitudine dv a J
 16 candida V 17 et del H | praecisa radice ego e Diosc
 -so frutice ll.v | sucum v -cum radix ll.D | cummi S -mis J.
 gummis dD -mi v missis (gumi- R) VR | similē dv -li r
 radix del D. 21 a quibusdam dv aqua igituram v.
 22 uenio R cfr. p. 264, 8.

leucacantha. ramuli sunt ei numquam pauciores n, in diversa tendentes, flos candidus, lilio rubro similis, semen nigrum, latum, ad lenticulae dimidiae figuram multo tenuius, radice tenui, herbacei coloris. huius folio vel flore vel semine auxiliantur contra scorpionum phalangiorumque et 125 serpentium ictus, item contra termina. — (99) Phyteuma quale sit, describere supervacuum habeo, cum sit usus eius tantum ad amatoria. — (100) Phyllon a Graecis vocatur herba in saxosis montibus. semina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parva. semen papaveri rotundo simile. haec sui sexus facit partus, mares autem mas, semine tantum differens, quod est incipientis olivae utrumque bibitur in vino — (101) Phellandron nascitur in palustribus folio apii. bibitur semen eius propter calculos et vesicae incommoda. — (102) Phaleris thyrsum habet longum, tenuem ceu calamum, in summo florem inclinatum, semen simile sesamae. et hoc calculos frangit potum ex vino vel aceto vel cum melle et lacte; idem et virtus vesicae sanat. — (103) Polyrrhizon folia habet myrti, radices multas. hae tusae dantur e vino contra serpentes, 126 prosunt et quadripedibus. — (104) Proserpinaca herba vulgaris est, eximii adversus scorpiones remedii. eadem

§ 125: Diosc. IV 128. III 130 (cfr Plin. XXVI 162) Th. H. IX 18, 5 — § 126: Diosc III 149. — § 127: cfr Diosc IV 4. Marc. 15, 29

1 leuchanta d | duobus ll v 2 3 semen nigrū latu ego. semine nigro lato ll.v 3 tenuius ego -uis ll -uiore r del D. sed cfr. Diosc 4 radix D | tenui VRdT H. -uis D om. Ee | folia VR 5 scorpionem VR. 6 ictibus ortum ex ictus VR. torminos V. | phiteuma E. hyt- V 10 semine rotundo papaveri simili c a. S. 11 partum V | mas Brot a ll del r a semina J 12 semine V different d runt v a. G 13 phellandron r coll. indice pela- ll D. 15 comoda VR¹. phaleris r -ri ll. f D -laris B e Diosc 15 16 longum habet VR¹d. 16 casamum VR¹d florem G -re in Vd. re b B. -re Err. 17 simile om d. 18 aceto cum melle d S | lacte d² Err. aceto r¹ item Vfr. a. G 19 polyrhizona E polprizion V. | myrtae VE 20 eduntur d T 22 eximii d C. mie B. -miae V -mia E -mi v | remedii Vd. -di R Ven (S). dia Err.

contrita, addita muria e menis et oleo, anginam eximie curari traduot, praeterea et quantalibet lassitudine recreari defessos, etiam cum obmutuerint, si subiciatur linguae; si devoretur, vomitionem sequi salutarem.

(105) Rhecoma adfertur ex ris quae supra Pontum 128 sunt regionibus. radix costo nigro similis, minor et rufior paulo, sine odore, calcifiens gustu et adstringens. eadem trita vini colorem reddit ad crocum inclinantem. inlita collectiones inflammationesque sedat, vulnera sanat, epiphoras oculorum sedat ex passo, insignita cum melle et alia liventia ex aceto. farina eius inspergitur contra ca- 129 coëthe et sanguinem reicientibus drachmae pondere in aqua, dysintericis autem et coeliacis, si febri careant, in vino, sin aliter, ex aqua. facilius teritur nocte antece-
15 dente madefacta datur et decoctum eius bibendum du-
plici mensura ad rupta, convolta, contusis, ex sublimi de-
volutis. si pectoris sint dolores, additur piperis aliquid 130
et muriae; si dissolutio stomachi, ex frigida aqua sumitur;
sic et in tussi vetere ac purulentis excretionibus, item
10 hepaticis, splenicis, ischiadicis. at renium vitia, suspiria,
orthopnoeas, arteriae scabritias sanat ex passo III obolis
potis trita aut decoctum eius. lichenas quoque ex aceto
inposita purgat. bibitur contra inflationes et perfrictiones,

§§ 128—130. Diosc III 2 cfr eupor II 4 (88) 68

1 e menis *huc posui coll.* XXVI 23 XXXII 88. XXXI
83 post et oleo *habent e menis H* eminis R. heminis V.
—na d (e margine falso loco insertum, ut videtur). om. Ev
2 curare d | et VRdTfS in Ev et in rH(D) 3 obmata-
erint R¹ ommutuerint E 5 rhecoma Erv(D) rec- VRf
rhac- d (?) C e Diosc (δᾶ) an rheum (ρ̄θον)? nū v his II. C
7 calcifiens R. 8 reddita E. | illita v a.S in inlita E.
10 inlita insignita 4Erva S. (ceterum cfr. § 18) 13 autem
VRdTfS om. R etiam Erv(D), coleacis V. febrici R¹ careant
Erv(S -ent rG 14 si VR¹d. 16 ruptam E. contusa
conuolans E (cfr. § 21) 19 siue et E siue v.a H. intus
v a H | uetera ac RT H. -re a r. siue extra v 20 splenicis
d ErH (-neticis v, expl. r | sciadicis VR.E. at ego et dist
ad II. v | renum dEv a S 21 arteria V¹. -nas V¹d | ex-
cabritias d. -riditas VR. tribus II v. 22 potus R¹ ou pota.
ipsa trita? 23 purgat VR.Ev(S) sanat & T H. \ perfectiones VR.

febres frigidas, singultus, tormina, herpetas, capitis gravitates, melancholicas vertigines, lassitudinum dolores et 131 convulsiones. — (106) Circa Ariminum nota est herba quam resedam vocant. discutit collectiones inflammationesque omnes. qui curant ea, addunt haec verba: Reseda, morbos reseda; scisne, scisne, quis hic pullus egerit radices? nec caput nec pedes habeat. haec ter dicunt totiensque despunt.

(107) Stoechas in insulis tantum eiusdem nominis dignitur, odorata herba, coma hysopi, amara gustu. menses 132 ciet potu, pectoris dolores levat. antidotis quoque misce- tur. — 13. (108) Solanum Graeci στρύχνον vocant, ut tradit Cornelius Celsus. huic vis reprimendi refri- 133 gerandique. — (109) Smyrnion caulem habet apii, folia latiora et maxime circa stolones multos, quorum a sinu exiliunt, pingua et ad terram infraeta, odore medicato cum quadam acrimonia iucundo, colore in luteum langue- scente, capitibus caulium orbiculatis ut apii, semine ro- tundo nigroque; arescit incipiente aestate. radix quoque odorata, gustu acri mordet, sucosa, mollis. cortex eius 134 foris niger, intus pallidus. odor murrae habet qualitatem, unde et nomen. nascitur et in saxosis collibus et in ter-

§ 131 extr.: Diosc III 28 eupor II 76. 32. Isid XVII 9, 88 —
§ 132: Diosc IV 71 Celsus II 33 (cfr Plin. XXI 177 sqq). —
§§ 132—136: Diosc III 72 — § 134: Diosc. eupor II 76 49.

1 herpetas d¹T S cum Gronovio. herbet- VR. hesperit- E.
esp- r asperitates d²v. 1 2 grauitatis E. 2 colores VR.
3 herba d(?v. heroa Er. om r 4 resedeam V -daem E.
5 omnes Erv. om r cfr. § 56 berba (om. haec) R¹. 6 mor-
bos v -bis H fJ. scisne quis EEv cinae quis V e in equis d.
e in quis T hinc R. | pullos V(?)v a. H. 7 dist P habeat
VdTTS cum P. -eant Er e corr v(D) 9 stoecas Er a C.
10 comam VfE (coma thymi comi Dal. e Diosc) 12 strychn-
non v e Diosc. eryxo R eryxo Vd¹E erixo d² 14 zmyr-
nion S coll. indice 16 pingula V. & ad at E) VRTS ad
d(?v. medicamento V 17 iucundo C -de (ioc- V) H.
-da v de dictione cfr XXIV 128. 17. 18 languescunt ea E.
18 apii H v(H, anethi B e Diosc 19 nigroque ego. -gro
qui H " -tro quod Bas

renis usus eius calfacere, extenuare. urinam et menses
cent folia et radix et semen. alvum sistit. radix col-
lectiones et suppurationes non veteres, item duritas discutit
milia, prodest et contra phalangia ac serpentes admixto
sachry aut polio aut melissophyllo in vino pota, sed parti-
culatim, quoniam universitate vomitiones movet; qua de
causa aliquando cum ruta datur. medetur tussi et ortho- 185
phoeae semen vel radix, item thoracis aut lienis aut re-
nium aut vesicae vitiis, radix autem ruptis, convolsis.
partus quoque adiuvat et secundas pellit. datur et ischia-
dicis cum crethmo in vino. sudores ciet et ructus, ideo
inflationem stomachi discutit. vulnera ad cicatricem per-
ducit. exprimitur et sucus radici utilis feminis et thoracis 186
praecordiorumque desideriis, calfacit enim et concoquit et
purgat. semen peculiariter hydropicis datur potu*s*, quibus
et sucus inlinitur. et in malagmate cortice arido et ad
obsonia utuntur cum mulso et oleo et garo, maxime in
elixis carnibus. — Sinon concoctiones facit, sapore simili-
lima piperi. eadem in dolore stomachi efficax.

(110) Telephion porcilaceae similis est et caule et 197
foliis rami a radice septeni octonique fruticant foliis

§ 185: Diosc. eupor II 31 39 61 102. 109 111. I 237.
II 13 — § 186: ibid II 63 — § 187: Diosc II 217 (Nicand.
ther 872).

1 usus *ll v* an uis? | excalfacere *d(?)v* a.S. | extenuare *ll*.
v (*Brot*). *del. H* urinas **E** ruinam **V** 2 et semen *ll* **TtD**.
semen *q*. *dist ego coll* Diosc eupor II 49 *an exciderunt*
ipsius decoctum ante aluum? 5 pollo **VE** 6 uomitiones
VRdT nem **Er** *v* cfr XXII 153 XXIII 153 XXXIV 12.
7 curata datur **V** 8 aui lienis **V** 8 9 lenium **VR¹**.
lenium *d*. 10 partus **RE** *v* raptus *r*. 10 11 schiadiceis **RE**.
scia- **V** 11 crethmo *d(?)B* cretamo **VR** (-anio *v*). chre- **E**.
sudor est **E**. ciet **VRdv** creta **Er**. ructus **Er**. om *r*
13 radici **VERG** -cis *rTv*. 14 concoquid **Vd** 15 datur *dv*
-to **VR**. tu **Er**. potui *ego* -tum **VR** -tu *dv* cfr nota
ad XXIV 148. 16 in *ego* et *dist*. om *ll v*. | malagmate **VE** *v*.
-te e *G(S)*. -ta e *Rd(?)Brot* e *coni H*. 17 an obsonia fo-
liis? cfr. Diosc 18 sinon **V¹dT Murbac**. *H* cum *P* simul **V²r**
e corr **Ev**. (an sison e Diosc III 57?). 19 dolorem **R¹**.
odore **E** 20 thelephion **VE** 21 folii **VR**. (et octonique
VR¹ (an et octoni qui?).

crassis, carnosis. nascitur in cultis et maxime inter vites. inlinitur lentigini et, cum inaruit, deteritur. inlinitur et vitiligini ternis fere mensibus senis horis noctis aut diei 138 et ut postea farina hordeacia inlinatur. medetur et vulneribus et fistulis. — (111) Trichomanes adianto simile est, exilius modo nigriusque, foliis lenticulae, densis, parvis, adversis inter se. decoctum eius strangurias sanat in vino albo potum addito cumino rustico, lenem. cohibet capillos fluentes aut, si effluxerint, reparat alopeciasque densat tritum in oleo et in litum. sternumenta quoque gustatu movet. — (112) Thalictrum folia coriandri habet, pinguiora paulo, 139 caulem papaveris. nascitur ubique, praecipue campestribus. medetur ulceribus folia cum melle. — (113) Thlaspi duorum generum est: angustis foliis, digitali latitudine et longitudine, in terram versis, in cacumine divisis, cauleculo semipedali non sine ramis, . . . peltarum specie semine inclusa, lenticulae effigie, nisi quod infringitur, unde nomen. flos albicat. nascitur in semitis et saepibus. semen asperi gustus bilem et pituitam utrumque extrahit; modus sumendi acetabuli mensura. prodest et ischiadicis infusum.

§ 138. Diosc IV 135 (134) Th. H. VII 14, 1 cfr. Plin XXII 63 62 65 XXVI 87 XXV 135 — Diosc IV 96 — § 139: Diosc II 185

z lentigini — inlinitur om. E | et Vv at d. ad R. | deter-
ritur V²dT H deritur V¹ deretur R. teritur v. 4 & ut ego
cfr XXVIII 90 aut VRd¹ om. d²Erv | illinitur d(?)v.a.S
5 simile vet Dal lis ll.v 6 exilibus modo nigriusque Müller
emend IV 24 paruis ego e Theophr amaris ll.r 7 ad-
uersis om. E | strangurias d²v transg- Er. adstrang- d¹ ad-
string- -uirias V) r. 8 lenem ego et dist. coll. Diosc. et
XXII 65 lesum ll.Tf. esum J collisum S illitum H fucus
v. ipsum Müller l l 25 10 in oleo et ego coll. Theophr et
in oleo ll.v | sternumenta V²dv a.H 11 thalictrum S e
Diosc -ietrum v -itrum T -itrum fH. tarittraum (-ithr- d)
Vd thoaritr Er aritthr- R. 12 in campestribus d(?)v cfr
nota ad XXIV 9 13 thlaspi f(B')H e Diosc -spe (B')C
-pae v ticaspi VR thic- r 15 longitudine et latitudine E
v a S | terrae V. -rra d 16 semen pedali V. lac ego indi-
cavi cum ret Dal excidit fere folliculis. cfr. Diosc | dist J |
species Vd 18 flos Erv. ad flos VR at flos &T an accepit
(vel dentum est) flos? 20 sciadicia VR

potione sanguinem trahit, menses quoque ciet, sed partus necat. alterum thlaspi aliqui Persicon napy vocant, latis 140 foliis, radicibus magnis, et ipsum utile ischiadicorum infusioni. prodest et inguibus utrumque. praecipitur, ut 5 qui colligat dicat, sumere se contra inguina et contra omnes collectiones et contra vulnera, una manu tollat. — (114) Trachinia herba qualis sit, non traditur. credo fal- 141 sum et promissum Democriti portentosum esse, adalligatam triduo absumere lienes. — (115) Tragonis sive 10 tragion nascitur in Cretae tantum insulae maritimis, iuni- piro similis et semine et folio et ramis. sucus eius lacteus in cummim spissatus vel semen in potionē . . . . spicula e corpore eicit; tunditur recens et cum vino inlinitur aut siccae farina cum melle. eadem lactis abundantiam facit 15 mammisque unice medetur. — (116) Est et alia herba 142 tragos, quam aliqui scorpion vocant, semipedem alta, fruti- cosa, sine foliis, pusillis racemis rubentibus grani tritici,

§ 140: Crateuas ap. Diosc. II 185. cfr. Plin. XIX 171.

§ 141: Diosc. IV 49. cfr. Plin. XIII 115 — § 142: Diosc. IV 51
cfr. Plin. XIII 116 XXII 39. — Diosc. II 172 cfr. Th. H. VII
7, 1 Plin. XXI 89.

1 *potione ego e* *Diosc* *cfr. XXIII 14.* *potu coni.* *H* do-
nec *ll. v.* | *trahit coni.* *H*. *trahat ll. v.* 2 *thlaspi dTtH* -pe *C.*
thiaspi r *napy B coll* *XIX 171* *naps VRd* *aps E Verc*
apa v. | *satis Vd.* 3 *schadiacorum V scia.* *RE* 4 *pro-*
sunt ES | *inguibus E* | *utruque Ev.* -raque *rS.* 5 *colliga-*
Er e corr S -get *V(?)J.* -git *dv* 7 *trachinia dG.* *tracit*
VRT. *thrachi Er* *tragonia v.* | *credo Vdv.* -dito *Er e corr.*
del D 7. 8 *falsum et ll S.* *et D* *et falsum esse v*
8 *democriti dv deinceerti r* | *esse ego.* *est ll S.* *enim est v*
9 *adsumere V.*, *atragonis E* 10 *creta. Vv a G.* *insulae dG.*
-la r -la in *v* 11 *in lacteos E* 12 *cummin V.* *gummi*
d(?)v a S. | *uel semel Lugd. Dal.* | *inpositione Ev a S de mendo*
cfr. XXIV 34. | *lac ego indicari excederunt fere medetur*
stranguriae item: *cfr. Diosc.* 12 13 *spicule corpore E*
13 *in uno Er e corr.* 14 *sicca d.* | *faringe E.* | *facit RdEv.*
iaci V¹ *iaci in V²* 15 *et Erv.* *om. r.* 16 *tragas E².*
-gras E¹. 17 *sine d(?)B.* *om. rv(D).* *cfr. Diosc. et Plin.* (*an*
foliis nullis? *cfr. XXV 92.*) | *grani ll J.* -no v (*an* *magnitu-*
dine grani vel grani instar? *cfr. Diosc.*)

acuto cacumine, et ipsa in maritimis nascens. huius racemorum X et XII cacumina trita ex vino pota coeliacis, dysintericis, sanguinem excreantibus mensumque abundantiae auxiliantur. — (117) Est et tragepogon, quem alii comen vocant, caule parvo, foliis croci, radice longa, dulci, super caulem calice lato, nigro. nascitur in asperis manditeturque, sine usu.

143 (118) Et de herbis quidem memoria digna hactenus accepimus aut comperimus. in fine earum admonere non ab re iudicamus, alias aliis virium aetates esse. longissimo 10. 20. 5 tempore durat elaterium, ut diximus, chamaeleon niger XL annis, centaurium non ultra XII, peucedanum et aristochia ad 11, vitis silvestris anno, in umbra si serventur. et animalium quidem exterorum nullum aliud radices a nobis dictas adtingit excepta sphondyle, quae 15 omnes persequitur. genus id serpentis est.

144 (119) Ne illud quidem dubitatur, omnium radicum vim effectusque minui, si fructus prius ematurescant, item seminum ante radice propter sucum incisa. resolvitur autem omnium vis consuetudine, et desinunt prodesse, 10 cum opus est, quae cottidie in usu fuere, aequa quam no-

---

§ 143: Th. H. IX 14, 1. 3. — § 144: Th. H. IX 14, 4. 17, 1.
20, 5.

---

1 cacumine B. acu- ll v. 1. 2 racemorum ego e Diosc. ram- ll v. 2 tria B. 4 quam d. 5 comen r -mem Er e corr -me r. largo (pro paruo) d 6 7 nascitur in asperis manditeturque Er D nasciturque r. nascitur in asperis v at cfr Diosc. II 172. 8 de erbis V. dierum d. 9 conferimus E. conf- r e corr monere E. 10 alias alius (ali: E, B d E H. alia V¹. alii V² alis alias v.) aetatis E. 12 centaurium B E v(S) reum r(?) Lugd intra E et ll r(S). sex et H. sex Brot. 13 ad vi D ac ll. r(G) v ant vi B vi ac S. cfr Theophr. | si in (Brot.) S e Theophr. si J om ll. v 13 14 seruantur d(?) v a S 14 exterorum d(?) vet. Dal H cet- r v. cfr. Theophr 15 a om d sphondyle tH spondile ll v. -dyle C 16 genus—est delere voluit Brot. 18 effectu quem inuisil rucus V amaturescant E mat- v.a S. 19 radice v -cem ll. incisura V R¹. 21 cottidie E coti- r S quota- v cfr. XXVIII 37 | eaque V R. eque r

cere omnes vero herbae vehementiores effectu viribusque sunt in frigidis et in aquiloniis, item siccis.

(120) Sunt et gentium differentiae non mediocres, 145 sicut accipimus de taeniis lumbricisque, inesse Aegypti, 5 Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, e diverso Threciae, Phrygiae omnino non innasci. minus id mirum quam quod in confinio Atticae et Boeotiae Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus quae contemplatio aufert nos ad 146 ipsorum animalium naturas ingenitasque iis vel certiores 10 morborum omnium medicinas. rursus enim cum rerum parens nullum animal ad hoc tantum, ut pasceretur aut alia satiaret, nasci voluit artesque salutares inseruit et visceribus, quippe cum surdis etiam rebus insereret, tum vero illa animae auxilia praestantissima ex alia anima esse 15 volunt, contemplatione ante cuncta mirabili

§ 145: Th. H. IX 20, 5

1 herbe uero hebe R¹ effecto V 2 aquilonis V E v a C (D)
 siccii E, sucis V² 3 sunt om E et gentium dv. ut ge-
 V³ R E uice- V¹ 4 accepimus d v a S | taeniis t S teneis ll
 tin- v , lubricisque V | inesse E v . esse V R f S . et d
 5 populis diuersis E threciae J phraec- V¹ graec- rv.
 thrac- S cum B e Theophr. 7 artice E | et om E v a S |
 bo/eticae V bolutiq d boeotiasque v a S. 8 aufert nos
 v(S) affert nos d auferinos R aut ferinos V E aufert rursus
 nos C 9 bis V D 10 rursus ll T v (S) del. C rerum H
 enim ll T H enim nro v. cum rerum ego. eam rem V R E D.
 ea re d T. ea in ro J. omnium rerum S omnium H rerum
 omnium v cfr XXII 117 XXIV 1 XXIX 64. XXVII 8 2.
 (post eam rem inseruit D tractabimus, quandoquidem natura
 omnium rerum 11 parceretur R aut V R d v (J) ut E S.
 12 ualuit V inseruit ll v. an inseunt? 13 visceribus ll v.
 an uermibus? cfr XXX 115 XXIX 92. inseruerit v a Brot.
 tunc V E D. 14 alia anima V R d S animalia (libus C) alia
 E r C -ma alia v | ei se R

C. PLINI SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXVIII

1   1. (1) Dictae erant naturae omnium rerum inter caelum ac terram nascentium, restabantque quae ex ipsa tellure fodiuntur, si non herbarum ac fruticum tractata remedia auferrent traversos ex ipsis animalibus, quae sanantur, reperta maiore medicina. quid ergo? dixerimus 5 herbas et florum imagines ac pleraque inventu rara ac difficultia, idem tacebimus, quid in ipso homine prosit homini, ceteraque genera remediorum inter nos viventia, cum praesertim nisi carenti doloribus morbisque vita ipsa 10 poena fiat? minime vero, omnemque insumemus operam, licet fastidii periculum urgeat, quando ita decretum est, minorem gratiae quam utilitatum vitae respectum habere. quin immo externa quoque et barbaros etiam ritus indagabimus. fides tantum auctores appelle, quamquam et ipsi consensu prope iudicij ista eligere laboravimus potius- 15 3 que curae rerum quam copiae institimus. illud admonuisse 8, 97^{sqq} 26, 89^{sqq} perquam necessarium est, dictas iam a nobis naturas animalium et quae cuiusque essent inventa — neque

---

1 dictae dv. -ta rS. | erat V³S. | naturae dv -ra rS. |
inter dEr v -re R -rrae V. 2 terram Erv(D) -rras rTfS. |
quae Rdv. que V. quaeque E. quaequaes D | ipsa Er. |
illa r ima J coll. XII 2. 3 tractata dv -cta Er -ctarent V. |
-ctarunt R. 4 auferent V | trauersos TES -sus (ira- V¹) V. |
transuersos (-sis R¹) Bdv 5 quid VREJ. qui d(?)rv cfr. |
XXIX 15 (XVII 217 XXXVII 41) dist J diximus Tr aG. |
6 inuenta E 7 an difficilia &? idem VED. 7 8 homini- |
que E 8 que genera om E 9 carent V 11 surgeat R. |
12 gratia VR utilitatum de a.D cfr. § 59 13 barbaras R¹ |
etiam Erv(D) om rS. 14 an tamen? 15 propri v a.G. |
iudicij ista D cfr. § 6 8 XXII 15 praef 6 8 -cii (-ci E) |
ita II v. -cta G 16 institutus R. -vimus Et.

enim minus profuere medicinas reperiendo quam prosunt praebendo —, nunc quae in ipsis auxilientur indicari, neque illie in totum omissa; itaque haec esse quidem alia, illis tamen conexa.

(2) Incipiemos autem ab homine ipsum sibi exquirente, 4
inmensa statim difficultate obvia. sanguinem quoque gladiatorum bibunt, ut viventibus poculis, comitiales { morbi },
quod spectare facientes in eadem harena feras quoque horror est. at, Hercule, illi ex homine ipso sorbere effi-5
cacissimum putant calidum spirantemque et vivam ipsam animam ex osculo vulnerum, cum plagi omnino ne fera rum quidem admoveri ora mos sit humanus. alii medullas crurum quaerunt et cerebrum insantium. nec pauci apud 6
Graecos singulorum viscerum membrorumque etiam sapores dixerunt, omnia persecuti ad resigmina unguium, quasi vero sanitas videri possit feram ex homine fieri morboque dignum in ipsa medicina, egregia, Hercules, frustratione, si non proposit. aspici humana exta nefas habetur: quid mandi? quis ista invenit, Osthane? tecum enim res erit, eversor 7
iuris humani monstorumque artifex, qui primus ea con-8
didisti, credo, ne tua vita obliviisceretur. quis invenit sin-

§ 4. Celsus III 23 (p. 114). Pl. iun. 94, 1. cfr. Scribon 17.

1 cum (pro quam) **V.** | prosint **R¹** possunt *Dal.*
3 emissa **Vd** | haec itaque **VR¹dSJ** 5 exquirente *U* 593
-tes **RdEr** -tis **V** 6 quoque **VdErG**. *om R* quidem *C*
namque *v* *an* quippe? *cfr* XXV 59 7 ut bibentibus
V¹RdTtv u G, *poculis G* *populis ll* (*r add. procul sint*) |
uncos posui e comi. S 9 ad **V** | sorbere **E** sobere **V**
10 sperantemque **E** *muam D* *unam ll* *una v.* 11 cum
11 12 ferarum *om V¹R¹d*. 11 omnino ne *ego* *omne V¹Er*.
ne *G* *hunc* (*rel hoc*, ne *B* *hoc omnium r* 12 quidam
V¹v.a B. | *ore E.* *ori B* | *mos TfJ* *mus V¹R*. *mus fas V¹.*
fas d(?)Er v | *humanus ll. Tf* -na *G* -no *B* *nas D* (*ad me-
dullas referens*) 14 *sapore V* 15 *resegmina dv a J* *cfr.*
XIII 77 (*M*) *XXVIII* 86. 16 *feram ex homine om R*
.. *mine r in marg* 17 *medicinae gratia (-tia egregia v)*
dv.a G. 18 *existat V* 19 *osthane (P)S* *cfr. XXX 8.*
ost r -tane V¹RT -tenta rr | *cum V¹E* *restrit E* *res rit V¹.*
19 20 *eversosturis V¹ -orisuri V²* 20 *monstrorumque V.*
21 *tai uita ego uita ll uita tui v*

gula membra humana mandere? qua conjectura inductus?
 quam potest medicina ista originem habuisse? quis vene-
 ficia innocentiora fecit quam remedia? esto, barbari ex-
 termique ritus invenerant: etiamne Graeci suas fecere has
 7 artes? extant commentationes Democriti ad alind noxii 5
 hominis ex capite ossa plus prodesse, ad alia amici et
 hospitis. iam vero vi interempti dente gingivas in do-
 llore scariphari Apollonius efficacissimum scripsit, Me-
 letos oculorum suffusiones felle hominis sanari, Artemon
 calvaria intersecti neque cremati propinavit aquam e fonte 10
 noctu comitialibus morbis. ex eadem suspendio interempti
 8 catapotia fecit contra canis rabiosi morsus Antæus at-
 que etiam quadrupedes homine sauvare, contra inflationes
 boum perforatis cornibus inserentes ossa humana, ubi homo
 occisus esset aut crematus, siliginem, quae pernoctasset, 15
 suum morbis dando. procul a nobis nostrisque litteris ab-
 sunt ista. nos auxilia dicemus, non placula, sicubi lactis
 puerarum usus mederi poterit, sicubi saliva tactusve
 9 corporis, ceteraque similia vitam quidem non adeo ex-
 petendam censemus, ut quoquo modo trahenda sit. quis 20
 quis es, talis aeque moriere, tamquam obscaenus vixeris
 aut nefandus. quapropter hoc primum quisque in reme-
 diis animi sui habeat, ex omnibus bonis, quae homini tri-

§ 7: Scribon 16 extr. Seren. 1019.

2 potest ERE post VR. pro d | medicina V 4 in
 uenerant VRTE D -rint d(?)n. | suas graeci Rd 5 artes r
 -tis VRdS -tice E. (an suae fecere hos artis?) | aliut R.
 -ia r a.D 6 homines VR , ex dS e V²G et r et ex v |
 et om R¹. 7 hospites VR. ui Erv. ubi r | gingua Vd.
 -ua J coll. XXX 26. sed c/r XXXII 79. 8 scariphari dS.
 -ifari rT. -ificari v. | apollimius E 8 9 meletos V·BIS.
 -tes dT. miletos V²Er -tus v. 9 suffusione V -ne d
 homines V. 10 in caluaria T. calua B 12 morsum d.
 13 homine P -nes ll v inflammationes R¹T¹ 15 fuli-
 ginem P 17 dicimus f 18 poterit VdTERv(H). possit R.
 potuit G 19 20 extendam E. dendam r n.G 20 quo VR¹.
 21 es d(?)B est r | dist ego | an talibus (sc remedis)?
 tamquam evn etiam quam VT etiam cum rv \ obsecne R¹
 23 animis -mi ut dT.

buit natura, nullum melius esse tempestiva morte, idque in ea optimum, quod illam sibi quisque praestare possit.

2. (3) Ex homine remediorum primum maximae quaestione et semper incertae est, polleantne aliquid verba et 5 incantamenta carminum. quod si verum est, homini acceptum fieri oportere conveniat, sed viritim sapientissimi cuiusque respuit fides, in universum vero omnibus horis credit vita nec sentit. quippe victimas caedi sine precatione non videtur referre aut deos rite consuli. praeterea 11 10 alia sunt verba inpetritis, alia depulsoris, alia commendationis, videmusque certis precationibus obsecrasse summos magistratus et, ne quod verborum praeteratur aut praeposterum dicatur, de scripto praevire aliquem rursusque alium custodem dari qui adtendat, alium vero praeponi qui 15 favere linguis iubeat, tibicinem canere, ne quid aliud exaudiatur, utraque memoria insigni, quotiens ipsae dirae obstrepentes nocuerint quotiensve precatio erraverit; sic repente extis adimi capita vel corda aut geminari victima stante. durat inmenso exemplo Deciorum patris filiique, 12 20 quo se devovere, carmen; extat Tucciae Vestalis incesti de-

§ 11: cfr Valer. Max I 1   § 12 Livius VIII 9, 6-8
X 28, 15. — Dion. Halic II 69 Valer. Max VIII 1, 5. cfr Liv
epit XX — Plutarchus quaest. Rom. 283

1 idque om. E 2 possit VRdT₁. poterit Erv. 3 4
quaestiones R. 4 polleantne (-tue f) VRdT₁S. uale- Err(D)
cfr. XXIX 11. 5 uerum hominis E 6 fieri VRTEv(Gron S)
ferri d(?)C. cfr VII 61 XXXIV 138 142. (aliter II 22.
XII 82 XIX 37 XIV 60) 7 in omnibus R¹; oris V hominis E horis hominis r. a G. 8 victimas E v(D) -ma r.
-mā S. 9 referri E aut deos VRdT_H adeo E. nec deos v.
10 inperitis R¹ -etruis T -etrantis r. a H depulsoriis RdT_H
-ris V(?)E v(D) 10 11 commendationis B (toris J) -ntationis VRdv. -nes E. 11 uidemusque VRdT_S. -dimus quae
(que v)E v H) -mus C 'an obsecrare? 12 ne quid R d(?)v a S.
14 alium uero Erv aliquē uero dTS aquam (-ua R) uero VR
15 fauere VRdT_S -ri Erv 16 ipsae 17 quotiens om. VR¹
18 extitis R¹ tetis V uictum V. -tua R¹. 20 deuolare E.
-orsuere V¹ -orare V¹; tuctiae d. 20 et p 280, 1 inceps
deprecatio G -stae (-ste E) precatio (praec- VE) ll v

precatio, qua usa aquam in cribro tulit anno urbis **D**XVIII.
boario vero in foro Graecum Graecamque defosso aul
aliarum gentium, cum quibus tum res esset, etiam nostra
aetas vidit. cuius sacri precationem, qua solet praeire
xvvirum collegii magister, si quis legat, profecto vim car-
minum fateatur, omnia ea adprobantibus **DCCCXXX** annorum
13 eventibus. Vestales nostras hodie credimus nondum egressa
urbe mancipia fugitiva retinere in loco precatione, cum,
si semel recipiatur ea ratio, et deos preces aliquas exaudire
aut ullis moveri verbis, confitendum sit de tota coniecta-
tione.

Prisci quidem nostri perpetuo talia credidere, difficil-
limumque ex his, etiam fulmina elici, ut suo loco docui-
mus. (4) L. Piso primo annalium auctor est, Tullum
Hostiliū regem ex Numae libris eodem, quo illum, sacri-
ficio lovem caelo devocare conatum, quoniam parum rite
quaedam fecisset, fulmine ictum, multi vero magnarum
15 rerum fata et ostenta verbis permutari. cum in Tarpeio
sodientes delubro fundamenta caput humanum invenissent,
missis ob id ad se legatis Etruriae celeberrimus vates
Olenus Calenus, praeclarum id fortunatumque cernens,
interrogatione in suam gentem transferre temptavit, sci-
pione determinata prius templi imagine in solo ante se:

---

§ 14: Livius I 31, 8 (Peter hist Rom fragm. p 80 nr 13) —
§ 15: Dion Halic IV 59 61. Varro l. L IV 3. Plutarchus
Val Popl c 18 (p. 103). Festus s v Ratumena.

---

1 qua usa **R**dv. causa **V** qua causa **E** | quam **V.** |
cribro **V**; **D**XVIII **V**(?)**E****J**. **D**CVIII **R**v -**V**III **d****T** 2 graecam-
que **E****r**. -camue (-uel **R**) **r**. defossa **V****d****T**. -**ss**, **R**¹. ut **V.**
4 quia **VR**¹ 6 omnia ea **VR****d****S** ea (et v) omnia **E****G****(D)**.
8 manupia **R**¹ precatione **G**. -nes **R**. -ni (praec- **E**, **E****r** -nis
(praec- **V**, **r****v**, -nibas **J**. | cum **U**. **G** quod v 10 ullis
E**v**(**S**). illis **r****H**. | mouere **E** confiteri dum **V**. sit **E****r** sed **r****T**
dist **S** cum Gesnero. connectione **V****t****S**. 12 alia d³ om. d¹. |
credidere **V****d****T****t****S**. prodi- **R**(?)**E****v**(**D**) cfr. § 27 12 13 diffi-
cillimaque **V** -mamque d. 13 fulmine hei **V** 14 tul-
lum **V**² 16 deuocauere **VR**¹. | parum om. **VR**¹ 18 facta d.
20 ad se **R****d****T****H** cum Gron. ade **V****t** a se **E****v** a senatu **B**(**D**).
21 olemus **R**. solenus d 23 determinata prius **VR**¹**d****S** prius
det- **E****r****v**(**D**). cfr. § 32. 97. 144 | imaginis **V**. -gm̄r magni **R**.

Hoc ergo dicitis, Romani? hic templum Iovis optimi maximi futurum est, hic caput invenimus? constantissima annalium adffirmatione, transiturum fuisse fatum in Etruriam, ni praemoniti a filio vatis legati respondissent: Non plane hic, sed Romae inventum 16 caput dicimus. iterum id accidisse tradunt, cum in fastigium eiusdem delubri praeparatae quadrigae fictiles in fornace crevissent, iterum simili modo retentum augurium.

Haec satis sint, exemplis ut appareat, ostensorum vires 17 et in nostra potestate esse ac, prout quaeque accepta sint, ita valere. in augurum certe disciplina constat neque diras neque ulla auspicia pertinere ad eos, qui quamque rem ingredientes observare se ea negaverint, quo munere divinae indulgentiae maius nullum est. quid? non et legum ipsarum in duodecim tabulis verba sunt: qui fruges ex- 18 cantassit, et alibi: qui malum carmen incantassit? Verrius Flaccus autores ponit, quibus credat in obpugnationibus ante omnia solitum a Romanis sacerdotibus evocari deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem aut ampliorem apud Romanos cultum. et durat in pontificum disciplina id sacrum, constatque ideo occultatum, in cuius dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent. defigi quidem diris precationibus nemo 19

§ 18: Seneca quaest. nat IV 7, 3. cfr R Schöll Legum XII tab fragm. VI 7 26 Macrob. III 9. Plutarch quaest Rom. 61 p 278 Plin. III 65 § 19: Theocrit. 2 Vergil. buc. 8, 64 sqq. 71. cfr. Plin. VIII 48.

1 dictis romanus E 3 adffirmationem R. 4 praementi VR¹a. | folio V. legati romani Erv.a S(D) 6 id REv. in V hinc d 6 7 fastidium V 8 et iterum Erv.a S(D). mo R¹d. more T 11 12 diras neque om. Vd. 12 qui quamque RdEv quicquam quae V quicumque D an qui quamecumque? 13 obseruare se Erv(D, -asse rTfS | negauerim Vd. 15 16 excantassit P -asset ll.v a.S. 16 qui om. E incantassit V¹RS -asset V¹dErV (et alibi qui malum prave iteraverunt VR 19 ad eum VR¹. | promittitque VR. 20 ampliorem locum Err.a H cultumue v a. H. 21 pontificium V² 22 demum (pro dei) V e corr. 23 miris V²Er a. B precationibus VR dTfS depr- Er c(D). nemo num (pro non. R).

non metuit. **huc** pertinet ovorum, quae exorbuerit quisque, calices colearumque protinus frangi aut isdem colearibus perforari hinc Theocriti apud Graecos, Catulli apud nos proximeque Vergili i cantamentorum amatoria imitatio. multi siglinarum opera rumpi credunt tali modo, non pauci etiam serpentes, ipsas recanere et hunc unum illis esse intellectum, contrahique Marsorum cantu etiam 20 in nocturna quiete iam parietes incendiorum deprecationibus conscribuntur. neque est facile dictu, externa verba atque ineffabilia abrogent fidem validius an Latina et inopinata, quae irridicula videri cogit animus semper aliquid immensum exspectans ac dignum deo movendo, immo vero 21 quod numini imperet. dixit Homerus prosluvium sanguinis vulnerato semine Ulixen inhibuisse carmine, Theophrastus ischiadicos sanari, Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliare, M. Varro podagrism. Caesarem dictatorem post unum anticipitem vehiculi casum ferunt semper, ut primum consedisset, id quod plerosque nunc facere scimus, carmine ter repetito securitatem itinerum aucupari soltum

22 (5) Libet hanc partem singulorum quoque conscientia coarguere cur enim primum anni incipientis diem laetis

---

§ 21: Homerus τ 455 Theophr. ap. Athen. XIV 18 p 624^a Apollon. hist. mir 49. Gellius IV 13 Martian. Cap IX 926 (p 314) Cato 169 cfr. Plin. XVII 267) Varro I 2, 27. — § 22: Ovid fast I 175 Cic de divin I 45, 102. cfr Plin. XI 251.

1 hoc **V D**, ut ouorum re a **B** que **d S** que **V B T**, ut **B** om. **E v**. 2 colearumque exorbuerit quisque **V R**. | isdem **V R E D** eosd- **d(?)B**. easd- **v** 3 catuli **V**. Calui Unger de Valgi Rufi poem p. 287. 5 6 modo non **d E r v** non nom **V¹**) modo **V¹R**, modo **V²** 6 dist. ego. ipsos **T r a G**, recanere **U T H** -ntari (inc. **G**) v cfr X 102. 8 quiete iam d qui etiam **V** quiete etiam **B(?)E t** 10 rogent **E** dero- **v a H** an **B** in **U** etiam **v**. latina et ego -nae **E** -ne, d -ne **V** -na **R** ?) v 11 quae ego. et quae **U v** irridicula r a **H**. 12 ad (pro ac **V**. 13 nomini **V**. | homeros **V**. 14 ulixen **E r S** -em **G** -xe **R** ulyxe **V** -em r. -yesem d(?) **C(H)** 18 plerosque **V** 19 crete petitio **B¹** -itos d | iterum **V R¹f**. 21 licet **E r a H**. / hanc in r a. **H**. conscientie d. -tiam **E v a H**. 22 incipientes **V(?)E D**

precationibus invicem faustum ominamur? cur publicis
lustris etiam nomina victimas ducentium prospera legimus?
cur effascinationibus adoratione peculiari occurrimus, alii
Graecam Nemesin invocantes, cuius ob id Romae simula-
s crum in Capitolo est, quamvis Latinum nomen non sit?
cur ad mentionem defunctorum testamur, memoriam eorum 23
a nobis non sollicitari? cur impares numeros ad omnia
vehementiores credimus, idque in febribus dierum observa-
tione intellegitur? cur ad primitias pomorum vetera
10 esse dicimus, alia nova optamus? cur sternentes saluta-
mus? quod etiam Tiberium Caesarem, tristissimum, ut
constat, hominum, in vehiculo exegisse tradunt, et aliqui
nomine quoque consalutare religiosius putant? quin et 24
absentes tinnitu aurium praesentire sermones de se re-
cepimus. Attalus adfirmat, scorpione viso si quis dicat
duo, cohiberi nec vibrare ictus. et quoniam scorpio ad-
monuit, in Africa nemo destinat aliquid nisi praefatus
Africam, in ceteris vero gentibus deos ante obtestatus,
ut velint. nam si mensa adsit, anulum ponere translati-
25 tium videmus, quoniam etiam mutas religiones pollere
manifestum est. alius saliva post aurem digito sollici- 26

§ 23. Verg. buc. 8, 75 Cels. III 4. § 25 Plutarch. Numa
14 p 69 Plaut. Cure I 1, 69. Posidon ap. Athen. IV 36 p. 152d.

1 cur Err cum d. eum V reum R 2 numina d
prospera RdB -re Vr pepere E | legimus RdeEr(G) lig- V.
elig- C(S) cum B 3 adhortatione V | peculiare VR E an
aliqui? 4 nemesim R S. 6 mentionem dEr dement- V
orat- R. memoria VRd 10 cur V²Er alia rTf sternentes
dT H cum Gron -tis V¹E. -umentis V²Er. -utamen-
tis fr 12 hominem R¹dTfS 14 praesentium Vd. | de se
re V de sese dS. 15 scorpionem (-phi- R) VR¹. uisori V.
17 nisi aliquid VR¹. 18 obtestatur r a S. 19 an iam?
nam- 20 uidemus in § 26 post indicatur transponenda esse
con. S mensa VRdG. mens Er(D). assit r a C adflcta
sit D nullum Er.a H. 19 20 translatitium Er(D). -la-
tium d Ven tralatitium VR. -titium H 20 quoniam etiam
VRdTJ quin etiam tH etiam quoniam E. quoniam v. |
mutas S cum Ferrario elect 2, 17 multas II G -tas etiam v. |
relegiones V -gionesque E 21 alius U an aliquis? (post
alius intercedisse aliqua altero alius terminata con. d) \ sali-
uamus VR¹. paurem dicio V

tudinem animi propitiat. pollices, cum faveamus, premere etiam proverbio iubemur. in adorando dextram ad osculum referimus totumque corpus circumagimus, quod in laevum secisse Galliae religiosius credunt. fulgetras pop-
26 pysmis adorare consensus gentium est. incendia inter epulas nominata aquis sub mensam profusis abominamur. recedente aliquo ab epulis simul verri solum aut bibente conviva mensam vel repositoryum tolli inauspicatissimum iudicatur. Servi Sulpicii principis viri commentatio est quamobrem mensa linquenda non sit, nondum enim plures quam convivae numerabantur. nam sternumento revocari ferculum mensamve, si non postea gustetur aliquid, inter diras habetur. . . . aut omnino inane esse?
27 haec instituere illi, qui omnibus negotiis horisque interesse credebat deos et ideo placatos etiam vitii nostris reliquerunt. quin et repente conticescere convivium adnotatum, set non nisi in pari praesentium numero, isque Iamae labor est ad quemcumque eorum pertinens. cibus etiam e manu prolapsus reddebat utique per mensas, vetabantque mundiarum causa deflare, et sunt condita auguria, quid loquenti cogitantive id acciderit, inter ex-

schol. Aristoph. Veap 626 — § 26: cfr. Petron. c. 74   § 27:
cfr. Diog. Laert. VIII 1, 34.

1 propitiari d. 2 dextrā d v(S) -trāVE -teramR? Verc.
4 fulget trans E. 4 5 pompis mis d. poppimys E del v a B.
6 mensam VTfES -sas B d(?) G(H). -sis Lugd. sa r | perfusis V
7 bibente v -tem VRd uiuente E 8 coniuua v.
-am ll | mensa E. 9 uiri om VR¹ 10 mensa uacua Ferrarius.
mensa sola coni. S | enim in VR¹d 11 plures (sc.
mensae) quam ll.v (G) plures quam m (aut quattuor uel quinque) B.
12 mensae VR postea si non VR¹d 13 dira
r a. G | lac. ego indicavi; exciderunt fere ostenta eius modi ob-
servare quis spernendum arbitretur, aut ll.G del. r | omnia
Ven. | inane VRd T Verc nam E. non G autem v., est dT
14 dist. ego. 16 liquerunt d | conticescere VBS. 17 set ego.
est ll v cfr. VIII 207 XXIX 77 X 62 et XI 281 | isque
VRd TH(J) iisque fS. squae E. qua in re v. 19 uti-
gue RG. ubi VRd ut quae E atque v 20 uetebantque R.
tabantur r.a G | defluere E. 21 qui R¹d 21 et p 285, 1
ragrantissima VR¹d

ecratissima, si pontifici accidat dicis causa epulanti. in mensa utique id reponi adolerique ad Larem piatio est. medicamenta, priusquam adhibeantur, in mensa forte de- 28 posita negant prodesse. unguis resecari nundinis Romanis tacenti atque a digito indice multorum persuasione religiosum est, capillum vero contra deslivia ac dolores capitum XVII luna atque XXVIII pagana lege in plerisque Italiae praediis cavetur, ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fusos aut omnino detectos ferant, quoniam ad- versetur id omnium spei, praecipue frugum. M. Servilius 29 Nonianus princeps civitatis non pridem in metu lippitudinis, priusquam ipse eam nominaret aliusve ei praedicaret, duabus litteris Graecis *PA* chartam inscriptam circumligatam hno subnectebat collo, Mucianus ter consul eadem 10 observatione viventem muscam in linteolo albo, his reme- diis carere ipsos lippitudine praedicantes. carmina quidem extant contra grandines contraque morborum genera contra- que ambusta, quaedam etiam experta, sed prodendo obstat ingens verecundia in tanta animorum varietate. qua- 20 propter de iis ut cuique libitum fuerit opinetur

3. (6) Hominum monstricas naturas et veneficos 30 aspectus diximus in portentis gentium et multas ani- 7,13-14 malium proprietates, quae repeti supervacuum est. quo-

---

§ 28: cfr. Plin. XVI 194. XVIII 321 — § 30: cfr. Plin. VII 13-15. XXI 78. Strabo XIII 1, 14 p. 588. Cels. V 27, 3.

---

1 est si coni. S. | dicis *RATfE* *H(J)* ditis V ?) *v(S)* epu-
lati Vd. 2 adolorique V 5 a *REv* om V ?) *dT*, in-
dige *VE*, | mulierum D | persuasione ego pecuniae *ll r.* cfr
§ 260 *XIX* 187 *XXVI* 94. *XXVII* 107. *XXIX* 28 *XXXII*
21 *XXX* 115 peculiare D opinione *Hauptius Hermae VI*
390 (*opusc III* 566) 6 contra *ErS.* -tracti r -trectari con-
tra v. | ad Vd. | colores d. 8 cauentur d. | pert in ara V.
9 delectos d 10 id *REv* in V. om d 11 nonnianus *Vf*
non *dEv* num r | quid enim metum E 13 cartam V.
scriptam E 13 14 circumligatis E. (an -to?) 15 obserua-
tionem E albo *VERr* ob r. ns *V'R.* 16 quidam E.
quaed- v a S. 17 cardines Vd. 18 experta G. ex parte ll.
in partus v. 20 de iis *RS.* deus V de his *rv(D)*
21 ueneficos V². uerif- V'd. benef- E.

rundam hominum tota corpora prosunt, ut ex iis familiis,
 quae sunt terrori serpentibus, tactu ipso levant percussos
 suetive modo, quorum e genere sunt Psylli Marsique et
 qui Ophiogenes vocantur in insula Cypro, ex qua familia
 legatus Euagon nomine a consulibus Romae in dolium ser-
 pentium coniectus experimenti causa circummultib[us]
 31 linguis miraculum praebuit. signum eius familie est, si
 modo adhuc durat, vernis temporibus odoris virus. atque
 eorum sudor quoque medebatur, non modo saliva. nam
 in insula Nili Tentyri nascentes tanto sunt crocodilis ter-
 rori, ut vocem quoque eorum fugiant. horum omnium
 generum insita repugnantia interventum quoque mederi
 constat, sicuti adgravari vulnera introitu eorum, qui um-
 32 quam fuerint serpentium canisve dente laesi. idem gal-
 linarum incubitus, pecorum fetus abortu vitiant; tantum
 remanet virus ex accepto semel malo, ut benefici siant
 venena passi. remedio est ablui prius manus eorum aqua-
 que illa eos, quibus medearis, inspergi. rursus a scor-
 pione aliquando perrussi numquam postea a crabronibus,
 33 vespis apibusve feriuntur minus miretur hoc qui sciat, se-
 vestem a tineis non attiogi, quae fuerit in funere, ser-

§ 31. cfr Plin VIII 92. 93. -- § 33: Apuleius ap Geop.
 XIII 8, 6

1 ut Err. om. r. | iie v. his II C. 2 lauant E 3 su-
 coue E. modo ego tumodo E. modico r Vere (G) med v.
 madido E D tumido r Tf. umi- Salm e tumi- (sc uulnere) J.
 cfr. XI 279. | genera (om e) E 4 ophiogenes C. -nis R d D.
 ophiogenes V oblongenis E -nes r. | cypro Err. paro r Tf J
 coll VII 13 memoriae lapsum statuens) | quo Vd. 5 eu-
 agon VRdT H exa- E G hexa- r. midulum V 6 con-
 tectus VR¹. experimentis Err -to E. circummultibus VR¹.
 -tis d. 10 tentyri dTB. -rui E -ra G -tiri V¹R. -rui v.
 -tylii r -tiluri V², nascentes Err asentes V³ centes rT.
 gentes J. 12 insita ego in sua II v. 13 sicuti drc ui E.
 -um V suca R. 13. 14 qui quam VR¹ 14 fuerit R¹
 idem E D item V 15 uitia E 16 ex accepto VRdT S.
 exce- Ev | ut om. VR¹ uenefici d B -cu Vr -cio v. bene-
 fici r 17 passim Err. a B. Emedio R¹ prius ablui d.
 18 mederis E, a om. VR¹d 20 bestiis aspidibusue ferian-
 tur E / quis VR. 21 fuerit drc -tint VR. rat E

pentes aegre praeterquam laeva manu extrahi. 4. e Pythagoræ inventis non temere fallere, impositorum nominum inparem vocalium numerum clauditates oculive orbitatem ac similes casus dextris adsignare partibus, 5 parem laevis. ferunt difficiles partus statim solvi, cum quis tectum, in quo sit gravida, transmiserit lapide vel missili ex iis, qui III animalia singulis ictibus interfecerint, hominem, aprum, ursum. probabilius id facit hasta veli- 34 taris evulsa corpori hominis, si terram non attigerit; eos- 10 dem enim inflata effectus habet. sic et sagittas corpori eductas, si terram non attigerint, subiectas cubantibus amatorium esse Orpheus et Archelaus scribunt, quin et comitialem morbum sanari cibo e carne serae occisae eodem ferro, quo homo intersectus sit. quorundam partes^{7.20} 15 medicae sunt, sicuti diximus de Pyrrhi regis pollice, et Elide solebat ostendi Pelopis os ulnamque eam eburneum affirmabant. — (Naevos in facie tondere religiosum habent etiam nunc multi). —

(7) Omnia vero in primis iejunam salivam contra 35 20 serpentes praesidio esse docuimus, sed et alios efficaces^{7.15}

§ 34: Plin. iun. 93, 8. 9 Scribon. 13 extr — Pausan V
19, 4. Serv ad Verg. Georg. III 7. Ovid met VI 404 sqq. —
§ 35: Plaut Capt III 4, 21 Theophr char. 16 extr. Tibull I
2, 54 96 Theocrit 6, 39

1 e om Er a. H. (cum præcedd iunxit Gron). 2 an fal-
lare (ut arbitrere XI 82)? 2. 3 hominum Vd 3 ocul-
lorum E. -rumue v a H 6 7 lapidem uel missile E. 7 us v.
his ll C. | qui ll Dal quae v an recte? tria ll c. interficerint E. -fecerunt VfS 9 euulsa dErS. -sa e H. sa a v.
euuisa V. eius a R. | corpori S -ris ll. -re v. 10 habet
VRdr. agit E corpora r re Ev a S 11 ductas E
12 amatorum V 13 comitialem Rv -le E. -les (commi- V)
rTS | morbu v. -bo Er. -bus R. -bos rTS. cibos R¹.
15 medicae Erv -cinae rTf phyn V 16 ostendit RE
os ulnam ego ostilnam E liam Tr. -liani VRd. os ul-
nae eius J. costa C -tilia B. hasta v scapula D cum Gron
que eam ego quam ll v. 17 neios V naeuos 18 multi
cidentur ad § 28 pertinere ante pagana lege 19 omnium
ll. v(S). hominum C

eius usus recognoscat vita. despumus comitiales morbos, hoc est contagia regerimus. simili modo et fascinationes
 36 repercutimus dextraeque clauditatis occursum. veniam quoque a deis spei alicuius audacioris petimus in sinum spuendo, et iam eadem ratione terna despueere precatione in omni medicina mos est atque ita effectus adiuvare, incipientes furunculos ter praesignare ieiuna saliva mirum dicimus, sed experimento facile: si quem paeniteat ictus eminus comminusve inlati et statim expuat in medium manum qua percussit, levatur illico in percusso culpa. hoc
 37 saepe delumbata quadrupede adprobatur statim a tali re medio correcto animalis ingressu. quidam vero adgravant ictus ante conatum simili modo saliva in manum ingesta. credamus ergo et lichenas leprasque ieiunae inlitu ad siduo arceri; item lepiditudines matutina cottidie velut inunctione, carcinomata malo terrae subacto, cervicis dolores saliva ieiuni dextra manu ad dextrum popliteum relata, laeva ad sinistrum; si quod animal aurem intraverit et inspuatur,
 38 exire. inter amuleta est editae quemque urinae inspuere, similiter in calciamentum dextri pedis, priusquam induatur,

§ 37: Marc. 18, 4. — Plin iun. 19, 19. Marc. 9, 107 —

§ 38: Aelian. n. a. IV 22 VII 26 — cfr Plin. VII 16. Lucret. IV 636 Aelian n. a. IX 4. Aristot. h. a. VIII 29 Geop XIII 8, 5.

1 usus recognoscat om. E | despimus V 2 contraria d.
 iae V. | segerimus V 3 dextraque d. de atr. V 4 auda-
 cioris VR¹v S). -res (-tio- E) rTH. 5 spuendu V. et iam D
 etiam Err om. rS an etenim (vel multis etiam?). preca-
 tione U 595. praedic- ll S. deprec- v(D) 6 mos om. B¹.
 e statuque V se a atque R¹ adiuuaret Vd. 7 mirum VRdv
 rum E 8 dicemus Err.a.S 9 in mediam VRdS me-
 diam in Err(D) sed cfr § 78 XXV 18. IX 116 XI 122.
 XIII 109. XXI 112 10 percussit dv -ssa r in ll.TtS.
 del v | percussu f -ssa E -ssus a B -ssis a v , culpa
 ll TtS poena v an plaga? 11 lumbata VR¹d 13 ma-
 num S cum ret Dal. -nu ll v. 14 ieiune E. -no v a. G |
 inlita E 15 lepiditudines VR. 16 manipulo terrae Gesner.
 locus nondum sanatus an [malo del. ut e ditto gr. ficto] terra
 ea sc saliuia) subacta? ceruici VR | dolore E -rem v.a S.
 17 extremum E. 18 aut rem V. 19 urina V , exspuere R¹(?).

item cum quis transeat locum, in quo aliquod periculum adierit. Marcion Zmyrnaeus, qui de simplicibus effectibus scripsit, rumpi scolopendras marinas sputo tradit, item rubetas aliasque ranas, Ofilius serpentes, si quis in 5 hiatum earum expuat, Salpe torporem sedari quocumque membro stupente, si quis in sinum expuat aut si superiores palpebras saliva tangat. cur non et haec credamus rite 39 fieri, extranei interventu aut, si dormiens spectetur infans, a nutrice terna adspici in os? quamquam religione eum 10 tutatur et fascinus, imperatorum quoque, non solum infantium, custos, qui deus inter sacra Romana a Vestalibus colitur, et currus triumphantium, sub his pendens, defendit medicus invidiae, iubetque eosdem respicere similis medicina linguae, ut sit exorata a tergo Fortuna gloriae carnifex.

15 (8) Morsus hominis inter asperrimos quosque numeratur. medentur sordes ex auribus ac, ne quis miretur, et scorpionum ictibus serpentiumque statim inpositae, melius e percussi auribus. produnt ita et reduvias sanari, serpentium vero ictum contusi dentis humani farina.

§ 39: Iuven. 10, 41 sqq. Ibid. XVIII 2, 6. — § 40: Cels. V 27, 1. Pl. iun. 112, 7. 8 Marc. 18, 28

2 smyrnaeus d.?) v a S | simplicium comi Dal. coll Galeni περὶ τῶν ἀπλῶν δυνάμεως 3 spotu V¹R potu V¹.
 4 ofilius VRD opī- d ?)H ophi- v 6 instupente Er a S,
 superiores ego -orem R S -orum v -or rv(J) 7 palpe-
 bras ego. -ram S. -ra ll v(J). singularem num. Plinius nus-
 quam posuit | tangat cur ego gantur Vr -gatur d ?)Er(J)
 -gant R. -gat S nō et ego nos dJ eos v eo magis D
 nos si v. haec ll(J) haec et illa B an hoc (corruptum in
 hec)? 8 fieri om VR. 9 despici CFW Müller p. 25 ex
 pui v a G. in os quamquam ego. quamquam illos VRdT H
 quamquam Er(D) 9 10 eum tutatur comi H. mutuatur VdT.
 utu- R. mutatur Er B tat v tutatur H cum Gron muta-
 tuta- J e comi S 11 sagora E (hic deficiens usque ad § 51
 efficaciora). | a dr om VRD, mestalibus V. est R. 12 cu-
 litus VR. 13 eodem E | respicere H cum Gron recipere ll.v.
 respic- comi S de mendo cfr § 123 (concipere) 264 XXXV56
 15 asperrimus R -erimus V | quosque D cum U 597 quo-
 que ll v. 15 16 numerator V¹R. 17 et Vd etiam R(J)v.
 18 e v et ll. ex D. | reduuias B(J). -ia VRd v. rediuua T Vere.

- 41 (9) Capillus pueri qui primum decisus est, podagrae inpetus dicitur levare circumligatus; et in totum inpubium inpositus, virorum quoque, capillus canis morsibus medetur ex aceto et capitum vulneribus ex oleo aut vino; si credimus, e revulso cruci quartanis, combustus utique capillus carcinomati. pueri qui primus ceciderit dens, ut terram non attingat, inclusus in armillam et adsidue in bracchio
 42 habitus muliebrium locorum dolores prohibet. — Pollex in pede praeligatus proximo digito tumores inguinum sedat, in manu dextera II medii lino leviter colligati destillationes atque lepiditudines arcent. quin et eiectus lapillus calculoso alligatusque supra pubem levare ceteros dicitur ac iocineris etiam dolores et celeritatem partus facere; adicit *Granius* efficaciorem ad hoc esse ferro exemptum. partus accelerat et mas, ex quo quaeque conceperit, si
 cinctu suo soluto feminam cinxerit, dein solverit adiecta preicatione, et cinxisse eundem et soluturum, atque abierit.
 43 (10) Sanguine ipsius hominis ex quacumque parte emisso efficacissime anginam inlini tradunt *Orpheus* et *Archelaus*, item ora comitiali morbo conlapsorum, ex-

§ 41: Marc 36, 28. § 42 Pl iun 65, 3—5 24, 14. Marc. 10, 71 22, 21. (26, 100). cfr. *Diosc eupor* II 111 extr. — § 43: Pl iun. 32, 9—11. — *Diosc eupor* I 20.

-uias *Brot.* 1 puer *ll. Ttv*(*S.*) -rorum *C.* 3 inpositus *dv.*
 -tū *R.* -tu *VfS* (*nusquam alibi a Plinio dictum*) | dist *ego*.
 4 5 caedimus *V* ced. *R.* 5 e (*corruptum in ae*) *ego*.
 ac *VdD.* hoc *R.* a *v.* cfr § 46 6 carcinomati *V¹* targ- *R.* |
 puer *R.* 9 alligatus *V* *Pl iun.* 9 10 sedit *R¹.* 10 dextra
dv a S. duo *ll. v* medi *VD* liuiter *VR.* 11 lepiditudes *VR*
 lapillus *d(?)Bas.* cap- rr 12 alligatusque *TtH.* -tus *Bas* (*D.*)
 -tus qui *ll. v* | ceterus *VR.* 14 adicit *S.* -igit *R.* -igitur *V.*
 adit id *d.* addidit *v.* *granius v.* -nus *ll.* 15 accelerat *dv*
 cel- *r.* et mas *ego* ecinos *R.* hec mos *V* hecinos *d.* hic
 mas *J.* uicinos *v.* (*an lento vel enectos, ut XXVI 159?*).
 conciperit *VR.* 17 et cinxisse *ego*. euinx- *V* se unx- *r(?)v*
 eandem *r a G.* soliturum *R.* 18 sanguinis *V* ex *om R.*
 19 anguinam *VR.* 20 ara *R*; malo *R* | cum lapaorum f.
lap. *dr a S.* 20 et p. 291, 1 exurgere *v* -gueri *VRd¹.*

urgere enim protinus; quidam, si pollices pedum pungantur eaeque guttae referantur in faciem, aut si virgo dextro pollice attingat, hac conjectura censemtes virginis carnes edendas. — Aeschines Atheniensis excremen-
torum cinere anginis medebatur et tonsillis uisque et carcinomatis. hoc medicamentum vocabat botryon. — Multa genera morborum primo coitu solvuntur primoque seminarum mense aut, si hoc non contigit, longinqua sunt, maximeque comitiales. quin et a serpente, a scorpione percussos coitu levari produnt, verum feminas venere ea laedi. — Oculorum vitia fieri negant nec lippire eos, qui, cum pedes lavent, aqua inde ter oculos tangant.

(11) Inmatura morte raptorum manu strumas, parotidas, guttura tactu sanari adfirmant, quidam vero cuiuscumque defuncti, dumtaxat sui sexus, laeva manu aversa et ligno fulgure icto rejectis post terga manibus demorderi aliquid et ad dentem, qui doleat, admoveri remedio esse produnt. sunt qui praecipient dentem suffiri dente hominis sui sexus et eum, qui caninus vocetur, insepulto exemptum adalligari. — Terram e calvaria psilotrum esse palpebrarum tradunt, herba vero, si qua ibi genita sit, commanducata dentes cadere, ulcera non serpere osse ho-

§ 44: Hippocr. aph. 28. Cels. II 1 Scribon. 18 Hippocr. aph V 64 Cels III 28. — Marc 8, 31. — § 46: Pl. iun. 88, 14, 15.

1 2 purgantur V 2 eaeque fS eae quae V eaeque R.
eaeque d exque nis (his C) v. | referantur dv cfr § 26. se fer- V
sefer- R. si fer- D cum U 599 3 atinguat V | haec VR
conjectura V¹. context- R. | uirginis vet. Dal. 4 sedandas V |
haec sinaes V 4 5 ex crematorum G. 5 tonsillis dv
consiliis r suuisque V¹R 6 botrion V 7 soluentur R.
8 hoc d fH co V. id R(?). non id v, contigit ego. cfr vol III
p 494 -tingit ll fH. -tingat v 9 serpentis R. | a scor-
pione VRJ ae sc- d(?)r & a sc- T. aut S. an a delendum
(vel &)? 10 percussos dr ssus rf | lenare VR 11 inec
lippiere VR. 12 lauent V leuant R. lauant dr. cfr § 53 al |
oculus V¹. -lis R 13 14 paratodidis R. 16 et e ligno v a. S |
fulgore V | manus (ortum e manus) R. 18 suffuri VR
dentē VR. 19 et eum V dv. etiam R. 20 ex dv a. H
aluaia d¹. 22 eos se V ex osse dT v. a G.

minis circumscripta. alii e tribus puteis pari mensura aquas miscent et prolibant novo fictili, relicum dant in tertianis accessu febrium bibendum. *indem* in quartanis fragmentum clavi a cruce involutum lana collo subnectunt aut spartum e cruce, liberatoque condunt caverna, quam 5
 47 sol non attingat. (12) Magorum haec commenta sunt, ut cotem, qua ferramenta saepe exacula sint, subiectam ignari cervicalibus de beneficio deficientis evocare indicium, ut ipse dicat, quid sibi datum sit et ubi et quo tempore, auctorem tamen non nominare. fulmine utique percussum 10 circumactum in vulnus hominem loqui protinus constat.
 48 inguinibus medentur aliqui liceum telae detractum alligantes novenis septenisve nodis, ad singulos nominantes viduam aliquam atque ita inguini adalligantes. liceo et clavum aliudve, quod quis calcaverit, alligatum ipsos iubent 15 gerere, ne sit dolori vulnus. verrucas abolent a vicensima luna in limitibus supini ipsam intuentes ultra caput manibus porrectis et, quicquid adprehendere, eo fricantes.
 49 clavum corporis, cum cadit stella, si quis destringat, vel cito sanari aiunt, cardinibus ostiorum aceto adfusis lutum 20 fronti inlitum capitis dolorem sedare, item laqueum suspensi circumdatum temporibus. si quid e pisce haeserit in fauibus, cadere demissis in aquam frigidam pedibus;

§ 48 Pl iun 64, 19 23. Marc. 32, 21 — § 49 extr.:
 Marc 15, 107

1 ah **V¹D** alia **V²**. 3 a decessu **Vf** 4 a om. **V** an e? cfr. § 41 6 sunt qui **V** an sicuti? 7 et exacula **VR** igrari **V** migr- R. 8 de ll v an e (vel delendum)? | beneficio **V**. 9 quid sit ibi **R** 10 percussū **J** -sso ll v.
 12 liceum **VD** -ceu **R**. -cium a? v. cfr. XXIX 114. VIII 196 XI 82; contra § 83 XXIII 125. 13 //nodis **V** sin- gulus R. 14 inguina dv a. H dist H cum Gron. | licio dr a D. 15 claudu **R**. 16 abolent TS auo- ll auellunt v.
 18 quisquid **VR** 19 destringat uel **Rdv** -atu uel **V¹** atur uel **V²** at uellere **D coll** § 61. 20 osteorum **V** adfusis v(D) -sus ll -sso G cfr. III 24 21 sedari **Vdf**. 22 esent **V** 23 in (scriptum 1) ego e **Vd**. a **R** om. v cfr. § 124 VIII 10v 158. XIX 161 XXXII 13 XXXV 60 XXXVII 105. | cadere **VRs**. om. dv , pedibus cadere dv a. S

si vero ex aliis ossibus, inpositis capiti ex eodem vase ossiculis; si panis haereat, ex eodem in ultramque aurem addito pane.

(13) Quin et sordes hominis in magnis secere reme- 50
s diis quaestus gymnicæ Graecorum, quippe ea strigmenta molliant, calfaciunt, discutiunt, conplent, sudore et oleo medicinam facientibus. volvis inflammatis contractisque admoventur; sic et menses crient, sedis inflammationes et condylomata leniunt, item nervorum dolores, luxata, arti-
10 culorum nodos. efficaciora ad eadem strigmenta a balneis, 51
et ideo miscentur suppuratoriis medicamentis. nam illa,
quae sunt e ceromate permixta cæno, articulos tantum
molliant, calfaciunt, discutiunt efficacius, sed ad cetera
minus valent. excedit fidem inpudens cura, qua sordes 52
15 virilitatis contra scorpionum ictus singularis remedii cele-
berrimi auctores clamant, rursus in feminis qua infantium
alvo editas in utero ipso contra sterilitatem subdi censem;
meconium vocant. immo etiam ipsos gymnasiorum rasere
parietes, et illae quoque sordes excalfactoriam vim habere
20 dicuntur; panos discutiunt, ulceribus senum puerorumque
et desquamatis ambustisve inlinuntur.

(14) Eo minus omitti convenit ab animo hominis pen-
dentes medicinas abstinere se cibo omni aut potu, alias 53

§ 50: Diosc I 35   § 51: Diosc I 34 — § 52: cfr. Ari-
stot h a VII 10 — Diosc I 36 — § 53: cfr. Cels. III 2 I 2.
II 14. Hippocr de offic med 17.

1 vase *ll. Ttv(H,* osse *C*   2 tereat **V**   3 auditio **VR.**
4 homines imagines **VR.**   5 quaestus *ego* -tuo **VR** -torum d.
tuosorum v. (*an* quaestores? cfr. XV 19) | gymnicæ *ego*
gimnit **VR** gymnasia d(?)v.   9 iuxtata **R.**   10 ad dr
om rS eadem **VRv** dem d   11 supporatoriis **V**   12 e v.
& ll ex *D* cæno *D* cæno *ll.v* articulos **Erv.** -culis **Rd.**
-cols **V** tantum **VRdr** quoque **Er.**   13 mollient **E.**
14 singularibus v a *G*, remedii **Er** a. *G.*   15 clamant **RdEr.**
damnant **Vf** | qua Müller emend IV 26 quas *ll.v.*   16 me-
coniu d**Er**v -ian **R** metonian **V** aserere **E**   17 dicantur **E**
puerorumque d**Er**r quoq.rorunque (rar- **V**) t.   18 summa **R**
22 23 pendentis **R.S.**   24 abstinenre **VR**. \ se **VRATIS.**
om. **Er** G *D.* a v. cfr 76 X 155

vino tantum aut carne, alias balneis, cum quid eorum postulet valetudo, in praesentissimis remediis habetur. his adnumeratur exercitatio, intentio vocis, ungui, fricari cum ratione; vehemens enim fricatio spissat, lenis mollit, multa 54 adimit corpus, auget modica. in primis vero prodest ambulatio, gestatio et ea pluribus modis, equitatio stomacho et coxis utilissima, phthisi navigatio, longis morbis locorum mutatio, item somno sibi mederi aut lectulo et rara vomitione. supini cubitus oculis conducunt, at proni tussibus, in latera adversus destillationes. Aristoteles et Fabianus plurimum somniari circa ver et autumnum tradunt, magisque supino cubitu, at prono nihil, Theophrastus celerius concoqui dextri lateris incubitu, difficilius a supinis. sol quoque, remediiorum maximum, ab ipso sibi praestari potest, sicuti linteorum strigiliumque vehementia. 55 perfundere caput calida ante balnearum vaporationem et postea frigida saluberrimum intellegitur; item praesumere cibis et interponere frigidam eiusdemque potu somnos antecedere et, si libeat, interrumpere. notandum nullum animal aliud calidos potus sequi, ideoque non esse naturales. mero ante somnos colluere ora propter halitus,

§ 54: Cels. II 15 — cfr Plin. XXIV 28 XXXI 62 Cels. III 22 p. 111. II 13 I 3 p. 18 Aristot. ap Plutarch quaest. sympos. VIII 10, 1 p. 734 — § 55: Cels. I 3 p. 17 I 4 — cfr. Cels. I 8 — § 56: cfr. Pl. iun. 25, 1 — Cels. I 1 init.

3 ungui d^rH -gi VT^t. -gue v. uigi R. cum ll v an cutis (aut cauta vel curiosa: cfr XIII 75 XXX 99)? ceterum cfr. XXXV 97 4 spissas V | lenis R(?)B -it rv. 7 phthisi r pithisi r pthisi E ptysi d^r pilisi E -liisi V. plus d^r et pthisi plus T, longis 8 mutatio om VR^d¹ 8 et VRdS aut Err(D). 9 cubitos R¹ condicunt VR¹ | ad VD 10 latere V | aduersa dS -sum REv(D) ad usus V. | destillationes rH dist- d^r Err destina- Rd¹ dist- V. 11 vernum Ev a H 12 ad VD. 14 sol VRdtH solum Ev. (an solum quoque remedium? cfr. de num plurali XXVI 16. XXXI 108. XXXVI 136 162 XV 43. 73 XVI 136 XVIII 184). 15 sicuti VR^d(D) -ut rG strigiliumque VR^d¹ 18 cibis et G et cibis d. et cibis et rS. cibos et v potus D. 20 potissae cui v | nosci esse V 21 colluere V². col- cers

frigida matutinis inpari numero ad cavendos dentium do-
lores, item posca oculos contra lippitudines certa experi-
menta sunt, 5. sicut totius corporis valetudini in varietate
victus inobservata. Hippocrates tradit non prandentium
6 celerius senescere exta; verum id remediis cecinit, non
epulis, quippe multo utilissima est temperantia in cibis.
L. Lucullus hanc de se praefecturam servo dederat, ultimo-
que probro manus in cibis triumphali seni deiciebatur vel
in Capitolio epulanti, pudenda re servo suo facilius parere
10 quam sibi.

6. (15) Sternumenta pinna gravedinem emendant et 57
si quis mulae nares, ut tradunt, osculo attingat, sternu-
menta et singultum. ad hoc Varro suadet palmam alterna
manu scalpere; plerique anulum e sinistra in longissimum
15 dextrae digitum transferre, in aquam ferventem manus
mergere. Theophrastus senes laboriosius sternuere dicit.

---

§ 57. cfr Plin XXX 31. Pl. iun. 24, 3 5. Marc 10, 60
Hippocr. aph. VI 13 Cels. II 8 p 46 Marc 17, 45. 44. cfr.
Petron. 74. Marc. 17, 43.

2 oculis **R** | lepetudines **R**. 2 3 dist. **G** 3 valetu-
dini **RdEG**. cfr XXII 111 -nē **VS** -nis v | in **H** v **G**
om **fB** iuuari **S** e **comi** **Dal** 4 inobseruata **H**. **fv**, **H**). obs- **G**
5 celerius senescere **Er²v**. senescere sceleris (celerius **r¹d²**
del. **V²**) **r** | exta **dES** ante celerius **v**) extra **R** et ita **V**
7 L. lucullus **Er^r**. lucullus (-culus **V**) **Vd** uiriculis **R**. per-
fecturam **E** praefutura **V** | seu **R¹**. 8 probru **dT** -bū **V**
mainus **v a.G** in **om fS** | semi **RfEG** si **V**. sede **dT** se-
denti **v** deiciebatur **VRH**. -antur **f** dei (del. **v**) dicebatur **Ev**
utebatur **dT** deducebatur **G** 9 res **dTP** 11 sternu-
menta **dfv a H** | a pinna **comi** **S**. cfr XXIV 38. (an mota
pinna? cfr. XXI 41 75 141). grauidinem **VRD**. cfr. § 130.
XXX 31 XV 87 VIII 129. XX 136 XXI 130. XXIII 10
XXV 150 emendant **E²rr** -at **E¹** -antes **r**. 11 12 an
et si attingat delenda ut glossema ex XXX 31 huc illatum?
12 mulae **H** mutae **V¹Rf** -ta **dT** -tare **V¹Er**. muris **B**
muco **v** | tradant **R¹d¹**. 12 13 sternumenta **rH** -utamenta
rv(D) 13 ab **E** ob **v a.S**, palmam **Ev** -am in **rTfD**.
alterna **R(?)G** -tera **rTfv(D)** cfr § 59. 15 dextre **Rd**.
-terae **V(?)C** transferri **E**. aut in **d(?)v a.S**, aqua fervente **V**
16 senex **VR**.

- 58 (16) Venerem damnavit Democritus, ut in qua homo
alius exiliret ex homine. et, Hercules, raritas eius utilior.
athletae tamen torpentes restituuntur venere, vox revocatur,
cum e candida declinat in fuscum. medetur et lumborum
dolori, oculorum hebetationi, mente captis ac melancholicis. 5
- 59 (17) Adsidere gravidis vel, cum remedia alicui ad-
hibeantur, digitis pectinatum inter se inplexis beneficium
est, idque couperatum tradunt Alcmena Herculem pariente;
peius, si circa unum ambove genua; item poplites alternis
genibus inponi. ideo haec in consiliis ducum potestatumve 10
fieri uetuere maiores velut omnem actum inpedientia, ve-
tuere vero et sacris votisve simili modo interesse; capita
autem aperiri aspectu magistratum non venerationis causa
iussere, sed, ut Varro auctor est, valetudinis, quoniam
firmiora consuetudine ea fierent. — Cum quid oculo in- 15
ciderit, alterum comprimi prodest, cum aqua dextrae auri-
culae, sinistro pede exultari capite in dextrum umerum
devexo, invicem e diversa aure; si tussim concitet saliva,
in frontem ab alio adflari; si iaceat uva, verticem morsu
alterius suspendi; in cervicium dolore poplites fricari aut 20
cervicem in poplitum; pedes in humo deponi, si nervi in

---

§ 58: cfr Cels. I 1 — § 59. Ovid met IX 298 sqq —
§ 60 extr : Pl iun. 19, 15—19. Marc. 16, 46 Pl. iun 29, 13. Marc
14, 11 Pl. iun. 35, 15—18. — § 61 extr : Seren 636. Marc. 10, 43.
cfr Plin. XXIX 32

1 damnarae E 2 et dTS ex r. est v 4 declinat
— medetur om. E. 5 habitationi E 6 remediu Erv a S(D)
6, 7 adhibeatur Er. a S(D). 7 inplexi VRd. beneficium VdE
8 parientem VE 9 pelus V alteris Vd. 10 conciliis
VRC H, potestatumue R¹ statumue d(?)v a J cfr § 2. 106.
XXIX 32 67 XXV4 VIII 55 al. 11 12 uetuere dEv. et uere
(-ri R) r 12 uero VdTf(S) reuera R om EC sacri R.
14 quo Ev. a G cfr § 65 16 primo R¹. 17 exaltari a
exultare r. a S. 18 diuexo E 18, 19 saluia in RdH -iuam
,-am in v) Ev -ibam V 19 fronte (fon- E dTE Marc -te rv.
verticem VdTfS cfr Pl iun a uertice R(?)Ev D) 20 cer-
nacium VRfJ -cum dTS. -ci Er. cis v. dolore dTE v(D)
-rem rfS, politis V¹ pollicis V² fricari S. -re (frigare V)
R. v(J). 21 humu dT. cfr XXXI 38 contra X4 XXVIII 28.

his cruribusve tendantur in lectulo, aut, si in laeva parte id accidat, sinistrae plantae pollicem dextra manu adprehendi, item e diverso; extremitates corporis velleribus perstringi contra horrores sanguinemve narium inmodicum, 5 . . . . lino vel papyro principia genitalium, femur medium ad cohibenda urinae prosluvia; in stomachi solutione pedes pressari; aut manus in ferventem aquam demitti. — Iam 62 et sermoni parci multis de causis salutare est. triennio Maecenatem Melissum accepimus silentium sibi imperavisse 10 a convulsione reddito sanguine. nam eversos scandentesque ac iacentes si quid ingruat contraque ictus spiritum cohibere singularis praesidii est, quod inventum esse ani- 8,198 malis docuimus — Clavum ferreum deligere in quo loco 63 primum caput fixerit corruens morbo comitali, absoluto- 15 rium eius mali dicitur. contra renium aut lumborum, vesicae cruciatus in balnearum soliis pronos urinam reddere mitigatorium habetur. — Vulnera nodo Herculis praeligare mirum quantum ocior medicina est, atque etiam cottidiani 64 cinctus tali nodo vim quandam habere utilem dicuntur, 20 quippe cum Herculaneum prodiderit numerum quoque quaternarium Demetrius condito volumine et quare quaterni cyathi sextarii non essent potandi contra lippi-

§ 63: Pl iun. 93, 5—7. Marc 25, 9 — § 64 extr. cfr. scriptt hist. Aug VIII 14, 2

1 his om. VR¹ cruribusque d. 1 si leua E. 3 velleribus VR&TfS uel auribus Er rium G (uellicatibus add v). 4 horrores (orr. V¹, err. R VR&TD horrores corporis d.?) Er cfr. § 100 XXV 56. XXXI 119 (XXIV 6) | sanguinemue r -nem r -nem uel r. | modicum V 5 lac ego indicavi, ex- cuderunt fere item circumligari. cfr. Seren. et Marc 6 acho ibenda V. solune V. 7 pressari S -re ll v(J) in om. VR. demitti d.S. dim- r -ttere (dem- G) r 8 et om. VR. | ser mone VRf pasci R. 9 melissum dTH -ssium v. -ssimum VRf. messimum r messum E G an Melissi iussu? 11 iacentes V et iac- S 13 detigunt V 14 defixerit Er v a S. 15 renum Vr a. S(D) 15, 16 vesicae quis- VR, VR&EJ -caene r S cae que r 16 pron' R. 19 cinetos d. modo v a.C. 20 hercu laneum VR&TEv J) -les eum d. (?) B | dist. J 21 et om. 1. 21 22 quaternis cyatis E. 22 et p 298, 1 Hippitadines E v nem (lepi- VR) rfH.

tudines retro aures tricare prodest et lacrimosis oculis frontem — Augurium ex homine ipso est non timendi mortem in aegritudine, quamdiu oculorum pupillae imaginem reddant.

65 (18) Magna et urinæ non ratio solum, sed etiam religio apud auctores invenitur digestæ in genera, spadonum quoque ad secunditatis veneficia. verum ex his, quæ referre fas sit, in pubium puerorum contra salivas aspidum, quas ptyadas vocant, quoniam venena in oculos hominum expuant, contra oculorum albugines, obscuritates, cicatrices, argema, palpebras et cum ervi farina contra adustiones, contra aurium pura vermiculosque, si decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato novo fictili. vaporatio quoque ea menses seminarum ciet. Salpe sovet illa cum oculos firmitatis causa, inlinit sole usta cum ovi albo, efficacius struthocameli, binis horis. hac et atramenti litorae abluuntur. virilis podagræ medetur argumento fullonum, quos ideo temptari eo morbo negant. veteri miscetur cinis ostreorum adversus eruptiones in corpore infantium et omnia ulcera manantia. ea exesis, ambustis, sedis vitiis, rhagadiis et scorpionum ictibus inlinitur.

§ 65: cfr Plin XXIV 72 — cfr Plin. XXIX 65. Pl. iun 112, 10 — Marc 8, 126 Diose II 99 eupor I 41 Marc 9, 23 106 Diose. II 99 eupor I 61 67 § 66 extr.: Diosc. II 99

1 potest V 2 augurium—3 mortem om E 5 solum om VR. 6 digesta Ev a S | spadonum—8 sit Erv. om r 7 fecunditatis rv -ates E. veneficia coni P(J) cfr XXIV 72 ben- Erv a D. an ueneficiu? cfr § 59 102. 181. VIII 130 165. XXIX 75 XXXII 44 58 nis e his II C. 8 inplumbium E 9 quo E cfr § 60. oculis R¹. 10 oculos obsecuritates E cicatricem Ev.a C. 11 algema VR d. argama r contra adustiones—12 pura om VR¹ 12 uermiculosue R¹ 14 cum Ev om. rG 15 lacunam ego indicavi; excidit medicamenta nomen, ut melle: cfr. Diosc. oculis d | albo d TS bi r bumine C. -bugine v 16 struthocameli S (-thio- v) -tocameli (-elli V) VR d -tochaleli E. | bidinis E busus V oris V haec VE aramenta E 18 veterini E. 19 eritis VR¹ | eruotiones V. 20 ea II.v. an et (vel delendum)? exesis Ev. ex pins r indiis r gradis VR

obstetricum nobilitas non alio suco efficacius curari pro- 67
nuntiavit corporum pruritus, nitro addito ulcera caputum,
porrigines, nomas, praecipue genitalium, sua cuique autem,
quod fas sit dixisse, maxime prodest, confessim perfuso
5 canis morsu, echinorumque spinis inhaerentibus et in
spongia lanisve imposita, aut adversus rabidi canis morsus
cinere ex ea subacto, contraque serpentum ictus. nam
contra scolopendras mirum proditur vertice tacto urinae
suae gutta liberari protinus laesos. — (19) Auguria vale- 68
10 tudinis ex ea traduntur, si mane candida, dein rufa sit;
illo modo concequere, hoc concoxisse significatur. mala
signa rubrae, pessima nigrae, mala bullantis. crassa, in
qua quod subsidit album est, significat circa articulos aut
viscera dolorem imminere; eadem viridis morbum viscerum,
15 pallida bilis, rubens sanguinis. mala et in qua veluti sur-
fures atque nubeculae apparent diluta quoque alba vitiosa 69
est, mortisera vero crassa gravi odore et in pueris tenuis
ac diluta. — Magi vetant eius causa contra solem lunam-
que nudari aut umbram cuiusquam ab ipso resporgi. He-
20 siodus iuxta obstantia reddi suadet, ne deum aliquem
nudatio offendat. Osthanes contra mala medicamenta
omnia auxiliari promisit matutinis suam cuique instillatam
in pedem

§ 67: Marc 4, 20. — Diosc II 99 eupor II 118 118
Marc 34, 31 33 (Diosc II 99, cfr Plin XXIX 66 Pl min
112, 10. Seren 843 — § 68: Cels I 2 II 4 5 extr. — Cels II 7
p 40 — § 69: Cels II 5 extr — Diog Laert VIII 1, 17 He-
siod ἔορα καὶ μη 727 sqq.

4 pax sit dT, perfuso Br'D, per se rTH 6 carnis E
morsui dTH scinerumque V 1 dist ego (an et delendum?),
cfr Marc 6 rabido V 1 morsum pro-nos R 7 serpentum
8 contra om E 9 auguri VR -riū dT 10 tra-
duntur Err dentur VR -ditur dT rufa V 12 praes-
sima V dist ego crassa ego maa VdES et crassar B? r
12 13 in aqua Rde 13 subsidit de subdit R -diz V
-dita E -dia r si album d? r significant VR 14 mi-
lis Vd 15 languidus V'd 16 in aqua VR'd Ven 16 ultora V
oln 4 17 crassa dEr gra- r maa r odorex Vd
20 optantia V 21 osthanes RZH -nas Vd opulent
osta r Hostba- C 22 matutini bora d? r a b

- 70 7. (20) Quae ex mulierum corporibus traduntur, ad portentorum miracula accedunt, ut sileamus divisa membratim scelera abortus, mensum piacula quaeque alia non obstetrices modo, verum etiam ipsae meretrices prodidere: capilli si crementur, odore serpentes fugari; eodem nidore 5
 71 vulvae morbo strangulatas respirare; cinere eo quidem, si in testa sint cremati vel cum spuma argenti, scabritias oculorum ac prurigines emendari, item verrucas et infantium ulceras, cum melle capitis quoque vulnera et omnium ulcerum sinus, addito melle ac ture panos, podagras, cum 10 adipe suillo sacrum ignem, sanguinem sisti inlito, item formicationes corporum.
- 72 (21) De lactis usu convenit dulcissimum esse mollissimumque et in longa febre coeliacisque utilissimum, maxime eius, quae iam insanem removerit. et in malacia 15 stomachi, in febribus, rosionibus efficacissimum experuntur; item mammarum collectionibus cum ture, oculo ab iectu cruento suffuso et in dolore aut epiphora, si inmultetur, plurimum prodest, magisque cum melle et narcissi suco aut turis polline, superque in omni usu efficacius 20 eius, quae marem enixa sit, multoque efficacissimum eius, quae geminos mares, et si vino ipsa cibisque acrioribus

§ 71 init : Marc 8, 77. - § 72. Diosc II 78 Marc 27, 68.

1 de (pro ex) vet Dal 2 diuisa v .so VRd. -sos E(?)G
 2. 3 membratim ego -tim in ll v 3 mesum V mensium
 Rd(?)v a S 5 capillis R | nidore VdT S nito- f odore rc.
 6 strangulatis VR'd. quidem eo RdT meo quid- r 7 sit VR
 8 ac dErv af V & R | emendat Vd 9 quodque V
 alcera VR¹ an recte? et in omnium E 11 sanguinem VRE v(D)
 ne d. -nemque C | sicut V¹. inlito ll TtH illico v | item
 ego. et in ll J et v. efr XXIII 59 XXVII 24 XXVIII
 163 XXIX 123 12 informicationes v.a.C(S). sed efr.
 XXX 72. 120. 14 febri S. -bre ll v(D). efr § 129 153.
 XXIII 144 161 XXVI 123 XXVII 51 XXXI 128. VII 166
 VIII 202; contra VII 172 15 malitia V -litia f.
 16 rosionibus E v. -busque rTtH 17 tura V 18 icto VR
 epifora Rd -iphoris v.a.S. 20 aut (ut E, turis RdEv.
 auctoris V. / pollinem E 21 (initio) eius Vd G. ee Er e corr
 p. " " 22 geminos V'RdTtH. -bos peperit (-terit E.D)

abstineat. mixto praeterea ovorum candido liquore madi- 73
daque lana frontibus impositum fluctiones oculorum sus-
pendit. etiam si rana saliva sua oculum asperserit, prae-
cipuum est remedium, et contra morsum eiusdem bibitur
6 instillaturque. eum, qui simul matris filiaeque lacte in-
unctus sit, liberari omni oculorum metu in totam vitam
adfirmant. aurum quoque vitiis medetur admixto modice
oleo aut, si ab ictu doleant, anserino adipe tepefactum.
si sit odor gravior, ut plerumque sit longis vitiis, diluto
10 melle lana includitur. et contra regium morbum in oculis 74
relictum instillatur cum elaterio. peculiariter valet potum
contra venena, quae data sint e marino lepore, bupresti
aut etiam, ut Aristoteles tradit, dorycnio, et contra in-
saniam, quae facta sit hyoscyami potu. podagrīs quoque
15 iubent inlini cum cicuta, alii cum oesypo et adipe an-
serino, qualiter et vulvarum doloribus inponitur. alvum
etiam sistit potu, ut Rabirius scribit, et menses ciet.

§ 73 extr.: cfr Marc. 9, 110 — § 74: Diosc. eupor II 156
153 Scribon 190. Diosc. eupor II 149 151. Cels. V 27, 12. —
Diosc. eupor I 236

1 abstineat Rv -atur abstene- V¹) r 1 2 maddidat-
que V additaque S 2 an imposita, ut § 42 XXIII 38
XXIX 39 XXX 119? aliter claudicat structura, nisi in lana
scribatur, ut § 67 218. 239. 246 XXIII 75 127 XXXIV 121
cfr nota ad § 248; praeterea XXIII 44 67 75. XXIV 131
XXVIII 90 XXXI 104 102 XXII 149. 3 etiam ego
nam ll.v oculorum V 4 est dEv et r 5 stillaturque
Erv a. H. | eum qui (que Vf) VRdTfH. qui Erv 5 6 in-
unctu r -ta VR. 6 omni om. Ev a H 8 opio f. apio dT.
abiectu E. | dolent Ev a. H. 9 si sit S sistit ll si v. |
grauior sit v a S ut ple E (hic deficiens) 11 datur (pro
valet) V² 12 sint VRdxS. sunt rv.D. bupresti dxS tan r
-raestim V²D -restique v. presti R. praesti V¹ praesertim J
13 aut etiam ego mutatim V¹Rdx del. V¹rv.D) et H
ut alii J. de iunctura verborum cfr XXXV 116 XXVI 4 cum
XX 25 (an vero buprestue aut etiam? cfr XXVI 1 VII
106., dorycnio ego. -nion v -nu Rd dorhicum (orh- V¹) V
om x. 15 ali dx. | cum oesypo (-sipo G) Dal. cui mesippo x
qui mesypo d. cum epo (sepo V²) V cum oēpo (= oestpo) F
cum meeopo esopo r) R. cum hyssopo v. Vl potu V¹V²
-tum R(?)v / scripsit dTx.

75 eius vero, quae feminam enixa sit, ad vitia tantum in facie sananda praevalet. pulmonum quoque incommoda lacte mulieris sanantur; cui si admisceatur in pubis pueri urina et mel Atticum, omnia coclearium singulorum mensura, vermes quoque aurum eici invenio. eius, quae marem 5 pepererit, lacte gustato canes rabiosos negant fieri.

76 (22) Mulieris quoque salivam ieiunam potentem diudicant cruentatis oculis et contra epiphoras, si ferventes anguli oculorum subinde madefiant, efficacius, si cibo vinoque se pridie ea abstinuerit. invenio et fascia mulieris 10 77 alligato capite dolores minui. (23) post haec nullus est modus. iam primum abigi grandines turbinesque contra fulgura ipsa mense nudato; sic averti violentiam caeli, in navigando quidem tempestates etiam sine menstruis. ex 15 7.04sqq ipsis vero mensibus, monstris alias, ut suo loco indica vimus, dira et infanda vaticinantur, e quibus dixisse non pudeat, si in defectus lunae solisve congruat vis illa, irremediabilem fieri, non segnius et in silente luna, coitus- 78 que tum maribus exitiales esse atque pestiferos, purpuram quoque eo tempore ab his pollui; tanto vim esse maiorem. 29

§ 76: Marc 8, 43 166 — § 77: Solin. 1, 57. — § 78: cfr. Plin XVII 266 Colum XI 3, 64 X 357 sqq Pallad I 35, 3. Aehan n a VI 36

1 in facie rv om V R d. 3 si V d r G. sic B. om. r
 5 uermes ego cfr XXII 147 XXIV 18 marmora ll v. mur-
 mura C animalia J coll § 37 et XX 259 pura D coll § 65.
 (an harenas remum? cfr XXI 176 XXII 59 83 XXV 168).
 aureum V amarem V. 6 pepererit ego cfr § 72 139
 XXV 133 XX 29 7 ieiuna B -nae r a D cfr. § 35
 8 et D e coni Brot et si ll v. si Brot om ll r a D fortasse contra epiphoras, margini ohm adscripta. pertineant post
 madefiant, 9 madefiant d x G -icant V². -icentur v -dedi-
 ficant V¹ R. 10 fascia (fac- d) R d r -iam V -iae T x
 13 ense d x in mense v a S. nudato V R d T t x S -tos r con-
 nudata (-tas v) B 14 quidam tempestatis R. 16 & qui-
 bus B. 17 snae (pro solisue B congruant d x uis v
 is V R. om d x pestis D 19 tum R G sum V si in d x
 suos v; purpuram d v. -ra V¹ x. fulgora V² r e corr an pur-
 puras, ut § 80? cfr. etiam IX 124. XIII 136 XXXI 110
 r. ab his V R C. albis d x

quocumque autem alio menstruo si nudatae segetem am-
biant, urucas et vermiculos scarabaeosque ac noxia alia
decidere Metrodorus Seepsius in Cappadocia inventum
prodit ob multitudinem cantharidum; ire ergo per media
arva reiectis super clunes vestibus. alibi servatur, ut
nudis pedibus eant capillo cinctuque dissoluto. cavendum
ne id oriente sole faciant, sementiva enim arescere, item
novella tactu in perpetuum laedi, rutam et hederam, res
medicatissimas, ilico mori. multa diximus de bac 79
lentia, sed praeter illa certum est, apes tactis alvariis fu-
gere; lina, cum coquantur, nigrescere; aciem in cultris
tonsorum bebetari; aes contactu grave virus odoris acci-
pere et aeruginem, magis si decrescente luna id accidat;
equas, si sint gravidae, tactas abortum pati, quin et aspectu
omnino, quamvis procul visas, si purgatio illa post virginini-
tatem prima sit aut in virgine aetatis sponte manet. bi- 80
tumen in Iudea nascens sola hac vi superari filo vestis
contactae docuimus. ne igni quidem vincitur, quo cuncta, 7.65
cinisque etiam ille, si quis aspergat lavandis vestibus, pur-
puras mutat, florem coloribus adimit, ne ipsis quidem se-

§ 79: cfr. Plin. VII 64 65. Solin 1, 54—56 Isid. XI 1, 141
XVI 2, 1. — § 80: Diosc II 97.

1—3 *dist. ego*   1 quoque **R.** | menstruos si nuda **R.**
2 uerrucas **R¹** eru *v.a* **S** noxa **V.**   5 reiectis **S** cum **P.**
6 calendum **V**   7 sementiuua *ego*. cfr. XVIII 50 -tia **ll**
-tem *v* -tim **J** sed cfr XVIII 151. 204)   8 nouella **dT v(D)**.
-lle *r*. -llas **G** | ta tactu **V¹**, prata tactu **D** uites *-tis v*
eius tactu **G**. cfr. § 124 | laedi **G** leditu (-to **V¹**) **VR**. -tur
dxx | rutam et **VR G** ut tamen **d x** ut *i*. hederam **S** ed-
(*ra r*) **ll**. -ras *v*.   9 medicatissima **R.** illico *Verc* (**S**) il-
lico **Rd** (?) *v* ico **V** oli co **x** mari **Vdx** ac **V** 10 aluari-
hie **R.**   12 hebetari **Tv** (**S**), eb- **V**. ebetare **d** hebetescere
R (?) *G*, odoris del **G** 16 uisos **R.** 15 16 uirginea ae-
tate *v a* **H** 16 spontanea **dTv a** **H** manet *ego* nam ut **V¹**.
nam **V²r** e corr *v* ut **dT**. nam et **D** (*an vero eueniat?*)
16. 17 bitumen **V¹dTv** ubi semen **V²r** e corr 17 in iu-
daea *v*. iudea in **d**. *om. r* haec uis **Rd** | superare **Vd**
17. 18 uestis contactae **d** (?) *v*. uesti coniecte, teste **V¹**. teste **V¹** **VR**
an uestis infectae, ut § 83? 18 ne **dTv**. nec **VRd**
19 aspargat **VR S**.

minis malo suo inter se immunibus: abortus facit inlitu
 81 aut si omnino praegnas supergradiatur. quae Lais et
 Elephantis inter se contraria prodidere de abortivo car-
 bone e radice brassicae vel myrti vel tamaricis in eo san-
 guine extincto, itemque asinas tot annis non concipere, s
 quot grana hordei contacta ederint, quaeque alia nuncupa-
 vere monstrifica aut inter ipsa pugnantia, cum haec fe-
 cunditatem fieri isdem modis, quibus sterilitatem illa, pre-
 82 nuntiaret, melius est non credere. Bithus Durrachinus
 hebetata aspectu specula recipere nitorem tradit isdem 10
 aversa rursus contuentibus, omnemque vim talem resolvi,
 si nullum pisces secum habeant; multi vero inesse etiam
 remedia tanto malo: podagrī inlini, strumas et parotidas
 et panos, sacros ignes, furunculos, epiphoras tractatu mu-
 lierum earum leniri; Lais et Salpe canum rabiosorum 15
 morsus et tertianas quartanasque febres menstruo in lana
 83 arietis nigri argenteo bracchiali inclusō, Diotimus The-
 banus vel omnino vestis ita infectae portiuncula ac vel
 licio bracchiali inserto. Sotira obstetrix tertianis quar-
 tanisque efficacissimum dixit plantas aegri subterlini, 20
 multoque efficacius ab ipsa muliere et ignorantis; sic et
 comitiales excitari. Icatidas medicus quartanas finiri

§ 82: Solin. 1, 58 - cfr. Plin. XXXII 44. Diose II 97.
 cfr. Marc 32 45 — § 83 extr : Seren 911.

1 abortum dv a S. | illitu 4 TS -tus (inli- V¹) rr. 2 la-
 gis R 3 elepatis d clep- V de om. Rd. | abortiuo ret.
Dal. iuis ll v. 4 e B(?) B ac (ortum ex ae rv. 6 quod V
 7 ipsa ego -sus II. G. se v 8 9 pronuntiaret v.a. *Dal* (S)
 9 est om V¹ bithus VS bythus rv. bytus H durrachinus J.
 dura r dira- R dyra- (-cinus d) r dyrrha- v 10 hebe-
 tat d eb- V. aspectus d 11 auersas V². 13 malo VdTS
 (aiunt add. v) magis r e corr 14 panos (om. et) Rv.a D
 17 dyotinus d 18 uel del v.a H uestes V | portione ulla a
 porciuncullam V¹ -ionem ullam V². acu uel v a G 19 li-
 cio C. pelicio VR pell- dTrv(D) del. B. , inserto TS cum
Gesnero -te R -tae Vv(D) -ta d(?) B -ta et *Muller* emend
 IV 26. / sothira R. 20 aegrīs VS 21 ignorantis D cum
U 605 -ti ll.v. 22 icatidas VRJ isha- & icetidas G
 das v. / quartana d

coitu, incipientibus dumtaxat menstruis, spopondit. inter 84 omnes vero convenit, si aqua potusque formidetur a morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali statim metum eum discuti, videlicet praevalente sympathia illa Graeco-
rum, cum rabiem canum eius sanguinis gustatu incipere dixerimus. cinere eo iumentorum omnia ulceræ sanari^{7,64} certum est addita caminorum farina et cera, maculas autem e veste eas non nisi eiusdem urina ablui, cinerem per se 85 rosaceo mixtum seminarum praecipue capitis dolores se-
dare inlitum fronti, asperrimamque vim profluvii eius esse per se annis virginitate resoluta. id quoque convenit, quo nihil equidem libentius crediderim, tactis omnino menstruo postibus inritas fieri Magorum artes, generis vanissimi, ut aestimare licet. ponam enim vel modestissimum e pro- 86 missis eorum, ex homine siquidem resigmina unguium e pedibus manibusque cera permixta ita, ut dicatur tertianæ, quartanae vel cotidianaæ febri remedium quaeri, ante solis ortum alienæ ianuae adfigi iubent ad remedia in his morbis, quanta vanitate, si falsum est, quanta vero noxia,
si transferunt morbos! innocentiores ex his omnium digitorum resigmina unguium ad cavernas formicarum abici iubent eamque, quae prima cooperit trahere, correptam subnecti collo; ita discuti morbum.

8. (24) Haec sunt quae retulisse fas sit, ac pleraque 87 ex his non nisi honore dicto, reliqua intestabilia, infanda, ut festinet oratio ab homine fugere. in ceteris claritates animalium aut operum sequemur.

§ 84: cfr Plin VII 64.

1 popondat R¹ 3 metu Vd. 6 omnia ego -iu II.v
cfr. XXVII 18 et XXIV 78 XXVII 96 8 e ueste eas rr
-steas V² eiceaesteneas V¹R. eiiciet. Tenias d 8. 9 se
rosaceo rr sorac- r. 11 per se RdT H. pro se V¹ primis v
resoluta VdTf. sol- R(?)v cfr § 82 XXIV 24. XXVII 6.
144 al quo v quod ll 12 omnino rr omni rT. 15 re-
segmina R(?)v a.J. ut infra. cfr. nota ad § 5. 17 uel quo-
tidianaæ uel quartanae v.a.S. (an quartanaene uel?). 19 quanta
uero R¹S -taue rr. | noxa d v a.H 21 abici Rdu ob- V²
ib- V¹. 23 culo V 24 plereque V. 25 ex iis (his + D), v(D).
om. rTS, reliquid V 27 sequimur R. -ueremur r.

Elephanti sanguis, praecipue maris, flunctiones omnes,
 88 quas rheumatismos vocant, sistit. ramentis eboris cum
 melle Attico, ut aiunt, nubeculae in facie, scobe paronychia
 tolluntur. proboscidis tactu capitis dolor levatur, efficacius
 si et sternuat. dextra pars proboscidis cum Lemnia ru-
 brica adalligata inpetus libidinum stimulat. sanguis et
 syntecticis prodest, iocurque comitalibus morbis.

89 (25) Leonis adipes cum rosaceo cutem in facie custo-
 diunt a vitiis candoremque; sanant et adusta nivibus arti-
 culorumque tumores. Magorum vanitas perunctis adipe eo 10
 faciliorem gratiam apud populos regesve promittit, praecipue
 tamen eo pingui, quod sit inter supercilia, ubi esse nullum
 90 potest. similia dentis, maxime a dextera parte, villique e
 rostro inferiore promissa sunt. fel aqua addita claritatem
 oculis inunctis facit et cum adipe eiusdem comitiales morbos 15
 discutit levi gustu et ut protinus qui sumpsere cursu id
 digerant. cor in cibo sumptum quartanis medetur; adipis
 cum rosaceo cotidianis febribus. perunctos eo bestiae fu-
 giunt; resistere etiam insidiis videtur.

91 (26) Cameli cerebrum arefactum potumque ex aceto 20
 comitalibus morbis aiunt mederi, item fel cum melle po-
 tum, hoc et anginae; cauda arefacta solvi alvum, simi ci-
 nere crispari capillum cum oleo. et dysintericis prodest

§ 89: Pl. iun. 86, 20 — § 90: Diosc eupor I 18. - Pl.
 iun. 88, 19, 20 — Diosc. II 94. — § 91: Diosc eupor. I 97

4 promoscidis **V²** (item *infra*). 5 et sternuat (-utet *v*) **R G**
 ext- *r T* 6 sanguinis **VR¹**. 7 iocurque *J e comi S*. -us
 que **V¹S** iecurque *rv*. 8 adipes *ll G J*. dips **fS** -deps *v*
 faciem **VR**. 8 9 custodit **fv a G(S)**. 9 sanant *ll J* ser-
 uant sanant *G*. seruat sanat **fv(S)**. 9, 10 articolorem **V**.
 10 magnorum **VR** uanitates **VR¹fv a G** eo *rv D* om. *r S*.
 11 promittunt *v a G* 13 maximi **T** | ad **V** dextra *G*.
 14 inferiore **drS** -ori *v* -feri *r*. 15 unctis **R¹**. 16 an-
 gustata? cfr XXV 79 et nota ad XXVII 22. | cursu **Vd v**.
 gustu *r e corr* 17 digerunt **V** in cibo *dv*. -bos *r*. imbo **V**
 in bos **R**. | adipis *adeps C*, cum *S*. adipe cum *r* adipsum **Vd**.
 -ipum **R**. adest cum *v*. 18 eos **VR¹** 19 uidetur *rv*
 -entur **V²dT** sui dentur *r*. 20 camelli **V** 22 ang. *inae R*.
 - 22 23 fumi canere **V**. 23 dist *v a D* cfr. Diose

inlitus cinis potusque, quantum III digitis capiatur, et comitibus morbis. urinam fullonibus utilissimam esse tradunt, itemque ulceribus manantibus barbaros servare eam quinquennio et heminis pota ciere alvum; saetas e cauda contortas et sinistro bracchio alligatas quartanis mederi.

(27) Hyaenam Magi ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, utpote cui et ipsi magicas artes dederint vimque, qua alliciat ad se homines mentes alienans. permutationes sexus annua vice diximus ceteraque, monstrifica naturae eius; nunc persequemur quaecumque medicinis produntur. praecipue pantheris terrori esse traditur, ut ne conentur quidem resistere, et aliquid e corio eius habentem non adpeti, mirumque dictu, si pelles utriusque contrariae suspendantur, decidere pilos pantherae. cum fugiant venantem, declinare ad dexteram, ut prae- gressi hominis vestigia occupent; quod si successerit, alienari mentem ac vel ex equo hominem decidere; at si in laeva detorserit, deficientis argumentum esse celaremque capturam, facilius autem capi, si cinctus suos venator flagellumque imperitans equo septenis alligaverit nodis. mox, ut est sollers ambagibus vanitas Magorum, capi iubent geminorum signum transeunte luna singulosque prope pilos

§ 93 init.: Aelian. n. a. VI 22 — § 94: Democrit. ap. Marc. 8, 42 (cfr. Diosc. II 96) Marc. 8, 104.

3 dist ego | constat seruare V²r G Dal. (D) 4 pota d.v.
 -tae VJ. -te R. -tam S. setas (sae- S) e cauda rv seta
 (sed a V¹d) secunda Vd secundo R 6 hienam V.
 8 deder R. -runt V²v a G quia R¹ | mentes V¹R. -tis V²r.
 te dv 8 9 alienans ego. -antes R. -antos r. -atus V¹
 -atos rv 9 permutationes v -one V¹Rd (de praem. V¹r H)
 -onis (praem. de) G. | ceteraque de rG. -ra queq; d 10 na-
 turae Vv. ra rG. quaecum// d quae cum VTf. 11 ter-
 roris VR¹ 12 conuentus R¹. aliqui om d¹ | de corio
 Tv.a H. 13 pelle VR¹. 16 declinantē VR¹d. 15 16
 praetergressi dTH. 17 mente d.v.a.S. | decipere Vd. | at v
 ut VRd del. r. 18 laeua (le- V) II. cfr. VI 99 145 lae-
 uam v (an vero laeuū, ut VIII 207)? 20 imperitas equus
 septinis V 21 ut est drG. aut R. sive V autem ut est v. \
 magnarum V. 22 prope Rv. pro r.

servari; capitis dolori infligata cum prodesse, quae fuerit in capite eius; lippitudini fel inlitum frontibus aut, ne omnino lippiatur, decoctum cum mellis Attici cyathis III et croci uncia inunctum; sic et caligines discuti et 95 suffusiones; claritatem excitari melius inveterato medicamento, adservari autem in Cypria pyxide; eodem sanari argema, scabritias, excrescentia in oculis, item cicatrices, glaucomata vero iocineris recentis inassati sanie cum desputato melle inunctis. dentes eius dentium doloribus tactu prodesse vel alligatos numeri ordine, umerorum et lacer- 10 torum doloribus; eiusdem dentes, sed e sinistra parte rostri, infligatos pecoris aut capri pelle stomachi cruciati- 96 bus; pulmones in cibo sumptos coeliacis vel ventriculi ci- nerem cum oleo inlitum; nervis medullas e dorso cum oleo vetere ac felle; febribus quartanis iocur degustatum 15 ter ante accessiones; podagris spinae cinerem cum lingua et dextro pede vituli marini addito felle taurino, omnia pariter cocta atque inlita hyaenae pelle; in eodem morbo 97 prodesse et fel cum lapide Assio; tremulis, spasticis, ex- ilientibus et quibus cor palpitet aliquid ex corde coctum 20 mandendum ita, ut reliquae partis cinis cum cerebro hyaenae inlinatur; pilos etiam auferri hac compositione inlita vel per se felle, evulsis prius qua renasci non libeat; sic et palpebris inutiles tolli; lumborum doloribus carnes e lumbis edendas inlinendasque cum oleo; sterilitatem 25

§ 96 init.: Marc. 35, 19.   § 97 med.: Marc 8, 175.

2 libidine V   4 tribus II v   croci in uncia Vf   5 et
melius T   dist G.   7 argemata d.   8 uero Rv   uerum r. |
inassatis ante Vd.   10 numeri (ego. hum- d. um- r) ordine II
cfr. § 181   ordine humeros (um- S) v. | an item umerorum? |
et om. T.P.   10. 11 lacertos (pro doloribus) P   11 sed e ego
si de II v.   12 rostri rJ om. rT   rostri eruti sint v   cfr
§ 100   13 uel ego om. II v. | uentriculi ego. -lis II v   cfr
§ 105 XXV 78. XXIX 60 105 XXX 59. 108.   14 illitu d.
15 iocur R.S iecur rv   16 podagri V   19 assio G cfr
XXXVI 132. assio II fv   22 hac Rdv. a V.   23 uel VT
aut Rdv. qua ego cfr. § 249 (ubi). quam V dv quos B(?) B
ndas V

mulierum emendari oculo cum glycyrrhiza et aneto sumpto
in cibo, promisso intra triduum conceptu. contra nocturnos 98
pavores umbrarumque terrorem unus e magnis dentibus
lino alligatus succurrere narratur. suffiri furentes eodem
5 et circumligari ante pectus suum cum adipe renium aut
iocinere aut pelle praecipiunt. mulieri candida a pectore
hyaenae caro et pili septeni et genitale cervi, si inligentur
dorcadis pelle e collo suspensa, continere partus promit- 99
tuntur; venerem stimulare genitalia ad sexus suos in melle
10 sumpta, etiamsi viri mulierum coitus oderint; quin immo
totius domus concordiam eodem genitali et articulo spinae
cum adhaerente corio adservatis constare. hinc spinae
articulum scite nodum Atlantion vocant; est autem primus.
in comitialium quoque remediis habent eum. adipe ac-
15 censo serpentes fugari dicunt; maxilla comminuta in aneso 100
et in cibo sumpta horrores sedari; eodem suffitu mulierum
menses evocari. tantumque est vanitatis, ut, si ad brac-
chium alligetur superior e dextra parte rostri dens, iacu-
lantium ictus deerraturos negent. palato eiusdem arefacto
20 et cum alumine Aegyptio calefacto ac ter in ore permutato
faetores et ulcera oris emendari, eos vero, qui linguam in
calciamento sub pede habeant, non latrari a canibus; si- 101
nistra parte cerebri naribus inlita morbos perniciosos
mitigari sive hominum sive quadripedum; frontis corium
25 fascinationibus resistere, cervicis carnes, sive mandantur

1 emendare R | oculo cum dv. -lorum VR. -lorum cum r |
glycyrrhiza v. glyceriza r glize- d elize- r 4 succurrere
narratur V²rG. om r prodest c. | furentes suffiri rS
5 pedes R¹ | suum VRdTfv del rG cfr. § 169. 179. 213
218 261. 263. 6 an felle? cfr § 192 | mulieribus R¹
7 septeni ego -tem ll.v | cerui si RG -uis V -ucib; d a
ceruice si v. 8 e ego. om ll.v cfr. XX 215 XXIII 125
XXXII 74 XXXVII 124. (XXVI 26) collae V 9 an
ab sexu suo? 12 hinc ll.TfS hunc rH(J). quem v | spi-
nae ll.Tv(J) ruinae rS 13 scite ego. siue ll.r (an vero
excidit nomen ante siue?) 14 comitialib; d 15 aneso ll.H.
aniso v. 16 sumpta om R¹. suffitu dv -to r -tis R. -ttis V.
18 superior e D cum U 608 cfr. § 95. -ori (-opi R¹) VR¹
(praem e) -oris d(?)v | dextrae partis r. o. J. 21 emen-
dari dv -re r. 24 mitigari v -re ll.

sive arefactae bibantur, lumborum doloribus; nervis a dorso
 armisque suffiendos nervorum dolores; pilos rostri admotos
 mulierum labris amatorium esse; iocur in potu datum
 102 torminibus et calculis mederi. nam cor in cibo potuve
 sumptum omnibus doloribus corporum auxiliari, lienem &
 lienibus, omentum ulcerum inflammationibus cum oleo,
 medullas doloribus spinae et nervorum lassitudini; renium
 nervos potos in vino cum ture secunditatem restituere ad-
 emptam veneficio; vulvam cum mali Punici dulcis cortice
 in potu datam prodesse mulierum vulvae; adipe a lumbis 10
 suffiri parientes difficulter et statim parere; e dorso me-
 103 dullam adalligatam contra vanas species opitulari, spasticis
 genitale e maribus suffitu, item lippientibus, ruptis, et
 contra inflammationes adversos pedes tactu, laevos dexteris
 partibus, dexteros laevis; sinistrum pedem superlatum par-
 turienti letalem esse, dextro inflato facile eniti. membra-
 nam, quae fel continuerit, cardiacis potam in vino vel in
 cibo sumptam contra . . . . succurrere; vesicam in vino
 potam contra urinae incontinentiam; quae autem in vesica
 104 inventa sit urina, additis oleo ac sesamis et melle haustam 20
 prodesse stomachi acrimoniae veteri. costarum primam et
 octavam suffitu ruptis salutarem esse; ex spina vero par-
 turientibus ossa; sanguinem cum polenta sumptum tormi-
 nibus; eodem tactis postibus ubicumque Magorum infestari

2 sufficiendos V 3 iocur VS. iecur rTv. 4 nam
 VdTfS iam R(?)v | potune V -tu R¹. 5 sumptum om R¹.
 auxiliare R¹ 6 inflammationis VR. 7 dist H. 8 potus R.
 9 ueneficiis dT. cfr nota ad § 65 10 data V adipe a
 V¹dTS -pee a V¹. -psaea R -ps r -pe e v 11 12 me-
 dulla V. 13 lipientibus V¹R. 14 inflationes VTfv a G
 aduersos ego (an alternos?) seruatos ll v feruefactos coni. S |
 tactjlae uox V 15 superlatu V. 16 niti d. 17 po-
 tam dv ta r. 18 sumpta V | contra del rv. | lac. ego in-
 dicavi. | sucurre R¹. 20 sesamis dTS -mo v. sebamis V
 -anis R haustam G has iam d asiam r asiano haustam v.
 21 stomachi ego coll. XXIII 142. (XXII 159) melli (supra-
 scr.) r (corruptum ex macr, omissio sto propter esse) om rr v |
 acrimoniae C. aegrimonio (egr- V. agr- Rv) ll.v -niae G
 22 pinna V. | uero om. d. 23 sanguine et sumpto A.

artes, non elici deos nec conloqui, sive lucernis sive pelvi
 sive aqua sive pila sive quo alio genere temptetur; carnes
 si edantur, contra rabidi canis morsus efficaces esse, etiam-
 num iocur efficacius. carnes vel ossa hominis, quae in 105
 5 ventriculo occisae inveniantur, suffitu podagrificis auxiliari;
 si unguis inveniantur in ūs, mortem alicuius capientium
 significari; excrementa sive ossa redditia, cum interematur,
 contra magicas insidias pollere; simum, quod in intestinis
 inventum sit, arefactum ad dysintericos valere, potum in-
 10 litumque cum adipe anserino toto corpore opitulari laesis
 malo medicamento; a cane vero morsis adipem inlitum
 et corium substratum; rursus tali sinistri cinere decocto 106
 cum sanguine mustelae perunclos omnibus odio venire;
 idem fieri oculo decocto. super omnia est, quod ex-
 15 tremam fistulam intestini contra ducum ac potestatium in-
 iquitates commonstrant et ad successus petitionum iudi-
 ciorumque ac litium eventus, si omnino [tamen] aliquis
 secum habeat; eiusdem cavernam sinistro lacerto alligatam,
 si quis mulierem prospiciat, amatorium esse tam praesens,
 20 ut illico sequatur; eiusdem loci pilorum cinerem ex oleo
 inlitum viris, qui sint probrosae mollitiae, severos, non
 modo pudicos, mores induere.

(28) Proxime fabulosus est crocodilus, ingenio quoque 107

§ 105 extr.: cfr. Scribon. 172.

1 sine (*pruis*, d.v. sine r. pelui *G.* pului **V²r.** ai d. lui r.
 pluniis v. peluibus *B.* cfr. **XXX** 14 2 quo **Rd.v.** quod **V**
 temptetur **VRfS.** -entur d(?)*rv* cfr. **XIX** 22. 4 carnes v.
 -nis *ll.S.* 5 suffitu — 6 inueniantur **V²rv.** om r. 5 poda-
 grificis **V²v(S).** -ris r*H* cfr. § 232. **XXV** 65. **XXXIII** 82 et
 nota ad **XXIII** 75 6 unguis **V** | in om. d. iis v. his **VRc.**
 om. d. 7 significare d. interimatur **fS.** -mitur d(?)v
 8 indias **R¹.** 10 capitulari **R¹d** 11 malum **V¹d.** | medi-
 camento — inlitum **V²rv.** om r. 17 uncos ego posui (ali-
 quantulum quis v a *G*) 18 habeat **RG.D**) -bet ad **V¹d.**
 -beat ad (at v **V²v.** | cauernam **fS.** -na in d*D.* -nas in **V²**
 -na *rv* | alligatam r -ta *G(D).* religatam **fS** -ta v an-
 unligatam (re = n)? 19 prospiciat *ll.TfS.* resp. v 21 sunt d.
 mollitiae *S.* -iciae *R.* -icia, **V** -itiei d(?)v. 23 fabulosa **V**.
 est **drv** et r. / crocodilos **VR.** -illus r. \ ingento **V.** -geus *R*

ille, cui vita in aqua terraque communis. duo enim genera eorum. illius e dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto coitus, si credimus, stimulant; canini dentes febris statas arcent ture repleti — sunt enim cavi — ita ne diebus v ab aegro cernatur qui adalligaverit. idem 5 pollere e ventre exemptos lapillos adversus febrium hor-
 108 rores venientes tradunt. eadem de causa Aegypti per-
 ungunt adipe aegros suos alter illi similis, multum infra
 magnitudine, in terra tantum odoratissimisque floribus
 vivit; ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo 10
 nidore referta; crocodileam vocant, oculorum vitiis utilissi-
 mam cum porri suco inunctis et contra suffusiones vel
 109 caligines. inlita quoque ex oleo cyprino molestias in facie
 nascentes tollit, ex aqua vero morbos omnes, quorum na-
 tura serpit in facie, nitoremque reddit; lentigines tollit ac 15
 varos maculasque omnes. et contra comitiales morbos bi-
 bitur ex aceto mulso binis obolis. adposita menses ciet.
 optima quae candidissima et friabilis minimeque ponderosa,
 cum teratur inter digitos, fermentescens. lavatur ut ce-
 110 russa. adulterant amylo aut Cimolia, sed maxime stur- 20
 norum fimo qui captos oryza tantum pascunt. felle in-
 unctis oculis ex melle contra suffusiones nihil utilius prae-
 dicant. intestinis et reliquo corpore eius suffiri vulva
 laborantes salutare tradunt, item velleribus circumdari va-
 pore eiusdem infectis. cofii utriusque cinis ex aceto in- 25
 litus sis partibus, quas secari opus sit, aut nidor cremati

§ 109: Diosc. II 98. eupor. I 109. — § 110: Diosc. II 98.

1 illo v a H. 4 ture VR G. ut dT. om. v. 5 quinque ll v.,
 alligauerit d. 6 e ego. et R v. om. r. cfr. XXXII 109. XXVI 116.
 (an et uentri?). 6 7 horrore (orr- V) Vd. 7 uenientes v
 -tis R (?) S eadem rG. etiam VR hac etiam dTe.
 8 et adipe RS 9 magnitudinem v.a.H 11 referta
 RdT C(H farta VS fareta G cum B. refareta vel refracta v
 arefacta coni B cfr. § 105 crocodillea V. 14 nascentes d.
 -tis VR S enascenti r. -tes v morbos rv om rf. 19, 20
 vt cerussa dv. om. r. 20 aut cimolia drv autem olius V.
 aut olias B. 20 21 sturnorum fimo qui ego (quos J). cfr.
 Diosc. sui VR dv. qui rG. sturni quos C e cona B
 21 orizia V. 24 laborantes v. -tis ll.S. 26 ha v his U.C.

sensum omnem scalpelli ausert. sanguis utriusque claritatem visus inunctis *excitat*, cicatrices oculorum emendat. corpus ipsum excepto capite pedibusque elixum manditur ischiadicis tussimque veterem sanat, praecipue in pueris, 5 item lumborum dolores. habent et adipem, quo tactus pilus defluit. hic perunctos a crocodilis tuetur instillaturque morsibus. cor aduecum in lana ovis nigrae, cui nullus aliis colos incursaverit, et primo partu genitae quartanas abigere dicitur.

10 (29) Iungemus illis simillima et peregrina aequa ani- 112 malia priusque chamaeleonem, peculiari volumine dignum existimatum Democrito ac per singula membra desecratum, non sine magna voluptate nostra cognitis proditisque mendaciis Graecae vanitatis. similis et magnitudine est 15 supra dicto crocodilo, spinae tantum acutiore curvatura¹⁰⁸_{8, 120-129} et caudae amplitudine distans. nullum animal pavidius 113 existimatur et ideo versicoloris esse mutationis. vis eius maxima contra accipitrum genus. detrahere enim supervolantem ad se traditur et voluntarium praebere lacerandum ceteris animalibus. caput eius et guttur, si roboreis lignis accendantur, imbrium et tonitruum concursus facere Democritus narrat, item iocur in tegulis ustum. reliqua 114 ad beneficia pertinentia quae dicit, quamquam falsa existimantes, omittemus, praeterquam ubi inrisu coarguent eum:

§ 111 init : Marc 26, 40. — § 113: Gellius X 12, 2, 3

2 excitat ego cfr § 95 (an facit, ut § 90. XXIX 119, 122?). om. ll donat et v dat D cum U 109 (contra Plinii usum). 4 sanant VR 5 habent V¹ rv -bas r. et del. V¹. 6 hic v hoc ll perunctus V -ungi ossa d. (an hoc perungi totos? cfr. § 105) crocodillus V | tuestur Rv retur V. tue d. 7 ossibus d. an et cui (rel ut)? 8 et Vdv. ex R. 12 13 desecratum Rdv(G) desegr- V dissecatum B (an dissertatum?). 15 spina d. ac uitio (uitio ac v) menstruatura (recurua- v) dv a. B. 16 caule d. | amplitudinem VR. distans d.? v om. r locus nondum sanatus. 19 ei (pro et) V. 21 cursus Vd 23 dicunt V² | tamquam vet Dal. sed 'falsa ideoque nemini nocitura' interpretatus est S) 24 ubi ll G del. v. sub Müller emend IV 28. | coarguent eum ego (et res narratae. an potius uel risus?) -guendum VRv(S). -guendum

dextro oculo, si viventi eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli, lingua adalligata pericula puerperii; eundem salutarem esse parturientibus, si sit domi, si vero inferatur, perniciosissimum. linguam, si viventi exempta sit, ad iudiciorum eventus pollere, cor adversus quartanas in- 5
 115 ligatum lana nigra primae tonsurae. pedem e prioribus dextrum pelle hyaenae adalligatum sinistro bracchio contra latrocinia terroresque nocturnos pollere, item dextram mamillam contra formidines pavoresque; sinistrum vero pedem torrii in furno cum herba, quae aequa chamaeleon 10
 vocetur, additoque unguento pastillos eos in ligneum vas conditos praestare, si credimus, ne cernatur ab aliis qui 116 id habeat. armum dextrum ad vincendos adversarios vel hostes valere, utique si abiectos eiusdem nervos calca- verit; sinistrum vero quibus monstris consecret, qualiter 15 somnia quae velis ac quibus velis mittantur, pudet referre: omnia ea dextro pede resolvi, sicut sinistro latere lethargos, quos fecerit dexter. set capitis dolores insperso vino, in quo latus alterutrum maceratum sit, sanari; si feminis sinistri vel pedis cinere misceatur lac suillum, podagricos 20
 117 fieri initis pedibus. felle glaucomata et suffusiones cor- rigi prope creditur tridui iniunctione, serpentes sugari

§ 115: Gellius X 12, 5   § 117: Marc 8, 67. , cfr Plin.
XXIX 73. — cfr. Plin. VIII 122.

—
 d(?)G -guentur J   3 si sit dG. silit r circa [domum] r de mendo cfr § 249.   4 exempta V R v(S). ade- d(?)H.
 8 erroresque V   11 pastillos V S. in past- R. in past- di- gerunt d(?)v. eos dTv. eos ad V R. (an factos? cfr. XXIV 131 XX 233). | ligneo vase v a H.   12 13 qui id D. quid V R. qui d v   14 15 calcauerit ll G -rint v. -ris D cum U 610. cfr CFW Muller p 11 et XXV 134. (sed inuenientur XXXII 64)
 15 uero ego umeru ll G. mirum v del. voluit .
 16 ac V d. et R v. | mittantur d(?)v -ant r mittat vet Dal.
 17 somnia S cum P   18 dextrum v a H | set ego. sit V R. sic dTS del. v   19 laus V si feminis TJ feminis ll G. -nis si v | dist. G   20 cinere V R J -ri d. -ri si G -re si S.   21 fieri ll v. an liberari (cfr. XX 233) vel sanari?
 suffusionis R.   22 iniunctione V.

ignibus instillato, mustelas contrahi in aquam coiecto, corpori vero inlito detrahi pilos. idem praestare narrat iocur cum ranae rubetae pulmone inlitudine; praeterea iocinere amatoria dissolvi, melancholicos autem sanari, si ex corio chamaeleonis sucus herbae Heleniae bibatur; intestina et fartum eorum, cum animal id nullo cibo vivat, simiarum urina una inlita inimicorum ianuae odium omnium hominum his conciliare; cauda flumina et aquarum impetus 118 sisti, serpentes soporari; eadem medicata cedro et murra inligataque gemino ramo palmae percussam aquam discuti, ut quae intus sint omnia appareant; utinamque eo ramo contactus esset Democritus, quoniam ita loquacitates inmodicas promisit inhiberi. palamque est virum alias sagacem et vitae utilissimum nimio invandi mortales studio 125 prolapsum.

(30) Ex eadem similitudine est scincus — et quidam 119 terrestrem crocodilum esse dixerunt —, candidior autem et tenuiore cute. praecipua tamen differentia dinoscitur a crocodilo, squamarum serie a cauda ad caput versa. 20 maximus Indicus, deinde Arabicus. adferuntur salsi. rostrum eius et pedes in vino albo poti cupiditates veneris accidunt, utique cum satyrio et erucae semine singulis

§ 119: Diosc. II 71 cfr. Plin. VIII 91. Diosc. eupor II 96.

1 ignibus RG lenibus ortum ex ignibus; rf hene v | coniecto Rdv a J. 1 2 corpore v.a.D 2 narrat VVen (D) rrant rv | io cur (cor V²) VS. iecur rv ut semper 3 rana V 3 4 propterea iocineri amatori ad id solui V 5 heleniae J coll. XXI 159 XXV 12) hebente dT beb- R lab- V¹. deb V²r hab- v del. C tepante S e coni. H nepenthae U 611 (terminatione falsa). 6 fartum RH e com Dal farctum T fastum f fartis m V¹d partern V² fimum v | animal id rS -mal r id an- v | bibat V uiuat eum v. 7 urina una ego cfr. § 140 151 185. (XXV 132) XXIX 50. XXXIII 93, 84. XX 21 urinam VR -na dv ianuae VRG. lanae dT immane v 10 palmo Vf 11 ut quae dv utq. r utique V uaq. R | ut in aquae (om. eo) V. 15 proba ipsu R. 16 et VdT_x quem R(?)v 17 candidiore fv.a.H. 18 tenuior dTx. 19 serie RdTH ferta V. certe x feta v | ueresa RdTx tunsa V 21 poti R(?)v. -tu rTx an pota? cfr. CFW Müller p 8 9 22 acedunt V. | cum om dTx.

drachmis omnium ac piperis II admixtis ita pastilli singuli
 120 larum drachmarum bibantur. per se laterum carnes obolis
 binis cum murra et pipere pari modo potae efficaciores
 ad idem creduntur. prodest et contra sagittarum venena,
 ut Apelles tradit, ante posteaque sumptus. in antidota §.
 quoque nobilia additur. Sextius plus quam drachmae
 pondere in vini hemina potum perniciem adferre tradit,
 praeterea eiusdem decocti ius cum melle sumptum venerem
 inhibere.

121 (31) Est crocodilo cognatio quaedam amnis eiusdem 10
 geminique victus cum hippopotamio, repertore detrahendi
 sanguinis, ut diximus, plurimo autem super Saiticam prae-
 fecturam. huius corii cinis cum aqua inhalitus panos sanat,
 adipis frigidas febres, item fumum suffitu, dentes e parte
 laeva dolorem dentium scariphatis gingivis pellis eius e 15
 sinistra parte frontis inguini adalligata venerem inhibet,
 eiusdem cinis alopecias explet. testiculi drachma ex aqua
 contra serpentes bibitur. sanguine pictores utuntur.

122 (32) Peregrinae sunt et lynces, quae clarissime quadri-
 pedum omnium cernunt. unguis earum omnes cum corio 20
 exuri efficacissime in Carpatho insula tradunt. hoc cinere
 poto propudia virorum, eiusdem aspersu seminarum libi-
 dines inhiberi, item pruritus corporum, urina stillicidia
 vesicae. itaque eam protinus terra pedibus adgesta ob-

§ 120: Diosc II 71. cfr Plin. VIII 91 — § 121 extr.: Diosc.
 II 25 Nicand ther. 566. — § 122 extr.: cfr VIII 137

1 omnium *ll v* an ocimi (cfr XX 123 extr. *Marc.* 33, 50)
 vel alius herbae nomen? duabus *ll v* ita ut *v.a D.* 1 2
dist. ego (bibantur pendente a part cum) 8 eiusdem *ll v*
 lentium *com* Gesner e Diosc an lentis (*corruptum in lētisde*)? |
 decocto uis V 10 cognatio ~~dxxv~~ om r 11 cum ~~Rdxxv~~
 quo V hippopotamo (hypop ~~x~~) ~~dxxv~~ a. D cfr nota ad VIII 95) |
 detrahendi ~~VG~~ tra- ~~rTxxfe~~ 12 plurimo ~~VTxS~~ -mi r(?)v. |
 antem *ll r* an inuento? salticam ~~Vxv.a B~~ 15 scariphatis *S.*
 -ifatis ~~Vdx D~~ -ificatis *rr* sacrifici- ~~R~~ 16 inguini *D* cum *U* 612
 in agmina agn- ~~x~~ *ll.x* in inguina *v.* cfr Diosc adalli-
 gatae V. 19 et *v.* om *ll.* 21 carphato ~~Vx~~ 22 eius-
 dem (demque ~~V²D~~) — seminarum ~~V²r v~~ om *rx* 22 23 li-
 bices ~~V². -bies V¹R¹~~ 23 urinę a -nex 24 terrae ~~V a -tre x~~

ruere traditur. eadem autem et iugulorum dolori monstratur in remedio. hactenus de externis.

9. (33) Nunc praevertemur ad nostrum orbem, primum- 123
que communia animalium remedia atque eximia dicemus,
5 sicuti e lactis usu. utilissimum cuique maternum. concipere nutrices exitiosum est; hi sunt enim infantes, qui colostrati appellantur, densato lacte in casei speciem. est autem colostra prima a partu spongea densitas lactis.
10 maxime autem alit quodcumque humanum, mox caprinum,
unde fortassis fabulae Iovem ita nutritum dixerunt. dulcis-
simum ab hominis camelinum, efficacissimum ex asinis.
magnorum animalium et corporum facilius redditur. sto- 124
macho admodatissimum caprinum, quoniam fronde
magis quam herba vescuntur, bubulum medicatus, ovillum
15 dulcius et magis alit, stomacho minus utile, quoniam est
pinguius. omne autem vernum aquatius aestivo et de no-
vellis. probatissimum vero quod in ungue haeret nec de-
fluit; innocentius decoctum, praecipue cum calculis marinis.
alvus maxime solvit bubulo, minus autem inflat quod-
20 cumque decoctum. usus lactis ad omnia intus exulcerata, 125
maxime renes, vesicam, interanea, fauces, pulmones, foris
pruritum cutis, eruptiones pituitae poti ab abstinentia

§ 123: cfr Plin. XI 286 (Diosc II 75) — § 124: Diosc.
II 76. § 125. cfr. Plin. XXV 94 XXIV 28. Cels. III 22

1 iugulorum VR, *codd aliquot B*) G ungulorum & -la-
rum xv (aurium add B). 3 praeuertemur S cum Gron.
reue- rv praeuertens (reue- dx) rx cfr § 162 267 XXX
82 XVI 1. XXXIV 94. 5 e Rdxv(S) ae V de rxG.
5. 6 concipere V²dxrVen(G, conspicere V¹B. del. v 6 nu-
tricis v a. G. hi hi V) sunt ll v. an hiscunt (vel aliud verbum
simile)? 8 spongiosa v a. J. (cfr XI 188 XVIII 105
XXXI 114. XXXIV 120 XXXVI 155) 11 camellinum V.
15 alit Rxv. alii V ait d. 16 uernum aquatius d(?)v
aquatius -acus V) uernaum rx 17 ung&te R -guente ad
marg. -ge, r 19 autem om. x cod Murbac v a H 20 in-
tus x cod Murbac G. ictus dr. tetus V¹R. ictu tetus V².
utile contusa v | exulcerata d x r cod Murbac. G eaulocrata
(aul- B) V¹B. del. V² aut luxata v 22 poti ab fS. -ti at F
-ti// V -tior dx. poscit B. post rxG cibi aut potus v \ ab
stinentia Vdxv(S) -tiam RG. Qlocus nondum senatus; om posci

nam ut in Arcadia bubulum biberent phthisici, syntectici,
 25.94 cachectae, diximus in ratione herbarum. sunt inter ex-
 empla qui asinimum bibendo liberati sint podagra chiragra
 126 que. medici speciem unam addidere lactis generibus, quod
 schiston appellavere. id sit hoc modo: fictili novo servet, 5
 caprinum maxime, ramisque ficalneis recentibus miscetur
 additis totidem cyathis mulsi, quot sint heminae lactis.
 cum servet, ne circumfundatur, praestat cyathus argenteus
 cum frigida aqua demissus ita, ne quid infundat. ablatum
 deinde igni refrigeratione dividitur et discedit serum a 10
 127 lacte. quidam et ipsum serum iam multo potentissimum
 decocunt ad tertias partes et sub diu refrigerant. bibitur
 autem efficacissime heminis per intervalla, satis diebus
 quiniae; melius a potu gestari. datur comitialibus, melan-
 cholicis, paralyticis, in lepris, elephantiasi, articulariis mor- 15
 128 bis. infunditur quoque lac contra rosiones a medicamentis
 factas et, si urat dysinteria, decoctum cum marinis lapillis
 aut cum tisana hordeacia. item ad intestinorum rosiones
 bubulum aut ovillum utilius. recens quoque dysintericis
 infunditur, ad colum autem crudum, item vulvae et propter 20
 serpentium ictus potisve pityocampis, bupresti, cantharidum

---

p 112 IV 31 p. 157 . . § 126: Diosc. II 77 . . § 127: Diosc.
 II 77 76 Seren. 133 — § 128: Diosc II 77 eupor I 205 II 53. —
 Diosc. II 77. Cels V 27, 12

abstinentia medicaminum ut in sqq.? cfr. XXV 94). 1 ut
 om. R¹ | arcadia G e coni B achaia ll x -ia v 2 ca-
 chectae B. choetae (-te d, dx. -cohetae VR. -coethe f
 3 quia si uinum dx. liberatis in V 3 4 chiragraque ego
 (-uae v) theragraque V² -gratiae (-uae V¹) V¹dx chera-
 graue B. 5 fictili dxv -le r. feruet Rv -ro et rx
 7 cyathis aceti mulsi B e Diosc 8 ne B ni ll x S. et v
 9 cum v cum & ll x an et cum? dimissus V 11 multo
 ll T x r(S) mulso fH. musto Dal. 13 satis J. salis ll x f
 singulis C cum B(G) sanis v | in diebus r cfr. XX 188.
 del B 14 quiniae VJ. quine Rd. quinque xv a C quinias G
 usque ad quinas C cum B an in die non plus quiniae? cfr
 Diosc ; melius Rd x G illius V (a potu illius solitus man.
 Dal. v. 21 potisue ll x H phthisiciis v. pityocampis J.
 cfr. XXIX 95. -pes Tf ? B (phyto- v). pityocampis gtos r
 (m. vns) R potioc- (-pes d) Vdx. | buprestis T(?) o. o. J

aut salamandrae venenis, privatim bubulum ſis, qui Col- 129
chicum biberint aut cicutam aut doryenium aut leporem
marinum, sicut asinimum contra gypsum et cerussam et
ſulphur et argentum vivum, item durae alvo in febri. gar-
5 garizatur quoque fauicibus exulceratis. utilissime et bibitur
ab imbecillitate vires recolligentibus, quos atrophos vocant,
in febri etiam, quae careat dolore capitis. pueris ante
cibum lactis asinim heminam dari aut si exitus cibi ro-
ſiones sentirent, antiqui in arcanis habuerunt, si hoc non
10 esset, caprini bubuli serum orthopnoicis prodest ante 130
cetera addito nasturtio. inunguntur etiam oculi in lactis
heminis additis sesamae drachmis III tritis in lippitu-
dine. caprino lienes sanantur, post bidui inediam tertio
die hedera pastis capris, per triduum poto sine alio cibo.
15 lactis usus alias contrarius capitis doloribus, hepaticis,
splenicis, nervorum vitio, febres habentibus, vertigini
praeterquam purgationis gratia, gravedini, tussientibus,
lippis. ovillum utilissimum tenesma, dysinteriae; nec non
phthisicis hoc et mulieris saluberrimum qui dicerent
20 fuerunt.

§ 129: Diosc. IV 84. eupor II 148. Scribon 179 Seren
1071 526. Dioſc eup II 161. 163 164. Dioſc II 77 Marc
14, 66 (cfr Cels III 22 p. 112) — § 130: Scribon. 132. Dioſc
II 78 Cels III 22 p. 112 IV 16 Dioſc. II 77. eupor. II 38 —
Dioſc. II 78.

1 ius v his ll.C. 1 2 colchicum J -con B cholicum ll.
coloſtrum v.a.B 4 5 gargarizatur V 5 dist. ego
6 atrophitos B. -pos r. 7 pueris om. R¹ 8 asinino R.
9 ſentiret V. -iant dx v.a.G 10 esſet BTv esse V est e d
est x caprini RdH e caprino VTx (v praeſ habuerunt)
11 cauli V in latis V¹. illatus V². 12 hemina (em x, dx.
-nis v a S. additis Tv -ti V¹dx -t. R. -ta V²r sesamae TC.
-mi v samiid Rdx. sami V¹. ſemi V²r quattuor ll v.
13 in id iam V. , tercio x tertia Rd(?)v a S. 15 lacti ſu-
cus Vd -tis ſuccus x. 16 ſplenicis VdTxrv(H). netieis C.
om. R Dal 17 grauedini Rv om rx (gratia om v a.B).
18 ouillum coni H e Dioſc sui- ll xv. 18 19 dist. ego
19 mulieris ego. cfr Dioſc II 78 et § 75 243. KKIX 42 al.,
de mendo XXVII 63. -rea VRI. -n G -ribus attxv(H), wa-
vero muliebre, ut XXX 118?

131 (34) De generibus caseorum diximus, cum de uberibus
 11. 240 singulisque membris animalium diceremus. Sextius eos-
 sqq dem effectus equino quos bubulo tradit; hunc vocant hip-

pacen. stomacho utiles qui non sunt salsi, id est recentes.
 veteres alvum sistunt corpusque minuunt, stomacho in- 5
 utiliores; et in totum salsa minuunt corpus, alunt mollia.

132 caseus recens cum melle suggillata emendat, mollis alvum
 sistit, sedat tormenta pastillis in vino austero decoctis
 rursusque in patina tostis cum melle. saprum vocant qui
 cum sale et sorbis siccis e vino tritus potusque medetur 10
 coeliacis. genitalium carbunculis caprinus tritus inpositus,
 item acidus cum oxymelite maculis in balineo ialitus oleo
 interlinitur.

133 (35) E lacte fit et butyrum, barbararum gentium
 lautissimus cibus et qui divites a plebe discernat. pluri- 15
 mum e bubulo et inde nomen , pinguissimum ex
 ovibus fit et caprino, sed hieme calefacto lacte, aestate
 expresso tantum, crebro iactatu in longis vasis angusto
 foramine spiritum accipientibus sub ipso ore alias prae-
 ligato. additur paulum aquae, ut acescat. quod est ma- 20
 134 xime coactum, in summo fluitat; id exemptum addito sale
 oxygala appellant. relium decocunt in ellis; ibi quod

§ 131: Diosc. II 80 cfr. Hippocr. de morb. IV 20. Diosc.
 II 79 (Herodot IV 2) — § 132: Pl. inn 29, 15 Marc. 19, 56.—
 cfr. Diosc eupor. II 49 — § 133: cfr. Plin. XI 239 Hippocr.
 de morb IV 20. Diosc II 81 — § 134 extr: Diosc II 81

3 hunc **RdG.** hoc **V** hos **xv** | uocant **drG.** -at **rxe.**
 3 4 hyppacen **Vx** 4 sint **G** 5, 6 inutiliores **D** cum **U** 614
 uti- **ll v** 7 mollit **fS** 8 sedatque **fS** 10 tritis **V.**
 11 genitalium **rv.** -ibus (*ortum ex -liuul'*) **rx** 11—13 dist
 ego 12 idem **Vx** balneo **dx** 17 an ouillo? fit et **ll**
 et **x.** fit et ex **r** | dist. ego. || sed **ll.v.** an et? | hieme **R(?)v.**
 bi Faxe **V.** in faxe **dTx** 18 iactato **V** 19 spiritu **V.** |
 an sub delendum (vel sed?) cfr § 146 20 paulum **Vtv(S).**
 -lulum **rG(D)** (paululum non legitur nisi IV 1 VII 48, de
 tempore dictum). , accescat **V.** 21 quoacto **R..** -agulum **r.**
 exemplum **R.** | locum transponendo emendare conati sunt *Dal,*
Beckmannus, alii. addito - relium parenthesi complexus est
 Müller emend IV 30. 22 oxygalla (oxig- **x**) **Vdx** (item *infra*) ;
 uocatur **dTxH.** | reliqua **v a.H.**

supernatat, butyrum est, oleosum natura. quo magis virus resipit, hoc praestantius iudicatur. pluribus compositionibus miscetur inveteratum. natura eius adstringere, molire, replere, purgare.

5 (36) Oxygala fit et alio modo, acido lacte addito in 135 recens, quod velint acescere, utilissimum stomacho. effectus dicemus suis locis.

(37) Proxima in communibus adipi laus est, sed maxime suillo, apud antiquos etiam religiosius. certe novae 10 nuptiae intrantes etiam nunc sollemne habent postes eo attingere. inveteratur duobus modis, cum sale aut sincerus; tanto fit utilior. axungiam Graeci etiam appellaver 136 iam in voluminibus suis. neque est occulta virium causa, quoniam id animal herbarum radicibus vescitur; itaque etiam simo innumeri usus. quam ob rem non de alia loquemur [sue]. multo efficacior e femina et quae non pepererit, multo vero praestantior in apris esse dicitur

§ 136: cfr. Colum XII 8 — Donat. ad Terent. Hecyr I 2, 60 Serv. ad Verg. Aen IV 458 (Isid. IX 7, 12).

1 an supernatet? cfr. XXIX 35. supernatat tollunt Müller l l | qua B. quod rv. a. G. 2 respuit (Vinc. Bellov. v. a. G. 6 uelint ego ue. (reliquis margine abscisis) r imm VR. in dx. uelis G dum v (fortasse nonnulla exciderunt, ut quodue aliud cogat: cfr. Colum) | acescere B dx G (-scit v) arcesc. V. inacescere H (a Plinio nusquam alibi usurpatum, sed cfr. potius § 133 XX 147 VII 64, XVIII 77 al.). 8 adipis et (9) suilli G 9 religiosius ll. H, J) -si G. -sus erat f(?)v. S). 10 etiam nunc ego -um ll. v. 11 attinguere coni. J coll. § 142 | cum ll. x J. aut cum d(?)v (an aut? cfr. § 229. XXIX 60). 12 tanto ll. tanto utilior quanto v sed cfr. § 78. XXIX 13. 107. XXXI 46 XXIII 157 XVII 25v al. fit dx. fit VR v. | utilior r. uectior R. vetustior rv. 13 iam (nunc) V¹RdTH(J). tam x eam V¹D. eum G del v(S). 14 herbarum drv. -ruin causa VR x f (falso iterantes). 16 loquemur ll T x v(S). -uimur r G. | uncos ego posui (sue glossema est ad femina) quam e sue anonymi ap. B D cum U 615 | efficacior e J. ore VR v(S) -or est dTxH. | est (pro et) D cum U. 17 pepererit ego -perit ll. v. cfr. § 75. | praestantior xv -ore ll. esse dicitur ego (et dist.), est igitur ll. S est v. (om. intellegitur, ut § 55. 146. 159. XXV 93. XXIII 106. 120 al.).

usus axungiae ad emollienda, excalfacienda, discutienda
 137 purgandaque medicorum aliqui admixto anseris adipem
 taurorumque sebo et oesypo ad podagras uti iubent; si
 vero permaneat dolor, cum cera, myrto, resina, pice. sincera
 5 axungia medetur ambustis vel nive, pernionibus autem
 cum hordei cinere et galla pari modo. prodest et con-
 fricatis membris, itinerumque lassitudines et fatigations
 levat. ad tussim veterem recens decoquitur quadrantis
 138 pondere in vini cyathis III addito melle. vetus etiam
 phthisis pilulis sumpta sanat, quae sine sale inveterata est. 10
 omnino enim non nisi ad ea, quae purganda sint aut quae
 non sint exulcerata, salsa recipitur. quidam quadrantes
 axungiae et mulsi in vini cyathis ternis decocunt contra
 phthisis, quarto quoque die picem liquidam in ovo sumi
 iubent. circumligatur et lateribus, pectori, scapulis eorum, 15
 qui phthisim sentiunt, tantaque est vis, ut genibus etiam
 adalligata redeat in os sapor eamque expuere videantur.
 139 e sue, quae non pepererit, aptissime utuntur ad cutem
 mulieres, contra scabiem vero quivis admixto iumentorum
 sebo pro parte tertia et pice pariterque subfervefactis. 20
 sincera partus in abortum vergentes nutrit collyrii modo

§ 137: (Diosc. II 94, Pl. iun. 87, 13, 14. — § 138: Marc.
 16, 71 — § 139 med. cfr. Marc. 19, 40

1 usus igitur v.a S. | est ad v.a D. 4 permaneat G.
 -net R.Txfv(H). 5 an uel delendum (aut uel igni uel)? |
 pernionibus V² 6 cum rv om rx 9 tribus ll.v.
 10 phthisis B.S -sin in r ptisis x pthysicis V.
 12 non om dx. | falsa man. Dal. G. fall (reliquis margine
 abscis) r callica Edx gall- VT² et calida v | recipitur
 VdTxfe,S) cap- R petitur G 13 mulsi v multis ll |
 ternis VRfs,D) us r tribus dxv,J 14 ptisis x pthysin d
 quanto V quintoque v.a H | queque x. om. v.a H quanto —
 15 iubent pro glossemate habuit S coll XXIV 40 sed cfr.
 Marc 16, 67. an die et picem? 15 circumligatur VTxfS.
 -tis r,?)v, et om. d?)v a S. pectori ego. -ris VdTxfs.
 -ribus B ? v (praei et) D et scapulis v a D 16 phthisin
 rv a S -sem R ptisim x pthysim d 18 pepererit x G.
 -pent ll tv(H) 4/r § 136 19 quiuis BG qui uix Vd.
 quouis xr 20 pariterue vt 21 nutrit dxv -tru V¹R.
 -triunt D nytru w². an munit? cfr XV 86.

subdita. cicatrices concolores facit cerussa admixta vel argenti spuma, at cum sulpure unguium scrabritias emendat. medetur et capillo fluenti et ulceribus in capite mulierum cum gallae parte quarta et infumata pilis oculorum. datur et phthisicis unciatim cum vini veteris hemina decocta, donec III unciae e toto restent; aliqui et mellis exiguum adiciunt. panis inlinitur cum calce, item 140 furunculis duritiaeque mammarum. rupta et convulsa et spasmata et luxata sanat, clavos et rimas callique vitia 10 cum helleboro albo, parotidas admixta farina salsamentariae testae, quo genere prosicit et ad strumas. pruritus et papulas in balineo peruvetis tollit, alioque etiamnum modo podagrificis prodest mixto oleo vetere, contrito una sarcophago lapide et quinquefolio tuso in vino vel cum calce 15 aut cum cinere. sit et peculiare emplastrum LXXV × ponderi C spumae argenteae mixtis, utilissime contra ulcerum inflammationes adipem verrino. et inungui putant utile, quaeque serpent inlinere cum resina. antiqui axibus vehi- 141 culorum perunguendis maxime ad faciliorem circumactum 20 rotarum utebantur, unde nomen, sic quoque utili medicina cum illa ferrugine rotarum ad sedis vitia virilitatisque et per se axungia. medici antiqui maxime probabant renibus 142

§ 140: Pl. iun. 81, 19 (Diosc II 94) — § 141: Diosc II 94 —
§ 142: Diosc II 87 94.

2 ad V adunguium VR (an & ung-?). 3 capillo d^x v.
-llos V¹E -llis V²D. fluentibus V²D. 4 filis V -liis f.
6 tres ll v ex dTx | cocto R¹ 7 panos sanat man Dal.
v.a G. inlinitur rG. inlito V illi- rTx ta v an inlita sc
medetur (suppl. e v 3)? 8 9 et conuulsa et spasmata rr
om. rx 10 salsamentariae RG -ria rxfo (praem. e
11 testa v.a G 12 balneo d^xv.a G | perunctos V 14 tusa
Vd^xv a G 14 15 calce aut VRdTx calce uel rr 15 fit ego
facit ll xv | x om dTxv a Gron. in R ras 15 16 ponderi
ll TH -re xv pondo C 16 c xv centum ll. (?), C | utilis-
sime Vx -ma Tf -mum r(?)v. 17 dist ego | et om dTxH
18 inlinere VS -nire Rdxv an inlini? 20 utile R
21 feragine V Ven 21. 22 dist ego 22 axungia ego ncia V
-ngia et Rdx -ngiae D -ngiam v. fortasse ut per se. un
vero et per se axungia est (pro et) ut glossema delenda sunt?

detractam exemptisque venis aqua caelesti fricabant crebro decoquebantque fictili novo saepius, tum demum adservantes. convenit salsam magis mollire, excalfacere, discutere, utilioremque esse vino lotam. Masurius palmam lupino adipi dedisse antiquos tradidit ideo novas nuptas illo perunguere postes solitas, ne quid mali medicamenti inferretur.

143 (38) Quae ratio adipis, eadem in sis, quae ruminant, sebi est, ahis modis, non minoris potentiae. perficitur omne exemptis venis aqua marina vel salsa lotum, mox in 10 pila tusum aspersa marina crebro; postea coquuntur, donec odor omnis aboleatur, mox adsiduo sole ad candorem re-

144 ducitur. a renibus autem omne laudatissimum est. si vero vetus revocetur ad curam, liquefieri prius iubent, mox frigida aqua lavari saepius, dein liquefacere adfuso 15 vino quam odoratissimo. eodemque modo iterum ac saepius cocunt, donec virus evanescat. multi privatim sic taurorum leonumque ac pantherarum et camelorum pinguis curari iubent. usus dicetur suis locis

145 (39) Communis et medullarum est. omnes molliunt, explet, siccant, excalfaciunt. laudatissima e cervis, mox vitulina, dein hircina et caprina. curantur ante autumnum. recentes lotae siccataeque in umbra, per cribrum dein liquatae per linteal exprimuntur ac reponuntur in fictili locis frigidis.

146 (40) Inter omnia autem communia animalium vel praestantissimum effectu fel est. vis eius excalfacere,

§ 143: Diosc. II 89   § 144: Diosc. II 90.   § 145: Diosc. II 95. — § 146: Diosc. II 96. (cfr. Plin. XI 195). — Fabius Pictor ap. Gell. X 15, 2 Festus p. 178^b, 24.

2 saepius Rv saeius V. seuius dT. semius x. 5 ad-
dedisse V. 6 potest V 8 ins v his ll C. 11 dist. ego
cum x. cfr. Diosc et § 142 13 omne om R(?)H. 14 iu-
bent prius dx. 15 deinde dx. 17 cogunt x v.a.G.
18 leonum VR¹v.a G. ac om v.a.G. | & R(?)G. ac rxv.
21 laudatissima e S. -me Vd. -ma Rxv. ceruis rS. -uncis VR.
-vina dxv. 22 dist ego 23 recedentes VR¹. 27 pra-
stantissimum D cum l' 617. -ma in r. -vum in S -tiū in
ni G. -tius in v. \ effectus tG.

mordere, scindere, extrahere, discutere. minorum animalium subtilius intellegitur et ideo ad oculorum medicamenta utilius existimatur. taurino praecipua potentia, etiam in aere pelvibusque aureo colore obducendis. omne autem curatur recens praeligato ore lino crasso, demissum in serventem aquam semihora, mox siccatum sine sole atque in melle conditum. damnatur equinum tantum inter venena. ideo flaminis sacrorum equum tangere non licet, cum Romae publicis sacris equus etiam immoletur.

(41) Quin et sanguis eorum septicam vim habet; item 147 equarum, praeterquam virginum, erodit, emarginat ulcera. taurinus quidem recens inter venena est excepta Aegira. ibi enim sacerdos Terrae vaticinatura sanguinem tauri bibit prius quam in specus descendat. tantum potest sympathia illa, de qua loquimur, ut aliquando religione aut loco fiat. Drusus tribunus plebei traditur caprinum bibisse, cum 148 pallore et invidia veneni sibi dati insimulare Q Caepionem inimicum vellet hircorum sanguini tanta vis est, ut ferramentorum subtilitas non aliter acrius induretur, scabritia poliatur vehementius quam lima. non igitur et sanguis animalium inter communia dici potest, et ideo suis quisque dicetur effectibus.

§ 147: Diosc II 97 cfr. Diosc. eupor II 158. de venen 25. cfr. Plin IV 12 Pansa VII 25, 6 extr — § 48: cfr. Aurel. Victor 66 (Diosc. II 97).

3 laurino V. 4 pelvibusque S cum cod Murb ret Dal. pelli- ll x¹ | obducendis S. dac- dic- V¹) ll xv non minus probabile est inducendis; cfr. XXXVI 176. XXXIII 65 (90. 91 XXXV 36 45. 102 XXX 132). 5 an recens uesicae praeligato ore? cfr. Diosc 6 semiboram V 8 flaminii Vx. -nio r a B | ecum VS (item infra) 9 etiam equus x. 11 emarginat d(?)v mar- rxv ulcera rG. rat rxv 13 uaticinatarum Vdx. 14 speeus ll. Txfv S) -eu rG D) | ualent (pro potest x 15 loquemur V² -uantur v a G. 16 plebe R bis rv.a H 18 ac (pro ut) d. af B¹ 20 poliatur ll Txfv H) cfr. XXXVI 53 XIII 81 tollatur rG D) 21 22 quisque RdG. suisque V. quique x quaeque [et dicentur] v 22 post effectibus interrogatorius signum posuit S, ut esset non = nonne sed negat Plinius posse in commune dici de rariorum animalium sanguinis peculiari natura.

149 (42) Digeremus enim in mala singula usus primumque contra serpentes. exitio his esse cervos nemo ignorat ut, si quae sunt, extractas cavernis mandentes. nec vero ipsi spirantesque tantum adversantur, sed membralim quoque. fugari eas nidore cornus eorum, si uratur, dictum est; at e summo gutture ustis ossibus congregari dicuntur.

150 pelles eiusdem animalis substratae securos praestant ab eo metu somnos, coagulum ex aceto potum ab ictu; et si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens. testes quoque eius inveterati vel genitale *vesus maris* salutariter dantur in vino; item venter, quem centipelionem vocant. fugiunt et omnino dentem cervi habentes aut medulla perunctos sebove cervi aut vituli. summis autem remediiis praefertur hinnulei coagulum matris utero exteti, ut indicavimus. sanguine cervino, si una urantur dracontion et cunilago et anchusa lentisci ligno, contrabi serpentes tradunt, dissipari deinde, si sanguine detracto adiciatur pyrethrum. invenio apud auctores Graecos, animal cervo minus et pilo demum simile, quod ophion vocaretur, Sardiniam tantum ferre solitam. hoc interisse arbitror et

---

§ 149: Diosc. II 63. eupor II 128 Nicand. ther 36 Pl iun. 110, 2 3 — § 150: Seren 851. — Diosc. II 43 eupor. II 131 115 Nicand ther. 586 579. Seren 852 Diosc. II 95 94. eupor II 132. Nicand ther. 101. Seren 838 Solin 19, 16. cfr schol Nicand. ther. 577 — § 151: cfr. Plin. XXX 146

---

1 mala **V¹RdTxH** coll. indice animalia **V²v,D**) 1 2
primumque *S cum P.* pluri- *ll v* 3 ut si quae sunt *ll v.*
utique spiritu *P.* an ueftigantef et? cfr VIII 118. 4 ipsis
spirantes **Tv a G** 5 cornus **Vt v S** -nu **rz H.** 6 at e
Vv(S) at de **R Brot.** ac de **dTx.** gustis **VR** 8 eo *pro*
ictu) **r in ras.** 9 tractum **dTx Ven.** tactum *P.* 10 uetus
Müller emend IV 31. eius *ll.S del v(D).* Enpoō Diosc. eupor.
(an ficcum?) 11 centipeleonem (centp- **V¹**) **VR.** -lionem **r.**
13 perunctas **V** | cerui **rv** -uitia **VR.** -ni tacta **dTx** |
ac **x** | uituli *ll Tx H*) hinuli *G.* 14 innulei **V** hinule **x.**
-lei *G* -li **r.** coagulum **V¹** coagulatum **V²** | utero **Re** uero **rx.** |
extecti **RdxG** 15 si maturantur **V.** 17 detracta **V.**
18 ^m **V.** perit- **x.** 19 uocatur **o a H** diceretur **r.**
see *B.* -resse *ll xv.*

ideo medicinas ex eo omitto. 10. Apri quoque cere- 152
 brum contra eas laudatur cum sanguine, iocur etiam in-
 veteratum cum ruta potum ex vino, item adips cum melle
 resinaque, simili modo verrinum iocur et sellis dumtaxat
 5 fibra $\times$ III pondere vel cerebrum in vino potum. — Ca-
 prarum cornu vel pilis accensis sugari serpentes dicunt,
 cineremque e cornu potum vel inlitum contra ictus valere,
 item lactis baustos cum uva taminia vel urinae cum aceto
 scillite, caseum caprinum cum origano inpositum vel sebum
 10 cum cera. milia praeterea remediorum ex eo animali de- 153
 monstrantur, sicut apparebit, quod equidem miror, cum
 febri negetur carere. amplior potentia feris eiusdem ge-
 neris, quod numerosissimum esse diximus, alia vero et^{s, 214}
 hircis. Democritus etiamnum effectus auget eius, qui
 15 singularis natus sit. simo quoque caprarum in aceto de-
 cocto inlini ictus serpentium placet et recentis cinere in
 vino, atque in totum difficilius sese recolligentes a ser-
 pentium ictu in caprilibus optime convalescant. qui effi- 154
 cacious volunt mederi, occisae caprae alvum dissectam cum
 20 simo intus reperto inligant statim. alii carnem recentem
 haedorum cum pilo sufficiunt eodemque nidore fugant ser-
 pentes. utuntur et pelle eorum recenti, ad plagas et
 carne et simo equi in agro pasti, coagulo leporis ex aceto
 contraque scorpionem et murem araneum; aiunt non feriri

§ 152: Nicand ther. 559. Diosc. II 48. § 153: cfr. Plin.
 VIII 202 — § 154 extr.: Diosc. II 21 eupor. II 159 (114 115).

2 eos **V**^{xv.a} **C.** 2. 3 inueteratur **V**^d**x** 4 uerinum **V** |
 dumtaxat **R**^d**T**, dumzazat **V**¹**f.** 5 $\times$ om **d** or **x** obo-
 lorum **v** a. **H** 6 pilus **R** 7 cineremque **d**^x**v** -reque **r.** |
 e (et **H**, ex **D**) cornu **ll** **x** **H** eorum **v** | uel **R**^v(**D**). et **d**^{S.}
 ei **V** om **x**, inlitum om. **x.** 8 inauustus **V.** 9 scillite **G.**
 -to **R**^d -tico **C.** scillato **V** scyllito **x.** -tico **v** an scillino?
 cfr nota ad XXVI 114. 11 mero **R**¹. 12 carere negetur **d****T****x**.
 14 etiam hiannum **V**¹. etiam **V**². 17 sese **V****E****f****S.** esse **r**
 sere **d****x.** se **v** 20 reperio **V** 21 cum CFWMuller p 25.
 cfr § 202, 210 om. **ll** **x****v** | suf fibunt **V** 22 recenti ego.
 -te **ll** **v** (contra Plinii usum) 22 23 dist. ego \ et carne
V**E****T****x****I****S.** carne **d**(?)**v.** 24 contra v.a.G. \ ferire **V.**

155 leporis coagulo perunctos. a scorpione percussis simum caprae efficacius aceto decoctum auxiliatur, lardum usque decocti potum et sis, qui buprestim hauserint. quin etiam si quis asino in aurem percussum a scorpione se dicat, transire malum protinus tradunt, venenataque omnis accesso pulmone eius fugere. et simo vituli suffiri percussos a scorpione prodest.

156 (43) Canis rabiosi morsu facta volnera circumcidunt ad vivas usque partes quidam carnemque vituli admovent et ius ex eodem carnis decoctae dant potui aut exungiam 10 cum calce tusam, hirri iocur, quo inposito ne temptari quidem aquae metu adfirmant. laudant et caprae simum ex vino inlitum, melis et cuculi et hirundinis decoctum et potum. ad reliquos bestiarum morsus caprinum caseum siccum cum origano inponunt et bibi iubent, ad hominis 15 morsus carnem bubulam cortam, efficacius vituli, si non ante quintum diem solvant.

157 (44) Veneficiis rostrum lupi resistere inveteratum aiunt ob idque villarum portis praesigunt. hoc idem praestare et pellis e cervice solida manica existimatur, quippe tanta 20 vis est animalis praeter ea, quae retulimus, ut vestigia eius calcata equis adferant torporem. — (45) Iis, qui argentum vivum biberint, lardum remedio est. — Asinino lacte poto venena restinguntur, peculiariter si hyoscyatum potum sit aut viscum aut cicuta aut lepus marinus aut 25 opocarpatum aut cerussa aut doryenium et si coagulum

§ 155. Diosc. II 98 eupor. II 117 — Scribon 190

§ 156: Diosc. nepl. loß 2 med — Seren. 871—874. Pl. iun. 112,
5. 7. — § 158: Cels. V 27, 12 cfr Pl. iun. 108, 3. 4. Seren.

2 aceto dx -tu V. cum aceto B(?)v 3 et om r.a S.
ex T iis r his ll C | quibus praestim auserint V 5. 6 accesso dxv. -sa rt 9 carnemque ll v(G -nem x man Dal C.
admonent V 11 iecore (om. quo) dTxH 12 aqua V.
aliquo dTx 20 manica VdTxv(S) manua B. del C
sic V 26 opocarpatum Vx. -carpathum r a Brot. δπος
καρπάτου Diosc de venen 13 cerussa ego cfr. § 129 et Diosc
Scribon. caryce dv a B -rice Vx carie f tarice B. phari-
ron B (cfr. Diosc. eupor. II 111. Scribon 195 agatinum D
61s. | dorygneum V. -rignium B. ricinum x

alicui nocuerit, nam id quoque venenum est in prima lactis coagulatione. multos et alios usus eius dicemus, sed meminisse oportebit recenti utendum aut non multo postea tepefacto; nullum enim celerius evanescit. ossa quoque asini confracta et decocta contra leporis marini venenum dantur. omnia eadem onagris efficaciora. — De 159 equiferis non scripserunt Graeci, quoniam terrae illae non gignebant, verum tamen fortiora omnia eadem quam in equis intellegi debent. lacte equino venena leporis marini 160 et toxica expugnantur. nec uros aut bisontes habuerunt Graeci in experimentis, quamquam bove fero refertis Indiae silvis; pro portione tamen eadem efficaciora omnia ex his credi par est. sic quoque lacte bubulo cuncta venena 161 expugnari tradunt, maxime supra dicta et si ephemeronum impactum sit aut si cantharides datae; omnia vomitione egeri, sic et caprino iure cantharidas. contra ea vero, quae exulceratione enecant, sebum vitulinum vel bubulum auxiliatur. nam contra sanguisugas potas butyrum remedio est cum aceto ferro calefacto, quod et per se prod- 162 est contra venena, nam si oleum non sit, vicem eius re- praesentat. multipedae morsus cum melle sanat. omisi 163 quoque iure poto venena supra dicta expugnari putant,

1071 Scribon. 181 179 186 191. Diosc. eupor. II 156. 163. Scribon. 184. — § 159. cfr Plin VIII 39. — Scribon 186 (cfr. Plin. VIII 38, — § 160; Seren. 1071 cfr. Diosc. II 77. eupor II 148. Diosc II 94. Diosc eupor II 134 Marc. 16, 96. — Diosc II 81 eupor. II 135. — § 161. cfr. Diosc. eupor II 137. Scribon. 188 Nicand alex 62. 63 Seren. 1076 — Diosc. eupor II 139 Pl iun 108, 4 5.

1 in **Vxv(S)**. om. r.? H. 7 non dxrv nunc r scal-
pserunt r. cal- r. 10 uisontes **V¹x**. ues- **V²**. 11 quam-
quam — refertis **V²rv** om r. 12 pro ego. cfr. § 139
XX 8 XI 40 al re **V¹Rdx** del **V²rr** 14 est (pro et) V. |
ephorum **VR¹x** 16 cantharides **Vdxr a H** 18 sangu-
sugas r. sanguis ungias **VR**. 18, 19 remediu **VR¹**. 20 nam
H.xv, ortum fortasse ex [na] et, ut fuerit uenena et si oleum sqq |
uice V 21 omisi **VRG**. omnia si (sesami v) **dTxv**
22 quoque **VRv** coquitur **dTx**. cocti comi H. \ debent \ pro
putant, **R¹**.

privatum vero aconita et cicutas, itemque vitulino sebo. — Caprinus caseus recens sis, qui viscum biberint, lac contra cantharidas remedio est, contra ephemeri potum cum tamnia uva. sanguis caprinus decoctus cum medulla contra 162 toxica venena sumitur, haedinus contra reliqua, coagulum haedi contra viscum et chamaeleonem album sanguinemque taurinum, contra quem et leporis coagulum est ex aceto, contra pastinacam vero et omnium marinorum ictus vel morsus coagulum leporis vel haedi vel agni drachmae pondere ex vino. leporis coagulum et contra venena additur antidotis. papilio quoque lucernarum luminibus advolans inter mala medicamenta numeratur; huic contrarium est iocur caprinum, sicut fel beneficiis ex mustella rustica factis. hinc deinde praevertemur ad genera morborum.

163 11. (46) Capilli deslivia ursinus adipis admixto iadano et adianto continet alopeciasque emendat et raritatem superciliorum cum fungis lucernarum ac fuligine, quae est in rostris earum, porriginem cum vino prodest ad hanc et cornu cervini cinis e vino utque non taedia animalium capillis increcent, item fel caprinum cum creta Cimolia et aceto sic, uti paulum capiti inarescant, item fel scrofum, urina tauri. si vero vetus sit, fursures etiam ad 164 iecto sulpure emendat. cinere genitalis asini spissari ca-

§ 162: Pl iun 108, 18—20. Nieand ther 577. alex 325
 § 163: Diosc. II 94. Marc 6, 27 1) 6. — cfr Marc 4, 21. 70. —
 4, 6 4, 35 34 — § 164 med.: Pl iun. 15, 12. cfr Marc 6, 20.
 Pl iun 13, 12. cfr. Marc 4, (8) 37 34. 35 Pl. iun. 13, 13.
 Marc. 4, 23.

2 ins v his ll. x C 3 contra ego. eo contra ll x (ortum ex cocontra). et contra v 6 haedi — 9 coagulum om. B.
 10 ex uino cyathis m Pl iun additū Vd x S 13 fel om. V R¹ | ueneficis V D. 14 reuertemur d x a S. cfr. nota ad § 123. 15 mixto x tu V 16 adiantho V R x v. a C
 17 fagis lacernarum V 18 porriginem r. (-ni B) purr. V' B.
 prur. rx. -ni v in porriginem J (contra Plini usum) | dist.
 ego cum x. 19 cornu d x | an utque ne? 20 ceta V.
 21 ut R. a. D | paululum v a H cfr. nota ad § 133. |
 c 22 urina ll. x J. cum urina v. urinam (-na f) cui
 -S.

pillum putant et a canitie vindicari, si rasis inlinatur plumboque tritus cum oleo, densari et asinini puli illitum urina; admiscent nardum fastidii gratia. alopecias felle taurino cum Aegyptio alumine tepefacto inlinunt. ulceras capitis manantia urina tauri efficaciter sanat, item hominis vetus, si cyclaminum adiciatur et sulphur, efficacius tamen vitulinum fel, quo cum aceto calefacto et lentes tolluntur. sebum vitulinum capitis ulceribus cum sale tritum utilissimum. laudatur et vulpium adipis, sed praecipue felium simum cum sinapis pari modo inlitum, caprini cornus farina vel cinis, magisque hircini, addito nitro et tamaricis semine et butyro oleoque, prius capite raso; mire continent ita fluentem capillum, sicuti carnis cinere ex oleo inlita supercilia nigrescant. lacte caprino lentes tolli tractant, simo cum melle alopecias expleri, item ungularum cinere cum pice fluentem capillum continet leporinus cinis cum oleo myrtleo — Capitis dolorem sedat pota aqua, quae relictæ est e bovis aut asini potu, et, si credimus, vulpis masculæ genitale circumligatum, cornus cervi vini cinis inlitus ex aceto aut rosaceo aut ex irino. —

---

§ 165: Pl iun 13, 14. Marc. 4, 9   Diosc eupor I 95
 § 166: cfr Marc 6, 8 — Diosc eupor I 95 96. Diosc II 46.
 (eupor I 95) Pl iun 15, 11 12. cfr Marc 6, 20 — Pl iun.
 12, 6. Marc 1, 68   Pl iun. 12, 8. Marc 1, 87.

---

1 et a *fH* et ea *R* et e *rxe*. canitiae vindicatio *V.* |
 illinantur *dx* 2 plumbō *ret Dal* fortasse plerumque *an*
excederunt aliquaz? | asini *R¹*. illitum *ego*, cum *ll xv. del D.*
 3 alopecies *R*. 4 tepefacto *vet. Dal.* cfr. Pl iun -tis
ll xG -taa v. 7 quod *V* | lindes *Vx* (*item infra*) 9, 10
 felium (-is *H*) simum *S* cfr. *Diosc.* fellum simum *VR*. fel lupinum *dTx* fel et simum *v a H.* 10 caprino *VR*. cornu *dx*.
 11 tamaricis *C* -ci *v ama*- *ll x*. 13 influentem *R*.
 14 lacto *V* 15 cum melle *ll.v.* *an* cum oleo? cfr. *Diosc.*
 16 cinere *dxv* -rem *r.* 16, 17 *dist ego* cfr. Pl iun.
et Marc. 16 continet *VR man. Dal.* -neri *dxv* (*ad praecedend*
relatum). 17 myrtio *V.* -refo *x* 17, 18 pota aqua quae *S.*
-ta aquae V¹R. -ta ea quae *dx*. -ta quae *V²*. aqua pota
 quae *v cum Pl iun* 19 cornu *dx*. 19, 20 *extremum dx-*
-ui VR 20 cini *R¹* | rosacio *V(?)D* -atio *R*.

167 (47) Oculorum epiphoras bubulo sebo cum oleo cocto
inlinunt; cervini cornus cinere scabritias *ex* eodem in-
ungu*nt*, mucrones autem ipsos efficaciores putant. lupi
excrementis circumlini suffusiones prodest, cinere eorum
cum Attico melle inungui obscuritates, item felle ursino,
epinyctidas adipe apruno cum rosaceo. ungulae asininae
cinis inunctus e suo lacte oculorum cicatrices et albu-
168 gines tollit. medulla bubula e dextro erure priore trita
cum fuligine pilis et palpebrarum vitiis angulorumque
occurrit — calliblephari modo fuligo in hoc usu tem- 15
peratur, optime ellychnio papyraceo oleoque sesamino
fuligine in novum vas pinnis detersa —, efficacissime
tamen evolos ibi pilos coeret. felle tauri cum ovi albo
collyria sunt, aquaque dissoluta inungunt per quadriduum.
169 sebum vituli cum anseris adipe et ocimi suco genarum 15
vitiis aptissimum est. eiusdem medullae cum pari pondere
cerae et olei vel rosacei addito ovo duritiae genarum in-
linuntur caseo molli caprino inposito ex aqua calida epi-
phorae sedantur; si tumor sit, ex melle; utrumque sero
calido sovendum. sieca lippitudo lumbulis suum exustis 20
170 atque contritis et inpositis tollitur. capras negant lippire,
quoniam quasdam herbas edant, item doreadas; ob id
fimur earum cera circumdatum nova luna devorari iubent.

§ 167: Diosc. II 63 — Marc. 8, 68. — 8, 104. — 8, 149. —

§ 168: Marc. 8, 179 § 169: Marc. 8, 185 — Pl. iun. 22, 9

Marc. 8, 40 § 170 extr. cfr. Marc. 8, 189 — Diosc. II 47.

euphor I 44 (Cels. VI 6, 38) Plin. XXIX 127.

2 ex eodem ego cfr. infra et § 163 262 al., de mendo
XVIII 117 eodem Rdxv a.G eadem V eorundem H cum
Gron. eorum G 2 3 inungunt G -guont D -guoni V¹R.
-guono V² -gui d -gi x. cinis ... unguine sanat v)

3 ipso dTx 6 apruno V¹R S -rugno G -rino rTxv.

7 sue V¹. 8 medullae V -lle R 11 ellychnio B cfr
§ 181 et lychnio (no v -cno Vd lignio x, ll v papy-
ratio V?)RSD sesamino sasa V V¹dx. dist ego 12 pas V.

14 munguntur r a. H. 15 generum V¹ 18 mellii V.

18, 19 episoriae V -re x 19 uero d.?)v a D. 20 lip-
pido R. lumbalis V. ex ostis V¹. tostis r a. H 22 edint S
edent VR. edant dxv. cfr. nota ad XXVII 110 23 de-
vorari V²dxS -are rr

et quoniam noctu quoque aequa cernant, sanguine hircino lusciosos sanari putant, nyctalopas a Graecis dictos, caprae vero iocinere in vino austero decocto. quidam inassati iocineris sanie inungunt aut felle caprae, carnesque vesci eas et, dum coquantur, oculos vaporari sis praecipiunt; id quoque referre arbitrantur, ut rutili coloris fuerit. volunt 171 et suffiri oculos iocinere in ollis decocto, quidam inassato. fel quidem caprinum pluribus modis adsumunt, cum melle contra caligines, cum veratri candidi tertia parte contra 10 glaucomata, cum vino contra cicatrices et albugines et caligines et pterygia et argema, ad palpebras vero evolso prius pilo cum suco oleris ita, ut unctio inarescat, contra ruptas tuniculas cum lacte mulieris. ad omnia invetera- 172 tum fel efficacius putant. nec abdicant simum ex melle 15 inhtum epiphoris, contraque dolores medullam, item pulmonem leporis, et ad caligines fel cum passo aut melle. lupino quoque adipe vel medulla suum frieari oculos contra lippitudines praecipiunt nam vulpinam linguam habentes in armilla lippituros negant.

20 (48) Aurium dolori et vitiis medentur urina apri in 173 vitreo servata, fel apri vel suis vel bubulum cum oleo cedrino et rosaceo aequis portionibus, praecipue vero tau-

§ 171: Seren 199 - § 172: Pl iun. 22, 11 (Marc. 8, 61) — Pl. iun. 22, 12 (Marc. 8, 129) - § 173 Diosc eupor I 57. Pl iun 19, 14 Marc 9, 9, 101. — cfr. Marc. 9, 113 5 — Pl iun 19, 6. Diosc. II 96. eupor I 58.

1 quoque aequa ego aequa (eque x) quoque (-quae V)
Vd^x_v eq. q. R. quoque rS. eae quoque J aequa D. |
dist. v a J | sanguinem V. 2 luscioeonare R. -iosos co-
nare r 2. 3 uel caprae (-re x) uero dx 5 nocantur R¹ |
iis C his ll xv(H) om Vere (G). 6 rutii B. | fuerint v a H(D)
7 inassato d(?)v -ti rx. 8 & quidem R¹. equ- Tx.
9 uerati **Vd**. -aci x. 12 unctio **VRdxG(H)**, -to v. in-
unctio r *Lugd.* 13. 14 inueteratū R(?) vet *Dal.* H -ta rxv.
14 abducant V. 16 16 pulmonum R. -nes r. -nis dx.
16 caliginem x v. a. H. 20 medetur dx v a. S. urinam V.
21 uitrio **Vt** -tro rx v. a. S. 22 cedrino *ego e Marc.*
9, 113 cfr. *Diosc. I 1. 5. Plin. XXIV 19 (18), citreae t. ex-
treo x. citreae ll. *Tv. a. C(J)* cicino C cum unon. ap. B. cfr
*Diosc. I 38. Plin. XXIII 83.**

rinum cum porri suco tepidum vel cum melle, si suppurent, contraque odorem gravem per se, tepefactum in malicorio. rupta in ea parte cum lacte mulierum efficaciter sanat. quidam et in gravitate aures sic perluendas putant, alii cum senecta serpentum et aceto — includunt lana — collutas ante calida aqua aut, si maior sit gravitas, verrinum fel cum murra et ruta in malicorio excalactum infundunt, lardum quoque pingue; item simum asini recens cum rosaceo instillatur, omnia tepefacta. utilior equi spuma vel equini simi recentis cinis cum rosaceo, butyrum recens, sebum bubulum cum adipe anserino, urina caprae vel tauri aut fullonia fetus, calfactae vapore per lagoenae collum subeunte — admiscent aceti tertiam partem et aliquid murrae —, vituli, qui nondum herbam gustaverit, simum mixto felle eiusdem et cute, quam relinquent angues, excalefactis prius auribus; lana autem medicamina ea includuntur. prodest et sebum vituli cum anseris adipe et ocimi suco, eiusdem medulla admixto cumino trito infusa, virus verrinum e scrofa exceptum, priusquam terram attingat, contra dolores; auribus fractis glutinum

§ 174: Pl. iun. 19, 7 9 Diose II 19 Marc 9, 99 — 9, 68 — Pl. iun. 19, 13 Marc 9, 98 Pl. iun. 19, 9. Marc 9, 108 — 9, 70 — 9, 24 — § 175 cfr Marc 9, 102 — Pl. iun. 19, 10 Marc 9, 12 105 100 — § 176. Diosc II 41 eupori 1 57. — Pl. iun. 19, 12. Marc 9, 41 — 9, 25 — 9, 66. — Seren 174. Marc 9, 105 (71)

1 pori V 1 2 suppurent r -ret d_xr G. supperet VR.
 4 et d_{Tx}f etiam VRv | in grauitate c_ttes V. Vr(D) in
 granatas d_{Tx}H los R. 5 6 dist ego. 6 lana ll. Tx, Ven, H
 -naas v collutis Müller emend IV 32. 7 aerrinum ego e Marc
 9, 99 aurium ll v taurinum D cum U 621 | dist U
 8 pinguem Vx. 9 cui VR¹c a G rosaceum r.a.G, in
 stillantur d_x. | omnia (iaque r ea Tr a S 12 calfactae ego
 -to ortum ex -te) VdTxS ta R ? v(J) uapore R(?, v(J)
 -re et rTxS 13 lagoenae D -guene VE. -genae -ne x) d_xr
 collo VR. 13 14 dist. ego 14 muriae VD myrre z. urinae
 r ? v 15 simum etiam r.a.D cute d_x. -tem rv.
 18 suco cum x.v.a G 19 virus xv & ll. \ a (ex v) coitu
 exceptum man. Dul. v.a.G S., cfr Marc et § 181

e naturis vitulorum factum et in aqua liquatum; aliis
vitiis adipis vulpium, item fel caprinum cum rosaceo te-
pido aut porri suco aut, si rupta sint aliqua ibi, e lacte
mulieris; si gravitas audiendi, fel bubulum cum urina ca-
spra vel hirci, vel si pus sit. in quocumque autem usu
putant efficaciora haec in cornu caprino per dies 177
fumata. laudant et coagulum leporis tertia parte x dimi-
diaque sacopeni in Ammineo vino. — Parotidas ursinus
adips comprimit pari pondere cerae et taurini sebi —
10 addunt quidam hypocisthidem —, et per se butyrum in
litum, si prius foveantur feni Graeci decocti suco, effica-
cius cum strychno. prosunt et vulpium testes et taurinus
sanguis aridus tritus, urina caprae calefacta instillata auri-
bus, simum eiusdem cum axungia molitum.

15 (49) Dentes mobiles confirmat cervini cornus cinis 178
doloresque eorum mitigat, sive infricentur sive colluantur.
quidam efficaciorem ad omnes eosdem usus crudi cornus
farinam arbitrantur. dentifricia utroque modo fiunt. ma-
gnum remedium est et in luporum capitibus certum
20 est in excrementis eorum plerumque inveniri ossa; haec
adalligata eundem effectum habent, item leporina coagula

§ 177: Pl iun. 20, 18. Marc. 15, 45. Diosc. eupor. I 148. —
Marc 15, 74 70. — Pl iun 20, 19. — § 178. Diosc II 63 Marc.
12, 8 (42). Seren 235 Pl iun 28, 7 Marc 12, 43. Scri-
bon 60. Marc. 13, 5 - Pl. iun. 26, 7 Marc 11, 13

1 factum **dux** foetum V. fet R. 3 ruta **VR**¹ ubi **R**¹
5 uel hirci uel **Rd**(?)*v* uel hirci **x** hyrci uel **V** an hir-
cine uel? | possit **V'dx** 6 esse efficaciora **rD** cfr. § 178 |
uginti **H** **r** 7 parte **X** *i.e.* denarii ego. parte ex **Vf**.
parte **x**. ex **R**. denarii parte **d**(?)*v* denarii ex (parte ex **S**) **rS**.
8 sacopenii **D** -eni **H** -emi sacro- **dx**, **H** **xf** saga-
peni **r** ammineo (**x**?) **Lugd** ami- **H** **v** Brot. cfr. nota ad
XXIV 15 9 10 **dist** ego. 10 hypocistiden **R**. -de **dx**
10. 11 **unlimitum VR** 12 strychno **v** cfr. Diosc stri-
gano **V'r** e corr. st chno **V**¹. stycano **dx** stichano **F**
13 urinae **V**. 14 timus **x**. -unque **v a S**. | illitus **x**.
15 cornu **d**. 16 infringentur **VR**¹ coluantur **VD** 17 cornu **dx**.
19 est et **Vdxr(S)** est **R**(?)**H** | capitibus om **dTx**. \ certum
VdT x S. -tumque **R**(?)*v*(**D**). 20 haec **VR***v*. que **x** haec-
que **dT**

per aurem infusa contra dolores. et capitis eorum cinis dentifricium est adiectoque nardo mulcet graveolentiam
 179 oris. aliqui murinorum capitum cinerem miscuisse malunt.
 reperitur in latere leporis os acui simile; hoc scariphare
 dentes in dolore suadent. talus bubulus accensus eos, qui
 labent cum dolore, admotus confirmat; eiusdem cinis cum
 murra dentifricium est ossa quoque ex ungulis suum
 combusta eundem usum praebent, item ossa ex acetabulis
 180 pernarum, circa quae coxendices vertuntur. isdem sanari
 demissis in fauces iumentorum verminationes notum est,
 sed et combustis dentes confirmari, asinino quoque lacte
 percussu vexatos aut dentium eiusdem cinere, item lichene
 equi cum oleo infuso per aurem. est autem hoc non
 hippomanes, quod alioqui noxiū omitto, sed in equorum
 181 genibus ac super ungulas. praeterea in corde equorum
 invenitur os dentibus caninis maximis simile; hoc scariphari
 dolorem aut exempto dente mortui equi maxillis ad
 numerum eius, qui doleat, demonstrant. equarum vires a
 coitu in ellychniis accensum Anaxilaus prodidit *lichenis*
 equinorum capitum vires repraesentare mostrifice, simi-
 liter ex asinis. nam hippomanes tantas in beneficio vires
 habet, ut adfusum aeris mixturae in effigiem equae

---

§ 179: (cfr Plin XXX 27) Marc. 11, 11. - Seren. 235.
 Pl. iun. 28, 8—10 Marc. 12, 32. 13, 10 30 — § 180 extr: cfr.
 Diosc II 45 — § 181 extr: Pausan. V 27, 3. 4. Aelian. n. a.
 XIV 18 extr.

---

4 os acui **rD**. os acu **V²S**. aeo **V¹R**. acui os **d(?)v**.
 acui **x**. acu os **J**. | scariphare **S** -ifare **V²D**. -ificare **R²**.
 in dre. 5 dolores **V** | ualent **Vr** uident **R** 6 labent
V²fS -bant **rxxv(D)** 10 iumentorum *om.* **V¹R¹dx** cfr.
 XXX 144. 11 combustis (comb- **x**) **dxxG**. corruptis (corr- **R**)
V¹R -tos (corr- **v**) **V²v** | asino **R**. *de mendo* cfr. § 187 196.
 200 204 223 227 239 *al*, *de structura* § 221 235 240. 244.
 -nae **v a G** -ni **D** 12 percussa **V** 16 ostentibus **V**.
 osce- **R¹** 16. 17 scariphari **S**. -ifari (-rii **V**) **VdxD** -ificari **Rv**.
 17 dete **V**. emortui **d(?)v a D** 19 ellychniis **TG(S)**
 ellychnis **V²**. -cmis **V¹d**. elictinis **x**. lychnis **Rv(H)** | lichenis
 Müller emend IV 32 *om. ll v.* 20 equorum **V²** | uirea *ego*.
(an uicem, ut § 160. XVIII 134, vel lichenes?) usus *ll Brot.*
nisi v. 22 effigie **dx**. (*an recte?*).

Olympiae admotos mares equos ad rabiem coitus agat.
medetur dentibus et fabrile glutinum in aqua decoctum 182
inlitum et mox paulo detractum ita, ut confessim conluantur
vino, in quo decocti sint cortices mali Punici dulcis. ef-
5 fieax habetur et caprino lacte conlui dentes vel felle tau-
rino. talorum caprae recentium cinis dentifricio placet et
omnium fere villaticarum quadrupedum, ne saepius eadem
dicantur.

12. (50) Cutem in facie erugari et tenerescere can- 183
10 dore lacte asinino putant, notumque est quasdam cottidie
septies genas custodito numero sovere. Poppaea hoc Ne-
ronis principis instituit, balnearum quoque solia sic tem-
perans, ob hoc asinarum gregibus eam comitantibus. im-
petus pituitae in facie butyro inlito tolluntur, efficacius
15 cum cerussa, sincero vero ea vitia, quae serpunt, super-
imposita farina hordeacia, ulceræ in facie membrana e partu
bovis madida. frivolum videatur, non tamen omittendum 184
propter desideria mulierum, talum candidi iuvenci XL die-
bus noctibusque, donec resolvatur in liquorem, decoctum
20 et inlitum linteolo candorem cutisque erugationem prae-
stare. simo taurino malas rubescere aiunt, non ut croco-
dileam inlini melius sit; soveri frigida et ante et postea

§ 182: Seren 229 230. Pl. iun 28, 10 Marc. 12, 38.
§ 183 med : cfr. Plin. XI 238. Juvenal. 6, 469.

3 illitumque d(?)r a S. 4 sint R.d. del r sunt V.E.
5 ferre V. 7 aedem R² 8 dicatur V.R.E. 9 eru-
cari V. tenescere V.d. 9. 10 candore D cum U 624. -ore
custodito (-dit E, ll TfS. -orem (*praem* et v) custodire (-ri v) C.
an candore eius aucto (vel lucido, ut XXXVII 158)?
11 septies genas *ego*. cfr. § 184. septingentas f. -tes V.E.
-ties rT.B)H. quingentas C. doc v. septies tingentes Müller
emend. IV 33 | founeri D cum U. 12 balinearum R(?)G
solio r a.H. 12, 13 temperana Vd TfH. -ant R. -ata E.D.
-ato v 13 ab E asinorum R.Ev.a.G. 15 ceraissa V
15. 16 insuper inposita Ev a S sed cfr. XXXI 103 (XXX
111 51. XXIX 40 XXXIII 123 al). 16 paritu Vf.
17 bobis V. bolis d. 18 inueni V. iumenti comi Dal.
20 illinitum RfH. cutique V.Rf | erugationem d. -gatione V.R.
21 ut ll TfV(Brot.). del. G. 21. 22 an exocodlear
22 sit U 625 (et dist). sed ll.v.

185 iubent testas et quae decolorem faciunt cutem simum
vituli cum oleo et cum manu subactum emendat; ulcer
oris ac rima sebum vituli vel bovis cum adipe anserino
et ocimi suco. est et alia mixtura sebo vituli cum me-
dulla cervi et albae spinae foliis una tritis. idem praestat
et medulla cum resina vel, si vaccina sit, et ius e carne
186 vaccina lichenas oris praestantissime vincit glutinum fac-
tum e genitalibus vitulorum, liquatum aceto cum sulpure
vivo, ramo sicutulneo permixtum, ita ut bis die recens in-
linatur, item lepras ex melle et aceto decoctum, quas ei-
ioecur hirci calidum inlitum tollit, sicut elephantiasin fel
caprinum; etiamnum lepras ac furfures tauri fel addito
nitro, urina asini circa canis ortum; maculas in facie fel
utriusque per sese aqua infractum evitatisque solibus ac
187 ventis post detractam cutem. similis effectus et in tau-
rino vitulinove felle cum semine cunilae, cinere e cornu
cervino, si canicula exoriens conburatur. asinino sebo
cicatricibus, a lichene leprisque maxime, color redditur.
hirci fel et lentigines tollit admixto caseo cum vivo sul-

§ 185: Pl. iun. 26, 9. § 186: Pl. iun. 83, 14—17. Marc.
19, 13. cfr. Diosc. eupor. I 128. — Marc. 19, 28. Diosc. eupor.
I 205. Diosc. II 96. § 187: cfr. Pl. iun. 87, 3. Plin XXVIII
245. - Diosc. II 94. eupor I 115

1 testas et quae ErS. cfr. XXVI 163 -ta sed quae VR.
-tas eque dT. aestates et quae v | an faciant? 2 vituli
om E | manu dv. -um VEr. nanum R. an manibus (*cor-
ruptum in manuus = num?*)? cfr. Marc. 19, 67. 3 anseris E
v a H(D). 4 est alia d. se sebo R¹. e se- fS. 6 et russe V.
eius E insque (eiu- Ven) e v a H 8 ex aceto dT 9 uno
VVen 10. 11 ad (pro &) iocur E 11 inlitum S. illit dv.
mult- Vf illimit- R. inlimit- ED | elephantiasim aS
12 etiannum V¹ etiam V² 13 facie om. R¹ per (pro fel) E.
14 utrisque E. comparsae V. | euuiatisque E. 15 an
detersum cuti? | simili E. et in om. E et om. C 15, 16 tauri-
no seuo Ev a H (an -ino sanguine? cfr. Diosc. II 97).
16 utali nouo felle effectus et in taurino seuo felle E. | cuni-
lae ll -iae ac v e Erv. om. rT 17 ceruini dT sit E. |
asinno R¹ 18 a D. ac ll v cfr. Diosc. | lichene RED li-
chene V. licheni dv redditur V. 19 cum VRAT H ac EG(D).
et v | uno dTErVerc (G). uno rv(C).

pure spongeaque cinere, ut sit mellis crassitudo. aliqui 188
inveterato felle maluere uti, mixtis cahdis furfuribus pon-
dere oboli unius IIIIque mellis, prius desfricatis maculis.
efficax eiusdem et sebum cum melanthio et sulpure et
5 iride, labrorum fissuris cum anserino adipe ac medulla
cervina resinaque et calce. — Invenio apud auctores *ris*,
qui lentigines habeant, negari magices sacrificiorum usus.

(51) Lacte bubulo aut caprino tonsillae et arteriae ex- 189
ulceratae iuvantur. gargarizatur tepidum, ut est usus, ex-
10 pressum aut calefactum. caprinum utilius cum malva de-
coctum et sale exiguo. linguae exulcerationi et arteriarum
prodest ius omasi gargarizatum, tonsillis autem privatim
renes vulpium aridi cum melle triti inlitique, anginae fel-
taurinum vel caprinum cum melle, iocur melis ex aqua.
15 oris gravitatem ulceraque butyrum emendat. spinam 190
aliudve quid faucibus adhaerens felis extrinsecus fimo per-
fricatis aut reddi aut delabi tradunt. strumas discutit fel-
aprimum vel bubulum tepidum inlitum — nam coagulum
leporis e vino in linteolo exulceratis dumtaxat inponitur —,
20 discutit et ungulae asini vel equi cinis ex oleo vel aqua 191

§ 189: Diosc II 55 Marc 15, 17 68 Pl iun 80, 9 10—12.
Marc. 15, 22 Diosc II 96 eupor I 88. Pl. iun. 31, 12. 32, 8.
Marc 15, 27. — § 190 extr.: Pl. iun 81, 21. Marc 15, 53. —
§ 191: Diosc II 44 eupor I 154 Pl. iun 81, 22. 23. Marc.
15, 60. 84. Diosc. eupor. I 154. cfr. Marc 15, 76. 74. cfr.
Martial VIII 33, 20. Val Max II 1, 5. Seren 52

1 melle (-llis v) sit **E**. **v.a** S 3 quattuorque **ll**. v.
6 calces **V.E.** | in uino **V** | caput **E.** iis v his **ll C.** 7 len-
tiginem **E**. **v.a** **H** habebant **E.** mirari **E** | magices **RH** -ce
dE -cae **Vv.** an magicos? | usus **VTfH(S)** usum (ortum
ex usu) **rv(Brot.)D** 8 arcteriae **V** alt- d 8 9 ex-
ulcerata & **R** 9 iuvantur **VfH**, iuba- **V¹R**. -bentur **dT**.
levantur **E**. **v(D)**. | gargarizatur **E** -ziatur r. zatum (-zia-**R**) **rT**. |
usus **VRdTfJ** om. **E**. **v(D)**. uberibus **S**. sed cfr. § 133 (re-
cens mulsum *Marc*). 12 magis **dT** gargarizatum **VRdT Brot.**
-tur **E** (pruem si). -tu **G.** | tonsillas **VR¹d**. 13 penes **Vd** |
inlitique **R¹** anginae **Vd**. 14 15 dist. **J** cum man.
Dal coll § 194. 14 mellis **Vv a C** 15 pinnam **E**.
16 felis **E**. **v.S** -ix r. del **H**. 17 delui **E** 18 agravium
E. **v.S**. afro- **Rf** aprinum **Vdv**. caprinum coni. **H** e **Mure**.
20 uel aqua (-uas **V**. aliqua f) **VRdTfH**. aqua **E**.

initus et urina calefacta et bovis ungulæ cinis ex aqua, simum quoque servens ex aceto, item sebum caprinum cum calce aut simum ex aceto decoctum, testes volpini prodest et sapo, Galliarum hoc inventum rutilandis capillis. fit ex sebo et cinere, optimus fagino et caprino, duobus modis, spissus ac liquidus, uterque apud Germanos maiore in usu viris quam feminis.

192 (52) Cervicum dolores butyro aut adipe ursino perficentur, rigores bubulo sebo, quod et strumis prodest cum oleo. dolorem inflexibilem — opisthotonum vocant — levat urina caprae auribus infusa aut simum cum bulbis initum; unguis contusos fel cuiuscumque animalis circumligatum; pterygia digitorum fel tauri aridum aqua calida dissolutum. quidam adiciunt sulphur et alumnen par pondere omnium.

193 (53) Tussum iocur lupi ex vino tepido sanat, ursinum fel admixto melle aut ex cornu bubuli summis partibus cinis vel saliva equi triduo pota — ecum mori tradunt —, pulmo cervinus cum gula sua aresfactus in fumo, dein tusus ex melle cottidianio eeligmate; efficacior ad id subulo cervorum generis. sanguinem expuentes cervini cornus

---

§ 192: Pl iun. 35, 9 Marc 18, 5. Pl iun 81, 24. Marc. 18, 16 Pl iun. 35, 10—12 Marc 18, 3 Seren 285. — § 193: Pl iun. 37, 25 18 Marc 16, 39 — 17, 19 Pl iun 37, 19 — 23. Marc 16, 88 61. Scribon. 76. — § 194: Diosc II 63. Pl iun. 39, 9, 14. Marc. 16, 81 (17, 22). — Marc. 16, 70

---

1 et urina — aqua om. VR¹. 3 testes VdE -tesque R(?) r.
4 galliarum dT H. cfr VIII 192 XXXIV 162. llarum RE
-llorum VR^v, S). 5 fit om. E^v. a H e fagino S. caprino
H. v(G). carpino Vere -neo S (an caprino et fagino?) 8 cervi-
cium ego itium R -icum rv 8 9 perflicantur v. a. S.
9 butylo E | et Rdv om. r D 11 urinam V | ut simum E.
13 circumligatum E^v. inlig- (illig- V²d) r cfr § 98. |
tauri aridum VRd^vt(H) taurinum EG, D) cfr. § 197
14 sulphure (om. et) E 16 ursinumque R(?)r a. S. 17 cornu
V²d r a H 18 salinequi TE. uae qua V². | pota ecum S
cum Gesnero -tae cum (com dT) VRd^T potu cum (eam v) E^v.
pota at equum H 20 coetidianio V. | eeligmate dr. eli-
(oli- V) VRD -to E | ad V. a ad E. est ad r²v.

cinis, coagulum leporis tertia parte denarii cum terra Samia et vino myrtleo potum sanat; eiusdem simi cinis in vino vesperi potus nocturnas tussis, pili quoque leporis suffiti extrahunt pulmonibus difficiles excreciones. purulentas autem exulcerationes pectoris pulmonisque et a pulmone graveolentiam halitus butyrum efficacissime invat cum pari modo mellis Attici decoctum, donec rufescat, et matutinis sumptum ad mensuram lingulae; quidam pro melle laricis resinam addere maluere si sanguis reiciatur, 195 efficacem tradunt bubulum sanguinem, modice et cum aceto sumptum. nam de taurino credere temerarium est; sed glutinum taurinum III obolis cum calida aqua bibitur in vetere sanguinis excreatione.

13. (54) Stomachum exulceratum lactis asinini potus 196 reficit, item bubuli; rosiones eius caro bubula mixto aceto et vino cocta; rheumatismos cornus cervini cinis; sanguinis excreationes haedinus sanguis recens ad cyathos ternos cum aceto acri pari modo fervens potus, coagulum tertia parte ex aceto potum; (55) iocineris dolores lupi iocur 197 aridum ex mulso, asini iocur aridum cum petroselini partibus II ac nucibus III ex melle tritum et in cibo sumptum, sanguis hircinus cibo aptatus. suspriosis ante omnia efficax est potus equiferorum sanguinis, proxime lactis asinini tepidi, bubuli decocti ita, ut serum ex eo bibatur,

---

§ 195: Pl. iun. 39, 10 Marc. 16, 82. 83. — § 196: Diose. eupor II 5. Marc 20, 109 63 16, 81 Pl iun. 39, 11 14. (Marc 16, 82 81) — § 197: Scribon. 123. Seren. 395. Marc. 22, (24) 36. 22, 2. Cels. IV 8. Marc. 17, 2. Diose II 41. Marc 17, 19.

---

1 narii E 4 suffuro R¹ 5 et (ex d) pulmonibus R¹d.
 6 habitus V. | iuuant E. 12 tribus ll.v 13 untere E:
 untere E² uentre Ven. 14 asini VR. 15 efficit E | mixto
 R¹d misto f. admixto rv. cfr Marc. 17 edinus V. | san-
 guis om VR¹d. 18 aceto et vino acri fS | modo om R¹dT |
 coagulum ceruinum Pl. iun., sed cfr Marc 19 lupino d.
 20 asinini E. -num v a H. 21 duabus et tribus V.v ac
 Erv,D). & rTfS | ex VtH ac rv. 22 sanguinis VR.
 24 bubuli VRdTJ. bulbi E. -bis rv (praem. cum).

addito in III heminas cyatho nasturtii albi perfusi aqua, dein melle diluti. iocur quoque vulpinum aut pulmo in vino nigro aut fel ursinum in aqua laxat meatus spirandi.

198 (56) Lumborum dolores et quaecumque alia molliri opus sit ursino adipe perfricari convenit, cinerem aproni aut suilli simi inveterati aspergi potionis vini. (Adferunt et Magi sua commenta: primum omnium rabiem hircorum, si mulceatur barba, mitigari, eadem praecisa non abire eos in alienum gregem). * ischiadicis simum bubulum impomunt calfactum in soliis cinere ferventi. * hunc admiscent homum caprinum et subdito linteolo uncto cava manu, quantum pati possit, servens sustineri iubent ita, ut si laeva pars doleat, haec medicina in dextera manu fiat aut e contrario, simumque ad eum usum acus aereae 199 punctu tolli iubent. modus est curationis, donec vapor ad lumbos peruenisse sentiatur; postea manum porro tuso inclinant, item lumbos ipso simo cum melle. suadent in eo

§ 198: Marc 25, 18. 41. — Pl. iun. 43, 12—14. Marc. 25, 44. Diosc II 98. eupor. I 241 — Diosc. II 98. eupor I 242. — § 199: Marc 25, 19. 26, 19 Pl iun. 54, 15. 16. Marc. 27, 84. 28, 48 (21).

1 tres ll. v | albi Err(D) om. rTfH. 2 deinde Ev a S, D) | dilutum V | uulpium TE. 3 parandi E. 4 alias E, mol-
lire Ev, a H 5 perficari TEv(D) -re G fricari rfH |

cinere Vd. pruni R¹. aprimi d(?)r a. S. 6 adaspergi BH. -pargi S 6—9 uncos ego posuit. adferunt — gregem trans-
poni post cibo aptatus (§ 197) voluit Dal. 6 adferunt VRdr(J). -ficiunt r -ficiat E adiciunt S(D). 7 magis V primi E.

8 mulgeatur V mitiori E habire V 9 ischiadicis -
10 tenuenti hue transposuit ex § 199, ubi post leporis deuorare

habent ll r cfr. Diosc 10 follis VR¹. an folio oleris? cfr. Pl iun et XXVII 54. 10 11 an adiciunt? 11 an linteo

oleo (vel subdita lana oleo uncta)? cfr Diosc. 12 quanto Vd. capi Er D | posset E | sustineri VEv(D) -re rH 14 aut e

drv ante VE aut R. sim unque ego -um quoque ll r | eleum (om ad) tusum E | acus VRdr. causa Err 15 punctu J. -tus d -tos VR -tis Err | est dS. ex V et r. om r. cura-

tionis est r a S. 16 peruenire Ev a H. manum VRdS. -num uero Err. uero manuam r 17 suadentaque v a. D. (in eodem d(?)v a S. in R¹

dolore et testes leporis devorare. * in renium dolore leporis renes crudos devorari iubent aut certe coctos ita, ne dente contingentur. ventris quidem dolore temptari negant talum leporis habentes.

5 (57) Lienem sedat fel apri vel suis potum, cervini 200 cornus cinis in aceto, efficacissime tamen inveteratus lien asini ita, ut in triduo sentiatur utilitas. asinini pulli firmum, quod primum edidit — poleam vocant —, Syri dant in aceto mulso. datur et equi lingua inveterata ex 10 vino praesentaneo medicamento, ut didicisse se ex barbaris Caecilius Bion tradidit, et lien bubulus simili modo, recens autem assus vel elixus in cibo. in vesica quoque bovis alii capita xx tusa cum aceti sextario imponuntur ad lienis dolores. eadem ex causa emi lienem vituli, 201 15 quanti indicatus sit, iubent Magi nulla pretii cunctatione, quoniam hoc quoque religiose pertineat, divisumque per longitudinem adnecti tunicae utrumque et induentem pati decidere ad pedes, dein collectum arefacere in umbra. cum hoc fiat, simul residere lienem aegri vitiatum liberari- 20 que eum morbo dicitur. prodest et pulmo vulpium cinere siccatus atque in aqua potus, item haedorum lien impositus.

§ 200: Pl iun. 56, 20 21. Marc. 23, 58. — 23, 31. — Pl. iun. 56, 21 57, 1 Marc. 23, 30 Cels. IV 16. Marc. 23, 17 § 201: Marc 23, 34. (63). Pl iun. 57, 1 Marc. 23, 33. Seren 417.

1 odore R¹. | renum V^Tv(H). -umque G. 2 cocior V.
 3 denti Vd | contingatur (-tirig- V) VR. dolore dv. -res VR.
 -rem E. 5 uel (pro fel) V ceruini ego. cfr Pl. iun. uel
 uini V. uel uni dT. uel ceruini R(?)Ev. 6 cornu d. -nii T.
 inueteratur V. 7 asini VE | pauli E 8 quod primum
 om. V¹R¹ | poleant VE. cfr § 204 211 (polion coni. B ex
 Aristot h a VIII 24) | dist ego. 9 & Ev a V. om r
 10 dicis esse ex E 11 cecilius rv a C caelius Vf celius RT
 de mendo cfr XXVII 4 | traditur et alieni E 13 aceti Ev.
 -to r. 14 emi V¹Rv mi V² in r. 15 quantum E credi d
 16 relegiose V diuisum d. 17 annexit d 18 de-
 cedere d. | antefacere V²d. in umbra om. E man Dal (in fumo
 Marc.) 19 haec R¹. | faciat VR¹f. 20 eum om. H
 eo S prodesse dicitur r. | & Erv. om. r. 21 lien rv. -m V
 om. r Tf.

202 14. (58) Alvum sistit cervi sanguis, item cornus
cenis, iocur aprunum ex vino potum citra salem recensque,
item assum, vel suillum, hircinum decoctum ad quintas
hemina in vino, coagulum leporis in vino ciceris magni-
tudine aut, si febris sit, ex aqua aliqui et gallam ad-
iciunt, alii per se leporis sanguine contenti sunt —, lac
coctum, equini simi cenis in aquae potu, taurini cornus
veteris e parte ima cenis inspersus potionis aquae, sanguis
hircinus carbone decoctus, corium caprinum cum suo pilo
203 decoctum sueo epoto, coagulum equi et sanguis caprinus
vel medulla vel iocur. — Alvum solvit fel lupi cum elas-
terio umbilico inlitum vel lactis equini potus, item caprini
cum sale et melle, caprae fel cum cyclamini succo et alu-
minis momento — aliqui et nitrum et aquam adiecissem
malunt —, fel tauri cum absinthio tritum ac subditum
204 pastillo, butyrum largius sumptum. Coeliacis et dys-
intericis medetur iocur vaccinum, cornus cervini cenis III

§ 202: Diosc II 97 eupor II 49 47 Marc. 27, 96. Diosc.
eupor. II 49. Marc. 27, 106 Diosc II 85. eupor. II 48 49.
Marc 27, 57. Seren. 576. Marc. 27, 44. Diosc eupor II 49.
Marc 27, 98 § 203: Diosc II 97. eupor II 49. Marc 27, 58.
Pl iun 46, 17. Seren. 525. Marc. 30, 77 Pl iun 46, 10 Marc.
27, 22. — Diose II 81 — § 204: Diosc II 63 Marc. 27, (99) 97 —
30, 78.

1 ceruini E -nus v.a H | sanguinis E. 1 2 cumius
(cumis d) cenis Vd. 2 aprinum R d E v a S. (an caprinum?).
3 suillum uel d(?)v.a.D | ad quintas (sc. partes, ut § 206)
ego ad quintam V R d T f H. om. E v. (ad tertias Marc.). 4 hemi-
mina ego. cfr. § 205. XXVII 47 XXVI 75 al -nam (emi- E)
ll T f H -nae D cum Gron. (in uini hemina v). leporis om E
uinino V. 6 sanguinem V. | dist. D 6 7 lac cocto R.
lacte cocto v.a.D. 7 cenis om. V¹R¹d. 8 aqua R d v a D.
potu V d E D -tus R v 8 ima R(?)B. iam rr apersus E.
9 in carbone d(?)E v sed cfr. XVIII 103 XXXIV 96.
103 XXXVI 155 (XXXI 111). | corium 10 epoto om V¹R¹.
10. 11 dist ego e Diosc. 11 uel (pro fel) E. 12 in-
litum ego cum vet Dal. e Pl. iun. -ligatum ll.v 13. 14 al-
uum in (aluū R¹) his V R¹. 14 momento ll.T H cum Gron.
cfr. XXX 56 87 93. modice v | aliqui et R v. -quem E.
-qui r. 15 subitum V R¹. 16 un pastillis? cfr. XXXII 132;
singul numerus misquam sic invenitur 17 tribus ll.v.

digitis captus in potionē aquae, coagulum leporis subactum
in pane, si vero sanguinem detrahant¹, in polenta, apruni
vel suilli vel leporini fimi cinis inspersus potionē tepidi
vini. vituli quoque ius vulgariter dari inter auxilia coelia-
corum et dysintericorum tradunt. lactis asinini potus uti-
lior addito melle, nec minus efficax fimi cinis ex vino 200
utrique vitio, item polea supra dicta, equi coagulum, quod 205
aliqui hippacen appellant, etiam si sanguinem detrahant,
vel fimi cinis dentiumque eiusdem tusorum farina salutares
10 et bubuli lactis decocti potus. dysintericis addi mellis
exiguum praecipiunt et, si tormina sint, cornus cervini
cinerem aut fel taurinum cumino mixtum et cucurbitae
carnes umbilico inponere. caseus recens vaccinus in-
mittitur ad utrumque vitium, item butyrum heminis III
15 cum resinae terebinthinae sextante aut cum malva decocta
aut cum rosaceo. datur et sebum vitulinum aut bubulum, 206
item medulla — et coquuntur cum farinae ceraeque exiguo
et oleo, ut sorberi possit, medulla et in pane subigitur —,
lac caprinum ad dimidias partes decoctum; si sint et tor-
20 mina, additur protropum. torminibus satis esse remedii
in leporis coagulo poto e vino tepido vel semel arbitran-
tur aliqui; cautiores et sanguine caprino cum farina hor-

§ 205: Diosc. II 85 — Pl. iun. 54, 5. — cfr. Diosc eupor
II 52. — § 206: Marc. 27, 67 — 27, 103 — Pl. iun. 54, 10.
Marc. 27, 56 — Plin. 50, 19. — Marc. 27, 95

1 positione VR¹. 2 panem E. (an recte? cfr. § 206). |
uero in R¹ | detrahunt Erv. a S. | apruni VS. -rum E. -rini rv.
3 leporinis VE. -oris R¹ 4 bituli V¹ it- E. | ius Ev.
suis rTf. | dari ego. dati VTfE. -tum r(?) v 4 5 auxilio
coeliaco E. 5 tradunt v. -tur ll. asini R¹v a C 6 nec
in usus E. fimi om. E. 9 salutares VR. S. -ris dED ris
dicitur v. 12 ut (pro aut) E. 14 quattuor ll.v. 15 tere-
binthinae dv -tini r. -ti V²R. -bentini E. -ti V¹ 16 aut
rosaceo (-atio E) Erv a S. | et (pro aut) VR¹. dist. D
17 medulla VdTE -llae R(?)r | et coquuntur ego et cocuntur
(coquu- E dt) VdTE excoquuntur R(?)v farinae D. cfr. Marc.
-ne E. -na et Ev. -na rH. , cera exiguoque v a H. 18 pos-
sit ll. -int v , id ulla V. | an panem? cfr. Marc. et Plin.
XXII 127. XXIX 49

207 deacea et resina ventrem inlinunt. ad omnes epiphoras ventris inlini caseum mollem suadent, veterem autem in farinam tritum coeliacis et dysintericis dari, cyatho casei in cyathis vini cibarii III. sanguis caprinus decoctus cum medulla dysintericis, iocur assum caprae coeliacis subvenit, magisque etiam hirci, in vino austero decoctum potumque vel ex oleo myrteo umbilico inpositum. quidam decoctunt a III sextariis aquae ad heminam addita ruta.

208 utuntur et liene asso caprae hircive et sebo hirci in pane, qui cinere coctus sit, caprae a rembus maxime, ut per se hauriatur protinusque modice frigida. sorberi iubent aliqui et in aqua decoctum sebum admixta polenta et cumino et aneto acetoque. inlinunt et ventrem coeliacis 209 fimo cum melle decocto. utuntur ad utrumque vitium et coagulo haedi in vino myrtite fabae magnitudine poto et sanguine eiusdem in cibum formato, quem sanguiculum vocant. infundunt dysintericis et glutinum taurinum aqua calida resolutum. inflationes discutit vitulinum simum in vino decoctum. — Intestinorum vitis magnopere prodest coagulum cervorum decoctum cum lente betaque atque ita in cibo sumptum, leporis pilorum cinis cum melle decoctus, lactis caprini potus decocti cum malva exiguo sale addito; si et coagulum addatur, maioribus emolumentis fiat.

§ 207: Pl. iun. 64, 6 — 10 Marc. 27, 81. 65 107. — § 208 extr : Marc. 27, 104   § 209: Marc 27, 69 (98)   Pl. iun. 54, 11 — 13. (Marc. 27, 82). — cfr. Marc. 27, 128 28, 49. 27, 37

1 resina dE²v. -ne R¹. -nem V. 2 inponi Pl. iun.
 3 farinam S cum vet Dal e Pl. iun. -na ll v. 4 cibarii dTS.
 -ri V¹D. -bat R. om. Erv. tribus ll v. 6 magis qui V.
 7 myrtae V. -ti dT, umbilicū V. 8 ad V tribus ll. v. 1
 addita ruta de -to ritu r. 9 ossa V. hirci om. dT.
 10 coctum V | et (pro ut) V 11 protinusque Er cfr. § 210.
 -nus lique V¹ -nus liquefacta dT. -nus inque R(?)H cum Gron.
 -nus aqua D. modi E | frigidem E -dam v a H. | dist. D.
 13 aneto dEv(D). cfr Marc -tho C anefo TTS. -lo et r.
 15 myrtice R 16 sanguiculum VdTi. 20 atque om ErD.
 ita d¹r. na V. ne R. om. ErS. 21 cibo ita ErD. ruptum E.
 21 22 decoctus d(?)v. -to rD cfr § 223 22 decocti
 Rdf(vet. Dal) H. -to V. -tus Ev(D)

eadem vis est et in sebo caprino in sorbitione aliqua, uti 210 protinus hauriatur frigida aqua. item feminum haedi cinis erupta intestina sarcire mire traditur, timum leporis cum melle decoctum et cottidie fabae magnitudine sumptum ita, 5 ut deploratos sanaverint. laudant et caprini capitis cum suis pilis discocti sucum.

(59) Tenesmos, id est crebra et inanis voluntas de- 211 surgendi, tollitur poto lacte asinino, item bubulo. — Tae- nearum genera pellit cervini cornus cinis potus. — Quae 10 in excrementis lupi diximus inveniri ossa, si terram non 178 attigerint, colo medentur adalligata brachio. polea quo- que supra dicta magnopere prodest decocta in sapa, item 200 suilli simi farina addito cumino in aqua rutaee decoctae, cornus cervini teneri cinis cocleis Africanis cum testa sua 15 tuis mixtus in vini potionē.

15. (60) Vesicae calculorumque cruciatibus auxiliatur 212 urina apri et ipsa vesica pro cibo sumpta, efficacius, si prius fumo maceretur utrumque. vesicam elixam mandi oportet, et a muliere feminae suis. inveniuntur in ioci- 20 neribus eorum lapilli aut duritiae lapillis similes, candidae, sicut in vulgari sue, quibus contritis atque in vino potis pelli calculos aiunt. ipsi apro tam gravis urina sua est, ut nisi egesta fugae non sufficiat ac velut devinctus op-

---

§ 210: Marc. 28, 49 — 27, 127. — § 211: Cels IV 25. Scribon 142. Pl. iun. 50, 21. 51, 3 Marc. 28, 58 — Seren 564. Pl. iun. 54, 17. 18. Marc 28, 26 — Pl. iun. 59, 19 — 21 (Marc 28, 52. 29, 24). — Scribon 122 Pl. iun. 58, 4 — 6 Marc. 29, 8. 9. — § 212: Diosc. II 99. Pl. iun. 62, 2 Marc. 26, (73) 102. 124.

4 faba V 5 deploratos dE²v. -tores E¹. -planatos
-t' R¹) rf || sanauerit et Dal. || caprino VR 6 discocti
VRTS dec- d(?)Ev(D) 7 tenesmus d. | anis R¹f 8. 9
tinearum (ten- dv a C) Rdv a H. 9 ceruinus V 11 at-
tingerint Vv.a C | brachia E 12 dicto VdE. 13 aquae E
18 maceratur Ev a. G 19 in E. et V. et in r(?) r (an
ex, ut § 217 ex omni onagro?) 20 duritiae Rdv a S. can-
dide RT -idi dv a S. 22 urina sua ErD sua urina d(?)
urina rS. 23 egestae V. | effigere dT. \ ueluti V(?)S. \
deunctus E. defunctus man Dal.

213 primatur; exuri illa tradunt eos. leporis renes inveterati
in vino poti calculos pellunt. in pernae suum articulo os
179 diximus, quod decoctum ius facit urinae utile. asini renes
inveterati tritique ex vino mero dati vesicae medentur.
calculos expellunt lichenes equini ex vino aut mulso poti
diebus XL. prodest et ungulae equinae cinis in vino aut aqua,
item simum caprarum in mulso, efficacius silvestrium, pilli
quoque caprimi cinis; verendorum carbunculis cerebrum.
214 apri vel suis sanguisque. vitia vero, quae in eadem parte
serpunt, iocur eorum combustum, maxime iunipiri ligno,
cum charta et arrhenico sanat, simi cinis, sel bubulum cum
alumine Aegyptio ac murra ad crassitudinem mellis sub-
actum, insuper beta ex vino cocta imposita, caro quoque
manantia vero ulcera sebum cum medulla vituli in vino
decoctum, sel caprinum cum melle rubique suco, vel si
serpant; simum etiam prodesse cum melle dicunt aut cum
215 aceto et per se butyrum. — Testium tumor sebo vituli
addito nitro cohibetur vel fimo eiusdem ex aceto decocto. —
Urinae incontinentiam cohibet vesica apruna, si assa man-
datur, unguicularum apri vel suis cinis potionis inspersus.

§ 213: Pl iun. 62, 3 — Marc 26, 72 — Pl iun. 62, 4,
Marc 26, 92 (22), 74. Pl iun. 63, 8 Marc. 33, 37 — § 214
cfr Marc 33, 4 — Pl iun. 63, 9—12 Marc 33, 59 — 33, 42. —
Seren 676 Marc. 33, 41. — § 215: Marc. 33, 18 — Diose.
eupor II 101 Pl iun. 62, 9. Marc. 26, 85 126. (127). Diose.
eupor. II 101 Seren. 589. Pl iun. 62, 10—12 — Marc 26, 86.
125 26, 72 — Pl iun. 62, 6—9. Marc 26, 128. 129

vesica feminae suis combusta ac pota, item haedi, vel pulmo,
cerebrum leporis in vino, eiusdem testiculi tosti vel coagulum cum anserino adipe in polenta, renes asini in mero
triti potique. Magi verrini genitalis cinere poto ex vino
5 dulci demonstrant urinam facere in canis cubili ac verba
adicere, ne ipse urinam faciat ut canis in suo cubili.
rursus ciet urinam vesica suis, si terram non attigerit, in-
posita pubi.

(61) Sedis vitiis praeclare prodest fel ursinum cum 216
10 adipe; quidam adiciunt spumam argenti ac tus. prodest
et butyrum cum adipe anserino ac rosaceo; modum ipsae
res statuunt, ut sint initu faciles. praeclare medetur et
taurinum fel in hinc teolis concerptis rimasque perducit ad
cicatricem inflationibus in ea parte sebum vituli, maxime
15 ab inguinibus, cum ruta; ceteris vitiis medetur sanguis
caprinus cum polenta, item fel caprinum condylomatis per
se, item fel lupinum ex vino. panos et apostemata in 217
quacumque parte sanguis ursinus discutit, item taurinus
aridus tritus. praecipuum tamen remedium traditur in
20 calculo onagri, quem dicitur, cum interficiatur, reddere
urina liquidorem initio, sed in terra spissantem se; hic
adalligatus femini omnes impetus discutit omnique suppura-
tione liberat. est autem rarus inventu nec ex omni
onagro, sed mire celebrant remedio. prodest et urina asini

---

§ 216: Marc 31, 36. — Diosc. II 96. — Marc 31, 37. 34 —
§ 217: Pl iun. 79, 22. cfr Diose. II 97 extr.: Pl. inn 79,
24, 25 Marc. 32, 40.

---

1 uesica dv. -cae r. | combusta d. -tis R¹. | pote d.
3 asinini d(?)Er a S | in om E. 4 magis V²E. 5 de-
monstratur R -rat r. deinde monstrat E. an cinere potū
demonstrant uel urinam? cfr Marc.) cubiculi E. -lo r a G.
item r 6 6 an dicere, ut Pl iun? 9 sed iis (bis V²) V.
sedis is (his r) R. 11 ipsum Vf 13 fel om E 16 ca-
prinum cum V²Er. capr. 17 fel om V¹B¹. 17 apostema d
20 inagri V 21 terram Vd et pissantem R. pi- r.
22 23 superatione liberatur V. 23 rursus Vd 24 sed
om R¹ | mire Müller emend. IV 34. me r ne E. om ro ven
maxime? | celebrating Muller l l. Aratri ll. dor menino
cfr. XXIX 66.

cum melanthio et ungulae equinae cinis cum oleo et aqua
militus, sanguis equi, praecipue admissarii, sanguis bubulus,
item tel. caro quoque eosdem effectus habet calida in-
posita et ungulae cinis ex aqua aut melle, urina caprarum,
hircorum quoque carnes in aqua decoctae aut simum ex
ris cum melle decoctum, fel verrinum, urina suum in lana
imposita — Femina adteri adurique equitatu notum est;
utilissimum est ad omnes inde causas spumam equi ex
ore inguibus inlinere. — Inguina et ex ulcerum causa
intumescent. remedio sunt equi saetae III totidem nodis
alligatae intra ulcus.

219 16. (62) Podagris medetur ursinus adipis taurinumque
sebum, pari pondere et cerae. addunt quidam hypocis-
tudinem et gallam alii hircinum praeferunt sebum cum
limo caprae et croco, sinapi, item caulibus hederae tritis
ac perditio vel flore cucumeris silvestris. item bovis simum
cum acetili saece magnificant et vituli, qui nondum herbam
gustaverunt, simum aut per se sanguinem tauri, vulpem de-
coctam vivam, donec ossa tantum restent, lupumve vivum

§ 218: Pl. iun. 79, 25. Marc. 32, 13 32, 44. Pl. iun. 64,
23—25 Marc. 32, 22 — § 219: Pl. iun. 69, 10. Marc. 36, 67. —
Diosc. II 94. eupor. I 235 (Marc. 36, 14) — § 220: Pl. iun.
69, 11 12 (Marc. 36, 11) — Marc. 36, 62 (57). — Diosc. eupor.
I 236. Diosc. II 98. Pl. iun. 69, 12. 13. — cfr Plin. XXVIII
198 — Marc. 34, 61 Pl. iun. 71, 11—13. Marc. 36, 26

1 equae E 2 praecipuae VE, equi (ae- V) admissarii VR¹ |
et sanguis Rd(?) v a S 3 habet et VRd 4 urinam V.
5 quoque VdTH que rr cfr § 214 6 us r his ll C |
fel uerrinum VTER S. uerrinum fel uerrinum R -num fel dH.
fel ursinum siue aerinum v | urinam V. 7 femora VRS.
sed cfr Pl. iun. adtaerri adurique E trita adteria arete- V²) |
durique V 8 est om E | causas VRdv caoras E 9 in-
guinibus RdTH. cfr Pl. iun. -busque VER. illinire Rd'v a. S |
in inguina d inunguina V. -guna R¹. 10 acquis aet V |
tres ll'v modis E 11 uicus VE. 12 podagra f. -ram V |
13 14 hypocisthidem S. -da C. -dam e. -tidem VRd
hypocystis 15 sinapi item ego e Diosc -pii vel E -pi
uel V. dr e corr v -piue uel G 16 perditio V. |
aut d 17 it ego cum Pl. iun \ ouis R. 18 valpe V |
19 n om E assa V.

oleo cerati modo incoctum, sebum hircinum cum helxines parte aequa, sinapis tertia, simi caprini cinerem cum axungia. quin et ischiadicos uri sub pollicibus pedum eo simo fervente utilissime tradunt, articulorumque vitiis fel 5 ursinum utilissimum esse et pedes leporis adalligatos, podagras quidem mitigari pede leporis viventi absciso, si quis secum adsidue habeat. Perniones ursinus adips 221 rimasque pedum omnes sarcit, efficacius alumine addito, sebum caprinum, dentium equi farina, aprunum vel suill 10 lum fel cum adipe, pulmo inpositus et si subtriti sint contulsive offensatione, si vero adusti frigore, leporini pili cinis; eiusdem pulmo contusis dissectus aut pulmonis cinis. sole adusta sebo asinino aptissime curantur, item bubulo 222 cum rosaceo. — Clavos et rimas callique vitia simum apri 15 vel suis recens inlitem ac tertio die solutum sanat, talorum cinis, pulmo apronus aut suillus aut cervinus; adtritus calciamentorum urina asini cum luto suo inlita; clavos sebuni bubulum cum turris polline; perniones vero corium combustum; melius, si ex vetere calciamento; iniurias e 20 calceatu ex oleo corii caprini cinis. — Varicum dolores 223 sedat simi vitulini cinis cum lilii bulbis decoctus addito

§ 221: Marc. 34, 93 Diose eupor I 181. Pl iun 67, 3 — cfr Plin. XXX 80. Marc. 34, 20. — cfr. Diose. II 40. eupor I 173 — Pl. iun. 87, 11—12 Marc 34, 29. — § 222. Pl. iun. 67, 16. Marc. 34, 52. 28 49 Pl. iun 68, 6. — cfr. Diose II 51. eupor. I 173. — Marc 34, 21. — § 223 extr.: cfr. Marc. 34, 97. — Pl iun 66, 2. — 101, 15 16

1 certatum VR. | helxines B. helsine (-nae V) si VRE.
-nes v. -ne d. de mendo cfr. XXV 92. XXVII 24 2 partes E
3 equina et dT | uir E eo Eru. e VR om. d. 4 articulorum VR². 6 quidam Ev a H pedes R. | uiuenti VRdD
-tis Eru. uiuo Pl iun cfr. XXX 98 | absciso VEv(S) -isseo
r(?)C. 7 habebat R¹ 8 primasque d. ones V | lumine V.
9 ferina E | aprinum V(?)dv a. S. 10 dist ego cfr. § 90. |
an imponitur? | et si Eru. et r 12 an dissectus contusis?
13 sole dv. sol V sola r soba R. 14 callide Vd.
15 apronus S. -rinus ll v(D) | adtritum (attr- 15) V1S.
19 si VRdTf v(H). om EG | e ErG. eo r. a v.
tuli V. decoctus dv. -tis rTf cfr. § 209.

melle modico, itemque omnia inflammata et suppurationes minantia. eadem res et podagrīs prodest et articulāriis morbis, e marib⁹ praecipue vitulīs; articulorum adtrit⁹ fel aprorūm vel suum linteo calefacto impositūm, vituli, qui nondum herbam gustaverit, fīmūm, item caprīnum cum melle in aceto decoctūm. — Ungues scabros sebum vituli emendat, item caprīnum admixta sandaraca. — Verrucas vero aufert fīmī vitulīni cinis ex aceto, asini urina et lutum.

224 (63) Comitiali morbo testes ursinos edisse prodest vel
aprunos bibisse ex lacte equino aut ex aqua, item aprunam
urinam ex aceto mulso, efficacius quae inaruerit in vesica
sua. dantur et suum testiculi inveterati tritique in suis
lacte, praecedente vini abstinentia et sequente continuis
quinis diebus. dantur et leporis sale custoditi pulmones
cum turis tertia parte in vino albo per dies XXX, item
225 coagula eiusdem; asini cerebrum ex aqua mulsa, infuma-
tum prius in soliis, semuncia per dies VII, unguarum eius
cinis coclearibus binis toto mense potus, item testes sale
adservati et inspersi potionē in asinarum maxime lacte vel
ex aqua. membrana partus earum, praecipue si marem
pepererint, olefactata accedente morbo comitialium resistit.
sunt qui e mare nigroque cor edendum cum pane sub-

§ 224: Pl iun. 93, 4. 5. cfr Plin. XXX 87 Pl iun. 93, 20. —
Diosc. eupor. I 18. § 225 init.: Diosc. II 44. eupor. I 18

2 minantia (-neia r) eadem res **Erv**(S). *om. rTfH* | sed **H**.

3 morbos **V** | atritis **V** 4 5 uitulique qui *v a D*.

5 herba **VR** | cum 7 caprīnum *om. VR*¹. 8 auferunt **T**,
aut ferrim **d**. uituli **E**. | urina et **D** cum **U** 627. -nae **ll v**.
(an urina e luto?). 11 aprinos *dr a S* | aprinam **E'dv a S**.

12 aceto item mulso (muso **V**) **VR**¹**d**. inaruerit **Erv** inor-**f**.
inorr- **V**. inhorr *r*. | ex (pro in) **E**. cfr § 232 13 in-
veteratique (*om. triti*) **E** 14 praecedente **V** proced- **Erv**
e corr. 15 quinis *ego* *om. ll v* cfr. XXX 87 Pl. iun.
Pliniana p 36 (an vero diebus denis?). 17 18 infumetum **V**.

18 foliis **REr** fulti **V** sultis **d** ti **T** soliis **B**. pulte *Gron.* |
vii *ego* uel **ll v** v uel *com. H* 19 testes item **VR**¹**a**.

20 aspersi **Erv a H**. 21 mare **VR**. 22 olefactata **EG(D)**.

(*rTfr S*) cfr. XVIII 364 XX 155. 192 197. accedente **V**.

23 mari **E**.

diu prima aut secunda luna praecipient, alii carnem, ali-
qui sanguinem aceto dilutum per dies XL bibendum.
quidam urinam aquae ferrariae ex officinis miscent eadem- 226
que potionē et lymphatis medentur. comitialibus datur et
5 lactis equini potus, lichen equi in aceto mulso bibendus;
dantur et carnes caprinae in rogo hominis tostae, ut vo-
lunt Magi, sebum earum cum felle taurino pari pondere
decoctum et in folliculo fellis reconditum ita, ne terram
attingat, potum vero ex aqua sublime, morbum ipsum
10 deprehendit caprini cornus vel cervini usti nidor. — Si-
deratis urina pulli asinini nardo admixto perunctione prod-
esse dicitur.

(64) Regio morbo cornus cervini cinis, sanguis asini 227
ex vino, item timum asinini pulli, quod primum edidit a
15 partu, datum fabae magnitudine e vino medetur intra diem
tertium. eadem et ex equino pullo similiterque vis est

(65) Fractis ossibus praesentaneus maxillaram apri
cinis vel suis; item lardum elixum atque circumligatum
mira celeritate solidat. costis quidem fractis laudatur
20 unice caprinum simum ex vino vetere: aperit, extrahit,
persanat.

(66) Febres arcet cervorum caro, ut diximus; eas 228
quidem, quae certo dierum numero redeunt, oculus lupis, 119

---

§ 226. Diosc. II 45. eupor I 18 — Pl. iun 94, 22—24 —
94, 24 25. Diosc eupor I 21. (cfr. Plin. VIII 115). — § 227:
Diosc II 63. — Pl. iun 97, 17—20 — Pl. iun 99, 6—8 9—11.
Seren 954. — § 228. Pl. iun 90, 23, 24 — Pl. iun 91, 1—3.

3 aquae **EJ** quae **VR**, equi **dT** equi aquae v. | fer-
rariae **dTEv**. ferria- **R** ferrarte **V¹** -atae **f** ferriae **V¹**, fere **r**
emmiscent d. 4 lymphaticis **rv** a.J. -paticis **E**. 5 lichen
equi **U** 628 -ene qui **VR** -eneque **d(?)E** -enque **B** -enae-
que **v** de mendo cfr **XXXIV 162**. bibendum **VdEv.a C**.
7 pari om **VR¹**. 8 folliculo **V**. | item **V** 9 ex aqua sub-
lime **VRdTfS** sub lumine (-blime v) ex aqua **EG** an ex
aqua. suffitione morbum sqq.?). de sublime cfr **CFW Müller**
p 21 13 cerui **R¹** | asini **VRdTJ**. asinini pulli **Erv**
14 pullo **V** 15 parte **V**. 16 similiterque **ll.v.** an simi-
liter vel simili similiter dati? cfr **Plin iun** 17 maxillam **VR¹**.
apri **dEv** -ini **V¹r** -runi **r** 22 exaret **R¹**. \ cervorum **V**.
23 quidem **Erv**. uero **rTl**. \ lippi **E¹**. pippi **E¹**.

dexter salsus adalligatusque, si credimus Magis. est genus febrium, quod amphemerinon vocant; hoc liberari tradunt, si quis e vena auris asini III guttas sanguinis in II heminis aquae hauserit. quartanis Magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari iubent et, ne recidant, non re-
229 moveri septeno circumitu. quis hoc, quaeso, invenire potuit? quae est ista mixtura? cur digitus potissimum bubonis electus est? modestiores iocur felis decrescente luna occisae inveteratum sale ex vino bibendum ante accessiones quartanae dixere. iidem Magi simi bubuli cinere consperso puerorum urina inlinunt digitos pedum manuumque. leporis cor adalligant, coagulum ante accessiones propinuant. datur et caseus caprinus recens cum melte diligenter sero expresso.

230 17. (67) Melancholicis sumum vituli in vino decoctum remedio est. — Lethargicos excitat asini lichen naribus inlitus ex aceto, caprini cornus nidor aut pilorum, iocur aprunum; itaque et veternosis datur. — Pbthisici medentur iocur lupi ex vino macro, suis seminae herbis pastae laridum, carnes asininae ex iure sumptae; hoc genere maxime in Achaia curant id malum. simi quoque aridi, sed pabulo viridi pasto hove, sumum harundine haustum prodesse tradunt bubulive cornus mucronem exustum II coclearium

---

§ 229 extr : Pl. iun 88, 16—19 — § 230: Marc 1, 71. — Cels III 20. Seren. 997 Pl iun. 91, 17. Pl iun 42, 6. 7.

---

1 sic V est v et ll. 2 ephemeron Ev.a.B
 3 trea et duabus ll.v 4 aeque E quartanas magis V*. |
 fellis V. 5 recedant Ev.a.B 5. 6 an remoueri nisi?
 6 de septeno cfr nota ad XXVI 99 | circuitum R -cum iti V.
 7 quae ll.v(J). quaeue rG | cor V. 7. 8 bubonis po-
 tissimum dv.a.G 10 bubulis V. 11 primos digitos Pl iun.
 11 12 manuumque ego cfr Pl iun. -nuusque (quae V*)
VRE -nibusque d(?)v. mausque r | dist. ego. cfr. XXX 98.
 14 sero om **VR¹T** 18 aprinum V(?)dv a.S. 19 macro
ErS coll XV 110 et Pl iun. -cre V. -cres E. -crae d(?)v an
 maceratum? | lardum dv.a.S. 20 ex dEv. et r. e r. sum-
 ptae ne E (an sumptae, certe?) 21 mallum V 22. 23
 prodest produnt E 23 bubulive ego. -liae **VR** -li r.S. -li
 quoque v | duorum ll.v

mensura addito melle pilulis devoratis. caprae sebo in 231
pulte alicacia et phthisim et tussim sanari vel recenti cum
mulso liquefacto ita, ut uncia in cyathum addatur rutae-
que ramo permisceatur, non pauci tradunt. rupicaprae
sebi cyatho et lactis pari mensura deploratum phthisicum
convaluisse certus auctor adfirmat. sunt qui et suum
fimi cinerem profuisse scripserint in passo et cervi pul-
monem, maxime subulonis, siccatum fumo tritumque in
vino.

10 (68) Hydropicis auxiliatur urina e vesica apri paulatim 232
data in potu, efficacius quae inaruerit cum vesica sua, fimi
taurini maxime, sed et bubuli — de armentivis loquor —,
quod bolbiton vocant, cinis coclearium III in mulsi he-
mina, bovis seminae in mulieribus, ex altero sexu in viris,
15 quod veluti mysterium occultarunt Magi, simum vituli mas-
culi inlitum, fimi vitulini cios cum semine staphylini aequa
portione ex vino, sanguis caprinus cum medulla. effica-
ciorem putant hirci, utique si lentisco pascatur.

(69) Igni sacro ursinus adipis inlinitur, maxime qui 233
est ad renes, vitulinum simum recens vel bubulum, caseus

---

§ 231: Pl. iun. 37, 23. — Pl. iun. 42, 7 8 — § 232: Diosc
eupor II 63. — cfr. Diosc. eupor. II 65. — Pl. iun. 96, 8 9. —
§ 233: Pl. iun. 98, 19. 20. 21. 22. — Pl. iun. 100, 17—19.

1 pipulae VR. 2 pulite E. alicacia v(S) -atia VRdTf
acacia E. ex alba C | phision E. 6 conua'sisse R. cornua
iussisse (uss- d) Vd. | autem adfirmare E. | qui et VdT et qui Ev.
et R. cfr. XXIV 80. 7 cinere E 8 sub olonis V sic-
catum ego. -tum in ll.v. cfr. XXIX 73 XXIII 40. XXVIII
212. XIV 68. VI 195. 10 urina e D. -nae E. -ne R. -na Vv.
-na aut dT. | vesica dTD. -cae rv(J). del. S (an urina ve-
tus?) apri ll.v. cfr. Diosc II 63. caprae coni B e Diosc II 99.
capri D cum U 629 (contra Plinii usum). 11 potus REv a S.
12 ceruini r.a.H. maxime subulonis sed Ev.a.H
13 quid E. quidam man. Dal. v.a.G. cocleariorum Ev a H.
doctiarium V | trium ll.v | mulsis V 13 14 hemine V. emi-
nae E. 14 bonis feminae om. VR'd | & ex Erv a J sexu
in RdEv uno V | viris VRdv uini E 16 fimi dTERv.
-mu r. | uituli Rv.a.H | est afilini V. 18 hirci VR&J.
-cini Er -cini S(D) -corum v. | pascator ego. cfr. XXIX 38.
-cantur ll.v. (an pascant, ut § 110?)

caprinus siccus cum porro, ramenta pellis cervinae delecta pumice ex aceto trita; rubori cum prurigine equi spuma aut ungulae cinis; eruptionibus pituitae asinini simi cinis cum butyro; papulis nigris caseus caprinus siccus ex melle et aceto in balneis, oleo remoto; pusulis suilli simi 234 cinis aqua inlitus vel cornus cervini cinis, (70) luxatis recens simum aprunum vel suillum, item vitulinum, verris spuma recens cum aceto, simum caprinum cum melle, bubula caro inposita; ad tumores simum suillum sub testo calefactum tritumque cum oleo. duritas corporum omnes mollit optime adipis e lupis inlitus. in Æs, quae rumpere opus sit, plurimum proficit simum bubulum in cinere calefactum aut caprinum in vino vel aceto decoctum; in furunculis sebum bubulum cum sale aut, si dolores sint, cum oleo liquefactum sine sale, simili modo caprinum; 235 (71) in ambustis ursinus adipis cum lili radicibus, aprunum aut suillum simum inveteratum, saetarum ex his e penicillis tectoriis cinis cum adipe tritus, tali bubuli cinis cum cera et medulla cervina, fel tauri, simum leporis et caprarum simum. sine cicatrice sanare dicitur glutinum.

§ 234: Diosc. II 98. Pl iun. 103, 10—14. — 64, 25 103,
1. 2. 35, 14. — cfr. Diosc. II 98 — Pl iun. 82, 16—19 —
§§ 235 extr 236: Pl iun. 84, 16—20.

1 siccus om. R¹T¹. 1 2 delecta VT. cfr. XXVII 47 et CFW Müller p. 11. 12. deie- rG dese- v a G Pl iun.
2 pumice Vv.a.C. -cae E. rubori G. -rē VRdv rubrore R.
7 aprunum S. aprin- ll v(D). 9 ad om. Ev a H | tu-
morem E. -rem sanat v a H. liuores Marc 19, 48 dist H |
sub VRdS. in Err D). cfr. Pl iun. et XXX 114 XXXII 81.
Cato 74. 76, 4 84 testo VRfES. testa dr. (cfr. XXX 23
114 XXVIII 71 XXIX 36) 11 tollit Ev.a.H.D) sed cfr
Pl iun. | us v. his ll.C | erumpere dTfS. sed cfr. XX 130.
244 XXII 152 156 XXIII 78. 12 sit VR est d?) Er v.
cfr nota ad XXVII 56 13 uino vel aceto Ev(D) aceto
(-tum R) vel in uino r fS. 14 15 dolor est (-res E) intinctum
oleo R(?) Ev. a S 16 in ambustis—radicibus om. VR¹d
16 17 aprunum VRdv a S. 18 et alii (pro tali) E 19 fel
VREv.D uel dH. et dH. sed rv(S). sed et T. 20 ca-
prinum T | simum TEv(S) -va rG an simi cinis? | dist ego
e Pl. iun. | sanari E.

praestantissimum fit ex auribus taurorum et genitalibus, 236
nec quicquam efficacius prodest ambustis, sed adulteratur
nihil aequa, quibusvis pellibus inveteratis calciamentisque
etiam decoctis. Rhodiacum fidelissimum, eoque pictores
5 et medici utuntur; id quoque quo candidius, eo probatius;
nigrum et lignosum damnatur.

(72) Nervorum doloribus simum caprinum decoctum 237
in aceto cum melle utilissimum putant vel putrescente
nervo. spasmata et percussu vitiata simo apruno curant
10 vere collecto et arefacto; sic et quadrigas agentes tractos
rotave vulneratos et quoquo modo sanguine contuso, vel
si recens inclinatur. sunt qui incoxisse aceto utilius putent 238
quin et in potu farinam eam ruptis convulsisque, eversis
ex aceto salutarem promittunt. reverentiores cinerem eius
15 ex aqua bibunt, feruntque et Neronem principem hac po-
tione recreari solitum, cum sic quoque se trigario adpro-
bare vellet. proximam suillo simo vim putant.

18. (73) Sanguinem sistit coagulum cervinum ex 239
aceto, item leporis, huius quidem et pilorum cinis, item
20 e simo asini cinis inlitus — efficacior vis e maribus aceto
admixto et in lana ad omne profluvium inposito —, simi-
liter ex equino, capitis et feminum aut simi vitulorum

§ 236: Diosc eupor. I 178. Diosc III 91. (II 51). III 91.

§ 237 init. Pl iun 72, 16. Marc. 35, 20, 28. — § 238: Pl. iun.
103, 3—10. Diosc. II 98. eupor II 34. — § 239 init: Marc.

2 sed et R. | adulteratus RE 3 quibus suis d.
4 eoque II.v an quo et? 6 quoque II.v an que? 6 &
nigrum R. 9 percussu dv -sso VR¹ -ssi r apruno VRES
-rugno G -rino v cap- d. 10 uero V. | collectae et E
-ctet V quadrigis Vv a.H agentes dTH -tis VRfS .ndis v.
argentis E. 11 rotat uel Er contusu V 12 utilius pu-
tent Err salutarem promittunt r cfr. v 14. 13 potu v.
-tu Er posito r | conuulneratisque d(?)Er v a.S. cfr. Diosc |
& euersia (-sos E) Er v 14 salutarem promittunt Er v uti-
lius (ilius R) putent (-tant d) r | recentiores H 16 e tri-
gario V¹ stri- E. se triario R¹ 16. 17 adprobauere VR¹
18 coaculum V 19 acetū R. 20 e VdTS & Er
om R Ven. ex fv(D) asinini R. -inino v a. H. \ em in varione?
22 dist. ego | capite d(?) v.a.D. | feminū Er D -na R. -nae +.
ne C -nae v.

240 cinis inlitus ex aceto, item caprini cornus vel simi ex
aceto. hircini vero iocineris dissecti sanies efficacior, et
cinis utriusque ex vino potus vel naribus ex aceto inlitus,
hircini quoque utris, vinarii dumtaxat, cinis cum pari pon-
dere resinae, quo genere sistitur sanguis et vulnus glutinatur.
haedinum quoque coagulum ex aceto et feminum
eius combustorum cinis similiter pollere traduntur.

241 (74) Ulcera sanat in tibiis cruribusque ursinus adips
admixta rubrica; quae vero serpent, fel aprunum cum re-
sina et cerussa, maxillarum apri vel suum cinis, simum
suum inlithum siccum, item caprinum ex aceto subactum
et subferuefactum. cetera purgantur et explentur butyro,
cornus cervini cinere vel medulla cervi, felle taurino cum
cyprino oleo aut irino. simum recens suum vel inveterati
farina inlinuntur vulneribus ferro factis. phagedaenis et
listulis inmittitur fel tauri cum suco porri aut lacte mu-
242 hierum vel sanguis aridus cum cotyledone herba. carcino-
mata curat coagulum leporis cum pari pondere capparis
adspersum vino, gangraenas ursinum fel piona inlithum,
asini unguilarum cinis ea quae serpunt ulcera inspersus.
sanguis equi adrodit carnes septica vi, item simi equini
inveterati favilla; ea vero, quae phagedaenas vocant in ul-

31, 22 — extr.: cfr. Marc 10, 44. — § 240: Pl. iun. 73, 9—12.
73, 12 — § 241: Pl. iun. 65, 6 15 Marc. 94, 5 6. 7. — Pl. iun.
78, 15 cfr. Diosc. II 96 — § 242: Pl. iun. 78, 17—20. Marc.
4, 59 60. — cfr. Plin XXVIII 147. Diosc II 97. — Pl. iun. 74,
18 20

1 inlitis V | cornu d¹ (ut saepe) 2 hircini — sanies
om R¹d | iocinoris V² 3 an utrimque? 4 utris d^v
-rius V¹R¹. -res r. 5 existitur E 9 serpent ego cfr. § 243.
-punt ll v aprunum R²S -rugnum d(?)G. -r inum V.
-rinum v 11 12 subactum et subferuefactum ego e Pl. iun.
et Mare subferuef- ll v 12 et om. V 13 cernici V¹R¹.
14 cyprino oleo d(?) Pl. iun v -iano T. ino rD irino
V¹R¹T Pl. iun H (laurino Mare) ittino t. simo ireno (hir-E D)
V²E rD simo aprino (cap- G) aut hircino v 15 inlinuntur V¹R.
-nitur d ? E rE. 16 mittuntur E cfr. § 205 XXIV 151. |
porro R 19 fel d²E uel τ 21 styptica E Ven 22 pa-
f²

cerum genere, corii bubuli cinis cum melle. caro vituli recentia vulnera non patitur intumescere, finum bubulum cum melle. simi vitulini cinis sordida ulcera et quae 243 cacoëthe vocant et lacte mulieris sanant; recentes plegas ferro inlatas glutinum taurinum liquefactum, tertio die solutum. caseus caprinus siccus ex aceto ac melle purgat ulceræ; quae vero serpent, cohibet sebum cum cera, idem addita pice ac sulphure percurat. similiter proticit ad cacoëthe haedi feminum cinis e lacte mulieris, et adversus carbunculos suis feminæ cerebrum tostum inlitumque.

(75) Scabiem hominis asininae medullæ maxime ab- 244 olent et urina eiusdem cum suo luto inlita, butyrum etiam, quod in iumentis proficit cum resina calida, glutinum taurinum in aceto liquefactum addita calce, fel caprinum cum aluminis cinere; bovas finum bubulum, unde et nomen traxere. canum scabies sanatur bubulo sanguine recenti iterumque, cum inarescat, inlito et postero die abluto cinere lixivo.

(76) Spinae et similia corpori extrahuntur felis ex- 245

---

§ 243: Marc. 4, 61. — Pl. iun. 74, 20—23. 78, 21—24. 83, 10
(Marc 33, 37) § 244: Pl. iun. 99, 22 23 Seren. 73 74. Geop XVII 24. Diosc. III 91. (Isid XII 4, 22). Pl. iun. 100, 1. 1—4 —
§ 245: Pl. iun. 88, 11—13 Marc. 34, 43. — Pl. iun. 87, 2—5.
Diosc. eupor. I 115 Marc. 8, 148.

---

1 generum E. 2 recentia — 3 cinis om. V¹R¹d. 2 patitur v. iuntur V²E. | an item finum? cfr. Pl. iun. cum seqq. iunxit D. 3 fini U 632 e Marc. femininum V²E femininum rv.a.D. an simi autem? | uituli v.a.D. 4 et ego & e VRd. om. E. e v cfr. Marc. | sanat v.a.D. 5 illitum d. 6 solutum dv. -tus V. -tas E. solut R. 7 idem J cum vet. Dat. lidem d. item rv(D). 8 addito E. | purgat Pl. iun. 9 haedi v(S). hedi E. hoedi rC. cae V. om. Rd. | aduersus dErr ad rfH. 10 inlitum VS 11. 12 obolente R. 12 et VRdTfH. om. Ev | urina ego. -nae ll v. suo ll.v. suillo D cum U 633. inlita ego -to ll. -tae v. 13 intumentis VdE. 14 in 14 15 caprinum om E 14 liquefactū dv -to VR. | addita calce om. R. 15 bonas E boas v.a J. 16 sanatura E -nantur Rd v.a.S. 17 utrumque E. 18 lixiuo (lex- E; RED. -ve V. -ve d,?) v. cfr. XIV 129 XV 67. XXXVI 203.

crementis, item caprae ex vino, coagulo quocumque, sed maxime leporis, cum turis polline et oleo aut cum visi pari pondere aut cum propoli. — Cicatrices nigras sebam asininum reducit ad colorem, sel vituli extenuat calefactum. medici adiciunt murram et mel et crocum aereaque pyxide condunt; aliqui et florem aeris admiscent.

- 246 19. (77) Mulierum purgationes adiuuat sel tauri in lana sucida adpositum — Olympias Thebana addit oesypum et nitrum —, cornus cervini cinis potus, item vulsa laborantes inlitus quoque et sel taurinum cum opio adpositum obolis binis. vulvas et pilo cervino suffire prodet. tradunt cervas, cum senserint se gravidas, lapillum devorare, quem in excrementis repertum aut in vulva nam et ibi invenitur — custodire partus adalligatum 247 inveniuntur et ossicula in corde et in vulva perquam utilia gravidis parturientibusque nam de pumice, qui in 11, eos vaccarum utero simili modo invenitur, diximus in natura boum lupi adipis inlitus vulvas mollit, dolores earum incur, carnes vero lupi edisse paritulis prodest aut si incipientibus parturire sit iuxta qui ederit, adeo ut etiam contra inlatas noxias valeat. eundem supervenire per 248 niciosum est. magnus et leporis usus mulieribus. vulvas

§ 246. Diosc II 84. eupor II 78. — Diosc. II 63 — § 248
med : Seren 609

2 ex leporis d 4 extenuat d v. -ua VR. -ternuat E
5. 6 puxide VD. 7 adiuuat VdEC(J). uuant R(?)r. Brot).
7. 8 taurinum lana v a H 8 addit VRdtH -idit Er(D).
cfr. § 253 8 9 oesypum ret. Dal. e Diosc. hysopum ll v
de mendo cfr. § 74. XXIX 35. 125 XXX 28 76. 105. 106.
107. 113. 9 nintrum r. min. VR. uulua VdTfD as R(?)G
-ae Ev 10 laboranti v a G. illitus (inl- S) VATIS -tu G
inlitud Err -lit R. | apio VR'dTf 10 11 adpositum v
-tum (-tus d) cum Vd -tus E. appositus r. -tus cum R.
11 et Er(D). om. rS | pilos E. 13 quae V. 15 inueni-
tur VR¹. 16 pumice dB. punice Vv. -cea r pumnicae E.
pula E. de mendo cfr § 233 | qui v que Rd quae VfED.
cfr. XXXIII 85 XXXVI 154. 155 156 XII 9 | in VRdfo.
om. Er 19 uero ego eoru VR om. d(?)ErG. que v cfr.
XXXVI 198 20 qui edent R¹ quia adent E 21 super
-tre VR¹.

adiuvat pulmo aridus potus, profluvia iocur cum Samia terra ex aqua potum, secundas coagulum — cavitur pridiana balnea , inlithum quoque cum croco et porri suco; in vellere adpositum abortus mortuos expellit. si vulva 5 leporum in cibis sumatur, mares concipi putant; hoc et testiculis eorum et coagulo profici; conceptum leporis utero exemptum nisi, quae parere desierint, restibilem secunditatem adferre. sic conceptus leporis saniem et viro 249 Magi propinat, item virginis VIII grana simi, ut stent per 10 petuo mammae. coagulum quoque ob id cum melle inclinunt, sanguinem ubi evolos pilos renasci nolunt. inflationi vulvae simum aprunum suillumve cum oleo inlini prodest. efficacius sistit farina aridi, ut aspergatur potionis, vel si gravidae aut puerperae torqueantur. lacte 250 suis poto cum mulso adiuvantur partus mulierum; per se vero potum deficientia ubera puerarum replet. eadem circumlita sanguine seminae suis minus crescunt. si doleant, lactis asinini potu mulcentur, quod addito melle sumptum et purgationes earum adiuvat. sanat et vulvarum 20 exulcerationes eiusdem animalis sebum inveteratum et in vellere adpositum duritas vulvarum emollit. per se vero recens vel inveteratum ex aqua inlithum psilotri vim optinet.

4 in ego cfr § 250 254, XXVII 50. (XXX 25.) XXXIV 118. 153 XXXVI 140 XX 161) et nota ad § 73 aliter § 252. 110. XXIX 38. et VRdT om Erv | vellere: R¹ | vulvae Erv a S. 5 sumat R¹ -antur v.a.S. 6 coagulu E.

7 ins v. his ll.C 8 sic ego sed R.G sed et v conceptus VdS. pro conceptu Er e corr v(D) saniem dEv -item V. sagniem r -guinem R. 9 magio V. maio R. | item — 10 mammae om VR¹ 10 coagulu C -lo ll v J).

10. 11 inlinit VR¹. 11 sanguine dJ. | et nasci E | uolunt dLugd. Dal 11 12 inflationi Rv -ne Vd -ne E 12 aprunum VRE S. -tignum G -rimum dv 13 sistit Ev. -ti VR. si sit dT. | adspargatur V(?)S. 13. 14 potionē VR.

14 si Erv. si sit V. sistit r. de mendo cfr. § 114 | torqueatur V. 15 pute VR. | inuerum V. 17 crescent VRd Tf(S). -cent ErG(D). 17 18 doleant ego -lent ll v 18 potu dv -tum E -tus r. 19 sumptus Vd. via VR. 21 duritas dTS. -tia r. -tient C. -tiam v cfr. § 253. 22 re cens ueluti E. | psilotrium V.

251 eiusdem animalis lien inveteratus ex aqua inlitus mammis abundantiam facit, vulvas suffitu corrigit. ungulae asiniae suffitio partum maturat, ut vel abortus evocetur, ne aliter adhibetur, quoniam viventem partum necat. eiusdem animalis simum si recens inponatur, profluvia sanguinis mire sedare dicitur, nec non et cinois eiusdem simi, qui 252 et vulvae prodest inpositus. equi spuma inlita per dies XL, priusquam primum nascantur, pili restinguntur, item cornus cervini decocto; melius, si recentia sint cornua. lacte equino iuvantur vulvae collutae. quod si mortuus partus sentiatur, lichen equae e dulci potus eicit, item ungula suffitu aut simum aridum. vulvas procidentes butyrum infusum sistit. induratam vulvam aperit fel bubulum rosaceo admixto, foris vellere cum resina terebinthina 253 inposito. aiunt et suffitu simi e mare bove procidentes vulvas reprimi, partus adiuvari, conceptus vero vaccini lactis potu. sterilitatem a partus vexatione sieri certum est. hanc emendari Olympias Thebana adfirmat felle tauri et adpe serpentium et aerugine ac melle medicatis locis ante coitus. vitulinum quoque fel in purgationibus sub coitu adspersum vulvae etiam duritas veteres

§ 251 init. - Diosc. eupor. I 189 — § 253 init.: Diosc II 98. eupor. II 69.

1 lieni VR. | inlitu V. -tu E. 2. 3 asinae R¹ 3 suffitio VTfS. -tae rv maturant v.a.S. 4 alter E. | adhibetur dTEv(J). -entur r (Verc GD) -eatur fS. necat dTS. -ant rr(D) 7 uulua V. | inpositū Er e corr. 8 nascuntur d. , restringuntur rfv a.G. -gunt V. -gtur E 9 decocti R. 11 lichen fG -caen E -cen r lien v. equae e J e coni. S. equae E eque r aqua f. ex aqua v. efr § 226. | duci E | epotus VR'fS | eiiciet d efficit E. 12 ungula S cum Gesnero -las ll lae v. | suffitu E. -ta Gesner 14 furis V. cum — 16 uulwas re om. V'R'd. 15 mari (V?)ED. sed efr. § 225 VIII 105. 218. IX 84 procedentes VE 17 potus V. -tu E. | ob v.a.S. uexatione dTfS. -nes VR. -nem E. 19 tauri VRd efr. § 246. -rino Err | ac VRdTH a f. ad E. addito v. 19 20 medicantis V. de hoc verbo efr. XI 184. XIV 135. XVIII 159. 21 duritas VRd efr § 250. tiam Ev (veteres ego. efr. XXXI 97. ventris ll.v.

emollit et profluvium minuit umbilico peruncto atque in totum vulvae prodest. modum statuunt fellis pondere X , 254 opii tertiam, admixto amygdalino oleo, quantum satis esse appareat; haec in vellere inponunt. masculi fel vituli cum 5 mellis dimidio tritum servatur ad vulvas. carnem vituli si cum aristolochia inassatam edant circa conceptum, marem parituras promittunt. medulla vituli in vino et aqua decocta cum sebo exulcerationibus vulvarum inposita prodest, item adipis vulpium excrementumque felium, hoc 10 cum resina et rosaceo inpositum. caprino cornu suffiri 255 vulvam utilissimum putant. silvestrium caprarum sanguis cum palma marina pilos detrahit; ceterarum vero fel cal- lum vulvarum emollit inspersum et a purgatione conceptus facit. sic quoque psilotri vis efficitur; evulsis pilis triduo 15 servatur inlitum. profluvium quamvis immensum urinae caprae potu sisti obstetrices promittunt et si simum inlinatur. membrana caprarum, in qua partus editur, in- veterata potuque sumpta in vino secundas pellit. haedo- 256 rum pilis suffiri vulvas utile putant et in profluvio san- 20 guinis coagulum bibi aut cum hyoscyami semine inponi. e bove silvestri nigro si sanguine ricini lumbi perungantur

§ 255 init. : Diosc eupor. II 88. — extr. : Diosc II 98 eupor II 83.

2 modum om **VR¹**. X (i.e. denarium *ego*. x f decim **R¹**. denarii *re* 3 opio **R**. op **E** ad apī *v a H*. | tertiam *ll r(S)* | -tia *fH* | amygdaleo **E** 4 inponunt **dEv(D)**. -tur *rTfS*. | masculi *v* -linum *ll*. *an* masculi autem? *cfr.* § 243
5 carneum **V** 6 inassam **R¹df** 7 marē **VRdS**. res **Er(D)**
et **VdTfS**. ex **R(?)EG**. et ex *v*. 8 ulcerationibus d ex-
ulceratio **VR¹** 9 idem **VR¹**. | adeps *r* (*ut saepe* 10 rosa-
ceu **E** inpositā **VR¹** caprini **R**. 12 detrahi **E** 13 in-
spersit **R¹**. | ad purgationem **Vd**. 14 euulsis **VEv(S)** si
euu. *C* uulsis *r*. prepulsis **R**. prop- d. *an* prius euulsis (*rel*
praeuuulsis)? 15 seruetur **G** urinae **dTfS**. -na *rv(D)*
16 potu **dTfS** tus *r* -ta *r(D)* *cfr* § 256 17 qua **G**
aqua *ll v*. partu *r.a.G*. | editur **VRdTfH**. -tus **EG**. -to *v*.
17 18 inueterat **R¹**. -atatur **V**. 18 secundis **R¹**.
19 uuluis **V** | profuso **V** -uuia **E** coa. (*reliquis marginē ab-*
scisis) *r*. profluuiu **R**. 20 cum *ego*. om. *ll v*. *an* potius adducta /
semine *ll r*. -men *C* | ponit **R¹**.

mulieri, taedium veneris fieri dicit Osthanes, idem amoris
potu hirei urinae admixto propter fastidium nardo.

257 (78) Infantibus nihil butyro utilius per se et cum
melle, privatim et in dentitione et ad gingivas et ad oris
ulcera. dens lupi adalligatus infantium pavores prohibet
dentiendique morbos, quod et pellis lupina praestat. dentes
quidem eorum maximi equis quoque adalligati infatigabilem
258 cursum praestare dicuntur. leporum coagulo ubere inlito
sistitur infantium alvus. iocur asini admixta modice pa-
nace instillatum in os a comitibus morbis et aliis in-
fantes tuetur; hoc XL diebus fieri praecipiunt. et pellis
asini iniecta impavidos infantes facit. dentes, qui equis
primum cadunt, facilem dentitionem praestant adalligati
259 infantibus; efficacius, si terram non attigere. lien bubulus
in melle et datur et inlinitur ad liems dolores; sedat ul-
cera manantia cum melle lien vituli, in vino decoctus
tritusque et inlitus ulcuscula oris. cerebrum caprae Magi
per anulum aureum traiectum, priusquam lac detur, in-
fantibus instillant contra comitiales ceterosque infantium
morbos. caprinum simum inquietos infantes adalligatum
panno cohibet, maxime puellas. lacte caprino aut cerebro
leporum perunctae gingivae faciles dentitiones faciunt.

260 (79) Somnos fieri lepore sumpto in cibis Cato arbit-

---

§ 257 init : Diosc. II 81. eupor I 74   § 258: Diosc II 42 -
Seren 1031 Pl. iun. 28, 16—18. — § 259 extr.: Diosc eupor.
I 74. Seren. 1034 Pl iun 28, 18 — § 260: Cato ap Diomedem I p. 358. cfr. Martial. V 29. scriptt. hist. Aug XVIII

---

1 feri VR¹ cfr XXXII 49. | ostanes T -anter V. | an
amores? cfr XXIV 167 2 potu dE.S. to V. -ta R(?)v. |
urina v a.S. | admixto dEv H) -tu V -ti R -ta G
4 dentitione d.v. dentione rD. cfr § 258. XXX 22. 135 137.
5 dentes V¹ -te V². adalligatur V. 6 dentiendique J
-entique ll v | morbus V. 7 maxime V. 8 circum V.
circum f. 10 instillatur R¹d. a om E. 11 pelles V
13 dentionem Pl iun. | adalligatus R¹ 14 attingere VE.
-gerint d 15 et datur VR S datur Tf. edetur Er editur
d(?)r sedat ego. cfr XX 211 ad ll v. 16 dist. ego (lac.
-nato lien statut S) 18 tractum tS. tracham V. tracum d.
et p. 365, 1 arbitratur v.a S.

trabatur, vulgus et gratiam corpori in VIII dies, frivolo quidem ioco, cui tamen aliqua debeat subesse causa in tanta persuasione. Magi selle caprae, sacrificatae dum taxat, inlito oculis vel sub pulvino posito somnum allici dicunt. — Sudores inhibet cornus caprini cinis e myrteo oleo perunctis.

(80) Coitus stimulat fel aprunum inlitum, item medullæ suum haustæ, sebum asininum anseris masculi adipe admixto inlitum; item a coitu equi Vergilio quoque de scriptum virus et testiculi equini aridi, ut potionis interi possint, dexteræ asini testis in vino potus portioneve ad alligatus bracchiali; eiusdem a coitu spuma collecta russo panno et inclusa argento, ut Osthanes tradit. Salpe genitale id in oleum servens mergi iubet septies eoque perungui pertinentes partes, Dalion cinerem ex eodem bibi vel tauri a coitu urinam, luto ipso inlini pubem. at e diverso tauri simo inlito cohibetur virorum venus — Ebrietatem arcet pulmo apri aut suis assus, iejunis in cibo sumptus eo die, item baedinus.

20 20. (81) Mira praeterea traduntur in iisdem animalibus: vestigium equi excussum ungula, ut solet plerumque,

38, 1 — Pl. iun. 93, 1. 2. — § 261: Vergil georg III 280 — § 262 extr.: cfr Plin. XXX 145 — § 263 med.: Aelian n. a I 36. Pamphilus ap Geop. XV 1, 6.

1 VII C e com. B coll Martiale et scriptt. hist. Aug | frivolo om. E. 2 loco V¹Eva.B. laco V¹ 3 magis E. | fel V¹E¹d. | caprae om VR¹ 5 e Ev & VR. ex dS
7 aprugnum G -rinum dv. 8 siuum V. 9 permixto
Ev a. H | ad coitu VR¹. de mendo cfr. § 255 | equi a E¹S
quia V. | virgilio d(?)fv.a S. ulgi R¹ 11 potus pro Err a S.
portioneue -miae T) dT. -ne uel VR¹v potione uel Er
11 12 adalligatos V. 12 collecta ego. conie- V colle rr
russeo R¹ roseo Ev.a S. cfr VII 186 13 ostanes T. -naes V.
14 id in VRdT in Ev 15 dalion con H. diacon dT
bialeon VRv via- E cfr. Brunn. de mdd p. 37. ibi E
16 urina VR. ad e V. de E. 17 diuersu V. -sus R.
tauri ego. muri ll. -ris v. inlato VR. 18 ebrietate R
iejunis in CFW Müller p. 25. -uni ll G. a iejuno v. 19 editus E. 21 unguli R¹

si quis collectum reponat, singultus remedium esse recordantibus, quonam loco id reposuerint; iocur luporum equinae ungulae simile esse; rumpi equos, qui vestigia luporum sub equite sequantur; talis suum discordiae vim quandam inesse; in incendiis, si fimi aliquid egeratur et 264 stabulis, facilius extrahi nec recurrere oves bovesque; hircorum carnes virus non resipere, si panem hordeacium eo die, quo intersciantur, ederint laserve dilutum biberint, nullas vero teredinem sentire luna decrescente induratas sale. adeoque nihil omissum est, ut leporem surdum celerius pinguescere reperiamus, animalium vero medicinas: 265 si sanguis profluat iumentis, suillum sanguinem ex vino infundendum, boum autem morbis sebum, sulphur vivum, alium silvestre, ovum crudum trita in vino danda aut vulpis adipem; carnem caballinam discoctam potu suum morbis mederi, omnium vero quadripedum morbis capram solidam cum corio et ranam rubetam discoctas; gallinaceos non attingi a vulpibus, qui iocur animalis eius aridum ederint, vel si pellicula ex eo collo induita galli inierint; 266 similiter in felle mustelae; boves in Cypro contra termina hominum excrementis sibi mederi; non superi pedes boni, si prius cornua imma pice liquida perunguantur;

§ 265 init.: Cato 71 Colum. VI 4, 2. — § 266: Suidas et Hesychius s. v. Βοῦς Κύπριος. — Cato 72. Colum VI 15, 2.

2 leporum *Lugd. Dal.* 3 est se **Vd.** | rumpi *ego* eru- **Vd.**
et ru- **R(?)Ev.** 4 discordiae **ErB** (-dia v.) adipisco- **R.**
adips **I** adeps **V²d**) co- (-di d) **r.** 5 egeneratur **Vd.** 7 resipere **ErC** reci- **rTz.** de mendo cfr. § 39. 8 delutum **R.**
9 sentias **V¹**. -ties **V²** | decrescenti d 10 sale om **E** |
surdum **VRdv** tardium **E.** 11 medicinas d(?)**ErG** -cina **Rv**
-cīn, **V.** 14 silvestrem **Vd.** -rum **R¹**, ouum v. ouum **E**
eum **R** eum **V.** om dS de mendo cfr. XXIX 43 | crudum
ego e Cat. et Colum. coctum ll.v concoctum **T.S.** an non
coctum? omnia haec trita v.a.J 15 discoctum **V.** de-
coctam **RTf** | potu **R.** 17 ranā rubetā v. -na rubeta ll D. |
decoctas f. discoctam **dTD.** 19 induita **VdTfEv(D,** -ti **B.**
inducta **C** e comi **B**, interint **V** -rerit v a **B** 20 similia
d(?) **Ev a.S** cipro r cipino **R.** cyprino (cip- **V**) **Vd.** 21 non
subteri **G** cfr. Cato. non super ll msuper v. 22 imma **J**
cfr. Cato et § 202. iam **VdE.** in **R.** del. v

lupos in agrum non accedere, si capti unius pedibus infractis cultroque adacto paulatim sanguis circa fines agri spargatur atque ipse desodiatur in eo loco, ex quo coepit trahi; aut si vomerem, quo primus sulcus eo anno 267^s in agro ductus sit, excussum aratro focus Larum, quo familia conveniet, urat, lupum nulli animalium nociturnum in eo agro, quam diu id fiat.

Hinc deinde praevertemur ad animalia sui generis, quae aut placida non sunt aut fera.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE LIBER XXIX

10 1. (1) Naturae remediorum atque multitudo instantium ac praeteritorum plura de ipsa medendi arte cogunt dicere, quamquam non ignaros, nulli ante haec Latino sermone condita auctepsque, lubricum esse rerum omnium novarum exordium, utique tam sterilis gratiae tantaeque

1 agro E. 2 sanguinis Vf 3 ipsi V. | quo om R¹.
 5 aratru R; locus VR¹. | lanum V larium dB¹e a S(J)
cfr. II 16 III 66. 6 conueniet (-niēt d) ll. -nit v. urat ego.
 ur at V. ur ad (ab E¹) r. exurat D e coni. S. absumat v. |
 animalium V²E¹(D) -ali rTfH. *cfr XIX 180 XVII 215.*
XII 40. XVI 107 III 31. XXIX 9 8 reuertemur Rdr.a.S.
cfr nota ad § 123 10 naturae VdTfrS. -ra Er(D). totum
 NATURÆ R. 11 PRÆC^EP R¹ praeceptorum V¹fHSJ (= praedictorum). 12 ignaros VS. -noros E. -narus dT -narus
 sim ErG(D) -rus sum C. -rus si in v. | nulli VTfS -llis
 rv(Brot.) -llius Dal. *cfr praef § 14* 13 sermone dEv
 -mo nec Vr. ser nec R. ac labricum dTv.a G iudicium D.
 14 exordium ego et italium V. & tal- RdTfS & al- r.
 tal- EG(D). principium nec aliud v. (initium vet. Dal ^{tam}
 VRTfH. iam d quem E. quam v. \ steriles G. \ gradias post
 utique habent v.a.G | tantaque V¹R¹ om. Ev a.H.

- 2 difficultatis in promendo. sed quæstionem occurtere verisimile est omnium, qui haec noscant, cogitationi, quoniam modo exoleverint in medicinae usu quae iam parata atque pertinentia erant, mirumque et indignum protinus subit, nullam artium inconstantiorem fuisse aut etiamnunc saepius mutari, cum sit fructuosior nulla. dis primum inventores
 3 suos adsiguavit et caelo dicavit, nec non et hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. auxit deinde famam etiam criminis, ictum fulmine Aesculapium fabulata, quoniam Tyndareum revocavisset ad vitam nec tamen cessavit narrare alios revixisse opera sua —, clara Trojanis temporibus, a quibus fama certior, vulnerum tamen dumtaxat remediis.
- 4 (2) Sequentia eius, mirum dictu, in nocte densissima latuere usque ad Peloponnesiacum bellum. tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in insula Coo in primis clara ac valida et Aesculapio dicata. is, cum fuisset mos, liberatos morbis scribere in templo eius dei quid auxiliatum esset, ut postea similitudo proficeret, exscripsisse ea traditur atque, ut Varro apud nos credit, templo crenato sis instituisse medicinam hanc, quae clinice vocatur. nec fuit postea quaestus modus, quoniam Prodicus, Selymbriae

§ 3 extr: Apollodor. III 10, 3. Hygin. fab. 49. Isidor IV, 3, 2 Cels. I prooem init — § 4: cfr Strabo XIV 2, 19 p 657 extr.

---

1 difficultates G. | quæstionem (scriptum olim quoniam vel qnm ego cfr II 3 quoniam II v. 2 noscant dT Ev Brat) D. -cunt VRfS cognoscant G. 3 exsolverint (exo- v) Ev.a C. | usu om. VR¹f | iam parata VRdS tam par. B(?) B. temper- Ev 5 nullum martium V | aut VRdTfS ut Er et v. | etiamnum dT v a S. 6 militari VR¹ immut- v.a G diis VR a S ad his E 7 dictauit Rdt. dit. T. non et Er v. non nec VRd¹ non d² 7. 8. multifaria VRdTf 9 petita E | fama E. 10 tyndareum VRdT P) H. -ridem cum E. -den Dal -dem G -dam v 10, 11 dist ego. 11 & opera d. 12 a VRdT v(S) om. EG D). 17 mos Er v om. r. 18. 19 qui auxiliatus dT v a G. 19 esse V | ut om. E 20 in iam v, templo Er a H 21 iis ego. his E. is v. am. r C. an sic? 22 prodicus av agus V itas v Hero- is cont Dal.

natus, e discipulis eius instituit quam vocant iatralipticen et unctoribus quoque medicorum ac mediastinis vectigal invenit.

(3) Horum placita Chrysippus ingenti garrulitate mutavit, plurimumque et ex Chrysippo discipulus eius Erasistratus, Aristotelis filia genitus. hic Antiocho rege sanato centum talentis donatus est a rege Ptolemaeo filio eius, ut incipiamus et praemia artis ostendere

(4) Alia factio ab experimentis se cognominans empiricen coepit in Sicilia, Acrone Agragantino Empedoclis physici auctoritate commendato, (5) dissederuntque hae scholae, et omnes eas damnavit Herophilus in musicos pedes venarum pulsu discripto per aetatum gradus. deserta deinde et haec secta est, quoniam necesse erat in ea litteras scire; mutata et quam postea Asclepiades, ut rettulimus, invenerat. auditor eius Themison fuit seque

§ 5: cfr. Plin. XXVI 11 Cels. I prooem p 2 — cfr. Plin. VII 123 Val. Max. V 7 ext. 1 — Cels I prooem p 2 5 Diog. Laert. VIII 2, 9 (65). — § 6: cf. Plin. XI 219. — Cels I prooem p 2 3 — Sueton. Aug. 81 Dio Cass. LIII 30 cfr. Plin. XIX 128. XXV 77 Horat. ep. I 15, 3.

1 natus discipulus Ev a H. | instituit VR&f Brot (D).
-nisse E. -uisset v -uens C(S). iatralipticen (-lept- Ev) BdS
-ce r latr- (-ce V¹E) r. 2 et unctoribus Brot (D) et ult- d
e (et f) cult- V¹f et ultioris R. reuctoribus V¹Erv(S) me-
diastinis C media est (-ia ē H. -ias r. -icis v) in eis ll.v
5 an plurimaque et ex Chrysippi (sc. placitis)? de structura
cfr. nota ad XXV 121. 6 authoco V a nistoco d 7 ptolo-
meo V -maeo D. 8 praemio VR&d | aris tendere VR¹d
9 se om. V¹RdTH | cognominant dTr¹(P)H. 10 acronce E.
a Creonte v a. G. agragantino r. agrig- v a. S. | empedocles V.

11 physici dv. pycni V¹. chrysippi E chrys- r in ras.
cris- V¹ | auctoritatē B. 11 12 hae (eae v) scholae D hae
discolae (-le d) Vd. /e/ scole R ex scola Er hae diu scho-
lae H cum Gron. 12 an at vel donec? heropylus V¹.
hepylus d. -lis V¹ 13 discripto VD desc- RdG discripto
E -creto v , actum V. unctum R¹. | gradis V. 15 eas VR&d
16 inuenierat additos eius V¹ in ras. in venatore ms. B¹ \
themiston Er temison VR | fuit seque VR&att(S). tuiasseque
Er. fuit sed quae B fuit qui quae C.

inter initia adscripsit illi, mox procedente vita sua et placita mutavit, sed et illa Antonius Musa eiusdem auctoritate divi Augusti, quem contraria medicina gravi peri-
 7 culo exemerat. multos praetereo medicos celeberrimosque ex iis Cassios, Carpetanos, Arruntios, Rubrios. CCL HS
 annuae iis mercedes fuere apud principes. Q. Stertinus
 inputavit principibus, quod sestertiis quingenis annuis
 contentus esset, sescena enim sibi quaestu urbis fuisse
 8 enumeratis domibus ostendebat. par et fratri eius merces
 a Claudio Caesare infusa est, censusque, quamquam ex-
 hausti operibus Neapoli exornata, heredi HS CCC reliquere,
 quantum aetate eadem Arruntius solus. exortus deinde
 est Vettius Valens, adulterio Messalinae Claudii Caesaris
 nobilitatus, pariterque eloquentiae adsectatores et poten-
 9 tiae nanctus novam instituit sectam. eadem aetas Neronis

§ 7. Cels. I prooem p. 11 extr. Scribon 120 176. — § 8
 extr: cfr Tacit ann. XI 35 Scribon. 94 § 9: Galen meth.
 med I p. 35

1 adscripsit illi VR^T_d(B²)S. scripsit illo Ev. | procedente
 (praec- df) VR^dTf. itia E. recedente a v | uita v(S). uitia
 ll Tf. aei nequitia S (cfr. quaedam in senectute deflexit ap.
 Cels. sua & VR^T_fS. ad sua EB(D) sua d(?)r an et sua?
 2 3 an eiusdem auditor clarissimus auctoritate? (cfr.
 § 5 commendatus et § 8 nobilitatus; XIX 38 auctorita-
 tem VE. 3 4 periculae V 4 exemerat R¹ exinierat V |
 praeterea Ev a B 5 iis dv bis rS carpetanos (-pit- r.
 -nes R V¹RdTfV calpet- V²H calpit- (nes r ErG. arbun-
 tios VR¹ arruntios arbutios (alb- v, dT(?)v a S. | cci. ego.
 al. E ccl v duceña quinquagena rH. | his Vf. ss E
 6 annuae iis ego -ua his (is S) ED. -ualis V. -uales dTf.
 anulis R. annua rr. mercedes VR^dTfJ. -de his (is v del S)
 Erv Q RS. Q uero B quae rv 7 ita ut R¹ 9 nume-
 ratis Ev a S. et facti E 10 11 ex austi V exhaustis
 fEv a G 11 operibus ErG. ris r. opibus v | heredis E.
 -red r e corr. | us. ccc H. ns ccc Er e corr v(S). hs. u.
 ccc d sti ceci V 12 aetate eadem J athenaideum
 (ate- V²) V²r -di D. -na id est Ev. -nade R -na dens d.
 at nadens V¹ ad eam aetatem G. quadragena B -gena
 dens T 13 uetius Vd uetius v.a.S. 14 eloquentia
 VRD dist. ego | adsectator. is v a D., ex & eam v a S
 14 15 potentie R. -ia d -iam v. 15 neronis principis &

principatu ad Thessalum transilivit, delentem cuncta placa
cta et rabie quadam in omnis aevi medicos perorantem,
quali prudentia ingenioque, aestimari vel uno argumento
abunde potest, cum monumento suo, quod est Appia via,
5 latronicen se inscripserit. nullius histriorum equorumque
trigarii comitatiō egressus in publico erat, cum Crinas
Massiliensis arte geminata, ut cautor religiosiorque, ad
siderum motus ex ephemeride mathematica cibos dando
horasque observando auctoritate eum praecessit, nuperque
10 HS C reliquit, muris patriae moenibusque aliis paene non
minore summa extuctis. hi regebant fata, cum repente 10
civitatem Charmis ex eadem Massilia invasit damnatis non
solum prioribus medicis, verum et balineis, frigidaque
etiam hibernis algoribus lavari persuasit. mersit aegros
15 in lacus. videbamus senes consulares usque in ostenta-
tionem rigentes, qua de re exstat etiam Annaei Sene-
cae adstipulatio. nec dubium est omnes istos famam 11
novitate aliqua aucupantes anima statim nostra negotiari.
hinc illae circa aegros miserae sententiarum concertationes,
20 nullo idem censente, ne videatur accessio alterius. hinc
illa infelicitis monumenti inscriptio: turba se medicorum
perisse. mutatur ars cottidie totiens interpolis, et in-

---

§ 10: Seneca ep. VI 1, 3 XII 1, 5   § 11: Meineke Com
Graec. IV p 360 (Monosticha Menandri p 699)   cfr. Plin
XX 78.

1 principatum V 1. 2 placida V. 2 omni saeuit Vd.
mendicos V 4 abunde — monumento *om. V¹R¹d.* potest r
porta est (e r) Er reperta est V² suo om V¹, apia V. in
appia vet Dal 5 latronicen V histriorum V. equorumque r G 6 comitatiōe VdT. | critias C. 7 uc V¹. ita
ut V²E 10 us e D hs. e VR E(S). centies us d(?)C
moenibus R. 12 charm' r. carni R. -mis v.a.C 13 et
a balneis E. 14 persuasit ll v (aliter § 26). an praecepit? |
mersit om V¹R¹. 15 latus RE. 15 16 ostentionem E.
ostant- V¹. 16 annali V 17 fama E 18 animas statim
nostras v.a.H -mae statum nostrae Gron 21 infelicitis
dErv -lix VRfS | monumenti VRdv. -tis ED (an ta maius
scriptio VR¹ | turbare V¹ -bas re V². tuba re R¹ medie-
rum V 22 cotiens E. | interpellis VR¹. pollis v.a H.

geniorum Graeciae statu impellimur, palamque est, ut quisque inter istos loquendo polleat, imperatorem ilico vitae nostrae necisque fieri, eeu vero non milia gentium sine medicis degant nec tamen sine medicina, sicuti populus Romanus ultra sexcentesimum annum, neque ipse in accipiendo artibus latus, medicinae vero etiam avidus, donec expertam damnavit.

- 12 (6) Etenim percensere insignia prisorum in his moribus convenit. Cassius Hemina ex antiquissimis auctor est primum e medicis venisse Romanam Peloponneso Archagathum Lysaniae filium L. Aemilio M. Livio cos. anno urbis DXXXV, eique ius Quiritium datum et tabernam in compito Acilio emptam ob id publice. vulnerarium eum fuisse *egregium*, mireque gratum adventum eius initio, mox a saevitia secandi urendique transisse nomen in carnificem et in taedium artem omnesque medicos, quod clarissime intellegi potest ex M. Catone, cuius auctoritati triumphus atque censura minimum conferunt; tanto plus in ipso est. quam ob rem verba eius ipsa ponemus:
- 14 (7) Dicam de ipsis Graecis suo loco, M. fili, quid Athenis exquisitum habeam et quod bonum sit illorum litteras inspicere, non perdiscere.

§ 12: Cassius Hemina annal III (cfr. hist. Rom. fragm. ed. Peter p. 72)

1 impellitur R¹. palam quoque V. 1. 2-est ut quis om R¹. 2 ualeat VR¹TfS cfr XXVIII 10 ilico J. illico ll r(D) cfr nota ad XXVII 12 3 seu R¹d 4 negant Vd medicine R. 4 5 p. R. VD 5 ipsi R. 5. 6 accipiendi d. 6 latus dv ten- V¹R. lentis V¹E^r. 8 recen- sere V¹R¹dT. sed cfr VII 99. 114 XXXIV 96. XXXVI 8. 9 heminae V. antiquis Ev.a H sed cfr. XIII 84 10 peloponneson Vd -ensem v a G 11 lisaniae V 12 paplicae V 14 egregium (*corruptum in ecrecium*) ego. credant d. ore- rTf. e re dictum H cum Gron tradunt r(D.. mirique V. gradu aduentu E initio om. E 15 urendi om. V¹ 16 carnificem et Erv -ce sed V. -ce sed d. -ces et Rf. an carnicis et? artemonesque V. -oresque R¹ 17 e SJ 17 18 auctoritate VR -itas Ev.a B 18 censura in unum d. 19 ipsa om. V¹R¹. 20 filio VR¹d 21 habeant d. 22 et p. 873, 1 dist v a H

vincam nequissimum et indocile genus illorum,
et hoc puta vatem dixisse: quandoque ista gens
suas litteras dabit, omnia conrumpet, tum etiam
magis, si medicos suos hoc mittet. iurarunt inter
se barbaros necare omnes medicina, sed hoc ip-
sum mercede faciunt, ut fides iis sit et facile
disperdant. nos quoque dictitant barbaros et
spurcius nos quam alios Ὀπικῶν appellatione
foedant. interdixi tibi de medicis.

10 (8) Atqui hic Cato sescentesimo quinto anno urbis 15
nostrae obiit, octogensimo quinto suo, ne quis illi de-
fuisse publice tempora aut privatim vitae spatia ad ex-
periendum arbitretur. quid ergo? damnatam ab eo rem
utilissimam credimus? minime, Hercules. subicit enim
15 qua medicina se et coniugem usque ad longam senectam
perduxerit, his ipsis scilicet, quae nunc nos tractamus,
profiteturque esse commentarium sibi, quo medeatur filio,
servis, familiaribus, quem nos per genera usus sui di-
gerimus. non rem antiqui damnabant, sed artem, maxime 16
20 vero quaestum esse manupretio vitae recusabant. ideo
templum Aesculapii, etiam cum reciperetur is deus, extra

1 an euincam? 2 putabam item E. | quandocumque
V(?)v.u.S. 3 corrumpit VRd. 4 si om. V¹R¹ | huc d(?)
v a D 5 set E et H. 6 facient dTf | fides iis is ED.
his Vr) Vd Err. fid&is R. 7 dictitabant VR¹dT. 8 spur-
cius EB (-mos v). sup eius rT. rbius U. Ὀπικῶν U cum
O Jahnio opicos B hoppicos (hipp- v) R. -ificos (opi- E) Er
hoppocos Vd. 9 foedantque V, interdixi tibi 'dicit ibi
v a. G) de medicis V¹Er v om. rT 10 atqui ego atque
V(?) Er om. rT | hic cato om. R¹. 11 obid V. 12 pu-
plice V ut VR¹. aut (pro ad) VR. 12 13 experiendum
d(?)B. expedi- rr.a.C 13 ab eorum E haberem R¹.
14 utilissimum E subiecit dT 15 quam E. | se et VRdS
est et E et se et " 16 nos tractamus G(H) temus
Lugd nos tredamus E. -rademus v(D) nostra scitamus
(ci- U) rTf U. 17 profitemurque E comedeatur V
18 usus sui ll v. an ususue? 18. 19 differimus VRdTs
(P)H -remus U differimus EG differimus v. -remus C
20 esse ll v esse in P an esse e? (manupretio Vd Err
cum PH mani pr- T magni pr- R. immani pr- v
21 aesculapis VE.

urbem fecisse iterumque in insula traduntur et, cum
 Graecos Italia pellerent, diu etiam post Catonem, ex-
 17 cepisse medicos. augebo providentiam illorum. solam
 hanc artium Graecarum nondum exercet Romana gravitas,
 in tanto fructu paucissimi Quiritium attigere, et ipsi sta-
 tim ad Graecos transfugae, immo vero auctoritas aliter
 quam Graece eam tractantibus etiam apud inperitos ex-
 pertesque linguae non est, ac minus credunt quae ad
 salutem suam pertinent, si intellegant. itaque, Hercules,
 in hac artium sola evenit, ut cuicunque medicum se pro-
 fesso statim credatur, cum sit periculum in nullo men-
 dacio maius. non tamen illud intuemur; adeo blanda est
 sperandi pro se cuique dulcedo. nulla praeterea lex, quae
 puniat insecitiam capitalem, nullum exemplum vindictae.
 discunt periculis nostris et experimenta per mortes agunt,
 medicoque tantum hominem occidisse inpunitas summa
 est. quin immo transit convitum et intemperantia cul-
 patur, ultiroque qui periere arguuntur. sed decuriae pro
 more censuris principum examinantur, inquisitio per parietes
 agitur, et qui de nummo iudicet a Gadibus columnisque
 Herculis arcessitur, de exilio vero non nisi XLV electis
 18 viris datur tabella: at de iudice ipso quales in consilium
 eunt statim occisuri! merito, dum nemini nostrum libet
 scire, quid saluti suae opus sit. alienis pedibus ambula-
 mus, alienis oculis agnoscimus, aliena memoria salutamus,

1 iterumque *ll. r.* Tiberinaque *com* *S.*, nec (*pro et*)
coni *S.* 2 etiam *del* *H* 2. 3 excoepisse *V.* 5 tantu-
R' fructu **VU**¹ 6 greci *R.* 8 at (*pro ac*) *d.* 9 intel-
 legant *RU* -gunt *rr.J* 10 in *om E* sol **V'E** | medi-
 cum se *d?* *v.J*. medium se *E* modo se *R.* al . . . *r* *reliquis*
margine ulscisis). modo re (rem *U* **VU** 10. 11 professo
d? *G.* -ssae *E.* -erro *V* -erra *R.* -fitenti *v* (*an* proferat?
cfr. XVIII 218). 12 intueretur *R'* ab eo *V.* 14 in-
 scientiam *R'U*. *cfr. nota ad XXVI 5* | capitalem *E* -le
aTH ea cap- *V* eam cap- *fS.* 17 transit in *Vv a.G*
 18 perire *V* 18. 19 pomere *E.* 19 examinantur *V* -atur
E | parentes *P* patrias *Gron* 20 a *om E* 21 nisi
de E nisi die *r a H* 22 consilij *C.* -ho *llr* (*an* in
consilij sunt?). 24 quod *R'E* a. *G* 24 25 ambule-

aliena et vivimus opera, perieruntque rerum naturae pretia et vitae argumenta. nihil aliud pro nostro habemus quam delicias. non deseram Catonem tam ambitiosae 20 artis invidiae a me obiectum aut senatum illum, qui ita censebat, idque non criminibus artis arreptis, ut aliquis exspectaverit. quid enim venenorum fertilius aut unde plures testamentorum insidiae? iam vero et adulteria etiam in principum domibus, ut Eudemus in Livia Drusi Caesaris, item Valentis in qua dictum est regina. non 21 sint artis ista, sed hominum: non magis haec urbi timuit 22 Cato, ut equidem credo, quam reginas. ne avaritiam quidem arguam rapacesque mundinas pendentibus fatis et dolorum indicaturam ac mortis arram aut arcana praecepsi, squamam in oculis emovendam potius quam extabendam. per quae effectum est, ut nihil magis pro re videretur quam multitudo grassantium; neque enim pudor, sed aemuli pretia summittunt. notum est ab eodem 23 Charmide unum aegrum e provincialibus HS CC reconductum, Alconti vulnerum medico HS SC damnato admissus Clodium principem, eidemque in Gallia exulanti et deinde restituto adquisitum non minus intra paucos annos. et haec personis inputentur. ne faecem quidem 24

§ 22: cfr. Martial. XI 84, 5. 6.

1 aliena (om. et) E. na r a. S. 3 iam VR¹ | ambitiose
TE -one V 4 ut a (pro aut) E et a v a. G. 5 itaque
(pro idque) Ev a G 6 quidem in V quid R¹ | feralius R
-acius S. unde dEv. unius VR. 7 res R. 8 in om. VR¹.
eudemus B eundē ll euidens v 10 sunt VR¹ r a. G | artes
istae E 13 aut mortis VR¹ arram VR¹ B arma Ev aty-
con R al. . r (reliquis margine abscissis) | arcanam V
13 14 praecepsi VR¹. -ta rv 14 squam V quā d¹
-amā d² | et mouendam VR¹ d. 15 ma (pro magis VR¹)
15 16 prodesse d¹ r a S 17 pudoris (om. sed Ev a C
aemuli v -lis ll notum d¹ v non VR¹ Ev om r 18 e VR¹.
ex dr et VR¹ Ev. | his V | cc ego c. E cc D ducenta VR¹
-tis R(?)v 18. 19 conductum v a. H an ee (= esse, con-
ductum? | dist. v a D 19 medicorum E. | [E] ego c ll H(D)
c v centiens cent. mil. S (incertum unde sumptum) 19. 20 ad-
emissos R¹ 21 intra — 22 personis om E 22 faciem hoc
quidem E.

aut inscitiam eius turpem arguamus: ipsorum *procerum*¹ intemperantiam inmodicis aquarum calidarum deverticulis, imperiosa inedia et ab isdem deficients cibo saepius die ingestu, mille praeterea paenitentiae modis, culinarum etiam praeceptis et unguentorum mixturis, quando nullas 24 omisere vitae inlecebras. invehi peregrinas merces conciliarique externa pretia displicuisse maioribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem providisse, cum damnaret artem. theriace vocatur excogitata compositio; luxuria fixit rebus sexcentis, cum tot remedia dederit natura, quae singula sufficerent. Mithridatum antidotum ex rebus LIII componitur, inter nullas pondere aequali, et quarundam rerum sexagesima denarii unius imperatur, 25 quo deorum, per Fidem, ista monstrante! hominum enim subtilitas tanta esse non potuit; ostentatio artis et portentosa scientiae venditatio manifesta est. ac ne ipsi quidem illa novere, conperique volgo pro cinnabari Indica in ss. 124 medicamenta minium addi insecitia nominis, quod esse 26 venenum docebimus inter pigmenta. verum haec ad singularum salutem pertinent; illa autem, quae timuit Cato

§ 24: cfr Plin XX 264 XXV 6 (XXIII 149) Cels V 23, 3. (Scribon 194. Pl iun. 106, 10 sqq.). — § 25: cfr Plin. XXXIII 115 116 Diosc V 109 — § 26 extr.: cfr Seneca ep XII 5, 6 — Iuvenal 8, 114. 6, 370 Martial. XII 32, 21.

1 insecitam **T P** turpem *ego*. turbam **VRTEP** -bae **d(?)v** | arguemus **VRdT** *dist ego*. ipsorum procerum *ego*. cfr § 26. -sorum **ll H** -sorumque *v*. 2 intemperantia **V** imperantiam **E** | inmodicis *ego*. in morbis (*ortum ex inmoduis*) **ll.v.** | gallidarum **V** 3 in media **E** (imperiosam inediam *v.a.S*). | hisdem **V**, cibo **VRER** (*S*). -bos **d(?)G**. 4 de **V·Rd** | ingestos **G**. petentiae **R¹**. appete- **dT**. 8 et quidem **V** quid- **Era** *G*. 9 theriæ **VR** -ie **d** 10 luxuria *ego* (*et dist*). -riae **V²**Er *v*. om. **rT** | fixit *ego*. fixit **VR** -xis **d**. fit ex *v* | sexcentis *S cum Fabricio*. externis **ll v.D**. 11 mithridatum (-trad- **R¹S**) **VTfErD** -ticum **d(?)e** 12 inter **VT** interim **Rd(?) Er** cfr VI 211 (*an interque?* cfr II 119. 207) | nullas *ego* -illos **VRTE**. -lius **D** -lio **d(?)v** et quali **E** aequa **VR¹**. equa **d** 13 imperatur *ego*. -tor **ll** ta *v* 14 per fidem (*dam d*) **ll Tf(P)J** diam *v*. \ istam **RE.v.a.J** 17 illam *v.o.S*, moueri complerique **E** 18 ac de insecitum **VR¹a**

atque providit, innocentiora multo et parva opinatu, quae proceres artis eius de semet ipsi fateantur, illa perdidere imperii mores, illa, quae sanū patimur, luctatus, ceromata ceu valitudinis causa instituta, balineæ ardentes, quibus 5 persuasere in corporibus cibos coqui, ut nemo non minus validus exiret, oboedientissimi vero efferrentur, potus deinde ieiunorum ac vomitiones et rursus perpotationes ac pilorum eviratio instituta resinis eorum, itemque pectines in feminis quidem publicati. ita est profecto: lues morum, 27 nec aliunde maior quam e medicina, vatem prorsus cottidie facit Catonem et oraculum: satis esse ingenia Graecorum inspicere, non perdiscere.

Haec fuerint dicenda pro senatu illo sescentisque p. R. 28 annis adversus artem, in qua condicione insidiosissima 15 auctoritatem pessimis boni faciunt, simul contra attonitas quorundam persuasiones, qui prodesse nisi pretiosa non putant. neque enim dubitaverim aliquis fastidio futura quae dicentur animalia, at non Vergilio fuit nominare formicas nulla necessitate et curculiones ac lucifugis 20 congesta cubilia blattis, non Homero inter proelia deorum improbitatem muscae describere, non naturae gignera ista, cum gignat hominem. proinde causas quiske et effectus, non res aestimet.

(9) Ordinemur autem confessis, hoc est lanis ovisque, 29 ob id ut rebus praecipuis honos in primis perhibeatur.

§ 28 extr.: Vergil. georg I 186. IV 243 Homerus P 570

1 multa R. | opinato VR¹f. , an quaeque? 2 eius
de semet (remet V¹) V¹RdTH cum P. -dem -dem in v)
semet V²E^v | ipsis E^va.H. -so R. 3 imperio (ipe- V¹)
V¹H'd. cremata E 5 cibo E. | coqui R^ve^r qui d qui-
bus V an cōcoqui? cfr Horat. ep. I 6, 61 Iuvenal 1, 143.
8 eurati d. in dE^ve. ne r 9 moraum V¹ -ralium
V² 10 nec dv ne VER om R e E^v.J) a rTS
11 oratum R. 14 conditione ll v 15 ationitas V acco- E.
16 persuasione E nb (pro nisi) E praecio sano V
18 discentur VR^v ad non V. anne E. | virgilio ll v a S(D)
19 formicam d. 21 descriptsere VR² 22 gignant E
an gigneret? 24 ordinemus E. a confessis v. cfr. CFW Müller
p. 3 et XXV 99. 25 ob id ut ego cfr XXXII 8 116

quaedam etiam sic alienis locis, tamen obiter, dici necesse erit. nec deerat materia pompea, si quicquam alio intueri liberet quam fidem operis, quippe inter prima proditis etiam ex cinere phoenicis nidoque medicinis, ceu vero id certum esset atque non fabulosum. inridere est vitam remedia post millensimum annum reditura monstrare.

- 80 2. Lanis auctoritatem veteres Romani etiam religiosam habuere, postes a nubentibus attingi iubentes; praeterque cultum et tutelam contra frigora suicidae plurima praestant remedia ex oleo vinoque aut aceto, prout quaeque mulceri morderive opus sit et adstringi laxarive, luxatis membris dolentibusque nervis inpositae et crebro suffusae. quidam et salem admiscent luxatis; alii cum lana rutan tritam adipemque inponunt, item contusis tumentibusque.
 81 halitus quoque oris gratiores facere traditur confricatus dentibus atque gingivis admixto melle. prodest et phreneticis suffitu. sanguinem in naribus sistit cum oleo rosaceo indita et alio modo auribus opturatis spissius. quin et ulceribus vetustis inponitur cum melle. vulnera ex vino vel aceto vel aqua frigida et oleo expressa sanat.

§ 30. Plutarch. quaest. Rom p. 271 Lucan Phars II 354 — Diose. II 82 — § 31: cfr Marc. 13, 11 — Seren. 93 Pl. iun 92, 3. — Seren. 630, 631. Pl. iun 23, 11—13. Marc 10, 28. — Pl. iun. 77, 23, 24. 74, 14—16. Seren. 815.

obitur E -ter d. -tur ut V. -ter ut RTS ut obiter r. ut D cum U 636. 1 sic VRdTfH. si Ev(D 2 deerit VR. esse erit d. | materia VRdTJ cum P. -rie E. -riae [pompa] r. 3 libet d. | prima fidem R 6 uitam CFW Müller p 25 -tiam V¹R. -tia in d. -tia r. tae iam J tae v. 6. 7 reddituram Vd. reddi- E 9 potest E | attingi om. R¹ ea cingi Lipsius. sed cfr XXVIII 135 | tubentes V¹ om R¹. 11 12 mulcerique ut V¹R¹ 12 morderique V²R¹T -qui V¹ 13 uolentibusque VR. uolan- d. 14 quidam et VRdS -dam in E. -dam etiam r. 16 alitus V 17 mellis R¹. 18 suffitus E 19 indita et alio modo VT. cfr XXVI 131. XX 137. XXII 32, praeterea datur (coicitur) in nares apud Seren. (631), et Pl iun et Marc et alio (allio r) indita modo (-dico r) Er a. G. et alio modo indita r G 20 qui nec E.

arietis vellera luta frigida ex oleo madefacta in mulieribus malis inflammationes vulvae sedant et, si procidat, suffitu reprimunt. sucida lana inposita subditaque mortuos partus evocat; sistit etiam profluvia earum. et canis rabiosi morsibus inculcata post diem septimum solvitur reduvias sanat ex aqua frigida. eadem nitro, sulpure, oleo, aceto, pice liquida serventibus tincta quam calidissima inposita bis die lumborum dolores sedat. sistit et sanguinem ex ariete sucida articulos extremitatum praeligans. laudatissima omnis e collo, natione vero Galatica, Tarentina, Attica, Milesia. sucidam inponunt et desquamatis, percussis, lividis, incussis, conlisis, contritis, deiectis, capitis et aliis doloribus, stomachi inflammationi ex aceto et rosaceo. cinis eius inlinitur adtritis, vulneratis, ambustis. et in oculorum medicamenta additur, item in fistulas auresque suppuratas. ad hoc detonsam eam, alii evolsam, decisim summis partibus siccant carpuntque et in fustili crudo conponunt ac melle perfundunt uruntque. alii astulis taedae subiectis et subinde interstratis oleo

§ 32: Seren 640 639. — Plin iun. 85, 5—7 — Seren 451 sqq Pl. iun. 58, 13—16 (cfr 36, 6, Marc. 25, 10 Cels. IV 11 p 134. 135 cfr Plin XXVIII 61. § 33: Pl iun 9, 3. Diosc II 82 (cfr. Marc 1, 88 27, 29), II 83 § 34: Diosc II 83.

1 uellere VRDE. | uta E. lota v.a S | frigidam E -daque v.a G (an frigida et?). 1. 2 mulieribus R (cfr. XXX 123). 2 procidat ego. -dant ll v 3 sucide VR an subditaue emortuos? 4 earum ll r uuluarum man Dal an feminarum vel delendum (cfr. XXIV 126. XXX 126 XXXII 130)? nisi vero uiperarum et canis magis probatur | et VRTE D. at d.? v. 6 redubias V 7 feruentibus dEvv -vescentibus rTIS. 8 his die E. 9 extremitatum v.a.J. cfr nota ad XXVIII 59. 11 terentina V | sucida E 12 13 deiectis om. V¹R¹d. 13 stomaci R. 15 medicamentis ED sed cfr. § 25 XXV 155 XXXIII 105. XII 134 XXIV 41 XXVIII 120 XXXII 31 XX 258. XVI 54. XXVI 36. XXIII 45 XXI 18. 30 (an vero etiam oculorum medicamentis? cfr. XXXV 194 XXXIII 105 init). 16 huc VR¹d¹ haec r a S detosam V 17 decisiss V. 18 uruntque & ? H cum vet Dal. e Diosc utrumque rr 19 astulis V¹D. VR E (cfr. XVI 57, assulis rG. hastu- v.

adspersam accendunt cineremque in labellis aqua addita confricant manu et considere patiuntur, idque saepius mutantes aquam, donec linguam adstringat leniter nec mordeat; tum cinerem reponunt. vis eius septica est efficacissimeque genas purgat.

35 (10) Quin ipsae sordes pecudum sudorque seminum et alarum adhaerentes lanis — oesypum vocant in numeros prope usus habent. in Atticis ovibus genito palma. fit pluribus modis, sed probatissimum lana ab iis partibus recenti concerpta aut quibuscumque sordibus sucidis primum collectis lento igni in aeneo subfervefacta et refrigeratis pinguique, quod supernatet, collecto in fisticile vas iterumque decocta priore materia; quae pinguitudo utraque frigida aqua lavatur et in linteo saccatur ac sole torretur, donec candida fiat ac tralucida; tum in 36 stagnea pyxide conditur. probatio, ut sordium virus oleat et manu fricante ex aqua non liquetur, sed albescat ut cerussa. oculis utilissimum contra inflammationes geaurumque callum. quidam in testa torrent, donec pinguitudinem amittat, utilius tale existimantes erosionis et duris 37 genis, angulis scabiosis et lacrimantibus. ulcera non oculorum modo sanat, sed oris etiam et genitalium cum au-

§§ 35—37: Diosc II 84 med et extr. § 37: cfr. Diosc eupor II 71 et I 215, ubi οξειπον falso. — Seren. 250 sqq

1 accidunt **V** | et (pro in) **V** | additas **VR¹** 2 adfricant **R¹**. 4 mordeat de sobo potanemedunt **R¹**. | tum **VRdS** tunc **E**v(D) cfr. § 35 extr. 45 eis **V**. styptica v a G. smectica Gesner 6 quin pecu om **R¹**. 7 oesopum E. aes- v a B 8 habent r -bet ll. **Ven** 9 palam **VR¹d** | modis om **V¹**R¹ 10 iis **Vr** bis **rC**. 12 supernatet **E**G. -tat v. -riacet **rTf** 12. 13 fisticili v.a.S. 13 uase **E**r v.a.S. priore dv(D). -ori **R(?)C** ora **V**. propter **E** | ateria **E**. 14 uitaque **E**. | in om **V** | siccatur **V²RE** v a **H** | ex (pro ac) **V** 16 stagnea **VREJ** coll XXX 38 57. (XXXIII 94 130 XXXIV 159 160, ubi **B** semper). -gnia v. stannea d(?)C 16. 17 oleante manu **E** 17 an et (pro sed)? aut **E** 18 cerosa **V** ceterosa **R¹** 18 19 genarum uel gallum allium **E¹** quidem intestator **E**. 19 torrendo nec **VE**. -do (conficiunt add. e, ne d v a B. 22 aurix S e coni **H** e Diosc (sed dicendum erat aurum).

serino adipe. medetur et vulvae inflammationibus et sedis rhagadiis et condylomatis cum meliloto ac butyro. reliquos usus eius digeremus. sordes quoque caudarum concretae in pilulas siccatae per se tusaeque in farinam et 5 in litac dentibus mire prosunt, etiam labantibus, gingivisque, si carcinoma serpat; iam vero pura vellera aut per 38 se imposita caecis doloribus aut accepto sulphure, et cinis eorum genitalium vitiis, tantumque pollut, ut medicamentis quoque superponantur. medentur ante oinnia et 10 pecori ipsi, si fastidio non pascantur. cauda enim quam artissime praeligata, evolsa inde lana, statim vescuntur, traduntque quod extra nodum sit e cauda praemori.

3. (11) Lanae habent et cum ovis societatem simul 39 fronti impositae contra epiphoras. non opus est eas in 15 hoc usu radicula esse curatas neque aliud quam candum ex ovo infundi ac pollinem turis.

Ova per se infuso candido oculis epiphoras cohibent urentesque refrigerant — quidam cum croco preferunt — et pro aqua miscentur collyriis; infantibus vero contra 20 lippitudines, ut vix aliud, remedio sunt butyro admixto recenti. eadem cum oleo trita ignes sacros leniunt betae 40 foliis superinligatis. candido ovorum in oculis et pili re-

§ 39: Diosc II 55 Pl. iun. 22, 4—7. — cfr. Marc. 8, 20. — § 40: Pl iun. 98, 7. 8. Seren 761 — Diosc II 55 Seren. 1043 sqq. Pl iun. 84, 6 8. — Seren. 1047 sqq. Pl. iun. 84, 4 -6

2 rhagadis **V E v a.C.D).** 3 eius **VR E D** eius suo loco d(?)v an eius suis locis, ut § 51? sed cfr. § 72. | digere **V¹**. -rere d. -rese De sordibus caudae med. **R¹**. 4 tusaeque (-seque **V²**) **V³d v** -sae aeque **E** tureque **V⁴**. tucuteq **R**. farinam **E** Verc (G) -na r(om in)r 5 labantibus dr -bus que **VR**. -bus quae **E** -bus, uuae **D**. sed cfr. Seren. 7 posita **VR¹d**, accepto ll r cfr. § 56 suffita Pl iun. 36, 7. 8.

8 pollet **E** ui **V**. 10 pascantur **RE S**. -atur r v(D).

11 praeligat **RE**. (an praeligata et uolsa?) 12 nondum fit **E**. | primori **E**. praemorari **R**. 17 infusa **E**. 18 urentesque dr tes oue **R**. -tisque **VS** -tis qua **E r**. 19 miscent v.a.J. (dist. J). 20 lippitudines **V**. lipidi- **R** | ut vix ego. cfr. XVI 64, vix ll. r. | sunt ego. est ll v 22 inligatis **R**.

clinantur Hammoniaco trito admixtoque et vari in facie
cum pineis nucleis ac melle modico. ipsa facies iuncta
sole non uritur. ambusta aqua si statim ovo occupentur,
pusulas non sentiunt — quidam admiscent farinam hor-
deaciam et salis parum —, ulceribus vero ex ambusta
cum candido ovorum tostum hordeum et suillo adipe
41 mire prodest. eadem curatione ad sedis vitia utuntur;
infantibus quidem etiam si quid ibi procidat; ad pedum
rimas ovorum candido decocto cum cerussae denariorum
II pondere, pari spumae argenti, muriae exiguo, dein
vino; ad ignem sacrum candido ovorum ternum cum
amylo. aiunt et vulnera candido glutinari calculosque
42 pelli. — Lutea ovorum cocta, ut indurescant, admixta
croco modice, item melle, ex lacte mulieris iuncta dolores
oculorum mitigant, vel cum rosaceo et mulso lana oculis
inposita, vel cum trito apii semine ac polenta in mulso
iuncta. prodest et tussientibus per se luteum devoratum
liquidum ita, ut dentibus non attingatur, thoracis destil-
lationibus, faucium scabritiae. privatum contra haemor-
43 rhoidas morsui infinitur sorbeturque crudum. prodest et
renibus, vesicae rosionibus exulcerationibusque. cruentus

§ 41 extr : Pl iun 98, 8 — 10 — § 42: efr Diosc II 54 —
Pl iun 22, 7 9 §§ 42 43. Diosc II 55 Pl iun 38, 2 — 4 —
§ 43: Diosc II 54. efr Marc. 27, 51 Pl iun. 52, 15 — 19.
Marc 27, 76

1 uarii E. -rices dT turi V. fauantiae V. 2 a E
modico Erv mixto r. ipse facies illite T 3 uritur Erv
adu- v uruntur rT aqua ll v an igni? efr. XXIV 45.
(flammis Seren). 4 occipentur V. 5 falias V. 6 param V.
paruum E (an recte? sed efr § 103 XXIII 41). 8 procedat
VRf 9 caerossae V 10 duum ll G. duorum v. 11 can-
dido duorum V. 12 ternum ego trinū r trum E. trium VRf.
trito d(?)v efr. Pl iun 12 amulo VR(E?)D 13 candida E
glutinare VR¹. 14 an modico? efr. nota ad XXVI 122.
et lacte v a S. 15 mitigatur E. 16 con trita E 17 in-
lata E 18 itaque at E 19 20 haemorrhoidas d. -dis D.
-dum v. emorroidas V¹E haemoro- R. nemo ro- V¹ 20 mor-
sui ego. -sam ll r efr. XX 50. an potius morsibus corruptum
in morsuuf)? et crudum B.S. cruenta V. 21 vesicae ro-
sionibus om E. 21 et p. 383, 2 dist. ego e Pl iun

excreantibus v ovorum lutea in vini hemina cruda sor-
bentur, dysintericis cum cinere putaminis sui et papa-
veris suco ac vino. dantur coeliacis cum uvae passae
pinguis pari pondere et malicorii per triduum aequis
5 portionibus, et alio modo lutea ovorum III, lardi veteris
et mellis quadrantibus, vini veteris cyathis III, trita ad
crassitudinem mellis et, cum opus sit, abellanae nucis 44
magnitudine ex aqua pota, item ex oleo fricta terna, totis
ovis pridie maceratis in aceto; sic et lientericis, sangu-
20 nem autem reicientibus cum III cyathis musti. utuntur
isdem ad liventia, si vetustiora sint, cum bulbis ac melle.
sistunt et menses mulierum cocta et e vino pota, infla-
tiones quoque vulvae cruda cum oleo ac vino inlita. utilia 45
sunt et cervicis doloribus cum anserino adipre et rosaceo,
15 sedis etiam vitus indurata igni, ut calore quoque prosint,
et condylomatis cum rosaceo; item ambustis durata in
aqua, mox in pruna putaminibus exustis, tum lutea ex
rosaceo inlinuntur. sunt et tota lutea, quae vocant sitista,
cum triduo incubita tolluntur. stomachum dissolutum con-
25 firmant pulli ovorum cum gallae dimidio ita, ne ante II
horas aliis cibus sumatur. dant et dysintericis pullos in
ipso ovo decoctos admixta vini austeri hemina et pari
modo olei polentaeque. — Membrana putamini detracta 46

§ 44: Pl. iun. 53, 12—14. — § 45. Pl. iun. 35, 7 8 84,
8 11. — § 46: Pl. iun. 25, 9—11 — Seren. 236

1 quinque ll v 2 cum cinere dTfH cum P ouum
(cum r) cineras VR cum mira E. cum iure v 4 pare R.
malicorio v a H 5 trium ll.v 6 tribus ll.v. trita om.
VR² 8 magnitudinis V | fricea E. 9 sic et VRdG.
sic et in Er sic et illita v, lientericis d(P)H cf. Cels. II 1
p. 29 IV 23 lieni Ericis (-ci E) rT lienicis v. dysentericis
Pl. iun. 10 ater (pro autem) E, tribus ll.r. musti v
mixti ll Ven 11 sunt E 12 coctae E -te r. om. R |
e ex v) uino dEr e corr D. in uino V¹S. in eo ino V¹ in
eo uino f 13 ac Er(D). aut rTfH. 15 durata Er a H
16 durata ll r decocta Pl iun in ll.TfH. ex G.
17 cum E | ex Rdv et r 18 illinunt d sitista VR E v(H).
sicista d Ven. -ti T schista (B)C synchyta P 20 deas
ll.v 23 putaminis R(?) v.a.S -aner E

sive crudo sive cocto labrorum fissuris medetur, putaminis cinis in vino potus sanguinis eruptionibus. comburi sine membrana oportet. sic sit et dentifricium. idem cinis et mulierum menses cum murra inlitus sistit. firmitas putaminum tanta est, ut recta nec vi nec pondere collo frangantur nec nisi paulum inflexa rotunditate. —

- 47 Tota ova adiuvant partum cum ruta et aneto et cumino pota e vino. scabiem corporum ac pruritum oleo et cedria mixtis tollunt, ulcera quoque umida in capite cyclamino admixta. ad puris et sanguinis excreationes ovum crudum cum porri sectivi suco parique mensura mellis Graeci calefactum hauritur. dantur et tussientibus cocta et trita cum melle et cruda cum passo oleique pari modo. infunduntur et virilitatis vitiis singula cum ternis *cyathis* passi amylique semuncia a balneis; adversus ictus serpentium cocta tritaque adiecto nasturtio inclinuantur. —
- 48 Cibo quot modis iuvent, notum est, cum transmeent fauicum tumorem calfactaque obiter foveant. nullus est aliis cibus, qui in aegritudine alat neque oneret simulque vim 49 potus et cibi habeat. maceratorum in acetō molliri dixi-
10, 167 mus putamen; talibus cum farina in panem subactis coeliaci recreantur. quidam ita resoluta in patinis terrere

---

§ 47: Seren. 624. Pl iun 13, 1. Marc 4, 5 — Pl iun 88,
4—7. — Seren. 297 Pl iun 87, 14—16. — § 49: Seren. 488
— 490. Pl. iun. 58, 14—17. — Seren. 546. Marc. 27, 71 —
Marc 27, 77 (110. 68).

---

1 labrorum *ego* cfr nota ad XXIV 14 -biorum *ll v*
(nusquam alibi a Plinio positum). 2 cibi (*pro* cinis) **E**
2 3 comburere **dT** 3 id est **V**. 4 et **EEr** ciet **dT**.
eum **V** | halitus **VdT** litus **R¹** 6 paululum *v.a.S* cfr nota
ad XXVIII 133 7 tosta **T**. curata **V** | anetho **V(?)de.a.S**.
8 cedar **VR¹d**. 9 tolluntur **d** 10 ad **V¹Rdv.** ac *r*
14 si singula **E** singulis **V¹R¹** 14 15 *cyathis* passi *ego* passi
ll v passi *cyathis* **C** (*an ternis heminis passi?*) 15 amuli-
lique **V E?** **D** | aduersis **V**. 17 cibo **G** -bos *ll v*, quod
Vd | iubent **V** | transmetent **E** -mittant *v a G* 18 tu-
more **E** 19 aegritudinem **E** | uini **E** mini usum *v.a.G*.
20 ac *dv a S* cibus **VR¹**. 21 pane **Er a H.** cfr nota
ad XXVIII 206. 204 22 patenia **V**. | torreti **Ex a S** rore **E**.

utilius putant, quo genere non alvos tantum, sed et menses feminarum sistunt, aut, si maior sit impetus, cruda cum farina et aqua hauriuntur. et per se lutea ex iis decoctur in aceto, donec indurescant, iterumque cum 5 trito pipere torrentur ad cohibendas alvos. sit et dysentericis remedium singulare ovo effuso in fictile novum eiusdemque ovi mensura, ut paria sint omnia, melle, mox aceto, item oleo confusis crebroque permixtis; quo fuerint ea excellentiora, hoc praesentius remedium erit. alii eadem 10 mensura pro oleo et aceto resinam adiciunt rubentem vimque; et alio modo temperant, olei tantum mensura pari pineique corticis II sexagensimis denarii, una eius quod rhum diximus, mellis obolis v simul decoctis, ita 24, 21 ut cibus aliis post IIII horas sumatur. torminibus quo- 15 que multi medentur ova bina cum alii spicis III una terendo vinique hemina calefaciendo atque ita potui dando. et, ne quid desit ouorum gratiae, candidum ex iis ad- 51 mixtum calcii vivae glutinat vitri fragmenta; vis vero tanta est, ut lignum perfusum ovo non ardeat ac ne vestis quidem contacta aduratur. de gallinarum autem ovis tantum locuti sumus, cum et reliquarum alitum restent, magnae utilitatis, sicut suis locis dicemus.

§ 50: Marc. 27, 39. — 27, 59. 107 — § 51: Iaid. XII 7, 81.

2 ut V. 3 ex aqua v a S. (an recte?). | per se luta VR¹. paoluta dT. | ex iis dv. ex (et R) his rS 4 decoctur ego. cfr. Marc -octorum VRTIE -octa d(?)v. , indurescat V¹R¹d 5 torrentur v -eantur ll S. (an tosta dantur?) 6 singu lare ouo om. E ut (pro in) V fictili nouo r e corr E v a S 7 pariae V. 10 resinam v. rei unam E. -na Vd. reuin R -ina r dicunt Vd 10 11 unumque Vd. 11 dist sus tulit S. | alio V²Erv a r. | intemperant R. | mensuram E 12 duabus ll v. | denarii d -rie R¹ -rae V¹. -riorum rv -ri ac D. 13 quo E¹ cum ras. rhum dTf Ven (H). rhuunt V¹. rhus v(D) trahi V¹E¹ in ras. | quinque ll v | decocti E 14 alias om. VR¹S sed cfr. § 45. | quattuor ll v. 15 me dent V. | allii (aliis v) piscis dv a H | quattuor ll v 15, 16 una terendo VR uterendo E 16 potui dando Err potando r. 17 desit ouorum dErv. de estiuorum aest- iis v his ll C 18 uiuae dEv. ut v. \ glutina R -atu 21 alitum de ouis anguis restent E. \ magne V 22 ux

52 (12) Praeterea est ovorum genus in magna fama Gallicarum, omissum Graecis. angues enim numerose convoluti salivis faucium corporumque spumis artifici complexu glomerant; urinum appellatur. Druidae sibilis id dicunt in sublime iactari sageque oportere intercipi, ne tellurem attingat; profugere raptorem equo, serpentes enim insequi, donec arceantur amnis alicuius interventu; experimentum eius esse, si contra aquas fluitet vel auro 53 vinctum; atque, ut est Magorum sollertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capiendum censem, tamquam congruere operationem eam serpentum humani sit arbitriu. vidi equidem id ovum malii orbiculati modici magnitudine, crusta cartilagineis velut acetabulis brachiorum polypi crebris insigne. Druidis ad victorias litium ac regum aditus mire laudatur, tantae vanitatis, ut habentem id in lite insinu equitem R. e Vocontiis a divo Claudio principe interemptum non ob aliud sciam. hic tamen complexus anguum et frugifera eorum concordia in causa videtur esse, quare exteriae gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguum fecerint; neque enim cristatos esse in caduceo mos est.

cfr. § 55. -ates rv. 2 anguis V¹R¹. enim ego ea VREv(D). eo d del. B , numerose ego cfr XXV 167 -ro est VRd. -ro (-rus r est ouorum E v. -ro sex D. innumeri aestate C cum B an vero inter sese? cfr X 169 2 3 conuolutis Vd. conluti E. 3 saluis Rdv saluis E ad huius V. | artifi V¹ -ficii (artef- E) V²E 4 glomerant urinum ego. cfr. X 166. 158. -rant. uranum D -rantur in unum d -rantur (-rant J) annum (nnum V¹ annunt V² anguinum v) rv | appellatum R¹d. appellantum V¹ -tur V² 5 sublimen V 7 areeatur V. 8 fluitet V 9 cinetum v a G 10 censet E. 11 operatione (-tone V) ea VR¹. | arbitri RES 12 uidi id V²E | idoum V | orbiculatum Vd v.a.C | modice V 13 cartilagineis D -mis drv. -lagis VR. -iculaginis E. | vel V. | e tabulis d. 14 insigni D | dist D 15 laudantur V²E. 16 aequitem E¹. -ietem E². ue quiritem d | e uocantis G. euocantis E. -tis dr -tem rf -eatum v. | a om. VR¹d 17 ob v ad Er om r. sciam' dT 18 frugifera torum E. efferatorum R(?)v.u S. \ concordiae V \ v om VR \ S(J). 20 anguum V.

(13) De anserum ovis magnae utilitatis ipsoque ansere 55
dicturi hoc in volumine debemus honorem et Commageno,
clarissimae rei. sit ex adipe anserum — alioqui celeb-
rimi usus, set ad hoc in Commagene Syriae parte — cum
5 cinnamo, casia, pipere albo, herba quae Commagene vo-
catur, obrutis nive vasis, odore iucundo, utilissimum ad
perfrictiones, convulsiones, caecos aut subitos dolores
omniaque, quae acopis curantur, unguentumque pariter et
medicamentum est. sit et in Syria alio modo, avium adipe 56
10 curato ut dicemus, additis erysiscepiro, xylobalsamo, phoe- 134
nice, item tuso calamo singulorum pondere quod sit adipis,
in vino bis aut ter subservefacto. sit autem heme, quo-
niam aestate non glaciat nisi accepta cera. multa prae-
terea remedia sunt ex ansere, quod miror aequa quam
15 in capris, namque anser corvusque ab aestate in autum-
num morbo conflictari dicuntur.

§ 55: cfr. Plin. X 55 XXXVII 204. - § 56: cfr. Diosc.
II 91 extr. — Plin. XXVIII 153. X 32

2 commageno TS cum magnae V commagenorum d(?)Er
e corr. v. 3. 4 dist J. 3 aliqui VRd. 4 set ad ego
est ad EG(D). est, at v est sed in r sed in rTS | in om.
BT. commagine V. suriae Vr susuriae Rd | est ad — parte
uncis inclusit D 5 cinnamomo VRTS cfr X 55 pipere
E. picere r. uicere R. cicere r. 6 obruis d. | iucunde V
-di E. 7 praectiones E 8 omnia (sumpta d) quaeque
Vd acopis d. -piis VES. -pus R. cfr § 115. XXIII 89.
157. XXXI 92 105 XXXII 140 XXXVI 152 Cels V 24
Scribon. 156 161. 206 extr. 268 al. & Vd v(S) ac R(?)G.
om E 9 adipe auium R(?)v. a. D auium aut cum d
10 dicemus II v(J) diximus B coll XXVIII 143 | erysi-
streptro d erisceptro V²v.a B. aeriac- E ceitro V¹ om R¹ |
lyxobalsamo V. liso- d lyso- R¹. 10. 11 foenice V.
11 item tuso ego e Diosc. tuso item II.v(D). elate itemi B
e Diosc | quod S quid R¹. qui rv. an quo sit adipis?
11 12 adipis in S -pisci E -pis cum B. -pis rJ. 12 sub-
feruefacto ego -tu (ferref. R¹) VRdTH -tus E -tis v. cfr.
XII 129. XIV 85. 114. XXII 137. fiat V¹Rd 13 gla-
tiat V 14 remedia om R¹d ex misere d. ex innis aere V.
de mendo cfr XXXIV 54 (eximie). 15 in capris V¹Er G(D).
pancharis rT Panchaica (vel in Panchaeis) J coll § 29 & X 4
in coruis v. | ansere E (cum ansere v a G).

- 57 4. (14) De anserum honore, quem meruere Gallorum
^{10, 51} in Capitolium ascensu deprehenso, diximus. eadem de
 causa suppicia annua canes pendunt, inter aedem Ioven-
 tatis et Summani vivi in furca sabucea armo fixi. sed
 plura de hoc animali dici cogunt priscorum mores.
- 58 Catulos lactentes adeo puros existimabant ad cibum,
 ut etiam placandis numinibus hostiarum vice uterentur
 iis. Genitae Manae catulo res divina fit, et in cenis deum
 etiam nunc ponitur catulina. aditinalibus quidem epulis
 celebrem suisse Plauti fabulae indicio sunt. sanguine
 canino contra toxica nihil praestantius putant; vomitiones
 quoque hoc animal monstrasse homini videtur, et alios
 usus ex eo mire laudatos referemus suis locis. nunc ad
 institutum ordinem pergeamus.
- 59 (15) Adversus serpentium ictus efficacia habentur simum
 pecudis recens in vino decoctum in litumque, mures dissecti
 inpositi. quorum natura non est spernenda, praecipue in
^{2, 109}_{11, 196} adsensu siderum, ut diximus, cum lunae lumine fibrarum
 numero crescente atque decrescente. tradunt Magi ioci-
 nere muris dato porcis in fico sequi dantem id animal
 in homine quoque similiter valere, sed resolvi cyatho
 olei poto.

§ 58: Plautus in Saturione ap. Paul. Diac. p. 45, 3 —
 Seren 854. Pl. iun. 107, 24 — Cic de nat. deor II 50, 126 —
 § 59: Pl. iun. 111, 3. 4.

2 capitolio aseenso (acc- d) VBR¹d. 4 sambucea Rd(?)
 v a J | armo VBRd T(P)S arbore rr. -res E | fixis VR
 6 lactantes VR. | cibus V¹ -bos V². 7 nomimibus V
 8 genito mane r a H. 9 etiamnum v.a.D. catulina V².
 caelina V¹ tadina d. | aditinalibus VBRd G adiicia- B. additall-
 E. -ita ta- v a B. cfr X 45. 10 celebre v(J). -res ll S(D)
 11 praestius V | putant VBRdTtH -atur Ev(D) | uomiti-
 one V. 13 laudatus V 14 institutum R. cfr IV 91
 -utis V -uti tS. statutum d(?)Ev(D). (an potius instituti
 operis? cfr XXXV 15 29 53. XXXVII 1 II 55, 118)
 15 hictus r in ras. 17 praecipua V. ; et impositi d(?)v a S.
 18 adsensu VG(S) -sus E adscensu Rd(?)v a H) lumine
 lunae Ev a S(D) | fibratum V. 20 dato dv -tur VR -ti E |
 si qui tantem id animali E 21 solvi V¹R¹T an resolui
 um? cfr. XXVII 144. XXVIII 82, 116. XXIV 24

(16) Mustelarum duo genera; alterum silvestre, distans 60 magnitudine, Graeci vocant ictidas. harum fel contra aspidas dicitur efficax, cetero venenum. haec autem, quae in domibus nostris oberrat et catulos suos, ut auctor est Cicero, cottidie transfert mutatque sedem, serpentes persequitur. ex ea inveterata sale denari pondus in cyathis III datur percussis aut ventriculus coriandro fartus inveteratusque et in vino potus, et catulus mustelae etiam efficacius.

(17) Quaedam pudenda dictu tanta auctorum adseveratione commendantur, ut praeterire fas non sit, siquidem illa concordia rerum aut repugnantia medicinae gignuntur, veluti cimicum, animalis foedissimi et dictu quoque fastidiendi, natura contra serpentium morsus et praecipue aspidum valere dicitur, item contra venena omnia, argumento, quod dicant gallinas, quo die ederint, non interfici ab aspide, carnesque earum percussis plurimum prodesse. ex iis, quae tradunt, humanissimum est inlinere morsibus 62 cum sanguine testudinis, item suffitu eorum abigere sanguisugas adhaerentes haustasque ab animalibus restinguere in potu datis. quamquam et oculos quidam his inungunt

§ 60: Isid. XII 3, 3. — Aristot. h. a. IX 6 extr — Cicero in Admirandorum libro (?). cfr Plaut. Stich. III 2, 43 — Pl. iun 108, 1 Diosc II 27 περὶ τοῦ 19 extr. Nicand. ther 689 — § 61: Diosc II 36. eupor. II 120 — § 62: cfr Plin. XXXII 124 — Colum. VI 18, 2 Geop. XIII 17. Marc 16, 95. Diosc. II 36. Geop XVI 19

1 distans **VdTF(P)H.** -trans **B.** -tant **E**v(D). cfr. Isid.
 4 et om. **VR¹**. 6 in om. **E** an in unius? cfr. Diosc.
 7 tribus **ll.v.** | datus **E** -tis r. | percussus **E** fastus **E**.
 partus d. 7. 8 inueteratusque **E**v(D) cfr. Diosc -atus rS.
 8 et catulus **Erv.** cfr. § 104. et catalū r e catulo J.
 ex cataluis **D** 8. 9 etiam efficacius om. **E**. 11 praeteriri d 14 contra om. **V¹R¹**. 16 dicant **VRdTfH.** -cunt
Ev(D) cfr. § 63 et CFW Müller p. 6. | id ederint d(?) v. a S.
 deerit **E** 17 carnesque **RdTfH.** -nisque **V¹S.** -nes quoque
Ev(D) 18 iis v. his ll.C. qui V illinire **Rd(?)G.**
 19 suffito **B** 20 dist. **H** | ab om. **VR¹T¹S.** 21 datis
dTER(P)S -tas r. -tos v. | quam ab oculis **E** \ his iis v.
 inungunt **E**v(J). in his ung- r his ung- S.

tritis cum sale et lacte mulierum auresque cum melle et rosaceo admixtis. eos, qui agrestes sint et in malva nascantur, crematos, cinere permixto rosaceo, infundunt 63 auribus. cetera, quae de his tradunt vomitionum et quartanarum remedia aliorumque morborum, quamquam ovo aut cera aut faba inclusos censeant devorandos, falsa nec referenda arbitror. lethargi tantum medicinae cum argumento adhibent, quoniam vincatur aspidum somnifica vis, septenos in cyatho aquae dantes, puerilibus annis 64 quaternos et in stranguria fistulae inposuere. adeo nihil parens illa rerum omnium sine ingentibus causis genuit, quin et adalligatos laevo bracchio binos lana subrepta pastoribus resistere nocturnis febris prodiderunt, diurnis in russeo panno. rursus his adversatur scolopendra suffituque enecat.

65 (18) Aspides percussos torpore et somno necant, omnium serpentium minime sanabiles. sed venenum earum, si sanguinem attigit aut recens vulnus, statim interemit; si inveteratum ulcus, tardius. de cetero potum quantumlibet copia non nocet, non enim est tabiflora vis; itaque

---

§ 63. Marc. 17, 34. Seren. 899 921. Diosc. II 36 — Seren. 1003 Pl iun. 91, 6 — 8. Diosc. eupor. II 120 — § 64: Diosc. II 36 Marc. 26, 101. — Florentinus ap Geop XIII 14, 7. — § 65: Nicand. ther 189. Pl iun. 112, 20 22 cfr. Plin. XXVIII 67 Diosc II 99 eupor. II 116. Seren. 843. Pl. iun. 112, 9—11.

---

1 tritis cum Ev contritis (-istis R¹) rTf. | e lacte f.
 3 infunduntur E 4 iis v a.H. | u nomine E. -icae v a.S.
 6 inclusus V. 7 et argi V¹d. & ar R¹ | tamen (pro
 tantum) v a S. 8 ui Vd 9 in om Ev a H. 10 istran-
 guiriae V. stranguriae [fistulaeque] v a.H. | impuere E.
 12 alligatos VR¹S. | subrecta VdE 14 russeo VRS.
 ruiss- E. roseo dTfH -saceo v cfr XXI 166 XXX 99. |
 panne E 15 necat d(?)Ev.a S. 16 percussos Ev. -ssus r.
 -sso r 18 sanguinem dG. -ne VR -gui E. -guis v. atti-
 git ego cum vet Dal -ingit ll.v interimit dv a J cfr. XI
 56. 90. 280 XXXII 14 al (B¹ sic ubique); contra § 74. VI
 91. XXIV 174. XXV 101. 19 si VTfS. s; d om rv
 19, 20 quantumlibet E. 20 coplanum nocet & \ non est
 enim R(?)G. | bis VE

occisa morsu earum animalia cibis innoxia sunt. cunctarer in proferendo ex iis remedio, ni M. Varro LXXXIII vitae anno prodidisset aspidum ictus efficacissime sanari hausta a percussis ipsorum urina.

5 (19) Basilisci, quem etiam serpentes ipsae fugiunt 66 alias olfactu necantem, qui hominem, vel si aspiciat tantum, dicitur interemere, sanguinem Magi muris laudibus celebrant: coeuntem picis modo et colore, dilutum cinnabari clariorem fieri. attribuunt ei successus petitionum 10 a potestatibus et a diis etiam precum, morborum remedia, beneficiorum amuleta. quidam et Saturni sanguinem appellant.

(20) Draco non habet venena. caput eius limini 67 ianuarum subditum propitiatis adoratione diis fortunatam 15 domum facere promittitur, oculis eius inveteratis et cum melle tritis inunctos non expavescere ad nocturnas imagines etiam pavidos, cordis pingue in pelle dorcadum nervis cervinis adalligatum in lacerto conferre iudiciorum victoriae plurimum, spondylum aditus potestatum

§ 66: cfr. Plin. VIII 78. Isid. XII 4, 6. — § 67: cfr Lucani Phars. IX 725. Isid. XII 4, 5.

1 cunctare E. 2 iis v his U C | ni om E r nisi de a S. | uartonem scirem v a S. 3 prodidisset T S -ese rv. sanari Vd T(P)H. de basilisco sanari R. curari E v. 5 serpentes V. ipsae V'f H -si V'd E rv. ef R. 6 alios v a H. necantes d. aspiciant V'. -ciunt V'R'. 7 interemere VJ interim- rv(D) cfr § 65. 8 caelebrari V calore R'd T -rem V 9 attribuunt S. aut tri- VR aut attri- d. tri- E v ei Vd D et E r e corr. ei et v. | petitionem E 10 a om. E. | a diis (dis R S) etiam R E v. additis etiam d. additi sed iam V. 10. 11 media V'R'. 11 beneficiorum v a G. | amuleta G. malueta Vd. mau- R'. manu r mu- nere v. quidam et ego. -dem ad E. -dam id rv. 13 limina V. lum- R'. 14 proprietatis VR d. 16 iunctus V uint- R' | pauescere E v a S 17 pingui E. 18 alligatum d. ali- R'. 19 plurimum ego et dist. primum ll v de spondylo cfr. XXXII 116 60 154, de verbo conferendi XXV 133 XIX 182 XXII 102 XXXIV 65 96 XXXV 58. 79; XXIII 139 150 156 XI 27. XIX 134. XX 37 261. XXII 83; XI 238 XIX 48 (XXXV 175); XIX 1. XX 54 XXIX 13. de mendis XXXVII 54 potestatum R d(?) v. a J. cfr nota ad XXXVIII 59

mulcere, dentes eius inligatos pellibus caprearum cervinis nervis mites praestare dominos potestatesque exorabiles.
 68 sed super omnia est compositio, qua invictos faciunt Magorum mendacia: cauda draconis et capite, pilis leonis e fronte et medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis ungue adalligatis cervino corio nervisque cervi alternatis et dorcadis. quae coarguisse non minus referet quam contra serpentes remedia demonstrasse, quoniam et haec illorum beneficia sunt. draconum adipem venenata fugiunt, item, si uratur ichneumonum; fugiunt et urticis tritis in aceto perunctos.

69 (21) Viperae caput inpositum, vel alterius quam quae percusserit, sine fine prodest, item si quis ipsam eam in vapore baculo sustineat — aiunt enim recanere —, item si quis exustae eiusdem cinerem inlinat. reverti autem ad percussum serpentem necessitate naturae Nigidius auctor est caput quidam dissecant scite inter aures ad eximendum lapillum, quem aiunt ab ea devorari territa;
 70 alii ipso toto capite utuntur. fiunt ex vipera pastilli, qui

§ 69: Seren 828 Pl. iun. 111, 4—6. — § 70: Isid XII 4, 11. (cfr. Diosc II 18). Galen de antid. I 6 8. 15. ther. 13.

1 mulceret d. ulcere/ V | alligatos VR¹d. capraearum V.
 -rerum E¹. -rarum E² 3 unctos R¹. 6 unguis E. -uibus
 E(?)v a S. adalligans Vd. om. R¹. 7 arguisse dEv.a.H. |
 referet D cum Gron -fert dv -ferret VR. regeret E
 8 contra V cum ras E²(S). -raria rTH. serpentes dErv(D).
 -tis VRfS. tibus H. | et om. E².a. S. 9 illorum ego. mor-
 rum VRH morborum dEr. magorum D | ueneficia VRdO
 cum B ben- Ev(D) 10 item—fugiunt om. E | si uratur
 VRH. iurature d. uira- T. virus v | fugiunt om. v a.H. |
 urticis (uricis VI urcis E) tritis ll.TfH. cutis cinere v.
 11 perunctis VR. 12 uipera V quamque E. quemque V.

14 uaculos E | sustineant V¹. -nea V¹ usus tineant E |
 recanere coni. S auctore H ex XXVIII 19 praec- ll TH praecauere G. futura praecinere v 15 eius E(?)Ev.a.S. | cine-
 rem v -re ll J. cfr. CFW Müller p 26. 16 serpentem
 VRd(S) -tium E -tes C necessitatem E 17 quidam
 " " E -dem r(?)B. quid v | scite VTE. scytha r(?)v
 eximendum V. eximen E.

theriaci vocantur a Graecis, ternis digitis mensura utrumque amputatis exemptisque interaneis et livore spinae adhaerente, reliquo corpore in patina ex aqua et aneto discocto spinisque exemptis et addita similagine atque ita 5 in umbra siccatis pastillis, quibus ad multa medicamenta utuntur. significandum videtur e vipera tantum hoc fieri. quidam purgatae ut supra dictum est adipem cum olei sextario decocunt ad dimidias; ex eo, cum opus sit, ternis stillis additis in oleum perunguntur, ut omnes bestiae 10 fugiant eos.

(22) Praeterea constat contra omnium ictus quamvis 71 insanabiles ipsarum serpentium exta inposita auxiliari, eosque, qui aliquando viperæ iecur coctum hanserint, numquam postea feriri a serpente. neque anguis vene- 15 natus est nisi per mensem luna instigatus, et prodest vivus comprehensus et in aqua contusus, si foveantur ita morsus. quin et inesse ei remedia multa creduntur, ut 72 digeremus, et ideo Aesculapio dicatur. Democritus quidem monstra quaedam ex his confingit, ut possint avium

---

§ 71: Pl. iun. 110, 3 4. — § 72: cfr. Plin. X 137 (Gell. X 12, 7). — cfr Livii per. XI. — Nicand. ther. 414. Isid. XII 4, 22.

---

1 quaternis T(?)C cum B coll § 121. mensura ego. cfr. nota de pondere ad XXVI 28. -rae TtS coll. § 121. -re VF. -ren R. -rent' r. om. d(?)v. de E non constat. 1 2 utrimque dTfrv tur inque F tur inque (i/que V¹) VR. de E non constat. 3 aneto RE Ven (S). -tho r(?)v. 6 uidetur opera E. 8 sexario E sextaria V¹R. | decocant V 9 perunguntur V²rv. -guentur E. -guitar V¹d. -gitur R. | uestigiae Vd. -gia R. del. r (in marg. al. . . . reliquis abscisis) 10 effugiant r effuant R 11 omnium serpentium R&v.a D. 12 serpentium om. (V?) SJ. | auxiliari — 14 postea om. V¹R¹d(T?). 14 negant feriri dT. 15 mensem R(?)v. -se VE -ses dT. (an primo mense?). sed Ev.a S prodest V¹dTv -deest V¹. -dēē R pio deest E. 16 et dEv. est et r 17 ei v. et RFE in V ras. om. d. | crederentur VR¹d. 18 digeremus VRdTTH cfr § 37. dicer. E -cemos v. 19 monstrat v.a G. | quaedam om. VR¹T. | ex his (iis v) ll.C an et hoc? \ confingit dT(P)J. cfr XXXVII 195. agit V¹R. sed v G -sci v aliter XXXIV 108. XII 77. de mendo cfr. § 24.

sermones intellegi. anguis Aesculapius Epidauro Romanum advectus est vulgoque pascitur et in domibus, ac nisi incendiis semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere in orbe terrarum. pulcherrimum anguium genus est quod et in aqua vivit; hydri vocantur, nullo serpentium inferiores veneno. horum iecur servatum [adversus]

73 percuesso ab iis auxilium est. — Scorpio tritus stelionum veneno adversatur. fit enim e stelionibus malum medicamentum; nam cum immortuus est vino, faciem eorum, qui biberint, lentigine obducit. ob hoc in unguento neant eum insidiantes paelicum formae. remedium est ovi luteum et mel ac nitrum. fel stelionum tritum in aqua mustelas congregare dicitur.

74 (23) Inter omnia venenata salamandrae scelus maximum est. cetera enim singulos ferunt, nec plures pariter interimunt, ut omittam, quod perire conscientia dicuntur homine percuesso neque amplius admitti a Terra; salamandra populos pariter necare improvidos potest. nam si arbori inrepsit, omnia poma inficit veneno et eos, qui

§ 73 extr.: cfr. Plin. XXVIII 117   § 74: cfr. Plin. II 155
extr Isid. XII 4, 36 — §§ 74 75: cfr. Theophr. de igne § 60 —

1 anguis H. -guae F². -guae V^R. -gue d^Tr. om. E. atqui anguis v. an angue deuorato anguis? 2 pascitur R(?)v. parc- rT 2. 3 incendii d. -di V. 3 exurentur V. | fecundita deorum V¹R¹. 4 dist. ego cum man. Dal | orbem E. turbe T^P (an in urbe. terrestrium cet?). 5 et quod T. quod v.a H. | nulli R. -llis d v a.S. 6 uncos ego posui. (an vero nec aliud aduersius, ut XXXII 35?) 7 percuesso ego. cfr. § 84. -ssos ll.v | ins v. his ll.C. | aua illum est (supra scripto uel habile) V scorpion d. | tricus E | tellinum E stellionum rv.a.J (ut infra ubique) 8 e ego. et V^R et e dv. et ex r. ex E^D | telionibus E 9 an in uino? cfr. § 128 contra VII 138. 10 biberit V^E. | lentiginem VdE (an recte, ut sit faciei scribendum? cfr. XXII 146. XXIII 124). | ab d 11 paelicum ego. cfr. X 235 extr. pelicum E^D -cu ,m V -cuam d. pellicum rv. om R. 12 ag R¹. nitum V^R 16 interemunt J 17 amitti E | a D ad ll.r terra V^D. -as E^rv -am RdT 17 18 salamandras E. 18 enecare d^T. | improvidus V^t 19 arbori rv. vis V²E. -res r^f.

ederint, necat frigida vi, nihil aconito distans; quin immo 75
si contacto ab ea ligno, lapidi crusta panis inponatur,
idem venescium est vel si in puteum cadat, quippe cum
saliva eius quacumque parte corporis, vel in pede imo,
6 respersa omnis in toto corpore defluat pilus. tamen talis
ac tanti veneni a quibusdam animalium, ut subus, man-
ditur dominante eadem illa rerum dissidentia. venenum 76
eius restingui primum omnium ab iis, quae vescantur
illa, verisimile est, ex iis vero, quae produntur, canthari-
10 dum potu aut lacerta in cibo sumpta. cetera adversantia
diximus dicemusque suis locis. ex ipsa quae Magi tradunt
contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat,
si forent vera, iam esset experta Roma. Sextius vene-
rem accendi cibo earum, si detractis interaneis et pedibus
15 et capite in melle serventur, tradit negatque restingui
ignem ab iis.

(24) E volucribus in auxilio contra serpentes primus 77
vultur est, adnotatumque minus virium esse nigris. pin-

---

cfr. Plin. X 188. Seren 104 — Aelian. n. a. IX 28 — § 76; cfr.
Plin XXIX 92 extr. X 188. schol. Nicand. alex 537. — Diosc.
II 67. — § 77; Aelian. n. a. I 45. Seren 868. Pl. iun. 110, 1. —
Seren. 848. Pl. iun. 110, 6. 7

1 ni (om hil aconito — 2 pidis) R 2 si del. J. | ea dv
eo VE. | lapidi ego. uel pidis V¹d. uel pedis ED -de v
uel lapidi si J. , crista V¹ED. | inponatur ego. inuocatur
R¹E incoc- rr. sed locus nondum sanatus 3 id enim
beneficium E. | est uel si B(?)v(D). est uel E. et si rTfJ.
4 saliuas E | eius in dT | quaquamque R. 4 5 imo
res aspsa d et mores (umores V¹) apersa V 6 tanta E
-ta uis v.a.H. 6. 7 conditur V¹r -tor E. 7 domante G
Dal. cum seqq. nunxit D 8 iis v his ll.C 9 illa ex his
(iis S) H | ex iis (his J) uero J ex (del. v) his uero simile
est (-lia sunt Tr) VRdTr a G om EG produntur VRdv(H).
-dantur EG. proba- D cum Gron. 10 potu r -tū ll | cibos d
13 si dErr sint BF. in Vras. esse VE Ven | romae V¹.
rosa E 14 parum VR¹d 16 igni VR¹ | his VRE D.
17 auxilio Ev .lium rTf(P)H. | pntius V¹f. -mum V¹TEr(D).
-mi (= -m; ?, RdH 18 vultur est V¹Erv. -reis RE. -re V¹
-res dTH, adnotatum V¹rG -atu' V¹. -ator RdP. -andam Rv. /
que ego. quoque ll v | an nigri?

narum ex *alis* nidore, si urantur, sugari eas dicunt, item cor eius alitis habentes tutos esse ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumque et regum ira.

78   (25) Carnibus gallinaceorum ita, ut tepebunt avulsae, adpositis venena serpentium domantur, item cerebro in vino poto. Parthi gallinae malunt cerebrum plagis inponere. ius quoque ex *is* potum praecolare medetur, et in multis aliis usibus mirabile. pantherae, leones non attingunt perunctos eo, praecipue si et alium fuerit in 79 coctum. alvum solvit validius e vetere gallinaceo, prodest et contra longinquas febres et torpentibus membris tremulisque et articulariis morbis et capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, fastidiis, incipiente tenesmo, iocineri, 80 renibus, vesicae, contra cruditates, suspiria. itaque etiam faciendi eius extant praecepta: efficacius coci cum olere marino aut cybio aut cappari aut apio aut herba Mercuriali, polypodio aut aneto, utilissime autem in congiis III aquae ad III heminas cum supra dictis herbis et refrigeratum sub diu dari, tempestivius antecedente vomitione. non praeteribo miraculum, quamquam ad medicinam non pertinens: si auro liquecenti gallinarum membra misceantur, consumunt id in se; ita hoc venenum auri est.

§ 78: Nigidius de anim. II apud Gell. VI 9, 5 Celsus V 27, 3. Pl. iun 111, 6 9 Diosc. II 52 53 Petrichus ap. schol. Nicand. ther 557 — § 79: Diosc. II 53. (cfr. Plin. XXX 57). Seren. 893 894. — § 80: Diosc. II 53.

---

1 *alis ego.* cfr Seren. his *ll.C.* iis *v.* | *urantur (om si)* E.
6 *malum* V.   7 iis *v.* his *ll.C.*   8 *leonis* E D -nesque
d(?)*v.a* S.   9 *eos* E   12 *morbis et* E*v(D)* -bis in rTtH.
13 *inflacionibus* V *inflammatio-* E*v.a* B | *incipienti v a.H.*
(an recte?). *fastidiis* — 14 *renibus om.* VR¹.   14 *cruditatis*
VR¹J   15 *efficacius* VTED. -us enim r(?)*v* | *coci cum*
V¹E D *coti cum* V¹ *coctu* E. *coqui cum* T(P)S *cocti cum*
d(?)v.   16 *cybio ll.v.* enieo *coni* H e Diosc. | *appio* V
16. 17 *mercurii alii* E.   17 uel (aut *v*) *polypodio* d*v.a* S. |
tribus ll.v   18 atq; R. | *aut (pro ad)* VRd. | *tres V¹dEv.*
res r | *cum om* VR¹.   19 *tempestivius vet.* Dal. -tiuis ll v.
an -tiue si? cfr. XXII 102. XXVI 14   21 *reliquecenti*
/linq- V¹. reliq- T) V¹R¹T.

at gallinacei ipsi circulo e ramentis addito in collum non canunt.

(26) Auxiliatur contra serpentes et columbarum caro 81
recens concerpta et hirundinum, bubonis pedes usci cum
5 plumbagine herba. nec omittam in hac quoque alite exemplum magicae vanitatis, quippe praeter reliqua portentosa
mendacia cor eius inpositum mammae mulieris dormientis
sinistram tradunt efficere, ut omnia secreta pronuntiet;
praeterea in pugnam ferentes id fortiores fieri. eiusdem 82
10 ovo ad capillum remedia demonstrant. quis enim, quaeso,
ovum bubonis umquam visere potuit, cum ipsam avem
vidisse prodigium sit? quis utique experiri et praecipue
in capillo? sanguine quidem pulli bubonis etiam crispari
capillum promittunt. cuius generis prope videri possint 83
15 quae tradunt et de vespertilione, si ter circumlatus domui
vivus super fenestram inverso capite adfigatur, amuletum
esse, privatimque ovibus circumlatum totiens et pedibus
suspensum super lumen. sanguinem quoque eius cum car-
duo contra serpentium ictus inter praecipua laudant.

1 ad **V D** | gallinaceis ipsia **Erv. a. S.** | ramentis **Brot**
ex ed. princ. -ti dT. sarmentis *rv.* 4 correpta **B¹**, con-
cepta *Lugd. Dal.* 5 plumbagine **B** coll **XXV** 165 pulba-
Vd. bulba- **B¹f.** pulpa- **Erv corr** 1 *periit margine absciso*
alite— 6 magicae [quoque] *om. E.* 6 magicae *v.* -iae quoque
(tamen **T**) **VRdT** reliquas **V¹R¹**, portentosa *om V¹* a **B¹**.

7 emendacia **V¹**, mendicia **R.** medicina **E** 9 ferentes *v*
-tis ll. S. | id **VRdTfS** idem **Erv.** | fortiores **Erv(D).** -tes
rTfH 10 euno **R¹**, *an ex ouo (vel ex eiusdem?)* | ut
(pro ad) **R.** demonstrat **Rd(?)H** | autem (pro enim) *v.a.D.*

11 uisere **VdTES.** uidere **R(?)v** cfr. **IX** 69. **X** 86
XI 89 **262** **XVI** 242. **II** 209 **V** 45 *al.* | quam **E.** cum
tamen *v.a.G* 12 quis *om. E.* 15 uespertilioni **V.** -onis
E | sit et d 16 super *ego.* per *ll.v* | fenestras **V.** | ad-
figatur (affi- **T**) *ego* cfr **XXXII** 44 adfiguratur (at fig- **d**)
VRdT infigatur **Erv.** 17 circumlatum **Erv(D)** -mrapturn
rTfH 18 suspensum **VRdTfH** -sum suum (*e ditto gr*
naturi) **E** -sum sursum (*susum D, v.* | super lumen *ego.* cfr
§ 95. **XXVI** 121 **XXXI** 131. **XIX** 115 **XXXIII** 122
(**XXX** 51 **XXVII** 142 **IX** 151). super limine *ll.D* **III**
superlimine **fS** -nari *v* in supero limine *ll. v.* cum **Grov**
coll. **XXXII** 44

84 (27) Phalangium est Italiae ignotum et plurimum generum: unum simile formicæ, sed multo maius, rufo capite, reliqua parte corporis nigra, albis guttis. acerbior unus quam vespae ictus. vivit maxime circa furnos et molas. in remedio est, si quis eiusdem generis alterum percusso ostendat, et ad hoc servantur mortui. inveniuntur et cortices eorum, qui triti et poti medentur; mustelæ catuli 85 ut supra. aequæ phalangion Graeci vocant inter genera araneorum, sed distingunt lupi nomine. tertium genus est eodem phalangi nomine araneus lanuginosus, grandissimo capite, quo dissecto inveniri intus dicuntur verniculi duo adalligatiæ mulieribus pelle cervina ante solis ortum praestare, ne concipient, ut Caecilius in commentariis reliquit. vis ea annua est. quam solam ei omni atocio dixisse fas sit, quoniam aliquarum fecunditas 86 plena liberis tali venia indiget. vocatur et rhox acino nigro similis, ore minimo sub alvo, pedibus brevissimis tamquam imperfectis. dolor a morsu eius qualis a scorpone, urina similis aranei textis. idem erat asterion, nisi distingueretur virgulis albis; unus morsus genua labefactat. peior utroque est caeruleus, lanagine nigra, cali-

§ 84: cfr Aristot. h. an. V 27 schol Nicand ther. 715. — § 85: cfr. Diosc. II 68. schol. Nicand. ther. 734   § 86: Nicand. ther 716. 725. 729

1 pilurum V   2 malus V   3 nigris E   guttis *om.* R¹.
 intercursantibus respersum (*om. a H*) guttis d(?)v a S.   4 uiuit dv uiui r.   6 cum mortui inueniuntur v a (P) H. | *dist. P.*
 7 qui triti VRdT(P)H cotriti E contr. v. (*an* mortui,
 auxiliantur et — contriti et poti medentur mustelæ *cet?* |
 et mustelæ v a S. | mustelæ — 8 supra *det. D* cum U 641.
 sed cfr Müller emend. V 4.   8 ut diximus supra v.
 9 sed — nomine *om* V¹R¹d.   10 eorum phalangion E
 11 ietus V¹R¹. | dicunt R.   13 ne *om* E.   15 atocio R.
 -ito E -ita r atacito Vd tac- v. adaceto R   16 rhox
 acino D cum U 642 e Nicand rhacino E. rachino Vd. -na
 v a B raci- R rhagio (-ion C) acino B   17 subalbo V¹E
 v a B.   18 imperfecti V. mosi E   19 urinae V¹. ure V¹R¹ |
 aranei U 642. -neis ll v. cfr § 132, de mendo § 88 | asterion
 B e Nicand -rtion Vd -reion R ascension E. asiorion v.
 20. 21 labefacit aT.

ginem concitans et vomitus araneosos. etiamnum deterior a crabrone pinna tantum differens; hic et ad maciem perducit. myrmecion, formicae similis capite, alvo nigra, guttis 87 albis distinguenteribus, vesparum dolore torquet. tetragnathii 5 duo genera habent: peior medium caput distinguente linea alba et transversum altera; hic oris tumorem facit. at cinereus posteriore parte candicans lentior, minime autem noxius eodem colore qui telas muscis in parietibus lassisime pandit. contra omnium morsus remedio est gallina- 88 10 ceum cerebrum cum piperis exiguo potum in posca, item formicae v potae, pecudum fimi cinis inlitus ex aceto et ipsi aranei quicunque in oleo putrefacti.

Muris aranei morsus sanatur coagulo agni e vino poto, ungulae arietinae cinere cum melle, mustelae catulo ut in 15 serpentibus dictum est. si iumenta momorderit, mus re- 60 cens cum sale inponitur aut sel vespertilionis ex aceto. et ipse mus araneus contra se remedio est divulsus in- 89 positus. nam si praegnans momordit, protinus dissilit.

§ 87: Nicand. ther. 747. — § 88: Seren. 877. Pl. iun. 109,
18. 19. 20. 4. 5. — § 89: Diosc. II 73. πεπι ιοβ 26. eupor II 123
Colum. VI 17, 5 Veget V 81, 1 Pl. iun. 109, 5. 6. — Seren. 880
Pl. iun. 109, 6. 7. 2. Marc. 15, 47 Aelian. n. a. II 37

2 pinna v. -nnae E. -nnas (pen- R) VR. pennis dT
3 capitib[us] VR¹. | aluu V¹f. albo E. | nigram E. | gat/is V¹
gatus R¹ 4 dolorem dr. -ru E. | tetragnathii B ex Aetio
-gnanti E^r. -gantii v -gnanthi hi (i V¹) V -gnenti hi R
-granti hi d. 6 transuersum VTfE v(S). -effu R. -ersa d(?)C
cfr § 94 | oris rv. oras V¹E pras// V¹. praesta Rd¹ -tat d².
an praesentem? cfr § 50 XVI 51 XXVIII 106 53 al
tuorem R¹. | ad V. 7 cinereus dv. -reas E^r. -reos R -re
hoia V 8 talas R. 9 remedium E^{v.a.H.} 9, 10 gallina-
ceum d(?)Erv. -ceorum rTfS. cfr. § 100 101 XXX 51. 108.
VIII 152 al 11 quinque ll.v. illitus dv.a.S. intus VR¹
12 araneis VR. 13 quagulo V¹. | agni e uino ego e Pl.
mn. agne uino r. ageuino E. anguino Vd. a. /uino R agnino
in uino v agnino D potu VR. 14 cinere dv. -rem VR.
-res E^r 15 si om d | mordeat E. 15, 16 mundo re-
cens E an mus dissectus? cfr. (§ 91). XXX 76. 122.
17 remedium RfH. 18 praegnas EJ. -wantem V² \ mo-
mordit om V²R¹

optimum, si is inponatur, qui momorderit, sed et alios ad hunc usum servant in oleo aut luto circumlatos est et contra morsum eius remedio terra ex orbita; ferunt enim non transiri ab eo orbitam torpore quodam naturae.

90 (28) Scorpionibus contrarius maxime invicem stellio traditur, ut visu quoque pavorem iis adferat et torporem frigidi sudoris. itaque in oleo putrefaciunt eum et vulnera perungunt. quidam oleo illo spumam argenteam decocunt ad emplastri genus atque ita inlinunt. hunc Graeci coloten vocant et ascalaboten et galeoten; in Itali non nascitur. est enim hic plenus lentagine, stridore acerbi et *araneis* vescitur, quae omnia nostris stelionibus aliena sunt.

91 (29) Prodest et gallinarum fimi cinis inlitus, draconis iocur, lacerta divulsa, mus divulsus, scorpio ipse sue plague inpositus aut assus in cibo sumptus aut potus meri cyathis II. proprium est scorpionum quod manus palmam non feriunt, nec visi pilos attingere. lapillus qualiscumque ab ea parte, qua in terra erat, adpositus

§ 90: cfr. Plin. XXIX 73 XI 90. — Aelian. n. a VI 22. Isid. XII 4, 38 Scribon. 164. Geop. XIII 9, 7. — cfr Diosc eupor. II 122. — Hesych. σ ν. κωλωτης — § 91. Diosc. II 69 74 eupor II 122 περι λοβ 23 Celsus V 27, 5. Seren. 867 seqq cfr. Geop XIII 9, 4 — Isid. XII 5, 4.

1 si is **Tv**(S). si his **VRd** nisi **Er**. si **G** 3 est et **r**(D) est **EH**. et **r**. (*an* est contra — remedio et terra?)
 4 transire **V** 7 ut **E**v. *om. r* | iis **dr** his **rD**. 8 ita
VRs. in ea **E** ita ea (*eo v*) **d**(?)**G**. 9 *an* quidam in **rd**
cum? illos **R**. 10 ad *om. d*. 11 colitens **R**. | ascalabonte
 (-bunt te **R**) nec **VRd** | caleoten **V**. ale- **R**. 12 *an* len-
 tiginis? 13 araneis **D** cum U 644 coll Aristot. h. a IX 1
 (*sed post* uescitur). herba vet. *Dal* uermibus coni. *J*. (*an* illis
 se scorpionibus?). omnia a **d**(?)**v**. *sed cfr* XXII 153
 15 inlitus **ViS**. 17 arsus **R**. cibos **Rd** | aut potus **dEv**.
 adpositus **r**. | in *om. Vd* 18 duobus *ll* **v** tribus **T** et
 (*pro est*) **VdT** 19 nisi Müller emend. V 5. nisi *ll*. **v**. pi-
 losa *JD*. | attigere **d**(?)**B**. 20 qua **VRdv** quaes **ED** | ad-
 positus **E**v(D). inpo- **rTH**

plagæ levat dolorem, item testa, sicut erat terra opera ex aliqua parte, inposita liberare dicitur — non debent respicere qui inponunt et cavere ne sol aspiciat —, vermes terreni triti inpositi. multa et alia ex his remedia 92 sunt, propter quae in melle servantur.

Noctua apibus contraria et vespis crabronibusque et sanguisugis; pici quoque Martii rostrum secum habentes non feriuntur ab iis. adversantur et locustarum minimae sine pinnis, quas attelebos vocant.

10 Est et formicarum genus venenatum, non fere in Italia. solipugas Cicero appellat, salpugas Baetica his eor vesper-tilionis contrarium omnibusque formicis. 76

Salamandris cantharidas diximus resistere. (30) sed 93 in his magna quaestio, quoniam ipsae venena sunt potae vesicae cum cruciatu praecipuo. Cossinum equitem Romanum amicitia Neronis principis notum, cum is lichene correptus esset, vocatus ex Aegypto medicus ob hanc valetudinem eius a Caesare, cum cantharidum potu praeparare voluissest, interemit. verum inlitas prodesse non dubium est cum suco tamniae uvae et sebo ovis vel caprae. ipsarum cantharidum venenum in qua parte sit, 94 non constat inter auctores. alii in pedibus et in capite

§ 92: Isid. XII 3, 4. — § 93: Diosc de ven. 1. Scribon. 189. Isid XII 5, 5. — Pl iun 33, 1 Marc 19, 1 (cfr. Plin. XXX 81) — § 94: cfr. Diosc. II 66. eupor II 152. — Diosc. II 65 extr.

1 item 2 dicitur *om. E.* (*an glossema e margine?*)
 1 teste d. -te V¹R¹ | terra — 2 parte v *om. V¹Rd*. post testa inseruit V¹G (*omissionis causa ita obscurata*). 3 ne E^v nisi V¹ om d. 4 terni V¹R¹ impositi prosunt v.a.S 6 uescis V¹. -ci V¹R¹. 7 picis R. | martii in E. mari V. 8 iis de his r.D. | aduersantes d -tur ab his V¹R¹. 9 quas R^dE^v(D) quos V¹(?)C. | attelabos v a Brot. 10 uere E eas nouere v.a.G. 11 soliputas df. -ifugas v.a.G. | iis dv.a.S
 13 salamandris resistit v.a.G. | cantharidis V. -des ut G Dal. | resistere V¹R^dT^fH. om. E^v. 15 qossinum (*u super o scripto*) R.
 17 vocatos r. | ex d(?)v. om. r.S. 18 potu V¹E cfr. Müller emend V¹6 -tum rv. 18. 19 *an reparare?* de mendo cf. § 69 19 interemi V¹. -riit V¹ 20 amineae Pl. iun. et Marc. sed cfr. XXIII 18. XXVI 138. 22 ali V¹. om. E^v
 et in ED et rv

existimant esse, alii negant. convenit tantum pinnas earum auxiliari, in quacumque parte sit venenum. ipsae nascuntur ex vermiculo in spongea maxime cynorrhodi, quae fit in caule, sed secundissime in fraxino, ceterae in alba rosa, minus efficaces. potentissimae inter omnes variae luteis lineis, quas in pinnis transversas habent, pingues; multum inertiores minutae, latae, pilosae; inutilissimae vero unius coloris macrae. conduntur in calice fictili non picato el linteo conligato, coniecta et rosa matura, et suspenduntur super acetum cum sale fervens, donec per linteolum vaporarentur, postea reponuntur. vis earum adurere corpus, crustas obducere. eadem pityocampis in picea nascentibus, eadem bupresti, similiterque praeparantur, efficacissimae omnes ad lepras, lichenas. dicuntur et menses ciere et urinam; ideo Hippocrates et hydropticis dabat.

96 Cantharides obiectae sunt Catoni Uticensi, ceu venenum vendidisset in auctione regia, quoniam eas HS LX addixerat. 5. et sebum autem struthocamelinum tunc venisse HS XXX obiter dictum sit, efficacioris ad omnia usus, quam est anserinus adipis.

97 (31) Diximus et mellis venenati genera. contra utuntur 22, 74

§ 95: Diosc. II 65 — II 66. eupor. I 128. Hippocr. de victu in morb. acut. 104.

1 tantum *ll. f. Verc* (*H*) tamen *v.* 2 *an* est? *cfr. Froben.*
p. 34 seqq. 3 *sponge VR¹.* -gia *dv a S.* *cynorrhodi v.* *gy-*
morph- *VR¹.* *gynoro-* *d.* *tynorh-* *r* -rodi *E* 4 *fraxine R.* |
ceteraque dT. -raeque *f v.a.G.* | *alba v.* *alia R.* -iae *VE*
-ie dT. 6 *pingues, multum U 645 multum pingues ll v.*
(cum seqq iungunt v.a.G(D) contra Diosc). 7 *uerum E.*
9 *coniecta et ego -etae (-te RE)* *ll TS* *contectae J.* *con-*
gestae v *cfr. XXII 140.* *XXIV 26* *XXXII 75.* *XXX 23.*
XVIII 134. *XXXI 29* *IX 167.* *XIX 70.* *XX 9.* *VIII 46.*
XXVII 40 *XXVIII 30* *XXXVI 101.* 12 *pytio capis V.* |
pice VRd. 14 *lepras r.v.* *leplas E.* *feras rTJ.* *lepras et*
feras coni. J coll *Diosc* | *et om. Ev a Lugd.* *ciet E Ven.*
15 *dabant V¹R.* 16 *cantharidas VRd.* 17 *nendidisse E.*
nendisse V | *actione R.* 18 *struthiocamelinum d Verc struto-* *r-*
veru- *E.* 19 *est E.* 21 *ut (pro et) supra scripto ad E.* |
zere E. | *contra quod d(?)v a D*

melle, in quo apes sint mortuae. idem potum in vino
remedium est vitiorum, quae e cibo piscium gignuntur.

(32) In canis rabiosi morsu tuetur a pavore aquae 98
canini capitinis cinis inlitus vulneri. oportet autem com-
s buri omnia eodem modo, ut semel dicamus, in vase fictili
novo argilla circumlito atque ita in furnum indito. idem
et in potionē proficit quidam ob id edendum dederunt.
aliqui et vermem e cadavere canino adalligavere men-
struave canis in panno subdidere calici aut intus ipsius
10 caudae pilos combustos inseruere vulneri. cor caninum 99
habentem fugiunt canes; non latrant vero lingua canina
in calciamento subdita pollici aut caudam mustelae, quae
abscisa ea dimissa sit, habentes. est limus salivae sub
lingua rabiosi canis, qui datus in potu hydrophobos fieri
15 non patitur; multo tamen utilissime iocur eius, qui in
rabie momorderit, datur, si fieri possit, crudum manden-

---

§ 98: Pl. iun. 85, 7. — 85, 8. 9. — § 99: Aelian. n. a. IX 45. —
Pl inn 85, 10—14. Diosc. II 49. eupor. II 113.

---

1 apis R. | sint (stant VR¹d) mortuae ll.v an sint in-
mortuae? cfr. § 128 XXX 107. item VR. 2 e VRdTfH.
om. Ev. sed cfr XX 219 3 rabiosi (-os V¹) VRdTfH. -bidi
Ev(D) cfr. § 99 100. 102. in totum rabiosus quindecies, rabi-
dus decies ap. Plin. traditum est | ad E. | aqua d. 4 canini
om. R. aurem V aut rem E. igne v a G 6 ista VR¹ |
furnum dv. fumnum E. fumum Vf fornū Er 7 quidem
E. ob id ll.v an caput (vel et id)? cfr Pl. iun | deduxer-
runt V 8 aliquid VR² 9 calici ll.v cfr XXVIII 84.
calci D cum vet Dal | intus ll.v. an imos (vel potius calcia-
mentis pro caliciautintus)? 10 combustus VR¹. | inseruere
dfr¹S. -uiere V. inseruere R. insuere Ev al . . . x²
(reliquis margine abscisis). | uulnere V. del. voluit J (ut intel-
legeretur calici). 12 subpedita V -pudita R¹. | polli E. |
caudam v. -da dE caduda V. -uca R. al . . . x (reliquis
margine abscisis) 13 abscisa en J -isae V -ise R. -isa v
(Brot) -isae E -issa ea D -issa d(?)C. cf. § 101. XXX
37. 88. 98. 115. XXVIII 220 XXIV 152. XXVI 130 XXXI
124. XXXIII 48. XXXVII 158. XVII 67 98. 138. 205 238.
IX 110. V 85 IV 5. 37. 13 sint E 14 cani V \poto V \
hydrophobos (-ouos v) H. -bas E -polophas R. -poloblas V a
-pos r. / feri VR¹d. 15 utilissimi R.

dum; sin minus, quoquo modo coctum, aut ius coctis
 100 carnibus. est vermiculus in lingua canum, qui vocatur
 a Graecis lytta, quo exempto infantibus catulis nec rabidi
 sunt nec fastidium sentiunt. idem ter igni circumlatus
 datur morsis a rabioso, ne rabidi siant et cerebello gal-
 linaceo occurritur, sed id devoratum anno tantum eo
 prodest. aiunt et cristam galli contritam efficaciter in-
 ponni et anseris adipem cum melle. salluntur et carnes
 eorum, qui rabidi fuerint, ad eadem remedia in cibo
 101 dandae. quin et necantur catuli statim in aqua ad sexum
 eius, qui momorderit, ut iocur crudum devoretur ex iis
 prodest et simum gallinaceum, dumtaxat rufum, ex aceto
 inpositum et muris aranei caudae cinis ita, ut ipse, cu
 abscisa sit, vivus dimittatur, glaebula ex hirundinum nido
 inlita ex aceto, vel pulli hirundinis combusti, membran-
 sive senectus anguum vernatione exuta cum cancro mas-
 culo ex vino trita; hac etiam per se reposita in arcis
 102 armariisque tineas necant. mali tanta vis est, ut urina
 quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime ulcus haben-
 tibus remedio est simum caballinum adspersum aceto et
 calefactum in fico inpositum minus hoc miretur qui

§ 100: Gratius cyneg. 387. — §§ 100. 101: Pl. iun. 85.
 14—22. 22. 23 — § 102 extr.: cfr Plin XXX 142. — Diost.
 II 70. schol. Nicand. ther. 817

1 sin **VTS.** si **v.** an e coctis? cfr. 78 79. 105 XXVIII 185.
 2 lytta **dTEv** littia **V.** lita **R** lytra Verc. Dal. 4 idem **v.**
 id est **E** Ven. item **r.** | terrigni **E** -igni **V.** 5 a **Ev.** del. **v.**
 om. **r.** 6 eo tantum **d¹**. tantum **d¹**. 7 galli om. **E** G Dal.
 8 salluntur **V.** saluu- **E**. saliu- **r(?)v.** (saluu- codd. Pl. nun.)
 9 fuerint **V¹** Pl. nun. -runt **r.v.** 10 dandae **v.** -di (ortus
 ex dande) **Vd.** danati **E** danti **r** om. **R** | qui **VR¹d**
 11 ex his **r.** ex **R** 12 rupum **V¹.** ruptum **V²R.** 13 muris **v.**
 aures **ll.** | sit cui **VR¹** 14 abscissa **d(?)E¹v.a.** Brot (D) | sit
 om. **VR¹** | filius **E** dimittitur gleba ex harundinum **E** | nido
 e Pl. iun. modo **E** lino **r.** al... **r** (reliquis margine abscissis).
 15 ex aceto om. **E** 16 uernationem **V.** -nū **R¹** | exit
E. 17 ex uino om. **Ev.a.H** hac (vel qua) ego nam **ll.**
 18 necat **v.** | mali om. **E.** | urinae **V.** 20 remedium
Ev.a.H. | esse **Vd.** lese **R¹.** om. **i.** | adeparvum **E** \ acetum **V**
 21 fixo **E.**

cogitet lapidem a cane morsum usque in proverbium discordiae venisse. qui in urinam canis suam egesserit, torporem lumborum sentire dicunt. — (Lacerta, quam sepa, alii chalcidem vocant, in vino pota morsus suos sanat). —

5 (33) Veneficiis ex mustela silvestri factis contrarium 103 est ius gallinacei veteris large haustum; peculiariter contra aconita addi parum salis oporteat. gallinarum fimum, dumtaxat candidum, in hysopo decoctum aut mulso contra venena fungorum boletorumque, item inflationes ac strangulationes, quod miremur, cum, si aliud animal gustaverit id fimum, torminibus et inflationibus adficiatur. sanguis 104 anserinus contra lepores marinos valet cum olei aequa portione, idem contra mala medicamenta omnia adversatur cum Lemnia rubrica et spinae albae suco, ut pastillorum 15 drachmis quinis e cyathis ternis aquae bibatur item mustelae catulus, ut supra diximus praeparatus, coagulum eo quoque agnatum adversus omnia mala medicamenta pollet; item sanguis anatum Ponticarum; itaque et spissatus servatur vinoque diluitur; quidam feminae anatis efficaciorem 20 putant. simili modo contra venena omnia ciconiarum ven- 105

---

§ 103: Diosc. eupor. II 136 de venen. 7 - Diosc. IV 83. II 98 med eupor. II 160. — cfr. Colum. VI 5, 1. § 104: Diosc. eupor. II 156 de venen 30. Pl iun. 108, 16. 17. — (cfr. Diosc. V 113 eupor. II 135) - Pl. iun. 107, 25 108, 2 — § 105: Pl. iun 107, 26. Scribon. 189. Diosc de venen 1 Pl. iun. 107, 26

---

2 urina **Vd.** 3 sentiri **V.** | discuntur **E** dicitur *v.a.H.* | sepa **B Ven.(J).** isepa **Vd.** hi sepa **E(?)C** hysepa *v.a.B.* irepha **E.** alii sepa **U 647.** 3. 4 uncos ego posui verba pertinent fortasse ad finem § 89 vel ad alium locum. 4 chalcidem *Ven. Verc. e schol Nicandri (D).* calciden **V¹** -idicen **V²B.** chalc- **dv** (e *Diosc.*) calchidicaen **E.** 7 aconita *ll.S.* -tum **v** -tata *J.* sed cfr. nota ad **XXIV 20** | satis **E** oportet *v a S.* cfr vol III p. 494 ad XVII 51. 8 decocto **E.** contra *om.E* *v.a.H.* 9 boletorumque astringit *v a H.* | inflammationes **E v.a.G** | ac *om E¹*. et **V.** 11 intionibus **E** | adficitur **VR.** 13 idem ego. item *ll.v.* assertus **d** 14 lennia *v.* lennia **E** *r* lennia **d** lenta *r.* | ut *ego. om ll.v.* 15 quinis e *ego.* qui in **E** quinque *r* quinque in *Ven.(D).* — que qui in *r* quinque quae *e J.* | bibatur **VED** -antur *r(E)v.* 19 quidem **V.** 20 putat **E.**

triculus valet, coagulum pecoris, ius ex carne arietum, privatim adversus cantharidas, item lac ovium calidum praeterque iis, qui buprestim aut aconitum biberint, columbarum silvestrium simum privatim contra argenti vivi potum, contra toxica mustela vulgaris inveterata drachmis binis pota.

106 6. (34) Alopecias replet simi pecudum cinis cum oleo cyprio et melle, item ungularum muli vel mulae ex oleo myrteo, praeterea, ut Varro noster tradit, murinum simum, quod ille muscerdas appellat, aut muscarum capita recentia prius folio siculneo asperatas. alii sanguine muscarum utuntur, alii $\times$ diebus cinerem earum inlinunt cum cinere chartae vel nucuem ita, ut sit tertia portio e muscis; ali lacte mulierum cum brassica cinerem muscarum subigunt, quidam melle tantum. nullum animal minus docile existimat minorisve intellectus; eo mirabilius est Olympiae sacro certamine nubes earum immolato tauro deo, quem 107 Myioden vocant, extra territorium id abire. alopecias cinis et e murium capitibus caudisque et totius muris emendat, praecipue si beneficio acciderit haec iniuria, item irenacei cinis cum melle aut corium combustum cum pice liquida.

Diosc. eupor II 162 coll 164. Pl iun. 108, 1 — § 106: Pl. iun. 15, 6. Diosc. eupor. I 95. Marc 6, 7 21 — cfr Plin. X 76. Aelian. n. a V 17 (XI 8) — § 107: Pl. iun. 15, 8 Diosc. II 2. eupor. I 95. Pl iun 15, 8 9. Marc. 6, 24.

1 pecoris **V R d T H.** caulis **E** pecoris, caulis **v.** | **tus V R¹.**
 3 praeceasque **E** praeterquam *r.a.(P)H* | *iis qui d.v.* his
 quibus **V R** in cibus **E** | **anitum B** 7 pecudum **E.** -cudis
V R¹f 8 cyprino *d.v.a S* (*an recte?* cfr. XV 23. XIII 5 17.
 XXX 110. (21) Seribon 156. 264. 265 267). 9 uarro nar-
 rat **dT** 10 ille ego. lite **V E** linthe **d.** item **B(?)v** idem **J**
cum vet Dal rite **D**, muscerdas **V R¹**. | ut **E** et **V(?)v a D**
 12 alii decem **dEr** aliae (alii **B¹**) sanguine (-nem **V**)
 decem **r** cineremarum **V.** 13 cartae **V.** portio *ego.* pars **v.**
 pars portio **V R¹dT** om. **Er** (*omissionis causa perspicua*) cfr.
 XXXIV 97. 98 160 al 14 cum — cinerem om **V R¹.** | cinere
E | subiciunt **V dEr a G.** 15 docile minus **V E S.** 18 my-
 ioden (myo- *v G.* mylo- *milo- B*) *ll* uocent **V R¹.** habere **V.**
 19 et **e** *ego.* et **V E** **e Bv.** ex **dD.** \ emundat **V.**
 beneficio **V E.** | irenacei **V R.**

caput quidem eius ustum per se etiam cicatricibus pilos reddit, alopecias autem in ea curatione praeparari oportet novacula; et sinapi quidam ex aceto uti maluerunt. quae de irenaceo dicentur, omnia tanto magis valebunt in hystrice. lacertae quoque, ut docuimus combustae cum radice 108 recentis harundinis, quae, ut una cremari possit, minutim ⁹⁸ findenda est, ita myrteo oleo permixto cinere, capillorum defluvia continent. efficacius virides lacertae omnia eadem praestant, etiamnum utilius admixto sale et adipe ursino 109 et cepa tusa. quidam denas virides in X sextariis olei veteris discocunt, contenti semel in mense unguere. pel- 109 lium viperinarum cinis alopecias celerrime explet, item gallinarum simum recens inlitum. corvi ovum in aereo vase permixtum inlitumque deraso capite nigritiam capilli adfert, sed, donec inarescat, oleum in ore habendum est, ne et dentes simul nigrescant, idque in umbra faciendum neque ante quadriduum abluendum. alii sanguine et cere- 110 bro eius utuntur cum vino nigro; alii excocunt ipsum et nocte concubia in plumbeum vas condunt. aliqui alopecias cantharide trita inlinunt cum pice liquida, nitro praeparata cute — caustica vis earum, cavendumque ne exulcerent alte —, postea ad ulcera ita facta capita murium et selumurium et simum cum helleboro et pipere inlini iubent.

§ 108: cfr. Marc. 6, 9. — § 109: Seren. 108 Pl. iun. 14, 18
Marc. 6, 15. — Pl. iun 15, 9 Marc. 6, 6 — Pl. iun 16, 2—6.
Marc. 7, 7. Aelian n. a. I 48.

3 dist. D. cfr. Diosc eupor. I 95 | utili VR¹d. (an e si-
napi . . et aceto uti illo sc capite?) 4 irenaceo (irin-VR) H.
-cei E. berinaceis dv ; dicuntur v a J. 4 5 hystrice v.
histrici R¹E -chi r. 5 combuste V. 6 recentis dr -tis
cum r | minutatim dT 7 ita ll G. itemque v. | permixte VR¹.
-te dSJ | cinere ego -res ll v cfr § 113 8 viridis V.
9 etiamnum V¹E rv templu (-li d) annum r. 10 denos VdE
x r decem (dic- V) ll G ; sextarios E. 11 neteris om V¹R¹ |
continenti semel R¹. -entis mel V 12 celeberrime Vd
14 uaso V²S. -sum V¹. capitii E². 15 adferre (om. sed) E.
18 ipsum om. E. 19 nocte v(D) -tu E -te in rTH. |
alii qui V. 21 caudi cauis d. -uti caris V | ne om R¹ |
exulcerant d 22 ita Erv. alta r 22 23 et tel murum
om VR¹d.

- 111 (35) Lendes tolluntur adipe canino vel anguibus cibo sumptis anguillarum modo aut eorum vernatione quam exuunt, pota, porriginis selle ovillo cum creta molia inlito capite, donec inarescat.
- 112 (36) Capitis doloribus remedio sunt coclearum, quae nudae inveniuntur nondum peractae, ablata capita et duritia lapidea exempta — est autem calculi latitudine, ex que adalligantur, set minutae fronti inlinuntur tritae, ita oesypum —, ossa e capite vulturis adalligata aut cerebrum cum oleo et cedria, peruneto capite et intus naribus inlitis, cornicis cerebrum coctum in cibo sumptum noctuae, gallinaceus, si inclusus abstineatur die ac nocte pari inedia eius, cuius doleat, evulsis collo plumis circumligatisque vel cristis, mustelae cinis inlitus, surculus nido milui pulvino subiectus, murina pellis cremata aceto inlito cinere, limacis inter duas orbitas inventum ossiculum per aurum, argentum, ebur traiectum in pecten canina adalligatum, quod remedium pluribus semper prodest. fracto capiti aranei tela ex oleo et aceto

§ 111: Pl. iun. 13, 2—4 Marc. 4, 6. — § 112: Marc. 1, 41. — Seren. 21. — Pl. iun. 11, 21 Marc. 1, 81 70 — § 113: Marc. 1, 69 — Pl. iun. 11, 22—25. Marc. 1, 82. — Pl. iun. 11, 25. § 114: Marc. 1, 83 — Pl. iun. 12, 1. Marc. 1, 84. — § 114: Pl. iun. 12, 4—6 Marc. 1, 86. — Dioc. II 68. eupor. I 208. — Pl. iun. 12, 2—4. Marc. 1, 85.

1 lndes V. 2 aut om. R¹ | vernatione (-nem V) eorum
 VR¹dS 3 quam dv qua VE qui R. | pruriginis d Marc.
 v a B 4 inlita Ev a H. linito RdTfS. capiti v. a. H.
 6 nodum peraciae V. | ablata H. G. -to v(D). | capite Ev. a G(D)
 et Ev(D). ex rG 7 lapide VR¹. calculi ErG ea
 v(S). ea calli d. ea calicula r. 7. 8 eaque ego. quae H.
 8 adalligantur VRdTfH. allig- EC. -gatur v | set eo
 et ll v. | minuti Vd 9 oesypum (aes- V) VRdT Verc. (H.
 eryp- E. erip- Ven. resip- v. aegyptii C e coni B | ossa
 RdT v. osse r. | capitum E 10 et om. Ev.a H. | cedrin
 v a. H 13 medridie E¹ mer- E². | cuius E. qui rv | colo
 14 surculos V. 16 inlita E cinerem VE. 17 aure
 v. a. S | argentum D cum U 648. cogerent cum ll cohaerent
 cum J. cum v | ebore v. a. D. 18 pluribus profuit U 648
 an plurimum? 18, 19 semper ED 19 fracto rv ad capi
 tactum fracto R. fractu V -ta a. facto E.

inposita non nisi vulnera sanato abscedit. haec et vulneribus toustrinarum sanguinem sistit, a cerebro vero profluentem anseris sanguis aut anatis infusus, adeps earundem alitum cum rosaceo. cocleae matutina pascentis 5 harundine caput praecisum, maxime luna plena, lineo panno adalligant capitum doloribus liceo aut cera alba *addita* fronti inlinunt. et pilos caninos panno adalligant.

(37) Cerebrum cornicis in cibo sumptum palpebras 115
gignere dicitur, oesypum cum murra calido specillo in-
litum. idem praestare muscarum simique murini cinerem
aequis portionibus, ut efficiatur dimidium pondus denarii,
promittitur, additis II sextis denarii e stibi, ut omnia
oesypo inlinantur; item murini catuli triti in vino vetere
ad crassitudinem acopi. pilos in sis incommodos evulsos 116
renasci non patitur fel irenacei, ovorum stelionis liquor,
salamandrae cinis, lacertae viridis fel in vino albo sole
coactum ad crassitudinem mellis in aereo vase, hirundinis
pullorum cinis cum lacte titthymalli, spuma coclearum.

(38) Glaucomata dicunt Magi cerebro catuli septem 117
dierum emendari specillo demisso in dexteram partem,

§ 115: Marc. 8, 180. — § 116: Marc. 8, 178 — Diosc (II 11)
eupor. I 53. — § 117: Marc 8, 142. (104).

1. 2 ulceribus E. 2 toustrinarum VE. | sistit a Erv.
sistit V² in ras. R. si stillat (-lla F) dF. 3 profluentem
(perf- E) v. -tu r. | infusus sistit V(?)v.a.G. 4 cocleae H
e Pl iun. coctae VdT. -te R -ta Er. -tus v. de mendo
cfr § 118 | matutino Pl.iun. v cfr XVIII 235. 5 an in
lineo? cfr Pl.iun. et Marc 6 alligant VafS. -gat R¹ |
liceo RED. lec- V. licio dv. 6. 7 alba addita ego. cfr.
XXX 79. alba ll.v. (cum cera vet. Dal.) 7 dist. ego.
9 calido r cfr. Marc. (Diosc eupor. I 53). -dos E -da RS(D).
-dum v(J). alida Vd. specillo RT H cum Gron -ielo Vd.
penicillo v(D). -llos E. cfr. Marc. et § 117 XXXII 75
VII 183. Cels VI 6, 1. 27 38. Diosc l. l. 12 duabus ll.v |
extis V denaria Vd. | e stibi G. extiui VRd. extiui (sex- v)
Ev 13 inlinuntur V. 14 ius v(S) is V. his rC(J). |
euulsus V 16 salamandram VR¹d. viridi V 17 co-
ctum V. deco- t. 18 tytmalli VE. titim- R. 19 maci
V. 20 emendatis pecillo (spe- R¹) VR¹ \ dimissas VR¹
v a Lugd.

si dexter oculus curetur, in sinistram, si sinister, aut felle recenti axionis; noctuarum est id genus, quibus pluma aurium modo micat. suffusionem oculorum canino felle malebat quam hyaenae curari Apollonius Pitanaeus cum melle, item albugines. murium capitum caudaeque cinere ex melle inunctis claritatem visus restitu dicunt, multoque magis gliris aut muris silvestris cinere aut aquilae cerebro vel felle cum Attico melle. cinis e capite soricis cum stibi tritus lacrimosis oculis plurimum confert — stibi quid sit dicemus in metallis —, mustelae cinis suffusionibus, item lacertae, hirundinis cerebrum. coelae tritae fronti inlitae epiphoras sedant sive per se sive cum polline sive cum ture; sic et solatis, id est sole correptis, prosunt. vivas quoque cremare et cinere earum cum melle Cretico inunguere caligines utilissimum est. iumentorum oculis membran aspidis, quam exuit vere, cum adipe eiusdem claritatem inunctis facit. viperam vivam in fictili novo comburere

---

§ 118: Marc. 8, 99. — Pl. iun. 21, 1. 2 Diosc II 11. Marc. 8, 101. Diosc. eupor I 41. — § 119: Marc 8, 88.

---

1 sinistrum V 2 axionis (xio- E¹) ll.v(J). axionis B. cfr X 68. 3 auri dTv a.B | modo del S. cum B. | micat ll v(G). emicat B. eminet Verc. cfr XI 137 4 hiaenae V. genae R¹. 4. 5 pitanaeus Rde Verc e coni. B(G). -nius V pritaneus vel tyaneus v. 5 albugines oculorum V²E v.a. H(D).

6 caudarumque d(?)v.a S et cinere E. ex Rv et r. 8 dist D an uel—melle ut glossema delenda? cfr § 123.

9 e capite ego. et alipe V¹B. al- E. et adipe V² -ips S. -deps d(?)v | suis E¹ sui E² | cum stibi VR S cum Gron. om E. combusti d(?)v | lacrimosus E. 10 confer E stibi E¹v(D) cfr. XXXIII 101 Diosc. V 99. stibis rTH. cfr. XXXIV 169. | sit Err(S). est rTH. 11 suffusione & -fussionum V. | item — 12 hirundinis om. VR¹d. 12 coelae D cfr Pl. iun., de mendo § 114. coctae ll S. (quae etiam tritae coctae v). | fronte d. 13 se siue dErr. siue V¹B. se V². | pullinae V. 15 inungere d -gi Ev.a S et unguere V.

16 caligine R | uel iumentorum VRdS. 17 quam v(D). quae E om. rS. exuit vere ED. exuerit v. & R) utere VR. -ro dTS exuta vere J e coni S. eti V. -tis R¹.

addito senieuli suco ad cyathum unum et turis manna una atque ita suffusiones oculorum et calinges inunguere utilissimum est; medicamentum id echeon vocatur. fit et 120 collyrium e viperā in olla putrefacta vermiculisque enatis cum croco tritis. et uritur in olla cum sale, quem lingendo claritatem oculorum consecuntur et stomachi totiusque corporis tempestivitates; hic sal et pecori datur salubritatis causa et in antidotum contra serpentes additur. quidam et ad oculos viperis utuntur in cibis. pri- 121 10 mum omnium occisae statim salem in os addi iubent, donec liquecat, mox IIII digitorum mensura utrumque praecisa exemptisque interaneis discoquunt in aqua, oleo, sale, aneto et aut statim vescuntur aut pane colligunt, ut saepius utantur. ius praeter supra dicta pediculos e toto 122 corpore expellit pruritusque etiam summae cutis effectum ostendit et per se capitis viperini cinis — utilissime eo oculos inungunt — itemque adipis viperinus. de felle non audaciter suaserim quae praecipiunt, quoniam, ut suo

---

§ 120: Marc. 8, 102 (103). cfr Plin XXIX 70 Diosc II 18.
— § 121: Diosc II 18. eupor. I 43 — Diosc II 94 extr.
— § 122: Seren. 218. (Diosc. V 92) cfr Diose II 19.

---

1 curis **V** iu- d | manna **B** cfr. XII 62 (granum *Marc.*).
manna **r** mammam **VdT**. -ma **v** mam **R** mina **ED**
2 unam **Vf**. 3 echeon **ll.S.** -hion **B** entheon **r**, uocantur **V** -ant **R¹**. 4 e om. **ED** ex **H**. | uiperea d 5 et
uritur *ego*. cfr *Marc.* exur. **ll v.** 5 6 linguendo **r** e corr
ting- **V** 9 et ad oculos *ego*. et ad tollitur (att- **VdTf**) **ll**
(ante quidam v.a **B**) et ad totidem **C** cum **B**. et **G** et ad
coli uitium **J** ex Athoitis **D** coll VII 27. sed cfr. *Diosc.*
locus nondum sanatus 10 occisae d **v** **D**) -sa **VRS** octisa
ae **E**. statim in **E**. 11 inquesat **V** | mox **VRdT** humor
Bv quattuor **ll r** | utrumque **v** coll § 70. -rūque **Er** trium-
que **rf**. 12 praecissa d | aqua aut d(?) **v a S.** latet men-
dum 13 sale aneto om. **E**. et **Er** (**D**). om. **rS** | aut
VRdT omni (-ibus **v**) aut **rv**. aut omnium **E** an omni
carne aut? a pane **E** pene **V** 14 nis **VRE**. | supra om.
VR¹. | pediculos **ED** | et **E**. o **V¹**. ex **D**. 16, 17 dist *ego*.
16 eo *ego* om **R.r** 17 inungunt **Ev**. ung- **r** inunguit
H. -git **V²dT** iniungit **V¹**. iungit **R**, adips **R¹S** adips
rv (**D**). 18 audacter **R(?)v.a S.** daticiter **V** \ suaserim **V**.

11, 123 loco docuimus, non aliud est serpentium venenum anguum adeps aerugini mixtus ruptas oculorum parat sanat, et membrana sive senectus vernatione eorum exuta si adfricitur, claritatem facit. boae quoque fel praedicitur ad albugines, suffusiones, caligines, adeps similiter ad claritatem.

123 Aquilae, quam diximus pullos ad contuendum solem
^{10, 10} experiri, felle mixto cum melle Attico iunguntur nubeculae et caligationes suffusionesque oculorum. eadem vis est et in vulturino felle cum porri suco et melle exigui item in gallinacei felle ad argema et albugines ex aqua diluto, item suffusiones oculorum, maxime candidi gallinacei. simum quoque gallinaceorum, dumtaxat rubrum, 124 lusciosis inlini monstrant. laudant et gallinae fel et præcipue adipem contra pusulas in pupillis, nec scilicet eius rei gratia saginant. adiuuat mirifice et ruptas oculorum tuniculas admixta schisto et haematite lapidibus. simum quoque earum, dumtaxat candidum, in oleo vetere cornisque pyxidibus adservant ad pupillarum albugines. quod in mentione significandum est pavones simum suum re-

---

§ 123. Aelian. n. a. I 42 Marc. 8, 86. cfr. Diosc II 96. — Marc. 8, 110 Seren 204. 207. Marc. 8, 146 — § 124: Diosc II 96 — Marc. 8, 147.

---

2 raptas V. 4 boae RdTfH. boe V vuluae Er. gliae v 5 ab albugine V. 8 iunguntur V. 9 calligationes E. caligationis Ri culica- V | effusionesque E. que V. om Ri 10 est & in VRdS. est ut in E et in v. 11 argema dfH. -ata U 650. argeam VR. algemata r. alligeata R. -gato ad argema v 12 item ego. item in ll S item ad cfr. nota ad XXVIII 71 (XX 190) | effusiones E | candidis VRE. 12. 13 gallinaceis E. 14 inlini ViS. -nit R. illini ViRdH inlinitum E illinendum (-niend- G) v (an inlini utile?). | monstrat VRd laudat VRd | gallina // Vi. ace F². -acei RiF1l. | et REJ. sed et V(?)dS. sed v. cfr. § 131. 15 nec VRfE D cum U 651 has d(?)C. hoc v 16 adiunat v et adiu- d. et adluat VR. adlauat Er | eruptas VRdG ru- C. eru- E v. 17 admixtie d(?)v. -to RE. -ta V (an ea adiuvant . . admixta . haematitiae? § 137) | schistos V -tas Ri. 18 ueteresque (omn. i) E.

sorbere tradi invidentes hominum utilitatibus. accipiter 125
 decoctus in rosaceo efficacissimus ad inunctiones omnium
 vitiorum putatur, item simi eius cinis cum Attico melle.
 laudatur et milui iocur, simum columbarum ex aceto ad
 5 aegilopia, similiter ad albugines et cicatrices, fel anseri-
 num, sanguis anatum contusis oculis ita, ut postea oesypo
 et melle inunguantur, fel perdicum cum mellis aequo
 pondere, per se vero ad claritatem. ex Hippocratis
 putant auctoritate adici, quod in argentea pyxide id ser-
 10 vari iubent. ova perdicum in vase aereo decocta cum 126
 melle ulceribus oculorum et glaucomatis medentur. co-
 lumbarum, palumbium, turturum, perdicum sanguis oculis
 crux suffusis eximie prodest. in columbis masculae
 efficaciorem putant; vena autem sub ala ad hunc usum
 15 incidunt, quoniam suo calore utilior est. superponi
 oportet splenium e melle decoctum lanamque sucidam ex
 oleo aut vino. earundem avium sanguis nyctalopas sanat 127
 et iocur ovium, ut in capris diximus, efficacius fulvae. 28, 170
 decocto quoque eius oculos ablueri suadent et medulla
 20 dolores tumoresque inlinere. bubonis oculorum cinis col-
 lyrio mixtus claritatem oculis facere promittitur. turturis

---

§ 125. Marc. 8, 66 — Seren 209 Marc 8, 186 cfr. Diosc
 eupor. I 54. — Seren. 210. Marc. 8, 85. Diosc. II 96. eupor.
 I 41 § 126: Diosc II 97 eupor I 38 Celsus VI 6, 39 Pl
 iun 22, 14. Marc. 8, 161 184 Pl iun 22, 15 — 17. — § 127:
 Diosc. eupor. I 44. Marc. 8, 189 145 — Diosc. II 11

---

1 homini B. 3 simum VR¹ 4 simum dEv. -um
 quoque VR¹H (falso iteratum e §§ 123, 124. an -umque?)
 5 aegilopia dTS (-pas v). cfr. Marc. ecil- V¹ egel- E al... r
 (reliquis margine abscis) epil- r. 6 oesypo H hysopo ll.v
 7 inunguatur VR¹d. -gantur E v a. S. | cum om. VR¹d.
 8 ex J. et ll. del. H doreados B dioscoridis et v. , hippo-
 cratis T v. hipocis V hypocis B d. -cysis E. 9 ut putant
 v.a.H | adicit E -citur v.a.H. 12 perdicum V. 13 mascu-
 lis V¹. 14 sublata E. 15 superponi VR¹dH. 16 ple-
 nium V. | decocto Vd. 17 aut E Pl iun v ac rT¹H
 18 ouium dEr v auium r an ouillum? | ut om. Er atque
 ut v a.D. 19 decoctae E | oculos dv. -lis VR¹. Aerom V.
 20 inlinunt E v.a.H.

128 simum albugines extenuat, item coclearum cinis, simum cenchridis; accipitrum generis hanc Graeci faciunt. argema ex melle omnibus, quae supra scripta sunt, sanatur. mel utilissimum oculis, in quo apes sint immortuae. eiconiae pulum qui ederit, negatur annis *multis* continuis lippiturus, item qui draconis caput habeat. huius adipe et melle cum oleo vetere incipientes caligines discuti tradunt hirundinum pullos plena luna excaecant, restitutaque eorum acie capita comburuntur; cinere cum melle utuntur ad claritatem et dolores ac lippitudines et ictus.

129 Lacertas quoque pluribus modis ad oculorum remedia adsumunt. alii viridem includunt novo fictili et lapillos, qui vocantur *cinaedia*, quae et inguinum tumoribus ad alligari solent, novem signis signant et singulos detrahunt per dies; nono emittunt lacertam, lapillos servant ad oculorum dolores. alii terram substernunt lacertae viridi excaecatae et una in vitro vase anulos includunt e ferro solidio vel auro. cum recepisse visum lacertam apparet per vitrum, emissa ea anulis contra lippitudinem utuantur, alii capitum cinere pro stibi ad scabritias. quidam viridem, collo longo, in sabulosis nascentem comburunt et 130 incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. mustelae etiam oculis punctu erutis aiunt visum reverti, eademque quae in lacertis et anulis faciunt; serpentis oculum

§ 128: cfr. Pl. iun. 9, 1 Marc. 8, 46. 47. 48. (cfr. Plin. XI 152). Diosc II 60. eupor. I 41 cfr. Marc 8, 138 — § 130: Marc. 8, 49. — 8, 90 — § 131: Marc. 8, 140.

1 simum cinis **Vt.** simum om. **R¹.** 2 cenchridis **Vt.** cendridis **R¹** | accipitur **VR¹.** argeam **VR¹.** 3 ex **VF.** & e **R¹** | sanantur **VRdv a G.** 4 sunt **Er a S.** cfr. § 97 143. XXX 30. 50 52 58 62 73. 107 5 multis ego e Marc. om. ll v. cfr. Pliniana p. 36 13 *cinaedia* **B** cfr. XXXVII 153. zenidia (cen- v) **Ev** -ichia **rTf.** | quae del. vet. *Dal.* inunguinum **VR.** ung- r. 14 signantes et v a S. 15 non **E** 16 substernant **VR.** 17 anulos **V¹Er H(D).** anellos **rS.** annellos **v** | e **Vv.** ef **R** et **Er** om d. | forro **R¹** 18 lacerta aparuit **V.** 21 longo collo **R(?)v a D.** 22 et item **VR¹d G.** 22 23 mustelae et incipientem (indop- **R¹**) **VR¹** (salatione) 23 etiam in **E** | eritis **V.** 24 et anuli **V**

dextrum adalligatum contra epiphoras prodesse, si serpens viva dimittatur. lacrimantibus sine fine oculis cinis stelionum capitis cum stibi eximie medetur. aranei muscarii tela et praecipue spelunca ipsa inposita per frontem ad 5 duo tempora in splenio aliquo ita, ut a puero inpube et capiatur et inponatur nec is triduo se ostendat ei, cui medebitur, neve alter nudis pedibus terram attingat his diebus, mirabiliter epiphoris mederi dicitur; albugines 132 quoque tollere inunctione araneus candidus, longissimis 10 ac tenuissimis pedibus, contritus in oleo vetere. is etiam, cuius crassissimum textum est in contignationibus fere, adalligatus panno epiphoras sanare traditur. scarabaei viridis natura contuentium visum exacuit; itaque gemmarum scalptores contuitu eorum adquiescunt.

15 (39) Aures purgat fel perudis cum melle, canini lactis 133 instillatio sedat dolorem, gravitatem adeps cum absinthio et oleo vetere, item adeps anserinus. quidam adiciunt sucum cepae, alii pari modo. utuntur et per se ovis formicarum, namque et huic animali est medicina, constatque ursos aegros hoc cibo sanari. anserum omnium- 134 que avium adeps praeparatur . . . . exemptisque venis

---

§ 132: Marc. 8, 160. — 8, 100. Isid. VI 11, 3. . . § 133: (cfr. Plin XXVIII 173 Diosc. eupor I 60). Pl. iun 17, 25. 26. 18, 12 Marc 9, 121. 22 96 120 Aelian. n. a. VI 3 extr. Plin. VIII 101. § 134; Diosc. II 86. 93. . . Pl. iun. 18, 3 4 4—7 Diosc. eupor I 67 Seren. 176—179. Marc 9, 124.

---

2. 3 stelionum V.J. -nibus (*ortum ex -nuuf*) E stellionum B.S. -nis dv 5 in om. R. | spelio aquilo E 6 nec is Vv ne is R. ne his d. ne E | ei qui V¹R¹f. 7 medeatur v.a S. | alter VED. alteruter r(?)v 8 dicitur E¹S. -cuntur E¹v. -cuntur (-cunt R) dicitur r 9 quoque dicitur v.a.S. 10 contritis V. sed iam E sed is etiam v.a.S. 11 cui Bds. crassimum V¹. grauiss- V¹E | sectum E. 12 sane V. ane R. 14 scalptores V¹r -ri R. sculptores V¹dr a.S. | constuto d. | eo dT. 16 grauitatemque d. | absentio V. 17 adiiciunt dv. dicunt rT 18 et allii Rd(?)v a.S. | // uis R. 21 lac. ego indicavi. exciderunt aqua lotus (aut membranis ita, ut fuerit exceptis membranis verisque). cfr. Diosc. 21 et p. 416, 1 omnibus uenis E(?)D

omnibus patina nova fictili operta in sole subdita aqua
 ferventi liquatus saccatusque lineis saccis et in fictili novo
 repositus loco frigido; minus putrescit addito melle. mu-
 rium cinis cum melle instillatus aut cum rosaceo decoctus
 aurum dolores sedat. si aliquod animal intraverit, p-
 recipuum remedium est murium fel aceto dilutum; si aqua
 135 intraverit, adeps anserinus cum cepae suco. gliris de-
 tracta pelle intestinisque exemplis discoquitur melle in
 vase novo. medici malunt e nardo decoqui usque ad
 tertias atque ita ad servari, dein, cum opus sit, strigili
 tepefacta infundere. constat deplorata aurum vitia eo
 remedio sanari aut si terreni vermes cum adipe anseris
 decocti infundantur; item ex arboribus rubri cum oleo
 triti exulceratis et ruptis auribus p-aeclare medentur.
 136 lacertae inveteratae, in os pendentium addito sale, con-
 tusas et ab ictu miseras aures sanant, efficacissime autem
 ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam
 distinctae. milipeda, ab aliis centipeda aut multipeda
 dicta, animal est e vermibus terrae, pilosum, multis pedi-
 bus arcuatim repens tactuque contrahens se; oniscit.

§ 135: Scribon. 89. Pl. iun 18, 9—13 Marc. 9, 34 126.
 Diosc. eupor. I 57. Pl iun 18, 8 13—15 Diosc II 72 eupor.
 I 60. Seren. 171—173. Marc. 9, 64. — Seren. 169. Marc. 9, 84.
 — § 136 med.: cfr. Diosc II 37. Scribon 89. Marc. 9, 10 33.
 Diosc. eupor I 57.

1 noua **VdE**v. -uo **R**(?)**G**. cfr. *Diosc et XV 63 XVIII 103.*
 fictilio **V** 2 liquatus **VRd**. -tur **E**v. | siccatusque **Vd**. -turque
 v.a. **G**. 3 frigide **V** | dist. ego. 6 si — 7 suco om. **VR**¹d.
 8 cum melle *Pl. iun* (cfr. § 121). in melle *coni S. an e melle*
 9 e om. v.a. **G** 10 tertias d**E** *Pl. iun* v. -ias partes r**T**
 cfr. XXI 119. XXIV 131, al. contra XXI 133. | cum om. **K**. |
 strigila **V**¹. stringili **E**. stingili **R**¹. 12 terreni d**E**r *Pl. iun* v(J).
 -tre **R**. -raes **VtS** | cum **VRdTH** aut **K** del v 15 lacertae
 inueteratae ego. -ti inueterati (orta ex -te) ll v. cfr. nota ad
 XXX 53. 15. 16 contusus **E**¹. -sis **E**¹ -si v a. **H**.
 16 seras d**T**. laesas v.a. **S**. 17 caudam d**E**v. -dis r.
 18 distinctae **VR**. -cte d**E**v -cti **C**. | millipeda r. miri-
 paedi **R** millepeda v.a. **J**. cfr. nota ad XXIV 152 | ab aliis
 — multipeda om. **VR**¹d. 20 arquatum **E** -cum **V**¹t arcua-
 tum **V**¹T | onis quod **E**.

Graeci vocant, alii iulon. efficacem narrant ad aurium dolores in cortice Punici mali decoctum et porri suco. addunt et rosaceum et in alteram aurem infundunt. illam autem, quae non arcuatur, sepa Graeci vocant, alii scolopendram, minorem perniciosamque. cocleae, quae sunt 137 in usu cibi, cum murra aut turis polline adpositae, item minutae, latae fracturis aurium inlinuntur cum melle. senectus serpentium servente testa usta instillatur rosaceo admixta, contra omnia quidem vitia efficax, sed contra graveolentiam praecipue ac, si purulenta sint, ex aceto, melius cum felle caprino vel bubulo aut testudinis marinæ — vetustior anno eadem membrana non prodest, nec imbre perfusa, ut aliqui putant —, aranei sanies 138 cum rosaceo aut per se in lana vel cum croco, gryllus 139 cum sua terra effossus et inlitus. magnam auctoritatem huic animali perhibet Nigidius, maiorem Magi, quoniam retro ambulet terramque terebret, stridat noctibus. venantur eum formica circumligata capillo in cavernam eius coniecta, efflato prius pulvere, ne sese condat; ita formicæ complexu extrahitur. ventris gallinaceorum membrana, 139

---

§ 137: Pl iun. 18, 15—24. Diosc. eupor. I 57 66. 57 60. — § 138: Diosc eupor. I 57. Marc 9, 97. Isid XII 3, 8 — § 139: Pl iun 18, 24—27 Marc. 9, 95. 94. Scribon. 39. Diosc. II 38 eupor. I 57. Pl iun 18, 27. 19, 1. 2. Marc 9, 125.

---

1 iulon *D ex ind.* tulion *E.* tullon *r.* tolon *a.* tollon *V.* tollen *B.* tylon *v.* tilon *v.* | efficaciter sanant (-nat del. ad *v*) *E v. a. H.* 2 cortici *B* | malū *B.* | decoctum et *E v.* -tum mel *V a T.* -tum mell' *B.* -tum uel *D cum U* 653. | orrisuquo *B.* corr. *r* perit margine absciso. (*an* et porri sucū addunt?)
 3 illā *dv* illa *r* 4 arquatur *V E.* 5 coclieque *V* quocliae quae *B.* om. *E.* 7 et latae *d(?)v a S.* 8 senectus *V B dv.* fracturis *E* | inlinantur *E.* | rosace *V¹ B¹* 9 admixta *R ff E* -to *V²* in ras. *dv* cfr. § 51 L24 XXX 141. XXXI 118. XXXV 177 XXXVI 133. | sed om. *E.* 10 ac *E r D* et *r f S.* aut *v* | purulentiae (-tae *v*) sunt *E r v. a S* 13 imber *V.* pertusa *B.* pest- *V.* aut aliquid *E.* | putant, item *v. a. S.*
 14 croco auribus prodest *v a D.* 15 magna auctoritate *V d.* 17 stridet *f S* (ad seqq referens) 18 circumligata capillo in ca om. *E.* / uerna *E.* 19 effiatorius *V B¹.*

quae abici solet, inveterata et in vino trita auribus purulentis calida infunditur, gallinarum adeps. est quaedam pinguitudo blattae, si caput avellatur; hanc tritam una cum rosaceo auribus mire prodesse dicunt, sed lanam, qua incluserint, post paulum extrahendam; celerrime enim id pingue transire in animal sierique vermiculum. alii binas ternasve in oleo decoctas efficacissime auribus 140 deri scribunt et tritas in linteolo inponi contusis. hoc quoque animal inter pudenda est, sed propter admirationem naturae priscorumque curae totum in hoc loco explicandum. plura earum genera fecerunt: molles, quas in oleo decoctas verrucis efficaciter inlini experti sunt.

141 alterum genus myloecon appellavere circa molas sere nascens; his capite detracto adtritas lepras sanasse Musaeum pycten in exemplis reliquerunt. tertium genus et odoris taedio invisum, exacuta clune; cum pisselaeo sanare ulcera alias insanabilia, strumas, panos diebus xxi inpositas, percussa, contusa et cacoëthe, scabiem furunculosque detractis pedibus et pinnis. nos haec etiam audita fastidimus; at, Hercules, Diodorus et in morbo regio et orthopnoicis se dedisse tradit cum resina et melle. tantum potestatis habet ars ea pro medicamento dandi quid-

§ 142 extr : Pl iun 88, 8. Marc. 34, 40.

1. 2 purulentis et quaedam pinguitudo d. 2 gallinarum quoque R(?)v a D cfr. § 125 | dist. v a S. eat ego. et VR¹ est et v. et pinguitudo om. d 3 blatta VR¹ -ttam d. blacte E. 4 rosace V. | panam V¹R¹d. 5 extrahendum VfE 6 ad (pro id) E. 7 ternasue v. -sque VRdT terrasuae E. 8 contusas V 12 uerrucas E. 13 myloecon B. -ocon (-ochon v) dE. milocon r 14 retracto E. 14. 15 musaeum J -scum VdT -scam r. musa et v. moschum coni. D. 15 pycten TEJ -tem d. pictem r. pictor v. | requirunt V. ex (pro et) dT. 16 dist CFW Müller p. 16. 18 percusse VR¹. et om. dv. a S. | cacoetis V 19 pedibus pinnisque dT | dist v a S non V. haec om. V¹R¹. | audit a RdeG(J) -tu V(?)Tv(S). 20 ad V. | in del. v.a G. | rege et R¹. reget V¹. regio V¹. 21 se dedisse D cum U 654 disse d(?)G. resedisse r. residuisse E. redigae VR. v. an potui se dedisse? | cum (pro et) V¹R¹d.

quid velit. humanissimi eorum cinerem crematarum servandum ad hos usus in cornea pyxide censuere aut tritas clysteribus infundendas orthopnoicis aut rheumaticis. infixa utique corpori inlitas extrahere constat. mel utilis- 143
 5 simum auribus quoque est, in quo apes immortuae sint. parotidas comprimit columbinum stercus vel per se vel cum farina hordeacea aut avenacea, noctuae cerebrum vel iocur cum oleo infusum auriculae [a parotide], multipeda cum resinae parte tertia inlita, grylli sive inliti 10 sive adalligati.

Ad reliqua morborum genera medicinam ex isdem animalibus aut eiusdem generis sequenti dicemus volumine.

C. PLINI SECUNDI NATURALIS HISTORIAE LIBER XXX

1. (1) Magicas vanitates saepius quidem antecedente 1 operis parte, ubicunque causae locusque poscebant, co- 15 arguimus detegemusque etiamnum. in paucis tamen digna

---

§ 143: cfr Pl. iun. 9, 1 — 20, 11—16 Marc. 15, 44. —
Diosc. eupor. I 148. Scribon. 43. Marc. 15, 39. (93). — 15, 72.
cfr Plin. XXX 40. — Marc 15, 21.

---

1 humanissim R. -mis E. | eorum II v. an medicorum
(vel istorum ex E.)? 2 cenere R¹. | autoritas R¹ aucto- Vd.
3 et VR¹d | reumaticis V -tismis (rum- R¹) Rd. 4 in-
lita V¹. illita V¹Rd, constant VR. 5 aemortuae (em- v)
sunt Ev a.S. cfr. § 128 et XXX 62. 6 palambinum VR¹f
(item XXX 67, 110, sed cfr. Pl. iun. et Marc.) | stercus per
se VR¹. 7 abenacea E are- R¹ hare- V 8 uncos ego
posui. aut parotidae (-di Dal.) v.a.J. 9 inlita E. 11 at
Rd v.a D. medicinam VRdS(D) -na E. -nasque v(J)
13 antecedente VGRdTfH -tes E¹. -tis E²v. 15 detegi-
musque V¹ e corr. d.

res est, de qua plura dicantur, vel eo ipso quod fraudulentissima artium plurimum in toto terrarum orbe plurimisque saeculis valuit. auctoritatem ei maximam fuisse nemo miretur, quandoquidem sola artium tres alias imperiosissimas humanae mentis complexa in unam se rededit. natam primum e medicina nemo dubitabit ac specie salutari inrepsisse velut altiorem sanctioremque medicinam, ita blandissimis desideratissimisque promissis addidisse vires religionis, ad quas maxime etiam nunc nunc caligat humanum genus, atque, ut hoc quoque successerit, miscuisse artes mathematicas, nullo non avido futura de sese sciendi atque ea e caelo verissime peti credente. ita possessis hominum sensibus triplici vinculo in tantum fastigii adolevit, ut hodieque etiam in magna parte gentium praevaleat et in oriente regum regibus imperet.

(2) Sine dubio illic orta in Perside a Zoroastre, ut inter auctores convenit. sed uous hic fuerit an postea et aliis, non satis constat. Eudoxus, qui inter sapientiae sectas clarissimam utilissimamque eam intellegi voluit, Zoroastren hunc sex milibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit: sic et Aristoteles. Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scripsit et viciens c milia versuum a Zoroastre condita indicibus quoque voluminorum eius positis explanavit, praceptorum, a quo insti-

§ 3: Diog. Laert. prooem. 2. 3. — § 4: Isid. VIII 9, 1

1 res est Err. res VGR. re dT 1. 2 fraudulentissima
VGR. fraudendiss- E. 2 orbi V¹GR¹. -bis E. 4 quandoque
R¹d¹. 4. 5 periosissimas VGD. 5 6 redigit VGR¹dH.
6 prima om e VGR dubitabit D cum U 655 -auit VGR¹
-ant f -at d⁽²⁾r ac Err. ae V¹G a r. 7 sanctiorem
quam E -que quam r a H 8 desiderantissimisque VGD E
Ven. 9 religiones R¹T | ad om. VR¹ | calligat VGR alli- E.
10 successerit CFWMüller p. 26. -ssit ret. Dal. sugges-
serit Err. -ggerit rGT miscuisset R¹d 11 mathematicas
artes VRS. 12 e Err. om r 13 fastigi V. -idi d.
fasdi V fas R¹; adolebit dr. adel- R 15 grecum VGR.
reco R¹ 18 eudoxius d. 20 zoroastren S. -trem
dEz D -ten rG 22 arte ea VRS. centum (pro cen-
tena, H. c.

tutum diceret, tradidit Agonacen, ipsum vero quinque milibus annorum ante Troianum bellum fuisse. mirum hoc in primis, durasse memoriam artemque tam longo aevo, non commentariis intercedentibus, praeterea nec claris nec 5 continuis successionibus custoditam. quotus enim quisque 5 hominum auditu saltem cognitos habet, qui soli nominantur, Apusorum et Zaratum Medos Babyloniosque Marmarum et Arabantiphocum aut Assyrium Tarmoendam, quorum nulla exstant monumenta? maxime tamen mirum est, in 10 bello Troiano tantum de arte ea silentium fuisse Homero tantumque operis ex eadem in Ulixis erroribus, adeo ut vel totum opus non aliunde constet, siquidem Protea et 6 Sirenum cantus apud eum non aliter intellegi volunt, Circe utique et inferum evocatione hoc solum agi. nec postea 15 quisquam dixit, quoniam modo venisset Telmesum, religiosissimam urbem, quando transisset ad Thessalas matres, quarum cognomen diu optimuit in nostro orbe, aliena genti Troianis utique temporibus Chironis medicinis contentae et

§ 6: cfr. Cic. de divin. I 41, 91.

1 agonacen d²v(S) agan- d¹. agonaecen VG -neiscen (antea -naecen) R e corr. abonacem T. azonacen E -cem G. az . . . (rehquis margine abscisis) r. 3 durasse V¹G. | memoriam REv. eorum rGT. | artem eamque dT. 4 non ego. om. ll.v. | intercedentibus VGD¹S. non intercedentibus (-cid- rH) R(?)v(J). 5 succisionibus VGR¹. | quintus G. quot tulia E istos v a.G. 6 hominum ego. cfr. IX 71 communi dTv commi VGR. om ErG | habent VG 6. 7 cognominantur B(?)E v. a. S. 8 arabantiphocum VGD¹H. -tephocum R. -tipphocum (-ochum E) Er. arabem hippocum v. | aut d¹H au RFG. ab T. in Vras. om Erv(D). | assyrium d¹H. -um uero v. asirium rGPT | tarmoandam T. -oenidam E. zarmocenidam v a H. || quorum — 9 monumenta (-nim- S) Erv. om. rGTI. 10 ea arte Rde a.G. 12 uel ego. de VGR¹d¹. om. rv (an potius id?). | protea rC. -thea E v propterea VGD. praet- R. 13 an volunt, in Circe? 15 quoniam Rde Verc quoniam VGVen. quo Ev. | telmesum ll.J -misum S coll. V 107. -messum v . 15 16 an religiosissimam in? 16 quandam E. quon- v.a.B. | matres V¹GRd¹H. urbes V¹E v. 17 alienae v.a J. \ genti d¹T. -tis Erv. -te VGRfU. cfr. XXIX 90. \ dast. U. 18 itaque Erv a.S. / chyromis r. cyr/nis R. \ medicis V¹R¹d¹. \ contentae

7 solo Marte fulminanti. miror equidem Achillis populis famam eius in tantum adhaesisse, ut Menander quoque, litterarum subtilitati sine aemulo genitus, Thessalam cognominaret samulam complexam ambages seminarum detrabentium lunam. Orpheus putarem e propinquuo *artem* primum intulisse ad vicina usque superstitionis ac medicinae proiectum, si non expers sedes eius tota Thrace 8 magices fuisset. primus, quod exstet, ut equidem invenio, commentatus est de ea Ostbanes Xerxes regem Persorum bello, quod is Graeciae intulit, comitatus ac velut semina artis portentosae sparsit obiter infecto, quacumque commeaverat, mundo. diligentiores paulo ante hunc ponunt Zoroastren alium Proconnensium. quod certum est, hic maxime Osthanes ad rabiem, non aviditatem modo scientiae eius, Graecorum populos egit. quamquam animadverto summam litterarum claritatem gloriamque ex ea 9 scientia antiquitus et paene semper petitam. certe Py-

§ 7: cfr. Diog Laert prooem. 5

ego. -tae a **V** (-ta ea *S*). -te & **RdT**. -tea **G** -ta et **ErG**(*D*)
 -ta esset **B**. -ta est *v*. 1 fulminanti *ego* -nati **V¹GR¹d**
 -nante *rv* | minor **V¹G** minor **V²**. 2 famem **V¹**. 3 sine
ErG. sin *r* in *v* | aemulo **VGdG**, mulo **R**. adem ulo **Er**.
 eadem telmesso *v*. 5 propinquuo *artem* *ego*. -pinquorum
 (-quin- **G**) **VGd**. -quo eam *J cum Gron*. -quo **R(?)Ev**(*D*)
 6 intulisse **RdEv** pert. **VGS** prot. f. | vicina **VGRdTfH**.
 -nas **Erv**. -nam *U cum Gron*. | superstitionis *ego* cfr. XXXVII
 123. -ones **Ev**. -onem **RdTfH**. -stitutionem **VG**. | ae **VG**
 a *S cum Gron*. 6. 7 medicine **G** -na *S cum Gron*
 7 proiectum **VGRdTfS**. profe- **Ev** an proiectam? cfr. § 13
 XXVI 20. (contra XXXVII 54) | expers **V** -si **T**. -sis
R¹Gv a.G thracem **T**. tracen **VGE**. 8 fuissent **V¹GR²**
 primum **VGR¹** | quod om **EG** exstat **G**. 9 commentitus
E | est **VGRdTfS**. om. **EG** erat *v* | regem **dEv**. -gem in-
 uenio ex (et **R**) **V¹GR**. -gem ex **V²** 10 is **dv** si **VGR**.
 his **Er** 11 sparsit **BU**. isp- **VGdT** insp- *S*. sparsisse **rG**.
 aspersit **C**. -sisse **Ev** inficto **VG**. imperfecto **Er.a.C**
 12 commeauerat **E** e corr. *v(U)* commo- **E** commemorat f
 commeauerant (cum- **VG**) *rS*. 13 zoroastren *S*. -sten **VGR¹d**.
 -strem *rv(D)*. 14 ostanes **VGER** e corr 15 scientiam
VGR¹d 15. 16 animaduerso **V¹Gd**. -er. | **R¹** 16 summa
 gloriamus **R¹G**.

thagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc descendam navigavere exiliis verius quam peregrinationibus susceptis, hanc reversi praedicavere, hanc in arcanis habuere. Democritus Apollobechen Coptiten et Dardanum 6 e Phoenice inlustravit voluminibus Dardani in sepulchrum eius petitis, suis vero ex disciplina eorum editis. quae recepta ab ulla hominum atque transisse per memoriam aequa ac nihil in vita mirandum est; in tantum fides istis 10 fasque omne deest, adeo ut qui cetera in viro probant, 10 haec opera eius esse infipientur. sed frustra. hunc enim maxime adfixisse animis eam dulcedinem constat. plenumque miraculi et hoc, pariter utrasque artes effloruisse, medicinam dico magicenque, eadem aetate illam Hippocrate, hanc Democrito inlustrantibus, circa Peloponnesum 15 siacum Graeciae bellum, quod gestum est a trecentesimo urbis nostrae anno. est et alia magices factio a Mose et 11 Janne et Lotape ac Iudaeis pendens, sed multis milibus annorum post Zoroastren. tanto recentior est Cypria. non levem et Alexandri Magni temporibus auctoritatem 20 addidit professioni secundus Osthanes comitatu eius exornatus, planeque, quod nemo dubitet, orbem terrarum peragravit.

§ 10 extr.: Isid. VIII 9, 2. — § 11: cfr. Pauli apost. epist. ad Timoth. II 8, 8

1 emperpeducles **VGd**. | platon **R**. placon **d**. 3 in **Erv.**
om. r 4 apollobechen **dfrH** -chem **VGTD** -che **R**
 -llonecen **E** -nicem **v** coptiten **dH**. -tem **VGfD**. copiten
BT. captidenent (-itenent r) **Ez**. -nem **v** 5 e **REv(U)**
 et **rSJ** phoenice **v(U)**. -cen **R** -cem **SJ**. phenicae **E**
 -cen **dT** phonice **VG** 7 alis **v a S** 9 qui *om* **E**
 inquit uiro **E**. 10 hanc **E** infipientur *ego*. infici- **ll v**.
 cfr **II 112. VI 23.** 11 eam **Erv.** eadem **r**. | dulcedine **d**.
 13 aetate illam illum **E**) **Ez**. -atelle **G**. etatella **d**. -lle
V¹. & pelle **R**. et apelle **V²**. 13. 14 hippocraten **d**. -tem **E**
 -ogratem **G**. 15 *an excidit uicesimo?* 16 mose **v**. muse **E**
 -se r musa **d** mus, **R**. mus **V**. 16 17 et ianno **E**
 etiamne **d**. -num **v a G** 17 lotape ac **ll Brot. U**) -pea
v.a B(HS) iotape **G** iochabela **B**. 18 zoroastren **RS**
 -rem **rv**. 19 alexandria **R**. 20 professionis **E**. -de **VGA**.
hostanes E. osta- r ostea- **VGR**.

12 (3) Extant certe et apud Italas gentes vestigia eius in
 28, 17 XII tabulis nostris aliisque argumentis, quae priore
 volumine exposui. DCLVII demum anno urbis Cn. Corneho
 Lentulo P. Licinio Crasso cos. senatusconsultum factum
 est, ne homo immolaretur, palamque sit, in tempus illut
 13 sacra prodigiosa celebrata. (4) Gallias utique possedit, et
 quidem ad nostram memoriam. namque Tiberii Caesaris
 principatus sustulit Druidas eorum et hoc genus vatum
 medicorumque. sed quid ego haec commemorem in arte
 oceanum quoque transgressa et ad naturae inane per-
 vecta? Britannia hodieque eam adtonita celebrat tantis
 caerimoniis, ut deditse Persis videri possit. adeo ista
 toto mundo consensere, quamquam discordi et sibi ignoto.
 nec satis aestimari potest, quantum Romanis debeat, qui
 sustulere monstra, in quibus hominem occidere reli-
 giosissimum erat, mandi vero etiam saluberrimum.

14 2. (5) Ut narravit Osthanes, species eius plures
 sunt. namque ex aqua et sphaeris et aere et stellis et
 lucernis ac pelvibus securibusque et multis aliis modis
 divina promittit, praeterea umbrarum inferorumque collo-
 quia. quae omnia aetate nostra princeps Nero vana fal-

§ 13: Dion. Halic I 38 Solin. 21, 1. — (Sueton. Claud. 25
 coll. cum Sueton. Tib. 36.) Tacit. ann. II 32. — § 14: cfr. Plin.
 XXXVI 142

1 itaque (pro certe) Ev.a.H. | italos E. -les VG.
 1 2 eius cinxit talibus VGD. 3 exposuit E. | DCLX VGR'd. |
 orbis V. om. B¹. 4 P. om. BE. 5 est om. R¹E | fit
 VGRdTfJ. om. Err(D). fait H(U). et S. an est, ut XVIII
 104. XXVIII 118. XXIX 11, vel fit? | illud G(U). filius
 (fil- R) ll. filius v(S). illud ut J. 6 sacri prodigiosi v a G
 (HS). | celebrata ErrG(D) -tio rTfH 8 principatu V²
 e corr. | an earum? 9 sed G cfr. IX 104. ipse ll. per
 SC J non apte coll. Sueton. Tib. 36 et Claud. 25 an exciderunt
 aliqua, ut expulit. sed? | artem VGr.a.G. 10 11 perfecta
 VG. 11 attonite (anto- E) BEv a.S(U). 12 udidisse VG.
 13 discordia E. 14 non Ev.a.H | post E. 15 quis
 R | nostra E. 16 saluberrimum erat VGRd. 18 ex aqua
 ego et aqua VGRdTfH(U). et ex aqua B(S). e aqua r.
 tuae (a add. v) Ev. | et ex aere Errv.a.H et (((((R
 iuibusque E. 20 promit V'G vet Dal

saque comperit. quippe non citharae tragicique cantus libido illi maior fuit, fortuna rerum humanarum summa gestiente in profundis animi vitiis, primumque imperare dis concupivit nec quiequam generosius voluit. nemo
 5 umquam ulli artium validius favit. ad hoc non opes ei 15 desuere, non vires, non discentis ingenium, quae non alia paciente mundo! immensum, indubitatum exemplum est falsae artis, quam dereliquit Nero; utinamque inferos polius et quoscumque de suspicionibus suis deos consu-
 10 luisset, quam lupanaribus atque prostitutis mandasset inquisitiones eas! nulla profecto sacra, barbari licet ferique ritus, non mitiora quam cogitationes eius fuissent. sae-
 vius sic nos replevit umbris. (6) sunt quaedam Magis 16 perfugia, veluti lentiginem habentibus non obsequi numina
 15 aut cerni. an substitit forte hoc in illo? nihil membris defuit. nam dies eligere certos liberum erat, pecudes vero, quibus non nisi ater colos esset, facile; nam homines immolare etiam gratissimum. Magus ad eum Tiridates venerat Armeniacum de se triumphum adferens et
 20 ideo provinciis gravis. navigare noluerat, quoniam ex- 17 puere in maria aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam fas non putant. Magos secum adduxerat,
 magicis etiam cenis eum initiaverat; non tamen, cum

§ 16: Sueton. Nero 51. — Dio Cass. epit. LXIII 2. 5
 § 17: cfr. Strabo XV 8, 16 p. 783.

1 cytharae r. cyrae B. | tragicique Erv. -gique r.
 3 animis VGD. 4 concupiuit Erv -pit r | uoluit B.B.
 ual- r GTtv(H). 5 artium umquam ulli VR¹S. | haec Bd(?)
 v.a.S., opus E. | ei G. est E. om. rD. illi v. 6 dicentes E.
 discentes V¹G. -ndi v.a.H. | quae non alia VGDtES que
 alia n r q n E. non alia H aliaque non v. 9 poti VG.
 10. 11 inquisitione d. 11 prefecta VGR¹. 13 repleti
 VGB¹S. 15 ut v.a.H | an ego non dTEv. om. rH.
 num P. | substitit dT(P)U. -stet VGT(H)(J). possent Er e corr.
 possint v. | membris ll.v. an in ceteris? 16 cereos VGD.
 17 uere VG, color d. culos VG. facile dv. -les VG
 facie Br e corr. | iam P. 18. 19 tiridates B. mitridates
 (-tidrates E) ll v. 20 noluerunt E. | quo VG. 21 mari
 artis quae VG. marianis quem d. 22 abduxerat Vd.

regnum ei daret, hanc ab eo artem accipere valuit. proinde ita persuasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his 18 beneficas artes pollere, non magicas. quaerat aliquis, quae sint mentiti veteres Magi, cum adolescentibus nobis visus Apion grammaticae artis prodiderit cynocephalian herbam, quae in Aegypto vocaretur osiritis, divinam et contra omnia veneficia, sed si tota erueretur, statim eum, qui eruisset, mori, seque evocasse umbras ad percunctandum Homerum, quanam patria quibusque parentibus genitus esset, non tamen ausus profiteri, quid sibi respondisse diceret.

19 3. (7) Peculiare vanitatis sit argumentum, quod animalium cunctorum talpas maxime mirantur tot modis a rerum natura damnatas, caecitate perpetua, tenebris etiamnum aliis defossas sepultisque similes. nullis aequre credunt extis, nullum religionum capacius iudicant animal, ut, si quis cor eius recens palpitansque devoret, divinationes et rerum efficiendarum eventus promittant. dente talpae vivae exempto sanari dentium dolores adalligato affirmant. cetera ex eo animali placita eorum suis

§ 19: Isid. XII 3, 5. cfr. Plin. IX 178. XI 139. — § 20 extr:

1 ualuit de. uol- r 2 persuasit d² in ras. 6 mecum
titi (tibi VG) VGD. | ueteres dv. -ris rD. | adolescentibus
nouis VGE 6 apion RG. appion rv. 7 osiritis S. -tes
Erv -ipitis r. osyrites Lugd. 8 ea (pro tota) E.v.a.H. |
rueretur Vf reuer- G. 9 euocasse Erv -asset (uo- R) r.

10 quana VG. quam E. qua v.a.H 11 respondisse
(-dit se E¹) diceret ll.v cfr. § 4. -disse uideretur cont. S.
-disset D cum luc p. 48 (cfr Müller de stilo p. 151 not. 80).
an vero respondisse crederet? 12 peculiari V¹G -ris V¹.

13 14 arearum V 14 cecitates E. -tis v.a.G. | per-
petuas VGE -uae v.a.G tenebras E 15 alis RdEv(G).
alis VG. altis Verc (D) defossa E. | reque VGD² in ras.

16 exiti in B | nullius Vd regionum G religionis E.v.a.S.
sed cfr XXVIII 24. XXXV 177 | iudicat E / dicant V.
todii- G 17 ut si quis (qui S) dEr in ras. iussi (-sse G)
qui VG sunt qui T. | deuoret V¹GRdTfH -raret V¹E¹.

-rarit E²v(D) 17 18 diuinationes d -onis rv 18 dente
e VG. 19 adalligate VGR. -ta r 20 cetera Erv(H). -re R.
-ro G. celere r. | id ex eo Er. \ animalia VGR¹ \ placida VG.

eddemus locis. nec quicquam probabilius invenietur quam
murus aranei morsibus adversari eas, quoniam et terra
orbitis, ut diximus, depressa adversatur. 29, 89

(8) Cetero dentium doloribus, ut iidem narrant, me- 21
detur canum, qui rabie perierunt, caputum cinis crema-
torum sine carnibus instillatus ex oleo cyprio per aurem,
cuius e parte doleant, caninus dens sinister maximus,
circumscariphato qui doleat, aut draconis os e spina, item
enhydridis; est autem serpens masculus et albus. huius
maximo dente circumscariphant, aut in superiorum dolore
duos superiores adalligant, e diverso inferiores. huius 22
adipe perunguuntur qui crocodilum captant. dentes scari-
phant et ossibus lacertae e fronte luna plena exemptis
ita, ne terram adtingant. colluunt dentibus caninis de-
coctis in vino ad dimidias partes. cinis eorum pueros
tarde dentientes adiuvat cum melle. fit eodem modo et
dentifricium. cavis dentibus cinis e murino simo inditur
vel iocur lacertarum aridum. anguinum cor, si mordeatur 23
adalligeturve, efficax habetur. sunt inter eos qui morem

Pl. iun. 109, 8. — § 21: cfr. Plin. XXXII 82. § 22 extr.:
Seren. 240 Pl. iun. 27, 21. Marc. 12, 21 — Diosc. II 69
§ 23: Diosc. II 72 Pl. iun. 27, 22—27. Marc. 12, 31. Seren. 243

1 reddamus E. 2 aduersarias G -ies V¹. -ios f. | ter-
ram E v.a.G. 3 urbiti sunt V G. orbitis B¹. | depressam
auersantur v.a.G. 4 ceterum E v.a.H 4 5 medentur E.
5 rabie in E -iem Tr.v.a.G | perierunt d(?)G. perforant r
prae- v 6 cyprio ll. Verc (S) -ino v(G). cfr. nota ad
XXIX 106. 6 7 per partem cuius E 7 an a parte? cfr.
§ 23 26 XXVII 89. XXXII 31 XXV 166 XXII 70.
XXIV 77, al. caninus -8 doleat om. E. 8 circumscar-
phato S, item infra. cfr. XXXII 79 82 (B). -ifato (-istico R¹)
ll. D -ificato v. | osse V². os E 9 alias d. 10 circum-
scarfantur d. -fican v a S | aut V G E D. at rv. | superiora d.
-re V G R¹ v a G | dolore om. E. 12 adipse V¹ G. -ipe se V². |
perunguuntur E v(D) -guentur r J. -gentur R. unguentur
(inung- d¹) r S. 12 13 scariphantur d -fican H. -ifi-
cant v escarifan V¹ G R. -fant V² r 13 et om. V G d E¹ H |
e E E v. et r ex D 14 coluunt V J 16 dentis V G R¹.
-tantes T. 17 inditam E. 18 mordetur T. -ditur V¹ G R¹.
19 adalligeturve J. -getur r -gatur E. et (ant. v) alli-
getur V² in ras (v) S. ue R G F. une & T.

bis in mense iubeant mandi doloresque ita cavere. vermes terreni decocti in oleo infusique auriculae, cuius a parte doleant, praestant levamentum. eorundem cinis exesis dentibus coniectus ex facili cadere eos cogit, integros dolentes initus iuvat; comburi autem oportet in testo. prosunt et cum mori radice in aceto scillite decocti ita,
 24 ut colluantur dentes. is quoque vermiculus, qui in herba Veneris labro appellata invenitur, cavis dentium inditus mure prodest. nam urucae *e* brassicae *foliis* contactu cadunt, et *e* malva cimices infunduntur auribus cum rosa-
 ceo. harenulae, quae inveniuntur in cornibus coclearum, cavis dentium inditae statim liberant dolore. coclearum inanum cinis cum murra gingivis prodest, serpentis cum sale in olla exustae cinis cum rosaceo in contrariam aurem infusus, anguinæ vernationis membrana cum oleo taedae-
 25 que resina calefacta et auri alterutri infusa — adiciunt aliqui tus et rosaceum —; eadem cavis indita, ut sine molestia cadant, praestat. vanum arbitror esse circa canis ortum angues candidos membranam eam exuere, quoniam ante ortum in Italia visum est multoque minus credibile in tepidis regionum tam sero exui. hanc autem vel

---

§ 24: cfr. Plin. XXV 171. XXVII 89 — Marc. 12, 64. —
 cfr. Plin. XXIX 62. — Pl. iun. 28, 1—3. Marc. 12, 33. 11, 30.

---

1 cauere **VGRtH.** -ni **E***v*(D). 3 doleat **E***D*. sed
 cfr. Pl. iun. 4 coniectus *r*Pl*iun.v.* coie- **E**. cfr. nota ad
 XXIX 95. collectus *d**D*. -tis *r*. colutio *J* (insertus Marc.). |
 ex facile **VGR**. an et cera obturatus facile? cfr. Pl. iun. et
 Marc. 5 iubat **VG**. iuuant **E**. | testa **Rd**(?) *Pl iun. Marc.*
v.a.S. cfr. nota ad XXVIII 234. 6 commori **R**. | radices
VR¹. | scillite *rv.* -to **V¹E**. -tio *d*. -icio *rT*. cfr. nota ad
 XXVI 114. 7 coluantur **VJ**. 8 indutus **VGR**¹. 9 eru-
 cae **R**(?)*v.a.S.* | *e* ego. om. *ll.v.* | *foliis ego.* eius *ll.v.* etiam
coni. **H.** cineris Müller emend. *V 8* | contractu **R**. 10 et *e*
rv. et *a* **E***D*. *e* *rS.* | malba **V**. 12 induta **VGR**¹
 15 anguine **E**. -ni **VGR**¹. 16. 17 dist. **D** 17 et om.
VGR¹*dJ*. ut — 18 cadant om. **V¹GR**¹. 18 praestat **VGE**
v(D) -tant *r(?)H.* | circa om. **E***v.a.H.* 19 orta *v.a.H* |
 angues **Rdv.** -uis *rS.* | exuere *fv* ex aure *dEr.* ex ore **VG**.
ex ere **E**. 20 ante ortum *ego.* neutrum *ll.v(D)*. nec *G*.
 21 regionum **VGR**¹*S.* -nibus *d(?)Erv(D)*. \ tam *v iam ll.*

In veteratam cum cera celerrime evellere tradunt. et dens
anguum adalligatus dolores mitigat. sunt qui et araneum 26
animal ipsum sinistra manu captum tritomque in rosaceo
et in aurem infusum, cuius a parte doleat, prodesse arbit-
runtur. ossiculi gallinarum in pariete servati fistula salva
tacto dente vel gingiva scariphata projectoque ossiculo sta-
tim dolorem abire tradunt, item simo corvi lana adalligato
vel passerum cum oleo calefacto et proximae auriculae
infuso. pruritum quidem intolerabilem facit, et ideo utilius
est passeris pullorum sarmentis crematorum cinerem
ex aceto infricare.

4. (9) Oris saporem commendari adfirmant, murino 27
cinere cum melle si fricentur dentes; admiscent quidam
marathi radices. pinna vulturis si scalpantur dentes, aci-
dum halitum faciunt. hoc idem hystricis spina secisse ad
firmitatem pertinet. linguae ulcera et labrorum hirun-
dines in mulso decoctae sanant, adeps anseris aut gallinae
rimas, oesypum cum galla, araneorum telae candidae et
quae in trabibus parvae texuntur. si ferventia os intus
exusserint, lacte canino statim sanabuntur.

§ 26 med.: Pl. iun. 28, 3 4. Marc. 12, 61. — § 27: Pl. iun
24, 17—19 25, 11. Marc. 11, 11. — Pl. iun 25, 12—15. Marc.
11, 2 Seren. 244 Pl iun 25, 15—17

1 inueteratam v. -atae E. -ate r. (an inueterati? cfr
§ 128) | celerme V. 2 minuit Erv a H. | et Erv om. rG.
3 ipsum ll.v an uiuum? 4 cuius a VGRdv cui in
ipsa E. | doleant coni S coll. § 21. 23. 4. 5 arbitrantur d.
-ratur V. 5 ossiculi VGRdJ. -lis Erv. | pariete ll.v an
panno (ortum ex panne) vel puxide? sed cfr. § 51. | servati
dJ -tis rGv | fistula v -las ll. | salui V¹G 6 tacto Er
man Dal S -tu rG. adacto v. | scarificata v.a.S. cfr. § 21.
9 infusae V. 9. 10 utilius VGRdTv(S). tolerabilius
E.G. 11 infricate Vd. 13 quidem V 14 maraty B.
-tyna r -tina E | pinna om. E., vulturi V¹ -rrri B. uult r
om. E. | si om VRI¹G. 15 histricis VGr.a.C. stricis E |
spina G pina r pinna dEv. -ne r. 16 labrorum Ev.
-rarum r calabrarum Ed. -rum ulcea VG. 16. 17 hirun-
dinis E(?)D 19 in trabibus B coll. XXIX 132. intra bul-
bus (-bos v. balbus G) ll.Gv an in trabalibus? \ om. verantur?
20 statim in VG. | sanabitur v a.S.

28 (10) Maculas in facie oesypum cum melle Ceres, quod aspernum habetur, extenuat, item scobem cuti in facie cum rosaceo inpositum vellere — quidam et butyrum addunt —, si vero vitiliges sint, fel canina prius acu conpunctas, liventia et suggillata pulmones amputum pecudumque in tenues consecuti membranas calidi u-
 29 positi vel columbinum simum. cutem in facie custodi adeps anseris vel gallinae. lichenas et murino simo a aceto inlinunt et cinere irenacei ex oleo; in hac curatione prius nitro ex aceto faciem soveri praecipiunt. tollit et facie vitia et coclearum, quae latae et minutae passim inveniuntur, cum melle cinis. omnium quidem coclearum cinis spissat, calfacit smectica vi et ideo causticis miscetur psorisque et lepris et lentigini inlinitur. inveniuntur formicas Herculaneas appellari, quibus tritis adiecto si-
 30 exiguo talia vitia sanentur. buprestis animal est raro in Italia, simillimum scarabaeo longipedi; fallit inter herbas bovem maxime, unde et nomen invenit, devoratumque tacto felle ita inflammat, ut rumpat. haec cum hinc sebo inlita lichenas ex facie tollit septica vi, ut supra
 29, 25 dictum est. vulturinus sanguis cum chamaeleontos aliis, 22, 45 quam herbam esse diximus, radice et cedria trit-

§ 28: Marc. 19, 33. — Pl. iun. 102, 9—13. Marc 19, 59 —
 § 29: Pl. iun. 33, 2—5. Marc. 19, 17. Marc 19, 34 — Diose II 11 — Marc. 19, 14. — § 30 Diose II 66 — Pl. iun. 100, 6 I. 101, 2. 3. 34, 17, 18. Marc. 19, 35

1 eisopum E. eso- v.a B. 2 habemus Er. 3 an in uellere? cfr nota ad XXVIII 248 4 uetiliges V². uetilig- V¹G. ueligi- E | uel (pro fel) E. 5 conpuncta E. -tas ad VGR¹D. -tas at J. 8 ex (pro et) d. 10 praecipiunt B². -utum E¹. 12 cinis cum omnia E. 13 smectica E. smet- VGR¹d¹. sept- d² uii E. vñ VG. 14 et lepris Err(S). om. rG H. lentigini Erv. -num rG. 15 appellatas v a H.
 16 exigui VG alia E. 17 italia dEv al . . . reliquis margine abscisis). athla VG athala R. longipedum VGR¹ 19 fellem E. inflammant VG -famat R. ut om. R¹ 21 chamaeleontos D. -neos Rd. -nis v. chameleoneos (ea- V¹E) rG. 22 quam Erv om rG. berba VG Ven. e d / cedria Ev. c . . . r (reliquis margine abscisis). gerua

contextusque brassica lepras sanat, item pedes locustarum cum sebo hircino triti, varos adeps gallinaceus cum cepa subactus. utilissimum et in facie mel, in quo apes sint immortuae, praecipue tamen faciem purgat atque erugat cygni adeps. stigmata delentur columbino fimo ex aceto.

(11) Gravedinem invenio finiri, si quis nares mulinas osculetur. uva et faucium dolor mitigatur fimo agnorum, priusquam herbam gustaverint, in umbra arefacto, uva suco coeleae acu transfossae inlita, ut coelea ipsa in fumo suspendatur, hirundinum cinere cum melle; sic et tonsillis succurritur. tonsillas et fauces lactis ovilli gargari- zatio adiuvat, multipeda trita, sumum columbinum cum passo gargarizatum, etiam cum fico arida ac nitro inpositum extra. asperitatem faucium et destillationes leniunt cocleae — coqui debent inlotae demptoque tantum terreno conteri et in passo dari potui; sunt qui Astypalaicas efficacissimas putent et minimas earum —, gryllus in-

§ 31: cfr Plin. XXVIII 57. Pl. iun. 24, 4. Marc. 10, 60 — Marc. 14, 48, 49 — Diosc. II 60. Pl. iun. 29, 11. Marc. 14, 17. — Pl. iun. 30, 12. 29, 18. — § 32: Pl. iun. 29, 19 30, 1 4. Marc. 14, 33. 34. Pl. iun. 30, 5—7. — Seren. 288. Pl. iun. 30, 7—9. Marc. 15, 21.

1 concertusque E. content- v a G. 2 uarroa VG. uaras E. | ceba V¹G. 3 et om. VGR¹. an eat? 4 emortuae v. a G. 6 grauidinem VGR¹. marinæ Ev a H 7 an uuae? 8 arefacta VG. 9 suc V. sua G. | cocleae — ut Err. om r | transfuse illita r. 10 hirundinem VG -ne R¹ 11 lactens E , ouillis R. uu- VG 11 12 gargarisatio V¹. assatio V²R^E 12 dist G(D). tritam V(?) -ta in S. | fimo columbino VGR¹dS. sed cfr. Pl. iun. et Marc. 13 in passo VGR¹. (ex Pl. iun.). 14. 15 dist. G(D) 14 asperitatem — leniunt cum antecedd iunxerunt v(H), item Pl iun. et Marc. | asperitate VG | liniunt R. 15 an cocleae quae? , inlote VG inlatae E. in lacte v a. H. | tantum qui VG. 16 passu V potui d Pl. iun. v. -tu rGfS. cfr. nota ad XXIV 148 16 17 astipallaicas E. -lleicas V cespal . . r (reli quis margine abscisis) 17 minimas ego missima f. immissima VRE in is (his J) ima dJ e coni. S cinis D cum U 658 smegma H in iis smegma v. locus nondum sanatus. | menarum D coll. XXXII 83 88 90, sed ab hoc loco alienum \ zrillus VG lenit et gryllus v.a S. (dist. S).

fricatus aut si quis manibus, quibus eum contriverit,
tonsillas attingat.

- 33 (12) Anginis felle anserino cum elaterio et melle ci-
tissime succurritur, cerebro noctuae, cinere hirundinis ex
aqua calida poto. huius medicinae auctor est Ovidius
poeta. sed efficaciores ad omnia, quae ex hirundinibus
monstrantur, pulli silvestrium — figura nidorum eas de-
prehendit —, multo tamen efficacissimi ripariarum pulli;
ita vocant in riparum cavis nidificantes multi cuius-
cumque hirundinis pullum edendum censem, ut toto anno
34 non metuatur id malum. strangulatos cum sanguine com-
burunt in vase et cinerem cum pane aut in potu dant.
quidam et mustelae cinerem pari modo admiscent; sic ad
strumae remedia dant et comitialibus cotidie potui. in
sale quoque servatae hirundines ad anginam drachma bi-
buntur, cui malo et nidus earum mederi dicitur potus.
35 milipedam inlini anginis efficacissimum putant; alii xx
tritas in aquae mulsae hemina dari per harundinem, quo-

§ 33. Pl iun. 31, 12—14. cfr. Marc. 15, 93 5 9 26 Diosc.
II 60. eupor. I 88. — Pl iun. 31, 14—18. — Caleus IV 7 extr.
Marc. 15, 34. — § 34: Pl. iun. 31, 18—20. — Diosc. II 27.
eupor I 18 89 — § 35: Diosc II 37. eupor I 88. (cfr. Marc.
15, 72). Pl. iun. 31, 20 30, 21. Marc. 15, 70 71. Pl iun 31,
1—4. cfr. Diosc. II 98.

2 attingant **VGR¹** 3 anguinis **V.** | elatirio **R.** al. . . . r
(*reliquis margine abscisis*). melli **V.** male **R.** 5 potu **R.**
7 pullis d. 8 multi **VGR¹** 9 multi **RdS.** -tis **VG.** si
multi **E.** sunt qui **C** sunt multi qui **v** 10 ut **VGRTEs.**
in d ne v. 11 non **BrS.** om. rGTv an ne? cfr. § 106
XXVII 15 vol III p. 496 ad XX 180. | cum sanguine **VGRdv.**
anguine **E.** om. Pl. iun. an anginae? 12 aut in (*pro et*) **E** |
aut in *ego e* Pl. iun. aut ll.v. 13 cineres d(?)**Er**v 14 co-
tidie *om.* **E.** | potui **R.** -tus **VG** -tu d(?)**Er**v 15 seruate
seruare **V.**, hirundinis **E(?)D.** | anguinam **VG** -nu **R.** is
in una r (*reliquis margine abscisis*). angus in ima **E** -ginam
una v a. S. drachmae **E.** (an -ma I?) -ma una d.S. dramma
VG 16 mdos T. | dicunt **VGR¹T**, potos T 17 mili-
pedam (milli- r mille- v) **RdJ.** cfr. nota ad **XXIV 152** -da
(milli- **E**) rG | anguinis **VGR.** -uis **E.** | efficacissime **R¹**, xx
d Pl iun. cfr. etiam § 49. xxi **Ev(D).** al. . . r (*reliquis margine*
abscisis). xi rGS.

niam dentibus tactis nihil prosint. tradunt et murem cum verbenaca excoctum, si bibatur is liquor, remedio esse, et corrigiam caninam ter collo circumdatam, simum columbinum vino et oleo permixtum. cervicis nervis, opis 6 sthotoxo ex milui nido surculus viticis adalligatus auxiliari dicitur, 5. strumis exulceratis mustelae sanguis, ipsa de- 36 cocta in vino; non tamen sectis admovetur. aiunt et in cibo sumptam idem efficere vel cinerem eius sarmentis combustae mixtum axungia. lacertus viridis adalligatur; 10 oportet post dies XXX aliud adalligatum. quidam cor eius in argenteo vasculo servant ad feminineas strumas et viriles. cocleae cum testa sua tusae inlinuntur, maxime 37 quae fructeis adhaerent, item cinis aspidum cum sebo taurino inponitur, anguinus adeps mixtus oleo, item anguium cinis ex oleo inlitus vel cum cera. edisse quoque eos medios abscisis utrumque extremis partibus adversus strumas prodest vel cinerem bibisse in novo fictili ita crematorum, efficacius multo inter duas orbitas occisorum. et gryllum inlinere cum sua terra effossum suadent, item 38

§ 36. Diosc. II 27. eupor. I 154. Marc. 15, 79. Pl iun. 80, 19 20. — Marc 15, 52 — § 37: Marc. 15, 80 (ubi salictis pro salinis scribendum est) Pl iun. 80, 20-81, 5 Celsus V 28, 7 — § 38: Pl iun 81, 5—9 Marc. 16, 81. — Pl iun 81, 9—13. Marc 15, 58

1 ex (pro et, VG 4 nervis et Err. 6 sanguis v. -inis ll de mendo cfr. § 41, 80 112 7 adjunt E. in Err(S). om. rGTIH 8 id eft R¹ | cinerem ll.D ri v. 9 mixtum ego miscetur ll v (semicolon ante posuit D). de mendo cfr § 73 — axungia — 11 seruant om. E 10 oportet VGR om dv post dies XXX (xx d, VGDv om R. | oportet aliud v a S. adalligatum ego -gari v. om. E. -gatum oportet VG (falso iterantes) d¹J. -gare (ri S) oportet d¹S. 11 argenteo d¹C -to r | feminineas ego -nas ll f -narum v | struma R¹ | et om d(?)v a S. 12 uiriles (vel mares) ego e Marc. veteres ll v, dist. ego cfr Marc. (punctum posuerunt post seruant v(D), post strumas H). 13 fructeti VR¹ 14 anguinis VGE | oleum E item — 15 oleo Err om. rGT. 15 uel inlitus VGr. 16 medius VGR¹, abscisis VGRd Pl. iun. v (Brot). -issis H,D) -cessis E. cfr. nota ad XXIX 99 | utrumque VG, partibus VGRdTJ. arti- ErrS. -tubus v. 19 grillum VGE (?)D sed cfr. § 32 XXIX 138 143. XXXV 114 (B) | cum sua terra falso iterant post effossum VR.

simum columbarum per sese vel cum farina hordeacia ad
 avenacia ex aceto, talpae cinerem ex melle inlinere ad
 iocur eiusdem contritum inter manus inlinunt et triduo
 non abluunt. dextrum quoque pedum eius remedio est
 strumis adfirmant. alii praecidunt caput et cum terra
 talpis excitata tusum digerunt in pastillos pyxide stagna
 et utuntur ad omnia, quae intumescant, et quae apostemata
 vocant quaeque in cervice sint; vesci sulla uo
 39 velant. tauri vocantur scarabaei terrestres ricino similes
 — nomen cornicula dedere —, alii pediculos terrae vo
 cant; ab his quoque terram egestam inlinunt strumis
 similibus vitiis et podagratis, triduo non abluunt. prode
 haec medicina in annum, omniaque his adscribunt, qui
 38 nos in gryllis rettulimus. quidam et a formicis ter
 egesta sic utuntur. alii vermes terrenos totidem, qui
 40 sint strumae, adaligant, pariterque cum iis arescant. ali
 29, 70 121 viperam circa canis ortum circumcidunt ut diximus, de
 medium comburunt, cinerem eum dant bibendum ter
 tenis diebus, quantum prenditur ternis digitis; sic strum
 medentur, aliqui vero circumligantes lino, quo paeligant
 infra caput vypera pependerit, donec exanimaretur.
 milipedis utuntur addita resinae terebinthinae parte quarti
 quo medicamento omnia apostemata curari iubent.

§ 39 extr.: cfr. Seren. 78. Pl. iun. 81, 13—15. — § 40
 Dioesc eupor I 154 Pl. iun. 81, 16. 16. cfr. Marc. 15, 67.
 Pl. iun. 81, 16—19 Marc 15, 72. (cfr. Plin XXIX 143).

4 pedum VGE. -dem r(?)r 5 praecidunt terra et cum
 caput VR⁴ 6 dalpis E. excitata -ita VGS) tusum VGR⁴
 -itat ad usum E cfr XVIII 194. XVII 46 | digerunt ER⁴
 deg- rG. pastillis VGR¹ | stannea d(?)v a J cfr. XXIX 36

7 intumescant ED. -cunt rv 8 sulla VGE. 9 simili
 lis V 10 pediculos VD 12 si similibus VGE 13 omni
 umque E. 14 gryllis d.v. grillis rVen.(D) 15 sicut V.
 quod V. 16 iis v(S) iis V. bis rC(D) 18 media VGR⁴

19 prenhitur r preh- R (an prendatur?) 20 circum
 ligant eas v a S 21 intra VGR. 22 milipedis dJ cfr.

§ 35 -des VGR millipidis ER millep- v resina VGR.
 terebintine R. | tertia Marc. item Plin. XXIX 143 cfr. infra
 § 75 23 postemata R | curare VRA

(13) Umeri doloribus mustelae cinis cum cera medetur. — Ne sint alae hirsutae, formicarum ova pueris infricata praestant, item mangonibus, ut lanugo sit pubescentium, sanguis e testiculis aguorum, cum castrantur, qui evalsis pilis initus et contra virus proficit.

(14) Praecordia vocamus uno nomine exta in homine, quorum in dolore cuiuscumque partis si catulus lactens admoveatur adprimaturque his partibus, transire in eum dicitur morbus, idque exinterato perfusoque vino deprehendi vitiato viscere illo, quod doluerit homini, sed obrui tales religio est. si quoque, quos Melitaeos vocamus, stomachi dolorem sedant applicati saepius; transire morbos aegritudine eorum intellegitur, plerumque et morte. 6. pulmonum quoque vitiis medentur, item mures, maxime Africani, detracta cute in oleo et sale decocti atque in cibo sumpti. eadem res et purulentis vel cruentis excreationibus medetur, (15) praecipue vero coclearum cibus stomacho. in aqua eas subserviescunt intacto corpore earum oportet, mox in pruna torrii nihilo addito atque ita e vino garoque sumi, praecipue Africanas. nuper hoc conpertum plurimis prodesse; id quoque observant, ut numero inpari sumantur. virus tamen earum gravitatem

---

§ 41: Pl iun 85, 19 Marc 18, 1. § 42: Seren 439 sqq.
Pl iun 43, 16 21—23 Marc. 21, 1. — § 44: Diosc II 11. Pl
jun 44, 22—27. Marc 20, 35 111 — Pl iun. 38, 7—9.

---

4 sanguinis et E -ine e v a G | qui (pro cum) Erv a S.
7 sic V^G, lactens v -tes V¹E^r. -tus V¹GR. -tana d
Pl iun Marc 8 adprimaturque his (us v) dC. -meturque
his Er. -matisque his E -matur qui (quia V) et is VG
9 morbum E | exintrato VGR¹ 10 uiciato E. om VGR¹d |
hominis et Rv a D -nis sed d. 11 tales G -lis ll S.
aliis v cfr § 64. | ii B hii VR hi rC hae v. (an que
pro quoque?). melitaeos B (coll III 152). -itotos E -ilotos r.
meletitos d melle- rG. melolonthas v 13 morbum VGD |
aegritudinem E 14 pulmonum dEr(D) -nes VGR -nis
H. quoque VGH quoque E. om dEr(D) | item ego. id
VGRd et Erv(D) uidem J. 19 nihilo ll v. an nitro vel
tale quid? om Pl iun. et Marc. 20 garique V. 22 em-
tant Ev. a H.

halitus facit. prosunt et sanguinem excreantibus dempta
 45 testa tritae in aqua potu. laudatissimae autem sunt Afri-
 canae — ex iis Iolitanae —, Astypalaeicae, item Siculae
 modicæ, quoniam magnitudo duras facit et sine suco,
 Baliliaricae, quas cavaticas vocant, quoniam in speluncis
 nascuntur, laudatae ex insulis et Caprearum, nullae autem
 cibis gratae neque veteres neque recentes. fluviatiles et
 albae virus habent, nec silvestres stomacho utiles, alvum
 solvunt, item omnes minutae. contra marinae stomacho
 utiliores, efficacissimae tamen in dolore stomachi e lau-
 datis traduntur quaecumque vivae cum aceto devoratae.
 46 praeterea sunt quae ἀκέρατοι vocantur, latae, multifariam
 nascentes, de quarum usu dicemus suis locis. gallina-
 ceorum ventris membrana, si inveterata est, inspersa po-
 tioni destillationes pectoris et umidam tussim vel recens
 tosta lenit. cocleae crudaæ tritae cum aquæ tepidae cyathis
 III si sorbeantur, tussim sedant. destillationes sedat et
 canina cutis cuilibet digito circumdata. iure perdicum
 stomachus recreatur.

§ 45. Diosc II 11. — Pl iun. 44, 27. — § 46: Pl. iun. 37,
 6—11 Marc. 16, 28.

1 faciunt E | excreantibus et sanguinem VRS. 2 aqua
 ego -uae ll.v (contra Pliniū nrum) an vero aqua potae?
 3 iis v. is V. ir R. it d. his ErC. Iolitanae -atne R, VGRdS
 cum Gron. coll. V 20 olit- (-atne r) Err solit- B(C) coll V 9
 et IX 173 Varro r r. III 14, 4. | casypalaeicae r. casipa. E².
 casica- E¹. | item ego et ne VGR om dEr(D) et H Aet-
 naeae S cum Gron 4 magnitudo — 5 quoniam om VGRd.

6 ex D e coni S. et ex ll.v. | ex (pro et) VRS. del.v a J |
 nullae d¹r v -lle E -llis VGR¹IS. 7 gratae Rdv(J). -te V²
 grece Er graecae S. | dist. v.a J cfr Diosc 8 utilem E

10 si (pro tamen) V²G 10 11 e laudatis J flau- V¹Gd
 frau- -alis E) V²R. lau- E -atiore v. 11 uiuae E Pl iun v.
 uiue r. ute Rd. ut V²G 12 ἀκέρατοι Gron. aceratoe J.
 -tae d(?)v. aueratoe V²GR eue- V² gratoe E²r. groe E¹.
 (ageraton [i.e. ἀκέρατων] medicamentum index, | tantae V²
 R¹. | multifariae E¹. 13. 14 zalinaceorum R¹ 14 si
 VGRd. om Erv (cfr § 67) inueterata est ego -tae et E.
 -ta et r v. 14. 15 potionē d 15 destillationis R¹. |
 humidam v.a S. -datam Er -de r 16 tritae — tepidas
 om E. 17 tribus ll.v 18 cana V

(16) Iocinerum doloribus medetur mustela silvestris 47
 in cibo sumpta vel iocinera eius, item viverra porcelli
 modo inassata, suspiriosis multipeda, ut ter septenae in
 Attico melle diluantur et per harundinem bibantur; omne
 enim vas nigrescit contactu. quidam torrent sextarium
 in patina, donec candidae siant, tunc melle miscent [alii
 centipedam vocant] et ex aqua calida dari iubent in cibo.
 coeleae ris, quos linquit animus aut quorum alienatur mens 48
 aut quibus vertigines fiunt, ex passi cyathis III singulæ
 contritæ cum sua testa et calefactæ in potu datae diebus
 plurimum VIII; aliqui singulas primo die dedere, sequenti
 binas, tertio ternas, quarto II, quinto I; sic et suspiria
 emendant et vomicas. esse animal locustæ simile sine 49
 pennis, quod trixallis Graece vocetur, Latinum nomen non
 habeat, aliqui arbitrantur, nec pauci auctores, hoc esse
 quod grylli vocentur; ex his XX torri iubent ac bibi e

---

§ 47 init.: Pl. iun. 44, 21. Marc 22, 3 — § 48: Pl. iun.
 44, 11—19 Marc. 20, 132. 3, 5. 6. — § 49 med: Pl. iun. 38,

---

1 iocinerum v(D). -noram E. -neris rGTfH. 2 uiuerra
 dErG. ituerura R. id uer- VG. uipera v procelli VGR.
 3 multipeda VG -dae B(?)E. -dae ita d(?)ra v (ortum ex
 -edaeda). multipeda et milipeda (praeter § 40 86) ubique sin-
 gulari numero dictæ inveniuntur: § 32. 35. 54 68 75. 93. 114
 XXIX 136 143 XXVIII 160. XXIII 55 XXII 122 130.
 XX 12 41. 257 | ut ter dv ute r Er ut rG. | septenae Ev
 -ne r -ni d. -tini rG. 4 deluantur R¹ 5 torrent dTJ.
 -ens VGR -entis Erv -ent ex iis B 6 candidi VG
 6 7 uncos posui cum U 660 coll XXIX 136 7 centum-
 pedum VGr. -dem d. necant v.a.G calida V²Ev calda r.
 om. rGT 7. 8 in cibo. coeleae ego. coeleae in cibo (cib
 V²Gr. -bos dv) ll S. 8 uis v(S) his dC. is rD, inquit d.
 9 tribus ll v ternis Pl iun. | ingule V 11 nouem ll v.
 aliquis VGR. 12 tertio om VGR¹d n Pl iun. duas Erv.
 om r | quinta VG | unam ll Pl iun v. 13 emendat VGR.
 14 trixallis J -alis (tryx- v) VGRdv. cf § 117 129.
 troxallis S cum B ex Aelian. n a VI 19. -alis H ex indice.
 tixallis E tyx- r | greci V¹GE. | vocatur Erv a H | nomen
 om V¹GR¹dT 15 habeat nomen dT pauciores (om. aucto-
 res; Erv a H; hos esse qui S cum Gron. 16 grylli dS.
 -llus v grilli rD. uocetur v a S | triginta R¹ \ torrent dT.
 -rei E -rrri R -rent VG. ibibent VG. \ uisi V²E

mulso contra orthopnoeas. sanguinem expuentibus coele-
si qui in lotis protropum infundat vel marina aqua ita de-
coquat et in cibo sumat aut si tritae cum testis su-
50 sumantur cum protropo; sic et tussi medentur. vomic
privatum sanat mel, in quo apes sint demortuae. sangu-
inem reicientibus pulmo vulturinus vitagineis lignis con-
bustus, adiecto flore Punici mali ex parte dimidia, de-
cotoneorum liliorumque isdem portionibus, potus ma-
atque vesperi e vino, si febres absint, si minus, ex aqua
in qua cotonea decocta sint.

51 (17) Pecudis lien recens magicis praeceptis super de-
lentem lienem extenditur dicente eo, qui medeatur, lien-
se remedium facere. post hoc iubent in pariete dormi-
torii eius tectorio includi et obsignari anulo ter novi
eademque dici. caninus si viventi exumatur et in ci-
sumatur, liberat eo vitio. quidam recentem superinligi-
62 alii duum dierum catuli ex aceto scillite dant ignorati
vel irenacei lienem, item coclearum cinerem cum semi-
lini et urticae addito melle, donec persanet. liberat

10—13. Marc 16, 75. Pl iun. 37, 11—13 — § 50: Pl iun 40,
— § 51: Pl. iun 56, 7—12 Marc 23, 70. (47, ubi agninus es-
bendum videtur) 48 — § 52: Pl iun. 56, 13—20. Marc. 1
62 64 50. - (cfr. Diosc. II 68)

1 sanguinemque R(?)v a.J. | coeleae ll.J. -leis S. om.
2 si J. om. E. est rv qui cochleis v a.S. | an ita
lendum (vel eas)? marinam aquam R(?)v.a.D. 4 tussi
(ssi G) emendentur (-dant dT) VGR¹dT. 5 melle E.
mortuae ll Pl iun H(J) imm. S. em- v (an recte? cfr § 6
8 cotoniorum V. -rum ut R¹ (item infra). | potionibus V
9 uesper ter (ten G) fino VG febris (-res E) absit E v a.
an recte? 12 13 lineis remedium E 13 14 dormitrio
14 tecto E. -toue v a.H. includitur et E. | obsigna-
VGR¹ | ter ll v(S) terque G. nouiesque T v a G. 15 eade
que ego e Pl iun. earumque (-quae E) VGR E carmen d(?)
carmenque D existimatur (exhi- R VGR. 16 eo uitio E
euo initio E. euomitio VG. -tu d² in ras 17 scillite
-tico v scilite R. -lice VG. in scillito (-ico r) Er. alii
in ras cfr. nota ad XXVI 114. dant irenanti VG
18 irenantei R¹ 19 persanet Erv. -nent rGT¹. an per-
sanetur cum Pl. iun? | liberat aTS eo lib. G. alii E
ibera (eo lib- r).

lacerta viridis viva in olla ante cubiculum dormitorium eius, cui medeatur, suspensa, ut egrediens revertensque attingat manu, cinis e capite bubonis cum unguento, mel, in quo apes sint mortuae, araneus et maxime qui ⁵ lycos vocatur.

(18) Upupae cor lateris doloribus laudatur, coclearum ⁵³ cibus in tisana decoctarum; et per se inlinuntur. canis rabiosi calvariae cinis potionis inspergitur. — Lumborum dolori stetio transmarinus capite ablato et intestinis de-
coctus in vino cum papaveris nigri denarii pondere dimi-
dio eo succo bibitur lacertae virides decisus pedibus et
capite in cibo sumuntur, cocleae ^{III} contritae cum testis
suis atque in vino decoctae cum piperis granis ^{XV}. aquilae ⁵⁴
pedes evellunt in aversum a suffragine ita, ut dexter dex-
trae partis dolcibus adalligetur, sinister laevae. multi-^{29, 138}
peda quoque, quam oniscion appellavimus, medetur denarii
pondere ex vini syathis ^{II} pota. vermem terrenum catillo
ligneo ante fisso et ferro vinceto inpositum aqua excepta per-
fundere et defodere unde effoderis, Magi iubent, mox aquam
²⁰ bibere catillo, mire id prodesse ischiadieis adfirmantes.

§ 53: Pl iun. 36, 5 4. Marc. 24, 10 — Seren. 461—463.
Pl iun 36, 3 — § 54 extr.: Pl iun. 42, 22—43, 3. Marc. 25, 45.

1 dormitorii dT. 2 mediature VG -deretur E -detur
va H 4 mortuae II.H(J) em- r ium- S. 5 licos r.
licus E. 6 caro Pl iun., laudatur Err -antur rGT
7 cibus VGR. -bi dT anis Err cfr de dictione § 44 61,
de re Marc | tisana S. ptis- v(Marc.) tipsana d tisina E
tisna r. tisibina r. | quae et per se va.S. 8 potio si VG.
om. dT insuper VG 9 stelio drJ stellio Er stelionis r
capite — 9 10 decoctus in Trv. om r. 11 eo om R¹ sucu
V. (et sucus Gesner) an eo delendum et suco post nigri trans-
ponendum? | lacertae Err -te VG -ti dED. cfr § 52 71 76.
80 86 90 120 XXIX 125 136, contra § 36. XVII 266.
uiridis V 12 tres II v. 14 a dv ac Er in ras u r
suffragine VGR¹ | dexter dr -tere V'G om r 14 15 dex-
terae E(?)v.a.D 15 laeuae v laeua leua GE) II 16 oniscion
rr -isquam E niscon r 7 uno dEre a S | duobus II v
18 et om. E ferreo E, inpositum d'r -tiuo E -to r.
18. 19 an aqua perfundere et exceptum defodere?
19 et fodere VGRd 20 scialicis Et. scid. E. iscidisci VG

65 7. (19) Dysintericos recreant femina pecudum decocta cum lini semine ea aqua pota, caseus ovillus vetus, sebum ovium decoctum in vino austero. hoc et ileo medetur et tussi veteri, dysintericis stelio transmarinus ablatis intestinis et capite pedibusque ac cute decoctus aequa et in cibo sumptus, cocleae II cum ovo, ultraque cum putamine contrita atque in vase novo addito sale et passi cyathis II aut palmarum suco et aquae cyathis III subservefacta et in potu data. prosunt et combustae, ut cinis earum bibatur in vino, addito resinae momento.
 66 29, 113 cocleae nudae, de quibus diximus, in Africa maxime inveniuntur, utilissimae dysintericis, quinque combustae cum denarii dimidii pondere acaciae; ex eo cinere dantur coclearia bina in vino myrtle aut quolibet austero cum pari modo caldae. quidam omnibus Africais ita utuntur, alii totidem Africanas velatas infundunt prius et, si maior fluctio sit, addunt acaciam fabae magnitudine. senectus anguum dysinteriae et tenesmis in stagno vase decoquitur cum rosaceo vel, si in alio, cum stagno inlinitur. ius ex gallinaceis isdem medetur, sed veteris gallinacei vehemen-

§ 55. cfr. Marc 27, 31. — Pl. iun. 52, 18. Marc. 27, 78. 75. Pl. iun 87, 13. 14. Marc 16, 50. Pl. iun 53, 20 - 24. Marc. 27, 79. — § 56: Pl. iun 54, 1. 2 - § 57med.: Pl. iun 54, 2 4. 50, 23. Marc 27, 80. 28, 61. — Diosc. II 53. cfr. Plin. XXIX 79.

1 pulmo pecudis *Marc* 2 ea *D* cum *U* 661 coll. *Marc.*
om *ll v* (*an* et *ea?*) | uetus **R***E**v*. et ius **T**. seu eius **VG**.
sue ius d. 3 ileo *rv* hi- **E** illeo *d*. illio **R**. -ic **VG**.
 4 et in tussi **VG** (*an item?*) ueteri **VGR**: 5 ac
Rdv(J). ad *rGS*. | cutem **V²ES** 6 aequa **VGRatfH**.
 (cfr. § 53). que **E***v* | et in *v* et *ll H*. cfr. *CFWMüller*
p. 25. | duae *ll v*. 7 contritae **E***v.a.Bas.* contra **VG** *an*
e (*pro et?*) 8 duobus *ll v* tubus *ll v* 9 subferuefacta
 data ego cum ret. *Dal* -facts . datia *ll v*. | ut **RdE***v*.
 et *r* 10 bibantur **VGR**¹. | addito *om* **VGR**¹ 13 cum
 — acaciae **E***v* *om*. *rG* 15 *judem* **V** 16 velatas *ego*
opp nudis; uel (et *J*) latas *ll*. *lolitanas* *coni* *S*. *an* *potius*
latas (*del*. *uel*)? 17 fluctuo **E**¹. fluxio *d(?)C*. 18 dysin-
 teriae *S*. -rice **R**. -ricae **VGE**. -senterie *dT* -icis *v* tenes-
 mus **VG** -mos **R**. 19 cum instagno **E***r* 20 gallinaceo
R(?)v.a.S. | idem **V²R¹a**. id **E** **V¹G**.

tius salsum ius alvum ciet. membrana gallinarum tosta 58
et data in oleo ac sale coeliacorum dolores mulcet —
abstineri autem frugibus ante et gallinam et hominem
oporteat —, simum columbinum tostum potumque. caro
5 palumbis in aceto decocta dysintericis et coeliacis me-
detur, turdus inassatus cum myrti bacis dysintericis, item
merulae, mel, in quo apes sint inmortuae, decoctum.

(20) Gravissimum vitium alvi ileos appellatur. huic 59
resisti aiunt diserpti vespertilionis sanguine, etiam inlito
10 ventre subveniri. sistit alvum coclea sicut diximus in 48
suspiriosis temperata, item cinis earum, quae vivae cre-
matae sint, potus ex vino anstero, gallinaceorum iocur
assum aut ventriculi membrana, quae abici solet, invete-
rata admixto papaveris suco — ali⁹ recentem torrent ex
15 vino bibendam —, ius perdicum et per se ventriculus 60
contritus ex vino nigro, item palumbis ferus ex posca

---

§ 58: Pl. iun. 52, 21 — 53, 10. Marc. 27, 70 Celsus II 30.
— § 59: Pl. iun. 53, 10 — 12. Marc. 27, 83. — Pl. iun. 48,
16 — 18 48, 20 (cfr. Marc. 27, 70). § 60: Pl. iun. 48, 4.

---

1 salsum in ius E) saluum VGE (salsum ius uehemen-
tius aluum f(?)S). | membrana Erv. -ra rG posta VGR¹.

2 mulcet dv -ent rG 3 abstineri ErH. -re rGv(J).
cfr. Marc. et XXIX 113. | gallinam dErv. gallinacei uehe-
mentius salsum ius aluum ciet et om R) sicut supra diximus
VR. cfr. v. 1 4 oporteat VGR S. -tet d(?)Ev(D) cfr.
XXIX 103. totum (pro tostum) VGR¹. 5 palumbi v.a.H

6 inassatur Vd. 7 medulas V. -dule G -detur d.
inmortuae Erv mor- rG. 8 uitium dEv. unlnus uitium
VGR uentris uitium U 662 e Pl iun. et Marc. sed cfr.
Cels. IV 20. Scribon 116. de mutata ditogr. cfr. § 86 (co-
clearibus). 91 (in cibo) | alui ileos J. ileos C cum B. apu-
illeos d. apu (apni VG), illi eos VGE. apu . . . r (reliquis
marginē abscessis). apuleius (-ios v) Rv. | hic E. 9 eos
aiunt diserpti eos VGR¹ an post aiunt excidit alterum re-
medium, ut deinceps iungenda sint sanguine etiam inlito?

10 uentre Erv. om rG. | subuenire resistit Ev a.G. | aluum
E D. -um primum rGTfH aluum et G. et v 11 qui E.

13 membrana Erv -bra rf | solent df -lunt VGR¹
14 admixti Er om R torrentem E. 15 bibendam 16 uino
om V 16 perdicum v. -cium ll D. cfr. § 46. 16 item
om. VGR¹. | palumbis VGR¹S -bus rv(D).

decoctus, lien pecudis tostus et in vino tritus, fimum columbinum cum melle inlitum, ossifragi venter arefactus et potus, iis, qui cibos non consitant, utilissimus, vel si manu tantum teneant capientes cibum. quidam adalligant ex hac causa, sed continuare non debent, maciem enim 61 facit. sistit et anatum muscularum sanguis. inflationes discutit coclearum cibus, tormina lien ovium tostus atque e vino potus, palumbas ferus ex posca decoctus, adipis otidis ex vino, cinis ibide sine pennis cremata potus. quod praeterea traditur in terminibus, mirum est, anate 62 adposita ventri transire morbum anatemque emori. tormina et melle curantur, in quo sint apes inmortuae, decocto. coli vitium efficacissime sanatur ave galerita assa in cibo sumpta. quidam in vase novo cum plumis exuri iubent conterique in cinerem, bibi ex aqua coclearibus 63 ternis per quadriduum, quidam cor eius adalligari femini; aliis recens tepensque adhuc devoratur. consularis Aspre- natum domus est, in qua alter e fratribus colo liberatus

Marc 27, 60 (cfr. Pl. iun. 50, 14—16). — Pl. iun. 48, 5 45, 6 8. Marc 27, 126 — § 61: Pl iun 48, 6. 50, 14—16. 16—18. Marc 27, 33 — § 62: Diosc. II 59 Seren 575 Pl iun 59, 8—18 Marc 28, 50 29, 30. — § 63 extr: Pl iun. 59, 13—18.

1 totus R¹. 3 iis qui Rde his qui GED hisque V.
 6 si sit et VG | macularum Vd. | inflationes Err -ammationem
 df. -num (-ama- B) rG 7 distulit E¹ discu- E² 8 pa-
 lumbis ego. -bus ll v. cfr. § 60. 58 67 94 144 X 158 (bis).
 106 (bis) 72 78 VIII 101 XI 200 XVI 247 XVIII 267 (bis).
 XXIX 126; contra X 147, ubi fortasse palumbes pro palumbi
 et scribendum est 8. 9 adipis (atips E) otidis ErS. adipisodis
 (atip- d. adep- V²) rG apodes B. at hippotidis v. 9 an
 ex ibide? (ibidis .. crematae v.a D). 10 minus est E.
 11 mori R¹T.S. 12 in om VG R¹d | sunt ego sunt ll.v.
 cfr. nota ad XXIX 128 | inmortuae d(?)Er v(D) em- R.J.
 aem- VG 12 13 decocte R¹ -tae VG 15 bibic R¹.
 bibique v a D. ex Rde v et VG | coclearibus v coei co-
 clea- E coquifa- VG d. quoque fratribus R. quoque coel. r
 (reliquis margine abscisus) 16 triduum Marc | cor om VG R¹
 an adalligant? 17 aliis ego alii (ortum ex alif) ll v.
 tepesque V. | deuorari d(?) v. 17. 18 aspraenatur VR¹.
 aspern- d.

est ave hac in cibo sumpta et corde eius armilla aurea inclusa, alter sacrificio quedam facto crudis laterculis ad formam camini atque, ut sacrum peractum est, obstructo sacello. unum est ossifrago intestinum mirabili natura 5 omnia devorata conscienti; huius partem extremam ad-alligatam prodesse contra colum constat. — Sunt occulti 64 interaneorum morbi, de quibus mirum proditur. si catuli, priusquam videant, adplicantur triduo stomacho maxime ac pectori et ex ore aegri suetum lactis accipient, transire 10 vim morbi, postremo examinari dissectisque palam fieri aegri causas; monent humari debere eos obrutos terra. Magi quidem vespertilionis sanguine contacto ventre in totum annum caveri tradunt aut in dolore, si quis aquam ter pedes eluens haurire sustineat.

25 8. (21) Murino fimo contra calculos inlinere ventrem 65 prodest. irenacei carnem iucundam esse aiunt, si capite percusso uno ictu interficiatur, priusquam in se urinam reddat. haec caro ad hunc modum occisi stillicidium

Marc 28, 51 — § 64: Marc 27, 132. Pl iun 58, 1 3 Marc. 27, 33. 28, 45. 20. — § 65 Pl. iun. 60, 19. Marc 26, 14. (cfr. Diosc. II 98). Marc. 26, 76.

1 sumptus **VGR¹**. 2 alteri **VGR¹** an alter in? | cru das **VGR¹**. 3 sacrum dEe(D). -rificium rG | est dEr*v*. erat rG cfr. XXVI 6. 5. 6 extrema adalligata E. 6 contra om. E. | sunt E*v*. om. rG 8 stomachus **VGR**. 9 ceptori E pectore **VGR¹** ora egris E. | suctum Rv sucum VdE suctum — 11 aegri om. G. 11 aegri (egrī V) ll.v. del D cum U 663. | monent ego (et dist) mori et ll v morbi, et J. (de r. causas = morbos cfr. XXVIII 128 XXV 61) obrutus terrae (-ace G) V.G. 12 quidam ret. Dal | sanguinis **VGR¹** 13 toto anno **VGR¹d**. | caueri dolorem v.a J | in dolore **VGRd***v*(H) per dolorem E*G* D). 14 ter ego cfr. XXVIII 44, de mendo XXXII 37 XXXVI 176 per ll v. del. D, eluens ego -ntem D fluentes (-tis **VGR¹**) ll. -tem v. cfr. Marc 28, 20, de mendo IX 150. XXXV 98. 99. (an eluentis?). 15 calculos E*v* ... culos r in marg oculi rG inline **VGR¹** -nire v a H. 16 iucundo **VGd**. 17 ietu om. E. 18 haec — p 444, 2 reddiderit om. E. 18 occisi G -sa d*v*. -sum r | stillicidiū ego. cfr. § 66. -dia d*v*. -cudi (-cia R) in rG -cidia in H.

vesicae emendat, item suffitus ex eodem. quod si urinam
in se reddiderit, eos, qui carnem comederint, stranguriae
66 morbum contrahere traditur. iubent et vermes terrenos
bibi ex vino aut passo ad comminuendos calculos vel
48 cocleas decoctas ut in suspiriosis, easdem exemptas testis
III tritasque in vini cyatho bibi, sequenti die II, tertio
die I, ut stillicidium urinae ensident, testarum vero in-
anum cinerem ad calculos pellendos, item hydri iocur
bibi vel scorpionum cinerem aut in pane sumi [vel si
67 quis ut locusta edit], lapillos, qui in gallinaceorum vesica
aut in palumbium ventriculo inveniantur, conteri et potionis
inspergi, item membranam e ventriculo gallinacei aridam
vel, si recens sit, tostam, simum quoque palumbinum in
faba sumi contra calculos et alias difficultates vesicae,
similiter plumarum cinerem palumbium ferorum ex aceto
mulso et intestinorum ex his cinerem coclearibus III, e
68 nido hirundinum glaebam dilutam aqua calida, ossifragi

§ 66: Pl. iun. 60, 20. (cfr. Diosc. II 11). Marc. 26, 77. Pl.
iun. 61, 1. 2. Marc 26, 91 § 67: Pl. iun. 61, 3—5. Marc.
26, 12. Pl. iun. 61, 5—7. Marc. 26, 80. Seren. 599 Pl. iun.
61, 8—10. § 68: Pl. iun. 61, 10—12. Marc. 26, 12. Diosc.
II 58 eupor. II 111. Pl. iun. 45, 6 Marc 26, 70, 81 Pl. iun.

1 uesicę dū. cfr. XXVIII 122 XXV 23. -cam V¹R.
-ca H uessicam rG. | an eadem? 2 comederint GRTJ.
eam ed- V⁽²⁾S. ed- E^v. 3 iuuant E. -at man. Dal.
4 unui E 5 uti (pro ut in) E^v a. H. 6 III ego. tres
VGRdJ om. Erv | tristasque R¹ tritasque tres v a J | uino
VGR¹, duas ll v. | tertia B(?)v a. D 7 unam ll v | ut
om. VGE¹. stillicidiū VGeTfH. -dia Er e corr. v(D) de
num. sing cfr. XXV 23. XVII 92, de plurali XXVIII 122. |
emendant VGR'd. 8 cinerem R.C. -re ro appellandos E.
9 aut in VGRatS aut ErVen. in v 9. 10 uncos ego
posui cfr § 123 si que d. 10 ut ll. cum v. vi D |
locusta E. locustas D | qui in Erv qui r; uesica v. -cae
Rd uessicæ V uera- G. uaesi- E 11 et dErv in rG |
potioni Er e corr v. -nem d. -num V^G. 12 ventriculo
inueniantur conteri et potionem inspergi V (iterans e v. 11 sq.).

13 tostam v. -ta ll 16 tribus ll. v 17 glaebam ego.
glebulam H e Pl. iun. et Marc cfr. XXIX 101 grillum
VGeE gryll- B(?)v simum D dilutam H -tum dE v(D).
dirutum rG.

ventrem arefactum, torturis simum in mulso decoctum vel ipsius discoctae ius. turdos quoque edisse cum bacis myrti prodest urinae, cicadas tostas in patellis, milipedam oniscon bibisse et in vesicae doloribus decoctum agnorum pedum. alvum ciet gallinaceorum discoctorum ius et aeria mollit, ciet et hirundinum simum adiecto melle subditum.

(22) Sedis vitiis efficacissima sunt oesypum — quidam 69 adiciunt pompholygem et rosaceum —, canini capitis cinis, 10 senecta serpentis ex aceto, si rhagades sint, cinis simi canini candidi cum rosaceo — aiunt inventum Aesculapii esse eodemque et verrucas efficacissime tolli —, murini simi cinis, adeps cygni, adeps bovae. procidentia ibi sucus coclearum punctis evocatus inlita repellit. adtritis me- 70 15 detur cinis muris silvatici cum melle, fel irenacei cum vespertilionis cerebro et canino lacte, adeps anserinus cum cerebro et alumine et oesypo, simum columbinum cum melle, condylomatis privatum araneus dempto capite pedibusque infricatus, ne aeria perurant, adeps anserinus 20 cum cera Punica, cerussa, rosaceo, adeps cygni. hic et

61, 12—15. 8. 9. Diosc. II 56 37 — Pl. iun. 47, 3—5 (cfr. Marc 26, 75) — § 69: Marc 31, 38 — (Marc 31, 28). — § 70: (cfr. Plin XXVI 51, 52). Marc. 31, 40 — Pl. iun. 60, 5 9. Marc. 32, 32. 31. 31, 28.

2 turdis **VGR**¹. 3 milipedam *J* -diam *H.G.* millepedam *v.* 4 decocti **E** 5 ciet **Rd** *Lugd.* ciet et **rGv(D)** 9 pompholygem *B* cfr. § 106 -pholium **Ev** -polium *d.* -pelium **VGf** popholiu *r* -philiu **R**. cum (*pro cinis*) **E** 10 rhagades *dv* rag **VGR** ragadade **Er.** 11 aiuntque **R(?)v a.J.** | inuentum *dv* -tu **Er.** -to *r.* | aesculapi **V** 13 simo **VGd.** | adeps cygni om. **R'** | cycni **GED** adips **R'** *SJ.* | bouę *d.S.* -ue *r* -uis *v* cfr. 139 VIII 37. | procidentia (-tia *v* alui *d'v.a.H.* -tia alui *d'T* 14 euocatus **Rv.** -tis **rG.** illita *B* -tu **R(?)vet** *Dal H* irrita **VGE.** irr- *dTv* depellit **Eva.H.** 15 uel (*pro fel*) **Eva.H.** 16 cerebro et 17 cerebro et **rS.** et (om. **R**) anserinus (*/ser-* **R**) cum cerebro et **VGRatH** cerebro et **Ev.** cfr. Marc 18 condylomatis *dv* -tum **E.** condilomati **E** -tim **VG.** | dempto **V** to **R'** capite **dEv.** ea (*ta R*) plute **rG** 19 agria **VG** perutant **E.** 20 Pontica *Pl iun. Marc* sed cfr. XXI 84 cycni **ED.** *\ hic RED* hic et pipere **VG** cfr. p. 446, 2 haec *& d'v*

71 haemorroidas sanare dicitur. ischiadicis cocleas crudas tritas cum vino Ammineo et pipere potu prodesse dicunt, lacertam viridem in cibo ablatis pedibus, interaneis, capite; sic et stelionem adiectis huic papaveris nigri obolis III;
 72 ruptis, convulsis fel ovium cum lacte mulierum. verendorum formicationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inassati sanies, ceteris vitiis vellerum eius vel sordidorum cinis ex aqua, sebum ex omento pecudis, praecipue a renibus, admixto pumicis cinere et sale, lana sucida ex aqua frigida, carnes pecudis combustae ex aqua, mulae nungularum cinis, dentis caballini contusi farina inspersa, testibus vero farina ex ossibus canini capitis sine carne tuis. si decidat testium alter, spumam coclearum inlitam
 73 in remedio esse tradunt. taetris ibi ulceribus et manantibus auxiliantur canini capitis recentes cineres, cocleae parvae, latae contritae ex aceto, senectus anguum ex aceto vel cinis eius, mel, in quo apes sint immortuae, ss cum resina, cocleae nudae, quas in Africa gigni diximus, tritae cum turris polline et ovorum albo; xxx die

---

§ 71: Pl. iun. 43, 3—7 Marc. 25, 7. Pl iun. 103, 14. 15.
 — § 72: Pl iun. 62, 16—63, 3 Diosc. eupor I 177. Marc. 33,
 39 56 55 57. 38. — Pl iun 64, 6—8 Marc. 33, 5 (cfr. Plin.
 XXXII 108). — § 73: Pl iun. 64, 8 10 Marc 33, 40 — Marc 33, 60.

---

1 homoroidas V homeridas d. | sanari VG | dicitur D
 cum U 664 dicuntur ll. Gv an hoc et haemorroides sanari
 dicuntur? | sciadicis VGR. 2 ammineo ego cfr nota ad
 XXXIV 103 aminneo VGR ED. amineo dv. | et pipere om.
 VGR¹ cfr. supra. | dicuntur VGR¹. 4 tribus ll. e. 5 felle
 VGR¹ 6 informicationibus S coll XXVIII 71 7. 8 sordi-
 darum Vd. 8 uento V. 10 aquae VG¹ mule E nullae
 VG. -fa et d. 11 cibis V¹G. -bus V¹ | contusis E.
 12 canini v cani uires VGRd om ERD. | capiti E. carne E rv.
 carne -nae V) care rG 13 tussis dv -si VG tussis RE.
 14 in om Rv a S. tetris Ev -ius R. taetrius G laet- V.
 let- d. , ubi E. uisceribus VGR. , et ERv. om rPl un.
 14 15 manantur VGD. -nant R¹. 15 recentis rPl un. v a S
 recentis exusti Marc. 16 contrita V. senectus — 17 aceto
 om Ev.a H 17 sunt Ev.a H cfr § 62 | emortuae r a H.
 19 triatae VG. | tricesimo RdTH -moque v dierum
 VGR¹.

resolvunt; aliqui pro ture bulbum admiscent. hydrocelicis 74
stelionis mire prodesse tradunt capite, pedibus, interaneis
ademptis relicum corpus inassatum — in cibo id saepius
datur —, sicut ad urinae incontinentiam caninum adipem
5 cum alumine schisto fabae magnitudine, cocleas Africanas
cum sua carne et testa crematas poto cinere, anserum III
linguas inassatas in cibo. huius rei auctor est Anaxilaus.
at panos aperit sebum pecudum cum sale tosto, murinum 75
simum admixto turis polline et sandaraca discutit, lacertae
10 cinis et ipsa divisa inposita, item multipeda contrita ad-
mixta resina terebinthina ex parte tertia — quidam et
sinopidem admiscent —, cocleae contusae per se, cinis
inanum coclearum cerae mixtus. discussoriam vim habet
simum columbarum per sese vel cum farina hordeacia aut
15 avenacia inlitum. cantharides mixtae calce panos scalPELLi
vice auferunt, inguinum tumorem cocleae minutae cum
melle inlitae leniunt.

9. (23) Varices ne nascantur, lacertae sanguine pueris 76
crura ieunis a ieuno inlinuntur. podagras lenit oesypum
20 cum lacte mulieris et cerussa, simum pecudum, quod li-
quidum reddunt, pulmones pecudum, fel arietis cum sebo,

---

§ 74. Pl. iun. 64, 10—12. — Marc. 26, 121—123 (cfr. Plin.
XXXII 109) Diosc. II 11 Pl. iun 62, 12—15. — § 75. Pl iun.
79, 11 16. Marc. 32, 3. 43. 8 (41) — Seren. 687. Pl iun 64,
18. 19. Marc. 32, 4 — § 76: Marc. 34, 8. 36, 1 — Diosc. II 27.
eupor. I 285. Marc. 36, 35 — cfr Marc 36, 29. — Marc. 36, 1.

---

1 resoluunt ~~drv.~~ cfr XXVII 69 sol- ~~rG~~ | admiscent
~~Erv~~ -ixtum ~~rG~~. de mendo cfr § 36 | hydrocoelicis V. -celi-
cieis d¹ -liacis d². 2 stellonis VJ stell- GS -nes ~~rv~~.
3 in cibo ~~Erv~~ cibi ~~rG~~. 5 cum om. VGR¹ schisto S
cum vet Dal cfr. Marc. scisso ll.v. tabae magnitudinem V G.
6 trium ll.v. 8 at S ad VGR. om d(?)Erv. D) cum
~~Erv~~ om. ~~rG~~. | sal et d. murium d. 10 imposita. Discu-
tit d. 12 sinodem VR¹d. siuo G. | contusae et ~~Erv~~
12 13 dist. ego cfr. Marc 18 an habet et? 14 cum .
VGR¹. 15 mixtae ED. -te r e corr -ta dr -tum
caudae (pro calce) E. 16 aperiunt G. 19 len
lenti r. | oesypum r. -sopum Er e corr. -sydum V
dum d. 20 quod — 21 pecudum om. E.

mures dissecti inpositi, sanguis mustelae cum planitus et vivaे combustae cinis, ex aceto ac rosinna inlinatur vel si cera et rosaceum admisceantur caninum ita, ne manu attingatur, sed pinna minus simum gallinarum, vernoium terrenorum cinis cum 77 ita, ut tertio die solvantur. aliqui ex aqua inlinentur, alii ipsos acetabuli mensura cum mellis evanescunt pedibus ante rosaceo perunctis. coeleae latae potae dicuntur pedum et articulorum dolores; bibuntur binae in vino tritae. eaedem inlinuntur cum herbae suco; quidam ex aceto intrivisse contenti sale, qui una cum viperā crematus sit in olla non plus sumpto aiunt podagra liberari; utile esse est 78 viperino pedes perungui. et de miluo adfirmant, veterato tritoque quantum III digiti capiant bibant aqua aut si pedes sanguine eius perunguantur. tur et columbarum sanguine cum urtica vel pennis cum primum nascentur, tritis cum urtica. quin et earum articulorum doloribus inlinitur, item cinis in-

§ 77: Marc 36, 61 — Diosc. II 11. — Pl. iun. 68.
§ 78: Pl. iun. 68, 18 69, 3 — 5 Marc 36, 37. 60. 34.
Seren. 957 Pl iun 72, 8 9. Marc 34, 65.

1 dissecti om. VGR^{1d}. inpositis VGR. 2 ac VGR
& Erv(D) | si Erv om. rGD. 3 penna. GEr a. S(I)

4 caprinum Marc. 6 aliqui VGRdTJ. alium Er. D. alii r. 7 acetabuli J cum vet. Dal. ex Marc. R.v(D). 1 mensuram V maceratos com. S -erant D. Er. D) melis r. melles VG meles R. melle dTH | dTc cia- R. ciatis r. | tribus ll v. 10 bino Vd | eas ead- ll. helixnes v. hex. (ex- R) ll. 11 herbae Gd.

12 qui una ego. quidam ll.v. an qui uiua? cfr. II 18 extr | crematus sit ego. cfr § 59. 80). -tus ll. cum U 665 -to G -tis v. 12 13 et saepius R(?) v. 13

sumptis v.a.G. liberari podagra VR^{1d}. 13. 14 perino V. 15 tres ll.v. capiunt V(?)S. 16 sanguine

17 sanguine ego (partim J secutus) e Pl. iun et Marc. guine d(?) H. -nem rv -nent G lac indicarit S. mului vel columbarum unguantur D cum U 666. 17

VRdJ om. E palumborum H. eorum v. 18 ustia I. in VS -us rv D) 19 earum J e Pl. iun. c. in VRdv. om. E dolorum VR

aut coclearum, et cum amylo vel tragacantha. incusos articulos aranei telae commodissime curant. sunt qui cinere earum uti malint, sicut simi columbini cinere cum polenta et vino albo. articulis luxatis praesentaneum est 79 5 sebum pecudis cum cinere e capillo mulierum. pernionibus quoque inponitur sebum pecudum cum alumine, canini capitum cinis aut simi murini. quod si pura sint, ulcera cera addita ad cicatricem perducunt *soricum* vel *glirium* crematorum favilla ex oleo, item muris silvatici cum melle, 10 vermium quoque terrenorum cum oleo vetere et cocleae, quae nuda inveniuntur. ulcera omnia pedum sanat cinis 80 earum, quae vivae combustae sint, simi gallinarum cinis exulcerationes, columbini simi ex oleo. adtritus calciamentorum veteris *soleae* cinis, agnitus pulmo et arietis 15 sanant, dentis caballini contusi farina privatum subluiem, lacertae viridis sanguis subtritos et hominum et iumentorum pedes sublitus, clavos pedum urina muliebre cum luto suo inlita, simum ovium, iocur lacertae viridis

§ 79: Seren 960. Pl. iun. 72, 9—12 Marc 34, 79. — Pl. iun. 66, 8—11 Marc 34, 91. — Marc 34, 16. — Pl. iun. 66, 11 12. § 80: Pl. iun 66, 12—67, 1. Marc 34, 17 19. 92 18 20 Diosc II 51 40. 69 eupor. I 173 175. — Pl iun. 67, 10—15. Marc 34, 49 50 105. 106. 51. Diosc. II 69.

1 et del. S. aut dT | amilo VR | tragantho E -gaanto r.
-gacantho v a H | incusos R. -ussis V 2 an tela? cfr.
§ 112 XXIX 114 ex (cum) oleo add Seren. et Marc.
3 cinerem E , earum — cinere om. VR¹d 5 e ErBas. et
riv. 6 semen Er in ras. | pediculum E. 7 simum E.
pura ll. Tf H putrida v 8 cera om. VR¹d. soricin ego
e Marc. om. ll.v. cfr. § 86 | glirium H e Marc grillium
ll. Tf. gryllorum v 12 sunt VR¹S. gallinarum VRd Tf H.
cfr. Marc. et § 76. 58 -acei Ev(D). -aceorum Pl iun
13 an uel columbini? cfr. Marc. | adtribus V attr- R¹
14 soleae v e Pl. iun. et Marc cfr. Diosc. eupor I 173 soli
RdED (non apte coll X 143). om. V an corni, ut XXVIII
222? | soli — arietis om. V., acinus r. ninis R. uel Pl iun.
et Marc. 15 sanant Err(D) -nat VdG. na R. | dentibus
VR E. subleuat d 16 sanguis - 18 viridis om R¹.
16 subtritos S cum Gesnero e Pl. iun -tus ll.v(J). 17 pedes
Er Pl. iun. v. -dibus D. om. rJ. | sublitus sanat v.a.D. clau-
uos — 18 inlita om. Vd.

vel sanguis flocco inpositus, vermes terreni ex oleo, stellionis caput cum viticis *foliis* pari modo tritum ex oleo,
 81 simum columbinum decoctum ex aceto, verrucarum omnia
 genera urina canis recens cum suo luto inlita, simi canini
 cinis cum cera, simum ovium, sanguis recens murinus
 inlitus vel ipse mus divolsus, irenacei fel, caput lacertae
 vel sanguis vel cinis totius, membrana senectutis anguum,
 simum gallinae cum oleo ac nitro. cantharides cum uva
 taminia intritae exedunt, sed ita erosas aliis, quae ad per-
 sananda ulcera demonstravimus, curari oportet.

82 10. (24) Nunc praevertemur ad ea, quae totis cor-
 poribus metuenda sunt.

Fel canis nigri masculi amuletum esse dicunt Magi
 domus totius suffitae eo purificatae contra omnia mala
 medicamenta, item sanguinem canis respersis parietibus
 genitaleque eius sub limine ianuae defossum. minus mi-
 rentur hoc qui sciunt, foedissimum animalium in quantum
 magnificent, ricinum, quoniam uni nullus sit exitus saginae
 nec finis alia quam morte, diutius in fame viventi: septenis
 ita diebus durare tradunt, at in satietate paucioribus de-

§ 81: Diosc. eupor. I 177. Seren. 1096 Pl iun. 68, 7 8
 Marc 34, 53. — Pl. iun. 101, 6 11 Marc 19, 65 67. Diosc
 II 69 Seren 1096. — Marc. 19, 1. (cfr. Plin. XXIX 93). —
 § 82 extr. cfr Plin XI 116

1 sanguinis VR. | inponitur E. vermis R. 2 cum Ev.
 om. r urticis coni H | foliis ego coll XXIV 63. Diosc. I 134.
 om. ll v | tritus VR 3 uerrucarum ll. -cas vero v -cas D

3 4 omnia genera ego. -iu generu ll v. cfr. XXIV 73
 XXVII 96 4 loto V¹ lotu V² lota R¹. | si V. 4. 5 ca-
 nini cinis dEre caninis r. 7 anguinum VR¹ 8 gallinae
 cum ego. -aceum VED -acei cum Pl iun. -aceum (-arum d¹)
 cum Rd(?)v ac VED. et rv | cantharides r(D) -das ll S.

9 intritae v -ta ll exedunt Ev -eunt r 11 reuer-
 tem' d -mur v a S 15 sanguinem VS -ne rv. respersus
 V. | parentibus E. 16 genitaleque S. -lique ll.v ianuae
 Ev -ue r. Ianaue r | defosso d(?)Ev a S 17 an sciunt? |
 foedissimum dr -ssimum sumunt E -mum sciunt sumunt R.
 -munt sciunt sumunt V 18 sit om. E 19 aliqua E aliis
 vet Dal uiuentis VR. bibenti E an uiuente septenis, puncto
 ante diutius posito?). 20 durare vet Dal mirari E. durasse
 rrtum e durarre) rv. cfr. XXV 83. \ ad VD

hiscere; hunc ex aure sinistra canis omnes dolores sedare 83 adalligatum. et indicium in augurio vitalium habent, nam si aeger initio respondeat ei, qui intulerit, a pedibus stanti interrogantique de morbo, sperm vitae certam esse, moriturum nihil respondere. adiciunt ut evellatur ex aure laeva canis, cui non sit aliis quam niger colos. Nigidius 84 fugere toto die canes conspectum eius, qui e sue id animal evellerit, scriptum reliquit. rursus Magi tradunt lymphatos sanguinis talpae adspersu resipiscere, eos vero, qui 10 a nocturnis diis Faunisque agitantur, draconis lingua et oculis et felle intestinisque in vino et oleo decoctis ac sub diu nocte refrigeratis perunctionibus matutinis vespertinisque liberari.

(25) Perfrictionibus remedio esse tradit Nicander 85
15 amphisbaenam serpentem mortuam adalligatam vel pellem tantum eius, quin immo arbori, quae caedatur, adalligata nou algere caedentes, faciliusque succedere ita. quae sola serpentium frigori se committit, prima omnium procedens et ante cuculi cantum. aliud est cuelo miraculum: quo 20 quis loco primum audiat alitem illam, si dexter pes circumscribatur ac vestigium id effodiatur, non gigni pulices, ubicumque spargatur.

§ 86. Nicand. ther. 377 sqq. Aelian. nat. an VIII 8 —
Isid. XII 4, 20

1 hunc VRdG. sunt E sunt qui v 2 Et indicium ego.
Funditum ll T -tui eum v. eundem B fundicium J indicium D cum U 669 de mendo cfr nota ad XXV 171
3 si aeger initio (ei v) ego. si egerint (sic ger- V) ei ll. (an vero intei = illit; = initus?). ei ego. et ll del v | intulleret R¹ an inleuerit? 4 interrogatique V. 6 colos ego -lus VR¹ -lor rv. | nigius R 7 furere VR | tota Rd(?)v.a S. | canis ED | conspectu E. 8 reliquerit VR¹, rursum Vd.

12 perunctionibus dEJ -etos rv | matutinis — 14 perfrictionibus om VR¹d. 14 perfrictionibus rv. perfric- E
15 serpentem VdEJ -tis R. del. v adalligatum d | uel —
16 adalligata om VR¹d 17 caedentes v -tis E.S. cedentis r. dentis r. faetusque Vd succeedere E. -cidere Vdu. sic cedere (caed- D) ED. | ita quae ego itaque VRdv ita E ista D 18 frigora VR, primu Rd. 19 coeuli V. | cocolo miraculo V 20 21 circumscrabantur V. 21 ac dEv & v ut diffodiatur E

86 (26) Paralysim carentibus pingua glirium decocto
 et soricum utilissima tradunt esse, milipedas ut in ar-
 diximus potas; phthisim sentientibus lacertam viridem
 coctam in vini sextariis III ad cyathum unum, si
 coclearibus sumptus per dies, donec convalescant, co-
 rum cinerem potum in vino; (27) comitialibus mo-
 oesypum cum murrae momento et vini cyathis II di-
 magnitudine nucis abellanae, a balneo potum, testi-
 arietinos inveteratos tritosque dimidio denarii ponderis
 aquae vel lactis asinini berna. interdicitur vim p-
 88 quinis diebus ante et postea. magnifice laudatur et
 guis pecudum potus, item fel cum melle, praecipue a-
 num, catulus lactens sumptus absciso capite pedibus
 ex vino et murra, lichen mulae potus in oxymelite cy-
 III, stelionis transmarini cinis potus in aceto, tunis
 stelionis, quam eodem modo ut anguis exuit, in
 quidam et ipsum harundine exinteratum inveteratum
 bibendum dederunt, alii in cibo ligneis veribus inassu-
 89 operaे pretium est scire, quo modo praeripiatur,
 exuerit, membrana hiberna alias devoranti eam, quo-

§ 86: Pl iun 105, 3. 4. — Marc 35, 21. — Pl. iun. 42, 1.

— § 87: Pl. iun 93, 17—21 (cfr. Plin XXVIII 224) —

Pl iun. 93, 21 94, 2 — 6. Seren. 1015 — cfr. Plin XXVIII
 Diosc. eupor I 18. — § 89 cfr. Plin. VIII 111.

1 paralysim S. -sin C. -sis v. -lisim d. -sin R. -sim
 -syma r. -lesim V. pinguum a Vd | decoctorum E Pl iun.
 -ta VdT S. -ti R. 2 milipedas ut dJ de sunt VR
 pedes ut E -lepedas ut (aut v) C. angina E S. -nis v
 -ne r. 3 dist. ego e Marc et Pl iun. ptissim V pte
 lacertum Vd S cfr. nota ad § 53. 3. 4 decoctum Vd
 4 tribus ll v. 4. 5 singulis ciuitatibus coclearibus VR
 7 oesipium R. oesopum r. et in ui V et ln ui R.
 V. | duobus ll v. 8 ab alieno V a balneo E r a. G. h.
 10 aquae D. aq; VR. aqua d(?)Ev 13 absciso VRd
 -isso EC(D). cfr. nota ad XXIX 99. 14 mulae om.
 15 tribus ll v. , transmarinus VR¹. tuniculas V -la E
 16 ut Erv tanto ut rTf an sponte nt? in potu
 pota d(?)Erv 17 harundine Rv nem r. | exenteratur
 r a S 18 in ligneis a v a D. \ veribus v.a.S. | V e
 VRd. -natur E r D -uitur v. \ devorati iam VRd

nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt, inde stelionum nomine in maledictum translato. observant cubile eius aestatibus; est autem in loricis ostiorum fenestrarumque aut camaris sepulchrisve. ibi vere incipiente fisis 5 harundinibus textas opponunt *ceu nassas*, quarum angustiis etiam gaudet, eo facilius exuens circumdatum torporem; sed relicto non potest remeare. nihil ei remedio in comi- 90 tialibus morbis praefertur. prodest et cerebrum mustelae inveteratum potumque et iocur eius, testiculi quoque 10 volvaque aut ventriculus inveteratus cum coriandro, ut diximus, item cinis, silvestris vero tota in cibo sumpta.^{20, 60} eadem omnia praedicantur ex viverra. lacerta viridis cum condimentis, quae fastidium abstergeant, ablatis pedibus ac capite, coclearum cinis addito semine lini et urtcae 15 cum melle inlitu sanant. Magis placet draconis cauda in 91 pelle dorcadis adalligata cervinis nervis vel lapilli e ventre hirundinum pullorum sinistro lacerto adneci; dicuntur enim excluso pullo lapillum dare. quod si pullus is detur in cibo, quem primum pepererit, cum quis primum tempta- 20 tus sit, liberatur eo malo; postea medetur hirundinum

§ 90: Pl. iun. 94, 21. 22. cfr. Diosc. II 27 eupor I 18. Seren. 1018. — Pl. iun. 94, 6—11. — § 91: Pl. iun. 93, 10. Diosc. II 60. eupor. I 19 — Seren. 1014 1021 Pl. iun. 93, 11—15.

1 inuideri **VR¹** *v a B* | homini *om. Ev. a. B.* 2 nomine **E** *r S* nem- **VR**, nomen *d(?)v* | in *S* tradunt in *ll* aiunt in *v* | male **VR¹** *d*. translatū *r v a S* 3 locis **E** *v a. H* 4 chamaris **V** cameris *dr v a. S* 5 testas **VR¹**, | *ceu nassas ego*. quassas *ll*. casas *r* cfr. IX 132 angustus **V¹** -tos **V²** 6 corpore **E**. 7 sed relieto **VR d D**. derel- **E** *r*. sed eo (*om. S*) derel- *v* 8 et *om. VR¹* *d* 9 testiculi *om. V* 9. 10 quoque uoluaque *ego* quoque (quoi **VR**) quaraque **VR d¹**, quoque *d²* uolueque **E** *r*. -uaeque *S*. -uaeque *v* 13 abstergent **R¹ d v a. G.** 14 ac **VR d f** a *r* et **E** *v* cfr. § 85 15 inlitu *ego*. (inlinitur *Pl. iun.*) linetu **V d T f** unetu **R E H** inunctos *v* linitu *J e com. S* (*non apte coll. XX 118*). 16 ceruinis **E** *v*. acer- **V d r** a ceruicis **R**. 17 lacerto *om. E* | adnixi **R**. decurritur **V**. disc- *d*. 18 pupillo **R¹**, capillum **VR d¹** | in **VR d T S**. incipiente (-ti *v*) in **E v** 19 que **V** qua **T** prius **VR¹** | pepererit — primum *d v* -us **E** *v* *om. VR¹ T* (peperit *v a G*) 19. 20 temptus **V**.

sanguis cum ture vel cor recens devoratum quin
nido earum lapillus impositus recreare dicitur confite
92 adalligatus in perpetuum tueri. praedicatur et iocur
devoratum et senectus serpentium, iocur vulturis
cum suo sanguine ter septenis diebus potum, cor
vulturini adalligatum. sed et ipsum vulturem in cibo
iubent et quidem satiatum humano cadavere. quidam peccato
eius bibendum censem in cerrino calice, aut testes gau-
nacei ex aqua et lacte, antecedente v dierum abstinentia
vini; ob id inveterant. suere et qui muscas **XXI** rufas
quidem a mortuo, in potu darent, infirmioribus paucior-

93 **11.** (28) Morbo regio resistunt sordes aurium
mammarum pecudis denarii pondere cum murrae
mento et vini cyathis II canini capitis cinis in molle
multipeda in vini hemina, vermes terreni in aceto mullo
cum murra, gallina, si sit luteis pedibus, prius aqua purifi-
94 ficatis, dein collutis vino, quod bibatur, cerebrum percutit
aut aquilae in vini cyathis III, cinis plumarum aut in
aneorum palumbis in mullo ad coclearia III, passeris
cinis sermentis crematorum coclearibus II in aqua mullo
avis icterus vocatur a colore; quae si spectetur, sanat
id malum tradunt et avem mori. hanc puto Latine
cari galgulum.

§ 92: Pl. iun. 94, 11 12. (cfr. Seren. 1012). 94, 12 — 14

§ 93: Pl. iun. 96, 17 — 19 97, 12 96, 19 — 21. 97, 13 — 15

§ 94: Pl. iun. 96, 21 22

1 quin et e R^dv. quin et V. qui de E. 2 se creare V
3 adalligatus E. & all- V & adall- r(?)v. | perpetua
tuum tueri V. 6 sed et V E v. S) sed r(?) Hack. 7 qua-
dem (pro quidam) V. 8 libendum V cessent R cerrato
v(S) ceri- H cedri- vet. Dal. 9 quinque H v. 10 in-
veterant ego -ate VR^d -atae E -atos v. uiginti unam H
11 a Er D. de J. om r v mortuas S em- v. poti
VR^d. 12 morbos regios VR 13 pecudes V. 14 qua-
tus V. | duobus H v. 15 hemina uini VR S | uermis R^d
15. 16 cum mullo cum VR^d. 18 tribus H v. 19 m^{er}is
V tria R d E v trita V 20 sermentis V arm- R. sar-
mentorum d¹. 21 icteris V f. ist- R^d. vocatus VR
sanare VR^d. 23 gagululum V i gallegulatum E. cfr.
V 73 96

(29) Phreneticis prodesse videtur pulmo pecudum calidus circa caput alligatus. nam muris cerebrum dare potui ex aqua aut cinerem mustelae vel etiam inveteratas carnes irenacei quis possit furenti, etiamsi certa sit medicina? 5 bubonis quidem oculorum cinerem inter ea, quibus prodigiose vitam ludificantur, acceperim, praecipueque febrium medicina placitis eorum renuntiat. namque et in duodecim 96 signa digessere eam sole transmeante iterumque luna, quod totum abdicandum paucis e pluribus edocebo, siquidem 10 crematis tritisque cum oleo perungui iubent aegros, cum geminos transeat sol, cristis et auribus et unguibus gallinaceorum; si luna, radiis barbisque eorum; si virginem 97 alteruter, hordei granis; si sagittarium, vespertilionis alis; si leonem luna, tamaricis fronde, et adiciunt sativae; si 15 aquarium, e buxo carbonibus tritis. ex istis confessa aut certe verisimilia ponemus, sicuti lethargum olfactoriis excitari et inter ea fortassis mustelae testiculis inveteratis aut iocinere usto. his quoque pulmonem pecudis calidum circa caput adalligari putant utile.

(30) In quartanis medicina clinice propemodum nihil 98 pollet. quam ob rem plura eorum remedia ponemus primumque ea, quae adalligari iubent: pulverem, in quo se

---

§ 96 init.: Seren. 91. 92. Pl. iun. 92, 4. § 97 extr.: Pl. iun. 91, 12. 13 14. — § 98 extr.: Pl. iun. 88, 20

---

1 freneticis V. 2 capput alligitus V. 3 uerum (*pro uel*) Ev.a.H 4 sit certa dJ. forte VR¹f 5 quidem VRdTfr(S) certe EG. 7 forum V. | duodecim EG(D) xii rv(S) om. r. 9 abdicatum VRdSJ. | e pluribus VRdTf (P)H. exemplaribus Ev -plis D cum vet. Dal edocebo VRdTfH doc- Ev(D). 11 transeat dTS. -seūt VR -sit Err(D). 12 radiis drG radis ED. diis r rafis r bar barisque VR¹d barbis v.a.G. 13 aliter uter V 14 dicunt V. -eunt df ditiunt R¹. sitius V 15 trifis V exsistis V. confesta Vd. 16 sicuti VS. -ut et rv. | olfactu- riis r -turus Rd. -taris V 17 et om d(?) Err.a.D. , for- tassis V an fortissimis? cfr. XXVIII 159 inueteratis v. -atū II.D cfr. § 87 al. 18 is V 20 propedium Vd. 21 earum VRd 22 alligari VRdTfS. | in que Ere. ubi VRdS cfr. § 148.

accipiter volutaverit, lino rutilo in linteolo, canis nigri dentem longissimum. pseudosphecem vocant vesparum, quae singularis voluntat; hanc sinistra manu adprehensam subnectunt, alii vero quam quis eo anno viderit primam; viperae caput abscisum in linteolo vel cor viventi exemptum; 99 muris rostellum auriculasque summas russo panno ipsumque dimittunt; lacertae vivae dextrum oculum effossum, mox cum capite suo deciso in pellicula caprina scarabaeum, qui pilas volvit. propter hunc Aegypti magna pars scarabaeos inter numina colit, curiosa Apionis interpretatione, 100 qua colligat Solis operum similitudinem huic animali esse, 100 ad excusandos gentis suae ritus. sed et alios adalligant Magi: cui sunt cornicula reflexa, sinistra manu collectum; tertium, qui vocatur fullo, albis guttis, dissecatum utrique lacerto adalligant, cetera sinistro: cor anguum sinistra manu exemptum viventibus, scorpionis caudae IIII articulos cum aculeo panno nigro ita, ut nec scorpionem dimissum nec eum, qui adalligaverit, videat aeger triduo, post tertium 101 circuitum id condat. urucam in linteolo ter lino circumdant totidem nodis ad singulos dicente, quare faciat, qui medebitur, limacem in pellicula vel IIII limacum capita praecisa harundine, multipedam lana involutam, vermi-

§ 99 init.: Pl iun. 88, 21—23

2 pseudosphecem (-cen B) G -specen (pseud- V) Vd v.
-percen R -spen E^r | uesperam VRⁱd. 3 uolutat V.
4 prima V. 5 abscisum VRdv(H) -issum EC(D) cfr nota
ad XXIX 99 uiuentis Erv a S cfr. § 51 100 XXVIII
114 (bis) 220. XXXVII 158. XI 72. 6 ruseo Rⁱ roseo
d(?)v a S cfr XXIX 64 pannu VR. 7 demittunt V |
uiduae R uiridis v a H 8 mox cum ll.v museam D cum
U 670 | dist ego 9 pilas VRdTfH coll. XI 98. pilulas
Erv(D, 10 lumina VR | coriosa V 11 hunc dv bunc r.
12 alios ll. -ium v. alligant Rd. 13 dist. ego
14 ternum V. | guttis om. E 15 sinistra VRd. 16 quat-
tuor ll.v. 18 alligauerit Vd v.a.S uiderat VR. 19 an-
circuitum remedium id? | urucam VfS. urac- R. uric- a.
eruc- d(?)rr(D) de E non constat. 21 limacem Er -cum d
-cum capita r. cfr infra | pelliculam E quattuor ll.r
22 multipeda Vd lana &Ev. -ne R. -nae VS. cfr § 143.
XXVIII 46. XI 84. XXVI 92. II 62; ulter XI 77.

culos, ex quibus tabani fiunt, antequam pennis germinent, alios e spinosis fructis lanuginosos. quidam ex illis quaternos inclusos iuglandis nucis putamine adalligant. cocleas, 102 quae nudæ inveniuntur, stelionem, *cum* incluserunt capsulis, subiciunt capiti et sub decessu febris emittunt. devorari autem iubent cor mergi marini sine ferro exemptum, inveteratumque conteri et in calida aqua bibi, hirundinum corda cum melle; alii simum drachma una in lactis caprini vel ovilli vel passi cyathis III ante accessiones; sunt qui 103 totas censeant devorandas. aspidis cutem pondere sexta parte denarii cum piperis pari modo Parthorum gentes in remedium quartanae bibunt. Chrysippus philosophus tradidit phryganion adalligatum remedio esse quartanis. quod esset animal, neque ille descriptsit nec nos invenimus qui novisset; demonstrandum tamen fuit a tam gravi auctore dictum, si cuius cura efficacior esset inquirendi. cornicis carnes esse et nidum inlinere in longis morbis utilissimum putant. — Et in tertianis fiat potestas ex- 104 periendi, quoniam miserias copia spei delectat, anne aranei, quem lycon vocant, tela cum ipso in spleniolo resinae

§ 102 extr.: Pl. iun. 89, 5—7 — § 104: Pl iun. 90, 13. 14.
11—13 91, 3—5.

1 tabam fluunt E. | pennae vet. *Dal* sed *cfr. VII 42* germinant **VR¹** 3 iuglandis V. 3 4 cocleasque R. cochleasque quae d(?)v a.D. | *dist* D. 4 nudi R. inueniunt E. | stelionem cum ego. -onem ll v. (*an* steliones si? *cfr. XXIX 73. XI 90*) | incluserunt ego. -serant **VR E.** -sum d(?)v. -sos D 5 capite d. 6. 6 demorari **VR¹**. 7 inueteratusque (-toso- **V¹**) **VR¹**. -tum quoque U 671 | aqua 8 corda om. **VRd** 9 et ouilli **V(?)S.** *cfr. Pl. iun.* passi C e *Pl. iun.* passo **Erv** asso r | tribus ll v. 13 phryganion v phrig- E. phrygranion d phrigr- V. phryganū R. | adalligandum E. 15 a om d. 16 auctori **VR¹**. inquirendi EJ. -dus d'r. -dū d² (v *praem* ad). -rentis H cum *Gron* inquerendus **VR**. 17 cornices V | et **Erv** om r nidum **VEv(D)**. nitrum r(?)S. | longissimis **Eva H.** 18 potes **Vd**. 18 19 experienda **VR¹d** 19 miserias **VRd** **TfH**. -ria v(G) eius B copia **VRtB(H)** copi dT om **Ev(G)** delectat dTG deiecta rv. de tecto B. 20 liuom R. hecum r lycum v.a C dela E. , in om. **Eva H.** | spleniolo J. splene \no dT spiene E

ceraeque inposita utrisque temporibus et fronti prosit, aut ipse calamo adalligatus, qualiter et aliis febris prodesse traditur, item lacerta viridis adalligata viva in eo vase, quod capiat, quo genere et recidivas frequenter abigi adfirmant.

105 (31) Hydropicis oesypum ex vino addita murra modice potui datur, nucis abellanae magnitudine. aliqui addunt et anserinum adipem ex vino myrteo sordes ab uberibus ovium eundem effectum habent, item carnes inveteratae irenacei sumptae. vomitus quoque canum inlitus ventri aquam trahere promittitur.

106 12. (32) Igne sacro medetur oesypum cum pompholyge et rosaceo, ricini sanguis, vermes terreni ex aceto inliti, gryllus contritus in manibus, quo genere praestat, ut qui id fecerit, antequam incipiat vitium, toto ei anno non accidat — oportet autem eum ferro cum terra cavernae suae tolli —, anseris adeps, viperae caput aridum adseratum et combustum, dein ex aceto inpositum, senectus serpentium ex aqua inlita a balneo cum bitumine et sebo agnino.

107 (33) Carbunculus fimo columbino aboletur per se inlito vel cum lini semine ex aceto mulso, item apibus,

---

§ 105 extr.: Pl. iun 95, 2—3 — § 106: Pl. iun 98, 10 11.
— Seren 759. Pl. iun 97, 22. 98, 11—17. 97, 23. — § 107:
Diosc. II 98. Seren. 724 sqq. Pl. iun. 82, 20. 21. 68, 3 4.
83, 2. 3 34, 19. 20.

---

toto *H T.* splenio *H* cum *P.* specu toto *v* (coll. XXIX 131).
1 utriusque *E.* 8 alligata *VR¹.* uiua *om. dT.* 4 fre-
quenter *Rv* -tes *r.* 6 oesypum *v.* -sopum *Er* hysopum *r.*
8 anserum *VfS.* 9 inuenerate *V.* 10 inlitos *Gron.*
e Pl. iun. 12 oesypum *v.* -sopum *Er.* pro hysopum *r.*
(hysopum Pl. iun.). cum *om.* *VR¹d.* pompholygi *V.* ponpo-
d. 13 sangues *Vd.* 14 grillus *V(?)ED* quod *E* | *an ne*
(pro ut)? *cfr.* § 125 134 14 15 qui id *drv* quid *r*
15 ei ego eo *Ev(D).* *om. rS.* *cfr.* § 33 non *D* ei non *J.*
om. ll.v. 16 accidat *ll J.* -ipiat *D.* careat *r* eum *om. Vd.*
20 felle siue fimo agnino *ortum e seuo.* Pl. iun 21 fimi
V / aboletur *d(?)G.* adol- *r.* del- *v* 21, 22 inlico *V* il-
lico dH. 22 et aceto *E*

quae in melle sint mortuae, inpositis polentaque inposita insuper. si in verendis sit, ceterisque ibi ulceribus occurrit ex melle oesypum cum plumbi squamis, item fimum pecudum incipientibus carbunculis. tubera et quaecumque mollii opus sit efficacissime anserino adipe curantur; idem praestat et gruum adeps.

(34) Furunculis mederi dicitur araneus, priusquam 108 nominetur, inpositus et tertio die solutus, mus araneus pendens enecatus sic, ut terram ne postea attingat, ter circumlatus furunculo, totiens expuentibus medente et cui is medebitur, ex gallinaceo fimo, quod est rufum, maxime recens initum ex aceto, ventriculus riconiae ex vino decoctus, muscae inpari numero inficatae digito medico, sordes ex pecudum auriculis, sebum ovium vetus cum cinere capilli mulierum, sebum arietis cum cinere pumicis et salis pari pondere.

(35) Ambustis canini capitis cinis medetur, item glirium cum oleo, fimum ovium cum cera, murium cinis, coclearum quoque sic, ut ne cicatrix quidem appareat,

---

§ 108 med.: Pl. iun. 82, 4—10 (cfr. Marc. 34, 81) Seren 714—716 (cfr. Plin. XXX 72 Marc 33, 55). — § 109: Pl. iun. 83, 13. 12 14 15. Diosc eupor. I 178.

---

1 sunt Erv a S. cfr. XXIX 128 | immortuae v a. H(S) | inposita ll v del. D. 2 insuper si ego. inspersa VRdH. -sa si Erv(D) cfr. de mendo § 53, de dictione XXVIII 214. XXXVI 153. XXXI 103. sit Erv(D) om. rH 3 oesopum Er esip- R | an squama? cfr. XXV 55 4. 5 emolliri VdTS 5 sit E(hic deficiens)r v(D) est rTfH. cfr. Frobeen p. 33 | anserinae V 7 iraneus V. 8 nominetur ll.v. stamen netur D sed cfr. XXXI 97. XXVIII 29 Frobeen p. 3 inpositus darv et pos- r. 9 ne VRdT(H(J)) et a. nec v(S) 10 circumdatus arv.a.J. sed cfr. § 144. XXII 60. XXIX 83. 100 XXXIV 151 10 11 cui is H. cuius ll. cinis x. cui av eo cui C. 13 digito minimo Pl iun. sed cfr. Marc. 10, 55 56. 57. an potius medio (ut XXVIII 42,? 15 mulheris dx. 15 16 farina pumicis Pl. iun. sed cfr. § 72 et Marc 17 ambustis ar -sta dx Lambusta r. an contra omissum sit post pondere? cfr. IX 99 al 18 cum (post glirium) om. VR¹x. | murtum V a. must- R! 19 qui- dam V

adips viperinus, simi columbini cinis ex oleo
 110 (36) nervorum nodis capitis viperini cinis in oleo
 terreni vermes cum melle inliti. dolores eorum . .
 amphisbaena mortua adalligata, adips vulturinus et
 venter aresfactus tritusque cum adipe suillo inveterat
 e capite bubonis in mulso potus cum lilii radice,
 credimus. in contractione nervorum caro palum
 cibis prodest et inveterata, irenacei spasticis, item
 lae cinis, serpentium senectus in pelle taurina ad
 spasmos fieri prohibet et opisthotonus milui iocur
 III obolis in aquae mulsae cyathis III potum.

111 (37) Reduvias et quae in digitis nascuntur tollunt canini capitis cinis aut vulva decocta superinlito butyro ovillo cum melle, item folliculus libet animalium fellis; unguium scabritiam canum cum pice tertio die solutae aut locustae fricti sebo hircino, pecudum sebum. aliqui miscent et porcillacam, alii aeris florem et viscum ita, die solvant.

§ 110: Diosc. II 98. Pl iun 72, 13—15. Marc. 1 Seren. 968 Pl. iun. 71, 19. 20 72, 1 2. Marc 35, 1. 971. 978 Pl iun. 72, 2. 3. 36, 12—14.

1 uerrinus Pl iun. cfr. XXVIII 137 = Diosc. I
 fimo V. 2 nodis Tt. -dus r -dos x̄ modis VR.
 cyprino R(?) a v(D). -io dix S. -reo VT cfr. XXIX
 Marc. 3 dolores ll. x̄ J. -ribus H cum Gron. -res
 eorum ll. x̄ G item v. | lac ego indicavi (ante do)
 exciderunt sanat (sedat) et animalis nomen adips
 epa x om. av(D). 4 apisbena VR. ambis- x.
 indicavi exciderunt felle inlitus; cfr. Pl. iun et II
 5 uenter ego -tre ll. x̄ v. iecur Pl. iun. | contritusq
 v.a.D inueteratos VR 6 illi VR¹ milii a e
 8 irenaceis V 8 9 multe lecinis R 9 dist.
 10 prohibet et ego -bent VR dx. -bet arr. | opis
 ar G -tomos x -tonicis Pl iun v(S). -stotonis V
 dum ll. x̄ r cfr Pl iun dandum a 11(bis) tribus
 12 pterigia x iter- V 13 uulua v. -luia VR
 uulua a 14 folliculos V. 15 mellis d x scabi
 iciam x r a Bas exca- (-itiam R) VR canthar
 -tar. 16 frictae av(S) fratre r om r T H.
 II m r x et viscum om. v a G).

13. (38) Sanguinem sistit in naribus sebum ex omento 112
pecudum inditum, item coagulum ex aqua, maxime agni-
num, subductum vel infusum, etiam si alia non prosint,
adips anserinus cum butyro pari pondere pastillis ingestus,
5 coclearum terrena, sed et ipsae extractae testis; e naribus 101
fluentem cocleae contritae fronti inlitae, aranei tela; gal-
linacei cerebellum vel sanguis profluvia ex cerebro, item
columbinus ob id servatus concretusque. si vero ex vul-
nere inmodice fluat, simi caballini cum putaminibus ovorum
10 cremati cinis inpositus mire sistit.

(39) Ulceribus medetur oesypum cum hordei cinere 113
et aerugine aequis partibus, ad carcinomata quoque ac
serpentia valet. erodit et ulcerum margines, carnesque
exscrescentes ad aequalitatem redigit; explet quoque et
15 ad cicatricem perducit. magna vis et in cinere pecudum
fimi ad carcinomata, addito nitro, aut in cinere ex ossibus
feminum agminorum, praecipue in his ulceribus, quae cicatri-
cem non trahant. magna et pulmonibus, praecipue arietum:
carnes excrescentes in ulceribus ad aequalitatem efficacis-
20 sime reducunt; fimo quoque ipso ovium sub testo calefacto 114
et subacto tumor vulnerum sedatur, fistulae purgantur sa-
nanturque, item epinyctides. summa vero in canini capitis

§ 112: Marc. 10, 24 Pl iun. 23, 13—16 Marc. 10, 29 30, 4
Diosc II 11. eupor I 210. Scribon 46. Seren. 632 633. Pl iun.
23, 17. Marc. 10, 24 25, 26 — Diosc eupor I 208. Seren 804
Pl. iun. 73, 1—3. — § 113 med.: Pl. iun. 77, 24—78, 3. 4 Marc.
4, 56 57 — § 114: Pl iun 75, 8—10. — Seren 691.

2 illitum dTx Marc. v a G 3 subactum et infusum Pl.
iun. et Marc. (cfr XXII 56 XVIII 102. XXVIII 67)
4 pastillus V. 5 terrena arG. -parum rTfixv cfr § 116.
6 tela dTx Marc. H. -lae Vv(S). -le R. cfr. § 104 (78)
7 sanguis II.a Ven.(H). -uinis xv | dist Ven. (U 674,
8 ob id VRdx Marc v. oui r oui de ■ 9 euorum R.
10 crematio cinis a. -tionis Vx 11 vulneribus av.a.S. | esip-
pum x. ysopum a. 13 erodit et arv. -det VRd¹. -dit d*x.
14 expletque x. 14 15 et ad dxav. ad V a R. 16 in
om. dxv a H 17 iis v. his II. 18 trahant x a G. -hunc
ll fv(H) | quoque (pro praecipue) a G. 19 excrescentibus VR¹
20 testa x Pl.iun v a G(Dal.) cfr. XXVIII 234 21 sub-
iecto R¹dTx subte- Vf 22 uero uis in v.a.D. \ in om. x.

cinere: excrescentia omnia spodii vice erodit ac persanat. et murino fimo eroduntur, item mustelae fimi cinere. duritias in alto ulcerum et carcinomata persequitur multipeda trita admixta resina terebinthina et sinopide. eadem utilissima sunt in iis ulceribus, quae vermibus periclitentur. quin et vermium ipsorum genera mirandos usus habent. cosses, qui in ligno nascentur, sanant ulceram omnia, nomas vero combusti cum pari pondere anesi ex oleo inliti. vulnera recentia conglutinant terreni adeo, ut nervos quoque abscisos inlitis solidari intra septimum diem persuasio sit; itaque in melle servandos censem. cinis eorum margines ulcerum duriores absumit cum pice liquida vel symphyto et melle. quidam arefactis in sole ad vulnera ex aceto utuantur nec solvunt nisi biduo intermisso. eadem ratione et coclearum terrena prosunt, totaeque exemptae recentia vulnera tusae inpositae conglutinant et nomas sistunt. — (Herpes quoque animal a Graecis vocatur, quo praecipue sanantur quaecumque serpunt). —

§ 115: Pl. iun. 75, 4—8. Marc. 4, 38. Pl. iun. 73, 14—16. Diosc. II 72. Seren. 968 — § 116: Pl. iun. 73, 16—18. 18—20. 76, 10 12 73, 20 21. Diosc. II 11

1 spodi uia erodit **V** ac **d_xarv** e **V**. et **1S.** om **R.**
 2 fimo cinere **V.** 3 duricias **xrv a C** -cia **R** -itia **V.**, alto
 d_xv adultero **r.** 4 ad maxima **a** 5 iis v his ll v.
 5. 6 periclitantur **d_xv a S** 6 qui **V.** q. **R.** mirando **V.**
 7 ulceram uniuersa **x** cfr. *Marc.* 8 carcinomata *Marc.*
 anesi **at H** -exi **rx.** -eti *Pl iun.* et *Marc.* anisi **r** | ex **VRa S.**
 et **d_x.** et ex **v** 10 abscissos **V(?)v a G** cfr. XXIX 99.
 11 persuasio **VRdTxH** -sum **a G(D)** cfr. XXVIII 28.
 (Democritus persuaserit **v a G**) 12 adsumit **V** aff. **a**
 13 liquidam (om. vel -quidam) **a.** symphyto et *J coll* XXVI
 148 sympulo et **dT** simpolo (-pulo **x**) et **VRx** del. **r** sim-
 blio *B coll* *Diosc II 101*, ubi nunc legitur Υβλατω (sic vet *Dal*).
 symbolo et **v** 14 nec **d_xav** ne **r.** | ibiduo **V.** quiduo **x.**
 15 terrenarum **VR¹v a G**, sunt **VR¹**, est **v a G**
 16 emptae **R¹** -te **V.** | tusā **VR¹**. 17—18 uncos ego posui.
 cfr. *Pl iun* 73, 20 vv. pertinere rudentur ad § 115 ante vul-
 nera recentia, nisi vero pro glossemate halenda sunt 17 per-
 pes **x** an animal quoque? a om **R¹** 18 vocantur **VR¹** |
 sanatur **VR¹**, quecumque **x** cumque **VR¹** an serpent? cfr.
Froben. p. 39—40.

cocleae prosunt et cum testis suis tusae; cum murra quidem et ture etiam praecisos nervos sanare dicuntur. dra- 117 conum quoque adeps siccatus in sole magnopere prodest, item gallinacei cerebrum recentibus plagis. sale viperino in cibo sumpto tradunt et ulcera tractabiliora fieri ac celerius sanari. Antonius quidem medicus, cum incidisset insanabilia ulcera, viperas edendas dabat miraque celeritate persanabat. trixallidum cinis margines ulcerum duros aufert cum melle, item fimi columbini cum arrhenico et 118 melle, eademque erodentia sunt. bubonis cerebrum cum adipe anserino mire vulnera dicitur glutinare; quae vero vocantur cacoëthe, cinis feminum arietis cum lacte muliebri, diligenter prius elutis linteolis, ulula avis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum ovillum et mel. ul- 119 cerum labra duriora apes in melle mortuae emolliunt, et elephantiasin sanguis et cinis mustelae. verberum vulnera atque vibices pellibus ovium recentibus inpositis obliterantur.

(40) Articulorum fracturis cinis feminum pecudis pe- 119 culiariter medetur cum cera — efficacius idem medicamentum sit maxillis simul ustis cornuque cervino et cera

---

§ 118 med : Pl iun. 75, 12—14. Seren 132. Pl iun. 34, 11. Marc 19, 18 (ubi glossema *id est elephantis delendum est*).
§ 119: Pl iun. 72, 20—22. 99, 18, 19. Marc. 34, 66 Seren 950—954 Pl iun. 99, 11—16

1 cocleae **T a G.** -leae quoque **r x v (D).** | et **VRd T x S.**
eis **a r G (D).** **del.** v 2 praeciosos **V** 4 5 **dist.** **H**
6 incidunt **VR** -asset in vet **Dal.** 7 ulcera uiperas v
uipera ulceras **a r** ulcera uiperis **r x** edendas **dr v.** edan- a
emendas **VR** -dandas **x.** 8 celerit **V.** 8 persanat **VR¹.** |
trixallidum **x** tryxali- (trox- **H**) **v a J. cfr. § 49** 9 aufert **d x v**
-rrī **B a** aut ferri **V.** cum (*ante arrhenico*) **VR T x v (S)** cunis
cum **d (?) a r G (D)** arbenico **R** ar . . . r (*reliquis margine*
abscisis), arsenico **T v a S.** hemico **d x.** 10 **dist ego** | eadem-
que **ego** -dem quae **ll. x a.** ea quae **v** | erodentia **ego** -enda
ll. x a v. cfr **XXVII 29.** (**XXXI 98.**) | cerebro **V x v a G.**
11 *an* ulcera? | uero **a r G** om. **r x v** 12 feminini **V**
12. 13 mulieris **a.** 14 mel **a r v** mel (melle **R**) et **r T x**
14 15 ulcerarum **V.** 15 emortuas **v a G** | molliunt **R.**
16 elephantiasim (elefa- **x**) **d x S J.** | sansuginis **V.**

mollita rosaceo —; ossibus fractis caninum cerebrum linteolo inlito, superpositis lanis, quae subinde *oleo* subfundantur; fere XIII diebus solidat, nec tardius cinis silvestris muris cum melle aut vermium terrenorum, qui et ossa extrahit.

120 (41) Cicatrices ad colorem reducit pecudum pulmo, praecipue ex ariete, sebum ex nitro, lacertae viridis cinis, vernatio anguum ex vino decocta, simum columbinum cum melle, item vitiligines albas ex vino, vitiliginem et canthrides cum ruta foliorum II partibus. in sole, donec formicet cutis, tolerandae sunt, postea fovere oleoque perungere necessarium iterumque inlinere, idque pluribus 121 diebus facere, caventes exulcerationem altam ad easdem vitiligines et muscas inlini iubent cum radice *Eupatoriae*, gallinarum fimi candidum servatum in oleo vetere cornea pyxide, vespertilionis sanguinem, fel irenacei ex aqua. scabiem vero bubonis cerebrum cum aphronitro, sed ante omnia sanguis caninus sedat, pruritum cocleae minutae, latae contritae inlitae.

122 (42) Harundines et tela quaeque alia extrahenda sunt corpori evocat mus dissecus inpositus, praecipue vero lacerta dissecta et vel caput tantum eius contusum cum sale inpositum, cocleae ex iis, quae gregatim folia sectantur,

§ 120: Pl. iun. 86, 18 19. 20—22 — § 121 extr: Pl. iun. 100, 4. 9. 10. Seren. 85. — § 122: Pl. iun. 87, 15 Marc 34, 35. Pl. iun. 87, 17 16. Diosc. II 69 II 11. Pl. iun. 87, 17 18.

2 superinpositis t(?)S. | oleo ego coll Pl. iun. et Sereno.
om ll.v 4 a v. muris denuo incipit E 6 colorum V
7 cum nitro Pl. iun. 9 an idem? , uetligines V. Ad
vitiliginem v.a J dist. J. 10 duabus (duob- VE) ll v.
12 illinere dv(Brot) -nire (ml- EJ) rG(J) 13 alteram T.
multam Erv a H. 14 muscam VRTS eupatoriae S coll.
XXV 65. lupatoria ll T. lappa- v. lapathoria t. -orum B.
15 fimi ll T(P)S -mum v. 17 aphronitro VR. 18 se-
dat VRd. -ant Erv. 19 latae om VE¹, inlitae contritae B¹.
20 an sint? 21 euocamus Vd. 22 an et delendum? |
tantum eius ES et antum (-te R¹) eius VR. eius tantum
d(?)v. | contusa R¹. cum tusa V. (an capite tantum contusa
[vel -so] . . . inposita?) 23 iis v. his ll.C

contusae inpositae cum testis et eae, quae manduntur, exemptae testis, sed cum leporis coagulo efficacissime. ossa anguum eundem cum coagulo cuiuscumque quadrupedis intra tertium diem adprobant effectum. laudantur et cantharides tritae cum farina hordei.

14. (43) In muliebribus malis membranae e partu 123 ovium proficiunt, sicut in capris rettulimus. simum 28. 256 quoque pecudum eosdem usus habet. locustarum suffitu stranguriae maxume mulierum iuvantur. gallinaceorum 20 testes si subinde a conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur. partus conceptos hystricum cinis potus continet, maturat caninum lacte potum, evocat membrana e secundis canum, si terram non attigerit, lumbis parturientium tactis. simum murinum aqua pluvia dilutum 124 15 mammas mulierum a partu tumentes reficit. cinis irenaeorum cum oleo perunctarum custodit partus contra abortus. facilius enituntur quae . um anserinum cum aquae II cyathis sorbuere aut ex utriculo mustelino per genitale effluentes aquas. — Vermes terreni inliti, ne cer- 125 20 vici scapularumque nervi doleant, praestant. graves secundas pellunt in passo poti. iidem per se inpositi mam-

§ 123 med.: Diosc II 57 eupor II 92. — § 124 init : Seren.
350 § 125 init : Seren. 352

1 inpositae cum ego. -taeque II. -taeque cum v (cfr
§ 126) | eae d.v. hec V haec r. 2 dist v a D. cfr Pl nun.
3 anguidum E. eundem d²v om d¹. ead. (adem E¹, rD
5 tritus V 6 e VdS. ex R. om. Er. a v. | parte V¹
(Dal.) 7 obnum V 10 si subinde J. subinde ll S
-de si v. 11 conceptus VE 12 lac d(?)v a.S 12 13
membrane secundis V. 13 attingerit VB. lumbos v.a.D.
14 dist D tactis D lactis VdE. potus lactis R(?)v. |
aqua dEr quoque r. om T. | pluuiu E. 15 mamme V.
tumentis R. com. V. 17 lac ego indicavi cum VRE ad-
ipem dT (cfr. § 130. 131. Diosc. II 86. 94) simum v del D
17. 18 cum aquae Erv cumq; VRE cum d. 18 duobus
ll.v. | cyatis d. quiatis VR. | utriculo Rdv cfr XI 209
uri. V. ventri. ED 19 genitalem VE effluentem BE. |
in (pro ne) Ev a.H 19 20 cervicis dTH -ces rv
20 et scapulas ne nervi i.a H. | graues dTH. uis VRS.
-uidis Rv. 21 appellunt R.

marum suppurationes concocunt et aperiunt extrahuntque et ad cicatricem perducunt. lac devocant poti cum mulso. inveniuntur et in gramine vermiculi, qui adalligati collo continent partum; detrahuntur autem sub partu, alias eniti non patiuntur; cavendum et ne in terra ponantur. conceptus quoque causa dantur in potu quini aut septeni.

126 — Coccoeae in cibo sumptae adcelerant partum, item conceptum inpositae cum croco. eaedem ex amylo et tragantha inlitae profluvia sistunt. prosunt et purgationibus sumptae in cibo et vulvam aversam corrigant cum medulla cervina ita, ut uni cocoleae denarii pondus addatur et cypri. inflationes quoque vulvarum discutint exemptae testis tritae cum rosaceo. ad haec Astypalaeicae maxime 127 eliguntur. alio modo Africane binae tritae cum feni Graeci quod III digitis capiatur, addito melle coclearibus III, inlinuntur alvo prius irino suco perunctae. sunt et minutae loricaeque candidae coccoleae passim oberrantes; hae arefactae sole in tegulis tusaeque in farinam miscentur lomento aequis partibus candoremque et levorem corpori

§ 126 init.: Seren. 617 — § 127 extr.: cfr Plin XXX 121.

2 lat V. lacte J. | deuocant E_re. euo- VdTJ uo- R.
(καταχνῶν familiare Dioscoridi) | potu V. 3 in gramine
Er v(S) om rTfH. | merculi Vf -rtuli R. 4 detrahuntur
autem (idem T) TEr v. -buntunaiste (-tae d) r. 5 et VRdJ.
ei E. etiam v. 6 quinta ut V. 8 eaedem dv. ead. ll.

9 profumę R. -ie V. 10 auersao Vd. 11 it ut V. |
uini dEv a C 12 cypri dEr Ven (S) -peri v. ospri r | et
exemptis Vf. 13 totis f. | tritaeque R d(?) v.a.J | ad E_rv.
ut r haec dEG hec r hae V be R. hoc v 14. 15
feno (-ni V) graeco VdTv a.G. 15 tribus ll.v | captatur
Vf. | additis E_r.a.H (mellis) 16 quattuor ll.r inrino V |
super (pro suco VR¹). 16. 17 sunt et minutae — p 467, 2
polenta ad finem § 121 (post inlitaes, transponi voluit U 677
17 minutae (-te r) Er v(D). minimae rTJ | loricaeque (quae V.
-ceq. R², VRdT lubri- J longaeque E_r(D) cfr VIII 58 |
candidae om VR¹T | oberrantes Er v. cfr XXIX 60 obsera-
rT obuersa. P 18 eae d(?) v a.S | factae E farinam J
cum ret Dal. -nae V. -na rv cfr XX 11 XXXIII 119
XXXII 71 XXXIV 170. XXXVI 183 XXIII 162 XVIII 74.
19 liuorem E corporii V.

adferunt. scabendi desideria tollunt minutae et latae cum polenta. — Viperam mulier praegnans si transcenderit, 128 abortum faciet, item amphisbaenam, mortuam dumtaxat, nam vivam habentes in pyxide impune transeunt; etiam si mortua sit atque adservata, partus faciles praestat. *in* mortua mirum, si sine adservata transcenderit gravida, innoxium fieri, si protinus transcedat adservatam. — Anguis inveterati suffitu menstrua adiuvant. (44) anguum 129 senectus adalligata lumbis faciliores partus facit, protinus a puerperio removenda. dant et in vino bibendam cum ture; aliter sumpta abortum facit. baculum, quo angu rana excussa sit, parturientes adiuvat; trixallidum cinis fulitus cum melle purgationes, item araneus: qui filum deducit ex alto, capi debet manu cava tritusque admoveri, quod, si redeuntem prenderit, inhibebit idem purgationes. — Lapis aëtites in aquilae repertus nido custodit partus 130 contra omnes abortuum insidias. penna vulturina subiecta pedibus adiuvat parturientes ovum corvi cavendum gravidis constat, quoniam transgressis abortum per os faciat. simum accipitris in mulso potum videtur fecundas facere. vulvarum duritias, collectiones adeps anserinus aut cygni emollit. (45) mammas a partu custodit adeps 131

§ 130: cfr Plin. XXXVI 151 — cfr. Plin. X 32. — Hippocr. morbus mul I 125 p 516. — cfr. Diosc. II 86. 94. — § 131: cfr. Seren. 356. 357. (Diosc. eupor I 139)

1 lotae E 2 uipera V. 5 si d. om. r facile V. |
dist. ego. | in ego. uel il v. 6 si sine R(?)Brot.(D) sine
VdE si non v(S). | adseruatam v a. Brot (S). 7 ni R.
7 8 an angues (aut adiuuantur, ut § 123)? 8 inueterate
VR¹. suffitus d.v.a.S. 11 ture Err iure rT | sumpaerit
VR¹ 12 tryxallidum (thry- VR¹) VR¹ -alidum (trox- H)
v.a J cfr. § 49 13 dist. ego 14 capite VR¹d. an capi
ita? | tribusque VR¹. 15 an quod qui? | prenderet VR¹d.
17 omnis ll.(?)S. abortum V -trum E 18 parturienti-
bus VR¹. 19 transgressus Err. a H auortum V abortus
v.a. H. | per os VdT H peros R. asperos Err. 20 secun-
das d. 21 anseris R(?)ED 22 cygni (cigni r) emollit
Err cfr. § 30 69 70 ciente mo- VR ciconiae mo- ED.
sed cfr indicis ciconia I [= § 108] et priore libro II [= XXX
105 128]. ; a Err om. r.

anseris cum rosaceo et araneo. Phryges et Lycaones mammis puerperio vexatis invenerunt otidum adipem utillem esse. iis, quae vulva strangulentur, et blattas inclinunt. ovorum perdicis putaminum cinis cadmiae mixtus et cerae stantes mammas servat. putant et ter circumductas ovo perdicis aut . . . non inclinari et, si sorbeantur, eadem secunditatem facere, lactis quoque copiam, cum anserino adipe perunctis mammis dolores minuere, molas uteri rumpere, scabiem vulvarum sedare, si cum cimice trito inlinantur.

132 (46) Vespertilionum sanguis psilotri vim habet, sed alis puerorum inlitus non satis proficit, nisi aerugo vel cicutae semen postea inducatur; sic enim aut in totum tolluntur pili aut non excedunt lanuginem. idem et cerebro eorum profici putant; est autem duplex, rubens utique et candidum. aliqui sanguinem et iocur eiusdem admiscent. quidam in III heminis olei discocunt viperam exemptis ossibus, psilotri vice utuntur, evolsis prius pilis, quos renasci nolunt. fel irenacei psilotrum est, utique mixtum vespertilionis cerebro et lacte caprino, item per se cinis. lacte canis primiparae, prius evolsis pilis vel

§ 132 init.: Seren. 663. Pl. iun. 105, 18. — § 133: Pl. iun. 105, 18 - 21 15 16

1 arraneo V irino coni H 2 mammas V. -mas R. | totidum R. 3 iis v his ll.C | qui R. || blattas V -tes r ablacies R. 4 orum R | potaminum V. 5 seruat v. -ant ll. 6 circunduecis V 6 aut VRdT S(D) om. Er v(J) | lac. indicavit S. otidis D cum U 678 an anseris? cfr. Serenus 7 eindem V. 8 dores V 9 uterus V. | tumper E | sedari VR. | cimice Err cinere rTf 12 alis VRdTfD aliis Er malis v. proficiunt E. 14 aut non dEr non r. | excidunt lanugine E 15 eodem VR¹ est Err. si r 16 utique et d(?)v. itaque et r an atque (cel aliquando et [scriptum aliquo et], ut XXVI 72 XXXVII 114. 119)? eiusdem ll.v. an ex iisdem? 17 tribus ll.v. discocturi E. 18 dist. ego e Pl iun. ossibus et v a.G). 19 uolunt d. cfr. XXVIII 249 20 mixtum dTrS. -tum est VR. -to Err(D). 21 cinis ll.v an canis (sc. fel)? || dist. H. primiparae prius ego -parae (re V) VR.S. -partus d(?)Er Pl.iun v(D). | pilis ED. pilis quos renasci uolunt rr. cfr v 18 sq

nondum natis, perunctas partes alios non sufficient. idem 134 evenire traditur sanguine ricini evulsi cani, item hirundinino sanguine vel felle, ovis formicarum. 15. supercilia denigrari muscis tritis tradunt; si vero oculi nigri 5 nascentium placeant, soricem praegnanti edendum; capilli ne canescant, vermium terrenorum cinere praestari admixto oleo.

(47) Infantibus, qui lacte concreto vexantur, praesidio 135 est aguinum coagulum ex aqua potum, aut si coagulato 20 lacte acciderit, discutitur coagulo ex aceto dato. ad dentitiones cerebrum pecoris utilissimum est. ossibus in canino simo inventis adustio infantium, quae vocatur siriasis, ad alligatis emendatur, ramex infantium lacertae viridis admotae dormientibus morsu. postea harundini inligant et 15 suspendunt in fumo traduntque pariter cum expirante ea sanari infantem. coclearum saliva inlita infantium oculis 136 palpebras corrigit gignitque. ramicosis coclearum cinis cum ture ex ovi albo specillo inlitus per dies XXX medetur. inveniuntur in corniculis coclearum harenaceae 20 duritiae; hae dentitionem facilem praestant adalligatae.

---

§ 134: Seren. 865. 54. 48. Pl. iun. 16, 20—22. Marc. 7, 8. — § 135 init.: Celsus V 27, 12. Pl. iun. 28, 22. 23. — § 136 init.: cfr Plin. XXX 73. (24). Marc 33, 60

1 perunctis partibus v a S | alios f man Dal. S. alii Rde v
ali T ale V. | surgunt v a. S. item VR¹a. 2 canis V².
cinis V¹. om. R¹. 2 3 hirundino V. 3 dist D 5 praegnati VJ. 6 praestare V. 9 si hoc uitium E.D. si uitium
v.a.H. | coagulato Ev(D) -tio rTfH 10 lactis R(?)H
10 11 dentiones TrH -onem Ev(D) dentiones r. cfr. § 137
13 ramex Brot. -mes VdeRJ rumes R. ramices v. cfr
nota ad XXVI 78 13. 14 admoti VR. 14 poste V. | harundinē R. inligant et ego -ate (-ti d) ll. -ata D alligata G
adalligatae v 15 suspendunt ego. -duntur ll. v -ditur G. |
expirante om. V | ea om R¹dS. 16 inlitu V 17 eignit-
que V. cingit- f | ramicosis rv -itosis rJ 18 ex Ev(D)
et ex rTS. | oui Erv(D). ouis VR. uuis dTH cfr § 73 et
Marc | albo RdT H. -bi v. aluo V alui E | specillo ego
fuco ll. v cfr. XXIX 115 (an vero ortum est e glossemate
luteo?) 19 in om. VR¹d. | harenaceae — p 470, 1 coclearum
om. E. 20 eae Rd(?)v.a.S. | facilem d.v. de VR.

coclearum inanum cinis cerae mixtus procidentium interaneorum partes extremas prohibet; oportet autem cineri 137 misceri saniem punctis emissam *ante*. cerebrum viperae inligatum pellicula dentitiones adiuvat. idem valent et grandissimi dentes serpentium simum corvi lana adalligatum infantium tussi medetur. — Vix est serio complecti quaedam, non omittenda tamen, quia sunt prodita. ramici infantium lacerta mederi iubent. marem hanc prendi; in 138 tellegi eo, quod sub cauda unam cavernam habeat. id agendum, ut per aureum vel argenteum claustrum mordeat 139 vitium; tum in calice novo inligatam in fumo poni. urina infantium cohabetur muribus elxis in cibo datis. scara-baeorum cornua grandia denticulata adalligata iis amuleti naturam obtinent. bovae capiti lapillum inesse tradunt, quem ab ea expui, si necem timeat; inopinantis praeciso capite exemptum adalligatumque mire prodesse dentitioni. item cerebrum eiusdem ad eundem usum adalligari iubent et lumacis lapillum sive ossiculum; invenitur in dorso. magnifice iuvat et ovis cerebrum gingivis inlitum, sicut

§ 139 med.: Marc 9, 96. (cfr. Plin. XX 123. Diosc II 94).

2 cinere d. 3 emissam ante *ego* cfr. § 31 69 -ssam e
Rv. -sseam **V** -ssam d -ssum **ED** (*iungens cum cerebrum*). | cerebrum **VdD**. -bro **R(?)Ev** | viperae **dD** -re **V**. -paere **E**.
 viperae cerebrum viperae **R(?)v**. 4 inligatum **Er** illo cum *r.* an inuolutum? cfr. § 101. | pellicula d -lae **REr**
 -laece **V**. cfr. (§ 140 141. 142) **XXVIII** 99 114 al | dentiones **V**. adiuuant **E**. | ualet **VT** 5 grandissimi **Er**.
 grano **rT** 6 tusi **V**. 7 ramici **rv**. -iti **rJ**. 8 praendi **V** prehendi **dv a S** 8. 9 id intellegi **Er v a S(D)**. 9 eo (et **Er v**) quod sub **Er v(D)** om. **V** si **rTfS**. | habeat **v** ant **ll**.
 10 ut **VRde** aut **E**. | aureum uel *ego*. aurum (aturum **VR¹**) et **ll.v**. | argenteum *ego*. -tum et (**S** aut **v**) **ll v** | claustrum *ego* clostr- **Er**. closir- (dos- **Vd**) **rTf** ostr- **v** (vox non Pliniana) 11 tum om **E**, nouo om **VR¹**, inligatam *ego* coll. **U** 680. -tur **ll.v** -tum **D** | pomi **R**. ponitur **v a D**. | urinam **VE** 12 datur **V** 13 iis **v(S)**. ita **V**. 14 **ED**. his **rC** 14 obtinet **VdE**, bouis **v.a.H** cfr. § 69 15 eo **R(?)v a S**. | exspuit **d** inopinante **VR¹** atis **v a H**. an inopinanti? cfr. nota ad § 98 | praezeroso **R¹**. 16 mirum **E**. | prodest si **V**. -dest **d**. 18 in om **VR¹**. 19 siccum **d** siccum **Vd¹**.

aures adeps anserinus cum ocimi suco inpositus. sunt vermiculi in spinosis herbis asperi, lanuginosi; hos adalligatos protinus mederi tradunt infantibus, si quid ex cibo haereat.

5 (48) Somnos adlicit oesypum cum murrae momento 140 in vini cyathis II dilutum vel cum adipe anserino et vino myrtite, avis cuculus leporina pelle adalligatus, ardiolæ rostrum in pelle asinina fronti adalligatum. putant et per se rostrum effectus eiusdem esse vino collutum. e diverso no somnum arcet vespertilionis caput aridum adalligatum.

(49) In urina virili enecata lacerta venerem eius, qui 141 fecerit, inhibet; nam inter amatoria esse Magi dicunt. inibent et cocleæ, simum columbinum cum oleo et vino potum. pulmonis vulturini dextrae partes venerem con- 142 citant viris adalligatae gruis pelle, item si lutea ex ovis quinis columbarum admixta adipis suilli denarii pondere ex melle sorbeantur, passeræ in cibo vel ova eorum, gallinacei dexter testis arietina pelle adalligatus. ibium 143 cinere cum adipe anseris et irino perunctis sic conceptos

§ 140 init : Seren 990 sqq — § 141 extr : Marc. 33, 6.

1 ocimo E. | an infusus? 2 herbis om. Vf. , lanuginosi
si V. | hos Vdrv os E. om R. 4 hereat V¹. erat V²
5 somnus Vd. || allicit rv -cito E. addicit R adi- r | myrre r.
murtæ V mirte R. 6 duobus ll v 7 adalligatus — 8 pelle
Brr om r. 7 ardiolæ E 8 asinina v -ninae ll | fronti
dv. -tis r 9 eius V. uiuo E. 10 somno arcent VR¹d |
vespertilionum VR¹. 11 in ro cfr XXXII 93 putant R
om. r Ta (dc E non constat) enecata dTEs -ca V necata
Rv 12 fecerit VdTfrv(H) ferit R biberit G | inhibet
TfH. -ent VRd. cohibet Ev(D). | amatoriam VR. 13 in-
hibet r.a.D. | cocleæ simum ED simum cocleæ (-ae et v) rv
14 vulturini in VR¹fS | dextrae RdEv -re V -ra fS.
partes dv -tis VR¹D -te fS 15 uiridis V | lute d -te
VR¹ 16 quinque ego om. (post ouis) VR¹ quinque rv.
admixta VdEv. -to B(?)G. cfr nota ad XXIX 137. | adipis V.
adeps dE 17 passeræ d Marc v -ris rD. 18 gallina-
ceæ V. | pelle collo Marc | ibicum VR¹v a.C cfr § 61 X 33.

19 cinere cum D cum ret. Dal -res cum drv cinis cum E.
om. r. | adipē anseris dErv. anseris adipis VR sic Vd. si B(?)
Ev. conceptos ego cfr. § 123. -tua (re corr.) ll. -tus sit v -tum sit J.

- partus contineri, contra inhiberi venerem pugnatoris galli testiculis anserino adipe initis adalligatisque pelle arietina tradunt, item cuiuscumque galli, si cum sanguine gallinacei leto subiciantur. cogunt concipere invitas saetae ex cauda mulae, si iunctis evellantur, inter se configatae in coitu.
- 143 qui in urinam canis suam egesserit, dicitur ad venerem pigrior fieri. mirum et de stelionis cinere, si verum est, linamento involutum in sinistra manu venerem stimulare, si transferatur in dextram, inhibere, item vespertilionis sanguinem collectum flocco subpositumque capiti mulierum libidinem movere aut anseris linguam in cibo vel potionem sumptam.
- 144 (50) Phthiriasim et totius corporis pota membrana senectutis anguum triduo necat, serum exempto caseo potum cum exiguo sale. — Caseos, si cerebrum mustelae coagulo addatur, negant corrumpi vetustate aut a muribus attingi. eiusdem mustelae cinis si detur in offa gallinaceis et columbinis, tutos esse a mustelis — lumentorum urinae tormina vespertilione adalligato finiuntur, vermi-

§ 143 init.: cfr. Plin. XXIX 102 — Marc. 33, 6. — § 144 init.: Marc 4, 68.

1 contineri VRdD. -re v tum inhiberi E. uenere V. | pugnatori (*an* = -torii?) V. 2 initus E. 3 galli TErD. galli gallinacei d(?)v. om. rJ. 4 saetae S. -ta E setae Rdv. sed hac V. 5 mulae si d(?)Ev. -lie si V. -lieri E -le r. *an* muli et mulae si? (cfr. § 80). | iunctis R¹ iunctis E iunctis v a. C. 6 qui in dEr v qui r | gesserit Er ingess- v a. S. cfr. XXIX 102. 7 pigros Vd. 8 linamento BC. hnia- Vd. in linea- (lina- v) Ev | manu portatum Marc 9 in dextram v -tra d²Er. intra r. om. Marc. contra J. cfr. supra v. 1. | inhiberi VRd | uestpertilionis Ev(D) om. rJ (stekonis sanguinem intellegens) 10 floco subpotum quae capi V. 11 phthiriasim (-sen B) S phthiriasem d ptyria sem VR. -riae r phthirie a tyria uero v.a B | et totius J. et toti R. ectati Vd met toti r. mactati a. -ato v a B. a toto B inhibet totius coni. S | corpore v.a J 14 necat H T¹S. -cat ac H inhibet ac r (*an* emendat?), 15 potum — caseos om. V 16 negant VRdTv(H) -auit E -at Dal. 17 mustelae uncis inclusit J. in offa om. VR¹dJ coll § 147. 19 tormine E. | uestpertilionis VR¹ \ adalligata E

natio ter circumlato medis palumbe. mirum dictu, palumbis emissus moritur iumentumque liberatur confestim.

(51) Ebriosis ova noctuae per triduum data in vino 145 taedium eius adducunt. ebrietatem arcet pecudum assus s pulmo praesumptus. hirundinis rostri cinis cum murra tritus et vino, quod bibetur, inspersus securos praestabit a temulentia. invenit Orus Assyriorum rex.

(52) Praeter haec sunt notabilia animalium ad hoc 146 volumen pertinentia: gromphenam, avem in Sardinia narratam grui similem, ignotam iam etiam Sardis existimo. in eadem provincia ophion, cervis tantum pilo similis nec alibi nascens. iidem auctores sirulugum nec quale esset animal nec ubi nasceretur tradiderunt. suisse quidem non dubito, cum et medicinae ex eo sint demonstratae. M. Cicero tradit animalia biuros vocari, qui vites in Campania erodant.

16. (53) Reliqua mirabilia ex iis, quae diximus: non 147 latrari a cane membranam e secundis canis habentem aut

---

§ 145: cfr. Plin XXVIII 262 — § 146 med: cfr. XXVIII 151. — Cicero in Admirandorum libro (?).

---

1 circumlato v(J). cfr. § 108. XVIII 158. -lata **RdE**.
-data **V**S. | medus **Ego**. -dis **dED** maedis **V**. uerendis
E(?)v. | palumbe **VE**S. -be **R**. -bo d(?)v. 1 2 palumbis
Rv(S). -bus **VdErC(D)** 2 iumentumque **VRE**v(S). -tum
d(?)C 4 abducunt **dT** | arcet om **E** 5 rostrum **VR**'d.
6 vino **ED** in vino **rv** cfr. § 148. XXIV 143. | libetur **V**
bibitur **E**. 7 horus d(?)v a.S. | assyriorum **d**v. asir **V**.
massir- r massiorum **E**. siri- **R**. | sex d. 8 sunt praeter
haec d. notibilia **V**. 9 gromphenam **Rdv**. -na **D**.
gronpphenam **E** graph- r zromph- **V** anem **E** in **E**r
v(D). om r*f*J sardinia v -niā ll f. -nianam J. 10 nar-
ratam **VRE**. -rrant d(?)v. | graui **V** | lam **V** an tamen?
sardis **Ego**. sarut **VR**. sardis (nar- **E**r) ut **rv** 11 ophion
ErS. phion r. est opbion v. (sc. narratus est) 12 idem
VED. | auctores **RdJ**. (sc. tradiderunt). -oris **V**. -or est **Er**.
addunt nomen habere **ErD** nominauere **Rd(?)v**. | sirulugum
Ev(D). sur- r. subiugum **rTH** nec **E**. quod (an quoque?)
nee **rv** 13 esse **E** 14 15 demonstrare **V**. 16 biuros
VdTH. di- **R** habituros **Er**. bit- byt- C) v 17 iis v
hie ll C 18 a om **E**. membranem **R**' e **RdED**. cfr
§ 123 ex **V(?)v** del r.

leporis simum vel pilos tenentem. in culicem genere m
hones . . . non amplius quam uno die vivere, eosq;
qui arborarii pici rostrum habeant et mella eximant,
apibus non attingi; porcos sequi eum, a quo cerebr
148 corvi acceperint in offa. pulverem, in quo se mula v
taverit, corpori inspersum mitigare ardores amoris. soror
fugere, si unus castratus emittatur. anguina pelle et s
et farre, serpylo contritis una deiectisque cum vino
fauces boum uva matuscante, toto anno eos valere,
si hirundinum pulli terni ternis offis dentur. pulvere
vestigio anguum collecto sparso apes in alvos reue
149 arietis dextro teste praeligato oves tantum gigni.
lassescere in ullo labore qui nervos ex alis et crurali
gruis habeant. mulas non calcitrare, cum vinum biber
ungulas tantum mularum repertas, neque aliam ult
materiam, quae non perroderetur a veneno Stygis aqua
cum id dandum Alexandro Magno Antipater mitteret, n
moria dignum est, magna Aristoteles infamia excogitat

Nunc ad aquatilia praevertemur.

§ 148: Colum VI 4, 3 — § 149: (cfr Plin. XXXI 27, 1
Vitrav. VIII 3, 16. Arriani anab VII 27, 1. (Plut. Alex.
Pausan. VIII 17, 6. Iustin. XII 14, 7. Curtius X 31, 14 16).

2 lac ego indicavi. exciderunt fere fugatos nidore cre
uespertilionis vel tale quid. 2 3 an eos qui? 3 arb
recipi V -ori pici E monstrum VR¹d | melle R¹. 4 a
a quo VRdTfH eos a quibus Err(D) 5 offa V
nere V. 6 amores V 7 fugere ego. -gare ll D
castretus V 8 farre ll S. -rre et J. -rre cum v. cfr M
de stilo p. 69. | serpillo VE. 10 terni ternis ego. tres tri
ll v S) tribus H. 11 sparso ego -su VR. -sas & TH(D)
cfr § 85, de iunctis participis Müller de stilo p. 32. 12
TH(D) -uo ll. -uom S. -nearia v 13 lassescere E²
lasesc- B¹. lassare (lasa- R) VRTf. -ri dH(J). | nullo V
16 perrodatur VR¹dT | a ueneno om. R¹ 17 d
alexandro V. 17. 18 dignum (-na R) memoria VRdS.
19 peruertemur V. reu- v.a.S. cfr. XXVIII 123.

APPENDIX

Ordiendum est a corrigendis in scripturae discrepantia erroribus iis, quos e Silligiana editione in nostram transisse et sero cognitos corrigi iam in ipso commentario non potuisse in praefatione dictum est addentur simul paucula mentione non indigna.

XXIII § 2 t^æulus E 4 condylimati d. 5 sarmen & lienis E¹. sarmenti ad lienis E² | tritae ex aqua etiam d.
9 purganda & Vd^v -da E. | paronicia d. 17 maturescit-
que E. 19 oenanthe d. 20 ideo & d². ideo d¹ 22 tae-
dioque E -iumque d. 25 phrygias E 28 buxeo colore v
e XXV 96. XXII 25. VIII 71. XII 30. buxeo Ea. an buxea,
ut XXIV 11 intus porraceum? 32 cognominatum Ev
33 ne (pro nec) Vd 34 uictorie E. 36 signinum d² signum
d¹ 41 corius (pro corpus) d. , cum (pro contra) minuenti-
bus d 48 extr. epistotono d. 52 superbia dx. | et iuni-
piro (-pero dx) Vdx absentite Vdx. | omittetur aG
57 utique sale compescitur Utique non d. 60 oximelli d.
61 anguinis (pro anginis) d | id ē (= est) d. 62 gnata
V. grata d. 63 uini faecibus dEJ. 68 faeci ambustas E
70 ulcerae (-ra d) pinratidi Vd. 72 ipsa distillata d. |
oleae mirari Vd^v 73 carmen audedam E 75 uuluae //
ulcerationi d 78 init & pynictiodes E 79 in cibos Ev.
80 extr et lassitudinum Ev.a.S 84 et croco E v a S.
87 attritas d. 89 pficet d. balanium dE. 91 som-
nium d¹ | qua et d v a S. 94 pthiriasis d (fere semper)
95 lylinum d herbatum d. -aceum Ev a S. 97 excreanti-
bus utilē in cibo E longo (pro loto) E 106 iterari E².
-ati E¹. 107 aceruis Vd. -uos E 109 pnitiones (pro per-
niones) E. 112 reliquerunt ll. S. -re v. 113 potionii
inspersai Ev, idque restituendum est: cfr. § 13 XXIV 143
XXVI 124. XXVIII 198 202 XXX 53 67 potionibus
per se rTtD cum U. -bus inspersai S (cfr XII 78 XX 147)
e Diosc I 151 (προσωφήματι) potuerit conici obsoniis (opsoniis)
inspersi, de quo cfr. XXVII 119. XXIV 93, sed vix necesse
erit. 116 etiamnum Vd^v. -unc E 117 faeni scribendum
est. feci E. 118 adfectatur E 119 Isdem cum melle d.
121 renum Ev.a.S | anthetē d. 122 admixtē dE | panos
otidas E | plerumonicis Vd 124 cyatis dE. | illinatis E¹
-tus V¹E². 125 crudi d. 128 ossa om. E. 132 haemore-
gian E | nuclei dv. -leua E 136 omphacus VdE. 137 va-
cinos d. 138 aliue V -que d. aliquique E. 139 ad solem

dTH. 144 extr. renum Ev.a.S. | ex eligmata E² ex
 146 reelectio d¹. rel- d². 147 extr annuersantur E
 148 nuces quis Vd. quia nuces E. 151 extr incipien
 153 orptoneam d. 154 porriginem E. 158 extr
 machi inutiles d¹ 159 synaristusae d. 163 paronema
 contractum d. 165 carmemyrsine E. 166 foliusque d
 XXIV § 1 nafratę (= naturatae) d. 7 a vr. uel
 decocti rursus incipiunt EX. 9 mut. ferimus d. 11
 innatet d | intus d²Tv in his Vd¹EX 15 serpenti
 (non V). | amineo dEv a Dal.(Brot.) 18 illinunt E²
 (non si illinant. 19 ulceraq; eius d¹ -raq; d² 21
 rulentis d (item infra fere semper 22 extr. serpentis
 partus serpentes d¹ 23 extr. cyprea d. 25 extr se
 (om quae, E. 27 sphagnos dE(?)Verc. sphagnos V.
 gnos X phaonos V¹ | sphacos VE²v. phacos X. phagos
 28 ambustus E 32 cypresso d (sic semper)
 nono fere d. 34 atque EXv que d. quae V 35
 ciatisque d -cia usque E 38 distillationibus EXv
 eligmata d (fere semper) 39 brutea d. 40 ariu dE |
 lis E 41 pisca aspaltos d. | zoissam E. Toissam X.
 decoctaeque E². (lentisci) ex arbore restituendum vultetur;
 si recte expeditio adnotata Jani, qui bis mutavit ex m et,
 turae ita se habent. ex arbore d¹E¹Xman. Dal H. et ar
 (bor d¹T) VEB²d¹Tv. 44 malandriasque VdEXt 47
 trita d. 49 adspersa EBrot (D). 57 (non infun
 uel, sed) infunditur Inter E (unde fecit item X; contrari
 XXVII 58), fortasse e ditto gr., ut iam uel cum Vd n
 deleatur. 60 inflammationes E¹. inflat- E². 61 de
 VEXv duobus d. 63 rhagadis d 64 ericem d. 65
 66 extr sciadi addito d. 67 eandem esse om EX
 71 dolorem EXv. 72 aiunt om. EX. 74 exulem
 dEX. 75 aceto esto E. aceto d. 77 chrisolarion d
 uellauimus E. 78 potu a crapula d. 80 succi d
 85 xxviii E, idque restituendum erit. idem (item d²)
 strauimus Vd. 86 et efficacia (atia X) EX, ut nunc
 probetur efficacia et (v) 87 illata V²aEX Verc (Bro
 illita v(Dal.)S. 89 quidem d. sicut fortasse In Aeg
 quidem non nascitur 93 huius fruticis — 100 purgat
 transposita sunt in EX post ulcera (§ 110), folio, ut vi
 praetermissio ab archetypi scriba. 94 /sciaticos d 99
 chyni dE 99 moroidos d¹. emor- d² 102 extr pit
 d². ta VE. -ta X. 108 epistotonis d. 109 est et
 et VdT S. acacia e H -iae VTER(D). achacie d.
 de spinoso hoc loco cfr. infra | minore X. -nor est VdE
 folliculis (lus V) ll. 111 aspalathum d². asthalatum
 112 syria zyron d. 117 habet Vd¹ 119 unae E
 om. dT. 121 neurospastos d 124 rhannus

- 125 pixacton **V** (*non* pix-). 128 gumminosam **dT** -nosam
cum uino tusa **E**(?) *Brot.* 134 inunctos d. 135 farrari
farfugium **E**. 136 amphelophrasso **E** 138 centunculam d.
144 aridum d. 145 infudit **Vd**. 151 extr femini d.
152 suspinato **d¹** | abscisos **dEXG** | solidari **EXv** folia
dari r 153 praecordiorum **dEX**, ergo sic scribendum. -orum-
que **V(?)v.** 154 myrris **D** myrris **VdT** myrrhis **E(?)v(J)** |
emyrrhizzan **E**. pestilentiam **Vd** | macerat' d. 159 uerum
phytagorae d. uero pitha- **E** 160 chirocmeta **E** 161 in-
dieq; pota **dE**, unde explicatur interpolata lectio v. 162 the-
brotion d. | choasce **EX** | stabilitatemque **E**, ut videtur |
arianida **E**. 163 nascitur ob id **Vd** 164 thalasseglen
LXv 165 besititaterida **X**, | conuictu (om. a) **E** | dyonisio-
nymphadem d 166 theonbrotio **E(?)Brot** teombrotio d
-rocio **X** 167 aliam **Ev** liam **X** alia **Vd** anacampse-
rotent *adnotavit Janus ex E;* ergo errore factum est, ut aspersu-
cuius in **E** omissa esse scriberet; omiserat fortasse **Eⁱ**.
169 sulpurationes **E** 175 extr. potam in **E(?)v.a S.** potas
in **d(?)**. 176 nasutę **E**. 184 silica **d¹** 185 sape **d¹**.
sepe **d¹**. 187 praecorduisque (om atque) **d v a.H.** 188 dia-
grae **EX** cyragrae d.
XXV § 7 in reliqua **VdEv(S)**. om. *Brot* 10 cica edis
d¹. 18 init. quam suis locis **VE** 14 exilire d. 17 mit-
teret folio d. 18 remedio **E(?)Gron.** | eius nomime **d¹** om.
d¹ 28 aui **Ndv a.Brot** 28 duodecateon d. 29 peco-
nia d | rubrumque nigrum **Vd**. 31 32 ac molle - siluestre
quoniam est r in ras. 32 laphato **R** 33 farnaci **R** | regi
R (*non* **E**) 35 alterius papaueris d. 38 semine in geni-
culis r. semine in oculis **Ea** om. inge post ine). lemma in
commentario falso ad versum superiorem relatum est 40 scri-
bendum in textu vel linno vel irino, nam ita se habent scrip-
turae. linno r linino **Ea**. irino C uel irino v. uel hrino
EC uel yrimino a uel lilino J inunxit **ED** -xitque r
41 decoctum **Ev**. -ta **S** cum vet **Dal** mixtum a **D** | de-
coctae **E** -ta a **D**. -tum r itaque hunc locum turbatum, cum
neque prius decoctum neque sine structurae convenient. nunc
puto sic restituendum esse, mutata simul distinctione bibitur
sale et melle admixto nec non cum ungula suis aut galli-
naceo decoctum salubria purgationis causa putavere ali-
qui utramque dandam esui cum malva decoctae thoracem
purgant e q s. de re cfr XXIX 80 et Diosc. IV 188, de dan-
dam esai XX 178, dictione rara, sed huic loco apta, quia dan-
dam edendam (cfr. XXIX 98) dici non bene poterat sed prae-
ferendum fortasse dandam in cibo quod traditum est cum
malua, muniri videtur XX 228; si vero falsum sit, aut e Marc
30, 40 conici possit cum alio aut puncto ante posito scribi cum
aqua decoctae. 43 alii quadrato (etiam **E**) ll.v. \ alia (alia

E¹) sideritin **E.** 44 folionticis **R.**, sucus d. 45 project^e d.
 46 ederint **RE(?)G.** | edunt (pro quidam) **E(?)**. 48 plu-
 ri^e **R.** 49 o&am ponticum **E** (ut videtur). | uicino **E**v. uini-
 cio r. | sollempni **VR**. 51 eucymon d**E**, unde euchymon
v.a.B (an recte?). | sumptitauerint d. -runt **E.** 52 ibi enim
VRdv. enim ibi **E.** 53 ac uim **V.** ac ui in d. 54 in-
 sanentibus **R.** 55 exemptu d. | piaseolo d. 61 pthyriasis
R. 62 rose in florem **E** 63 lenius // d. 64 fil eche-
 riam **R.** fite teliam **E.** philic heriā d. | arcertaffi **R.** | ciol
 dinamiā (dia- **E¹**) **E.** 65 temitales **E.** 67 archadię lidie
 messenie d. | phoruo e **E.** -uo et v a. **B.** | medetur om. d. |
 obuius // d. 68 fruticanture (-tur **E¹**) relichenidis **E** fortasse
 fruticans, flore lychnidis: cfr. **XXIV** 153. 70 extr.: polym-
 porum d. 71 extr: bibendum (etiam d**E**) ll. fortasse usus in
 radice. at suco radicis natura est excalfactoria; ideo prae-
 gnantibus non bibendus. 73 partem d. | archemide d. |
 lytida **Rd**. 74 botrion d. 76 capite pauperis **R** | isalia
R. | penio **VRdS.** peneo **EB.** 78 specie thyrsi **E(?)**. | ex-
 cipiatur **E.** -pitar r. 79 tēdio d**E**. 81 unitat öpiariis **R.**
 82 simili **R.** | firtuicosa **R** 83 hyppace d. | scemonen
 d. 84 pytrocropon d. 85 egentē **Rd**v.a **B.** 88 occul-
 tus d. 92 dictamnum om. **E(?)**. del. **B.** | hedere d.
 94 extr.: potnieas **E.** 96 plistolocia **E.** phist- d (item § 102).
 98 pobryzos **Vd.**, satyrion / d¹. -onia d². 99 ictui d.
 102 cuius tanta perhibetur uia d. 102 quō primum **E**
an cum primum? cfr **XXVII** 47. 107 aiunt **VRd**.
 108 blataria **R** 109 pentapedes effoditur om. **E** 'lacuna
 reducta'. | pentapyllum **R.** -pillum d. | camelen **VR**. -leon d.
 -lezeon cod Poll 111 cubitalis d. 113 theomurcsa **E¹**.
 -onursa **E²** | sub foliis uiridibus d. | uicunque **Vd**: ubiq- d¹. |
 fere est d. 116 spatiioso **R.** | se orenti **E¹** | necabantur **VRdS.**
 necantur d(?)v. 122 med.: tehelygonos **E.** heligonus d. | gy-
 clamino **E** 123 folibus paruis **R** 129 bracia libeat d¹.
 brachia habeat d². 132 nymphaeae lacite d. flori a **R**
 folia **R²**. 140 spylon d. *reliqua deinceps in ipso commen-*
tatio correcta exhibentur.

His sub uno continuoque conspectu praemissis, e quibus
 eluet malto diligentius ac rectius scripturas codicum esse a
 Jano enotatas quam typis expressas a Silligio, proferamus iam
 secundum librorum ordinem de locis dubius animadversiones aliquot,
 sive ut addantur nova inventa, quae veri specie videantur
 commendari, sive ut retractentur corriganturve quae scripta
 sunt, quandoquidem vix ulla in re magis quam in arte critica
 factitanda evenire solet, ut dies diem doceat.

LIBRI XXIII § 12 pro *et os* (excitant) *Vd* habent *et in os*, in quo latet fortasse *lenit' i e leniter* — ibid. paulo infra ad verba *in cibo si edere adnotandum est*, plane idem mendum extare XX 56 — § 19 rectius erat cum *E Graecis pro a Graecis* scribere; probabilius enim est praepositionem ob rariorem dative usum conailio additam esse in ceteris libris quam in *E* errore omissam cfr. § 8 id in alios quoque locos cadit — § 20 malim *Est* (*et*) *hunc similis*, narrationis perspicuitati et Pliniano stilo magis accommodatum cfr. XXV 68 XXVI 22. — § 40 init. *diutino sumo posui*, Urhechii et Mülleri auctoritate nescio quo pacto inductus, ut *e verbis sit unum* conjectando elicerem aliquid, quod argumento satisfacceret; sed relegenti totum locum *dictum sit unum sit unum sumo* dittographia tam manifesta apparuit, ut delere cum *J* nunc non dubitem in *is*, quae subsequuntur, de mendo permutterum ita et ista cfr. XXIX 98 XXVIII 2 XXXIV 18 §§ 43 et 87 *necent* pro *nocent* scribendum esse ad XXIV 24 dubitanter adnotavi; sed dubitationi *vix* locus est nam, ut omittam coniunctivum magis e consuetudine Pliniu esse, ubiquecumque venenorum vis describitur, necare dicuntur sive *frigida* vi (XXIX 74) sive *torpore* et *somno* (XXIX 66) vel *sopore* (XXI 182) sive *olfactu* vel *odore* (XXIX 66 XXVII 9) sive *exulceratione* (XXVIII 160) sive *strangulando* (XX 63), nec refragantur loei, in quibus venena vesicae nocere (XX 63) vel *coagulum* lactis homini nocere posse traditur — §§ 54. 55 quamquam distinctione effectum est, ut narrationis tenor haud ita attente legenti aliquatenus ferri posse videatur, plura tamen sunt, quae emendationem postulent suspicionem movet *multorum stomacho* absurde dictum, pro quo *ieiunorum* (vel etiam *mulierum*) se offert vel nomen *exspectes* aliquod, quo morbi genus significetur deinde Diosc V 21 (*καταρροφουμενον*) aperte docet scribendum esse *potu* (cum *Vf*) *medetur pota hirudine*. *idem lepris e q s iam vero* cum nec *illo modo* habeat quo referatur nec *conralescentium* unde pendeat, excidisse necessae est complires versus, qui auctore eodem Diosc hoc fere modo possint suppliri *conralescentium* (ab angina faueibus, cum rosaceo in lana sucida inponuntur fronti ad fervorum capitum impetum, et a solis ardoribus, orulis quoque *illo modo* saluberrimum ceterum magis arrideret *hausta hirudine* scriptum *hosta*, dein corruptum in *post*), nisi *potu* muniretur simili loco LXVIII 160, unde etiam concire licet *medetur* (*contra*) *potas hirudines* — § 70 extr. intolerabilem structurae duritiam, quae est in his: *utilis ignibus sacris* quaque *serpunt ulceræ*, *epinyctidi*, tollemus deleto *ulceræ* ut glossemate marginali, cui rei mirum quantum favent verba plane congruentia § 74 *ignibus sacris infusa et in*, quae *serpunt* coniunctivum in huius modi enuntiatis requiri, praesertim absente nomine substantivo, appareat ex *is*, quae *Frobennius*

p 41 sqq. exposuit codices quidem quam parvi in re tali, neminem fugiet, qui attentius perverage, errores perlustraverit — § 74 mirum est *permisimus* item *infantibus forendis*. fortasse *infantium* uel tale quid supplementi — § 102 sufficiet mutatis terminis — qua in re saepius peccatum est — scribere in gravitatis multum adiciunt suavitas ut deinde sub pro gravitate, ipsius loci sententia invitavit. — § 106 que *satisfactum* servare volent, debebunt scribere modis — § 122 extr correctior forma *faenum* sparsim in meliorum codicum servata est. cfr XVIII 263. 364. 108 (B) et *faenise* XVIII 259 261 quam quidem, cipienda fuit, sic nunc, ubiqueunque tradita est. — § 131 e Diosc IV 29 (φύλλα ἔχει ψηλοίς δρόσοις) faciliter, *folis* vel *folia* excidisse inter *fere* et *ocimi*. deest nota: *cerasia* ll. D cfr *Diosc Gargil* -sa v. forma etiam XVIII 282 ex melioribus libris restitui. — § 151 lichenes non sanantur ferragine una cum sudore corni, sed sola ferragine ex illo sudore nata; aliter rati numero *sanant* dicendum fuit ergo pro *exceptum* dum est *excipitur*. depravationis causa et origo fuit rarum r et / commutatione frequentissima. — § 152 post *folis* delendum est. — § 155 scripsi maxime *auct* *laurus* proprius absit a litteris *ex ea lauru* (ut verreant cum antecedentibus, nam ex saepius intercidit vel eo cfr XVIII 117 XXVIII 167. XXIX 82). quantali nexu Plinio familiarius est asyndeton. — § 161 erat scribere *decocta* (in) *vino*. nam *coquere* eiusque sita *decoquere* et *discoquere* in his libris, qui sunt *cina*, tam saepe inveniuntur numeravi equidem libris XX — XXII exempla 169, quae hoc pertineant, pauiora exstare puto in proximis —, ut pro certo possit, constanti usu significari 1) materias fervens ad coquendum opus sit, nudo ablativo instrumenti *igni*, *ligno*, *carbonibus*, *pruna*, *vapore*, *cinere* — quae saepe etiam in *cinere* dicuntur, ut XX 39 XXI 172 (cfr nota ad XXVII 42), sed 2) vasa, in quibus coquatur, praepositione *in*, ut *in vase* sive *vaso*, *olla*, *clibanis*, *calicibus* al., itemque 3) liquores, in quibus coquatur, praepositionibus *in* vel *ex* vel etiam *cum*, *cum* *aqua*, *vino*, *aceto*, *laete*, *melle*, *mulso*, *oleo*, *rosaceo*, *saece vini*, *nure* al. — creberimum quidem est *in* (loc. riora ex 17) et *cum* 11), variaturque causa perspicua, ubi plura simul iunguntur, ut XXIX 126 *in decocta cum melle*, 4) solidas autem res semper *cum*, ut *cum sale*, *carne*, *pane*, *sulpure*, *farina* al. pauci illi loci cui discrepant ab hoc conceetu infiniti.

plorum multitudinis, mendi habent suspicionem, praesertim cum inventu facillimae plerumque sint mendi et causu et correctio, nec dubito quin scribendum sit XX 67 *cocca* *in* *palinis* (cfr. XX 99 XXII 162), item XXIV 49 *primi* *in* *vino*, XXV 166 *ad tertias* *in* *vino*, XXVI 21 *caules* *ex* *aceto*, XXIX 90 *quidam* *in* *oleo*, ib 185 *discoquitur* *e* *melle* *in* *vase* *novo*, praeterea XVIII 229 est *in* *melle*, XX 153 *ritia* *in* *melle decocta* fortasse *decocto* cum **F****E**), ib. 232 *radix* *ex* *aceto* (vel etiam *in aceto*) etiam XIX 91 necesse erit scribere *decocta* *in*, *posca aut adserrata vel macerata*, quoniam *udservare* quoque et *serrare* praepositionem asciscunt, ad eandemque normam redigendi erunt etiam alii loci, si quos forte omisi adnotare non teneri vero videtur hac regula nomen *aqua*, sine qua cum materiae non soleant fere coqu, pro instrumento eam haberi posse probabile est, quo modo apte dictum est XVIII 119 *aqua marina aliare salra non perequitur* quare, quamquam longe plurimis locis posita est praepositio, non tamen ausim attractare XXVII 46, XXXI 63 (etsi facile sit *si in ea ponere pro si illa*), XVIII 126, XX 241, XXI 84 (ubi *rursus* *in* *marina* sponte se offerre videtur, XXII 121, ib 142 et 146 *caelesti aqua*, ib 150 *aqua quam maxime calida* praeterea his ultimis quattuor locis notandum est, substantivum ornatum esse adiectivo, unde hanc seio an recte concludatur, omnia huius modi exempla suspicione vacare eadem ratione, qua Plinius promiscue dicit *umidis locis et in locis umidis* quod si verum est, nulla offensione ferri possunt XXIV 7 *decoctus lacte vaccino* itemque XXIII 139 *coquabant vase aereo* (ubi *in vase* scripsierunt v. a. S. ut XXIX 126, XXVIII 65 *novo* *fictili* et ib 142 *fictili novo* cfr XVIII 74 103 XX 61, contra XX 5 XXI 83 sed, ut redeamus ad regulam s*ipm* dictam, non possunt ferri XX 136 *in hysopo decocta et cum vino*, ubi aut praepositiones aut nomina inter se commutari necesse erit, neque XXIX 103 *in hysopo decoctum aut mulso*, ubi *vino can-didum statim commendari* videtur *cum hysopo*, sed *cum res ipsa iustam dubitationem habeat* praecepit enim Diose II 98 IV 83 *acetum*, nulla *hysopi* mentione iam 'vet Dal' acute proposuit *in oesypo*, non confirmatum, quod sci. m. ullus auctoris testimonio; mihi magis probatur e Diose *epor* II 160 *in vel cum posca*. Denique non omittendum, peculiarem usum esse *excogendi* et *incoquendi*, quae verba praepositione non egere videntur. XXXII 37 *vino testudinem excocunt*, XXXVII 194 *melle excogui* (etsi utrobique *in fide* poterat excidere, et XXVIII 238 *incuxisse aceto*, ib 220 et XXXV 175 *oleo*, XXXVII 46 *adipe*, XV 29 *gleucino*, ib 60 *melle*

LIBRI XXIV § 4 *hunc nata medicinae* **Vd****x** mendum aptissime explicatur scribendo *medicina est* — § 5 *extr imperauerunt* **V****x** *imperauerunt uerum H cum P* suspicor uerum deesse etiam

in d^{ta}, ut omnes libri mendose habeant imperauerunt, unde imperat uerum bene fecerunt v a. H. nam praesens rei usus accommodatum est et Plinio in re tali familiare. cfr XI 27. VIII 48 108 X 47 et sententia simillima XXX 2 ut (medicina)

in oriente regum regibus imperet hoc loco rectius fortasse scribatur (externi imperatoribus quoque imperant. uerum e q s, litteria nt ante ne omissis) § 6 extr sustuli conimam post decocta structurae contrarium, nam scobes narratur subigi ex aqua myrti decocta. cfr XX 81 aqua eius (brassicae) decocta, ib 110 aquam eorum asparagorum decoctam possit etiam dici decoctae, ut XX 90 aquam decoctae cymae, quod perspicuitati huius loci magnopere faveat, neque est veri dissimile generativum a librario archetypi accommodatum esse ad ablativos subacta et dirisa § 12 addo unum exemplum coniunctivi si, attigerit positi etiam oratione non obliqua. XXVIII 215 extr. § 13 offendit numerus singularis verborum siccat et sistit ad tria subiecta folia et cortex et glans pertinentium opinor post cortex excidisse verbuni cum obiecto, ut sequentia de sola glande narrentur, id quod suadet etiam decoctum eius i e glandis § 17 cedri sucus ex ea se cedro) quo modo fieret dicimus nec cedri sucum fieri e cedro nec fieri omnino sucum recte dicitur exprimi, eripi, colligi sucum Plinianae dictiois est, et de pice cedra XVI 52 Plinius dixerat, quo modo e cedro fieret, non de suco, neque aliud quidquam hoc loco potest cogitasse aut dixisse potueris ex illo loco cedri sudor suspicari, rectius vero cedri sucus e textu removetur: fuit titulus marginalis, qui argumentum lectori indicaret, qualiter in B aliisque codicibus saepe adscripti inveniuntur, isque in textum transit, quo genere ab indiligenti librario codicis B peccatum est XXIX 34 extr 37 65 extr 114 init. § 23, ubi de hammoniaco agitur, scriptum fuisse puto lassitudines <eo> perungui cum aceto e q s structura eudem qua XX 74 109. 171 223; subiecti enim vel obiecti casu pronomen non desideratur, ablativo vero suppleri tam durum est, vix ut certis exemplis probari possit nam XX 71 venerem concitari cum rino et melle perunctis rectius est cum BE scribere concitare se asphodel im ceterum eadem ratione dictum est XXVII 52 absinthiam culices ex oleo perunctis abigit et XXV 118 peucedanum ex oleo perunctos tuetur, quo loco S mire usus est, ut XXV 129 retineret ex hoc perunctos, quasi dici posset perungere aliquem ex aliqua re, ego revocavi priorum et hoc, sed XX 180 lassi perunguntur ex eo censeo delendum esse ex ut dittographia natum, et XXIV 60, ubi insuper prave dicuntur febres unguis nam homines nisi artificiosa interpretatione non possunt intellegi, et agitur de usu medico contra quam statui nota ad XXVI 61 —, leni medela et rei rationi et orationis formae legitimae satisfacimus addito in scribentes cum

inunguatur oleo admixtum sc semen viticis: de admixtum (Vd recte sic usurpato cfr nota ad XXIX 137 — § 43 non credo utrilia in E scriptum existare, quoniam conjectura est Barbari eaque ne stare quidem potest nisi simul recepta altera, qua idem proxime ante poni voluit *paribus* 1. e testiculis pro *partibus* quod ego scripsi si hae . ita foreantur, nimirum similitudine loci XXIX 71 si foreantur ita morsus, nec tamen repugno pro si hae reponenti sic ut qui sine seruare malet — quamquam in iteratione videtur causa esse mendi , poterit concire sive . illue foreantur. — § 53 haeremus in voce *tumores* eodem in enuntiato bis posita *tumores* sicut, item . *ventris tumores* prius quidem minitur Plinii minoris testimoniis, ne e Diose. I 103 substituamus *tormina*; pro altero facile est suspicari umores cfr *stomachi umores* XX 33 76 XXIII 142 et *alii umores* XXIII 19 — § 66 rami similiter *frondes* (ubi sequens in deleri non opus erat), quod inventit J. adoptavit D. me non intellegere fateor frustra quaero, quo spectet similiter. si ad *frondes* pertinet, qui tandem est ille frutex, cui rameis frondeis genista similis esse dicatur? sin ad *rami* *sucum* dant ut idem sit quod item , aut initio enuntiati ponendum erat aut ante *sucum*, ne sic quoque proba emergente sententia, quoniam de seminis suco utili nihil proditur in antecedentibus ego ut proponerem *rami* *similiter* et *frondes*, factum est, quia apud Diose eupor I 237 planis verbis dictum est παρτιον τὰς ράβδους τὸν τοῖς φύλλοις, reliquis quoque ad verbum consentientibus. — § 78 rationis est ut dicatur aut *omni ulcerum generi* aut *ulceribus omnium generum* vel *omnis generis*: cfr XVII 120 XVIII 64 83 133 XXII 149 cum XXIV 11 134 146 non mirum huic modi locutiones depravationi obnoxias fuisse, ut XXVII 96 XXVIII 84 XXX 81; addo etiam XVIII 117, ubi verum fuit *omni* non *omnium*, *quadripedum generi* § 81 verbis *similiter* bis die poto remittuntur legentes ad § 79, sed ibi nihil amplius narratur, quo appareat eur tandem remittantur et sicut *similiter* abundant, ita desideratur significari illito flore cisthi genera prodesse ulceribus et ambustis quare non improbabile est, turbato verborum ordine *similiter* pertinere post *poto* et corrupti esse ex item *illito* § 87 *dolores*, quod fuit in librorum archetypo, iam vett eod correxerant e XXXII 141 scribentes *doloribus*, obscura quidem mendi origine at Plinus varie dixit *capitis* vel *dolores* vel *dolorem*, sic hoc loco credi potest scripsisse eum in *spinac dolore*, quo corrupto in *ispinac* mox et omissum est, eam pro vocali vulgari more praefixa s impuro haberetur, *dolore* autem attraxit s ob sequens r forma *simillimum* § 96 (radicula) medetur et ipsi decocto eius poto, quod ab H sictam adhuc vulgatur, etiamst librorum consensu traditum esset, non crederem a Plinio, subtilli grammatico, dier

potuisse; *eius* debebat esse *suo vel ipsius*, neque est omnino cui *et ipsa* opponatur sed ne traditum quidem est quod vero ego posui *et ipsa et decoctum eius potu*, paulo longius discedit a litterarum vestigis, quam ut plane mihi probetur; nulla mutatione et optima sententia nunc scribo *et ipsa decocta eius potu* sic iam *v a H*, dumtaxat *pota* fortius agendum est XXII 147 (elelispacos menses) *abundantes sicut decocto eius potu*, ubi eam *eius tolli vel in ipsius mutari non licet*, vix restat alivid quam *decoctum eius potu* (*vel potum*) eodem vitio discordantique simul additamento illo *ad tertias*, quo flagitatur parta ipsum, laborat XX 26 *idem ad tertias decocto eorum poto cum vino prosunt* in *d* est *potu*, in *Q* *decoctum puto*. quibus adhibitis tolerabilem efficaciam orationis formam hanc *ad tertias decoctorum potu* alio remedio XXV 102 usus sum; probabilius fortasse scribatur *argemoniae quoque e radice sua*

poto (*vel potum* § 103 nunc praetero *dextra manus* (*operta*) *per tunicam*, quia *sinistra eruitur*, intercedit *opera* ob litterarum similitudinem; *qua* et *qua* crebro errore, ut statim § 165) inter se mutata sunt § 107 loco desperato et quem non posse umquam sic expediri censeam, nullus ut dubitationi locus relinquatur, ex verbis *in odorum loro certo concludi* nequit, *utrum liber XII an XIII respiciatur*, nam de odoribus et de unguentis in utroque passim agitur, et XXIII 7 *in unguentorum loco significat librum XII*, quamquam eundem odoribus privatum dicatum esse e XIII 1 facile videtur esse concludendum, XXI 52 vero *in fruticum loco significat librum XVI*, quamquam hoc libro dicuntur 'silvestrium arborum naturae' contineri fruticumque mentione ceteri quoque de arboribus libri referti sunt mihi quidem maxime probatur spinae Aegyptiae laudes hoc loco respici, quippe quare XIII 63 planis verbis et nominatim descripta eiusque cummis inter eumnum genera maxime celebrata sit de cummi autem tenendum est hoc loco ita agi, ut post cetera eumnum genera prunorum, cerasorum, vitium § 106) iam de his dicatur, quae sunt e spinis itaque cum *spinis Arabiæ* e margine in alienam sedem transisse statuam, ne hoc quidem improbabile est, pertinere haec verba post *diximus*, ut sic potius scribatur. *diximus spinæ Arabicae* (sc. cummis) *et ipsa etiamnum radice talentior* in sequentibus qui fidei libroram EX plus tribuit, scribere debet *spissat adstringitque* eumnum generibus deinceps subicitur materia similis acaciae, quae et ipsa fit e spina acacia enim, ibicunque commemoratur, Plinio non arborem, sed materiam ex arbore cura et arte factam significat. XXVII 16 *cummi adul eruta et acacia*, item XX 48 208 233 XXIII 65 XXX 56 57 quare § 109 rectius cogita scriptorac discrepantia iam ita fortasse scribendum et distinguendum est. *Est et acacia e spina*; fit in Aegypto alia nigraque arbore, item

*viridi, sed longe melior e prioribus. fit et in Galatia tenerrima, spinosiore arbore, ubi melior e meliore illi necessarium est, ut caveatur dicendi ambiguitas, tenerrima autem commendatur eo quod Diosc dixit τρυφερωτέσσα ibid paulo post vide ne transpositis in sole rectius scribatur densatur sole in mortarius nam sole persaepe, morturus numquam fere sine in ponatur cfr nota ad XXXIV 106, et, sicut nunc scripta sunt verba, permittata ratione sole densandi locis, mortarius instrumentum significatur — § 111 conieci radicis (medicos, usus habet potest etiam fuisse radice medicis (dativo casu) vel medicis tantum, significatu eodem — § 161 ineleganter admodum ita geminatur per, ut membrum alterum ab altero pendeat: *qua potu in vino noctu per cruciatas compitantur omnia per varias numinum imaginaciones an noctu inter cruciatas?* ceterum et hic et § 164 proclive est pro uarias suspicari *nanus*, ut XXI 178, ubi in eod x eadem est discrepantia scripturae soleninis igitur locutio fuisse videtur § 164 quidem sententiae proprietati etiam magis conveniat *luderas* cfr XXV 29 *Fauorum in quiete ludibris* et de adiectivo XVI 172, XXI 7 — § 170 init (cfr etiam Marc 1, 43 — § 172 non opus est deleri *uero ante ueterem* ut e dittographia ortum fuit fortasse *perueterem*, ut XXII 148 § 176 *canaria lappa*) *santal ternis diebus soluta.* rei ratio postulat dici aut *tertio die* aut *post ternos dies* aut cum negatione *ternis diebus non soluta*, cfr praeter exempla ad XXIV 12 adnotata etiam XXI 126 XXII 71 152 XXVI 148 XXIX 32 XXX 73 76 111 bis 116 et quae sunt similia, ut *triduo non abluator* XXX 38 39 al quodsi nolumus *non addere*, temptari possit *santal* (a) *ternis* i.e. post ternos dies (nisi forte cui magis probatur *coluator* pro *soluator* alterum remedium adhiberi debet etiam XX 101 *strumas* (a) *quadrinus diebus soluta* vel (non) *soluta*, et XXIV 12, ubi e Diosc scripsi *illuminantur* pro *soluantur*, simplicius erit inserere negationem ante *solu* omissam — § 178 pro *fruticanti* (cant) conieci *fruticantia* ad *folia eius* cum prioribus referens folia vero non possunt dici fruti are, sed gramen ipsum, ut alibi arbores vel herbae, probabiles igitur *fruticantis* sc. *eius* excedit / ante sequens /, mendo haud infrequent — § 186 recepi *nasturci* ex **V**X, idem XXV 87 ex **V** et *nasturcio* XXVI 27 40 ex **E**, cumque scripturam, commendatam Varronis originatione (cfr XIX 155) et testimonio Dioscoridis II 184 *vactouphion* librorumque fide apud Cie de fin II 92 et Tuse V 99, Petron 138, 2, Gargil Martial 13 et passim in Marcelli et Theodori Prisciani libris medicis, si non ubique, at ita certo restituere decet, ubi in uno alterove codicum extat, ut XX 247 Q 251 **V** XXII 84 (V); extare autem suspicor etiam pluribus locis non adnotatam — § 188 exiguo unius fero versus spatio separata sunt *ucceto subacta* et *subacta* ex *ucceto**

qua structurae diversitate inductus ne quis *ex aceto* scribi iubeat, moneo, quamquam verbi *subigendi* exempla maiore ex parte praebent praepositiones *ex* vel *cum*, duodecim tamen praeter hunc locis usque indabitatis et partim optimorum librorum **MB** fide confirmatis me invenisse nudum ablativam: *aceto* XXII 165, *rino* XV 64 XXXII 54, *oleo* XVI 94 XXXII 126 34, *amurea* XV 33, *melle* XIX 91, *aqua* XVIII 68 XXII 56, *lacte* XXXVI 177, *suco* XVIII 106 ceterum eandem eiusdem diversitatis viciniam observare heet et alius locis et XXIV 66, ubi scriptum est *in aceto macerati*, sed paulo post *marina aqua macerare* adnotavi quidem dubitanter *quidam* (*in*) *marina* propterea quod plerisque locis *macerare* iungitur *cum* praepositionibus *ex* vel *in* et inter duo *m* facillime poterat *in* hauriri; sed tot locis collegi 14 suntque sine dubio etiam plures — liquor adhibitus ponitur ablativo, comitante praesertim adiectivo, ut praepositionem non necessario postulari Plini more eluceat et prudentius sit manus abstinere, etiamsi fortuita litterarum serie plus semel corrigendi opportunitas suppeditetur.

LIBRI XXV § 13 quod vulgatum est *herbas celebrat quas suis locis dicemus*, confirmatur Parisino d, si Jani silentio fidem habemus sed dubito mira autem in re apertissima lectionum varietas antiquissima memoria, quae est codicis **N**, facil mutatione sunt enim *dicemus* et *dicentur* specie simillima servari potest scribendo *quae*. *dicentur* § 65 per interralla scriptum legitur etiam XXVII 32 § 67 rectius cum *v.a. D* distingue *in usu radix tantum, II drachmis e q s*; cfr XXII 24 XVIV 50 § 80 *folius laterum modo inclusa* quid sit, difficile est intellectu πλατύφυλλον, λαχανώδες Diose: *an latis olerum modo inclusa?* — § 82 contra illud, quod ante circa habent *H*, ab editoribus deletur ut e ditto gr. ortum fuit fortasse *tenera*: τρυπερά τις πόα Diose ceterum offendit verborum ordo; aptius collocentur *tenera*, *circa oppida nascens*, *folio seniculi*, *fruticosa canibus*, possitque ita erratum esse, ut verba *folio seniculi*, post *nascens* omissa, e margine postea in alienum locum transirent — § 121 tradita est accus num plur. *peus* forma insolens Plinio, qui indubitata fide scripsit *ficos* XV 80 XVII 112 cum Catone, item XV 72 XVIII 243 bis e Catone XVI 113 XXVI 65 XXI 82, ubi **V²dT** soli habent *ficus*, recentiorum enim codicum librari inclinabant ad quartam declinationem, velut in *d* semper fere scriptum est *ficus* pro *fico*, discrepant praeter hunc locum XVII 250, ubi non vereor corriger *ficos*, et XVIII 245 tunc maxime serendas *ficus*, ubi cum obliquae orationis non sit ratio necessaria, scribendum est *serenda ficus* prave addito *f* ante *f*, cuius generis mendorum unum insigne exemplum profero: XVI 60 *bacis fera* pro *bacifera*, mox degenerans in bucis fert et *bacas fert*) vel etiam

serenda est ficus. — § 138 *ossa fracta e capite* (sic dixit a. S.) *extrahit* videtur rectius esse quam *capite nudus ablativus* frustra defenditur iis locis, in quibus sunt ablativi absoluti, ut § 152 *semine trito expressus*, immo *extrahere, exprimere, evellere* quaeque sunt verba similia apud Plinium plerumque asciscunt dativum aut *ex*, aliquando etiam *in*, ut § 141 *fracta extrahens ossa et in alia quidem parte corporis, sed maxime in capite, nisi vero hoc loco mavis corpori et e capite vel capiti.* XXI 127 quasi sponte se offert *qui <e> flore expresus est*, nam que *flore* est in libris melioribus. — § 155 *deesse est etiam in dE cum SJ facile crediderim quod si verum est, sequenti ex mutato in est* (de mendo cfr XXVI 79) multo eleganter evadit orationis forma haec: *si oculus subinde lingatur, plumbum, quod genus vitri est oculo, tollitur.* de structura cfr XIV 125 *vitiumque musto*, XXI 33 *Cyrenaica vitium*; absolute autem positum tollitur Pliniano stilo convenientius. § 159 multa sunt suspecta, de quorum emendatione desperandum videtur. structura offendunt etiam (folio) *concano ut coxendices; exspectaveris coxendice. sed fortasse excoxendices (E)* ostendit excidisse aliqua, quorum sit *ex* residuum, velut *concano ut <acetabulo> coxendicis*: cfr Dioces verum omnia incerta — § 170 *in cauis exesi latere potest curie exesis.*

LIBRI XXVI § 33 extr non abici debebat *lacte asinino potum*, a solo S ex T receptum, quod si conjectura est librarii, certe vera est et facilis coniectura, nam *no haustum est vicinitate litterarum po*, adiectivum autem necessario flagitatur non modo propter sexum, sed etiam quod, ut plerumque *lac equinum* (vel *equae*), *vaccinum, caprinum, ovillum, suillum*, sic constanter *lac asininum* dicitur: XXVIII 158 183 211 250, nec aliter ib. 180, ubi nulla necessitate D coniectando scripsit *asim*, cum iam pridem G ex codicibus verum restituisset. vetustissimi editores correxerant saltem *asinæ*, salse vocante Gelenio de eorum 'sollertia'. cfr ibi etiam nota de mendo § 53 quod E habet *et in aristochium*, haud scio an corruptum sit, ut saepe, ex item omitendi praepositionem librario, qui invenerat, aperta causa fuit, addendi ei, qui non invenerat, fuit nulla. — § 77 duobus supplementis (*suco et consumit et*) curavi, ut verba sine offensione legerentur, sed ne opus quidem est supplementia, dummodo paucis leviter mutatis et oratione altera distincta locum in hunc modum constituamus: *lienes acori potus consumit - praecordiis et ilibus utilissimæ radices, clymeni semen e q s lienes plurali numero non insitatum: cfr XXIII 102 XXIV 77 XXVII 141 XXVIII 130; consumit autem, scripto semel potu (R dE), non mirum est in passivi formam conversum esse.* — § 86 ut geminae foliorum mentionis molestia tolleretur, volui pro *folio* scribi *folius*, altero *folis* deletio, congruenter id quidem Dioscoridus narravisse.

possit tamen *folio* depravatum esse ex specie, quod litterarum forma ab illo minus longe abest quam primo aspectu videtur, et ad r̄m apte dicatur *specie tamaricis* ibidem quod subsequitur *palmo altius*, nihil est θάυος τηθαμισιος Diose : excidit non no post *palmo*, ut paulo infra in V post *stomacho* illam enim mensuram ubi Plinius significat, dicit aut affirmative *palum altus* (XXII 131 XXV 161 XXVI 39 68 82) vel *palmi altitudine* XII 48 XXI 50 XXIV 137 XXVII 85 XXIX 121 XX 245 vel *palmeus* (XXVI 95 aut negative *palmum* non excedentia XXII 53, et *palmum altitudine* non excedente (XXIV 133 vel, quod huic loco planissime convenit, *numquam palmo altioru* XXI 44) obiter indicare placet hoc loco, XXV 48 simplicissime scribi *caule palmi I* (i.e. unus) — § 108 gerani descriptio nondum recte se habet pro et scripsi esse, ne *folia* orationis tenorem turbaret: nam *folis*, quod in dE esse dicitur neque structuram aut perspicuam aut legitimam saltem habet, interpolationis notam prae se fert, siquidem cur librarias ex in his *folia* fecerit in his *folis* intellegi potest, contrarium non item sed suo loco num mendum quaesiverim, ut denuo dubitem, adducor verbis § 133 *geniculatis ramulis, folia habere pauca, tenuia magisque etiam compluribus locis formae simillinae*, ut XXVII 25 *folliculos in cirris habens et in his semen*, ib § 93 *folia habet et in his cœu lingua*s, ib § 98 gerit *barbulas et in earum cæcumibus lapillos*, ib § 104 habet . cuilem tripedalem et in eo florem, ib § 111 *ramulos fert nigros*. et in his *folia nigra* appetet igitur genuinum et integrum esse et in his mendumque haerere potius in voce *ramosam*, quae in fine videtur motilata esse, ut fuerit *ramos* habentem ex intercallis binum *palmorum* et in his *folia* restat quidem offensio in eo quod Diose III 121 extr., de ramis omnino tacens, κακλια διπιθαμα appellat; quod si verum esset, binum *palmorum* transponi deberet ante *ramosam* sed Plinius suum auctorem videtur minus accurate secutus esse § 120 cum Et a S rectius restituitur *verbena fasciculo manus plenae decocta in aqua*, quippe quo explicetur, cur R omiserit in aqua aliter credideris potius scriptum fasse in aqua decocto. — § 127 *illecebra* non attractandum esse ostendunt idem in eodem nomine scribendo errores XXV 162; confirmat insuper Diose enpor I 162 init. κολπους δειζων coll. cum eiusdem mat med IV 89 91 vitiatum opinor corporis, pro quo, quamvis violenter, reponi potest *ulceris* singularis num similiter usurpatur infia § 142 § 139 *sicca*, quod libri pruebent (sicut r), potest verum esse et antecedentibus ita adnecti, ut Chironis dicatur *sicca* inspergi ulceribus, sed sitne verum, deficientibus testimonis certo annullari nequit; *siccat* autem orationem elegans continuat — § 145 universae verborum complexions membra tam male inter se distincta sunt, quasi studiose Plinius

affectaverit obscuritatem an inter *serum corpori et cum cerato* excidit item? — § 146 *per se ulcera* (pro *uulnera*), quod conieci e Diosc., firmatur etiam iis, quae in E omissa sunt; habet enim E *per se ulcera sanat*, ideoque non *uulnera sese*, sed *onothera* — *ulcera omissa esse verissimile est* sed vereor ne antecedentia quoque *siccae et recentes* (tis V) *per se*, quae grammatica quidem specie videntur *integra esse*, re ipsa tamen perlustranti ea, quae a medicis traduntur, valde dubia sunt, graviorem labem traxerint prava syllabarum separatione cum Diosc. III 182 orchis radiei δύναμιν καὶ ἔλκων ἀνακαθαρτικὴν καὶ ἐρπητὸς ἐφεκτικὴν tribuat dicatque deinceps Εὑρὰ δὲ νοῦσός ἔστησι καὶ τὴν εὑπεδονά, parenthetice fortasse scribendum est. *siccae coercent inspersae ulcera.* de usu *inspergendi* cfr. § 140 XXIII 162 & XXVII 19 80, de *coercendo* XX 66 XXXI 127 XXXVI 180, denique de mendo XXIII 113 p. 475) — § 148 *copula est* (post *similis*) *turbari orationis concinnitatem iam indicavi.* potest ante litteras *se* non sine probabilitate tolli, sed accedit quod polyonymi descriptio videtur mutilando deformata esse, certe non congruat cum Ithoseoidea; quam si sequimur, haec evadit forma conveniens: *cunilar hubulae* < *folio* > *similis, caule pulchri, succulosa* paulo post *ferro factis* < *vulneribus* > scripserunt et a S. recte, ut credo, castigantes orationem, proprius tan. en a litteris absit *ferro factis* < *plagis* > — § 154 *proxime* (sc. *ralet vel efficax est*) *pseudodictamnum*, sed *menses eirt*: ferri posset sed, si insequerentur non eiet nisi cum mero, ut merum apertius op̄poneretur aquae (§ 153; nunc vero potius esse arbitror aut deleri sed aut mutari in id vel quod quae statim sequuntur *plurimis tamen modis aristolochia prodest*, prorsus incerta sunt. *modis* primum inveni in ed. Coloniensi, e conjectura hanc dubie positum; *molochis* E -chis et et a U idque detractis litteris mo, quae adhaeserunt ob vicinas men, reddit ad locis (V T), quod repreäsentat archetypi scripturam et, cum eodem significatu apte dictum sit § 152 160, veritatis notam habet superest tamen difficultas in *plurimis* (T E, quod primus scripsit G, revocavit D; pluribus d?, receperant et, revocavit Dal ceterique usque ad J retinuerunt; pluris habet V in hoc fortasse vestigium veri corruptam est ex plus, ut a Plinio scriptum fuerit ita: *plus tamen locis aristolochia prodest* si vero *plurimis* pro archetypi scriptura habetur, vix aliud relinquitur quam *plurimum* — § 158 *trahit et secundas, succurrat et (en B) strangulationibus* particulam et (pro etiam) in duobus membris sic, ut hoc loco fit, iterari in uitatum mihique indicio est, genuinam formam orationi nondum redditum esse alterum quidem et vel ea potest ortum esse e valgari illo *estrangulationibus*, sed cum in proxime praecedentibus E T f habeant radice corticis, quod in archetypo fuisse videtur, haud scio an post *corticis* excederit *partus*, de-

quo cfr XXIV 154 132 146 XXIII 62 neque vero incredibile est ipsum *corticis* corruptum esse ex *partus*; certe p et c saepius permixtata sunt, ut § 152 *porrigit = corrigit*, XXIX 92 *uescis = uespis*, al.

LIBRI XXVII § 29 *odore lucunda*, post *rer spinosa*. *estur etiam muria condita*: verba non cohaerent; etiam inane est. Diosc III 18 αλμενται δε προ τοις ἀκανθοφυησαι, eiusque rei mentio requiritur scribo. *odore lucundo post rer spinosa*, *estur antea in muria condita*, ut *odore lucundo* cum antecedentibus iungantur plane eadem enuntiati conformatioe qua XXVI 102 in autem de liquoribus solemne: cfr XXIII 11 102, XIV 119 ut scribi malum XIX 153 *(in) aceto melle diluto* in proximis ut post *recens rero* addatur *e vino*, suadet idem Dioscorides § 33 illud a, quod VR¹ (ac d, ante *caule longo* habent, quo consilio addi potuerit, cum non intellegatur, non est cur librariorum licentiae tribuamus) est fortasse ortum ex & § 42 comeci *laesis interanei* an vero *lenit interanei* (*mala*, *alrum* & q s? cfr XXI 162, de sing num XXXII 105 *mala* inter *nei* et *alrum* facile poterat excidere) — § 52 delecto que cum 'vet Dal' S scripsit *unguento rosaceo permixtus*, parum ille quidem recte, nam rosaceum est oleum, *unguentum* appellatur *rhodium*: cfr XIII 5 9 crediderim potius post *unguento* deesse *irino* vel *thlino* vel aliud adiectivum huius generis § 59 anchusae folia *plumosa* dicuntur idem semel alias ponitur de Eupatoriae foliis XXV 65, neque quid sit certius inde eluet. estne idem quod *dacea*, τραχέα apud Dioscotidem? is vero praeterea ἀκανθωβη dicit: an *spinosa*? § 60 *minuit immunit* V) falsum esse iam 'vet Dal' percepit coniecitque mouet e Diosc emendare, non delere, qui volet, possit temptare *mittit*, quod haud dissimiliter dicitur de lacte XIII 68, de lene XXVI 76, eodemque prope errore confusa sunt *omnuntuit* et *omittunt* XXXIII 160 extr § 64 pro *fabuletis* (δρυμωδεῖ Diosc praeter *arbustis* possit *fructectis* quoque commendari cfr XXI 168 XXIII 27 XXX 101 — § 75 *decoctum in aqua vel tritum calculosque frangit*: cum empetros feminini generis sit, necesse est scribi *decocta* . . . *trita* alia medela *calculos* (del que, & Tr a. 6, non sublata difficultate, sed perspecta) — § 76 *et feminis pro feminis* Vd. an *est feminis?* — § 78 extr *ab radice* d, quod adnotare omisi est sane in verbis quod dubitationem movent, distinguat saltem praestat ita *bretior* . . . *densior folis*, *ad radicem canaliculata* — § 79 extr *scamonia* B, *scammonie* d; etiam Diosc IV 183 μετά σκαμπωνιας — § 93 quod conici flos quoque pro *floreisque* Er, q iod Lecenter hingendi causa inveniri non potest) ntitur verbis Diosc IV 44 έλικες μακραι. ΕΕ ών και τὸ ἀνθος — § 111 et in iis habere fertur d, ut e a. S, nec dubito equidem quin Plinius ipse et hoc loco ita scripserit et innumeris alias, sicut etiam § 98 et in earum,

¶ 104 et in eo traditum est, maximeque omnibus locis, in quibus usus praemittitur pronomini relativo etenim idem quod in aliis scriptoribus evenit: medi⁹ aevi librariorum est illud *ha* graefixum, non Plinii, quem *is* scripsisse censendum est (cfr Brambach de orthogr p 313 sqq 322 14' 191), quod manifeste videre licet in antiquissimo cod B, in quo mira assiduitate a manu posteriore ex *uis* et *is* fere ubique appict⁹ *ha* effectum est *his* vel *hus* huus quidem moris adeo illi tenaces fuerunt, ut non raro scriberent *hisdem* et *hidem* atque etiam syllabis stulte separatis *sed his* pro genetivo *sedis* vel *trahitur* *n has* (sic E § 110) pro *trahit urinas*, *disse* et *his* (sic VR XXV 59) pro *dissectis*, *plumis hisque* (sic d XXV 65) pro *plu-*
nosisque, *sed hac* (sic V XXX 142) pro *setae* et saepe *hac* pro *ac* vel *ae*, cuius generis monstra colligi possunt permulta. Notandum autem videtur, quod non mirum, sed consentaneum est et in hac re magni momenti, correctores illos eas tantum formas adulterasse, quae talem licentiam facile admitterent, *h. e. iis* et *u* *potassimum*, sed abstinuisse se a ceteris, quales sunt *eius*, *eorum*, *ei*, *eum*, *eo*, *eos*, *ea*; ab his igitur proficiendum erit, si quis de pronominum *hic* et *is* usu Pliniano inquisitionem instituere volet, operosam illam quidem et minime lucundam, sed utilissimam, unde, ni fallor, patet certis finibus hunc usum circumscrip⁹tum esse et vetustissimi quidem editores eleganti iudicio plerumque *uis* scripserant, cum primus, quod sciam, Caesarius, editionis Coloniensis anctor, plurimis locis illud *his* in textum invexit, auxerunt aliquanto locorum numerum editores novissimi propemodam superstotiosa recensionum quoque codicum veneratione ego vero coepi, ubi sine temeritatis specie fieri visum est, *iis* reducere, omnibus quidem locis id facere nondum ausus sed haec senioris barbarismi vestigia constanter exterminare tandem aliquando tempus est et futuro editori curae esse debebit. — § 113 *semine* E pro ceterorum *similis*, quod nunc quoque vulgatur neutrum ferri potest tollitur difficultas explicaturque scripturae differentia adverbio *similit*· *similiter* *gramini*, ut XI 86 *similiter his* § 120 anacoluthi removendi causa, quod excusationem nullam habet, conicci *absumunt* se pastilli probabilius succurri potest ita: *ad lienem*, qui .. *absumitur* origo vitii fuit iteratio syllabae *em*; inde factio eo quod nunc traditur *lienem eumque*, factum est ut *absumit*' acciperetur pro *absumit* § 121 *stomacho utilem* V, causa addendi *m* non perspicua an *utile est*? — § 129 *farina eius inspergitur contra cacoethē*, sicca videlicet, ut saepe praecipitur in ulceribus; sed eadem quo modo ita inspergatur sanguinem reicientibus et dysintericis coeliaciave, intellegi nequit bibi iubetur sine dubio *in vino* vel *ex aqua*; itaque post *cacoethē* excidisse arbitror *datur in potionē* § 130 novam periodum incipiens scripsi at (pro ad.) tenuum

vitia . sanat ex passo prodit Diosc III 2 pā dandum phthisicis cum passo quodsi post scabritias inserimus phthisicos, apte adnectuntur antecedentibus ad remum vitta scabritias § 188 cum marescere multo usitatius sit quam verbum simplex, fuit fortasse in archetypo nigroq uirescit i e nigroque, inarescit § 137 extr pro diei aut facile erat conicere diei ita ut, sed quoniam d et a saepissime confusa sunt, tenior medela visa est suppeditari similitudine loci XXVIII 90

LIBRI XXVIII § 2 recepi Detlefseini inventum iudici ista (pro ita), quod quidem et rei et orationi convenit simplicius tamen ideoque proprius vero est non addere litteralam, sed ex iis, quae scriptae sunt, unam levissime mutare: *iudicet ea* — § 49 *adfuscus* il manifesto errore; *adfuso* scripsit G, *adfusis* correxerant v idemque ut novum redintegravit D melius in structuram quadrat *adfusu*, nam cardines ostiorum non credo aceto adfusos esse, sed lутum e cardinibus quidquid autem scribitur, etsi ablativi absoluti videntur quodam modo ferr posse, praestat tamen <e> cardinibus, cum lутum tali notione aliis locis cum genitivo iungi soleat inter t (atunt) et e potuisse e omitti non mirum. — § 72 *abstineat* semper vulgatum est propter vocem ipsa, ut opinor, et similitudinem sententiae, quae est § 76; confirmari creditur solius E fide incerta ad modum nam in reliquis est *abstineatur*, quod hoc loco de femina puerperio cibante non minus apte dicitur quam XXX 58 de homine aegro, XXIX 113 de gallinaceo inclusu. reflexiva vero notione *abstinere* num a Plinio usurpatum sit, incertum est; nullum novi exemplum praeter XX 148 *praecurendum est* gravidis abstineant hoc cibo, sed addito pronomine iuvorio se *abstinere* XXVIII 53 76 VIII 81 X 155, ut hoc quoque loco dubitari possit an rectius *abstineantur* vel se *abstineant* scribendum sit praeterea si (ut) *abstineatur* XXVI 124 XXXII 101 impersonaliter positum est § 118 extr conieci *liberari* vel *sanari* pro fieri, quoniam inter morborum remedia narrari subito nec ulla contraria significazione podagricos fieri in itis mixtura quadam pedibus incredibile est si veram esset fieri, posset etiam conici excidisse adiectivum, quale est *sanos* vel *immunes*, sed nulla fere litterularum probabilitate, cumque ex antecedentibus sponte suppleatur *sanari*, veri similius est in fieri latere fer vel tale quid, quod inclinandi modum determinuet — § 118 extr male cohaerent sententiae an *palam* namque pro *palamque*? — § 121 *detrahendi sanguinis* primus scripsit G, ex libris habet V, si creditus, *trahendi* enim reliqui ei isdem familiae itemque e, qui alterius potissimum familiae codices secuti sunt. fieri autem posse verbum simplex docent XXI 126 XXVII 139, ut omittam *trahere* menses, *urinam*, alrum, *bilem* similiaque frequentissimi usus *detrahere* inveniuntur XXIV 50. 82 XXVIII 204 205 XXXII 39 XVII 246, *extrahere*

XX 26 XXIV 30 XXXII 123 ibidem pro plurimo invento, quod conieci, fortasse magis se commendat plurimo inventu, sic positum ut rarus inventu XXVIII 1 217 XV 130 IX 60 XIX 19 — § 123 adnotavi locos, in quibus praevertemur a S e librorum vestigis plus minusve distinctis restitutum est his evinci arbitror etiam VII 215 nunc praerertemur necessarium esse. — § 136 ad esse dicitur (pro est igitur) cfr unum certe similis mendi exemplum § 42 adigit et adigitur pro adicit. — § 158 omnia eadem onagris effeaciora: in dative onagris per se non est quod reprehendas praeter quandam dicendi ambiguitatem, quam alius locis similibus Plinius evitavit praepositione in (XXX 90 ex terra); cfr paulo infra § 159 fortiora

quam in equis et supra § 136 praestantior in apri, ut illic quoque in post eadem excidisse potuerit — § 162 contra quem leporis coagulum est ex aceto: non memini alibi sic usurpari nudum illud est contra an potius estur vel utilest corruptum in umest, mox detruncatum propter hanc vocis coagulum) vel etiam (sumendum) est? — § 243 tertio die solutum scripserunt r cum d. ut putatur, dissentientibus reliquis: nam solut B, solutus (fort solut') V, solutas E_r, unde apparet in archetypo terminationem non distincte scriptam fuisse; certe non fuit solutum, ut conjecturae locus sit mendi originem probabiliter ostendenti participium quidem ipsum offensioni non est (cfr exempla ad XXIV 176 collecta), sed asyndeto magis convenit soluitur cfr XXVI 148 XXX 73, idque ob litterarum r et s similitudinem delecto solo i corruptum videtur esse in solutus

LIBRI XXIX § 6 procedente rita sua et placita mutavit-
etsi illud et etiam suam rationem habet, siquidem processu
vitae efficitur aliqua mutatio hominis, simplicissime tamen ex-
plicari videtur sua d' ex ditogr sua, scripserantque sic iam
r. a. B § 88 pascantur, constrictum certa civiciv, archetypi
fide firmatur est enim in libris diversae stirpis, et veri
similius est ab interpolatore pluralem num in singularem mu-
tatum esse propter rationem grammaticam — § 72 conieci
terrestrium pro terrarum, proprius abest a litteris terrenorum.
cfr IX 85 polyn terrem, XVIII 357 terreni ignes, XXVII 75
en petros, quae longius a mari sunt magisque terrena, XXXVII
204 er us, quae terrena et maris sunt, III 87 terreno itinere,
VI 61 terrena demonstratio paulo alia significatione vermes
ita appellantur § 91 135 al — § 75 incocatur, quod ne libro
rum quidem h. le certa constit, miror quo modo tam diu ferri
potuerit nam ligno incogniti nihil est, neque vero crux panis
potest incogniti coquere, sed panis scilicet totus coquatur cfr
XVIII 105 108 XXII 138 XXVIII 208 XXIII 9 pedis crux
autem quid significare vult D, non assequor in lapidi quod
ego scripsi pro vel pudis, facile intellegitur, accepto l pro l
traducta lineola h e uel, delectam esse vocalem a, de asyndetu

bimembri *ligno lapidi*, disiunctiva notione et cum gradatione posito, cfr Müller de stilo p 41 si quis uel servare malit, possit verba sic traicere: *lapidi lignore* quanquam deficientibus testimonis quod olim verum fuit nunquam fortasse detegetur § 90 comici *plenus lentiginis* (pro *lentigine*), quia, quod equidem inveniuntur, varia coniunctione et notione genetivus Plinio familiaris est, velut *lactis* XXIV 168, *olei* XXXVII 142, *seminis* XII 72 XXVII 94, *solinorum* XXVI 46 XXVII 21, *sui suci* et a S. XVII 15, *loci*, *hoc est agri* XVIII 11, *scelerum* XIX 4, *miraculi* XXX 10, *lucis* II 48, *huc ac vocis* II 214, *virtutis* XXXV 13, *pudoris* praef 21, *reverendiae* praef 27, *erroris* XV 8, *laboris* VI 66, al. demique genetivus certus est etiam loco multum temptato XVIII 20, ubi pro *nuntiis* ac *morum* nunc auspicor scribendum esse *pleneque nuntiandorum* h e plane sibi conscientis gravitatis eorum, quae nuntiare iussus erat littera s autem illie ante *strudoris* errore omissa efficit, ut *lentiginis* mutaretur in *lentagine* ablativi tria novi exempla eaque aliis de causa suspecta. XX 14, ubi primas S. iniuria ab excerptore Q. arecessivit *semine*, cum ipsa *plena* rectissime opponatur verbis *intus inamis* § 13), IX 80 *plenam ventis stetisse narem* Periandri, ubi apparet non pluribus simul ventis, sed uno eo, qui secundus esset, navem propulsum esse, ut sublato adhaerentis s mendo *renti* scribi debeat XXVIII 85 autem, ubi *aliquarum mulierum fecunditas plena liberis atocu venia indigeret* dicitur, et si ita explicari licet, ut mulieres iam onustae magno liberorum numero indicentur, *liberis* tamen, cum abundare videatur, glossatoris sedulitatem respit; certe *plena* absolute, ut saepe, positum nihil babeat offensionis, quoniam de liberis agi per se patet neque vero notioia disserimen ullum inter genetivum et ablativum exegitari potest § 101 nam hoc loco pravum esse netinrem negare opinor persaepe orationem ita continuat *haec*, ut loco prorsus simili XXV 43; de qua non minus apte posito cfr XXIX 129 XXX 119 extr — § 112 locum mire contortum implieatumque distinctione ita expedire conatus sum, ut perspicua et perpetua structura prodiret eaque autem (i e ablata capita et duritia lapidea neminem offendet, qui meminerit, quam saepe aqua et qua vel *qua* a librariis confusa sunt; e laustum est eadem vocali antecedenti, at s in *sei* simili littera r — § 113 ex E recepi eius, cuius (se caput) doleat pro eius qui *re*, nosquam enim hac elocutione medica homo aeger dolere dicitur, sed ubique anquod membrum eius conciliari comode possint variae lectiones scribendo cui, si uno illo exemplo, quod mihi notum est, XXX 42 dativus satis constet uscere illo, quod doluerit homini, sed eet, ubi *hominis* et R. r. a D, *hominis* sed d § 114 omnium librorum consensu revocavi *matutina* se hora, de qua locutione non dubitandum esse docent XXXII 36 XVIII

235, itemque XIX 188 nescio an cum *v.a* *S* scribendum sit *horae rigandi matutina atque vespera et meridiana*; ex *meridianam* (F) non minus apte fiat *meridiana* ut quam *meridie nam*, quod ex B recepit D multo frequentior quam singularis Plinio est pluralis numerus *matutinis* sc. horis; IV 90 VIII 119, X 121 XX 58 186 XXI 36 XXVIII 56. 69 194 *matutino* inveni locis 18, sed fieri potest, ut inter eos non pauci sint, in quibus Plinius ipse *matutina* scripserit; nam librarii neutrius generis formam praelatisse videntur — § 118 scripsi *cinis e capite pro cinis et alijs congruenter cum murum capitum caudaeque cinere*’ antea conieceram *cinis ex adipe*, ut intellegeretur *cinis* sororis tritus ex adipe eiusdem cum stibi; sed et aliam sic collocationem verborum esse decebat et lacrimosis oculis sicca videtur materia aptior esse ne de *talpae* *cinere* cogitetur, moneo huic animalis mentionem fieri demum a XXX 19 idque ita, ut in hunc locum non quadrare manifestum sit. § 121 *discoquunt in aqua, oleo, sale, aneto*: frustra J comma post *aqua* sustulit, ut structurae succurseret, propter *sale, aneto* requiritur *cum*: efr. quae supra p 480 ad XXIII 139 disputata sunt adde quod *aqua* et *oleum* male inter se concordant et Dioscorides de *aqua* prorsus silens *vinum* potius et *oleum* praecipit itaque coniei licet, post *discoquunt* omisso *cum* vel etiam *reliquum cum τῷ λοιπῷ* Diose) *aqua* *vitiatum* esse pro *atque* et *in* *mutilatum* pro *uino*, ideoque genuinam formam fuisse hanc *discoquunt* *(cum) uino atque oleo, sale, aneto* § 122 *scriptura uuluae* (Er ostenditur, hic quoque *bouae*, non *boae*, scribendum fuisse, ut § 139 et VIII 37. — § 131 inusitate dictum est *imposita per frontem*, quamquam ferri posse negari vix potest quod ‘vet. Dal’ coniecit *super frontem* (admodum correctio, qua in rebus aliis ego usus sum XXIX 83 XXXIII 122), hoc loco commendatur cum antecedentibus syllabis *sita*, tum dictione similima XX 27 *impone super umbilicum* § 137 *numi ferrente testa usta recte se babeat*, milii dubium est nam cum ablat. absol intelligi huic loco parum conveniat, exspectes *ferrenti*, ut XVIII 103 XXV 90 XIV 81 XV 16 20 XX 112 XXIX 134 XXXI 100, 102 XXXII 119 XXXV 44 al., et sic etiam XXVII 220 *uri eo fino ferenti* fortasse rectius reponatur item tradita sunt sequenti volumine XXIX 143 XIV 150, sequenti die XI 189; contra refragantur *anteercente operis parte* XXX 1, *sequente anno* X 170, *insequente anno* XVII 259, *anteercente anno nocte*) X 67 XXVII 129, *praecedente lueme* XVIII 132, ut si quis di scrimen statnere velit, propemodum videatur in temporis significatione summum locum esse formae in iexeunti non credo equidem sed haec peculiari egent inquisitione.

LIBRI XXX § 18 extr infinitorum occidere et mandi inconcinnitas nimis arcessita est, quam ut genuinam esse nulli

persuadeam aperta autem est vitii causa: geminata est syllaba *re*, cum olim scriptum fuisset occidi *religiosissimum* item conieci XXVIII 149 extr *intimi nire Rdx* pro *intinere* - § 14 suspicor *gestienti* (sc Neroni, aliter structura vix explicabili - § 17 non tamen . accipere valuit: librorum consensu traditum est *voluit*, nam in d esse *valuit* non credo, immo vero pro veterum conjectura habeo eaque ne bona quidem, quioniam non de potentia, sed de voluntate deficiente Neronis agi ex § 14 clare elucet. quam ob rem negatione tanto pondere praemissa longiasque a verbo suo separata nescio an hoc loco ferri possit vetitum illud *voluit*, quamquam in praesentia non habeo exempla similia § 26 fortasse scribendum erit *fimo corui* (in) *lana adalligato* et XXVIII 114 *inligatum* (in) *lana nigra*, nam ubicumque medicamentum lana includitur (cfr XXVIII 73 extr XXIX 139), res eadem est atque in exemplis, quae de loctionibus *in lana inponere* et *in vellere inponere* ad XXVIII 73 (adde XX 61) et 248 collegi, praesertim non comitantibus adiectivo vel genetivo praeterea cfr XX 6 225 *adalligata in lana nigra* et quae similiter dieta sunt *in hinte vel hinteolo* XX 15 183 XXVIII 216 XXX 98 bis XXXI 100 bis, *in spongea* XXII 104, *in panno* XXIX 98 114, *in pelle vel pellicula* XXX 91 99 101 110, ut facile suspiceris etiam XXVIII 223 ante *hinte* et XX 184 ante *hinteolo* et XXX 80 inter *sanguis* et *focco* praepositionem *in* excidisse aliter se habent XXI 166, ubi *diligari florem magis* probatar quam *adligari*, et XXIV 170, ubi herba collecta in pannum inligari lino rufo dicitur, qui locus simul documentum est, librarios in addenda omittendave praepositione parum diligentes fuisse § 27 *marathi* recte scripsit D ex Vd, reliquis non repugnantibus et assentente Plinio iunore *marathro* r tro S.J), et sic S primus e libris et Theophr b pl VI 1,4 restituit XXI 54 *maratho* et *hippomaratho* contra VIII 99 et XX 110 nulla scripturae varietate traditum et editum est *marathro*, mendo nondum sublato § 84 ex VR recepi *cinerem* pro *cineres* (Eri); est enim incredibile nulla causa subito emergere pluralem numerum huius nominis, quod vel centies saepiusve in his libris medicis singulari tantum numero usurpatur ipsius *mustelae cenis*, de quo hoc loco sermo est, sic decies XVIII 160 XXIX 113 XXX 41 76 78 95 110 114 118 144, iam vero si quis in lectione *cinerem* interpolatoris manum agnosceret mabit, quia inusitatum pluralem mutatum esse in singularem veri similis sit quam contra, eum necesse erit concedere vitium ultius Laerere latiusve serpsisse, tali fere modo, ut *cineres* orto ex *cineris* et modo *admiserent* ex modo *miscent* restituantur potius *mustelae cineris* pari modo *miscent* (sc hirundinis *pulli cinerem*) eadem de causa suspectum idemque altero vitio consociatum est alterum *cineres*, quod praeter consuetu-

dinem in praecepto medico positum invenitur XXX 73 canum
capitis recentes (-tis rr. a S) *cineres*. Phu iun p 64, 9, qui
 hunc locum ad verbum exscripsit, habet *recentis cinis*, item
 Marc 33, 40 *recentis exusti cinis*, cumque apud Plinium proxime
 ante (§ 72), dictum sit *canini capitis sine carne*, apertum est
 hic recte opponi *capitis recentis* i.e. cum carne, non aridi
 aut inveterati *recentes* autem viciose scripto factum est, ut
cinis, quod genuinum erat, corrigeretur in *cineres*, praesertim
 cum praecedenti verbo *auxiliantur flagitari* videretur acces-
 serat fortasse ut *cinnis* vel *cinis* scriptum esset, sicut § 131 extr
 in d *cīne* (= *cinere*) pro *cīmice* ceterum pluralem non inveni-
 nisi uno loco XVII 261, sed iusta ac legitima causa positum,
 quoniam universe variarum rerum *cineres*, non unius et certae
 rei *cinis*, intelleguntur, quamquam ibi quoque D Gd *cinis* ha-
 bent. — ibid conieci *drachma I* pro *drachmae* eadem corre-
 ctione XVIII 280 scribere malum *opera I* ubi pro *opera et ibi*
 totumque locum distinguere hoc modo nam item semper initio
 enuntiati metabrrieve ponitur): *arbores stercorare, adcumulare, item*
vineas sufficit in iugerum opera I ■, ubi patietur . putare.
 — § 86 ut *cinerem*, quod il habent, retineatur, potest praeter
mixtum etiam miscent pro *miscentur*) scribi, structura non munus
 congruente — § 47 ex *torrentis* (Err) Barbaris scite fecerat
torrent ex iis, quod deinde vulgatum est, donec J ex dT re-
 ceperit *torrent* dubitari quidem cum J iure debet, num ex iis
sextarium Latine dicatur, sed desideratur sane additamentum
 aliquod, ut *earum*, quod post *sextarium* omitti poterat errore
 facilissimo verum res dubia — ibid an *tum* pro *tunc*? — § 58
tipsana d, tisibina VE, itemque XXII 136 XIX 185. XX 46
tipsana vel *typsana* d: haec veri vestigia insensu librarius ser-
 vata eo ducere videntur, ut scriptura *ptisana*, olim in editioni-
 bus regnans, auctore S exterminata, in textum revocanda sit
 efr Fels p 77. vulgari librariorum Italorum pronuntiationi si
 parendum esset, fieri non posset quin etiam *terigia, tolomus,*
silotrum, spermentum, sciadici, bosphorus, multa alia recipere-
 mus — § 55 et in *tusci retete VG* quominus pro genuino
 habeatur, dicendi genus vix obstat — § 59 *primum* post al-
 uum omittendi causa facilius explicatur quam addendi
 contractum fortasse ex *prima omnium* est (efr XVI 103 V 48),
 nam *plurimum*, quod non raro cum *primum* confusum est,
 minus conveniat — § 63 rei naturae et sententiarum conti-
 nuacioni accommodatus est *conficiendi* quam *confidenti*, quo-
 niam hoc loco refert describi mirabilem naturam intestini, de
 cuius vi medica sola agitur — § 66 e verbis, quae uncis in-
 clusi, divinando potueris elicere rel si quis ius locustae edit,
 quamquam structura accus e inf magis arrideat verum in
 talibus rebus, quae omni ratione careant, rectius est desperare
 quam nullo testimoniorum adiumento e sola litteratura verda-

gūs ibanem coniecturam facere. — § 67 retinui quod *v* cor-
reverunt membranam. aridam vel, si recens sit, tostam sumi
fateorq[ue] magis placere (§ 59), sed non nego ferri posse quod
il[le] habent; si recens sit tosta. cfr. § 46   § 71 casu omissum
est in testimonius 'Seren 701' — § 115 extr Jani inventam
sympyto valde incertum est mirumque herbam praeципi loco
picis liquidae ex Diosc. eupor I 189 coll. cum Plin. XXXIV
131 conicere licet *cum spodo*, ex eodem I 182 coll. cum Plin.
ibid 169 *usto plumbo*, neque vero negari potest *cum oleo* po-
tuisse in *simpolo* vel *sympolo* vitiani sed omnia neque dubia.
— § 118 *ulula avis cocta in oleo, cui liquato miscetur butyrum*
cet.: oleum liquari non opus est haud dubie, sed coctam in
oleo ululam, ut butyro et melli misceri possit. itaque vero
propius *liquutae* (scriptum olim, ut suepe, *liqueat*, deinde ac-
commodatum ad *oleo cui*) idem Plin iun p 75, 13 participio
contrita significat ceterum huic praecepto magis convenit *disco-
quendi* verbum, iatque conieceram *ulula discoceta* — avem esse
ululam legentes si nesciebant, ex X 34 discere potuerunt —,
cum vidi apud Plin iun re vera existare hanc lectionem. si
quis vocem *avis* necessariam esse arbitretur, praeferat *avis*
(*disco*, *cocta* — ibid paulo post *et ante elephantiasin* membro-
rum nexus efficit haud ita Plinianum vereor ne *et fictum*
sit e geminato *el*, ut in cod. B XXXIII 80 81 (cfr. ibi nota)
ante *electrum* — § 124 quod *v* scripsierunt *quae simum an-
serinum*, maxime speciosum videtur, etsi licet suspicari fuisse
scuum vel *ouum* (ut § 131 e Sereno)   § 188 praemissa *qui-
dam . . . discocunt riperam male continuatur oratio; exspectea
hac . . . utuntur.* nullo omissionis vestigio *et inseruerunt v post
ossibus*; minus improbabile sit *psilotri* (*que*) *uice*.

Volumine hoc iam typis expresso conscriptaque appendice
(kal Oct. a 1896) ad me perlata est dissertatio Rostochiensis,
qua Jo Kees exposuit, 'quo modo Serenus Sammonicus a
medicina Pliniana ipsoque Plinio pendeat' quam perenrrere
saltem ita licuit, ut hic subicere possim eos locos, qui me
praeterierint, stellula appicta iis, quorum congruentia parum
certa sit:

Plin XXIII 7 extr = Seren 1068	117 = 627	126 = 834	
141 = 538	XXIV 38 extr = 1090	48 = 817	52 = 333 sqq
65 = 84	78 = 1085	86 = 1081	* XXV 39 = 613
= 841	*127 = 1072	150 = 989.	*101
* XXVIII 37 = 155	137 = 1051	138 = 343	*150 = 888
152 = 872	*190 = 1084	XXIX 33 = 1045	78 = 841
XXX 34 = 1018.			

Pauiores sunt quam putaram, nam qui omni studio rem
unam et angustis finibus inclusam separatum tractare sibi pro-

posuerit, eum acutius videre et plura invenire par est quam editorem permultis quaestionibus aliis simul occupatum et districtum neque vero desunt loci, quos ego invenerim videamque praetermissos ab auctore illo diligentissimo.

Ultimi fohi inanitas ut utiliter expleatur, ad locos aliquot e tertio volumine retractandos brevissima adnotatione significabo ea, quae nunc arbitror probari aut certe commendari posse

XVI § 2 aeternam rerum naturae controversiam dubiamque terrae sic an partem maris sit *ll v* sic, *in tali usu Plinio familiare, saepe cum sit confusum est*. — § 47 etiamnum *cum v a. D (pro-nunc ll)*, item § 50, 67; etiamnunc § 239 *cum ES (pro-num r)* — § 70 *an ipsa vero arbor in topiaro opere?* — § 95 et sunt tristes quaeque non sentiant gaudia, *ut delectatur quaedam incertae fidei* — *ib an fici neque caprifici?* — § 102 serotina quaedam germinatu *ridetur ferri posse* — § 124 nullis opacitas brevior nec auferens solem; nulli *Er a. S.*, auferunt *ll v. cfr statim infra excipiens* — § 178 corrudarum *ob litteras probabilitus quam corrudae (-dam ll v)* — § 288 *an in Caphya aeo Arcadiae luco?*

XVII § 12 hiemes quidem aquilonias esse: *cfr hiemes serenas (§ 13)* — § 44 inpendii dimidio minoris, *ut sit genet qualit cfr XVI 175 XIII 132 XXXIII 74 XVIII 258, 261.* — § 81 ita ut altitudini semper detrahatur: *in post ut e ditto gr ortum. (cfr XIII 99)* — § 90 constrictae quidem ullius noxiā esse *cum DE³* — § 117 ab aequinoctio autumni — § 128 *an (in) Italia quidam nunc vere maxime seri (sc iubent)?* — § 160 *extr. ad imam articulum, ut ei ipsi parcatur nisi ipsi ll v* — § 222 *extr siccitatū cum S.* — § 254 *extr. an eaedem, dum frondere incipiunt?*

XVIII § 2 *an atqui cum arbore exacuant?* — § 21 colique dicitur uel ipso honore ita absumento: et (*pro uel*) *E. nt r; ita corruptum in it, deinde in if (his), ib indignata (d) commendatur loco XXIII 1 et probabiliore mendi origine* — § 29 riguos (*contra F² suspectae fidei*), item XIX 130 riguis (*contra d*), nam riguis *Plinius saepissime, irriguis numquam usurpat* atque adeo XVIII 243 *in herbis Catonianis rigua pro irrigua substituit*: V 70, ubi alii irriguam vulgabatur, a *S e ll. correctum est*, V 23 *vero aquarum [in]rigua sponte se offert* — § 37 congesta (stū *ll v*) sc miliens centena milia — § 39 summum (*deleto que D¹*), item § 44 utilissimum (*deleto que F²*), *asyn deton stilo Plini magis conrenit ib § 44 ut diligent vicini se causas liciens E, in quo restigum teri* — § 73 quo cumque autem genere praeparatis vicenis hordei hbris — § 98 *infecta oryzae cum r a D (-etae oryza ll mulatis terminacionibus)* — § 104 *sicut et validiora praecipua (ita)*

salubritas (i.e. in pane fermentato) — § 107 anno 16
 versus poetae sit illius; anno, rarioris, sed indubitate
 II 95 XXIV 129 extr. XXX 104), manifesto deprehensio
 scripturae varietate: annus is D¹GF anni d annis E
 an excussia sic tunicis? (in II inde v) — § 117 faba
 plex usus omni quadripedum generi, praecipue (nero)
homo non est quadripedum generis; praeterea cfr. XI
 XXXI 62 — § 120 sic distinguendum: trimestrem fructu
 namque — § 181 extr. eum (F¹d) suspectum est, so
 palea simul inaretur — § 186 suspicor praestant (ali
 etiam inpositum — § 154 commune vitium uricis
 cum Et — § 157 remedia eorum (se morborum, qui
 qui vero (scripta olim que, deinde quae) — § 1
 ne herbae evincant: cfr. § 147 185 — § 183 an re
 eosdem Campos? etiam dTS. etscient r — § 188
 satus cum v.a H (pro-tur II, mendo frequentissimo),
 § 194 ager si non (est) stercoratus — § 209 id eo ip
 proventumque eorum (quoram FE) — § 211 abhi
 (-tos et II) — § 215 an usque (ad) Atho? — § 282
 nae fore sc glandem) pro poenitere? — § 244 extr.
 (Ali) quando . praebent, ac non in novissimis casis
 § 265 non rursus urbanarum (villaticarum) que et §
 § 278 an ex pluvio vergiliarum ortu (futuro II v)?
 gregibus (D¹ pro grecibus, menilo crebro) commendatur P
 I 52, 2 — § 339 extr. umescens ut (vel ceu) rore occidit
 Ev a G so FG — § 352 sic distinguendum: ventos,
 que si stellarum . imbre — § 357 sic constituo
 tum nuntii sentiuntur, pluviae autem in lacernis fun
 flamma, ventorum et lumina (sc nuntii sentiuntur)
 pulmones - portendunt uncis rotundis includenda sun
 nent ad finem post futetur ib inflatumque (m) non
 ex flatumque (II) aptius fit elatumque altius sc m
 § 362 serenum (m) diem delendum est ut excerptoris
 mentum proxime ante fortasse corvi quoque (sc seren
 XIX § 5 an a tellure attollit? certe X 1 necesse es
 attolluntur. cfr. CFW Müller p. 19 ib. fortasse summi
 cia per ventum ire (sc linum). — § 84 dein [de in
 finumque et terra (aperta ditto gr)].

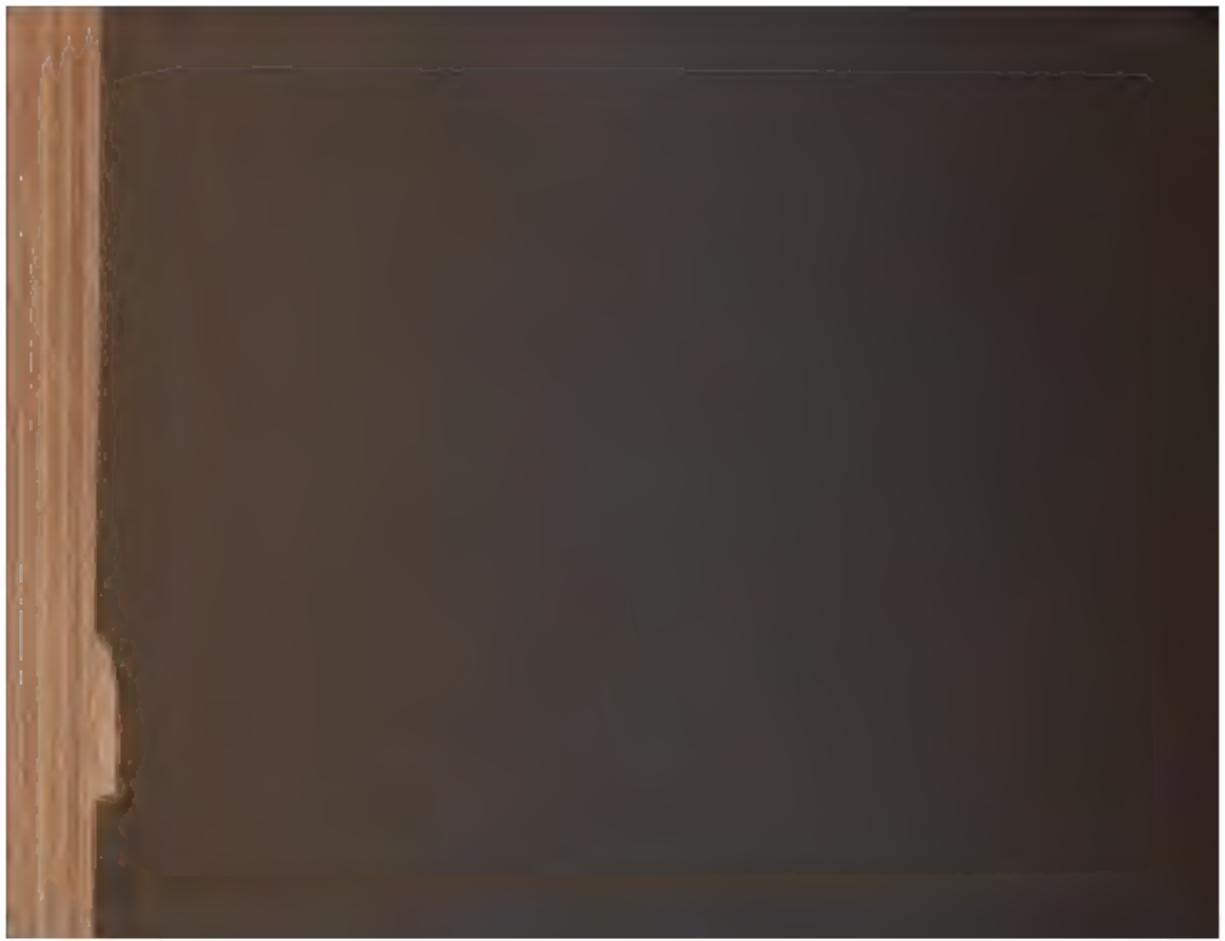
ERRATA

XVIII 207 p. 200, 20 scribe anni pro annis

XVIII 220 p. 204, 9 not deest die II. v.

XVIII 271 p. 218, 18 not scribe inchoat dE (pro)

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 06231 5521

